

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RESİMLİ GAZETE 1312-1315 İNCELEME,
FİHRİST, SEÇME YAZILAR**

RUKİYE ÖZER

15723007

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. ALİ YILDIZ

İSTANBUL 2018

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RESİMLİ GAZETE 1312-1315 İNCELEME, FİHRİST,
SEÇME YAZILAR

RUKİYE ÖZER
15723007

Tezin Savunulduğu Tarih:14.05.2018

Tez Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Ali Yıldız	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Nihayet Arslan	
	Dr. Öğr. Üyesi Fırat Karagülle	

İSTANBUL
MAYIS 2018

ÖZ

RESİMLİ GAZETE
1312-1315 İNCELEME, FİHRİST, SEÇME YAZILAR
Rukiye Özer
Mayıs, 2018

Resimli Gazete dergisi, 14 Mart 1307 (Rumî) tarihinde çıkarılmaya başlanan ve 9 Eylül 1315 (Rumî) tarihine kadar yayın hayatını sürdüren, haftalık fen ve edebiyat dergisidir. Bu tez çalışmasında *Resimli Gazete* dergisinin 7 Mart 1312 (19 Mart 1896) ile 9 Eylül 1315 (21 Eylül 1899) tarihleri arasında yayımlanan 114 sayısının incelemesi yapılmış; yazar, konu, resim ve fotoğraf fihristi çıkarılmıştır. Tez, beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde basın, Osmanlı devri basın hayatı, *Resimli Gazete* dergisinin yayımlandığı yıllar münasebetiyle II. Abdülhamit devrinde basın ile ilgili bilgi verilmektedir. İkinci bölüm, 1312-1315 yılları arasında yayımlanan 114 sayının şekil ve içerik özellikleri, yazar kadrosu ile ilgili bilgilendirmeyi içermektedir. Üçüncü bölüm, yazar adlarına, konularına göre fihrist ile resim ve fotoğraf fihristini içermektedir. Dördüncü bölüm, *Resimli Gazete* dergisinden seçilmiş metinleri içermektedir. Beşinci bölüm, sonuç yazısı, kaynakça ve eklerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazete, Dergi, Resim ve Fotoğraf Sanatı, *Resimli Gazete*.

ABSTRACT

INVESTIGATIONS OF THE MAGAZINE *RESİMLİ GAZETE* 1312-1315 INDEX, SELECTED TEXTS

Rukiye Özer

May, 2018

The magazine of *Resimli Gazete*, was published on the 14th March 1307 (Julian Calender) and continued existing till the 9th September 1315, is a weekly science and literature magazine. In this thesis 114 was examined in the *Resimli Gazete* which was published between the 7th March 1312 (19 March 1896) and 9th September 1315 (21st September 1899) and the writer, subject, picture and photograph index were presented. It consist of five main parts.

In the first part, press, the life of Ottoman Empire's press and the information deal with II. Abdulhamit's connection with press included in the magazine of *Resimli Gazete*. In the second part 114 magazine which was published between the years 1312-1315, included the features of form and context, the name of writers. The third part includes the name of writers, the index according to subject, pictures and photograph index. Fourth part involves the texts chosen from the magazine of *Resimli Gazete*. The fifth part contains conclusion, references and appendix.

Keywords: Newspaper, magazine, picture and photograph art, *Resimli Gazete*.

ÖN SÖZ

Edebiyat ve kültür tarihimiz açısından önemli bir yere sahip olan *Resimli Gazete* dergisi, II. Abdülhamit devrinde yayımlanmaya başlamıştır. Uzun soluklu ve düzenli aralıklarla yayımlanan dergi; edebiyattan sanata, siyasetten tarihe, müspet ilimlerden din, ahlâk ve tasavvufa kadar çeşitli türlerde yazıları içermektedir. *Resimli Gazete*, zengin bir yazar kadrosuna sahiptir. Dergide Sâmih Rifat, Ahmet Rasim, Halil Edîb, Hüseyin Cahit, Andelib (Fâik Esad) Mehmed Akif, Ahmed Midhat Efendi, Cenap Şahabettin, Hersekli Arif Hikmet, Halit Ziya, Müstecabizâde İsmet, Ali Emiri Efendi, İbnü'l-emin Mahmud Kemal, Leskofçalı Galip Bey, Mehmed Enisi, Hüseyin Nazmi, Mehmed Halim, Muallim Nâci, Musa Kâzım, İsmail Safa gibi devrinin önemli şair ve yazarları yer almaktadır. Yazı faaliyetlerinin yanı sıra içerdiği resim ve fotoğraflarla da dönemindeki dergiler arasında öne çıkmaktadır. Her sayısında yazıların içeriklerine uygun çok sayıda resim ve fotoğraf basılmıştır. Derginin şair ve yazarlarına ait portreler, siyaset ve devlet adamlarına ait portreler, askeriyede kullanılan alet ve edevata ait resimler, savaş esnasındaki görüntüler, haritalar, şehir içi, şehir dışı ve yurt dışına ait manzara fotoğrafları, güzel sanatlar ile ilgili levhalar, teknolojik gelişmelere ve haberlere dair resim ve fotoğraflar yer almaktadır.

7 Mart 1312 (19 Mart 1896)'den 9 Eylül 1315 (21 Eylül 1899)'e kadar 114 sayı olarak yayımlanan *Resimli Gazete* dergisinin incelendiği bu tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde basın, Osmanlı Devleti'nde basın hayatının gelişimi üzerinde durulmuş ve *Resimli Gazete* dergisinin yayımlandığı yıllar münasebetiyle II. Abdülhamit devrinde basın ile ilgili bilgi verilmiştir. Ayrıca resim ve fotoğraf sanatının ortaya çıkışı, basında resim ve fotoğrafın kullanılması, Osmanlı basınında ilk resimli gazete ve dergiler üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde 1312-1315 yılları arasında yayımlanan 114 sayısının şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Dergide 255 yazarın imzası tespit edilmiş, yazarı belirtilmemiş olanlar "İmzasız" başlığı altında sıralanmış, imzası bulunan yazar kadrosunun biyografik bilgileri paylaşılmıştır.

Üçüncü bölümde dergide yer alan yazar adlarına, konularına göre fihrist ile resim ve fotoğraf fihristi bulunmaktadır. Yazar adlarına göre fihrist hazırlanırken, yazar isimleri alfabetik ve her yazı kronolojik olarak sıralanmıştır. Konusuna göre fihrist bölümünde ise dergideki yazılar içeriklerine yönelik özet bilgileriyle birlikte türlerine göre sınıflandırılmıştır. Resim ve fotoğraf fihristi ise sanatçı isimlerine göre kronolojik olarak sıralanmıştır.

Dördüncü bölümde, *Resimli Gazete* dergisinden seçilmiş metinler bulunmaktadır. Her türden örnek seçilerek oluşturulmuş bu yazılar, derginin içeriğini yansıtabilecek özelliktedir.

Beşinci bölüm olan sonuç bölümünde, derginin yeri ve önemi, özellikleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın sonunda dergiden bazı sayfa örneklerinin yer aldığı ekler bölümü bulunmaktadır.

Tezin yazılış sürecinde yaşanan birtakım zorlukları da kısaca belirtmek gerekirse, bu süreçte yaşanan ilk ve en önemli zorluk, dergi sayılarının temini konusunda yaşanmıştır. Bu zorluğun nedeni, derginin tüm nüshalarının ve sayfalarının bir arada yer aldığı bir kütüphanenin olmamasıdır. Diğer bir sorun da dergi sayılarına sahip olan kütüphanelerin bu sayıları paylaşımına açmamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Derginin 1312-1313-1314 ve 1315 yıllarına ait sayılarının bazı sayfalarına Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nden bazı sayfalarına Milli Kütüphane koleksiyonundan ulaşılmıştır.

Son olarak, tez çalışması süresince tezimin eksiksiz olması için desteklerini esirgemeyen kıymetli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali Yıldız Beyefendi'ye şükranlarımı arz ederim. Ayrıca çalışma sırasında maddî ve manevî destekleriyle her an yanımda olan canım aileme, bilhassa fedakâr anneciğime ve babacığım, manevî kardeşlerim Ayşe Demirci'ye ve Tuğba Vural'a teşekkürlerimi sunarım.

Rukiye Özer

İstanbul
May 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZ..... iii

ABSTRACT iv

ÖN SÖZ..... v

İÇİNDEKİLER v

KISALTMALAR xix

1.GİRİŞ 1

1.1. İlk Gazete ve Dergiler 3

1.2. Osmanlı Basınında Sansür 9

1.2.1. 1858 Ceza Kanunu 9

1.2.2. 1864 Matbuat Nizamnâmesi..... 9

1.2.3. Kararnâme-i Âli 10

1.3. II. Abdülhamit Döneminde Basın 11

1.3.1. Yeni Bir Matbuat Nizamnâmesi 12

1.3.2. II. Abdülhamit Dönemi Basın Hayatında Dergiler 13

1.4. Resim ve Fotoğraf Sanatı 14

1.4.1. Resim ve Fotoğraf Sanatının Oluşumu 14

1.4.2. Resim ve Fotoğrafın Gazete ve Dergilerde Kullanılması 15

1.4.3. Osmanlılarda Resim ve Fotoğraf Sanatı 15

1.4.4. Gazete ve Dergilerde Resim Kullanımı 16

1.4.5. Servet-i Fünun Dergisinin Basın Fotoğrafçılığına Etkisi..... 17

2. RESİMLİ GAZETE 19

2.1. Resimli Gazete Dergisinin Şekil Özellikleri 20

2.1.1. Yayımlanma Tarihi, Sahib-i İmtiyazı ve Sermuharriri 21

2.1.2. Yayın Periyodu 24

2.1.3. Basım Yeri, İdarehanesi, Fiyatı ve Sayfa Sayısı..... 30

2.1.4. Logoları, Serlevhaları ve Abonelik Şartları 32

2.2. Resimli Gazete Dergisinin İçerik Özellikleri 34

2.2.1. Edebiyat 35

2.2.1.1. Şiir	36
2.2.1.2. Hikâye	37
2.2.1.3. Roman	39
2.2.1.4. Tiyatro	39
2.2.1.5. Deneme	40
2.2.1.6. Seyahat	41
2.2.1.7. Mizahî Fıkra	42
2.2.1.8. Tenkit	43
2.2.1.9. Mektup	44
2.2.1.10. Hatıra.....	45
2.2.1.11. Sohbet.....	46
2.2.1.12. Biyografi ve Otobiyografi	47
2.2.1.13. Vecize.....	49
2.2.1.14. Bilmece	49
2.2.2. Edebiyat Tarihi.....	49
2.2.3. Dil	50
2.2.4. Şiir Tahlili	51
2.2.5. Din, Ahlâk, Tasavvuf, Felsefe, İslam Hukuku ve Kelâm	51
2.2.6. Sosyal Meseleler	54
2.2.7. Fen ve Teknoloji	55
2.2.8. Coğrafya	57
2.2.9. Tarih	58
2.2.10. Sanat ve Sanat Tarihi	59
2.2.11. Siyaset	59
2.2.12. Askeriye	60
2.2.13. İktisat	61
2.2.14. Genel Kültür.....	61
2.2.15. Medeniyet.....	62
2.2.16. Mûsikî, Şarkı ve Marş	62
2.2.17. Eğitim ve Çocuk Eğitimi.....	63
2.2.18. Önsöz	63
2.2.19. Haber	64
2.2.20. Reklam, İlan, Açıklama ve Kitap Tanıtımı	65
2.2.21. Duyuru/İlan, Kitap Tanıtımı	65

2.2.22. Tashiḥ	66
2.2.23. Taziye	66
2.2.24. Tebrik ve Teṣekkür	66
2.3. Yayın Kadrosu	67
2.3.1. Şairler, Yazarlar	67
2.3.2. Ressamlar, Fotoğraf Sanatçıları	131
3. FİHRİST	133
3.1. Yazar Adlarına Göre Fihrist.....	133
3.1.1. Abdullah Hasib	133
3.1.2. Abdülhalim.....	133
3.1.3. Abdülkadirzâde Hüseyin Haşim/Abdülhaşim/Hüseyin Haşim/ Hüseyin Mevcî	134
3.1.4. Adanalı Ziya.....	136
3.1.5. Âdil Hâki	136
3.1.6. Ahmed Bey	137
3.1.7. Ahmed Fuad	137
3.1.8. Ahmed Hamdi	137
3.1.9. Ahmed Kemâl	138
3.1.10. Ahmed Midhat Efendi.....	138
3.1.11. Ahmed Necati	138
3.1.12. Ahmed Rasim.....	139
3.1.13. Ahmed Rıfat	139
3.1.14. Ahmed Sema	140
3.1.15. Ahmed Sıdkı	140
3.1.16. Alaybeyizâde Nâci Bey/ Alaybeyizâde Nâci	140
3.1.17. Âli	141
3.1.18. Ali Emiri Efendi.....	141
3.1.19. Ali Fakrî Efendi	141
3.1.20. Ali Gâlib.....	141
3.1.21. Ali Mazhar	142
3.1.22. Ali Muzaffer.....	142
3.1.23. Ali Rifat Bey	142
3.1.24. Ali Rıza	143
3.1.25. Ali Rıza Seyfi.....	143

3.1.26. Andelib/ Fâik/F. (ف) Elif (إ)	144
3.1.27. Andre Turye	145
3.1.28. Arif	145
3.1.29. Âsaf Razı.....	145
3.1.30. Avanzâde Mehmed Süleyman/ Mehmed Süleyman	145
3.1.31. Avram Naum/ Naum	146
3.1.32. Ayn. (ع)	146
3.1.33. Ayn. Elif. (ع) (إ).....	146
3.1.34. Ayn (ع) Lütî / Lütî	147
3.1.35. Ayn (ع) Nâci.....	147
3.1.36. Ayn (ع) Nuri.....	147
3.1.37. Ayn (ع) Sin (س)	147
3.1.38. Ayn. (ع) Sâbit.....	148
3.1.39. Ayn (ع) Tahsin / Hümaizâde Ayn (ع) Tahsin	148
3.1.40. B. Te. (ت).....	148
3.1.41. Bahriye Gazetesi	148
3.1.42. Behçet	148
3.1.43. Behzad	149
3.1.44. Bekir Sıddık	150
3.1.45. Bir Arkadaşınız	150
3.1.46. Bir Heveskâr-ı Marifet	150
3.1.47. Bursalı Mehmed Tâhir/Mehmed Tâhir	150
3.1.48. Cemil Mustafa.....	151
3.1.49. Cemil Sati'	151
3.1.50. Cenab Şahabeddin.....	151
3.1.51. Civani Kirallı (Giovanni).....	151
3.1.52. Çamlıcalı Ayn (ع) Nâdire.....	151
3.1.53. Çatalcalı Memduh	152
3.1.54. Derviş Senâî	152
3.1.55. Doktor Abidin	152
3.1.56. Doktor Bafralı Yanko.....	152
3.1.57. Doktor Cemal	152
3.1.58. Doktor Nâzım Şerafeddin	153
3.1.59. Eminzâde Ahmed Tevfik	153

3.1.60. Elif (ل) Hakkı	153
3.1.61. Emin Fikri	153
3.1.62. Enver/M. Enver/M. Enverî.....	154
3.1.63. Etıbbâ-i Askeriyeden.....	154
3.1.64. Fagmer Henri	154
3.1.65. Fâik Ali/ Fe. (ف).....	155
3.1.66. Fâik Beyefendi (Manastırlı)	155
3.1.67. Fâik R./ F. Reşad/Fâik Reşad/ Ahmed Reşad/Reşad	155
3.1.68. Fâizî	156
3.1.69. Ferâizcizâde Fâiz Salih	157
3.1.70. Ferâizcizâde Osman Fâiz	157
3.1.71. H. (خ) Hayri	158
3.1.72. H. İkbâl/İkbâl	158
3.1.73. Hâce Yahya Efendi	158
3.1.74. Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid	158
3.1.75. Hafız Müctebâ Efendi	159
3.1.76. Hafız Şem'î	159
3.1.77. Hakkı/Kavalalı İsmail Hakkı bin Said	159
3.1.78. Hâlid Safa.....	159
3.1.79. Halil Edîb	160
3.1.80. Halil Huldi.....	160
3.1.81. Hâmi	161
3.1.82. Harputlu Veysi	161
3.1.83. Hasan Fahrettin / H. (ح) Fahrettin	161
3.1.84. Hasan Sabri / Hasan Sat. (ص)	161
3.1.85. Hasan Süheyl.....	162
3.1.86. Hasib	162
3.1.87. Hâtif	162
3.1.88. Havâdis-i Edebiye Muhabiri	163
3.1.89. Haydar Rifat.....	163
3.1.90. Hayret Efendi	163
3.1.91. Hersekli Arif Hikmet Bey	163
3.1.92. Heyet-i Tahririye Kolları	166
3.1.93. Hıfzı Paşa	166

3.1.94. Hoca Zekâi Efendi	166
3.1.95. Hüseyin Cahid/ Nâmî.....	167
3.1.96. Hüseyin Dâniş	167
3.1.97. Hüseyin Halil	168
3.1.98. Hüseyin Mazhar	168
3.1.99. Hüseyin Nazmî.....	168
3.1.100. Hüseyin Servet	169
3.1.101. Hüznî	169
3.1.102. Ispartalı M. Hakkı	170
3.1.103. İbn-i Ebu'l-İrfan Sırrî/İbnü'l-İrfan Sırrî/Kemâl	171
3.1.104. İbn-i Mevlânâ Veled	172
3.1.105. İbn-i Reşid Ali.....	172
3.1.106. İbn-i Reşid Osman Rahmi.....	173
3.1.107. İbn-i Rifat Sâmiḥ/Sâmiḥ/Sin.(س)/M. Sin. /M. Sâmiḥ	173
3.1.108. İbnü'l-emin Mahmud Kemal	176
3.1.109. İbnü'l-Fâik Ahmed Câzim/Elif.(ل) Câzim/İbnü'l-Fâik Elif. Câzim/Ahmed Câzim.....	178
3.1.110. İbnü'l-Hızır Rüşdü	178
3.1.111. İbnü'l-Hamdi Âtîf	178
3.1.112. İbnü'l-lâmi Mahmud Ekrem	178
3.1.113. İbrahim Ethem.....	179
3.1.114. İhyâ Salih	179
3.1.115. İkdam	179
3.1.116. İkdam'ın Paris Muhabiri	179
3.1.117. İlyasSükûtî/H.(ح)İlyasSükûtî	179
3.1.118. İsak Ferera.....	180
3.1.119. İsmail Nâdiri	180
3.1.120. İsmail Nuri	181
3.1.121. KadıçeşmeliAhmed Talat.....	181
3.1.122. Kale-i Sultaniye Muhabir-i Mahsûsası	181
3.1.123. Kasımpaşalı M. Hakkı.....	181
3.1.124. Kayserili Mustafa İbn-i Musa	181
3.1.125. Kâzım	182
3.1.126. Kalbî	182

3.1.127. KıyasizâdeAyn(ع) Refik	182
3.1.128. Lâmia binti Nigâristân	182
3.1.129. Leskofçalı Gâlib Bey	182
3.1.130. M. Âsaf.....	183
3.1.131. M. Âsım	184
3.1.132. M. Hakkı	184
3.1.133. M. Muslihiddin.....	184
3.1.134. M. Nuri.....	184
3.1.135. M. Rauf Yektâ/Rauf Yektâ Bey	184
3.1.136. M. Sadî.....	186
3.1.137. M. Sami	186
3.1.138. M. Süreyya	186
3.1.139. M.Tevfik/Mehmed Tevfik	186
3.1.140. M. Ziver	187
3.1.141. Mahmud/Mahmud Esad Efendi	187
3.1.142. Mahmud Celal.....	188
3.1.143. Mahmud Kenan.....	188
3.1.144. Mahmud Nedim	188
3.1.145. Mahmud Raşid	188
3.1.146. Mahmud Sadık	189
3.1.147. Manastırlı Rıfat	189
3.1.148. Mehmed Akif	189
3.1.149. Mehmed Ali Aynî	191
3.1.150. Mehmed Celal	191
3.1.151. Mehmed Cemil.....	193
3.1.152. Mehmed Çelebi	193
3.1.153. Mehmed Enisî	193
3.1.154. Mehmed Esad.....	198
3.1.155. Mehmed Halim	198
3.1.156. Mehmed Kâzım.....	199
3.1.157. Mehmed Mesud.....	199
3.1.158. Mehmed Muhlis	200
3.1.159. Mehmed Süleyman	200
3.1.160. Mehmed Şerif.....	200

3.1.161. Mehmedzâde Vassâf	200
3.1.162. Mehmed Veled	200
3.1.163. Mehmed Zâti	201
3.1.164. Mehmed Zihni	201
3.1.165. Mehmed Ziya	201
3.1.166. Mektubî-i Seraskeri Muhâsibi	201
3.1.167. Menemenlizâde Tâhir	201
3.1.168. Mesud Remzi	201
3.1.169. Midhat Bahârî	202
3.1.170. Muallim Cûdî Efendi	203
3.1.171. Muallim Nâci	203
3.1.172. Muhtar Beyefendi	204
3.1.173. Muhibbizâde Nâmık Bey	204
3.1.174. Muhibbizâde Vassâf	204
3.1.175. Muhyiddin	204
3.1.176. Mukaddes	207
3.1.177. Musa Kâzım	207
3.1.178. Musavver İdaresi	208
3.1.179. Mustafa Cemal	208
3.1.180. Mustafa Hayrullah	208
3.1.181. Mustafa Rauf	209
3.1.182. Mustafa Sabri	209
3.1.183. Mülazım-ı Evvel Mehmed Ali	209
3.1.184. Mümtaz	210
3.1.185. Münib Süreyya	210
3.1.186. Müstecabizâde İsmet	210
3.1.187. Nazif Sürûrî	211
3.1.188. Nazikizâde Mehmed Hilmi	211
3.1.189. Necib Âsım	211
3.1.190. Nejat İsmail Safa/İsmail Safa	211
3.1.191. Nevres	212
3.1.192. Nezih	212
3.1.193. Numan Sâbit	212
3.1.194. Nureddin Râmîh	212

3.1.195. Nuri (Gedikpaşa'dan).....	213
3.1.196. Nuri Şeydâ.....	213
3.1.197. Nüzhet	213
3.1.198. Orhan Selahaddin	213
3.1.199. Osman Nuri	214
3.1.200. Osman Senâî	214
3.1.201. Ömer Fahri	214
3.1.202. Ömer Lütî.....	214
3.1.203. Ra. (ر)	215
3.1.204. Raşid	215
3.1.205. Rauf Binnaz.....	215
3.1.206. Rauf Vicdanî	215
3.1.207. Rauf Zâtî	215
3.1.208. Rezaizâde M. Ekrem	216
3.1.209. Recep Beyefendi	216
3.1.210. Remzi	216
3.1.211. Rıfat Senâî.....	216
3.1.212. Rıza Hayatî.....	217
3.1.213. Rıza Hicri (Yanyalı).....	217
3.1.214. Sin Elif(ل) (س)	218
3.1.215. Sadık Sabri (Erkân-ı Harbiye Zabıtânından)	218
3.1.216. Safsaf	218
3.1.217. Safvet İlhamî	219
3.1.218. Sâhib	219
3.1.219. Said	219
3.1.220. Said Paşa	219
3.1.221. Sakte Sadberg.....	219
3.1.222. Salihanizâde Ahmed Refik.....	220
3.1.223. Salih Zeki	220
3.1.224. Selânikli Hilmi	220
3.1.225. Sertabip Nuri	222
3.1.226. Seyyar Muhabir.....	222
3.1.227. Süleyman Nutkî/S. (س) Nutkî	222
3.1.228. Süleyman Tefvîk	222

3.1.229. Süreyya Efendi	222
3.1.230. Süreyya Paşa (Bağdat Valisi).....	223
3.1.231. Şahber (Mirgûn İnâs Rüştîyesi'nden Mahrec)	224
3.1.232. Şakir Efendi.....	224
3.1.233. Şeyh Mehmed Şerafeddin	224
3.1.234. Şeyh Sadî.....	224
3.1.235. Şeyh Vasfi/Vasfî Efendi/Şeyhu'l-Urefa Vasfi Efendi	224
3.1.236. Şükrü Osmanî/Osman Şükrü.....	225
3.1.237. T. Hicâbî.....	226
3.1.238. Tabip Ebu Lütî Nâzım	226
3.1.239. Tâhiru'l-Mevlevî.....	227
3.1.240. Tamburî Neşet Bey	227
3.1.241. Tepedelenlizâde Kâmil	227
3.1.242. Tevfik Rıza/Doktor Rıza Tevfik	227
3.1.243. Uşşakizâde Hâlid Ziya	228
3.1.244. Vav.Ye.(ى) (و)	228
3.1.245. Vecihi	228
3.1.246. Vizantal	229
3.1.247. Yanyalı Raziye	229
3.1.248. Yenişehirli Yusuf Nihad	229
3.1.249. Yenişehirilizâde Hâlid Eyyûb	229
3.1.250. Yusuf Bedri	230
3.1.251. Yusuf Ziya.....	230
3.1.252. Zaimzâde Hasan Fehmi.....	230
3.1.253. Zehavizâde Cemil Sıdkı/Cemil Efendi	230
3.1.254. Ziya	231
3.1.255. Ziyâüddin	231
3.1.256. İmzasız	231
3.2. Konularına Göre Fihrist	256
3.2.1. Edebiyat	256
3.2.1.1. Edebî Türler	256
3.2.1.1.1. Şiir	256
3.2.1.1.2. Hikâye	310
3.2.1.1.3. Roman	340

3.2.1.1.4. Tiyatro	343
3.2.1.1.5. Deneme.....	345
3.2.1.1.6. Mektup	352
3.2.1.1.6.1. Kadın Mektupları.....	352
3.2.1.1.6.2. Dil ve Edebiyat İle İlgili Mektuplar	354
3.2.1.1.6.3. Diğer Mektuplar	359
3.2.1.1.7. Tenkit	369
3.2.1.1.8. Seyahat	375
3.2.1.1.9. Hatıra.....	383
3.2.1.1.10. Biyografi.....	385
3.2.1.1.11. Otobiyografi	392
3.2.1.1.12. Manzum Fıkra	392
3.2.1.1.13. Mizahi Fıkra	393
3.2.1.1.14. Sohbet.....	396
3.2.1.1.15. Tartışma.....	405
3.2.1.1.16. Mensur Şiir.....	409
3.2.1.1.17. Vecize.....	410
3.2.1.1.18. Nutuk.....	411
3.2.1.1.19. Bilmece (Sualler ve Sûret-i Halleri).....	411
3.2.1.2. Edebiyat Tarihi.....	412
3.2.1.3. Edebî Sanatlar	413
3.2.2. Dil	414
3.2.3. İslam Dini.....	419
3.2.3.1. Kelam	424
3.2.3.2. Fıkıh/İslam Hukuku	424
3.2.3.3. Tasavvuf.....	425
3.2.4. Ahlâk	428
3.2.5. Sosyal Meseleler	432
3.2.6. Tarih	436
3.2.6.1. Türk Tarihi	436
3.2.6.2. Genel Tarih.....	438
3.2.7. Coğrafya	441
3.2.8. Sanat	443
3.2.8.1. Sanat Tarihi	444

3.2.9. Medeniyet.....	444
3.2.10.Genel Kültür.....	445
3.2.11. Felsefe	451
3.2.12. Fen ve Teknoloji	454
3.2.12.1. Fen	454
3.2.12.2. Teknoloji	461
3.2.12.3. Tıp	462
3.2.12.4. Mekanik	467
3.2.12.5. Sanayi.....	468
3.2.13. Siyaset	468
3.2.14. Askeriye	473
3.2.15. İktisat	478
3.2.16. Mûsikî	478
3.2.17. Haber	481
3.2.18. Okuyucuya Cevap	486
3.2.19. Önsöz	491
3.2.20. Açıklama	493
3.2.21. Özür/İtizar	503
3.2.22. Tebrik	504
3.2.23. Teşekkür.....	507
3.2.24. Duyuru/İlan	508
3.2.25. Kitap Tanıtımı	517
3.2.26. Tashih	525
3.2.27. Taziye	527
3.2.28. Reklam	528
3.2.29. Tercüme Eserler	528
3.2.29.1. Edebiyat.....	528
3.2.29.1.1. Şiir	529
3.2.29.1.2. Hikâye	536
3.2.29.1.3. Roman	542
3.2.29.1.4. Deneme.....	546
3.2.29.1.5. Mektup	549
3.2.29.1.6. Seyahat	549
3.2.29.1.7. Hatıra.....	551

3.2.29.1.8. Biyografi.....	551
3.2.29.1.9. Otobiyografi	552
3.2.29.1.10. Fabl.....	552
3.2.29.1.11. Mensur Şiir.....	553
3.2.29.1.12. Vecize.....	553
3.2.29.1.13. Nutuk.....	554
3.2.29.2. Şiir Tahlili	554
3.2.29.3. İslam Dini.....	557
3.2.29.3.1. Kelâm	558
3.2.29.3.2. Tasavvuf	558
3.2.29.4. Ahlâk.....	559
3.2.29.5. Sanat Tarihi	560
3.2.29.6. Felsefe	560
3.2.29.7. Fen ve Teknoloji	561
3.2.29.8. Askeriye	562
3.3. Resim ve Fotoğraf Fihristi	562
3.3.1. Fotoğraflar.....	563
3.3.1.1. Ayn (ع) Adil	563
3.3.1.2. Th. Vafiadis.....	563
3.3.1.3. İmzasız	563
3.3.2. Resimler	591
3.3.2.1. C. Rossyrhe	591
3.3.2.2. E.W.	591
3.3.2.3. F.M. Bredt	591
3.3.2.4. K. Kruş	591
3.3.2.5. M. Bello	591
3.3.2.6. Maylard	592
3.3.2.7. Miss Ekalet.....	592
3.3.2.8. Morgan	592
3.3.2.9. Mosyö Nabih.....	592
3.3.2.10. Mustafa Şevket/Şevket Bey	592
3.3.2.11. P. Roth.....	593
3.3.2.12. Prezıosh (Preçıyozi)	593
3.3.2.13. İmzasız	593

4. SEÇME YAZILAR	621
5. SONUÇ.....	778
KAYNAKÇA	783
EKLER (<i>RESİMLİ GAZETE</i> DERGİSİNDEN ÖRNEK SAYFALAR).....	788
ÖZGEÇMİŞ.....	794

KISALTMALAR

N. F.	Nüsha-i Fevkalade
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
bkz.	Bakınız
bs.	Baskı
c.	Cilt
der.	Derleyen
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
N.	Numara
s.	Sayfa
yay. y.	Yayınevi yok

1. GİRİŞ

Avrupa’da 17. yüzyıl başlarında görülen gazetelerin, İslâm ülkelerinde ilk örneklerinin ortaya çıkması, 200 seneye yaklaşan bir gecikme ile mümkün olabilmektedir. Bu gecikmenin değişik nedenleri olmakla birlikte, önemli bir sebebi de ülkelerin sahip oldukları siyasal, ekonomik ve sosyal şartların farklı olmasıdır.

Bugünkü anlamıyla müteharrik (oynar) maden harflerle dizginin yapılması ve baskı makinesini icat eden kişi, 1400’de basım sanatının beşiği olarak kabul edilen Almanya’nın Mainz şehrinde doğan ve 1440’ta modern basımın temelini atmış olan Alman Johann Gutenberg’tir.

Gutenberg’in metodu ile dizilen sayfalar, genellikle ağaçtan yapılmış el preslerine yerleştirilip üzerlerine tamponla mürekkep sürülür ve sonra teker teker sıkıştırılarak bir cins teksir elde edilirdi. O zamana kadar kitaplar, el ile ve tek nüsha olarak yazıldığından bu teksir, büyük bir hız, zamandan tasarruf ve yenilik teşkil etmiştir¹.

15. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan matbaa, bu yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti’ne iltica eden İspanyol yahudileri tarafından İstanbul’a getirilmiş, bunu Rum ve Ermeniler’in kendi matbaalarını kurmaları takip etmiş ve 1727’de ilk Türk matbaası açılmıştır².

1729 yılında III. Ahmet zamanında vezir İbrahim Paşa himayesinde Müteferrika İbrahim ve Said Efendilerin desteğiyle matbaa kurulur. Halkın istifade etmesini sağlayan eserler, kütüphane rafları arasından alınarak tercüme ettirilmeye başlanır. Bunun için İstanbul’da zamanın ulemâsından bir heyet oluşturulur. Tercüme edilen eserler arasında tarih kitapları ve fenne ait eserler de yer almaktadır. Ressamlık

¹ M. Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, (İstanbul: Der Yayınları, 1999), 50-51.

² Kemal Beydilli, “Matbaa”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c.28, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, 2003): 106.

da bu devirde pek makbul bir sanat olur. Aksaray semtinde bir nakkâşhânenin, resim okulunun mevcut olduğu *Surnâme-i Vehbî*'de yazılıdır. Yabancı bir ressam Van Mur, zamanın büyüklerinin resmini yapmış, İstanbul'a ait birçok manzaralar resmetmiştir. Bu faaliyetler, güzel sanatların inkişafa başlaması için her şeyden önce refah ortamının olması gerektiğinin işaretidir. Bu devirde ulaşılan refah sayesinde matbaa nihayet kurulmuştur.

Osmanlı devrinde matbaanın kurucusu olan iki isim İbrahim Müteferrika ve Said Efendi'dir. Kurulan matbaa, harflerinden presine hatta kâğıdına varıncaya kadar Türk işçilerinin emeği ile vücuda gelmiş ve yine hepsi Türk işçilerle işlenmiştir. İlk basılan kitap da *Vankulu Lûgati*'dir³.

Bununla birlikte 18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, İslâm ülkelerinde de bir kısım süreli yayının ortaya çıktığı tespit edilir. Bu yayınların ortak özelliği, yabancılar tarafından ve yayımlandıkları bölge halkının konuştuğu diller haricindeki bir dille çıkarılmış olmalarıdır. İslâm ülkelerinde görülen ilk süreli yayın, İstanbul'da Eylül 1795'te Fransız Büyükelçiliği tarafından, elçilik yayın organı olarak çıkarılan *Le Bulletin de Nouvelles*'tir. Bunu bir sene sonra *La Gazette Française de Constantinople* takip eder. Osmanlı ülkesinin bir başka şehrinde, İzmir'de de 1824'ten itibaren yine Fransızlar tarafından *Le Smyrniens*, *Le Spectateur Oriental* ve *Le Courrier de Smyrne* gibi gazeteler çıkarılır⁴.

Türkiye'de basın siyasi, sosyal ve ekonomik olaylar karşısında halk kitlesini aydınlatmak, kamuoyunu etkilemek gayesiyle toplumda duyulan isteklerden doğmamıştır. Basın, hükûmetin yaptığı işleri halka duyurmak amacıyla özel buyrukla ortaya çıkmış ve asıl işlevini zamanla kazanmıştır⁵.

Türk basını, Batı'dakinden farklı olmasına rağmen toplumsal dinamikleri harekete geçirebilmiştir: Basın yoluyla geleneksel yapıya eleştiri yöneltmeden toplum yapısını kökten değiştiren ıslahat girişimleri desteklenir. Yeni yasalar *Takvim-i Vakayi* gazetesinde zaman zaman halkın anlayacağı açıklamalarla birlikte sunulur. İlke olarak

³ Selim Nüzhet Gerçek, **Türk Matbuatı**, der: Ali Birinci, (Ankara: Gezgini Kitabevi), 40-41.

⁴ Doç. Dr. Nesimi Yazıcı, "Vakayî-i Mısriye Üzerine Birkaç Söz", **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)**, s. 2, (1991): 267.

⁵ Doç. Dr. Yasemin Doğaner, "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı'da Basın", **Edebiyat Fakültesi Dergisi**, c. 29, s. 1 (Haziran 2012): 110.

Avrupa örneği kabul edildiğinden Avrupa'ya yöneltilmiş bir eleştiriye yer verilmez. Teknik konular, yeni buluşlar, siyasî olayların anlatımı gibi mevzularda Avrupa kaynaklarına bağıllık görülür ⁶.

Osmanlı Devleti 18. yüzyıldan beri değişim ve yenileşme hareketlerine sahne olmuştur. Batılılaşma hareketlerinin normal bir sonucu olarak Meşrutiyet kurulmuştur. Meşrutiyet'in doğmasında etkili olan zümre, Avrupa'da öğrenim gören ve Batı'daki anayasal hareketleri inceleyen ve ilerlemeyi parlamenter sistemde gören "Genç Osmanlılar" denilen aydın bir zümre oluşmuştur. Yayımlanan gazete sayısının artması ile okur-yazar sayısında artış görülür ve bu durum düşünen insanların tartışma ortamına girmesine yol açmıştır. Nitekim Ahmed Midhat, gerçeklerin tek yolla halka mâl edebilme yolunun basın olduğu hakikatini vurgulamıştır⁷.

1.1. İlk Gazete ve Dergiler

Devletin resmî gazetesi olan "Takvim-i Vakayî" 1247/1831'de; bir İngiliz ürünü olan ve yarı resmî bulunan "Ceride-i Havadis" 1256/1840'ta; Agâh Efendi'nin gazetesi olan ilk müstakil ve şahsî gazetemiz "Tercüman-ı Ahval" 1277/1860'ta ve yine Winston Churchill'in *Tercüman-ı Ahval*'e rekabet için yayımladığı "Ruznâme-i Ceride-i Havadis" 1277/1860'ta; Şinasi'nin "Tasvir-i Efkâr" gazetesi ise 1278/1860'ta yayımlanmaya başlamıştır.

Mecmualara gelince; Gutenberg'in modern anlamdaki ilk baskı makinesini bulmasından yaklaşık iki yüz yıl sonra, 1600'lü yılların ortalarında, Avrupa kıtasında ilk dergiler yayımlanmaya başlamıştır. Batı'nın bilinen ilk dergisi, 1665'te Paris'te yayımlanmaya başlayan *Journal des Savants*'dır. Bu ilk dergiyi, yine aynı yıl İngiltere'de (Londra'da) yayın hayatına giren *Philosophical Transaction* ile 1668'de Roma'da çıkarılmaya başlanan *Giornale de Letterati* izlemiştir⁸.

Bu ilk iki dergiden sonra 1668 yılında Roma'da *Giornale de Letterati* ve 1682 yılında *Acta Eruditorum* yayımlanmıştır. Amerika'da ise Avrupa'dan yüz

⁶ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, (İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006), 29-30.

⁷ İhsan Burak Birecikli, "Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet'in İlanı Üzerine Bir İnceleme", *Gazi Akademik Bakış*, c. 2, s. 3, (Kış 2008): 212-213.

⁸ Cahit Özbay, *Dünyada ve Osmanlı'da Basının Tarihsel Gelişimi*, 1.bs. (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014), 236-237.

yıllık bir gecikme ile 1741 yılında *American Magazine* ve *General Magazine* adlı iki dergi çıkmıştır⁹.

Dergi yayıncılığı, Türkiye'ye Avrupa'dan yaklaşık iki yüz yıl sonra girmiştir. 1850 yılında Osmanlı Devleti'nde toplam otuz bir süreli yayın bulunmaktadır. Bu yayınların çok önemli bir bölümü yabancı dillerdedir. Söz gelimi İstanbul'da yayımlanan on üç süreli yayının dört tanesi Fransızca, dört tanesi İtalyanca, birer tanesi de Rumca, Ermenice ve Bulgarcadır¹⁰.

Osmanlı Devleti'nde bilinen ilk Türkçe dergi, 1831 yılında yayımlanan ilk Türk gazetesi *Takvim-i Vakâyi*'den on sekiz yıl sonra çıkan *Vakâyi-i Tıbbiye*'dir. Tıbbî konuları içeren bu dergi, o dönemde Hekimbaşı olan Abdülhak Molla sayesinde yayımlanır. Abdülhak Molla, bir gerekçe ile Sadaret'e müracaat eder. Hekimbaşı, bu alanla ilgili bir dergi çıkarılması gerektiğini beyan eder. Beyanında “memleketteki önemli işlerin tümünün iyi bir yola girmekte olduğu sırada tıbbî ilişkilerin da düzenli bir şekilde ilerlemesi gerektiğini ve bunun da Tıbbiye'deki hocaların eğitim ve öğretim yönlerine bağlı olduğunu” belirtir; özellikle Paris ve Londra'da bilimsel alanlarda ortaya çıkan son yeniliklerin tıp bilimine önemli katkılarda bulunduğunu vurgular. Hekimbaşı, ülkedeki tıbbî olayların ve durumların açıklanması; yurt dışındaki tıbbî olayların tercüme edilerek aktarılması; halkın sağlıkla ilgili olarak eğitilmesi, halka kolay uygulanabilecek bilgilerin öğretilmesi ve bazı ilaç ve tıbbî malzemelerin alanında uzman doktorlara tanıtılması gerektiğini ifade eder.

Böylelikle padişah tarafından gerekli izinler alınır ve 26 Mart 1849'da *Vakâyi-i Tıbbiye* yayın hayatına başlar. Derginin her sayısında yayımlanacak yazıların müsveddeleri, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nâzırlığı'ndan Sadaret'e gönderilmiş, oradan iradesi alınmak üzere padişaha arz edilmiştir. Bu işlem, derginin her sayısı için yeniden yapılır. Derginin ikinci sayısında, *Takvim-i Vakâyi-i Tıbbiye*'nin de Fransızca bir nüshasının neşredilmeye başlandığı belirtilir. *Vakâyi-i Tıbbiye* ile büyük benzerlikleri olan *Gazette Medicale de Constantinople*'ın sözü edilen bu Fransızca

⁹ Bülent Varlık, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, c.1, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1983):112.

¹⁰ *age*, 112.

nüsha olduğu düşünülür. Yaklaşık 600 abonesi olan *Vakâyi-i Tıbbiye*, yaklaşık üç sene yayımlandıktan sonra kapanır.

Vakâyi-i Tıbbiye'nin kapanmasından sonra on yılı bulan bir suskunluk döneminin ardından 1862 tarihinde ikinci bir dergi *Mecmua-i Fünûn* yayımlanır. Dergi, “Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye” tarafından Temmuz 1862’de çıkarılır. Dergide yer alan konular çeşitlilik arz eder. İktisattan felsefeye, tarihten jeolojiye kadar çok geniş bir yelpaze içinde nitelikli yazılar yayımlanmıştır. Bu yazıların yanı sıra dergi dil üzerinde çalışmış, dilin sadeleştirilmesi yolunda öneriler geliştirmiştir¹¹.

Aynı yıl çıkan bir diğer dergi *Mir’at*’tır. Dergi , “*fünûn ve sanayie müteallik mevad ile harita ve resimlere havi*” açıklamasıyla yayımlanır. *Mir’at* üç sayı yayımlandıktan sonra *Mecmua-i Fünûn* ile giriştiği bir tartışmanın sonucunda kapanır.

Yine aynı yıl “Cemiyet-i Kitabet” adını taşıyan bir kuruluş *Mecmua-i İber-i İntibah*’ı çıkarmıştır. Bu dergi sekiz sayı yayımlanır ve 1864 yılında kapanır.

1864 yılında *Mecmua-i Cerîde-i Askeriyye* yayın hayatına başlar. Fuad Paşa, bu dergiye büyük önem verir. Bu sebeple Şinasi’den derginin başına geçmesini ister; ancak Şinasi çok kısa bir dönem dergide çalıştıktan sonra yerini Ahmed Midhat Efendi’ye bırakır.

1865 yılında Cemiyet-i Kitabet, *Mecmua-i İber-i İntibah*’ın devamı niteliğinde olan *Mecmua-i İbretnümâ*’yı yayımlamıştır. 1866 yılında *Mecmua-i Maarif* ve 1867 yılında da *Mecmua-i Ulûm* ile *Tuhfetü’l-Tıb* yayın hayatına başlar. 1871 yılına kadar geçen sürede birkaç tıbbî ve askerî dergi daha yayımlanır. Ancak bu dergilerin geneli, kitleye hitap etmekten uzak olan süreli yayınlardır.

Genel olarak değerlendirildiğinde 1849-1871 yılları arasında çıkan dergilerin genellikle seçkinler tarafından yayımlandığı ve yine seçkin kesime yöneldiği söylenebilir. Bunun dışında bazı dergilerde doğrudan veya dolaylı olarak devlet desteğinin söz konusu olduğu görülür¹².

1872 yılında Ahmed Midhat Efendi tarafından yayımlanan *Dağarcık* dergisi çıkarılır. Seçkin kesime hitap eden yayınların ardından bu durum bir ölçüde de olsa

¹¹ age, 113.

¹² age, 114.

kırılır. *Dağarcık* dergisinde yer alan yazılar kolay okunabilir, vakit geçirmeye olanak sağlar. Böylelikle dergi, geniş bir kitlenin beğenisini kazanır. *Dağarcık*'ın gösterdiği başarı, yayıncıları taklide yöneltir. Bunun sonucunda ise birçoğu ancak birkaç sayı çıkan kısa ömürlü, niteliksel değeri fazla olmayan dergiler birbiri ardına çıkar.

1871 yılından itibaren dergi sayısında önemli bir artış gözlemlenir. 1872'de üç, 1873'te de ondan fazla dergi yayın hayatına girer. Bunlardan biri de *Cüzdan*'dır: “*Siyasiyât, edebiyat, hikemiyât, fûnûn, tarih, tiyatro, hikâyât, terâcim-i ahvâl ve sâir neşri mücaz olan her nev'i âsârı câmi*” yazısıyla yayımlanan bir dergidir. Aynı yıl çıkan diğer dergilerin içerikleri de *Cüzdan*'nkinden farklı değildir.

1873-1880 yılları arasında yayımlanan yirmi kadar dergi mevcuttur. Bu dergiler arasında *Cihan* Fransızca nüshalarıyla, *Mecmua-i Ebüzziya* ise özenli baskı ve içeriği ile dikkatleri çeker.

Bu dönem incelendiğinde sürekli olarak yeni yayınların çıktığı görülür. Ancak Türk süreli yayınları 1872 yılında hâlâ yetersiz durumdadır. 1872 yılı ortalarında İstanbul'da otuz bir süreli yayın bulunmaktadır. Bu dergilerin sekizi Rumca, sekizi Ermenice, yedisi Fransızca, ikisi Yahudice, ikisi İngilizce ve biri Arapça olarak yayımlanmaktadır. Türkçe olan süreli yayınların sayısı sadece üçtür¹³.

1880-1890 yılları arasında yayımlanan dergilerin sayısı ise ellinin üzerindedir. Bu dönemde yayımlanan dergilerin büyük bir kısmı 1880-1885 yılları arasında çıkar. Daha sonraki yıllarda yayınların sayısında düşme görülür. Bunun en önemli nedenlerinden biri, II. Abdülhamit'in basına uyguladığı ve giderek ağırlaşan sansürdür¹⁴.

22 Mayıs 1880 tarihinde Ebüzziya Tevfik tarafından *Mecmua-i Ebüzziya* çıkarılır. Düşünce ve edebiyat ağırlıklı olan dergi 1890-1897 arasında yayımına ara vermek zorunda kalır. 15 Ağustos 1912 tarihinde yayımlanan 159. sayısı da yayın hayatı sona erer. Yine bu dönemde veterinerlik alanında ilk yayın olan *Vasıta-i Servet* çıkarılır. Dönemin bir diğer dergisi, ilk Türk pozitivist ve natüralist'i olarak tanınan Beşir Fuad tarafından çıkarılan *Güneş*, altı ay kadar yayımlanır ve bilimsel niteliktedir.

¹³ age, 114-115.

¹⁴ age, 114.

¹⁴ age, 115.

Başyazarlığını Menemenlizâde Tahir'in yaptığı *Âsâr* dönemin bir diğer önde gelen dergisidir. Dergide şiir, matematik, tıp konularında yazılar yer almıştır. Derginin ilk sayısında yer alan sunuş yazısında “izin verilmediği için siyaset hariç” her konuda yazılar yayımlayacağını ifade etmesi önemlidir. Fransızcadan çevrilen yazılara sayfalarında yer veren *Etfâl*; her sayısında dönemin önde gelen edebiyatçılarından birisinin mektubuna veya mektup biçiminde yazılmış yazısına yer veren *Gayret* dönemin diğer dergileridir. *Berk* dergisi 1885 yılında yayımlanır. Cep kitabı boyutunda olması dikkat çeker. Derginin başlığı altında ilk beş sayı boyunca “siyasetten başka her mesâilden bahseder” ibaresine yer verilir¹⁵.

1880'li yıllardan itibaren kadınlar da gazetecilik alanına çalışmaya başladı. *İnsaniyet* dergisi, kadınlara yönelik ilk dergi olarak göze çarpar. 1883-1884 yıllarında Arife Hanım “*Şükûfezar*” adlı bir kadın dergisi çıkarmaya başladı. Arife Hanım, derginin önsözünde bilimsel buluşların etkisiyle toplumun yaşam koşullarının ne denli değiştiğini, ancak okuyan kadınların hayatta başarılı olabileceklerini, kadınların da erkekler kadar toplumun gelişmesine hizmet etmeleri gerektiğini ifade eder¹⁶.

1880 yılları sonlarında Kırkor ve Mehmet Ramiz'in çıkardığı *Manzara* adlı dergi “ahlâkı mükemmelleştirmek ve bilgi yaymak” amacıyla ayda iki kez yayımlanır. Dergide çeşitli kıtalarda yaşayan halkların gelenek ve görenekleri, dünya kentleri, eski mimarî anıtlar hakkında bilgi verilir; öğretici öyküler yayımlanır. 1887 yılında Muallim Nâci, “*Mecmua-i Muallim*”i çıkarmaya başlar¹⁷.

II. Abdülhamit dönemini çıkan gazeteler ve dergiler, sayısı açısından ikiye ayrılabilir. 1879-1887 arasındaki yıllarda İstanbul'da ortalama dokuz-on yeni yayının her yıl piyasaya çıktığı görülür. Bunlarda gazeteden çok dergiler yer almaktadır. Ancak mizah dergilerine Abdülhamit'in tüm yönetimi boyunca hiç izin verilmemiştir. 1888'den 1908'e kadar olan ikinci kısımda ise yılda ortalama ancak bir yeni yayın görülür¹⁸.

¹⁵ age, 115.

¹⁶ A. D. Jeltyakov, *Türkiye'nin Sosyo-Politik ve Kültürel Hayatında Basın (1729-1908 Yılları): Matbaacılığın 250. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, çev. Orhan Koloğlu, (Ankara: Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, [tarih yok]), 122.

¹⁷ Jeltyakov, age, 122.

¹⁸ Koloğlu, age, 65.

1890 yılından II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 yılına kadar olan dönemde yayımlanan dergilerin sayısı ise çok azdır. Bu dönemde yayımlanan dergilerin önemli bir bölümü resmî nitelikli yayınlardır.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar uzanan süreçte, iki edebî akımı sürükleyebilmesi açısından dönemin en önemli dergisi *Servet-i Fünûn*'dur. 1888-1889 yıllarında *Umrân* adlı on beş günlük bir dergi çıkaran Ahmet İhsan (Tokgöz), bu dergi kapatılınca daha önce çevirmen olarak çalıştığı *Servet* gazetesinin sahibi Nikolayadi Efendi ile anlaşır ve *Servet*'in haftalık ilavesi adı altında 27 Mart 1891 tarihinden itibaren *Servet-i Fünûn* dergisini yayımlamaya başlar. Bu dergi, harf devriminden sonra 6 Aralık 1928 tarihinde *Uyanış* adını aldı. Dergi, 26 Mayıs 1944 tarihine kadar basın hayatında yerini almıştır¹⁹. *Servet-i Fünûn* dergisi Avrupa resimli dergileri kalitesinde bir yayın yapmak amacıyla çıkar. İçerik olarak önceleri bir aile, moda ve şiir dergisi iken Recaizâde, Halit Ziya ve Tefik Fikret'in dergiye katılmasıyla dönemin en etkili sanat ve düşünce yayını haline gelir. *Servet-i Fünûn*'un bir diğer önemli özelliği basın fotoğrafçılığı alanındadır. Ülkemizde amatör fotoğrafçılar arasında ilk yarışmayı düzenleyen dergi olmasının yanı sıra 1897 Yunan Savaşı, Alman İmparatorunun Kudüs gezisi, Hicaz Demiryolu inşaatı gibi olayların aktüel resimlerini yayımlayarak hem klişecilik sanatında hem de basın fotoğrafçılığında dergi ve gazetelere öncülük eder²⁰.

Bu dönemde yayımlanan başka dergiler de mevcuttur. Muallim Nâci'nin öğrencisi İsmail Safa, 1891 yılında çıkmaya başlayan *Maarif* dergisinin yazı işlerini bir süre yönetir. 1891-1893 yıllarında ünlü maarifçi İsmail Hakkı *Mekteb* adlı dergiyi çıkarır.

1890'lı yılların başlarına gelindiğinde çalışmanın da konusunu teşkil eden *Resimli Gazete*, Kitapçı Karabet tarafından çıkarılır. Halkın anlayabileceği bir dil ve üslupla yayımlanan bilimsel dergilerden Baba Tahir'in çıkardığı *Malûmat* bu dönemde yer alan dergilerdendir. 19. yy. sonları ile 20. yy. başlarında meslekî bilim dallarının gelişmesi sonucunda yeni yayımlar belirmeye başladı. Bir kısmı resmî nitelik taşıyan

¹⁹ Varlık, *age*, 115-116.

²⁰ Koloğlu, *age*, 65-66.

bu dergiler *Ceride-i Askeriye*, *Ceride-i Bahriye*, *Ceride-i Nâfia*, *Ceride-i Mehâkim*, *Vak'a-i Tıbbiye*'dir²¹.

1.2. Osmanlı Basınında Sansür

Osmanlı basınında II. Abdülhamit dönemine kadar yapılan ilk sansür uygulamaları 1858 Ceza Kanunu, 1864 Matbuat Nizamnâmesi ve Kararnâme-i Âli'dir. Bu uygulamaların içerikleri ve Osmanlı basınına etkilerinden kısaca bahsedilecektir.

1.2.1. 1858 Ceza Kanunu

Türk basınına ilk yasaklama 1858 Ceza Kanunu ile başlar. Bu kanun yayımlandığı sırada Osmanlı'da, devletin resmi gazetesi *Takvim-i Vakayi* ve *Ceride-i Havadis* ile *Vakayi-i Tıbbiye* dergisi yayımlanmaktadır.

1858 Ceza Kanunu'nun özelliği özellikle Türk basını için oluşturulmamasıdır. Bu kanun Fransızcadan Türkçeye çevrilmiştir. Böylelikle Osmanlı basınına ilk yasaklamalar gelmiştir. Ceza Kanunu'nun 138. maddesi gereğince sultanlık, hükûmet üyeleri ve Osmanlı uyruğunda olan bir millet aleyhinde gazete, kitap ve zararlı kâğıtlar yayımlamaya cesaret edenlerin önce bunların bastıkları şeylere el konulacak, suçun ağırlığına göre matbaası geçici olarak tümüyle kapatıldıktan sonra matbaadan 10-15 mecdiye para cezası alınacaktı. 139. maddeyle genel adaba aykırı mizah yazıları ve müstehcen resim basılması yasaklanmıştır. 213. madde ile "basma kâğıt ve talik ve neşriyle" yani afiş ve yayın yoluyla başkasına asılsız suçlama yasaklanır²². Fransa'da 17 Şubat 1852 tarihinde yayımlanan ve Fuad Paşa'nın ikinci sadrazamlığı sırasında Fransa'daki aslından örnek alınarak çıkarılan bu Nizamname, 1909 Matbuat Kanunu kabul edilene kadar kırk beş yıl yürürlükte kalır²³.

1.2.2. 1864 Matbuat Nizamnâmesi

Matbuat Nizamnâmesi bugünkü dile "Basın Yasası" şeklinde çevrilebilir. Nizamname yayımlandığı zaman *Takvim-i Vakayi*, *Ceride-i Havadis*, *Tercüman-ı*

²¹ Jeltyakov, **age**, 122.

²² Özbay, **age**, 129-130.

²³ **age**, 132.

Ahval ve Tasvir-i Efkâr olmak üzere dört gazete yayımlanmaktadır. Bu dönemde gazetelerin yönetime muhalefet edecek, eleştiride bulunacak gücü bulunmamasına rağmen bazı yöneticiler, Avrupa’da gördükleri örnekleri Osmanlı’da yaşamamak için basının önünü şimdiden kesmek gerektiği konusunda hemfikir. Böylelikle Türk basınının gelişmesine ve güçlenmesine bir engel daha teşkil eden Matbuat Nizamnâmesi, Fuat Paşa tarafından Fransızcadan çevrilir.

Yasaların Fransızcadan çevirilerinin yapılarak uyarlanması ise, Osmanlı’ya giren ilk Batılı anlamdaki düşünce akımlarının, Fransız kökenli olmasının açıklamasıdır.

Nizamnâme’ye göre siyasi gazete çıkarmak isteyenlerin ruhsat almaları gerekmektedir. Bunun için Osmanlı uyruğundan olanları Maarif Nezareti’ne, yabancıları ise Hariciye Nezareti’ne yönlendirir. Ayrıca her gazete ve derginin bir sorumlu müdürü bulunacak ve basılan her gazete ve derginin bir sayısı, sahibi ya da sorumlu müdürü tarafından imzalanmış olarak Matbuat Müdürlüğü’ne verildikten sonra satışa çıkarılabilecekti. Bu izinlerin yanı sıra çeşitli basın suçları ve bunlar için verilecek cezalar da belirtilir; hapis ve para cezalarına ilave olarak geçici veya süresiz kapatma cezaları getirilir²⁴.

1.2.3. Kararnâme-i Âli

12 Mart 1867’de gazetelere gönderilen Âli Kararnâme, sadrazamlar tarafından çıkarılan ve bugünün yasa gücündeki kararnamelerine denk düşen düzenlemedir: “... gazetelerin varlık sebepleri ve hayırlı görevleri, fikirleri birleştiren ve zararlı şeylere hizmet olduğu halde, birçok uydurma ve yalanla ve zihinleri bulandırmakla ve sonuçta halk arasında çatışmayı zorlayan bir yola gitmelerine aldırışsız gözle bakılması hükûmetin görevine aykırı olacağından ve şu durumun yüce padişahlık tarafından düzeltilmesi.... , bu kurala uymayan gazete ver dergilerin bütün devlet ve tüm millete dönük zararlarının önlenmesi yönünden, basınla ilgili düzenlemelerin hükümleri dışında olarak, hükûmetçe cezalandırma işlemlerine ve koruyucu önlemler alınmasına karar verilmiştir”.

²⁴ Özbay, *age*, 130-131.

Âli Kararnâme geçici olarak çıkarılır ancak kararnâmenin çıkartılmasına neden olan koşullar ortadan kalkmadığı için 1909'a kadar yürürlükte kalır. Yönetime gelen her hükûmet bu kararnâme ile basına birçok sansür uygulamıştır. Eleştiriye tahammülü kalmayan hükûmet ilk Âli Kararnâme ile yetinmeyerek 11 Mayıs 1876'da ikinci bir kararnâme yayımlar: *“Osmanlı basınında çıkan yazılara hükûmet gerekli dikkati göstermiş ve çoğu zaman gazeteleri süreli veya süresiz olarak kapatmışsa da basın inzibat altına alınamamıştır. Bunun için gazetelerin baskıdan önce muayenesine karar verilmiştir”*²⁵.

1.3. II. Abdülhamit Döneminde Basın

II. Abdülhamit, 31 Ağustos 1876'da hükümdar olur ve Midhat Paşa'nın desteğiyle reform hazırlıklarına girişir. Meşrutî idareyi kabul edeceğini vaat eder; bir anayasa yayımlanacağı ve milletvekilleri meclisinin kurulacağı sözünü verir²⁶.

23 Aralık 1876'da Kanun-ı Esasî millete ilan edilmiştir. İlk anayasada fertlerin eşitliği, herkesten gücüne göre vergi alınması, kişi özgürlükleri ve dokunulmazlıkları, dilekçe, tasarruf, fertlerin ehliyet ve liyâkatlarına göre memur olma hakları kabul edilir. Bu anayasanın özelliği, tek taraflı olmasıdır. Her durumda son söz, devlet başkanınındır. Buna rağmen Osmanlı Devleti'nin meşrutî bir idareye kavuşması, halk tarafından coşkuyla karşılanır.

II. Abdülhamit devri basın hayatı incelendiğinde, anayasanın ilan edilmiş olması sebebiyle basın alanında hayli sayıda yayın yapıldığı görülür. Bu yayınlara karşı çıkmamakla birlikte içerlenen padişah, anayasanın ilanından bir süre sonra şu tebliği yayımlar: *“Eskiden gazeteler yokken dedikodular yalnız ağızlarda dolaşırdı. Şimdi herkes aklına geleni birer gerçekmiş gibi yayınlıyor. Gazetelerde çıkan yazıları da herkes tümüyle gerçek sanıyor. Bu yüzden ortaya çıkan yanlışlıklar eskisinden çok önemlidir. Hükûmetin icraatı aleyhine dil kullananların fesatçı sayılacağı ve bu çeşit yazıları yazanlara karşı gereken şiddetli kanunî tedbirlerin alınacağı cümlece malûm olmak üzere devlet adına bu durum şimdiden ilan olunur”*²⁷.

²⁵ age, 132-133.

²⁶ İnuğur, age, 254-255.

²⁷ age, 255-256.

Kanun-ı Esasî'nin 12. maddesi ile “Basın kanun dairesinde serbesttir” hükmü gelmesine rağmen, 1857 tarihli Basın Tüzüğü, 1864 tarihli Basın Tüzüğü ve 1867 tarihli Âli Kararnâme vardır. Bu durumda basının serbestliğinin söz konusu olamayacağı açıktır²⁸.

1.3.1. Yeni Bir Matbuat Nizamnâmesi

1877 yılında çıkarılan Sıkıyönetim Kararnâmesi'nin uygulanmasıyla II. Abdülhamit yönetiminde ilk sansür başlamıştır. Önceleri sadece siyasî yayın yapan gazeteler sansüre tâbi tutulurken 1881'den itibaren tüm gazete ve dergiler sansür kapsamına alınır. Gazeteler ve dergiler için henüz kanun hükmü bulunmamasına rağmen gazete ve gazetecilere işlem yapılır. Sansürün bütün ağırlığıyla egemen olduğu bu dönemde, Osmanlı basını ve fikir dünyası zor bir süreçten geçer²⁹.

Basın Kanunu tasarısı, dört bölümden oluşur. Birinci bölüm, basımevlerinin kuruluşuyla ve işleyişiyle ilgili hükümleri; ikinci bölüm, gazeteleri ve süreli yayınları; üçüncü bölüm, basın yoluyla işlenecek suçları ve bu suçlara verilecek cezaları; dördüncü bölüm, davalara bakacak mahkemeleri ve duruşma usullerini belirler.

Bu kanun tasarısının önemli özellikleri; gazete çıkarmak için hükûmetten izin istenmesi, yayımlanan her sayının ikişer nüshası başkentte matbuat dairesine, taşrada ise valiliklere verilmesi ve yöneticilerden belge alınması; belge almayanlara her sayı için iki Osmanlı altını ceza verilmesi, milletvekillerinin yazı işleri müdürü olamaması; hükûmete ve ilgililere cevap ve düzeltme hakkı tanınması; gazetelerin düzeltme yazılarını ilk veya ikinci sayıda yayınlamak zorunda olması; bir gazetede herhangi bir duruşma ile ilgili bir haber yayımlandığında gazetenin mahkemenin ileride vereceği kararı da yayımlaması; Mebusan Meclisi'ndeki tartışmaların yanlış anlam ve yorumlara yol açacak biçimde yayımlanmasının yasaklanması; devletin güvenliğini sarsacak bir suçun işlenmesini kışkırtacak yazı yayımlayan gazetelerin süresiz olarak kapatılması; Hazret-i Padişaha dokunacak yazı yayımlayan gazetelerin kapatılması ve

²⁸ age, 255.

²⁹ age, 260-261.

sorumlularına 1-3 yıla kadar hapis cezası verilmesi; anayasa ile kurulmuş düzene karşı yazı yayımlamayanların bir aydan bir yıla kadar hapis cezası almasıdır³⁰.

İlk Basın Kanunu'nun özelliği, 1870 yılında yayımlanmaya başlayan Türkçe mizah dergileri 1864 Matbuat Nizamnâmesi kapsamında yer almadığı için mizaha ilişkin yayınlar dönem dönem yayımlanan resmî ilanlar ile hukuki düzenleme altına alınır. Bu bağlamda mizah dergilerini de kapsayan ilk basın yasası 1877 Matbuat Nizamnâmesidir. 1877 Matbuat Nizamnâmesi, mizah dergilerine ilişkin ilk kanuni düzenleme olmasının yanı sıra Osmanlı topraklarında mizah dergilerinin yayınlanmasını yasaklayan ilk basın kanunu olma özelliğine de sahiptir³¹.

21 Cemâziyelâhir 1312 (1895) tarihinde çıkan yeni bir matbuat nizamnâmesi, basın ve fikir hayatını daha çok sıkıştırır ve baskı kapsamını daha fazla genişletir. Bu nizamnamenin önceki yayımlanandan farkı daha fazla hüküm içermesidir.

Harflerin dökümhaneleri hakkındaki kayıtlar daha çok sıkıştırılır, sahipleri yabancı olan matbaaların harf ve baskı alet dükkânlarının konsoloslarda memur bulunmasa dahi zabıta memurları tarafından istenildiği zaman teftiş edilmeleri hükme sokulur. Yabancı ülkelerden gelecek her türlü neşriyat gibi seçkin eyaletlerden geleceklerin de girişi özel izne tâbi tutulur. Kitapçıların teftişi hususuna yabancı kitapçılar da dâhil edilir; bazı cezalar yükseltilir³².

1.3.2. II. Abdülhamit Dönemi Basın Hayatında Dergiler

II. Abdülhamit iktidarında 1903 yılında Şûra-yı Devlet kararnâmesi yayımlanır. Bu kararnâmede belirtildiği üzere basının illere yayılması, yerel tarım, doğal kaynaklar ve kültür konularının bu basında halkın yararına işlenmesi, konuların sade bir dille yazılması, gazetelerin köylere kadar girmesi gibi hususlara değinilir. Ancak olumlu anlamda yapılan bu desteklere rağmen basının tek kaynaktan yönetilmesi ve aynı şeyleri yazması istenir.

³⁰ age, 257-258.

³¹ Gökhan Demirkol, "Tanzimat Mizahının Sonu:1877 Matbuat Kanunu Tartışmaları ve Osmanlı'da Mizah Dergilerinin Kapanması", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 9, s. 2, (Aralık 2016): 687.

³² İskit, age, 77-78.

Bu dönemde basının kendi yapısının doğal niteliklerinden yararlanarak işlevine yenilik vermeye çalışması söz konusudur. Avrupa'dan en son sistem dizgi ve baskı makinelerinin getirilmesi, teknik açıdan ilerlemenin de göstergesidir. Daha fazla resim basarak okuyucunun dikkati çekilir. İhtilaller ve siyasal cinayetlerden bahsetmeden dış politik konularını işlenir. Savunma niteliğinde İslam dünyasına ait haberler yapılır. Bu haberlerin başlıca konuları; Müslümanlara özgürce yaşama hakkı verilmesi, İslâmî dayanışma ve bütünleşme çabasının öne çıkarılması, İslâmın dinlerin sonuncusu olarak üstünlüğüdür. Bu konuların eylemci bir nitelik taşımadığı göze çarpar. Siyasal konular ele alınmayınca derin edebi tartışmalara girilir. Dönemde yer alan Divan edebiyatı yanlılarıyla Edebiyat-ı Cedîdecilerin tartışmaları; gençliğin ve aydınların en büyük ilgi kaynağı haline gelir. Yerli yazılar yerine daha çok Avrupa dillerinden tercüme yazılara yer verilir. Popülerize edilmiş bilim yazıları, roman ve öykü çevirileri sütunları doldurmaya başlar³³.

1.4. Resim ve Fotoğraf Sanatı

Bu bölümde; resim ve fotoğraf sanatının oluşumu, gazete ve dergilerde resim ve fotoğrafın kullanımı, Osmanlı döneminde resim ve fotoğraf sanatının basındaki kullanımı ve gelişimi, *Servet-i Fünun* dergisinin basın fotoğrafçılığı alanındaki önemi üzerinde durulmuştur.

1.4.1. Resim ve Fotoğraf Sanatının Oluşumu

Avrupa'da 18. ve 19. yüzyılda yer alan birçok buluş gibi resim de değişik yerlerde değişik kimseler tarafından aynı zamanlarda sürdürülen kimyasal çalışmaların neticesidir. Resim, 1839 yılında hassas cam veya plak üzerine saptama işleminin başarıyla sonuçlanmasıyla oluşur. Daguerre adlı kişinin buluşu, Fransız Akademisi tarafından açıklanır. Buluş hızla yayılır ve ardından durağan şeylerden hareketli şeylerin resimlerinin çekilmesine geçilir.

Amerika ve Avrupa'da, kazaların ve olayların resimleri saptanır. Gerçek haber fotoğrafçılığı veya basın fotoğrafçılığı ise 1855'te Roger Fenton ile başlar. Roger Fenton, Kırım Savaşı sırasında Türk, İngiliz, Fransız ordularının ve Ruslarla yapılan

³³ Koloğlu, age, 66-67.

savaşların yüzlerce fotoğrafını çeker. Bunu takiben James Robertson bu konuda çalışır. Haber fotoğrafçılığına yeni bir ivme kazandıran ise Amerikan İç Savaşı (1860-64)'dır. Matthew B. Brady ile yardımcıları bu konuda 7000'den fazla resim çeker. Bir yandan da portre ve manzara fotoğrafçılığı gelişir³⁴.

1.4.2. Resim ve Fotoğrafın Gazete ve Dergilerde Kullanılması

Fotoğrafın gazete ve dergilerde kullanılması için farklı tekniklerin geliştirilmiştir. Fotoğrafın çıkması ile hayalî resimlerin yerini, gerçeğe dayanan olay ve kişi resimleri almıştır. Fenton'un Kırım Savaşı'na ait resimlerinin Illustratd London News'de, tahta oymalardan yapılan gravürler şeklinde basılmasıyla birlikte resimli gazete ve derginin ilk adımı atılmış olur. Litografi=Taş Basması yönteminin 19. yüzyılın sonunda bir Alman tarafından bulunmasıyla birlikte resim, gazete ve dergilere konulur. Ancak asıl gelişme, çinko veya madeni kalıpların kimyevi etkileme ile işlenmesi sonucu elde edilen klişelerin kullanılmasıyla sağlanır. Son derece hızlı olan bu yöntem, resimlerin gazetelerde günü gününe kullanılabilmesi sonucunu oluşturur³⁵.

1.4.3. Osmanlılarda Resim ve Fotoğraf Sanatı

Osmanlı döneminde fotoğrafın yayılması, Sultan Mahmut ile başlatılabilir. Sultan Mahmut, geleneklerin aksine, yaptırdığı portresini devlet dairelerine astırır ve yabancı hükümdarlarla Babiâli'nin ileri gelenlerine hediye eder. Böylece birdenbire yepyeni bir uygulamayı başlatmış olur³⁶. Tanzimat'ın diğer sultanları Abdülmecit, Abdülaziz ve Abdülhamit de fotoğraf olayını tartışma konusu yapmaktan kaçınmış ve dahi destek veren tavırlarıyla bu sanatların benimsenmesini kolaylaştırır. Her birinin birkaç fotoğrafçıyı sultan fotoğrafçısı ilan etmesi, bu durumun kanıtıdır³⁷.

II. Abdülhamit döneminde gazete ve dergilerde resim kullanma, özel bir izne tâbidir. Resim basmak için yayın, imtiyazını imtiyazı aldığı ilk zamanda belirtmek zorundadır. Bu durumda da istediği resimleri kullanmak yetkisi verilmez. O açıdan da sansüre tâbi tutulur. Bunun dışında resmin gazetede kullanılmasından önce çekilmesi

³⁴ Orhan Koloğlu, **Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması**, (Ankara: Engin Yayınları, 1992), 5.

³⁵ **age**, 6.

³⁶ **age**, 12.

³⁷ **age**, 13.

için de izin gereklidir. Bu izin, fotoğrafçı atölyelerinde yapılan portre ve aile resimleri için değildir fakat ülke içinde gezi yapıp halkın arasına katılarak resim yaparken olduğu gibi fotoğraf çekerken de izin almak gereklidir³⁸.

Osmanlı devrinde fotoğrafçılığın yerleşmesinde rol oynayan ilk grup sultanlar, ikinci grup ise askerî mühendislerdir. 18. yüzyıldan beri kamera obsküre uygulaması Mühendishane-i Berr-i Hümayun'da bilinir. Böylece basın fotoğrafçılığı için gerekli eğitimi gören ve fotoğrafı (Litografi=Taş Basması yöntemi) bilen kadrolar 1870'te itibaren oluşur. Resimlerin gazete ve dergi kâğıdına basılmasını sağlayan klişe adlı aracın yapılması da bu sanatın gelişimine katkı sağlar. İbrahim Müteferrika Basımevi, ilk kitaplarını üretmeye başladığı andan itibaren şimşir oyma kalıp kullanılmasına da başlar³⁹.

Türkçe bir gazetede çıkan ilk resim, *Ceride-i Havadis*'in 75. sayısında (1842) yer alan frenoloji ile ilgili bir kafa resmi. Bu resimde beynin bölümleri ve hangi insan hareketini yönettiği belirtilir. İlk yayımlanan harita ise Kuzey ve Güney Amerika'ya aittir ve *Ceride-i Havadis*'in 132. sayısında (1843) yer alır.

1.4.4. Gazete ve Dergilerde Resim Kullanımı

1863 Şubat-Nisan ayları arasında üç sayı yayımlanan *Mir'at*, resimli yayımların ilkidir. Yayımcısı Refik'tir. "*Fünûn ve sanayie müteallik mevad ile harita ve resimleri hâvi olarak ayda bir çıkarılır*" notuyla yayımlanan bir risaledir. Ancak üç sayı çıkabilmiş ve resimli dergi sisteminin yaygınlaşmasını sağlayacak bir nitelik taşımamıştır. 9 Şubat 1867 tarihinde yine resimli olarak haftalık dergi *Âyine-i Vatan* yayımlanır. Derginin birinci sayfasında yer alan şimşirden oyulmuş kalıplarla basılmış İstanbul manzaraları, o önem için yenilik addedilir. Basın tarihçileri arasında Türkiye'de resimli basının başlangıcı olarak *Musavver Medeniyet*'i gösterenler çoktur. 10 Ekim 1874'te ilk sayısı çıkan derginin, aktüel olayları izleyerek resimlendirme çabasında başarılı olduğu ileri sürülür. Ali Fuad'ın sahibi bulunduğu, müdürlüğünü Ohannes Ferid'in yaptığı *Musavver Cihan* adlı haftalık Osmanlı gazetesi ise ciddi ve bilimsel nitelikli bir yayın olmasına rağmen kütleyi çekecek içeriğe sahip değildir.

³⁸ age, 28.

³⁹ age, 14-15.

Güncel ve kaliteli resim veren fakat beraberinde kaliteli bilgi vermeyen *Mir'at-ı Âlem* asıl ilgiyi çeken resimli yayın olur. Bu dönemde yine Ebüzziya Tevfik'in 1880'den itibaren çıkardığı *Mecmua-i Ebüzziya* ön plana çıkar. Klişeleri ya Avrupa'dan getirtir ya da siparişle Avrupa'ya yaptırır. Bu dergide zaman zaman Türk ünlülerin resimlerine de yer verilir. *Ebüzziya*'nın yayınlarındaki yerli konular, genellikle portrelerden oluşurken yabancı konular, klişeleri Avrupa'dan getirildiği için bina ya da olay resimlerini de içerebilir⁴⁰.

1.4.5. Servet-i Fünun Dergisinin Basın Fotoğrafçılığına Etkisi

Basın fotoğrafçılığında gerçek büyük aşamayı temsil eden *Servet-i Fünun* 1891 yılında yayına başlar. Birinci sayısı 26 Mart 1891 tarihini taşıyan *Servet-i Fünun* isminin altında “*Edebiyat, fînûn, sanayi, teracim-i ahval, seyahat, seyahat, roman vesairenden bâhis, her hafta perşembe günleri çıkar musavver Osmanlı gazetesi*” sözüyle yayımlanır. Derginin daha başlangıçta resimli çıkmak için izin aldığı anlaşılır⁴¹. 17 Mart 1892 tarihli 53. sayısında dergi, “İfade-i Mahsûsa” başlığını taşıyan yazısında resimli gazete ifadesinden ne anladığını çok açık şekilde belirtir: “*Bizim maksadımız bir hafta zarfındaki vekâyi-i umûmiyeden ihtiraât-ı fenniyyeden bahseden, meşâhirin resmiyle henüz inşaatı hitâma ermeyen büyük binaların, köprülerin, resmi küşâdların ve imalâtı hitâm bulan vapurların elhâsıl vekâyi-i cedide-i medeniyenin tercümanı olarak musavver gazetelerdir. Sırf fenne, sırf hurf ve sanayie ait evrâk-ı mevkûte resimli gazete meyânına dâhil değildir*”.

Bu ifadelerden hareketle resmi yeni teknik ve buluşların tanıtılması için araç olarak sayan Namık Kemal'den on yıl sonra “resimli fen dergisi” ile “resimli aktüalite dergisi” arasındaki fark vurgulanmış olur⁴². *Tercüman-ı Hakikat* gibi baskısı ve kâğıdı resme uygun olmayan bir yayının dahi Alman prenslerinin İstanbul'u ziyaretleri vesilesiyle portrelerini ve Turhan Paşa ile birlikte arabada ve Alman elçiliğine varış resimlerini bastığı bilinir. *Servet-i Fünûn*'un başarısından sonra başka dergiler de aynı yolu izlemek ister. Bu dergiler içinde *Servet-i Fünûn* ayarına ulaşan, baskısı açısından *Musavver Malumat*'tır. *Malumat*'ta Avrupa konulu resimden çok yerli resimlerin

⁴⁰ age, 18-25.

⁴¹ age, 33.

⁴² age 38.

kullanılmaya başlandığı görülür⁴³. 1899-1903 yılları arasında Mehmet Tahir Bey tarafından yayımlanan *Musavver Fen ve Edeb*'in basın fotoğrafçılığına katkısı sınırlı olur. Kirkor Faik Efendi'nin çıkardığı *Musavver Terakki* (1904) ise Hicaz demiryolu inşaatı, donanma resimleri yayımlar⁴⁴.

⁴³ age, 45.

⁴⁴ age, 46.

2. RESİMLİ GAZETE

Bu bölümde *Resimli Gazete* dergisi, şekil ve içerik açısından incelenmiştir. *Resimli Gazete*, II. Abdülhamit devri matbuat alanındaki kısıtlamalara rağmen uzun yıllar ve düzenli aralıklarla yayımlanan haftalık bir dergidir. Rumî 14 Mart 1307 (26 Mart 1891) tarihinden 9 Eylül 1315 (21 Eylül 1899) tarihine kadar toplam 235 sayı yayımlanmıştır. Bu çalışmada, derginin Rumî 1312-1315 (1896-1899) yılları arasında çıkan 114 sayısı incelenmiştir.

Fennî ve edebî haftalık bir dergi olan *Resimli Gazete*'nin sahib-i imtiyâzı Kitapçı Karabet; müdürleri M. Sami, Mehmed Rıza Bey (1312-1314 yılları arasında) ve Bağcızade Ayn. Nuri (1315 yılında); sermuharirleri Hüseyin İrfan, Tevfik, Andelib, İbn-i Rifat Sâmi (1312-1314 yılları arasında), Selânikli Hilmi (1315 yılında); muharirleri ise Vecihi, Sâmi ve Enisî'dir.

Döneminde yayımlanan diğer gazete ve dergilere kıyasla uzun yıllar yayımlanmış olması önemlidir. Şekil ve içerik açısından nitelikli ve kaliteli bir dergidir. Çalışmaya konu olan yıllar, derginin “fennî ve edebî bir dergi” olma gayesine bağlı kaldığını göstermektedir. 3 Haziran 1315 tarihli, 14 numaralı nüshanın ilavesinde yapılan açıklamaya göre *Resimli Gazete*, *Musavver Fen ve Edeb* ile birleşmiştir.

Bu hususiyetinin dışında İslam dini, ahlâk, sanat, mûsikî, tıp, tarih, haber, kültür ve medeniyet alanlarında birçok yazı kaleme alınmıştır. Zengin bir muhtevaya ve zengin bir yazar kadrosuna sahip olduğu aşîkâr olan dergi; her kesime hitap edebilecek seviyede yazıları içermektedir. Derginin her bir sayısında çok sayıda resim ve fotoğrafın kullanılması, bilhassa 1312-1313-1314 yıllarına ait görsellerdeki açıklamaların Fransızca karşılıklarına da yer verilmesi önemlidir.

2.1. Resimli Gazete Dergisinin Şekil Özellikleri

Resimli Gazete, İstanbul'daki Karabet Matbaası ve Mahmut Bey Matbaası'nda 19,5x27,5 – 22x32,5 ölçülerinde ve resimli (portre) olarak basılmıştır. Çalışmanın konusunu teşkil eden 1312-1315 yılları arasında 114 sayı yayımlanan derginin hemen her sayısında en az 12 sayfa mevcuttur ve bunun dışında 4 sayfalık ekleri bulunmaktadır. Her ekte başka konular işlenmiştir (asıl sayılar ve ekler 22,5x32,5 ölçülerindedir). Derginin 1313 yılına ait “*Girid ahali-i İslamiyesi muhtacîni menfaatine mahsus Resimli Gazete nüsha-i fevkalâdesi; Maarif Nezaret-i celilesinin fi 26 Sefer sene 1315 ve fi 15 Temmuz sene 313 tarih ve 43 numaralı ruhsatını hâizdir*” açıklamasıyla yayımlanan fevkalâde nüshası mevcuttur⁴⁵.

Resimli Gazete'nin şekil özelliklerine ait çalışmamızda yapılan düzeltmeler şu şekildedir:

6 Mart 1312 ve 13 Mart 1312 tarihli nüshaların yılı 1313 şeklinde düzeltilmiştir. *Resimli Gazete*'nin 1312 yılına ait nüshalar: 7 Mart 1312, 14 Mart 1312 ve 21 Mart 1312 tarihli nüshalardır. 1312 ve 1313 yılının mart ayına ait nüshalar ile 15 Temmuz 313 tarihli Nüsha-i Fevkalade'nin tarihleri, Milli Kütüphane'de yanlış belirtilmiştir.

Resimli Gazete'nin 75 numaralı nüshasında, sayfa numaralandırmada yanlışlık yapılmıştır. 899. Sayfadan sonra 1000'e geçilmiştir. Çalışmada sayfa numaralandırma işlemi, 900. sayfadan devam edilerek düzeltilmiştir.

Çalışmada 7, 14, 21 Mart 1312 yılına ait nüshaların eklerinin sayfa numaraları 1'den itibaren başlatılmıştır.

1315 yılının 2. ve 3. numaralarındaki eksik sayfalar Milli Kütüphane kataloğundan tamamlanmıştır.

⁴⁵ Hasan Duman, **Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)**, c.2, (Ankara: Enformasyon ve Doküasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, 2000): 692.

2.1.1. Yayınlanma Tarihi, Sahib-i İmtiyazı ve Sermuharriri

Resimli Gazete, Rumî 1312 yılında (7, 14, 21 Mart)⁴⁶; (24 ve 31 Teşrinievvel); (7, 14, 21, 28 Teşrinisani); (5, 12, 19, 29 Kanunuevvel); (7, 12, 19, 26 Kanunusani); (2, 9, 20, 27 Şubat) 21 sayı yayımlanmıştır.

1313 yılında (6, 13, 20 ve 27 Mart); (3, 10, 17, 24 Nisan); (1, 8, 15, 22, 29 Mayıs); (5, 12, 19, 26 Haziran); (3, 10, 17, 24, 31 Temmuz); (7, 14, 19, 28 Ağustos); (4, 11, 18, 25 Eylül); (1, 9, 16, 23, 30 Teşrinievvel); (6 Teşrinisani); (11, 18, 28 Kanunuevvel); (7, 15, 22, 29, 30 Kanunusani); (9, 19, 26 Şubat) 47 sayı yayımlanmıştır.

1314 yılında (5, 12, 19, 26 Mart); (2, 9, 16 Nisan); (7, 9, 14, 21, 28 Mayıs); (4, 11, 18, 25 Haziran); (16, 23, 30 Temmuz); (6 Ağustos); (5, 12, 19, 26 Teşrinisani); (3, 10, 17 Kanunuevvel); (30 Kanunusani) 28 sayı yayımlanmıştır.

1315 yılında (29 Nisan)⁴⁷; (6, 13, 20, 27 Mayıs); (3, 10, 17, 24 Haziran); (1, 8, 15, 26 Temmuz); (5, 12, 19, 26 Ağustos)⁴⁸; (9 Eylül) 18 sayı yayımlanmıştır.

Resimli Gazete dergisinde yer alan tarihler Rumî ve Hicrî olarak belirtilmiş ve yıl olarak mesela klişede geçen “1315” ifadesinden başka yılların “315” şeklinde belirtildiği de görülmüştür.

1312-1315 yılları arasında derginin ekleri ile birlikte toplam 114 sayı olmakla birlikte Ankara Milli Kütüphane’de *Resimli Gazete* 113 sayı olarak yer almaktadır⁴⁹. 17-24 Haziran 1315, 1-8-15 Temmuz 1315, 19-26 Ağustos 1315 tarihli nüshalar Milli kütüphane kataloğundan çalışılmıştır. 1315 yılının Eylül sayısı Milli Kütüphane kataloğunda görülmemektedir⁵⁰. Çalışmada Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ndeki Hakkı

⁴⁶ Milli Kütüphane’ye ait web sayfasında 6 ve 13 Mart 1312 tarihli nüshalar da dâhildir ancak çalışmada bu nüshalar 1313 yılı Mart ayına dâhil edilmiştir.

⁴⁷ Milli Kütüphane’ye ait web sayfasında bu nüshanın ayı Mart olarak verilir. Sayfa görüntülemeye Mayıs ayı yazılmıştır. Çalışmada Nisan ayı olarak düzeltilmiştir.

⁴⁸ 17-24 Haziran 1315, 1-8-15 Temmuz 1315, 19-26 Ağustos 1315 tarihli nüshalar Milli Kütüphane’ye ait web sayfasındaki kataloğtan çalışılmıştır.

⁴⁹ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/details/629> [Resimli Gazete, 06.11.2017].

⁵⁰ 9 Eylül 1315 yılına ait nüsha Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ndeki Hakkı Tarık Us Koleksiyonu’ndan çalışılmıştır.

Tarık Us Koleksiyonu'nda ve Ankara'daki Milli Kütüphane Koleksiyonu'nda bulunan ve 1312-1315 yılları arasında yayımlanan nüshaların tamamı çalışılmıştır.

Derginin bu çalışmada incelenecek kısmı 7 Mart 1312 tarihinde yayımlanan 22 numaralı nüshadan başlar. Bu nüsha, “*İyd-i Fitre-i Mahsus*” olarak çıkarılmıştır. Dış kapak tasarımı geçmiş yıllardaki nüshalarla aynı olmakla birlikte müdür-i mesulü Mehmed Sami (M. Sami Bey) ve sermuharriri Hüseyin İrfan (H. İrfan Bey)'dir. Bu isimler, Arap harfleri ve Fransızca karşılıklarıyla (Rédacteur en chef, Directeur) belirtilmiştir. 13 Mart 1312 tarihli nüsha, 20 numaralıdır. Dergi müdürü Âsâr-ı Vecihi nâşiri Rıza, Arap ve Latin harfleriyle yazılıdır. Derginin muharrirleri Vecihi, Sâmih ve Enîsî'dir. 14 Mart 1312 tarihli nüsha ise 23 numaralıdır. Dış kapaktaki tarih yazımında Hicrî ve Rumî tarihe ilave olarak Fransızca tarih yazılması dikkat çeker. İç kapakta serlevhanın sağ üst tarafında muharrir Andelib, sağ alt tarafta sermuharriri H. İrfan Bey olarak yazılıdır. 21 Mart 1312 tarihli nüsha ise 24 numaralıdır. Tarih yazımında Fransızca karşılıklar ve muharririn Andelib olduğu bu sayıda da yer almaktadır.

1312 yılının Teşrinievvel sayısı numara 1'den başlar. Dış ve iç kapakta aynı fotoğraf bulunmaktadır. Sayfanın sağ üst kısmında numara sayısı ve hemen altında yazı işleri heyetinin isimleri (İbn-i Ebu'l-İrfan Sırrî, Mehmed Halim, Mehmed Cemil) yer almaktadır. Sol üst kısımda ise derginin çıktığı gün, Hicrî ve Rumî tarihler yer alır. Tarihin hemen alt kısmında yazı işleri yardımcılarının isimleri (*Muavîn-i Tahririye: Ahmed Rasim Bey, İkdâm'ın Paris Muhabiri, İsmail Safa Bey, Mekteb ceridesi sermuharriri İsmail Hakkı, Müstecâbizâde İsmet Bey, Rıza Tevfik Bey, İbn-i Rifat Sâmih Bey, Yusuf Ziya Bey, Emin Bey, Orhan Selahaddin Bey, Nuri Şeyda Bey, Halid Safa Bey, Ali Münîf Bey, Feraizcizade Osman Faiz Bey, İsmail Saib Efendi, Mustafa Hayrullah Bey, Mehmed İhsan Bey, Rauf Zati Bey, Ali Enver Efendi, Haydar Rifat Bey, Ahmed Refik Bey, Halid Eyyub Bey, İbn-i Reşid Osman Rahmi Efendi, Vacid Bey, Hüseyin Dâniş Bey, Avanzâde Süleyman Bey, Hüseyin Nazmi Bey, Doktor İsmail Hakkı Efendi, Rıza Hayati Bey İbn-i Musa, Ayn. (ع) Mestî Efendi, Nureddin Ramih Bey*) yazılıdır. Logonun sağ alt kısmında Arap harfleriyle sermuharriri Andelib yazılıdır. Orta kısımda Arap harfleriyle “*Makâlât-ı ilmiye ve fenniye'nin vasâit-i intişârı gülzâr-ı edebiyâtın tecelligâh-ı âsâridir*” yazısı yer alır. Sol tarafta ise Fransızca “*Masteur en chef: Andélib*” yazılıdır. Nüshanın iç kapağının son sayfasında sol altta “*Sâhib-i imtiyâz Kitapçı Karabet*” yazılıdır. Numara 5'ten

itibaren sermuharrir, İbn-i Rifat Sâmihi olarak değişir. Numara 9'da muharrirler Ahmed Rasim, Vecihi, Sâmihi olarak değişir. Numara 15'te ise Vecihi, Sâmihi, Enîsî muharrirler olarak zikredilir. Numara 27'den itibaren müdür Mehmed Rıza olarak belirtilir.

6 Mart 1313 tarihli nüsha, *Resimli Gazete*'nin 19. sayısıdır. Sayfanın sağ üst kısmında derginin numarası, orta kısımda yayımlandığı gün, sol üst kısımda ise Latin harfleriyle numara yazılmıştır. Hemen sağ alt kısmında Hicrî takvime göre derginin tarihi, sol kısmında da Rumî takvime göre tarih belirtilmiştir. *Resimli Gazete* logosunun üstünde derginin müdürü Rıza, Fransızca “*Directeur RIZA*” karşılığıyla yazılıdır. Logonun altında Fransızca “*journal illustré*” ve Latin harflerle “*RESSIMLI GAZËTA*” yazılıdır. Yazının sağ alt kısmında “*perşembe günleri neşrolunur fennî ve edebî haftalık gazete*” açıklaması yer alır. Sayfanın sol sütununda tuval üzerine resim yapan fesli bir çocuk çizilmiştir. Resmin sağ tarafında ise sayıda yer alan musavvirler (Latin harfleriyle de yazılıdır), muharrirler (Vecihi, Sâmihi ve Enîsî) ve fotoğraf sahiplerinin isimleri yazılıdır. Sayfanın sağ alt köşesinde derginin adresi yer almaktadır. Derginin iç kapak kısmında ise farklı olarak logonun sağ tarafında derginin açık adresi, idare ve yazı işleri ile ilgili müracaat edilecek kişinin ismi, yayımlanmayan yazının iade olunmayacağı ile ilgili açıklama vardır. Sol tarafında ise satın alma şartları (Şerâit-i İştirâ), bedelleri ve adres bilgisi ile ilgili yazı yer alır. Ayrıca logonun sağ alt kısmında nüshanın fiyatı belirtilmiştir. İç kapağın son sayfasında sol sütunun alt kısmında sâhib-i imtiyâz Kitapçı Karâbet olarak belirtilir; hemen altında matbaa adresi açık olarak verilir. 1313 yılına ait 61 numaralı nüsha itibarıyla derginin sermuharriri Tevfik olarak değişir.

1315 yılında “*Perşembe günleri neşrolunan fennî ve edebî haftalık gazete*”, “*Memâlik-i mülk ü devlete hâdim, fennî ve edebî haftalık musavver Osmanlı cerîdesi*” yahut “*Memâlik-i mülk ü devlete hâdim, fennî ve edebî haftalık musavver Osmanlı gazetesî*” olarak yayımlanan *Resimli Gazete*'de sâhib-i imtiyâz yahut sâhib-i imtiyâzı (Numara 18) Karâbet olarak belirtilir. 3 numaralı nüshasında sermuharrir Selânikli Hilmi, refik-i tahrîr ise Avanzâde Mehmed Süleyman'dır. 6 numaralı sayısında dergi müdürü Bağcızâde Ayn Nuri'dir. İmtiyâz sahibi ise Karâbet'tir.

2.1.2. Yayın Periyodu

Aşağıdaki tabloda *Resimli Gazete* dergisinin yayın periyodu verilmiştir.

Sayı	Rumi	Miladi	Gün	Açıklama
22	7 Mart 1312	19 Mart 1896	Perşembe	
23	14 Mart 1312	26 Mart 1896	Perşembe	
24	21 Mart 1312	2 Nisan 1896	Perşembe	
1	24 Teşrinievvel 1312	5 Kasım 1896	Perşembe	
2	31 Teşrinievvel 1312	12 Kasım 1896	Perşembe	
3	7 Teşrinisani 1312	19 Kasım 1896	Perşembe	
4	14 Teşrinisani 1312	26 Kasım 1896	Perşembe	
5	21 Teşrinisani 1312	3 Aralık 1896	Perşembe	
6	28 Teşrinisani 1312	10 Aralık 1896	Perşembe	
7	5 Kanunuevvel 1312	17 Aralık 1896	Perşembe	
8	12 Kanunuevvel 1312	24 Aralık 1896	Perşembe	
9	19 Kanunuevvel 1312	31 Aralık 1896	Perşembe	
10	29 Kanunuevvel 1312	10 Ocak 1897	Pazar	
11	7 Kanunusani 1312	19 Ocak 1897	Salı	
12	12 Kanunusani 1312	24 Ocak 1897	Pazar	
13	19 Kanunusani 1312	31 Ocak 1897	Pazar	
14	26 Kanunusani 1312	7 Şubat 1897	Pazar	

15	2 Şubat 1312	14 Şubat 1897	Pazar	
16	9 Şubat 1312	21 Şubat 1897	Pazar	
17	20 Şubat 1312	4 Mart 1897	Perşembe	
18	27 Şubat 1312	11 Mart 1897	Perşembe	
19	6 Mart 1313	18 Mart 1897	Perşembe	
20	13 Mart 1313	25 Mart 1897	Perşembe	
21	20 Mart 1313	1 Nisan 1897	Perşembe	
22	27 Mart 1313	8 Nisan 1897	Perşembe	
23	3 Nisan 1313	15 Nisan 1897	Perşembe	
24	10 Nisan 1313	22 Nisan 1897	Perşembe	
25	17 Nisan 1313	29 Nisan 1897	Perşembe	
26	24 Nisan 1313	6 Mayıs 1897	Perşembe	
27	1 Mayıs 1313	13 Mayıs 1897	Perşembe	
28	8 Mayıs 1313	20 Mayıs 1897	Perşembe	
29	15 Mayıs 1313	27 Mayıs 1897	Perşembe	
30	22 Mayıs 1313	3 Haziran 1897	Perşembe	
31	29 Mayıs 1313	10 Haziran 1897	Perşembe	
32	5 Haziran 1313	17 Haziran 1897	Perşembe	
33	12 Haziran 1313	24 Haziran 1897	Perşembe	
34	19 Haziran 1313	1 Temmuz 1897	Perşembe	

35	26 Haziran 1313	8 Temmuz 1897	Perşembe	
36	3 Temmuz 1313	15 Temmuz 1897	Perşembe	
37	10 Temmuz 1313	22 Temmuz 1897	Perşembe	
38	17 Temmuz 1313	29 Temmuz 1897	Perşembe	
39	24 Temmuz 1313	5 Ağustos 1897	Perşembe	
40	31 Temmuz 1313	12 Ağustos 1897	Perşembe	
41	7 Temmuz 1313	19 Ağustos 1897	Perşembe	7 Ağustos olarak düzeltildi.
42	14 Ağustos 1313	26 Ağustos 1897	Perşembe	
43	19 Ağustos 1313	31 Ağustos 1897	Salı	
44	28 Ağustos 1313	9 Eylül 1897	Perşembe	
45	4 Eylül 1313	16 Eylül 1897	Perşembe	
46	11 Eylül 1313	23 Eylül 1897	Perşembe	
47	18 Eylül 1313	30 Eylül 1897	Perşembe	
48	25 Eylül 1313	7 Ekim 1897	Perşembe	
49	1 Teşrinievvel 1313	13 Ekim 1897	Perşembe	Çarşamba olmalıdır
50	9 Teşrinievvel 1313	21 Ekim 1897	Perşembe	
51	16 Teşrinievvel 1313	28 Ekim 1897	Perşembe	
52	23 Teşrinievvel 1313	4 Kasım 1897	Perşembe	
53	30 Teşrinievvel 1313	11 Kasım 1897	Perşembe	

54	6 Teşrinisani 1313	18 Kasım 1897	Perşembe	
55	11 Kanunuevvel 1313	23 Aralık 1897	Perşembe	
56	18 Kanunuevvel 1313	30 Aralık 1897	Perşembe	
57	28 Kanunuevvel 1313	9 Ocak 1898	Pazar	29 Kanunuevvel olarak düzeltildi
58	8 Kanunusani 1313	19 Ocak 1898	Perşembe	
59	15 Kanunusani 1313	27 Ocak 1898	Perşembe	
60	22 Kanunusani 1313	3 Şubat 1898	Perşembe	
61	29 Kanunusani 1313	10 Şubat 1898	Perşembe	
62	? Şubat 1313	17 Şubat 1898	Perşembe	5 Şubat 1313 olarak düzeltildi
63	9 Şubat 1313	21 Şubat 1898	Pazartesi	
64	19 Şubat 1313	3 Mart 1898	Perşembe	
65	26 Şubat 1313	10 Mart 1898	Perşembe	
66	5 Mart 1314	17 Mart 1898	Perşembe	
67	12 Mart 1314	24 Mart 1898	Perşembe	
68	19 Mart 1314	31 Mart 1898	Perşembe	
69	26 Mart 1314	7 Nisan 1898	Perşembe	
70	2 Nisan 1314	14 Nisan 1898	Perşembe	
71	9 Nisan 1314	21 Nisan 1898	Perşembe	
72	16 Nisan 1314	28 Nisan 1898	Perşembe	

73	30 Nisan 1314	12 Mayıs 1898	Perşembe	
74	7 Mayıs 1314	19 Mayıs 1898	Perşembe	
75	14 Mayıs 1314	26 Mayıs 1898	Perşembe	
76	21 Mayıs 1314	2 Haziran 1898	Perşembe	
77	28 Mayıs 1314	9 Haziran 1898	Perşembe	
78	4 Haziran 1314	16 Haziran 1898	Perşembe	
79	11 Haziran 1314	23 Haziran 1898	Perşembe	
80	18 Haziran 1314	30 Haziran 1898	Perşembe	
81	25 Haziran 1314	7 Temmuz 1898	Perşembe	
82	2 Temmuz 1314	14 Temmuz 1898	Perşembe	
83	9 Temmuz 1314	21 Temmuz 1898	Perşembe	
84	16 Temmuz 1314	28 Ağustos 1898	Perşembe	
85	23 Temmuz 1314	4 Ağustos 1898	Perşembe	
86	30 Temmuz 1314	11 Ağustos 1898	Perşembe	
87	6 Ağustos 1314	18 Ağustos 1898	Perşembe	
88	5 Teşrinisani 1314	17 Kasım 1898	Perşembe	
89	12 Teşrinisani 1314	24 Kasım 1898	Perşembe	
90	19 Teşrinisani 1314	1 Aralık 1898	Perşembe	
91	26 Teşrinisani 1314	8 Aralık 1898	Perşembe	
92	3 Kanunuevvel 1314	15 Aralık 1898	Cuma	

93	10 Kanunuevvel 1314	22 Aralık 1899	Pazar	
94	18 Kanunuevvel 1314	30 Aralık 1899	Cuma	
1	29 Mayıs 1315	11 Mayıs 1899	Perşembe	29 Nisan olarak düzeltildi
2	6 Mayıs 1315	18 Mayıs 1899	Perşembe	
3	13 Mayıs 1315	25 Mayıs 1899	Perşembe	
4	20 Mayıs 1315	1 Haziran 1899	Perşembe	
5	27 Mayıs 1315	8 Haziran 1899	Perşembe	
6	3 Haziran 1315	16 Haziran 1899	Perşembe	
7	10 Haziran 1315	22 Haziran 1899	Perşembe	
8	17 Haziran 1315	29 Haziran 1899	Perşembe	
9	24 Haziran 1315	6 Temmuz 1899	Perşembe	
10	1 Temmuz 1315	13 Temmuz 1899	Perşembe	
11	8 Temmuz 1315	20 Temmuz 1899	Perşembe	
12	15 Temmuz 1315	27 Temmuz 1899	Perşembe	
13	26 Temmuz 1315	7 Ağustos 1899	Pazartesi	
14	5 Ağustos 1315	17 Ağustos 1899	Perşembe	
15	12 Ağustos 1315	24 Ağustos 1899	Perşembe	
16	19 Ağustos 1315	31 Ağustos 1899	Perşembe	
17	26 Ağustos 1315	7 Eylül 1899	Perşembe	

18	9 Eylül 1315	21 Eylül 1899	Perşembe	

2.1.3. Basım Yeri, İdarehanesi, Fiyatı ve Sayfa Sayısı

Resimli Gazete'nin basım yeri olan “Kitapçı Karâbet” ifadesi, sayının son sayfasında sol alt köşede yazılıdır. İdarehânesi, ilk 12 sayıda logonun sağ tarafında ve sol tarafında “Şerâit-i İştirâ başlığının altında; “*Mahal-i İdaresi: Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Dâire-i Mahsûsadır*” şeklinde verilmekle birlikte 13 numaralı sayıdan itibaren yine logonun sağ tarafında ve sol tarafında “Şerâit-i İştirâ” başlığının altında olmakla beraber; “*Mahal-i İdaresi: Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Ebu’s-suûd Caddesinde Mahmud Bey Matbaasıdır*” şeklinde ifade edilir. 26 numaralı sayıdan itibaren ise logonun sağ tarafında ve bazı sayılarda sol tarafında “Şerâit-i İştirâ” başlığının altında; “*Mahal-i İdâresi: Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Dâire-i Mahsûsadır*” yahut “*İdarehâne pazardan ma’dâ her gün açıktır*” şeklinde belirtilmiştir. 55. sayıdan itibaren “*Mahal-i İdâresi: Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Ebu’s-suûd Caddesinde Mahmud Bey Matbaasıdır*” şeklinde yazılıdır. 15 Temmuz 1313 tarihli Nüsha-i Fevkalade ise “*Mahmud Bey Matbaası, Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Ebu’s-suûd Caddesinde Numara 72*” olarak belirtilir. 1315 yılına gelindiğinde idarehâne, sadece ilk sayıda dış kapağın sağ alt kısmında “*Mahal-i İdaresi: Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Dâire-i Mahsûsadır*” şeklinde yazılmıştır. Numara 14’ün ve 16’nın ilavesinde ilk sayfada logonun altında “*İdarehânesi: İstanbul- Bâb-ı ‘Âli Caddesinde Mısırhoğlu Hanında Numara- 9*” şeklinde belirtilmiştir.

Resimli Gazete'nin fiyatı, 7 Mart 1312 tarihli 22 numaralı nüshanın ekine ait kapakta sayfanın sağ alt tarafında “*Bir Nüshası 50 Paradır*” ve sol alt tarafında “*Le Numéro 25 Centimes*” ifadesiyle belirtilir. İç kapakta fiyat, logonun sol üst tarafında “*Bir Nüshası 50 Paradır*” ve logonun sol alt kısmında Latin harfleriyle “*Le Numéro 50 Paras*” ifadesiyle belirtilmiştir. 24 Teşrinievvel 1312 tarihli 1 numaralı nüshada logonun altında orta kısımda sağ tarafta “*Bir Nüshası 50 Paradır*” ve sol tarafında “*Le Numéro 25 Centimes*” yazılıdır. 19 Kanunuevvel 1312 tarihli numara 9’dan itibaren sadece “*Nüshası 50 Paradır*” ifadesi yer alır.

1312-1314 yılları arasında ilk on dokuz sayıda logonun sol tarafında “*Şerâit-i İştirâ*” başlığı altında derginin fiyatı, “*Dersaâdet’te mahal-i memuriyetine gönderilmek üzere seneliği 50, altı aylığı 30 kuruştur. Vilâyet için seneliği 70, altı aylığı 40 kuruştur*” ifadesiyle duyurulur. 20. sayıdan itibaren ise fiyat, “*Vilâyette Dersaâdet’te mahal-i ikâmetlerine gönderilmek üzere seneliği 70, altı aylığı 40 kuruştur idarehanemizden alınmak üzere seneliği 50, altı aylığı 30 kuruştur*” şeklinde yazılmıştır. “*Girit Ahâlî-i İslâmiyesi Muhtâcîni Menfaatine Mahsus Resimli Gazete Nüsha-i Fevkalâde*” kapağıyla yayımlanan 69. sayının “*Bir Tebşîr-i Mühimm*” başlıklı yazısında Nüsha-i Fevkalade’nin Dersaâdet için 10, taşra için 12 kuruş olacağı duyurulur. 1315 yılına gelindiğinde ilk sayıdan itibaren dış kapakta logonun sağ alt tarafında “*Şerâit-i İştirâ*” başlığının altında seneliği Dersaâdet için 80, vilâyet için 100 kuruş; altı aylığı Dersaâdet için 45, vilâyet için 55 kuruştur. Ayrıca dergi ücretinin Fransızca karşılıkları da yer almaktadır. 14 numaralı sayıda dış kapakta resmin alt kısmında “*Gazetemizin bu nüshası (20) sahifedir*” açıklaması ile senelik, altı aylık abone bedellerinin yanı sıra üç aylık bedel Dersaâdet için 25, vilâyet için 30 kuruş olarak belirtilmiştir. 18 numaralı sayının son sayfasında sağ alt kısmında yer alan “*İhtâr-ı Mahsûs*” yazısında *Musavver Fen ve Edeb* ile *Resimli Gazete*’nin birleşmesinden dolayı *Musavver Fen ve Edeb*’in neşredilmiş on sekiz nüshalık koleksiyon için 20 kuruş, Dersaâdet için 36 kuruş fiyat verilir. *Resimli Gazete*’ye abone olan yahut olacak olan kişiler için sekiz nüsha posta ücreti dâhil 25 kuruş yahut 18 kuruş posta bedeli olmak üzere alınıp hediye olarak takdim edilecek kitaplar olduğu duyurulur. *Musavver Fen ve Edeb*’e daha önce abone olanlar için ise *Resimli Gazete*’nin bundan evvel neşredilmiş olan on üç nüshasına vilâyet için posta ücreti de dâhil olmak üzere fiyat, 20 kuruş olarak duyurulur.

1315 yılının 29 Nisan tarihli 1 numaralı nüshasında ilavenin kapak kısmında sağ alt kısımda “*Nüshası 2 Kuruş*” ifadesi yer alır. 5 Ağustos 1315 tarihli 14 numaralı nüshadan itibaren fiyat, “*Bir Nüshası 2 Kuruş*” şeklinde belirtilir.

Derginin iç sayfaları, uzun üç sütun halindedir ve bu sütunları birbirinden ayıran uzun birer çizgi kullanılmıştır. Ayrıca birbirini takip eden yazılar arasında başlangıç veya sonuç bildiren motifler, işaretler kullanılmıştır.

Sayfa sayıları: 7 Mart 1312 tarihli 22 numaralı nüshada ilave sayfalar hariç toplam 16 sayfa yer alır, 4 sayfa da ilavesi⁵¹ vardır. İlavelerin bir sayfası kapaktır. 24 Teşrinievvel 1312 tarihli 1 numaralı nüshada sayfa sayısı 12'ye düşerken ilaveler 4 sayfa olarak devam etmektedir. İlavelerde kapak hariç yazılar genelde 1-3 sayfa arasında değişmektedir. 34 numaralı nüsha, sayfa numarası verilmeyen bir tablo sayfası hariç 12 sayfadır. 15 Temmuz 313 tarihli nüsha, Nüsha-i Fevkalâde'dir. Dış kapak, ilaveler ve sayfa numarası olmayan resimler-fotoğraflar ile birlikte toplam 168 sayfadır. 1315 yılının 1. ve 2. nüshası ilaveler hariç 16 sayfadır. 4 sayfa da ilavesi vardır. 3, 4, 5, 6, 7. nüshalar 4 sayfalık ilave hariç 16 sayfadır. 8. nüsha 14 sayfadır. 9. nüsha 12 sayfadır. 10. nüsha 17 sayfadır. 11. nüsha 12 sayfadır. 12. nüsha 16 sayfadır. 13. nüsha 16 sayfadır (8-13 arası nüshaların ilavesi yoktur). 14. nüsha 20 sayfadır (ilave hariç). 15. nüsha 20 sayfadır (ilavesi yoktur). 16. nüsha 16 sayfadır (ilaveler hariç). 17. nüsha 16 sayfadır (ilavesi yoktur). 18. nüsha 16 sayfadır (ilavesi yoktur).

2.1.4. Logoları, Serlevhaları ve Abonelik Şartları

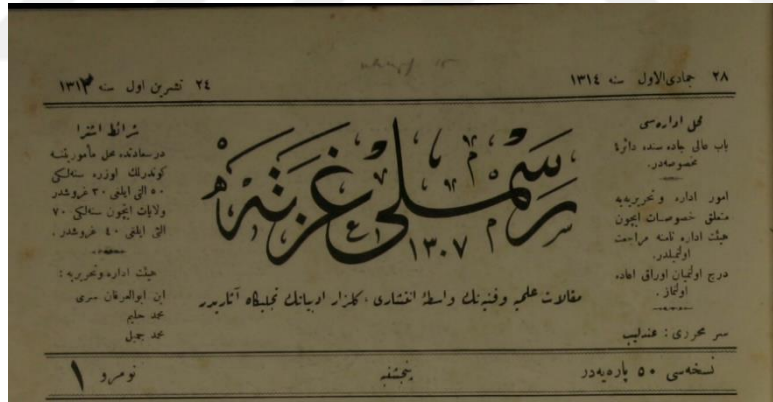
Resimli Gazete'nin 21 sayılı 1312 yılının Mart sayılarında logo, hep aynı şekildedir ve *Resimli Gazete* yazısı bulunmaktadır. Logonun sağ tarafında “*mahal-i idâresi*” başlığı altında idârehânenin adresi, idare ve tahririye ile ilgili işler için başvurulacak adres, yayımlanmayan yazıların iade edilmeyeceği bilgisi verilir. Bu açıklamanın altında da gazetenin fiyatı yer alır. Logonun sağ tarafında ise abonelik şartları ile Latin harfleriyle gazetenin fiyat bilgisi vardır. Mart ayına ait serlevhalarda ise “*Perşembe günleri neşrolunur fennî ve edebî haftalık gazete*” yazısı bulunmaktadır ve bu serlevhanın altında Latin harfleriyle logo ve serlevha yazısı yer almaktadır. 1312 yılının Teşrinievvel ve Teşrinisani nüshalarında ise farklı olarak “*Makâlât-ı ilmiye ve fenniyyenin vasâit-i intişârı gülcâr-ı edebiyâtın tecelligâh-ı âsârıdır*” serlevhası yer alır. Ayrıca logonun sol alt kısmında heyet-i idare ve tahririye ile sağ alt kısmında sermuharriyetlik koltuğunda yer alan zevâtın isimleri bulunmaktadır. 19 Kanunuevvel 1312 tarihli 9 numaralı nüshada logonun sağ ve sol tarafında idarehaneye ait adres bilgisi verilmiştir. Bir de serlevhanın sağ alt kısmında müdür ismi, sol alt kısmında ise Latin harfleriyle müdür ismi tekrar yazılmıştır. 12 Haziran 1313 tarihli 33 numaralı

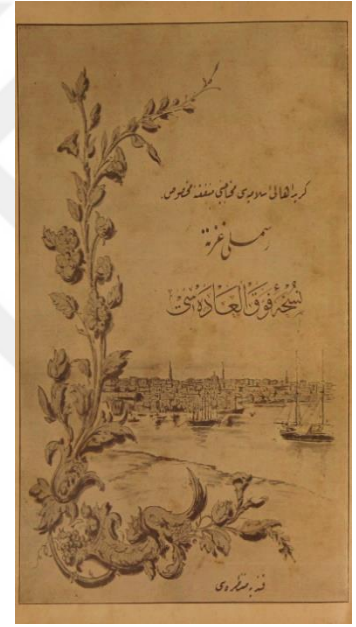
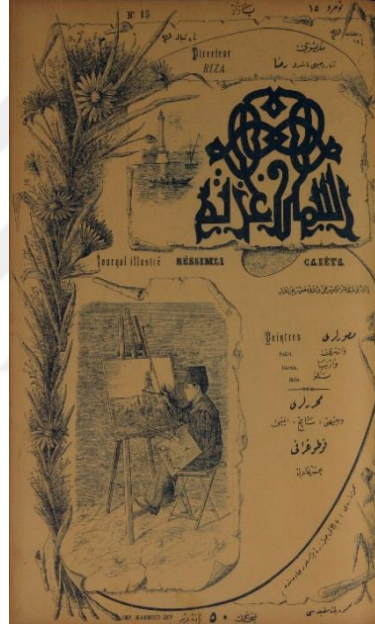
⁵¹ Çalışmada derginin iç ve dış kapakları, dergiye ait ilave/ek sayfa olarak belirtilmiştir.

nüshaya kadar serlevhanın hemen altında orta kısımda derginin çıktığı gün yazılı iken bu nüsha itibariyle 91 numaralı nüshaya kadar sermuharririn adı yazılıdır.

Resimli Gazete'nin ilave kısımlarında ait kapaklarda ise derginin logosu sol yukarıya doğru eğik bir biçimde yazılıdır. Serlevhada değişiklik yoktur. 10 numaralı nüshada serlevha, “*Makâlât-ı ilmiye ve edebiye ve şuûnât-ı fenniye ve medeniyeden bâhis menâfi-i mülk-i düvele hâdim haftalık musavver Osmanlı gazetesidir*” şeklindedir. 15 numaralı nüshadan itibaren ilavelere ait kapaklarda logoların hattı daha süslü ve farklıdır. Serlevhada ise “*Pazar günleri neşrolunur fennî ve edebî musavver gazetedir*” veya “*Perşembe günleri neşrolunur fennî ve edebî musavver gazetedir*” ifadesi yer alır.

Dergi, 1312 yılının 10. nüshasına kadar perşembe günü yayımlanırken 10. nüshadan itibaren birkaç sayı Salı ve Pazar günleri de çıkmıştır.

2.2. Resimli Gazete Dergisinin İçerik Özellikleri

Resimli Gazete, yayımlandığı ilk sayılarından son sayılarına kadar içerik açısından tutarlılık gösterir. Her sayısında olmasa bile dergide siyasî yazılar, gündelik haberler, mizahî unsurlar, tercüme edilen edebî eserler, tarihî ve felsefî mevzular, İslam hukuku, devletlerarası münasebetler, sosyal hayata ait gündemler, hayli yer kaplamaktadır. Bu açıdan serlevhasında yer alan “*fennî ve edebî musavver gazete*” ifadesinin ötesinde bir yayın anlayışına sahiptir.

Resimli Gazete fennî ve edebî yönü ağır basan bir dergi olsa da dönemin yayınlarının ortak özelliği olarak birçok konu ve türle ilgili yazılara rastlamak mümkündür. Edebiyattan tiyatroya, kitap tanıtımından bilmeceye, günlük haberlerden mizahî fıkraya, ahlâktan mekaniğe, tıptan hukuka, makaleden sohbete, tenkitten mektuba, şiirden roman ve hikâyeye kadar birçok konuda ve türde yazı görmek mümkündür.

Resimli Gazete'de kullanılan fotoğraf ve resimler incelendiğinde, kiminin Avrupa'dan kiminin yurt içindeki matbaalardan tedarik edildiği görülür. Dergide güncel, sosyal, siyasal, askerî ve kültürel unsurlara ait toplam 723 görsel kullanılmıştır. Dergi yazarlarına ait portreler (bilhassa Nüsha-i Fevkalâde'de bulunmaktadır), Osmanlı padişah portreleri, yabancı devlet büyüklerine ait portreler, yazılarda anlatılan konuya uygun çok sayıda resim ve fotoğraf yer alır. Doğa ve manzara resimleri; şehirlere, mimari yapılara, medeniyetlere ait kültürel öğelerin resimleri ve fotoğrafları; teknoloji ve mekanik unsurlara ait resimler ve fotoğraflar; yapılan savaşlar dolayısıyla silah, ordu, komutan ve asker fotoğrafları, harita resimleri vardır. Fotoğrafların çoğu imzasız basılmıştır. Derginin ilavesine ait kapak resimlerinde ise Ayn (ع) Âdil imzası görülür. Bunun dışında bir de Th. Vafiadis'in İstanbul manzarası fotoğrafları bulunmaktadır. Resimlerin de aynı şekilde büyük bir kısmı imzasızdır. Fakat fotoğraflara kıyasen resimlerin imza kadrosu daha çeşitlidir: C. Rossyrhe, E. W., F. M. Bredt, K. Kruş, M. Bello, Maylard, Miss Ekalet, Morgan, Mösyö Nâbih, Mustafa Şevket/Şevket Bey, P. Roth, Préziosi, gibi ressamların levhaları da dergide bulunmaktadır.

2.2.1. Edebiyat

Bu bölümde dergide yer alan edebiyat ile ilgili yazılar, yazıların edebî türlerine göre sınıflandırılmış, edebiyat tarihi ile ilgili yazılar ayrı bir alt başlık altında incelenmiştir. Türlerde incelenen yazılar, derginin zengin muhtevasını yansıtabilecek nitelikte ve önemde olan telif ve tercüme eserlerin seçilmesiyle sınırlandırılmıştır. Dergide yayımlanan tüm yazıların içerikleriyle ilgili bilgilendirme "Konularına Göre Fihrist" başlığı altında ele alınmıştır.

2.2.1.1. Şiir

Resimli Gazete'de şiir türünde telif ve tercüme çok sayıda eser bulunmaktadır. Tarihi, siyasî ve dinî temalı şiirlerin yanı sıra aşk, ayrılık, tabiat tasvirlerinin yer aldığı şiirler ile dönemin şairlerine atıfta bulunan nazireler vardır. Dergide bilhassa Hersekli Arif Hikmet Bey'e ait çok sayıda gazelin yer aldığı görülmektedir. Dergi, Mehmed Akif'in ilk şiirlerinin yayımlandığı dergilerden biri olması sebebiyle ayrıca önemlidir.

Asakîr-i Osmâniyenin Muhârebe-i Âhire-i Yunâniyede İhrâz-ı Şeref-i Galibiyet Etmesi Üzerine Tebrîk ve Tes'idi Hâvi Bir Kasîde-i Tarihiyedir, Sürûd-ı Zafer, İstirdâd-ı Vatan yahud Gülbang-ı Zafer, Çatalca, Galus Muzafferiyâtı, Mecrûh Gazilerimizi İstikbal, Gelibolu'da, Terâne-i Harb, Satvet-i Osmâniye, Yenişehir Fethi, Osmanlı Neferi, Bir Askerin Meydan-ı Marikada İbraz Ettiği Şecâat başlıklı şiirler; tarih, asker, savaş ve zafer temalı şiirlerdir.

Münâcât, Mevlidü'n-nebi Aleyhisselam, El'hakku Ya'lü, Leyle-i Beraat Mağfiret-i Âyât, Leyle-i Mirâc, Leyle-i Veladet, Tevhid-i Bârî başlıklı şiirler; din temalı şiirlerdir.

Bu da Ol Bîvefaya Dairdir, Seviyorum, Cânana!, Sensizliğimin Izdırapları, Nâdime-i Sevdâ, Hasretzede-i Sevda, Sevdiğime Şikayet, Zülf-i Yâre Hitap, Aşk, Nasıl Sevdim, Elveda, Nâlelerim, Teellüm başlıklı şiirler; aşk ve ayrılık temalı şiirlerdir.

Yaz Gecesi Yağmuru, Kış, Çoban Türküleri, Şitâ, Güneş Gurûb Ederken: Şâir, Mûsiki-şinâs, Ressam, Dağlarda Aks-i Nâlem, Sihri-i fi's-Seher, Bahar, Gece, Kütahya Mesirelerinde, Mehtâpta Dere Kenarında, Bir Akşam Âlemi; tabiat temalı şiirlerdir.

Nedim'e Eski Bir Nazariyemden, Nazire-i li-gazeli Cenâb-ı Hikmet, Muallim Nâci Efendiye, Bir Risâle-i Mevkûte Müdürüne, Fuzûlî'ye Nazire, Necatî'ye Nazire, Cenâb-ı Sâmih'e Bir Nazire, Hazret-i Muallime Nazire: Hitâp, (Fuzûlî)nin Bir Matlânı Tesdîs başlıklı şiirler; nazire ve ithaflara dâhildir.

Resimli Gazete'de telif şiir örneklerinin yanı sıra Arap, Fars ve Batı edebiyatından tercüme şiirlere de rastlanır. 1312 yılında on, 1313 yılında on bir, 1314 yılında yirmi, 1315 yılında bir adet olmak üzere toplamda kırk iki adet tercüme şiir yayımlanmıştır. *İngiliz Edebiyatı, Arapların Eş'âr-ı Âşıkânesi, Tercümelerim*

başlığıyla ve münferit yayımlanan şiirler bulunmaktadır. Dergide bu şiirlerin tercüme olduğuna dair genellikle dipnot verilmekte veya açıklama yapılmaktadır.

Abdülkadirzâde Hüseyin Hâşim, İbnü'l-İrfan Sırrî, İbn-i Rifat Sâmi, Mehmed Akif, Midhat Bahârî, Şeyh Vasfî ve Ziyâüddin imzalı tercümeler Arap ve Fars edebiyatı örneklerindendir. Muhyiddin, Mehmed Cemil, Ali Rıza Seyfî imzalarını taşıyan şiirler İngiliz edebiyatı örneklerindendir. Bunlar haricinde M. Âsaf, Çağatay edebiyatı örneklerinden bir şiiri tercüme etmiştir.

2.2.1.2. Hikâye

Resimli Gazete'de en yaygın görülen edebî türlerinden biri hikâyedir. *Resimli Gazete*'deki hikâyelerin bazıları *Hikâye* alt başlığı ile çıkmıştır. Bundan başka münferit olarak hikâyelere rastlanır. Telif ve tercüme pek çok hikâye yer almaktadır.

Hikâyelerin dili oldukça yalındır. Konu olarak kadın-erkek ilişkileri üzerinden aşk, ayrılık ile ilgili hikâyeler, sosyal hayatla ilgili temalar, ahlâkî nitelikte ders veren hikâyeler, rastlanır. Hikâyelerde genel amaç kimi zaman bahsedilen konuyu akıcı bir şekilde aktarmak kimi zaman da ders vermektir.

Derginin 7 ve 14 Mart 1312 tarihine ait nüshalarda *Hikâye* başlığı altında ve Zaimzâde Hasan Fehmi tercümesi ile *Şeytan Jan!*, *İspanya'da Pirene Dağları* adlı hikâye yayımlanır. Yazıda zâhirde keşfi muhâl olan odaların, geçitlerin neye tahsis edildiği anlatılır.

24 Teşrinievvel 1312 tarihinde yer alan hikâyelerden Mehmed Halim imzalı *A'mâ Foster*'dan tercüme edilmiş bir hikâyedir; yazıda küçük bir kızcağız ve gözleri görmeyen bir beyefendi anlatılır. Vecihi imzalı *Dilâşub*'ta ise uzun yıllardan beri evli olan çiftlerden hanımefendinin eşine yazdığı mektup yer alır. Ahmed Rasim'in *Hevâ-yı Raks* hikâyesinde dama ile kavalinin masumiyetinin bir raks edasıyla gösterildiği latif temâşa anlatılır.

7 Kanunusani 1312 tarihinde yayımlanan Mehmed Enisî imzalı *Âlâm* başlığıyla tefrika edilen hikâyede; bir annenin kızını evlendirirken yüksek kriterleri olan kişiler arasından zevç seçme arzusu ve kızının bu aşamada yaşadığı ızdıraplar anlatılır. Bu misalden yola çıkılarak zevç ve zevcenin ailedeki konumuna değinilir; bir evladın anne ve babasına itaat etmesinin öncelikli vazife olduğunu belirtilir.

19 Ağustos 1315 tarihinde yayımlanan ve Kemal imzasını taşıyan *Nedime* başlıklı hikâyede Recep Bey ve oğlu Doktor Fehmi, Necibe isimli bir genç kız ile validesinin evine gelir. Babası daha önce vefat eden Necibe, annesinin hastalığı sebebiyle çok üzgündür. Yapılan tedavi sonucu validesinin eski sağlığına kavuşması anlatılır.

28 Ağustos 1313'te yayımlanan Mehmed Enisî imzalı *Bir Ailenin İcmal-i Hayatı* başlıklı hikâyede Şaziye'nin düştüğü sefil hayat anlatılır. Acınacak bir halde olmasına eşinin kötü ahlâkı da tesir etmiştir. Şaziye'nin hayatından yola çıkarak ahlâk ve aile hususunda yapılması gerekenler anlatılır.

12 Kanunusani 1312'te M. Ziver imzalı *Hisar Âleminde Bir Hatıra yahut Köylülükteki Sâfiyet-i Hayat*; Hikâye bölümünde tefrika edilir. Yaz mevsiminde insanların dinlenme-nefes alma amacıyla kırlara kaçmaları; kendilerinin ise Hisar, Boğaz hatıraları anlatılır.

12 Kanunuevvel 1312 tarihli ve Faik R. imzalı *Netice-i Sefâlet* başlıklı Fransızcadan tercüme edilen tefrika hikâyede, Tophane ve Boğazkesen'de harabeye dönüşmüş bir evde yaşayan fakir insanlar anlatılır.

6 Ağustos 1314 tarihli *Orani 1* başlıklı tefrika hikâyenin müellifi Kamil Flameryon'dur. Hikâye, Mehmed Akif tarafından tercüme edilir. Yazının mukaddime kısmında bu tercüme faaliyetinden bahseden Akif, her hafta gazetede neşrinin olacağını da duyurur. Hikâye 17 yaşındaki bir gencin hayatı, Orani adında zîruh bir kızı anlatması, etrafında şekillenir.

Bundan başka günlük hayatta karşılaşılan durum ve olayları konu edinen, imzasız olarak yayımlanmış başka birkaç hikâye daha vardır. 28 Teşrinisani 1312 tarihli *Hayat Levhaları*'nda hasta, biçare Refi'nin onu vazifesi dolayısıyla uzun zamandır görmeyen arkadaşı tarafından ziyaret edilmesi anlatılır. İki arkadaş arasında geçen konuşmalar yer alır. 19 Kanunuevvel 1312'de yayımlanan *Matemli Bir Düğün*'de Beyza isimli bir hanımın, eşini genç yaşta kaybetmesi ve bunun üzerine bütün zamanını çocuklarına ayırması anlatılır. 28 Kanunuevvel 1313 tarihli *Ana Yüreği* hikâyesinde acımasız fakat sevdiği bir hanım ile validesi arasında kalan Fuat'ın başına gelen ibretlik hadise anlatılır.

2.2.1.3. Roman

Resimli Gazete'de tefrika edilen romanlar, telif ve tercüme olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Aşk, tarih, fen, kadın-erkek ilişkileri, insana ait ruh halleri ve insanın ruhî değişimleri romanların konusunu oluşturmaktadır. Tefrika romanlar arasında Ahmed Rasim'in bir kişinin başından geçen dehşetli uzun bir geceyi anlattığı *Derd-i Dil* yer alır. Selânikli Hilmi *Musa Cezzâr* romanında, Hacı Reis ve Kemâleddin Efendi'ye ait geminin korsanlara mağlup olmasını, korsanların başındaki şerir kişi Andrey'a ile Kemâleddin Efendi'nin güzelliği ile meşhur manevi kerimesi Fatıma arasında yaşanan talihsiz olayı anlatır. Mehmed Enisî, (*Gemicinin Ruznâmesi*) *İsmindeki Romandan Çıkarılmış Bir Mektup* başlıklı tefrika romanında, bir gemicinin güvertede geçirdiği vakitleri, nöbet zamanlarını ve yalnız kaldığında aklına gelen sevgilisine dair hissiyatını mektup şeklinde anlatır.

Tefrika edilen tercüme romanlarda ise Behzad'ın Fransız meşhur hikâye yazarlarından Emile Rişburg'a ait bir eseri tercüme ettiği görülür. Bu eser; Paris'te ünlü bir bestekâr olan Frederik Buvasiye ve verdiği konserden bahseden *Zavallı Sanatkâr* başlıklı romandır. Bir diğer tefrika edilen tercüme roman ise Hasan Sabri imzalıdır. İtalyancadan tercüme ettiği *Sihirbaz başlıklı* romanda, çocuğu vefat eden bir babanın üzüntülerini, çocuğuna olan bağlılığını ve sevgisini, onunla geçirdiği vakitleri anlatır. Son olarak Mehmed Enisî'nin Pierre Maël'den tercüme ettiği 29 Numaralı *Torpedo İstambotu* başlıklı tefrika romanda, Kolağası Frederik Plemun'un zırhlı gemide iken tabiatı seyri ve bu seyir esnasında hissettikleri anlatılır. Diğer tercüme romanlardan Osman Şükrü imzalı *10.000 Sene Bir Buz Kayası İçinde* başlıklı roman, iki sayı yayımlanmıştır. Buz kayalarının birleşmesiyle oluşan bankizlerde hayatta kalma mücadelesi veren kişinin başına gelenler anlatılır. M. Tevfik'in, Bernar Durozen'den tercüme ettiği *Gizli Keder* ise bir sayı yayımlanmıştır. Bir arabada seyahat eden yolcuların ruh halleri, fiziksel özelliklerine dair gözlemler anlatılır.

2.2.1.4. Tiyatro

Resimli Gazete'de, dergide yayımlanacak tiyatroları duyuran ilanlar vardır. F. Reşâd Bey 30 Teşrinievvel 1313 tarihli 53 numaralı nüshada Sâmi Beyefendi'ye yazdığı mektupta *Netice-i Sefâlet* adlı yazıları da kendisinin yazdığını belirtir ve oradan aldığı cesaretle gazeteye yeni yazısını gönderir. Esere *Kâmi* denilebileceğini

söyler. İki perdelik komedya türünde bir eserdir. 5 sayı yayımlanır. Eser bazı nüshalarda imzasız yayımlanmıştır. Kâmi, Huriye ve Sıdika etrafında cereyan eden olaylar anlatılır.

İlyas Sükûti'nin 22 Kanunusani 1313 tarihli 60 numaralı nüshada yayımlanan *Netice-i Sevda* adıyla tefrika edilen oyun ise Hikâye bölümünde yer alır. Facia, 3 Perde alt başlıklıdır. Tiyatro iki nüsha yayımlanır. Yaşamaktan saymadığı dakikaları ölümden beter olarak addeden kişinin ızdırapları anlatılır. Nevbave'ye âşık Ferid Bey ile arkadaşı Rauf Bey arasında yaşananlar anlatılır.

Müellifleri Théodore Barrière ve Henry Murger, mütercimi Ra. (.) imzasıyla tefrika edilen *Bohemya Âlemi* adlı piyes 5 perdeden oluşur. Ömrünü bilhassa gençliğini tahsil etmekle geçiren Murger fakirlik ve acılar içinde yaşamış ve bu yaşamını tasvire vâkıf biridir. Fransızlar bu yaşamı “Bohemya” adını verdikleri kavram ile açıklarlar. Dergide yayımlanan tiyatro da bu yaşamdan kesitler sunar.

2.2.1.5. Deneme

Resimli Gazete'de edebî nitelikte çok sayıda deneme yayımlanmıştır. Bunların dışında günlük hayata ilişkin düşünce ve yorumlardan oluşan denemeler, aşk, tabiat ile ilgili denemeler de vardır. Yazılardaki üslup konusuna göre kimi zaman süslü ve ağdalı kimi zaman samimi ve yalındır. 33 adet telif, 11 adet tercüme deneme yazısı yer alır. Abdülhalim'in *Niçin Ağlıyor?, Niye Gülüyor?* başlıklı yazısında bebeğin ağlama ve gülme sebebi sorgulanır. İnsanın gülme sebebi zevkten, ağlama sebebi ise ızdırapandır. Oysa bebeğin bu davranışının sebebini validesinin dahi bilememesi esrâr-ı Kudret'tendir. Ali Rıza Seyfi *Gurub* yazısında tabiata, denize, batan güneşe ve ağaçlara dair izlenimlerini aktarır. Bekir Sıddık'ın *İnsan Nasıl Sever?* yazısı insanın sevme hissi üzerinedir. Mehmed Enisî, *İki Ruhun Menkîbe-i Tahassürü*'nde tabiatın her mevsimde hikmet nazarına bir başka kudret kitabı takdim ettiğini ve bunlar arasında en hüznle dolu mevsimin sonbahar olduğunu ifade eder. İbn-i Reşid Osman Rahmi, *Hayat* başlıklı yazısında hayat, bahar ve canlılık, hastalık ve sağlık gibi konularla ilgili düşüncelerini ifade eder. Şemsü'l-Mekteb'te Arapça ve Farsça hocası Hafız Şem'î tarafından yazılan *Sünbül-i Nevşüküfte* başlıklı yazıda yazar, çiçekler arasında en çok gülü ve sümbülü sevdiğini söyler. Bu güzelliklerin bir gün solup buruşacağından yola çıkarak kâinattaki her şeyin fani olduğu hakikatini dile getirir.

İlyas Sükûti, *Levha-i Rikkat* başlıklı yazısında biçare kuşların ızdıraplarını, acınacak hallerini anlatır. Mehmed Cemil, *Bir Ayyâşın Hasbihâli* yazısında içkinin insanın hüviyetini nasıl zâyî edip sefil bir hale getirdiğini anlatır.

Tercümesi yapılan denemelerde ise Halil Edib Bey'in *Girit Ahâli-i İslâmiye-yi Muhtâcîni Menfaatine Mahsus Resimli Gazete Nüsha-i Fevkalâdesi*'nde 15 Temmuz 1313'te yayımlanan *Semâvâtı Temâşâ* yazısı “*Heyet-i şînâs-şehîr Flamaryon'un âsârından*” alt başlıklıdır. Müşâhededesi mümkün olabilen tabiat güzelliklerini temâşâ derecesinde beşer aklını yücelten başka bir unsurun bulunmadığı hakikatini anlatır. Mehmed Halim, *Şeb-i Sükûn* yazısını Eşile Segard'dan tercüme eder. Denemede gecenin sessizliğine hitap edilir ve sükûn gecesinden teselli bekleyenler olduğu ifade edilir. Başka bir yazısı ise Jean Lahor'dan tercümedir. Denizin mâhiyeti, değişimi ile ilgili tasvirî cümleler yer alır. *Âşiyâne-i Dildârın Kapalı Pencereleeri* yazısı ise Andre Lemon'dan tercümedir. Sevdâ yuvasının geçmişteki güzel günleri ihtar etmesinden yakını. Set çekilmiş yuvanın pencerelerini kapalı gözlere benzetir. Orada yaşayan bahtiyarlar evi terk ettiğinden yuvanın çiçekleri solmuş, her taraf toz içinde kalmıştır.

2.2.1.6. Seyahat

Resimli Gazete 'de tercüme ve telif çok sayıda seyahat yazısı kaleme alınmıştır. Seyahat yazılarının bazısı hatıra türü niteliklerini de taşır. Gazetede toplamda 61 sayıda seyahat yazısı yayımlanmıştır.

Dergide Mehmed Enisî'nin *Avrupa Hatıratım* başlığıyla tefrika edilen seyahat yazıları geniş yer kaplamaktadır. Donanmada staj yapmak üzere 1895'te Fransa'ya gönderilen Enisî, İstanbul'dan Marsilya'ya olan yolculuk ile görev yaptığı gemi ve Toulon, Nice, Cannes gibi çeşitli kentlerle ilgili gözlemlerini yazar. 47 sayı boyunca yayımlanan bu staj hatıralarını Enisî, 1911 yılında *Avrupa Hatıratım* (Matbaa-ı Ebuzziya, 1911) adıyla yayımlamıştır. *Avrupa Hatıratım*, 2008 yılında N. Ahmet Özalp tarafından *Bir Denizcinin Avrupa Günlüğü* adıyla günümüz alfabesine aktarılmıştır.

Ayn. (ع) imzalı *Çin'in Aktar-ı Mechule ve Memnuasına Bir İngilizin Seyahati* başlıklı yazı 3 sayı tefrika edilir. Savage Landor isimi bir İngiliz gazetecisinin Lehasse şehrine seyahat teşebbüsü ve bu sırada başına gelen olaylar anlatılır. Mustafa Rauf'un

Beyrut Ceridesi'nin yazı işlerini ziyaret etmesini anlatan *Suriye'de 91 Gün Fenni Seyahat* yazısı 2 sayıda çıkmıştır.

Hüseyin Mazhar, *Velosiped İle 3,000 Kilometre Seyahat*, Ayn (ع) Lütfi'nin *Seyahat* başlıklı birer yazıları bulunmaktadır. İsimleri zikredilen yazarlar haricinde imzasız seyahat yazıları da mevcuttur fakat bu yazılar Ayn. (ع), Mehmed Enisî ve Ali Rıza Seyfi'nin yazılarının devamı olan yazılardır.

Tercüme edilen seyahat yazılarından biri, Ali Rıza Seyfi'nin *Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı*dır ve 6 sayı tefrika edilir. Mehmed Ekrem Beyefendi tarafından lisanımıza çevrilen *Groenland Seyahatnâmesi*'nden bölümler yer alır. Lütfi, *Lavey Illustre* gazetesinde şark seyahati ve Süveyş Kanalı hakkında yazılan yazıyı *Aksâ-yı Şark Seyahati* başlığıyla tercüme eder. Diğeri ise Mehmed Tevfik'in 22 Eylül 1893'te Norveçli kutup araştırmacısı Nansen'in Fram türü gemiyi tasarlayıp Kuzey Kutbunun keşfini anlattığı *Kutb-ı Şimâlî Seyyahı Nansen'in Tarih Seyahatinden Birkaç Yaprak* başlıklı yazısıdır. Birer sayı yayımlanırlar.

2.2.1.7. Mizahî Fıkra

Resimli Gazete'de *Hefevât*, *Letâif*, *Latîfe* alt başlıkları altında Âli, Ispartalı M. Hakkı imzalı ve imzasız yayımlanan mizahi fıkralar mevcuttur. Fıkralar genellikle hacimce küçük, dil bakımından sade ve anlaşılır bir yapıdadır. Gazetede toplam 28 fıkra yer almaktadır. Derginin 1313, 1314 ve 1315 yılına ait nüshalarında bulunur.

Nükte, mizah ve güldürü unsuru ön planda tutularak toplumla alakalı bazı noktalar eleştirilmiştir. Fıkralardaki ince göndermelerle bazı durumlar eleştirilirken kimi zaman ders verme, kimi zaman eleştiri ve çoğunlukla da güldürme işlevi görülür.

Derginin 23 Temmuz 1314 tarihli 8 numaralı nüshasında *Hefevât* bölümü vardır. *İnne Enkiru'l- Esvad* başlıklı fıkroda bir düğün söz konusudur. Bu düğünde çalınan davul seslerinden rahatsız olan bir zat bunu dile getirir. Ahaliden biri bu durumun ayetteki hükmünü sorar ve cevap olarak 'Muhakkak ki seslerin en çirkini' diye başlayan ayet-i kerime çıkar. 5 Şubat 1313 tarihli 62. numaranın ilavesinde *Letâif* bölümünde *Munsif Bir Zevce* alt başlıklı yazıda çok sevdiği zevcesi tarafından muhabbet eseri görmeyen bir erkek vardır. Asıl bedbahtın kendisi değil zevcesi olduğunu latif bir şekilde anlatır.

2.2.1.8. Tenkit

Resimli Gazete'de tenkit, edebiyat ve dil alanına daırdır. Yirmi yedi adet tenkit yazısı yer almaktadır. Behzad imzalı *Bizde Hikâye* yazısı üç sayı devam etmiştir. Eser tercümesi sırasında yaşadıklarını, edebiyatımızdaki milli hikâyeleri ve hikâye üsluplarını eleştirir. Ispartalı M. Hakkı'nın (*Şeyh Sa'dî*) *Hakkındaki Manzûme Üzerine Bazı Mütâlaât* makalesi dört sayı yayımlanır. 'Şâir-i Âteş-zebân Akif Beyefendiye' notuyla yayımlanan yazılarda Şeyh Sa'dî-i Şirâzî Hazretleri hakkında yazılıp şâir-i hakîm Arif Hikmet Bey'e sunulan manzume ve Akif'in şairliği hakkındaki takdir ve beğeniler dile getirilir. İmzasız ve iki sayı yayımlanan *Küçük Bir İntikâdda Büyük Bir Tenâkus* yazısında *Yol* mecmuasının 9 numaralı nüshasında görülen '*Küçük Bir İntikâd*' adlı makaleden istifade ettiklerini beyan ederler. 'İntikad' kelimesinin anlamı ve İsmail Safa'nın manzumesi üzerinde durulur. İmzasız yayımlanan *Pejmürde İçindir* yazısında, Rezaizâde Mahmud Ekrem'e ait *Pejmürde* eseri mütalaa edilir; mahiyet-i edebiyesi hakkında fikir beyan edilir. *Ma'kes-i Hayâl İçindir* başlıklı makale de imzasız yayımlanmıştır. Vaktiyle Ahmet Midhat Efendi'nin tercüme eseri olan *Merâm* hakkında yazdığı mütâlaanâme, İslam dünyasındaki kadınlar arasında kalem erbabı olanların yetişemeyeceği iddia edilir. Daha sonra Leman Hanım, edebi kişiliği, eser verdiği türler ve *Ma'kes-i Hayâl* hakkında bilgi verilir, değerlendirme yapılır. Lâmia binti Nigâristân tarafından kaleme alınan *Kadınlarımızın Âsâr-ı Kalemiyesi* başlıklı makalede Fatma Aliye Hanım, Makbule Leman, Nigâr Hanımefendi, Emine Semiye Hanımefendi hakkında bilgi verilir. Makalede önemli bir husus ise kadın yazarların erkek yazarların üslûbunu taklitten öteye gitmemesinin eleştirilmiş olmasıdır. Mehmed Celal imzalı *Tepedelenlizâde Kâmil Beyefendiye* başlıklı yazı, iki sayı yayımlanır. Lisan ve edebiyatın çıkırından çıktığını Ahmet Midhat Efendi gibi kimselerin lisan ve edebiyata yaptığı katkıları ifade eder. Yazılan eserlerde hayallerin hep aynı, tarzların ise başka başka olması durumu açıklanır. Buna mukabil *Tepedelenlizâde Kâmil tarafından Mehmed Beyefendi'ye Cevap* yazısı yayımlanır. *Dekadanlar* makalesi hakkındaki fikirlerini beyan eder. Mehmed Enisî, iki sayılık *Takdir-i Âsâr* yazısında Süleyman Nutkî Bey'in gemicilikle ilgili son romanı değerlendirir. S. (س) Nutkî tarafından kaleme alınan *Seyahat ve Seyyâhîn* başlıklı yazıda Mehmed Enisî Efendi'nin iki sene kaldığı Fransa'da devlet donanmasında vazifede iken yazdıklarının basılması ve eserin övülmesi söz konusudur. Nuri

Şeydâ'nın *Şiir ve Üdebâmız Hakkında Bir Mülâhaza* başlıklı yazısında Arap, Acem ve Garp edebiyatının yazarları ve eserleri, eser içerikleri yönünden kıyaslamaları mevcuttur. Derviş Senâî *Cenâb-ı Vasfî-i Dil-âgâh'a* adlı yazısında Şeyh Vasfî'nin Mevlânâ Câmî'nin *Na't-ı Şerîf*'ine yazmış olduğu tercümeyi çok beğendiğini ifade eder. Bu gibi kıymetli Fars şiirlerini tercüme etmesini arzu ettiğini dile getirir. Hüseyin Haşim *Tenkidâta Nazar* başlıklı makalesinde İsmail Safa Bey'in bazı eserler üzerine beyan eylediği edebi değerlendirmeleri içeren *Tenkidât* unvanlı makalesini eleştirir.

2.2.1.9. Mektup

Resimli Gazete'de mektup türünde yazılan yazılar üçe ayrılır: Kadın Mektupları, Dil ve Edebiyat İle İlgili Mektuplar ve Diğer Mektuplar. Dil ve edebiyat ile ilgili yazılara dil başlığı altında da yer verildiğinden yazılar, bu bölümde ayrıca anlatılmayacaktır. *Kadın Mektupları* bölümünde altı yazı ile Salihanizâde Ahmed Refik imzası bulunmaktadır. *Bir Vak'a* yazısı, Berlin'de yaşayan Leylâ adlı hanımefendiye yazılan mektuptur. Genç kızın birahane önünde tanımadığı bir kişi tarafından rahatsız edilip takip edilmesi ve akabinde yaşadığı korku dolu anlar anlatılır. Cevaben yayımlanan *Kadın Mektupları* yazısı, Leylâ adlı hanımefendinin arkadaşına yazdığı mektuptur. Bir diğer *Kadın Mektupları* yazısı 'Paris'te Dârü'l-Muallimâtlardan birine devam eden genç bir kızıdan Nis'te mukîm muhibbesine' notuyla yer alır. Mektupta bir genç kız ve kendisine âşık olan genç bir beyefendinin başından geçen hadiseler anlatılır. *Bir Lokma Ekmek İçin* başlıklı mektupta annenin bir lokma ekmek tedarik edebilmek ve çocuğunun maişetini karşılayabilmek için düştüğü sefihâne hayat, çocuğundan ayrı kalması, çocuğunun yıllar sonra annesini kabullenmemesi ve annenin üzüntüsü anlatır. *Nedâmet* başlıklı mektup Luiz'e yazılır. Eşi Karl'ı aldattığından dolayı çektiği büyük vicdan azabını ve bu günahı işlemekten duyduğu pişmanlığı dile getirir.

Vecihi imzalı *Mektup*'ta ise iki dostun birbirinden ayrı kaldıkları günlerde dostluğun, kardeşliğin, kelamın ehemmiyetinden ve nasıl olması gerektiğinden bahsedilir. Diğer Mektuplar bölümünde yer alan yazılar gazeteye gönderilecek eserler ile ilgili sermuharrire bilgilendirme amaçlı yazılan mektuplar, dostluk, vatan sevgisi, sosyal içerikli mektuplardır. Midhat Bahârî'nin üç sayı devam eden *Bir Mûteallim-i*

Edibe Cevapnâme başlıklı mektubu sosyal içeriklidir. Yazar, sâhib-i seyf ve kalem olmayana acımamak gerektiğini söyler. Çünkü bu hasletlere sahip olanın vatanına, vatandaşına hizmet edeceklerini ifade eder. Ayrıca bir erkek ne kadar okursa bir kadının da o kadar okuması gerektiği ifade edilir. Kale-i Sultaniye Muhâbir-i Mahsûsası tarafından *Hafta Mektupları 1* ve *Hafta Mektupları 2* olarak yayımlanan yazılar muhabirin yolculuk esnasındaki gözlemlerini içerir. İbnü'l-emin Mahmud Kemal tarafından yazılan üç sayılık (*Tercümân-ı Hakikat*) *Refik-i Muhterememizden Naklolunmuştur: Makale-i Mahsûsa Faziletli Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretlerine: Medeniyet-i Sahîha* başlıklı yazıda adı geçen makale övülür. Allah'ın insana verdiği en büyük ihsanın akıl olduğu ve yüksek meziyetlerini göstermek için bir dine ihtiyaç olduğu söylenir. Sahîh medeniyetin ve hakikî maârifin İslamiyet'e mahsus olduğu ifade edilir. Halil Edib tarafından yazılan *Bir Mektup* yazısı hisleri vatan sevgisi ile dolu genç bir Osmanlı zâbitinin babasına yazdığı mektuptur. Çamlıcalı Ayn (ع) Nâdire'nin *Varaka* başlıklı yazısında gazete hakkındaki övgü ve takdir dolu cümleler yer alır. Yazma hevesinde olduğunu ve gazeteye de eğer uygun görülürse 'şehir postası' tarzında yazılar karalayabileceğini söyler. Gazete de yardımlarını beklediğine dair yazı iletir. Ahmed Sema tarafından yazılan *Son Sahife* başlıklı mektup, İsmail Hakkı Bey'e ithaf edilir. Arkadaşından bir senedir ayrı kalan kişinin bu durumdan duyduğu üzüntü, geçmişte birlikte geçirdikleri günleri yâd etmesi söz konusudur.

2.2.1.10. Hatıra

Resimli Gazete'de on bir adet hatıra türünde telif ve bir adet tercüme yazı yer almaktadır. Hatıraların genel özelliği bir mevsimin veya bir yerin kişideki tesiri neticesinde geçmişi yâd etmesi üzerinedir. Bunun dışında aşk, sevgili, ayrılık, çocukluk günlerinin hatıralarının anlatıldığı yazılar da bulunmaktadır. Hatıra türündeki yazıların dili sade, akıcı ve anlaşılırdır. Ahmed Fuad tarafından gazeteye gönderilen *Çamlıca* başlıklı yazıda çocukluk zamanının en mesut günlerini geçirdiği Çamlıca'yı, anlatır. *Resimli Gazete* 'masumiyet tekellüften vârestedir' fehvasınca yazıyı tashih etmez. Ahmet Rıfat imzalı *Hatıra-i Garam* başlıklı yazıda yaşadığı bir aşkı, saadet dolu günlerini yâd eder. Halil Edib kaleme aldığı (*Hatıralarım*)dan: *Esnaflık* başlıklı yazısında bir baba dostu ile ilgili hatıralarını ve onun yaşamını anlatır. İmzasız yayımlanan *İntizâr*'da âlemde intizar tabirine karşı kalbinde bir his

uyanmayan kişinin olamayacağı ve Akdeniz ahâlisinin intizara mecburiyetinin pek güç temin olunan maişet sebebiyle olduğu söylenir. Kıyasizâde Ayn (ع) Refik'in sonbahar mevsimi, bu mevsimin kişiye hissettirdikleriyle ilgili hatıralarını ifade ettiği *Hazan Hatıralarından 1*; Heybeliada'ya giden kişi üzerinde o yerin tabiatının ve güzelliklerinin nasıl duygular oluşturduğunu anlattığı *Defterimden 21 Şubat 1312* 'Çamlıkta' başlıklı yazıları yer almaktadır. Mehmed Enisî, *Ravza-i Hatırât*'ta bir bahar tasviri yapar. Açan çiçekler, her tarafa yayılan bahar rayıhası kişiye hatıralarını, yaşadıklarını, gezdiği yerleri anımsatır. Safvet İlhâmî'nin kaleme aldığı *Defter-i Hatırâtımdan* yazısında gençlik zamanlarındaki sevgilisine seslenen yazar, sevdiği kişiyi mesut etmek liyâkatini kendinde bulduğunu ifade eder. *Mektep Hâceliği* yazısında mektepte hocalık yapan genç bir muallimin yatılı koğuşta nasıl vakit geçirdiğine tanık oluruz. Haydar Rifat'ın tercüme ettiği hatıra yazısı Alfons Dude'ye aittir. Moltke'nin hatırâtından bir bölümü tercüme eden Nüzhet'in *Türk Hamamı* yazısı önemlidir. Bir yabancıнын gözünden Türk hamamı anlatılır. Bu yerin özellikleri ve Moltke'nin hamamda yaşadıklarına şahit olunur.

2.2.1.11. Sohbet

Resimli Gazete'de 44 adet sohbet türünde yazı mevcuttur. Yazılar günlük hayattaki gelişmeler ile ilgili olmasının yanı sıra edebiyat alanıyla ilgili çeşitli yorumların yapıldığı yazılar da bulunmaktadır. Sohbet türündeki yazıların dili sade ve anlaşılırdır. Ahmed Rasim, *Edeb-i Millî* yazısında lisan, edebiyat ve milliyet kavramları ile birbirlerine tesirleri ve ehemmiyetlerini anlatır. Alaybeyizâde Nâci Bey, *Akvâl ve Ef'âl*'de fiile ulaşmayan her bir sözün cansız vücuda, söz ile desteklenmeyen her bir fiilin de vücutsuz cana benzediğini söyler. Hayret Efendi, *Sûk-ı Ukâz* yazılarında Mekteb-i Ukâz ve Mescid-i Ukâz'dan, orada yetişen isimlerden bahseder.

Hüseyin Mazhar, *Ne Yaparım, Bilir misiniz?* yazısında ailesinden habersiz evden çıkan ve eğlenen genç sevdâzedelerin başlarından geçen tehlikelere üzülmelerini anlatır. İmzasız yayımlanan *Mütâlaât-ı Edebiye*'de edebiyat mütalaasının zorlukları ve bu bağlamda fen ilimleri ile kıyaslaması yer alır. Yine imzasız yayımlanan *Havâdis-i Edebiye*'de edebiyat ile ilgili çeşitli haberler, gelişmelerden bahsedilir. T. Hicâbî,

Musâhebe-i Usbûiye başlıklı on dört sayıda yayımlanan yazılarında bayram tebriği, savaşılar, yaralıları gibi günlük hayata dair gelişmeler ile ilgili konularda yazar.

2.2.1.12. Biyografi ve Otobiyografi

Resimli Gazete'de otuz beş telif biyografi yazısı, bir adet tercüme biyografi yazısı ve bir adet telif otobiyografi ve bir adet de tercüme otobiyografi yazısı bulunmaktadır. Otobiyografi türündeki yazılar için ayrı bir bölüm yoktur. Yazılar genellikle *Terâcim-i Ahvâl* bölümünde yer alır. Bunun dışında bazıları *Musâhebe* bölümünde bazıları da ayrı bir başlık ile yayımlanır. 1312 yılında beş, 1313 yılında on altı, 1314 yılında on, 1315 yılında beş biyografi yazısı yer almaktadır. Birkaç nüsha devam eden yazıların yanı sıra bir nüsha yayımlanan biyografiler de vardır. Dergide dönemine ışık tutacak önemli şahsiyetlerin hayatlarından ve eserlerini bilmenin ehemmiyetinden bahsedilir. Bu vesileyle hayat hikâyeleri yazmanın, değerlerine sahip çıkmanın önemi vurgulanır. Matematikçilerden hat sanatçılarına, âlimlerden tiyatro sanatçılarına, şairlerden tarihi şahsiyetlere kadar pek çok önemli ismin hayat hikâyelerine ve eserleri hakkında kapsamlı bilgilere rastlamak mümkündür. Bu durum gazetenin sadece döneminde yaşayan insanlara değil geçmişte yaşamış önemli sanat ve fikir insanlarına da yer verdiğinin göstergesidir.

Ahmed Rasim, *Terâcim-i Ahvâl* bölümünde yer alan *Andelib*'e başlıklı yazısında kendi yaşam öyküsünü anlatır. Ali Muzaffer, *Riyazî Kadınlar* yazısında matematikçi kadınların kısaca hayatlarından bahseder. Bunun yanı sıra o dönemde ilim ve marifetle uğraşma hususunda kadınların gayretlerinden söz etmeleri önemlidir. Bursalı Mehmed Tahir/Mehmed Tahir imzalı iki sayı yayımlanan yazıda, Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el-Celvetî Kuddise Sirruhu'nun hayatı anlatılır.

Eminzâde Ahmed, *Meşâhir-i Osmâniye* başlıklı yazısında Tefik merhum Hattât Muhammed Şefik Bey'in tercüme-i halini anlatır. Süreyya Paşa imzalı *Meşâhir-i Osmâniye*'de Bağdat müfettişi ulemâ-i şehir Mehmed Feyzi Zehâvî Hazretlerinin tercüme-i hali yer alır. Numan Sâbit imzalı *Meşâhir-i Osmâniye*'de ise Meşâhir-i hattâtın-i Osmâniyeden Şefik Bey merhumun tercüme-i hali incelenir.

Üç adet Fâizî imzalı ve bir adet de imzasız yayımlanan *Zübdetü'l-Eş'âr*'da Ebu's-Suûd Efendi, Ahmed Paşa, Kemalpaşazâde Ahmed Efendi, Azeri Çelebi, İshak Efendi, Şeyhülislam Esad Efendi, Usulî, Afitâbî, İlâhî, Beyzâde Ali gibi pek çok

şahsiyetin hayatı anlatılır ve şiirlerinden örnekler yer alır. Hâmi imzalı *Merhum Mustafa Hami Paşa* yazısında Mustafa Hami Paşa'nın eğitim ve meslek hayatı, bildiği diller, şahsiyet özellikleri ve vefatı anlatılır. İbn-i Rifat Sâmihi'nin iki sayı yayımlanan *Avni Bey* biyografisinde Avni Bey'in hayatı, şairliği anlatılır ve Divan'ından bahsedilir. İbnü'l-emin Mahmud Kemal, *Fatiha* yazısında Âtîf Efendi'nin hayatı, fikirleri ve ilmi yönü ile ilgili bilgiler yer alır. Yazar, Âtîf Efendi ile ilk karşılaşmalarını, tanışmalarını da anlatır. İhya Salih'in *Meşâhir-i Etibbâdan Doktor, Fovel Le Docteur Fovel* başlıklı yazısında tıp dünyasının meşhur isimlerinden Doktor Fovel'in hayatı anlatılır.

İmzasız ve iki sayı yayımlanan *Cemil Sıdkı Efendi* yazısında Cemil Sıdkı Efendi'nin hayatı anlatılır. Bunun yanı sıra Cemil Sıdkı Efendi'ye ait *E'l-Kâinat, Delilü'l-Akl, İsbât-ı Mebdâ, Cihâdü'l-Ukûl, Hatırâtü'l-Felsefe* isimli eserlerinden bahsedilir. Üç sayı yayımlanan *Baba Oruç* biyografisi tarihi bir şahsiyet hakkındadır. Baba Oruç'un savaşları ve kazandığı başarılar, ordu tarafından sevilen, sayılan ve güvenilen biri olması, sonunda ise şehit olması anlatılır. İki sayı yayımlanan *Arapların Hakiki Şairlerinden İmrü'l-Kays* yazı dizisinde Arap edebiyatının kalemi kuvvetli şairlerinden İmrü'l-Kays'ın tercüme-i hali, Arap edebiyatındaki konumu hakkında bilgiler yer alır.

M. Rauf Yekta imzalı dört sayı devam eden *Mâverâünnehir Edebiyatı* başlıklı yazılar Sâmihiyân hükümdarları zamanında Buhara ve Horasan'da bulunan şairlerin hal tercümelerini içerir.

Mehmedzâde Vassâf, *Meşâhir-i Şuaradan Urve* yazısında Arap edebiyatı hakkında bilgi verir. Meşhur şairlerden Urve, eseri ve edebi kişiliğini anlatır.

Ömer Lütfi'nin üç sayı yayımlanan *Sara Bernar* yazısı Jol Hevre'nin Şu Asrın Tiyatro Sanatkârları adındaki meşhur eserinden iktibâs edilir. Tiyatro oyuncusu Sarah Bernhardt'ın oyunculuğu, oyunlarına dair hatıralar anlatılır. Diğer bir adet *Adelina Patti* başlıklı yazısında ise Rus asilzâdesi ve opera tiyatrosunun en yüksek ses ile şarkı söyleyen sanatçısı anlatılır.

Şeyh Mehmed Şerafeddin, *Terâcim-i Ahvâl* başlıklı yazısında Hz. Pir Sâdetdin Cebâvi'nin tercüme-i hâlini anlatır. Hz. Pir'in doğumu, ailesi, ilim hayatı, lâkabının nereden geldiği hakkında bilgi verir.

Biyografi alanında yazılmış tercüme edilen yazılardan biri, Ali Rıza Seyfi'ye aittir. *İngiliz Edebiyatı, Deniz* başlıklı yazıda İngiliz meşhurlarından Bıryan Valer Prutgeter'in hayatı anlatılır. Edebi kişiliği hakkında bilgi verilir ve '*Deniz*' başlıklı manzumesinin çevirisi yapılır.

Otobiyografi türünde yer alan yazı ise Hüseyin Mevcî imzalı başlıksız bir yazıdır. Yazar, İsmail Hakkı Hazretlerinin kendi tarafından Arapça yazılmış hayat hikâyesini bir yerde görür ve tercüme eder.

2.2.1.13. Vecize

Resimli Gazete'de 1314 yılında yayımlanan ve Hâfız Şem'î'den tercüme iki yazı mevcuttur. *Muktetafât ile Müntehâb Nesirler* başlığını taşıyan bu yazılar vecize türüne örnektir. Yazılardan ilkinde Allah u Tealâ'dan korkmak, ilim öğrenme ve öğrendiğiyle amel etme, fakir kimselere hoş muamele, fesat kimselerden uzak durma gibi konularla ilgili sözler ve bu sözlerin tercümesi yer alır.

İkinci yazı ise *Müntehâb Nesirler*'dir. Gaflete düşmüş insana verilen öğütler, verilen nimete şükretmeyen kimseler hakkındaki hüküm, sükûnetin değeri gibi konularda yer alan yazılar ve mealleri vardır.

2.2.1.14. Bilmece

Resimli Gazete'de yer alan bilmeceler *Suâller ve Geçen Haftaki Muammânın Sûret-i Halli* olarak iki başlık altında toplanabilir. Bu haliyle toplam sekiz başlık yer almaktadır. 1312 yılında altı adet, 1315 yılında iki adet yazı yer almaktadır. Okuyucuya sorulan bilmecelerin cevapları bir sonraki sayıda bir hafta sonra açıklanmaktadır.

2.2.2. Edebiyat Tarihi

Dergide edebiyat tarihi ile ilgili üç yazı yer almaktadır. İmzasız yayımlanan *Alfred dö Müse İle Jorj Sand*'da 18. asrın ortasında Batı edebiyatında Jean Jacques Rousseau'nun sebep olduğu değişimler, Klâsikler, Hayâliyyûn ve bu akımları kişilerin itirafları yer alır. Sâhib imzalı *Mebâdî-i Şi'r-i İran* başlıklı yazıda İran şiirinin tarihi devirleri, devir ile siyasi olaylar arasındaki gelişim ve İran şairleri hakkında bilgi verilir. Yusuf Ziya imzalı *Alfred dö Müse İle Jorj Sand* başlıklı yazıda Fransız

edebiyatı hakkında bilgi verilir. Bir müellifin eserinin kendisinden başka bir şey olması, müessirin hüviyeti, Alfred dö Müse ile Jorj Sand hakkındaki keşfiyyât, Sent Böv ve eseri *Kitâb-ı Aşk*'tan bahsedilir.

2.2.3. Dil

Resimli Gazete, konusu itibariyle edebiyatı kendine konu edinen bir gazetedir. Serlevhasında “fennî ve edebî musavver gazete” olarak belirtilir. Bu sebeple dil, edebiyat, edebiyat tarihi ile ilgili çeşitli yazarların makalelerine, tenkitlerine, tartışmalarına ve mektuplaşmalarına şahit olunur.

Dil ile ilgili otuz adet yazı yayımlanmıştır. Yazıların bazıları diğer bir yazının devamı niteliğindedir. Ahmed Necati, Bir Arkadaşınız, F. (ف), Ispartalı M. Hakkı, İbn-i Mevlânâ Veled, İbn-i Rifat Sâmih, Mehmed Veled, Muallim Nâci, Musa Kâzım, Müstecâbizâde İsmet, Reşâd, Sin (س) imzalı ve imzasız yayımlanan yazılar mevcuttur. Yazıların dili meselenin ehil erbabına göre açık ve anlaşılır olarak değerlendirilebilir. Ancak toplumun geneli göz önüne alındığında makalelerin dili ağır ve anlaşılması zordur. F. ve İmzasız arasında *Evrâk-ı Mekatib* bölümünde *Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyân Eden Muhâbere-i Edebiyedir* başlığıyla yazı dizisi şeklinde yayımlanır. Mektuplaşmalarda Evliya Çelebi ve *Seyahatnâme*, *Tezâkir-i Şuarâ, Mâi ve Siyah* eserleri üzerinden edebî mülâhazalara yer verilir. Yalnızca roman yazarak ve iyi Fransızca bilerek büyük edip olunamayacağı ifade edilir. Ayrıca imlâ hususunda fikir beyan edilir. Lisana yerleşen piyano, baston gibi kelimeler yerine Arapça karşılıkları kullananlar eleştirilir. Ispartalı M. Hakkı'nın beş sayı devam eden *İmlâ Hakkında Tettebbuât ve Mülâhazât* başlıklı yazı dizisi, lisanın imlâsı hakkındadır. Lisandaki bu gerekliliğin nasıl ortaya çıktığı, bu minvâlde yapılan tartışmalar, fikir ayrılıkları, usûl-i tersîmi etkileyen Arap ve Fars lisanlarından bahsedilir. İbn-i Mevlânâ Veled'in *Hakikat ve Mecâz* makaleleri *Lisan* bölümündedir, üç sayı yayımlanır. Hakikat ve mecâz kavramları ile bir kelimenin hem hakikat hem de mecâz olabileceği örnek ve kâideleriyle birlikte açıklanır. Musa Kâzım'ın *Vâsıta-i Medeniyet ve Lisan-ı Arab* başlıklı makalesinde medeniyet vâsıtası olarak dil konusu anlatılır. Lisanın ve lafızların ortaya çıkışı, nasıl bir ihtiyaç sonucunda meydana geldiği ifade edilir. Arapların yegâne iftihar ettikleri hususun fesâhât ve belâgât üzere söz söylemek olduğu söylenir. Muallim Nâci, *Meşâhîr-i Üdebânın Kitap Sûretinde Matbû ' Olmayan*

Bazı Âsârını Hâvidir başlıklı yazısında Arapça, Farsça, Osmanlı Türkçesinde ‘veche’ kelimesinin hangi anlamlara geldiğini kıyas eder.

2.2.4. Şiir Tahlili

Resimli Gazete’de şiir tahlili türünde tercüme edilmiş iki önemli çalışma yayımlanır. Bunlardan biri 1313 yılında yayımlanan ve yedi sayı devam eden Muhibbizâde Vassâf imzalı *Hikem-i Arabiye*’dir. Muallakât-ı Seba şairlerinden Züheyr bin Ebî Sûlmâ’ya ait beyitler, Arap şairlerinden Miskîn ed-Dârimî ve Tuğrâî’nin beyitleri incelenir.

Süreyya Efendi’nin *Kaside-i İbnü’l-Fâriz* çalışmaları ise on beş adettir. Bu yazıların üç tanesi 1312 yılında geri kalanı ise 1313 yılında yayımlanan sayılarda yer almaktadır. Ömer bin e’l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümelerini içerir.

2.2.5. Din, Ahlâk, Tasavvuf, Felsefe, İslam Hukuku ve Kelâm

Dergide din konusunda yirmi bir adet telif, iki adet tercüme yazı bulunmaktadır. Okuyucuları ikaz etmek, hakikati ifade etmek amaçlı yazılsalar da dili kullanılan terimler nedeniyle ağırdır ve dilin anlaşılması zordur. Behçet’in *Hikmet İlahiyâtla Teâlî ve Tekemmül Eder* yazısında ‘Hikmet müminin yitiğidir, nerede bulursa alır’ hadis-i şerifinden yola çıkılarak hikmetle tevhid ve iman arasında bir münasebet olduğu ifade edilir. Eminzâde Ahmed Tevfik, *Tesettür-i Nisvân*’da kadınların ahlâken bozulmasının toplumun geneline olumsuz tesir ettiğini ifade eder. İslam ülkelerinde âdâbın ve iffetin nispet kabul etmeyecek surette muhafaza edilebilmiş olmasının tesettür usulünden mütevellit olduğunu ifade eder. *İnsâniyet Diyânetle Kâimdir* yazılarında ise insanlara vazifelerini, selâmet ve saadet yolunu gösteren, adeta rehberlik eden ilahi kanunun diyanet olduğunu söyler. İbn-i Reşid Osman Rahmi’nin *Bir Mühtedînin Hissiyâtı* yazısında Bu dünyada beşeri fıkren ve ruhen tatmin edebilecek tek dinin İslam olduğunu dile getirip Müslüman olan kişinin hisleri anlatılır. İbnü’l-emin Mahmud Kemal’in *Kudret-i İlahiye*’de İlahi Kudret’in, yarattıklarına bir kanun dâhilinde hükmettiği ifade edilir. *Teâvün ve Tenâsur* yazısında beşer saadetini hakkıyla temin için Cenâb-ı Hakk’ın lütûf ve ilâhi yardımından söz edilir. Muhibbizâde Vassâf’ın *Sa’y u Amel* yazısında, insan hayatını dünyevî ve uhrevî

yönden saadet ve selâmete çıkaran unsurların teslimiyet, tevekkül, sa'y ve gayret olduğunu söyler. Musa Kâzım'ın *Diyânet-i Hakka'dan* yazı dizisinde kısas ve şeriât kavramları açıklanır, bu unsurların toplum hayatına ne gibi faydalar getirdiği ifade edilir.

Tercümesi Hâfız Şem'î'ye ait *Pîr-i Herât Unvanıyla Ma'rûf Olan Hâce Abdullah Ensârî Hazretlerinin Bir Mevziâ-i Belîğâ-i Ârifâneleri*'nde dünya hayatı hakkında Hz. Muhammed (S.A.V)'in buyurduğu sözler yer alır. Âdil Hakkı'nın tercüme ettiği *Ulemâya Hürmet, Tashîh-i Niyet, Mesâib u Belâyâda Rücû-ı İlallâh* başlıklı yazıda ise ulemânın Cenâb-ı Hakk'ın mümtaz kullarından olduğu söylenir. Amellerin niyetlere göre olması durumundan yola çıkarak güzel hasletlere sahip olmak üzerinde durulur.

Ahlâk konulu yazılar; insanın güzel hasletlere sahip olmasının gerekliliği, az ve öz konuşma, dünya hayatının geçici olması sebebiyle boş işlerden uzak durmak gerektiği ile ilgilidir. Hüseyin Mevcî'nin *Hıfzû'l-Lisan* yazısında kılıçtan daha keskin olan dilin muhafaza edilmesi gerektiği ifade edilir. Selanikli Hilmi'nin dört sayı yayımlanan *Terbiye-i Fikriye*'de fikrî terbiyenin fitrî bir kabiliyetten ibaret tabî bir istidât olduğu ve en mutenâ mürebbisinin aile olduğu vurgulanır.

Hüseyin Mevcî'nin üç sayı yayımlanan *Aynü'l-Edeb*'ten tercümesinde hikmet sahibi olmak ve malâyaniyâtтан uzak durmak ile ilgili benzer hadis-i şeriflerin yanı sıra Eflatun gibi filozofların sözlerine yer verilir. Midhat Bahârî'nin *Ahlâk-ı Ulviye-i Haydarâne'den* tercümesinde ise insan ahlâkının nasıl olması gerektiği kâinattaki diğer mahluklarla kıyas edilerek verilir. İnsanoğluna yakışanın tekebbür değil tevazu olduğu dile getirilir.

Tasavvuf ile ilgili *Resimli Gazete*'de İbnü'l-emin Mahmud Kemal'in insanın esrâr-ı ilâhîyi değil kendi nefsinin bile bilmekten aciz olduğu, nefsinin bilmeden de Allah'ı bilmenin mümkün olmadığı hakikatini ifade ettiği *Mertebe-i Kemâl ve İtiraf-ı Acz* yazısı vardır. Bir de fakr u zaruret içinde yetişen, tahsil gören tarihimizde pek çok âlim olduğunu ve malı çok olanın kâmil insan olmayacağını 'bir lokma bir hırka' düsturuyula hatırlattığı *Musâhebe* yazısı yayımlanır. Bir diğer önemli yazı ise on altı sayı yayımlanan Hersekli Arif Hikmet'in *Levâyîhü'l-Hikem'den Lâyiha* serisidir. Yazılarda felsefî, dinî, tasavvufî ve ahlâkî konulara değinilmektedir. Derviş Senâî'nin

‘Câmî’nin (*Silsiletü’z-zeheb*)inden mütercemdir’ dipnotuyla yer alan *Zâhid- Ârif* başlıklı yazısında yolda gördüğü günahkâr bir miskine zâhidin ettiği beddua ve bu bedduayı işiten ârifin zâhide ikazı anlatılır.

Felsefeyi konu edinen yazılara gazetede fazla yer verilmemiştir. Doktor Nazım Şerafeddin’in iki sayı yayımlanan *Hissiyat* yazısında insanın fikrinin zâhirden bâtına doğru meylettiği söylenir. En ziyade mütâlâa eyleyen kendisi iken kendisini en son tetkik etmesi açıklanır.

Musa Kâzım iki sayı yayımlanan *İnsan Nedir?* yazısında insanın aciz bir varlık olduğu ifade edilir. Bu acziyetine rağmen Cenâb-ı Hakk, insanı diğer mahlukâtta ayrı olarak bazı hususiyetlerle tezyîn etmiştir. Akıl ve irade bunlardan ikisidir. Akıl kavramı ve bu kavramla ilgili çeşitli tanımlamalar yer alır. Bir diğeri ise üç sayı yayımlanan Felsefe yazı dizisidir. Akıl, mahsûsât-ı zâhiriye, mahsûsât-ı bâtiniye, kuvve-yi zihniye, kuvve-yi hayâliye, kuvve-yi aklıye, kuvve-yi tecrîdiye kavramları üzerinde durulur. Mehmed Zâti ve Rauf Zâti imzalı *Hikmet-i Târih, İkinci Kısım* başlıklı iki sayı yayımlanan yazıda Hikmet Tarihi’nin esaslarını teşkil eden hâdisât, insâniyet, müessirât kısımlarının Almanlar, İngilizler, Fransızlar tarafından tetkik edilmesi açıklanır. Sin (س) Elif (ا)’in kaleme aldığı *Presantiman*’da ‘kalbe doğmak’ kavramı çeşitli meşhurların fikirleri etrafında açıklanır.

Felsefe alanında yapılan tercümeler ise Ali Rıza Seyfi imzalı *Bir Hekimin Tefekkürâtı* başlıklı ‘İngilizceden meâlen tercüme’dir. Kendisini yıllarca ilime ve fenne adanmış bir hekim hayatını sorgular. Mehmed Halim *Schiller’in Âsârından* başlıklı yazısında Allah’ı arayışı konu edinir.

Resimli Gazete’de İslam hukuku alanında Mahmud Esad Efendi’nin altı sayı devam eden *Kitâbü’n-Nikâh* yazılarında Mekteb-i Hukuk’taki ders konularından nikâh yer almaktadır. Kelâm ile ilgili Musa Kâzım imzalı *İlim Nedir* başlıklı yazıda ilm-i mutlak ve ilm-i mukayyet, ilm-i mutlakta bulunan üç mezhep üzerinde durulur. Salih Zeki imzalı *Hikmet-i Umûmiyenin Menşei* yazısında insandaki bilgilerin mebdei ve menşei ‘ihtisâsât’ır. Uzmanlaşmanın insana öğrettiği iki temel unsurdan biri beşerin mevcudiyeti, diğeri ise eşyâ-i hâriciyenin mevcudu olduğu söylenir.

Zehâvîzâde Cemil Sıdkı’nın *İsbât-ı Mübdi*‘ eseri Müstecâbizâde İsmet tarafından tercüme edilmiş haliyle gazeteye sunulur. Yeryüzünün başlangıçtaki

teşekkülünden şimdiye kadar bir şekil ve suret üzere bâki kalmayıp daima tebeddül etmesi üzerinde durulur.

2.2.6. Sosyal Meseleler

Resimli Gazete'de yer alan sosyal içerikli yazılar; toplum hakkında yapılan araştırmalar, toplumsal sorunlar, aile kurumu, kadının toplumdaki konumu ve vazifeleri şeklinde sıralanabilir. Sosyal konulu yazılar az sayıda olmasına rağmen yılda en az bir tane olmak kaydıyla bu tür yazılara yer verilmiştir. 1312 yılında dört, 1213 yılında beş, 1314 yılında yedi, 1315 yılında bir yazı yer almaktadır.

Ahmed Midhat, *Osmanlıların Vezâif-i Medeniyesi* yazısında İslam ve Osmanlı dünyasındaki ilerlemenin, bu cihetlerden edilecek hizmetlerin resmî surette oluşmasını istemenin önemi anlatılır. Ali Muzaffer, *Paris'te Vahşet* makalesinde medeniyet denilen mefhûmun arttıkça dünyada yaşanan vahşetin, katliamın artma sebebini sorgular ve bu durumu hayret verici olarak niteler. Ispartalı M. Hakkı, *Zararı Yok* başlıklı yazısında nezaket gereği söylenen 'zararı yok' cümlesinin neticelerinden bahseder; toplumda var olan tutum ve davranışları örnek vererek anlatır. İbnü'l-emîn Mahmud Kemal, *Köy ve Köylüler* yazısında köy hayatını ve köydeki insanların meşgalelerini, durumlarını anlatır; köylüleri şehirlilerle kıyas eder. İmzasız yayımlanan *Küül ve Vefiyât* yazısında alkol ve alkolün sebep olduğu ölümler ile ilgili bir istatistik yayımlanır. Bir diğer imzasız yayımlanan *İntihar İstatistiği* başlıklı yazıda Fransa'da yapılan bir araştırmaya göre intihar edenlerin eylemi gerçekleştirdikleri mevsime, aya, haftanın günlerine, günün saatleri ne göre dağılımı verilir. Mahmud imzalı *Mesele-i İzdivâc* yazısında evliliğin ehemmiyeti, evlilikte aile muhabbeti, meşrû nikâh konuları anlatılır. Avanzâde Mehmed Süleyman, *Tarz-ı Hayat-ı Nisvân* yazısında kadın ve erkeklerin yaradılış bakımından farklı olduğunu söyler. Kadın ve erkeğin evdeki konumlarından, davranış biçimlerinin nasıl olması gerektiğinden ve çocuk yetiştirme konusundan bahseder. Midhat Bahârî, *Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme* başlıklı yazısında kılıç ve kalem olmayana acımamak gerektiğini söyler. Çünkü bu hasletlere sahip olanın vatanına, vatandaşına hizmet edeceklerini ifade eder. Ayrıca bir erkek ne kadar okursa bir kadının da o kadar okuması gerektiğini söyler. Mirgûn İnâs Rüşdiyesi'nden Mahrec Şahber imzalı *Vazifelerim* yazısında kadınların okuma-yazma bilmeleri gerektiği ve kendilerini geliştirip cahil kalmamalarının birey,

aile, toplum, ahlâk açısından ehemmiyetli olduğu vurgulanır. Mustafa Hayrullah, *Evlenme-Bekârlık* başlıklı yazısında evliliğin toplum ahlâkı üzerindeki güzel neticelerinden bahseder. Diğer bir yazısı *Acz-i Nisvan Meselesi*'nde kadınların aciz olması ve nitelikleri açısından erkeklerden daha aşağı olması fikrine karşı çıkılır. Necib Âsım, *Bir Kadın Neler Öğrenmelidir* başlıklı yazısında kadınların aile hayatındaki konumundan bahseder. Bir kadının öğrenmesi gerekenleri dikiş, yemek yapmak, nezâket ve zerâfet, iffeti muhafaza, eşine ve diğer aile büyüklerine saygılı olma vs. şeklinde sıralar. Ayrıca Paris Tıbbiye Mektebi'nden mezun olan kadın sayısı ile ilgili bilgi verir. Şahber, *Vazifelerim* yazısında kadınların ilmihal, Kuran-ı Kerim bilgisinin yanı sıra tarih, coğrafya, hitabet, hesap, ilm-i eşya, mûsıkî, resim gibi dallarla da meşgul olduklarını ifade eder.

2.2.7. Fen ve Teknoloji

Resimli Gazete'de bu başlık altında incelenecek konular; fen, teknoloji, mekanik, sanayi ve tıp alanında yazılmış yazılardır. Fen hakkındaki yazılar *Musâhebe-i Fenniye* bölümünde sohbet, makale türünde, *Mütenevvia* başlığı altında kısa bilgilendirici yazılar şeklinde yer alır. Bu türler haricinde münferit fen yazıları da mevcuttur. Sohbet türü ve kısa bilgilendirme amaçlı fennî yazılar, daha çok halkı bilinçlendirme ve eğitme amacı taşır. Günlük hayattan örneklerle meselelerin açıklandığı görülür. Bu sebeple dili her kesimden insanın anlayıp değerlendirme yapabileceği niteliktedir. Makaleler ise uzmanlık gerektiren alanlarda yazılmış ve hitap ettiği kesim de alanında uzman kişilerdir.

Mesud Remzi'nin *Musâhebe-i Fenniye* yazısı genel sağlık, DaelKeul (Alkolizm), bira mayası, sarmaşık yaprakları ve meyveleri ile ilgili yazıdır. Tabip Ebu Lütüfî Nâzım'ın *Musâhebe-i Fenniye* yazısı ışığın tıptaki uygulaması, ışık banyoları, renkli ışıklar, hayvanlara ve bitkilere tesiri hakkında bilgi verir. Avanzâde Mehmed Süleyman'ın *Parmakların Harekâtıyla Mesâî-i Beşerin Tetkîk ve Tayini* yazısı İngiltereli Doktor William Jack'in bulduğu el ve parmakların mekanik hareketlerini tahlil ile mâneviye-yi beşeriyeyi tetkîk eden cihaz ile ilgilidir. İmzasız yayımlanan *Karın Mürekkebâtı* yazısında bir avuç kar içindeki bileşenlerin tahlili ile ilgili deney anlatılır.

Zehâvîzâde Cemil Sıdkı Efendi'nin *Câzibe ve Dâfia* makaleleri çekme ve itme kuvvetini/kanununu açıklayan bir yazılardır. Vizantal'ın *Hayvanlarda Lisan* makalesi bir araştırmacının hayvanat bahçesindeki maymunun konuştuğunu duymasıyla ilgilidir. Her hayvanın kendine mahsus bir dili olduğu iddia edilir.

Fen alanındaki üç adet tercüme yazı bulunur. Bunlardan biri olan Ayn (ع) Nuri imzalı *Bir Medeniyenin Hayatı Hakkında İngilizce Bir İstatistik*'te ortalama 60 yıl yaşamış bir insanın bedeninde bulunan maddelerin miktarı üzerine veriler sunulur. Muhyiddin'in William Ripper'in risalesinden tercüme ettiği *Staem* makalesine hararetin mahiyeti ve tesiri, buharın istihsâl ve istimâlinde maksadın ne olduğu ve termometrelerin işlevleri anlatılır.

Dergide teknoloji alanında yayımlanan yazı Mesud Remzi imzalıdır. *Arabalar: Öküz Arabalarından Otomobil Arabalarına Kadar* başlığı altında Paris, Londra, Hindistan gibi ülkelerde kullanılan araçlar, modelleri sıralanır. Araçların sosyal statüsüne göre kimler tarafından kullanıldığı hakkında bilgi verilir. İki sayı yayımlanır.

Mekanik ve Sanayi konusuyla ilgili yazılar şunlardır: Hasan Fahreddin / H. (ح) Fahreddin'in 1313 yılında dört sayı devam eden *Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu* başlıklı yazı dizisi; tek raylı demir yolu yapımı, rayların mekanik sistemleri, rayları kimlerin inşa ettiği ve hangi ülkelere yapıldığı ile ilgilidir. 1312 yılında imzasız yayımlanan *İğneler* makalesi ise iğnelerin tefriki, temizlenmesi, sertleştirme ameliyesi, iğnelerin yakıtlara vaz'ı gibi konular hakkında bilgilendirir.

Resimli Gazete'de tıp alanıyla ilgili toplam yirmi beş yazı yer almaktadır. Bu alandaki yazıların on altı adeti 1312, dört adeti 1313, dört adeti 1315 yılına aittir. İmzasız yazılar haricinde on iki farklı yazarın yazılarının yayımlanması dönem itibariyle önemli bir husustur. Yazıların konuları kadın sağlığı, çocuk hastalıkları, hipnoz, musiki ile tedavi, sağırlık, içme suları, tîn-i mahtûm, isfinâhiye (ıspanak), istisâl-i tihâl (dalaktan ur çıkarma), frengi hastalığı gibi çeşitlilik arz eder. Bilimsel makale özelliği taşıyan yazılar haricinde sohbet türünde yazılar yer almaktadır. Böylelikle uzmanlık alanı gerektiren konuların yanı sıra toplumun hemen her kesimine hitap edebilecek nitelikte sağlık, hastalıktan korunma yolları ve tedavileri, beslenme gibi konularda bilgiler sunulmuş; böylelikle halk bilinçlendirilmiştir.

B. Te. (ت ب) imzalı *Hâmil Kadınların Hıfz-ı Sıhhati* makalesinde hamilelik, hamilelik süreci, hamileliğin kadın vücudunda sebep olduğu tebeddülât hakkında bilgi verilir. Avanzâde Süleyman imzalı *Sahâif-i Hıfzu's-Sıhha-i Etfâlden Birkaç Sahife* yazıda çocukların doğumdan itibaren nasıl beslenilmesi gerektiği, yakalandıkları hastalıklar anlatılır. Doktor Abidin'in iki sayı yayımlanan İpnotizm yazısında geceleri korkunç rüyalarından muztarip olan bir hastaya doktoru uyguladığı hipnoz yöntemi tedavisi ve aşamaları anlatılır. İmzasız yayımlanan *Sağırlığın Tedavisi, Jelatinin Kâtiü'n-nezf Hassası, Hâmız-ı Fenîkin Müzâdîsi* başlıklı makalede tıbbın terakkiyâtı neticesinde sağırlık tedavi edilebileceği ifade edilir. Mahmud Celâl imzalı *İçilecek Sular* başlıklı makalede suların korunmasının insan sıhhati açısından ehemmiyeti anlatılır ve belli başlı madeni su çeşitleri hakkında bilgi verilir. Osman Şükrü, *Tîn-i Mahtûm*'da mühürlü toprak hakkında bilgi verir. Mustafa Hayrullah, *İsfinâhiye* yazısında ilkbaharda yetişen ve beyni kuvvetlendiren isfinâh adlı sebze hakkında bilgi verir, hangi hastalıklara iyi geldiğini açıklar. İmzasız yayımlanan *İstisâl-i Tihâl Ameliyât-ı Mühimmesi*'nde meşhur operatör miralay Cemil Beyefendi tarafından yapılan istisâl-i tihâl yani “dalak çıkarmak” operasyonu anlatılır.

2.2.8. Coğrafya

Resimli Gazete'de coğrafya alanında yayımlanmış beş yazı yer almaktadır. Bu alanla ilgili yazıların eksikliği göze çarpar. Yazıların üçü 1312 yılına, biri 1313 yılına, biri 1315 yılına aittir; 1314 yılında konu ile ilgili yazı yayımlanmamıştır. Ali Muzaffer, *Acâib-i Tabîyeden, 1: Aktâr-ı Kutbiye*'de coğrafyacıların yeryüzünü birtakım mıntikalara taksim ettiği anlatılır. Bunlardan ikisi mıntika-i mutedile ve mıntika-i hare yani ılıman ve sert kuşaktır. İçlerinde en bilinen mıntika-i kutb-ı şimâlî (Kuzey Kutup Bölgesi) anlatılır.

İmzasız yayımlanan *Haritaların Tarihi*'nde coğrafi harita, seyahat haritaları, harita-i âlem ve pusulanın icadı neticesinde ortaya çıkan seyr-i sefâin haritasından bahsedilir. Mesud Remzi, *Mağaraların Ehemmiyeti* makalesinde ecdadın asırlar evvel kendilerini vahşi hayvanlardan ve tehlikelerden muhafaza edebilmek için mağarada yaşamalarından bahseder. Yenişehirli Hâlid Eyyub imzalı *Bürkânlar* makalesi, yanardağların teşekkül sebebi hakkındadır.

2.2.9. Tarih

Dergideki tarih konulu yazılar Türk tarihi ve genel Türk tarihi olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. 1312 yılında Türk tarihi ile ilgili yazı yer almaz; bu konu ile ilgili yazılara 1313-1314 yıllarında rastlanır. 1315 yılı incelendiğinde ise Türk tarihi ile ilgili sadece bir yazı yer almaktadır. Genel Türk tarihi ile ilgili 1312-1313 ve 1315 yıllarında yazılar yayımlanır; 15 Temmuz 313 tarihinde ise Nüsha-i Fevkalâde'de bir yazı yayımlanır.

Türk tarihi konulu eserlerden Ali Rıza Seyfi imzalı *Kanlı Bayrak*'ta Türk gemicilerine eski dönemdeki kahramanlıkları hatırlatılarak cesaretlendirilir. Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid'in *Sırp Sındığı* yazısı Sırp Sındığı Savaşı'nın Osmanlı tarihindeki yeri, önemi ve neticeleri hakkında bilgi verir.

İmzasız yayımlanan *Baba Oruç* yazı dizisinde Araplarla İspanyolların ittifak ederek İslam'ın zaptı altında bulunan kaleyi kuşatmaları ve Barbaros Hayrettin Paşa'nın biraderi Baba Oruç ile İshak Reis'in buraya düşmeleri anlatılır. Bundan başka imzasız yayımlanan Barbaros Hayreddin Paşa biyografisinde Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaşayan Paşa'nın devleti adına kazandığı zaferler, önemli başarıları ifade edilir.

Üç sayı Ali Rıza Seyfi imzalı ve bir sayı imzasız yayımlanan *Trafalgar Muhârebesi*'nde 1793 senesinde İngiltere ile Fransa arasında cereyan eden savaş ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Hüseyin Dâniş'in *İran'ın Kadem-i Temeddünü* makalesinde eski İran medeniyetinin tarihi, dili hakkında bilgi verilir. Yazarın diğer bir yazısı *E'r-Reddû Ale'r-Redd* yazıları ise İran'ın eski medeniyeti, dili, klasikleri ile ilgili önceki nüshalarda yer alan yazıya reddiye niteliğindedir. Mehmed Halim'in *Edvâr-ı Medeniyet 3* yazı dizisinde ilk kavimlerde itikâd, ahlâk, eğitim konularının ortaya nasıl çıktığı anlatılır. Nureddin Râmih, *Edvâr-ı Medeniyet*'te meçhul bir âlemin keşfinin tarih hakkındaki bilgileri yenilemekle kalmayıp esas medeniyetin keşfi hakkındaki bilgileri alt üst ettiğini söyler. Selânikli Hilmi'nin *İskender-i Kebîr* yazı dizisinde İkinci Filip'in oğlu İskender anlatılır. İskender'in askerî kimliği, şahsiyeti, kazandığı başarılar söz konusudur.

2.2.10. Sanat ve Sanat Tarihi

Resimli Gazete'de sanat alanında 1312 yılında bir, 1313 yılında üç, 1315 yılında bir yazı yayımlanır. M. Remzi'nin Osmanlı Devleti'nde yaşayan İtalyan asıllı ressam F. Zonaro Efendi hakkında ve tabloları hakkında değerlendirmelerini *anlattığı Ressam F. Zonaro Efendi* yazısı; M. Tevfik'in litografya sanatının İstanbul'daki gelişimi, bu gelişimine katkı sağlayan Osmanlı hattâtlarından İzzet, Tahsin, Hâfız Efendiler; Antuvan Zeliç'in matbaasını anlattığı *Litografyanın Dersââdet'te Sûret-i Terakkîsi* yazısı; S. E. (١) (س)'nin yazının mevcudiyeti, nasıl ortaya çıktığı ile ilgili iki sayı yayımlanan *Hutût-ı Âlem* başlıklı yazıları yer almaktadır.

Dergideki sanat tarihi ile ilgili yazılar 1312 yılının Mart ayına ve 1313 yılının Nüsha-i Fevkalâde'sine aittir. Mehmed Ali Aynî'nin *Mebânî-i Fars-ı Kadîm* yazısında eski Fars yapılarını-Astahar Sarayları- ortaya çıkaran şahıslar ve bu yapıların keşif tarihleri hakkında bilgi verilir. Zâimzâde Hasan Fehmi'nin eski Mısır eserlerinden bahseden tercüme yazısı *Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı Mütâlaât*, dergide üç sayı yayımlanmıştır.

2.2.11. Siyaset

Resimli Gazete'de yer alan siyaset ile ilgili yazılar Hüseyin Nazmi imzalı ve İmzasız olarak yayımlanmıştır. Bu yazılar 1312 yılında on üç sayı, 1313 yılında on iki sayı devam eder. 1314 ve 1315 yılında siyaset ile ilgili yazıların yer almaması dikkat çeker. *Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar, Diplomasi Tarihine Bir Nazar, Hukuk-ı Beyne'd-Düvelden Harb, Memurîn-i Hâriciyenin Hâiz Oldukları Hukuk-ı İmtiyâzât ve Müsâadât, Yedinci Fasıl: Memurîn-i Hâriciyenin Hâmil Oldukları Evrâk* şeklinde başlıklar yer alır.

On altı sayı yayımlanan yazılarda genel olarak bahsedilen konu diplomasi, diplomatlar ve diplomatların ortaya çıkış sebepleri, şehbenderin görevleri, konumu ve sefaretlerin hakları, devletlerin harp etme hususundaki kaidelerinden bahsedilir. Harp ilanı, hangi durumlarda olabileceği, memurların şahıs olarak sahip oldukları ayrıcalıklar anlatılır. Elçilerin harp ve sulh zamanlarındaki emniyet durumları, devletler hukukunda, atanması tamamlanan diplomasi temsilcisi ile temsilciyi gönderen devlet başkanının, temsilciyi kabul eden devlet başkanına gönderdiği güven mektubu olan itimatnamelerden bahsedilir.

2.2.12. Askeriye

Resimli Gazete'de yer alan askerî konularla ilgili yazıların on üç adeti 1313 yılında, on beş adeti ise 1315 yılında yayımlanmıştır. 1312 ve 1314 yıllarında askeri konulu yazıya rastlanmamıştır.

Ayn (ع) Nâci imzalı *Askerlikte Şiir* makalesinde askerlik mesleğinin kutsiyetinden bahsedilir. Askerde var olan aşk sayesinde ölüm bile pek hakir ve zelil görünür. Ahmed Sıdkı'nın dört sayı yayımlanan *Musâhebe-i Askeriye* yazıları milletlerin, siyasi fikirlerini kabul ettirmek veya onları himaye etmek için kullanmaya mecbur oldukları şiddet aracı olan harp ve silah hakkında bilgi verilir. Mahmud Sadık imzalı *Çin'de Fikr-i Harb* yazısında Çinlilerin fikren ve cidden silahperver bir millet oldukları halde cengâverlik hissi kendilerinde yoktur; bu sebeple savaşta mağlubiyetlerini düşmana merhamet etmek gibi noktalarla da mülâhaza etmek gerektiği ifade edilir. Manastırlı Rifat imzalı üç sayı yayımlanan *Islahat-ı Askeriye*'de askerî ataşe demek olan ataşemiliter ve deniz askeriyesinden olan naval hakkında açıklamalar yapılır. Bu grupların vazifeleri, ehemmiyetleri açıklanır. Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ali'nin sekiz sayı yayımlanan *Av Eslihasıyla Endaht, Askerlik Nokta-i Nazarından Hâiz Ehemmiyettir, Geri Tepme* başlıklı yazılarında av silahlarıyla atılan mermiler, barut, râmîler ve atışlardan bahsedilir.

Erkân-ı Harbiye Zâbitânından Sadık Sabri imzalı beş sayı devam eden *Topçu Keşif Kolu* başlıklı bölümde bu başlıkla veya *Birkaç Söz, Medhal- Arazi-i Düşmanın Keşfi ve Tarassud- Hizmet-i Seferiye Talimnâmesine Göre İstikşâf Hizmeti* başlığıyla makaleler yayımlanır. Topçu, topçuluk gibi kavramların askeri kurumdaki ehemmiyeti, tesiri, harp esnasındaki kullanımı, topçu neferinin askerlikteki konumu, vazifeleri, önemi, sefer hizmeti hakkındaki kâideleri, vazifelerin açılımlarının kimlere ait olduğu, kimler tarafından yapılması gerektiği açıklanır. Süleyman Nutkî, *Torpedo* başlıklı yazılarında düşman gemilerini tahrip etmek için kullanılan silahları ve torpidoyu anlatır.

Vizantal'ın Baron von der Goltz'tan tercüme ettiği *İdâretü'l-Harb, Medhal* alt başlıklı yazıda harp idaresi, harpte başarılı olmanın kuralları anlatılır. Yazının yan sütununda makalenin Almanca tercümesine yer verilmesi önemlidir.

2.2.13. İktisat

Resimli Gazete'de iktisat alanında yazılmış bir yazı 1315 yılındaki sayıda mevcuttur. Mehmed Şerif tarafından kaleme alınan *İlm-i Servet* başlıklı yazıda iktisat ilminin her ne kadar yeni olursa olsun kimya ilminden eski olması durumu mukayese edilir. İktisat alanına ait terimler üzerinde durulur.

2.2.14. Genel Kültür

Resimli Gazete'nin göze çarpan önemli ortak noktalardan biri her nüshasında olmasa bile genel kültür yazılarına verilen önemdir. Gazetenin 1312-1315 yılları arasında yayımlanan nüshalarında toplam 35 genel kültür ile ilgili yazı yer almaktadır. Nüshanın orta veya son sayfaları genel kültüre ayrılmıştır. Alt başlıklarla ve kısa kısa yazılmıştır. Bu yazılar, gazetede yer alan resim ve fotoğraflar ile ilgili bilgilendirici, tarihî, siyasi, kültürel, sosyal ve fennî yazılardır. Genel kültür yazılarının bazıları *Resimlerimiz*, *Mütenevvia* başlıkları altında yer alır bazıları ise zikredilen konular çerçevesinde münferit şekilde mevcuttur.

Resimli Gazete'de genel kültür yazılarının yayımlandıkları sayının resim ve fotoğraflarıyla, içeriğiyle uyum içerisinde olması; bilgilendirme ve gazetenin okuyucuya sunduğu “resim/fotoğraf” imkânının ulaşılabilirliği önemlidir.

Ali Muzaffer'in *Habeşistan Hakkında Malumât-ı Mücmele* yazısı iki sayıda yayımlanır. Habeşistan'ın geçmişi hakkında malumat içerir. İklimi, bitki örtüsü, nüfusu ve genel durumlarından bahseder. Avanzâde Mehmed Süleyman'ın *Hint Fakirleri* yazısında Hint fakirlerinin kültürleri, yaşayışları, giyim-kuşamları, insanların geçimleri ve karakterleri, farklı özellikleri anlatılır. Avrupa ukalasının Hintlilere bakış açıları verilir. Hüseyin Halil imzalı *Resimlerimiz* yazısında Ertuğrul Sancağı'nın merkez-i idaresi olan Bilecik kasabası anlatılır; İslam mimarisinin en güzel örneklerinden Tac Mahal hakkında bilgi verilir. İmzasız yayımlanan *A'malar Şerefine Tiyatro*, *Henri Meillak*, *Mecrûhîn-i Guzât-ı Osmâniyeden Mustafa Mirat Çavuş*, *Miralay Ali Beyefendi* başlıklı *Resimlerimiz* bölümünde yer alan yazılarda a'malar için oynanan tiyatro ile ilgili izlenimler yer alır. Henri Meillak'ın hayatı, edebi yönü ve şahsiyeti anlatılır. Mustafa Mirat Çavuş'un Yunan harbi esnasındaki kahramanlıklarından söz edilir. Ali Rıza Seyfi imzalı *Herkulanum ve Pompeii* başlıklı yazıda lavlar sebebiyle yok olan Herkulanum antik kentinin tarihi ve Pompeii harabesi

hakkında bilgi verilir. İmzasız yayımlanan *Japonya'da Resm-i Selâm, Tophane Kılıç Ali Paşa Cami Avlusu* başlıklı yazılarda Japonya'nın tuhaf ve garip olarak nitelediği adetlerinden selamlama hakkında bilgi verilir; Kırım Muhârebesi esnasında Dersaâdet'te bulunan İtalyan ressamın Kılıç Ali Paşa Camii ve çeşmeyi resmetmesi anlatılır. Yenişehirli Hâlid Eyyub'e ait *Mozambik'te Müslümanlar* yazısı *Havâdis-i Medeniye* bölümünde yer alır. Ülke ve Mozambik'te yaşayan müslümanlar hakkında bilgiler verilir.

2.2.15. Medeniyet

Resimli Gazete'nin 1313 yılındaki Nüsha-i Fevkalâde'sinde yayımlanan Arif Hikmet imzalı *Medeniyet* adlı makalede medeniyetin bir kavme ve millete mahsus olmayıp beşerin ilim ve ameliyesinin genişliğini tayin eden tabii bir özelliği olduğu ifade edilir. Musa Kâzım, 1313 yılında yayımlanan *Hâmi-i Medeniyet* yazısında medeniyetin ilim, marifet, sanat ve ticaret ile beka bulacağını beyan eder. Bir diğer yazısı 1314 yılında yayımlanmıştır. *Medeniyet-i Sahîha* 2 başlıklı yazıda medeniyeti sahil bir hale getirme ve onu koruma yolları etrafında fikir beyan eder.

2.2.16. Mûsikî, Şarkı ve Marş

Resimli Gazete'de Ahmed Midhat Efendi ve M. Rauf Yekta Bey'in mûsikîye dair makaleleri önemlidir. *Mûsikîyân-ı Tabiat* yazı dizisi 1315 yılında beş sayı olarak yayımlanır. Mösyö Henri Kop, bir makalesinde kuşların, böceklerin güfteleri-besteleri hakkında yapılan birçok araştırma olduğunu söyler. Bu durumdan yola çıkılarak hakikatte birçok bestekârın, kuşların seslerini dikkatle dinlemesi ve onları taklit etmesi anlatılır. İmzasız yayımlanan *Mûsikî-i Osmânî Nazariyâtı* ve M. Rauf Yekta imzalı 11 adet *Lisan-ı Elhân, Mûsikî-i Osmânî Nazariyâtı* başlıklarıyla yayımlanan makalelerde Osmanlı mûsikîsine mahsus kâidelerin yer aldığı eser ve mûsikîşinâsların hayatları, eserlerinin tetkîki hakkında yapılacak çalışmalara olan ihtiyaç dile getirilir, Osmanlı mûsikî makamları hakkında bilgi verilir. Rauf Yekta imzalı bir başka makale Nüsha-i Fevkalade'de yayımlanır. Bu yazı, mûsikî ile hastalıkları tedavi etme yöntemlerinin anlatıldığı *Tedâvi-i Bi'l-Mûsikî*'dir. M. Rauf Yektâ, *Tedâvi-i Bi'l-Mûsikî* adlı yazısında mûsikî ile hastalıkları tedavi etme yöntemlerinden, mûsikînin kuvâ-i maddiye ve maneviye üzerine olan tesirinden bahseder.

Resimli Gazete'de mûsıkî yazıları hâricinde yer alan şarkı ve marşların sayısı azımsanmayacak niceliktedir. Bu türde yer alan on dört eser genellikle 1313 yılında Girit Müslüman halkına yardım amaçlı yayımlanan Nüsha-i Fevkalâde'nin ilave kısmında yayımlanmıştır. Bunun dışında 1312 yılında iki adet, 1313 yılında yayımlanan sayılarda üç adet eser yer almıştır. Gazetede yer alan eserlerin, birkaç tanesi hariç, notalarıyla birlikte verilmesi önemlidir. Ahmed Bey'in ağır aksak usûlünde *Sûzinâk* şarkısı, Ahmed Reşâd'ın şarkısı, Ali Rıfat Bey'in sengin semâî usulünde *Sûzinâk* şarkısı, Enver imzalı şarkı, Hoca Zekâî Efendi'nin *Harb Şarkısı*, *Feth-i Yenişehir*, *Bir Gönüllü Ağzından 'Ahenk-i Cenk yahut Berk-i Celâdet'*, *Manzûme-i Tebrikiye*, *Medhiye-i Padişâhî* adlı eserleri, Ispartalı M. Hakkı ve Muhyiddin imzalı şarkılar, Rauf Yektâ Bey'in *Muzafferiyet Marşı*, Tanbûrî Neşet Bey'e ait şarkı yer almaktadır.

2.2.17. Eğitim ve Çocuk Eğitimi

Resimli Gazete'de çocuk eğitimi ile ilgili tercüme yazılar bulunmaktadır. İmzasız ve Ziya imzalarıyla dört sayı yayımlanmıştır. *Jean Jacques Rousseau'nun Terbiye-i Etfâle Dair Mühim Bir Eseridir/ Terbiye-i Etfâl*, *Jean Jacques Rousseau'nun Mühim Bir Eserinden Mütercemdir* şeklinde anlamca birbirine yakın başlıklarla yayımlanmıştır. Yazılar çocuk terbiyesi ve eğitiminin nasıl olması gerektiği, ailelere düşen vazifelerin neler olduğuna dairdir.

2.2.18. Önsöz

Resimli Gazete'de 1312 yılında üç adet, 1313 yılında iki adet, 1314 yılında bir adet önsöz yayımlanmıştır. Gazetede yer alan mukaddime yazıları kimi zaman bir eserin önsözü işlevini görürken kimi zaman da yayımlanan yazıların amacıyla ilgili bilgi verme amaçlıdır.

Hayret Efendi'nin *Sûk-ı Ukâz I* başlıklı yazısı adı geçen risalesinin mukaddime kısmıdır. İmzasız yayımlanan Mukaddime yazısında Yunanlıların Müslüman Girit halkına yaptıkları zulümler anlatılır. Bu sebeple Nüsha-i Fevkalâde neşredilir ve halkın iaşesine yardım edileceği duyurulur. Başka bir imzasız mukaddime yazısı da dergi yazı heyetinden Vecihi Bey'in yakın zamanda çıkacak olan mecmuasına yazdığı mukaddimedir, ehemmiyetine binaen yer alır. M. Rauf Yektâ, *Mukaddime* yazısında

lâkabı Sa‘lebî olan Ebû Mansûr Abdûlmelik b. Muhammed b. İsmail e’n-Nişâburî’nin edebi kişiliği ve başta Yetimetü’t-dehr fî mehâsin-i ehli’l-asr adlı eseri olmak üzere kaleme aldıklarından mukaddime makamında bahseder. Şeyh Vasfî, *Zübdetü’l-Eş‘âr* yazısında *Zübdetü’l-Eş‘âr*’ın Türkçe yazıldığını ve Abdülhayy bin Feyzullah Rûmî’ye ait olduğunu ispat eder. Eser hakkında bilgi verir. Vecihi, *Mukaddime* yazısında kaleme aldığı *Âsâr-ı Vecihi* hakkında bilgi verir.

2.2.19. Haber

Resimli Gazete’de büyük ölçüde güncel haberlere yer verilir. Bu haberlere genellikle gazetenin son bir ya da iki sayfası ayrılır, kapsamı; siyasî durum, tarihi bilgiler, diğer ülkelerle olan ilişkiler, sosyal hayatı ilgilendiren haberler, fen, teknoloji ve mekanik ile ilgili gelişmelerden oluşur. *Mütenevvia*, *Fıkarât-ı Târihiye*, *Havâdis-i Medeniye* gibi alt başlıklarda yer alır.

Avanzâde Mehmed Süleyman’ın *Resimli İnsanlar* yazısı Avrupa ve Amerika’da âdet haline gelen vücuda resim nakşettirmek ile ilgilidir. Avrupalılar bu âdeti hem bir moda hem bir zevk haline getirir. Garip bir zevk, tuhaf bir adet ve kadim bir usul olarak ifade edilen resim yaptıрма sanatının ilim ve fenle bir alakasının olmadığı beyan edilir. İmzasız yayımlanan *Gayet Nahif Bir Adam*’da çocukluğundan itibaren yaşlılarına nazaran oldukça kilolu bir gencin anlatımı söz konusudur. *Fıkarât-ı Târihiye* başlıklı yazılarda Fransa’da bir köşkte kâin olan kimselerin kurbağa sesinden rahatsız olmamak için neler yaptıkları, Roma’da bir mahkemenin bir kararı alırken ne kadar titiz davrandığı, vaktiyle tedavi etmekle mesul olduğu insanların hiçbirine afiyet sağlayamayan doktorun hapis cezasına çarptırıldığı haberleri yer alır. *Garip Bir Hacer-i Semâvî*, *Meşâhir-i Nisvânın Eğlenceleri* başlıklı yazılarda Belçika’nın doğusunda görülen garip bir göktaş; İngiltere’de yayımlanan bir gazetenin meşhur kadınların en ziyade eğlendiği oyunlar ile ilgili bir haberi anlatılır. *Röntgen Şuâtı ve Edison*, *Çiçeklerden Şifa* başlıklı haberlerde Amerikalı meşhur Edison’un röntgen ışıklarını kullanarak a‘maları tedaviye çalıştığı ve bir gazetede çıkan habere göre genç bir kıza uyguladığı yöntemle gözlerini açmaya vesile olduğu duyurulur. Macar tıpçılarının birinin güzel kokulu, rayihalı çiçeklerin hastalara iyi geldiğini iddia ettiği ifade edilir. *Röntgen Şuâtı ve Gümrükler* başlıklı *Havâdis-i Medeniye* bölümünde yer alan yazıda gümrükten kaçak eşya geçirme olayları eskiden

olmuşsa da bugün röntgen ışıkları sayesinde önlenebileceği söylenir. *Saçlar Boyamaksızın da Kararır, Garip İstatistikler, Koalar* başlıklı *Mütenevvia* bölümünde yer alan yazılarda arsenik kullanımından dolayı rahatsızlanan bir kadına kullanılan ilaç sonrası saçlarının karardığı; denizde seyir halindeki bir geminin, telgrafın, sineğin ve rüzgarın süratinin dakikada-saniyede ne kadar olduğu; koyunların ciltlerine konarak hasar veren bir papağan türü olan koalar hakkında bilgi verilir. Ali Rıza Seyfi'nin *Gemicilik, Sahil Fenerleri* haberinde ticaretin önemli vasıtası olan gemi seferlerini emniyet altına almak ve gemicileri her an maruz kaldıkları durumlardan haberdar etmek için inşa edilen fener kaleleri anlatılır.

2.2.20. Reklam, İlan, Açıklama ve Kitap Tanıtımı

Resimli Gazete'nin 1312 yılına ait tek bir reklam/tanıtım yer alır. 7 Mart 1312 tarihinde İyd-i Fitre-i Mahsus ilavesinde yayımlanan reklamda Kâzım Beyefendi'nin yeni açtığı eczanesi yer alır. 1313 ve 1314 yılında herhangi bir reklam metni bulunmaz. 1315 yılında ise iki reklam yer alır. *İmtiyâz-ı bâ Berât-ı Âlişân* başlığıyla 14 ve 15 numaralı sayılarda *İspirtosuz Osmanlı Kanakana Halâsı* alt başlıklı yazılarda dermansızlık ve iştahsızlığı yok eden, baş ve bel ağrılarına iyi gelen bir ilaçtan bahsedilir. Reklamlar, sayıların ilavelerinde ve son sayfasında yer alır.

Bunlardan başka *Resimli Gazete*'de, yayımlanacak eserler ile ilgili ilanlar, dergiye abone olup bedelini ödemeyenleri ödemelerini yapmaları hususunda ikaz eden bir yazılar, gazetenin yayın günlerinin değişikliği ile ilgili duyurular, *Nüşa-i Fevkalâde*'ye abone olanların isim listesi, derginin basıldığı yerlerin açık adresleri, gazeteye abone olan zevâta takdim olunacak hediyeler gibi hususlar; *İhtâr, İhtâr-ı Mahsûs, Muammâmızı Doğru Olarak Halleden Zevâtın Esâmîsi, Nüşa-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât, Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzî'leri, İhtâr ve Tashîh, Abonelerimize Nâçizâne Hediyelerimiz* gibi çeşitli başlıklar altında verilir.

2.2.21. Duyuru/İlan, Kitap Tanıtımı

Resimli Gazete'de altmış bir adet duyuru/ilan yazısı yer almaktadır. Yazıların büyük bir kısmı imzasız yayımlanır. Bunun haricinde Heyet-i Tahririye, Musavver İdaresi ve Reşâd imzalarına rastlanmaktadır. *İhtâr, Tashîh, İhtâr-ı Mahsûs, Muammâmızı Doğru Olarak Halleden Zevâtın Esâmîsi, Nüşa-i Fevkalâdemize Abone*

Olan Zevât, Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzî'leri, Abonelerimize Nâcizâne Hediyelerimiz şeklinde çeşitli başlıklar mevcuttur. Yazılar, genellikle gazetenin ilk veya ilavesinin son sayfalarında yayımlanır. *Resimli Gazete*'de yazılar yazan sütun yazarı, sermuharir gibi isimler hususundaki değişiklikler, gazetenin yayımlandığı matbaalar, gazete abonelerine sunulan hediyeler, yardım amaçlı yayımlanan Nüsha-i Fevkalâde'ye abone olanların isim listesi, gazete yazılarında basımdan kaynaklı yazım yanlışlıklarının düzeltilmesi, bilmeceleri doğru çözenlerin isim listesi, gazetede yayımlanacak eserler gibi çeşitli konularda yazılan bilgilendirme, haber verme amaçlı yazılardır.

Gazetede yayımlanan kitap tanıtım yazıları genellikle *Yeni Kitaplar* başlığı altında yer almaktadır. Elli iki tanıtım yazısı bulunmaktadır. 1312, 1313, 1314 ve 1315 yıllarında yer alan yazıların büyük bir kısmı imzasız yayımlanmıştır, bunun haricinde Ali Rıza Seyfî ve Osman Senâî imzaları da bulunmaktadır. Yazılar gazete ilavelerinin son bir veya iki sayfasını kapsamaktadır.

2.2.22. Tashih

Resimli Gazete'de Ispartalı M. Hakkı imzalı bir adet tashih yazısı haricinde imzasız yayımlanan on tashih yazısı bulunmaktadır. İlavelerin son sayfalarında yayımlanan yazılar makaleler ve eserlerde yer alan yazım yanlışlarının düzeltilmesi ile ilgilidir.

2.2.23. Taziye

Resimli Gazete'de 1313 yılında yayımlanan Abdülhâşim imzalı *Bir Taziyenâme* ve imzasız yayımlanan *Merhum Lütî Efendi* başlıklı yazı yer almaktadır.

2.2.24. Tebrik ve Teşekkür

Resimli Gazete'de yer alan tebrik yazıları imzasız ve Heyet-i Tahririye Kolları imzasıyla yayımlanmıştır. Dergide yer alan yazılardan *Cûlûs-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Hilâfetpenâhî*'de İkinci Abdülhamit Han Hazretlerinin tahta oturması tebrik edilir. *Tebrik-i Iyd-i Saîd* yazısı bayram tebriği ile ilgilidir ve bayramı anlatan dörtlük yer alır. *Padişahım Çok Yaşa, Velâdet-i Hümâyûn-ı Mesâdet-makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî, Tebrik-i Velâdet-i Hümâyûn* başlıklı yazılar padişahın doğum gününü tebrik amaçlı yazılmıştır. *Cûlûs-ı Hümâyûn-ı Mesâdet-i Makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî* yazısı,

padişahın tahta oturmasını tebrik amaçlı yazılır. *Velâdet-i Hazret-i Nebevî* yazısı ise Hz. Muhammed (S.A.V.)'in dünyayı şereflendirmesinin sene-i devriyesi ile ilgili yazılmıştır. Dergide toplam on yedi tebrik yazısı yer almaktadır. 1312'de dört, 1313'te sekiz, 1314'te iki, 1315'te üç tebrik yazısı yayımlanmıştır.

Heyet-i Tahririye imzalı *Üstâd-ı Muhterem Ahmed Midhat Efendi Hazretlerine Arz- Teşekkürât* yazısında *Tarîk*'te *Resimli Gazete* başlığıyla muharrir Midhat Efendi Hazretleri tarafından yazılan bir makaleye mukabil teşekkür edilir.

İmzasız yayımlana *Alenen Teşekkür* yazısında Filibe'de ve Bulgaristan'da gazeteye abone olan kişilere karşı minnet ve şükran duyduklarını belirtilir. Teşekkür başlıklı yazıda Nüsha-i Fevkalâde hakkında gösterilen muâvenet ve maârif-perverânenen dolayı kişilere teşekkür edilir. *Teşekkür ve İhtâr*'da yayıncılık ile edilecek hizmetin, sarf olunacak eserin umurun yararı için ne derece mühim olduğundan bahsedilir ve teveccühlere, yardımlara, ortaklıklara binaen teşekkür edilir. 1315 yılında yayımlanan *Arz-ı Teşekkür*, *Arz-ı Şükran* başlıklı yazılarda *Resimli Gazete*'nin birinci cildinin birinci numarası ile yeniden neşre başladığı duyurulur. Sultan Abdülhamit Han Hazretlerinin inâyetiyle matbaanın bir kısmı *Resimli Gazete*'nin basım ve yayımına tahsis edildiğinden teşekkürleri arz edilir. Toplam 9 teşekkür yazısı bulunmaktadır. 1312 yılında iki, 1313 yılında iki, 1314 yılında iki, 1315 yılında üç yazı yer almaktadır.

2.3. Yayın Kadrosu

Resimli Gazete'de imzası olan 255 şair ve yazar tespit edilmiştir. Ressamların sayısı 12, fotoğraf sanatçılarının sayısı ise 2'dir.

2.3.1. Şairler, Yazarlar

Dergide imzası bulunan şair ve yazar kadrosundan biyografik bilgilerine ulaşılanlar alfabetik olarak aşağıda sıralanmıştır:

Abdullah Hasib (Farûkizâde)/ Abdullah Hasib Yardımcı Efendi/ Hasib

1863 yılında Serez'de doğdu. 15 Mayıs 1949 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Gümüşhaneli Ziyâeddin Efendi Hazretleri'nin halifelerinden olan Mustafa Feyzi

Efendi'nin talebesidir. Babası “Muâvin” adıyla bilinen Hâlis Efendioğlu Ali Efendi'dir. Babası, Serez'de Câmî-i Atık imamı, aynı zamanda Serez Rüştîyesi'nde öğretmen ve müdür muavini idi. Abdullah Hasib Efendi ilköğrenimini memleketinde, orta öğrenimini ise Serez Rüştîyesi'nde gördü. Daha sonra İstanbul'a gönderildi. Çarşamba semtindeki Mahmud Ağa Medresesi'nde öğrenimine devam etti. 1893 yılında Tokatlı Hacı Şakir Efendi'den müderrislik icâzeti aldı. Arap Hoca'dan “Tahsîs-i Hurûf” ve Hacı Nuri Efendi'den kırâat dersleri aldı. Pek çok talebe ve hâfız yetiştirdi⁵².

Abdülhalim (Memduh)

Şair ve yazar. 1866 yılında İstanbul'da doğdu. Hukuk Mektebi'nde öğrenim gördüğü sırada buradan ayrılarak Hâriciye Nezâreti'ne girdi. Bir yandan da *Mizan Gazetesi*'nde yazı yazdı. II. Abdülhamit yönetiminde sürgün edildi. Sürgün yerinden kaçarak beş yıl kadar Fransa'da yaşadı. 1905 yılında vefat etti. Aruz ve hece ölçüleriyle şiirler kaleme aldı. Bunun yanı sıra edebiyat tarihi üzerine çalışmalar ve çeviriler yaptı. Türkçe şiirlerden meydana getirdiği bir antolojiyi Fransızcaya çevirerek yayımladı. Eserleri: *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye* (1888), *Türk 'Aşk Şiirleri Antolojisi'* (*Anthologie de L'Amour* adıyla Fransa'da basıldı, 1905)⁵³.

Abdülkadirzâde Hüseyin Haşim/Abdülhaşim/Hüseyin Haşim Bey/ Hüseyin Mevcî⁵⁴

1860 yılında Yenişehir Fener'de doğdu. Babası Yenişehir Fener eşrâfından Abdülkadir Efendi'dir. Haşim Bey, Yenişehir mutasarrıflığına tayin olunan Said Paşa nezâretinde Fener'e giden Esbâk Hariciye nâzırı ve Şûra-yı Devlet reisi Muallim Nâci Efendi ile tanıştı. Bâbiâli'de Eyâlet-i Mümtâze Kalemi'ne dâhil oldu. Fatih Câmîi'nde Şehrî Hoca Ahmed Remzi Efendi'nin derslerine devam etti. Yağlıboya, karakalem, resim, hat ve mûsikî sanatlarıyla meşgul oldu. Zekâî Dede ve bolâhenk Nuri Bey'den mûsikî dersleri aldı. Askerî Baytar ve Beyazıt Rüştî Mektepleri'nde ders verdi. “Hüsni, Avnî, Eddâ'i Kemâl, Vecdî, Keşşâf, Hüseyin Mevcî” gibi müstearlarla gazeller yazdı.

⁵² Enver Ören, “Abdullah Hasib Yardımcı”, *Evlîyalar Ansiklopedisi*, ed. İlhan Apak, c.1, (İstanbul: Türkiye Gazetesi İhlâs Holding Gazetecilik A.Ş., 1992):108-109.

⁵³ Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, (İstanbul: Cem Yayınevi Kültür Dizisi, 1985), 11.

⁵⁴ Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, (İstanbul: Selis Kitaplar, 2006), 194.

Tercümân-ı Hakikat Gazetesi, Resimli Gazete ve Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi'nde yazıları vardır⁵⁵.

Adanalı Ziya

1859 yılında doğdu. 1932 yılında vefat etti. Şairin ailesi hakkında fazla bilgi yoktur. Adana'da rüştiyeyi bitirdi. Henüz yirmi yaşlarında iken şiire heves ederek hicivle işe başladı. Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatında da daha çok hicivleriyle tanındı. İdare aleyhine yazdığı bir şiire rağmen vali tarafından takdir edilerek tahsil için İstanbul'a gönderildi. İstanbul'da bir süre Mekteb-i Tıbbiyye'ye devam etti. Kısa zamanda okuldan ayrılarak derbeder bir hayat sürmeye başladı. Bir tanıdığı vasıtasıyla Evkâf Nezâreti'nde bir kaleme memur olarak girdi. Bu sırada devrin tanınmış şairleriyle tanışma ve dostluk kurma fırsatı buldu. Devrinde adı, eski edebiyatı temsil eden şairler arasında ön sırada zikredildi. Adanalı Ziya'nın, özellikle gazel tarzındaki şiirleri ince hayaller ve üslûp güzelliği bakımından edebiyat otoriteleri tarafından takdirle karşılandı. Hemen hepsi eski tarzda olan şiirlerini *Evrâk-ı Hazan* adıyla bir kitapta toplamak istemişse de bu arzusunu gerçekleştiremedi. Şiirlerinin bir kısmı ölümünden sonra Afyon Halkevi tarafından çıkarılan *Taşpınar Dergisi*'nde yayımlanmıştır⁵⁶.

Ahmed Bey (Udî Selânikli Ahmed Efendi)

1868 yılında çok yoksul bir ailenin çocuğu olarak Selânik'te dünyaya geldi. 1927 yılında vefat etti. Ailesi okuma ile arası iyi olmayan Ahmed Bey'i dayısının berber dükkânına çırak olarak verdi. Bu sebeple okuma-yazma öğrenmedi. Küçük yaşta mûsikî öğrenme hevesi üstün geldi. Çocuktaki yeteneğin farkına varan Refik Karasu, Ahmed Bey'e mûsikî dersleri vermeye başladı. Matbaacı Ferid Efendi de ud dersleri vermeye başladı. Selânik Mevlevihânesi'ne devam etti, şeyhin derslerinden yararlanmaya çalıştı. Burada hem fasıl geçti hem de musıkînin pratik kurallarını öğrendi. Berberliği bırakarak bir saz takımı kurdu. İstanbul ve Edirne'ye giderek o

⁵⁵ İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, "Hâşim Bey", *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969): 572.

⁵⁶ Abdülkadir Karahan, "Adanalı Ziya", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.1, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988): 353].

dönemin tanınmış sanatkârlarıyla tanıştı. Ünü yayılınca tanınmış ailelerin evinde ders verdi. Bestekârlık hayatında altı yüze yakın eser verdi⁵⁷.

Ahmed Hamdi (Serbestzâde Ahmed Efendi)

Son devir tefsir âlimi ve şair. 1864 yılında İskilip Ulaştepe Mahallesi'nde doğdu. Babası Serbestzâde Hasan Efendi'dir. İlköğrenimini ve rüştiyeyi İskilip Hacı Nuh Mektebi'nde aldı. İskilip Tabakhâne Medresesi'nde ve Kastamonu'da öğrenimine devam etti. Hacası Ballıklızâde Ahmed Mâhir Efendi'den icâzet aldı. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Ayrıca tefsir ve edebiyat sahasındaki çalışmalarıyla tanındı. 2 Mayıs 1939'da İskilip'te vefat etti. Osmanlı döneminde, memuriyetindeki başarılı çalışmalarından dolayı kendisine üçüncü rütbeden Mecidî nişânı verildi (1907). Sultan II. Abdülhamit'in özel iltifatına mazhar oldu. Aynı zamanda şair olan Ahmed Hamdi Efendi, "Hamdî, Mansur Beyrûtî" mahlaslarıyla şiirler yazdı ve şiirlerini bir divanda topladı⁵⁸.

Ahmed Kemâl (Hamdullah Suphi Tanrıöver)

1885 yılında İstanbul'da doğdu. 20. yy. yazarlarındandır. Galatasaray Lisesi'nde okudu. Öğretmenlik yaptı, üniversitede Türk-İslam sanatları müderrisliği yaptı. Milletvekili seçildi. İki kere Milli Eğitim Bakanı (1920-1925) oldu. Bükreş Büyükelçiliği'nden (1931-1944) dönüşte yine milletvekili seçildi (1946-1957). Kalp sektesinden 10 Haziran 1966 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Merkezefendi Mezarlığı'nda gömülüdür. Fecr-i Âti topluluğuna şiirleriyle katıldı (1909). Türk Ocakları'ndaki çalışmaları sırasında (1912-1921) hitâbe ve nutuklarıyla tanındı. Türkçülük ve Milli Edebiyat akımlarına geniş katkıları oldu. Hitâbelerini derleyen *Dağyolu* (2 cilt, 1928-1931) ve makalelerin toplandığı *Günebakan* (1929) kitaplarından seçmeler, Millî Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser dizisindedir (haz. M. Necati Sepetçioğlu, 1971). Mustafa Baydar, yazarın hayatını ve kişiliğini inceledi: *Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları* (1968)⁵⁹.

⁵⁷ Dr. M. Nazmi Özalp, "Udî Selânikli Ahmed Efendi", **Türk Mûsikîsi Tarihi**, c.2, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Araştırma-İnceleme Dizisi:72, 2000): 105-108.

⁵⁸Kamil Şahin, "Ahmed Hamdi, Serbestzâde", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c.2, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989): 72-73.

⁵⁹ Behçet Necatigil, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, 24. bs. (İstanbul: Varlık Yayınları, 2007), 406.

Ahmed Midhat Efendi

1844 yılında doğdu. Tanzimat devri romancılarındandır. İlköğrenimini 1854 yılında ağabeyinin yanında Vidin’de aldı. 1859 yılında ailesiyle İstanbul’a döndü ve Tophane Sıbyan Mektebi’nde okudu. 1863 yılında Niş Rüştîyesi’ni bitirdi. Rusçuk’ta Mektubî Kalemi’ne memur oldu, Fransızca öğrendi⁶⁰. Böylece Ahmed Midhat’a Batı kültürünün kapıları açıldı. Böylelikle *Tuna Gazetesi*’nde muharrir, bir yıl sonra da başmuharrir olarak yazı hayatına başlamış oldu⁶¹. Hemen hemen bütün edebî ve fıkri eserlerinde, Doğu ve Batı medeniyetlerini mukâyese etti; o devir için dikkate değer bir sentez oluşturmaya çalıştı. Bu amaçla roman, hikâye, tiyatro gibi edebî karakterdeki eserlerinde ve bunların dışındaki inceleme-araştırma ürünü kitap ve yazılarında, hemen her konuya duyduğu ilgi ve merakını okuyucuya da aşılamaaya çalıştı. 28 Aralık 1912 tarihinde vefat etti.

Eserleri: Hikâye ve Romanlar: *Letâif-i Rivayât* (25 kitap, 1870- 1893). *Hasan Mellah* (1874). *Hüseyin Fellah* (1875) , *Felâhun Bey’le Rakım Efendi* (1875). *Paris’te Bir Türk* (1876). *Süleyman Musli* (1877). *Kafkas* (1877), *Karnaval* (1881). *Acâib-i Âlem* (1882). *Arnavutlar-Solyatlar* (1888). *Demir Bey* (1888). *Müşahedât* (1891). *Ahmed Metin ve Şirzad* (1892). *Taaffüf* (1895). *Mesâil-i Muğlaka* (1898), *Jön Türk* (1910) . Diğer eserleri: *Ekonomi Politik* (1874), *Menfa* (1876). *Üss-i İnkılâb* (1877-1878). *Kâinat* (1871- 1881. 1-XV), *Mufasssal* (1885-1887). *Müdâfaa* (1883- 1885), *Şopenhavr’ın Hikmet-i Cedîdesi* (1887), *Beşir Fuad* (1887). *Hallü 'l-ukad* (1889), *Ahbâr-ı Âsâra Ta'mîm-i Enzâr* (1890), *Avrupa’da Bir Cevlan* (1890).

Ahmed Rasim

1864 yılında İstanbul’da doğdu. 1883’te öğrenimini Darüşşafaka’da tamamladı. Posta Telgraf Nezâreti’ne memur olarak girdi. Bir yandan da günlük gazetelere yazılar yazarak yaşamını sürdürmeye çalıştı. Cumhuriyetten sonra İstanbul’dan milletvekili seçilerek 1927-1932 yılları arasında parlamentoya girdi. 21 Eylül 1932 tarihinde vefat etti. Başlangıçta İslam tarihi üzerine araştırma yazıları ve

⁶⁰ Necatigil, **age**, 20.

⁶¹M. Orhan Okay, "Ahmed Midhat Efendi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 2, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989): 101.

küçük okul kitapları yayımlayan Ahmed Rasim, II. Meşrutiyet'ten sonra, 1910-1912, 4 ciltlik *Resimli ve Haritalı Tarih-i Osmânî* adlı yapıtı ile büyük ün kazandı.

Eserleri: *Gecelerim* (1894), *Şehir Mektupları* (4 cilt 1910-11), *İki Hatırât Üç Şahsiyet* (1916, yeni basım 1976), *Fuhs-i Atık* (2 cilt, 1922, yeni basım 1958), *Falaka* (1927, yeni basım 1969), *Ramazan Sohbetleri* (1913,1967), *Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi* (4 cilt, 1910, *Seçmeler*, basıma haz. İsmet Parmaksızoğlu, 1968).⁶²

Ahmed Rifat

1844 yılında doğduğu tahmin edilir. Esbâk Mâliye Nâzırı vezir Kâni Paşa'nın oğludur. Eğitim aldıktan sonra Bâbiâli Tercüme Odası'nda memur oldu. 1864 'te Petersburg Elçiliği Türkçe ser kitâbetine tayin edildi. 1865'te Dâr-ı Şûra-yı Askerî âzalığine, Konya ve 1884'te Bursa Reji nâzırlığına tayin edildi. 1891 yılında vefat etti.

Eserleri: *Bârîka-i Edeb* (Manzum ve mansur eserlerinden birkaç parça vefatından sonra adıyla 1891 'de Bursa'da basıldı). *Hukuk* (Pradiye Fodere'nin eserini 1873'te tercüme etti)⁶³.

Alaybeyizâde Nâci Bey/ Alaybeyizâde Nâci

Şair ve yazar. 1854 yılında Trabzon'da doğdu. 1920 yılında İstanbul'da vefat etti. Trabzon Rüştîyesi'nde ortaöğrenimini tamamladıktan sonra özel dersler aldı. Arapça, Farsça, matematik, coğrafya, mantık ve dinî ilimleri öğrendi. Trabzon'da bir süre mahkeme başkâtipliği görevinden sonra İstanbul'a gitti. 1878'de Mâliye Nezâreti'nde Duyûn-ı Umûmiye Muvâzene Kalemi'ne, 1880'de Meclis-i Ziraat Kitâbeti ile fahrî âzalığine, 1883'te Trabzon Merkez Liva Bidâyet Mahkemesi Başkitâbeti'ne tayin oldu. Daha sonra Bâb-ı Seraskerî Muhakemât Dairesi başkâtibi oldu. Askerî rütbelerden Ferîkliğe (Korgeneral) dek sivil Ülâ Sınıf-ı Evvelî rütbesini kazandı. Darüşşafaka ve Galatasaray Sultânîsi edebiyat öğretmenliği yaptı. Son görevi olan Muhakemât Dairesi Başkâtibliği'dir. Şiirleri, Muallim Nâci çizgisindedir.

⁶² Kurdakul, **age**, 31.

⁶³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Rifat", **Son Asır Türk Şairleri**, c.2, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969): 1453-1455.

Eserleri: *Neşîde* (Şiir, 1894), *Serâir-i Alüftegân* (Öykü, 1888), *Lisan-ı Kitâbet* (Araştırma, 1890)⁶⁴.

Âli (Beyefendi/ Mehmet Âli Bey)

İlk kez sahne eseri yazan ve edebî mizahın ince örneklerini veren yazar, İstanbul'da doğdu. Kapı Kethüdalarından Yusuf Cemil Efendi'nin oğludur. 1898 yılında vefat etti. Mutasarrıflık ve valilik gibi görevlerle Varna, Elazığ ve Trabzon'da bulundu. Son resmî vazifesi Duyûn-ı Umûmiye Direktörlüğü'dür. Fransız edebiyatından ilk istifade edenlerden biridir. “*Diyojen*” isimli mizah gazetesinde yazıları ve “*Lehçetü'l-Hakâyık*” adlı risalesi bulunur. “*Seyahat Jurnalı*” adlı eseri İstanbul'dan Hindistan'a kadar olan seyahatindeki gözlemlerini içerir. Mizah edebiyatının pîri sayılır. Eserleri: *Ayyar Hamza*, *Misafiri İstiskâl*, *Evlenmek İster Bir Adam*, *Kokona Yatıyor*⁶⁵.

Ali Emirî Efendi

Yazar. Tezkireci. 1857 yılında Diyarbakır'da doğdu. Özel öğrenim görerek yetişti. Muhasebecilik, mâliye müfettişliği, defterdârlık görevlerinde bulundu. Emekliye ayrılarak 1908 yılında İstanbul'a yerleşti. Fatih'te Feyziyye Medresesi'nde Millet Kütüphanesi'ni kurdu. 1920'de 32 sayılı *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*'nı yayımladı. Divan geleneğine uygun şiirler yazdı. 23 Ocak 1924 tarihinde vefat etti.

Eserleri: Çoğu yazma olarak kalan araştırmaları arasında basılan kitabı *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid* (Diyarbakır Şairleri Tezkiresi, 1912)'dir⁶⁶.

Ali Fakrî Efendi

1270 yılında (Hicrî) doğdu. Şeyh Ali Fakrî Efendi, Arapgirli Vezir Cafer Paşa'nın soyundan Üsküdarlı Hallac Baba Dergâhı şeyhi Ali Ağazâde Mehmed Emin Efendi'nin oğludur. Vâlidesi Çerkestir. İptidaî ve rüşî mekteblerinde okudu. Kara Hüseyinzâde Ahmed Âsım Efendi'den ilim öğrendi. Üstâdı vefat ettiğinden

⁶⁴ İhsan Işık, “Alaybeyizâde Hasan Nâci”, **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 1, (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 233-234.

⁶⁵ İbrahim Alâettin Gövsa, “Âli Bey, Mehmet”, **Türk Meşhurları Ansiklopedisi**, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945): 33.

⁶⁶ Kurdakul, **age**, 55-56.

diplomasını hayli zaman sonra Üsküdar'da Hoca Vildan Efendi'den aldı. 1290'da babası tarafından Sadiyye tarikatından hilafet verildi. 1294'te Rus Savaşı sırasında hastalar ağalığı, sonrasında tekkelerin tahriri nüfusuna memur oldu. 1315'te Selim Baba Dergâhı şeyhi Ömer Efendi'den Nakşibendî tarikatından icâzet aldı. Seyyid Ahmed el-Buharî dergâhı şeyhi Ali Efendi'nin vefatı üzerine şeyhlik vazifesi verildi. Türkçe ve Farsça şiir yazdı. 1347'de vefat etti⁶⁷.

Ali Muzaffer

İzmirli gazeteci, yazar, mütercim. Kâmil Paşa'nın vilâyet mektupçusu olarak görev yapan ve "Ruşuklu Hayri" adıyla tanınan Hayri Bey'in yeğenidir. 2. Abdülhamit döneminde İstanbul'a gitti ve yazı hayatına burada devam etti. İstanbul'a gitmeden önce İzmir'de İzmir vilâyet Mesâlih-i Ecnebiyye kaleminde ikinci veya üçüncü kâtip olarak çalıştı. 1896 yılında rütbe-i sâlise ihsan buyurulan yazar 1912 yılında vefat etti. *Hanımlara Mahsûs Gazete*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Saadet* ve *Hazine-i Fünûn*'da yazıları yayımlandı. *Marifet Dergisi*'nde ise başyazarlık yaptı. Bir dönem şiirle de meşgul oldu. Şiirin yalnızca muhayyelâtтан ibaret mevzûn ve mukaffâ sözler olmadığını düşünen Ali Muzaffer, tabiat olaylarından ilmî prensipler almak yolu ile şiir yazılabileceği fikrindedir.

Eserleri: *Vicdan Faciaları* (Etinne Enol'dan tercüme, 1893), *Hayal-i Sevda* (1894, François Coppee'den tercüme, 1894), *Âlemde Neler Yok* (1896), *Fonoğraf* (1897), *Paris'te Vahşet* (1899), *Balonda Bir Vak'a-i Âşıkâne* (1901, eser sahibi ve nâşiri Yorgaki'dir.), *Andre Yuvanoviç* (*Hizmet Gazetesi*'nde yayımlanan ve yarıda kalmış olan Madam Judith Gauteir'den tercüme bir roman)⁶⁸.

Ali Rifat Bey (Çağatay)

1869 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Piyade Yarbayı Rifat Bey'dir. Muharrir ve edip merhum Sami Rifat Bey'in kardeşidir. Mûsikî üstâdı olan Ali Rifat Bey, Türk mûsikîsini Batı tekniği ile armonize etmek husussunda ilk adımları atmış ve başarılı olmuş bir sanatkârdır. Ayrıca ud icrâsındaki yetenek ve başarısıyla da

⁶⁷İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Fakrî Efendi", *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969): 362.

⁶⁸Okutan, G., "Ali Muzaffer", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, c.1, (Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2002):330.

tanındı. Konservatuvarda kurulan tarihî mûsikî eserlerini sınıflandırma memur komisyonunda Rauf Yektâ Bey ile uzun süre çalıştı. Şair Mehmet Akif Ersoy'un yazdığı İstiklâl Marşı'nın güftesini besteledi. 3 Mart 1935 yılında kalp hastalığından vefat etti⁶⁹.

Ali Rıza (Efendi)

İstanbul'da doğdu. Mülkiye Mektebi'nde tahsilini tamamladı. Manastır vilâyeti maiyyet memurluk, Yanya vilâyeti dâhilinde kaymakamlık yaptı. Hastalığı sebebiyle İstanbul'a geldi ve genç sayılacak yaşta Nisan 1913'te vefat etti. Sütlüce'de Bademli Dergâhı civarında ailesine mahsus kabre defnedildi. Şiirleri sofîyâne olmasından dolayı "Şair-i İlâhî Neva" nâmıyla yâd edilir. Sinan Paşa tarzındaki mensur tazarruu, nesirde de kudret sahibi olduğunu gösterir⁷⁰.

Ali Rıza Seyfi (Seyfioğlu)

Şair ve yazar. 1879 yılında İstanbul'da doğdu. Kasımpaşa Bahriye Rüştiyesi'ni bitirdi. Deniz subayı olarak Osmanlı Devleti'nin değişik bölgelerinde bulundu. 1906'da Bahriye'nin Tercüme Kalemi'ne görev yaptı. 1909'da yüzbaşı rütbesiyle emekliye ayrıldı. Matbuât Umûm Müdürlüğü'nde ve 1926'dan sonra İstanbul Ticaret Odası'nda çalıştı; Deniz Ticareti Şube Müdürlüğü yaptı. Yazı ve şiirlerinde Ali Rıza imzasını da kullanan Ali Rıza Seyfi, şiirleri, tarihî romanları ve denizcilik tarihi üzerine araştırmalarıyla tanındı; denizcilik tarihi üzerine tercümeleleri de vardır. 1958 yılında vefat etti.

Eserleri: *Muazzaz Vatana* (Şiir, 1913), *Hayat-ı Alûde* (Tarihi roman, 1900), *Kazıklı Voyvoda* (Tarihi roman, 1928), *Bayram Reis* (1935), *Gazi ve İnkılap* (Araştırma, 1933), *Kurtuluş ve Kurtuluş Savaşı Üzerine Yazılarım* (Araştırma, 1945)⁷¹

Andelib/ Fâik/F. Elif (İ)

(1873-1902). Şair. Asıl adı Mehmet Esat'tır. Şiirlerinde önce Fâik, daha sonra Andelib mahlasını kullandı. *Hazine-i Fünûn*, *Mekteb*, *İrtika* dergilerinin başyazarlığını

⁶⁹ Mustafa Rona, **20. Yüzyıl Türk Mûsikîsi Bestekârları ve Besteleri ve Güfteleri**, 3. bs. (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1970), 128.

⁷⁰ İbnülemin Mahmud Kemal, "Rifat", **Son Asır Türk Şairleri**, c.3. (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971):1474.

⁷¹ Arslan Tekin, **Edebiyatımızda İsimler**, (Ankara: Elips Yayınları, 2005), 49.

yaptı⁷². Özel öğrenim görerek yetişti. II. Abdülhamit yönetimince Tahrirat Kâtibi olarak Malatya'ya sürgün gönderilinceye kadar hiçbir resmî görevde çalışmadı. Dönemin dergi ve gazetelerinde Arapça ve Farsçadan yaptığı çevirilerin yanı sıra Faik, Andelib takma adlarıyla şiirler yayımladı. *Sabah-ı Hayatım* (1890), *Gül Demetleri*, *Bir Demet Çiçek* (1896) adlı kitapları çıkan en bilinen şiiri *Hilal-i Seher*'dir⁷³.

Avanzâde Mehmed Süleyman/ Mehmed Süleyman

1871 yılında doğdu. 1890'da Beşiktaş Askeri Rüştîyesi'ni, 1893'te Tıbbiye Mektebi'nin Eczacılık Bölümü'nü bitirdi. Bir süre Haydarpaşa Hastanesi ve Yıldız Hastanesi'nde çalıştı. Çeşitli dergilerde yazı yazdı, kitap yayımlamaya başladı. 1903'te Kudüs'e sürülme sebebi *Musavver Terakki Dergisi*'nde Rus-Japon savaşıyla ilgili yayınının Rusya'nın tepkisini çekmesidir. 1907'de Kahire'ye kaçtı. 1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanı ile İstanbul'a döndü ve yüzbaşı rütbesiyle Sıhhiye-i Askeriye Tercüme ve İstatistik Kısmı'na memur olarak atandı. 1912'de binbaşı oldu, bir yandan da *Cerîde-i Tıbbiye-i Askeriye* adlı derginin yayımını üstlendi. *Afiyet*, *Güzel Prenses*, *Hür Çocuk* adlı dergilerin yanı sıra, kadınlara yönelik ilk yıllık olan *Nevsâl-i Nisvân*'ı çıkardı. 1922 yılında vefat etti.

Eserleri: *Muharrir Kadınlar* (1892), *Çocuklara Mahsûs Hikâye Cüzdanı* (1896), *Eczacılar Mahsûs Muhtıra* (1913)⁷⁴.

Avram Naum/Naum/İbrahim Nom

1878 yılında doğdu. 1947 yılında vefat etti. 1899 yılında İstanbul Yahudileri arasında Türkçe'nin yayılmasını sağlamak amaçlı, İbrani harfleriyle Türkçe ve Yahudi İspanyolcası ile çıkan *Cerîde-i Lisan* adlı derginin Türkçe bölümünü hazırladı. Şair ve avukat olan Avram Naum, İsak Ferera ile birlikte 1908 yılında İstanbul'da yayın ömrü kısa süren *Mir 'at* adlı bir dergi yayımladı. Dergi yalnız Osmanlı Musevilerinin yazdığı Türkçe makale ve şiirlerden oluşur⁷⁵.

⁷² Murat Yalçın (ed.), "Faik Esad (Andelib)", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 428.

⁷³ Kurdakul, *age*, 70.

⁷⁴ Murat Yalçın (ed.), "Mehmed Süleyman (Avanzade)", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 699-700

⁷⁵ Yavuz Akpınar, "Turan, Ali", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 41. bs. (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012): 408-410. [17.07.2017].

Ayn. () (Hüseyinzâde Ali Turan)

Türk fikir adamlarının önde gelen temsilcilerindendir. Bilim adamı, şair ve ressamdır. 8 Mart 1864'te Azerbaycan'ın Slyn hrinde doğdu. Babası Molla Hüseyin Hüseyinzâde, annesi Hatice Hanım'dır. 1885'te ortaöğrenimini tamamladıktan sonra 1889'da Petersburg'da Fizik-Matematik Fakültesi'ni bitirdi. Öğrencilik yıllarında Doğu Bilimleri Fakültesi'nin derslerini de takip etti. Daha sonra İstanbul'a gidip 1890'da Mekteb-i Tıbbiyye-i Askeriyye'ye girdi. Burada İttihat ve Terakkî Cemiyeti'ni kuran gençler üzerinde etkili oldu ve aralarında yer aldı. İlk defa *Hayat* adlı günlük bir gazete çıkarma izni almayı başardı. Gazete, 1905-1906 yıllarında yayımlandı. Ali Bey, Ahmet Ağaoğlu ile birlikte haftalık *Füyûzât Dergisi*'ni çıkardı. *Hayat* ve *Füyûzât*, yalnız Azerbaycan Türklerinin değil bütün Rusya Türklerinin siyaset ve kültür hayatında derin izler bıraktı; modern fikir ve edebiyatın gelişmesini sağladı; Gaspıralı İsmil'in önderlik ettiği Türkiye Türkçesini (İstanbul ağzı) yazı dili olarak kullanma fikrini Azerbaycan'da hayata geçirdi. 1940 yılında vefat etti⁷⁶.

Ayn. Elif. () ()

1867 yılında İstanbul'da doğdu. Servet-i Fünûn airlerindendir. Nâmık Kemâl'in oğludur. Bazı iirlerinde A. Nâdir adını da kullanan Ali Ekrem, zel öğrenim gördü. 2. Abdülhamit devrinde girdiği mabeyn ktipliğinde 1888-1905 yılları arasında Kudüs mutasarrıfı oluncaya kadar 18 yıl çalıştı. 1913-1933 yılları arasında Edebiyat Fakültesi Metin şerhi Müderrisliği yaptı. 27 Ağustos 1937 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

1896'da katıldığı Servet-i Fünûn topluluğunda bireysel duygularla dolu iirleri dikkat çeker. 1908'den sonra sosyal konular, gündelik hayat sahneleri ile ilgili şiirler yazdı. anakkale ve İstiklal Savaşları sırasında millî şiirler de yazdı, hece veznini denedi. Edebiyat ve tarih konularına ilişkin araştırmalarla tiyatro türünde de bazı eserler bıraktı.

⁷⁶ <http://www.turksanatmuzigi.org/sanatcilarimiz/sairlerimiz/avram-naum> [Avram Naum'un Hayatu ve Bestalenen şiirleri, 20 Nisan 2017].

Eserler: *Ruh-i Kemâl* (Şiir,1909), *Zılâl-i İlham* (Şiir,1909), *Baria* (Oyun, 1908), *Lisan-ı Edebiyat* (İnceleme,1914), *Nazariyât-ı Edebiye Dersleri* (İnceleme,1915), *Nâmık Kemâl* (1930)⁷⁷.

Ayn (ع) Nâci (Ömer Naci)

1878 yılında Beylerbeyi-İstanbul'da doğdu. Künyesinde babası Defterdâr Cemâl Bey, annesi Hayriye Hanım olarak yazılı olsa da ünlü şair ve hatibin anne ve babasının kimlikleri bilinmemektedir. Kafkasyalı Türk göçmenlerden bir kaza veya yangından ölmüş bir çiftin ortada kalmış yavruları olduğu söylenen Ömer Nâci'yi, aslen Beylerbeyili olan Defterdâr Cemal Bey ile eşi Hayriye Hanım'ın daha kundakta iken evlat edindikleri anlaşılmaktadır. Arapça, Farsça ve Fransızca özel dersler aldı. Küçük yaşta ortaya çıkan kabiliyeti ile Doğu ve Batı edebiyatı ve düşüncelerini öğrenmek ister. Ömer Nâci, Bursa ve daha sonra sürüldüğü Manastır askerî idâdîlerinde ve Harbiye'de yatılı olarak öğrenimini tamamlar⁷⁸.

Ayn. (ع) Sâbit

Şair. 1893 yılında doğdu. Tam adı Abdülkerim Sâbit'tir. Babası, Trabzon nâibi Şerif Mahmud Bey'dir. Bir süre özel öğrenim gördü. Daha sonra Galatasaray Sultânîsi'ne başladı fakat okulu bitirmedi. Hâriciye Tercüme Odası'na kâtip olarak girdi. Batum Başkonsolosluğu'nda bulundu. Hâriciye Nezâreti İstişâre Odası Muâvinliği görevinden emekli oldu. 28 Ekim 1913 tarihinde vefat etti. Edirnekapı Mezarlığı'na gömülüdür. Tanzimat dönemi şair ve yazarlarından Muallim Nâci'nin izinde yürüyenler arasında yer aldı.

Eserleri: *Sabah-ı İnşirah* (1885), *İmdâdü'l-midâd* (?), *Şükûfezâr* (?)⁷⁹.

B. Te. (ب) Te.

1884 yılında doğdu. Yazar ve gazetecidir. 1907 yılında İzmir İdâdîsi'ni ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi Meşrutiyetin ilanından sonra gazetecilik yaptı, Teceddüd-i İlmî ve Felsefî Kütüphanesi'ni kurdu. Burada telif ve tercüme eserler yayımladı.

⁷⁷ Necatigil, **age**, 107-108.

⁷⁸ Dr. Fethi Tevetoglu, **Ömer Naci**, 2. bs. (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987): 12-13.

⁷⁹ Murat Yalçın (ed.), “Sabit”, **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 877.

Türkiye’de ilk defa materyalizmi felsefî düşünce olarak ele alan ve savunan kişidir. 1913’te *Felsefe Mecmuası*’nı çıkardı. Ayrıca hiciv ve polemik yazıları yazdı. 1914 yılında İstanbul’da vefat etti.

Eserleri: *Tedkikât: Terâcim-i Ahvâl* (1909), *Hassasiyet Bahsi ve Yeni Ahlâk* (1910), *Karagöz Sâlnâmesi* (1913), *Muhtasar Felsefe* (1915), *Mantık* (Robier’dan)⁸⁰.

Behçet (M. Behçet Yazar)

Şair ve yazar. 1890 yılında Halep’te doğdu. Yükseköğrenimini Hukuk Mektebi’nde tamamladı. Kastamonu, Ankara, Kayseri, İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Bunun dışında maârif müfettişliği ve maârif müdürlüğü yaptı. Cumhuriyetten sonra incelemeler ve antoloji türünde yapıtlar kaleme aldı. Fecr-i Âti topluluğunun şiir anlayışına uygun, bireysel duyguları işleyen, lirik, tekniği sağlam şiirler yazdı. 2 Temmuz 1980 tarihinde vefat etti.

Eserleri: *Erganun* (Şiir, 1911), *Buhurdan* (Mensur Şiir, 1925), *Genç Şairlerimiz ve Eserleri* (İnceleme, 1936)⁸¹.

Bekir Sıddık

1870’de İstanbul’da doğdu. 1889’da Hâriciye İstişâre Odası’nda ve Duyûn-u Umûmiye Kupon Odası’nda çalıştı. 1890’da Mâliye Nezâreti Mektûbî Kalemi’nde görevlendirildi; Saray Başkitâbet Dâiresi’ne alındı. Ayrıca 19 yıl boyunca II. Abdülhamit’in müşâvirliğini yaptı. Meşrutiyetin ilanı üzerine 1909’da açığa çıkarıldı ve bir daha devlet hizmetinde bulunmadı (Sicilli Ah. Def. Nu:35, Sf. 1. Sair bilgi Sayın Şevki Eren’den derlendi)⁸².

Bursalı Mehmed Tâhir/Mehmed Tâhir

Yazar, araştırmacı. 1861 yılında Bursa’da doğdu. Yükseköğrenimini Harbiye Mektebi’nde tamamladı. Manastır, Üsküp, Selânik Askeri Okulları’nda öğretmenlik ve müdürlük gibi çeşitli görevlerde bulundu. II. Meşrutiyetin ilanından sonra Bursa’dan milletvekili seçildi. 1924 yılında vefat etti. Üç ciltten oluşan ünlü yapıtı

⁸⁰ Tekin, **age**, 92.

⁸¹ Kurdakul, **age**, 652.

⁸² Mücellitoğlu Ali Çankaya, “Bekir Sıddık”, *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, (Hal Tercemeleri Kısmı) 1860-1949 Mezunları, M.M. ve S.B.O. Mezunları*, c.2-3, (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı, 1978): 131.

Osmanlı Müellifleri (1918,1924)'nde İmparatorluğun kuruluş evresinden 1915 yılına kadar yaşamış olan şair, yazar ve bilim adamlarının yaşam öyküleri, kişilikleri, çalışmaları üzerine bilgi verilir. *Osmanlı Müellifleri* günümüz Türkçesi ile yeniden basılmıştır (1. Cilt 1971, 2. Cilt 1972, 3. Cilt 1975)⁸³.

Cenap Şahabettin

Şair, yazar. 1871 yılında Manastır'da doğdu. 13 Şubat 1934 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Yazılarında Râik Vecdî, Ahmet Peyman, Dahhâk-ı Mazlûm, Dahhâk-ı Zâlim imzalarını kullandı. Babası Binbaşı Osman Şahabeddin Bey, annesi İsmet Hanım'dır. Babasının ölümü üzerine henüz altı yaşındayken annesiyle birlikte İstanbul'a gitti. Bir süre Tophane'deki Fevziye Mektebi'ne devam etti, özel olarak kırâat dersleri aldı. Eyüp Askerî Rüştîyesi'ndeki eğitimini okulunun 1879'da yıkılması sebebiyle Gülhâne Askerî Rüştîyesi'nde tamamladı. 1880'de birincilikle mezun oldu. Tıbbiye İdâdisi'nde iki yıl okuduktan sonra Askerî Tıbbiye'ye girdi ve 1889'da doktor yüzbaşı olarak okulu bitirdi. Tıbbiye Mektebi'nde öğrenciyken edebiyatla ilgilenmeye başladı. Şeyh Vasfi, Muallim Nâci, Nasûh Efendizâde Mustafa Âsım Efendi'den ilk edebiyat bilgilerini öğrendi ve ilk şiir denemelerini de onların etkisi altında yazdı.

Eserleri: *Tâmât* (Şiir), *Hac Yolunda*, *Evrâk-ı Eyyâm*, *Körebe* (Oyun), *Nesr-i Harb*, *Nesr-i Sulh ve Tiryaki Sözleri*, *Avrupa Mektupları*, *Vilyam Şekispiyer*⁸⁴.

Doktor Abidin (Zeynel Abidin Atak)

1879 yılında Kasra'da doğdu. Baştabiptir. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Dudu'dur. Askerî Tıbbiye'den mezun oldu. Almanca, Fransızca ve Bulgarca dillerini öğrendi. Edirne 2. Süvâri Tugayı Alay Tabîbi oldu. Arnavutluk Harekâtı ve Balkan Savaşı'nda doktorluk yaptı. İtalya ve Arnavutluk'ta özel görevlerde bulundu. Rize 11. Piyade Alayı Baştabîbi, Düzce Kaymakamı, Tabip Binbaşı, Batı ve Güney cepheleri sağlık müfettişi, Kuvvâ-yı Havâiye Sağlık Şubesi Müdürü, I. dönem Lazistan milletvekili gibi çeşitli görevler yaptı (Genel Kurul Kararıyla izinli sayılarak Bolu ayaklanmasını bastırmakla görevlendirildi ve Düzce Kaymakamlığı ile Batı

⁸³ Kurdakul, *age*, 413-414.

⁸⁴ Murat Yalçın (ed.), "Cenap Şahabettin", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 273-275.

cephesinde sağlık mufettişliği yaptı). Kırmızı-Yeşil şeritli İstiklâl Madalyası sahibidir. 23.05.1939 tarihinde vefat eder⁸⁵.

Doktor Bafralı Yanko

Dođum yeri ve tarihi tespit edilememiştir. Tabip Kolağası Bafralı Yanko tıp, dūřünce ve edebiyat sahalalarında eserler vermiş bir isimdir. 1936 yılında İstanbul’da vefat etti. Dr. Yanko’nun Bafralı olarak tanınmiş olması doğum yerinin Bafra olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Bafralı Orduluođlu olarak da tanınan Dr.Yanko Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskerî Hastanesi’nde çalıştı. 1867 yılında kurulan ve dönemin tıp derneği olarak faaliyet gösteren Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmâniye (günümüzdeki adı Türkiye Tıp Akademisi) âzâlığında bulundu. Bafralı Yanko adına, bu kuruluşun 1867/1911 kayıtlarında rastlanır. Türkiye’de ilk çocuk hekimliği dergisi *Emrâz-ı Etfâl*’in yayın kurulunda yer aldı. Dr. Yanko, doktor yarbaylığından emekli oldu ve 28 Aralık 1936 tarihinde İstanbul’da vefat etti⁸⁶.

Elif (!) Hakkı (İsmail Hakkı Alişanzâde)

İstanbul, 13 Mart 1944). Biyografi yazarı, şair, çevirmendir. Tam adı İsmail Hakkı Eldem olan yazar, şubat 1871’de İstanbul’da doğdu. Babası Tophâne-i Âmire Jurnal Kalemi Mümeyyizi Cavit Bey, annesi Fatma Hanım, oğlu ise Mimar Sedat Hakkı Eldem’dır. Fevziye Rüştiyesi’ni ve 1889’da Mülkiye Mektebi’nin idadî ve yüksek kısımlarından mezun oldu. 1891 yılında Hâriciye Nezâreti şehbenderlik Kalemi’nde üçüncü kâtip olarak görev yaptı. 1895’te aynı dairedede ikinci mümeyyizlik, 1897’de serhalîfelik, 1889’da müdür muaviniliği ve 1908’de müdürlük yaptı. 1909’da Marsilya ve 1918’de Münih başkonsolosluklarında bulundu. 1925’te kendi isteğiyle emekli oldu. 1886 yılında *Nahl-i Emel Dergisi*’nde ilk kalem denemeleri görüldü. *Mektep Dergisi*’nde şiirler, edebiyat incelemeleri ve değişik konularda yazı ve çevirileri yayımlandı.

⁸⁵ “Dr. Abidin Bey (Zeynel Abidin ATAK)”, **TBMM Albümü (1920-2010)**, ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel, c.1, 2.bs. (Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010), 46.

⁸⁶ Muammer Ulutük, “Dr. Bafralı Yanko ve Yozgat Seyahatnamesi”, **Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, c. 8, s. 11 (2013): 349-371.

Eserleri: *On Dördüncü Asır Türk Muharrirleri* (İst., 1891-93, Biyografi), *Muâsır Şairlerimiz* (İst., 1893, Biyografi), *Sevda-yı Hazan yahut Tahassür* (İst., 1891, Şiir), *Müntahabât-ı Terâcim-i Meşâhir* (İbrahim Fehim ile, İst., 1890, Derleme-Eleştiri), *Rafael* (İst., 1893, Tercüme)⁸⁷.

Enver/M. Enver/ M. Enverî (Ömer Seyfettin)

Türk hikâyecisi, dilci ve fikir adamı. 1884 yılında babasının görev dolayısıyla bulunduğu Gönen'de doğdu. Babası alaylı subaylardan Ömer Şevki Bey, annesi Fatma Hanım'dır. Yazılarında Ayas, Camsâp, C. Nazmi, C. Nizâmi, Ç. Kemâl, F. Nezhî, Feridun Perviz, Süheyl Feridun, Kâf-ı Farsî, Kaygusuz, M. Enver, M. Enver Perviz, Ömer, Perviz, Süheyl Feridun, Şit, Tarhan, Tekin imzalarını kullandı.⁸⁸ Öğrenimine Gönen'deki mahalle mektebinde başlayan Ömer Seyfeddin, babasının bulunduğu Ayancık'tan annesiyle beraber İstanbul'a gelerek dedesinin Kocamustafapaşa'daki konağına yerleşti. Öğrenimine 1893-1896 yılları arasında Eyüp Askerî Baytar Rüştîyesi'nde ve 1896-1900 yılları arasında Edirne Askerî İdadîsi'nde devam etti. Mekteb-i Harbiyye'den mezun oldu.

Ömer Seyfeddin hikâyeci olarak şöhret kazanmasına rağmen edebiyat âlemine şiirle girmiştir. Tespit edilebilen ilk şiiri "*Lâne-i Garâm*"dır (*Pul*, sy.12 [13 Temmuz 1898], s. 170). Ömer Seyfeddin ilk kalem tecrübesine Mart 1902'de fennî yazılarla başladı; bu yazılarda jimnastik, ev ve aile hayatı, çocuk terbiyesi, kadın, eğitim, siyaset, Türkçe ve Türkçe'nin sadeleştirilmesi, edebî şahsiyetler, edebiyat ve edebiyatın millîleştirilmesi gibi meseleleri kaleme aldı. 1920 yılında vefat etti.⁸⁹

F. (Fâik Ali Ozansoy)

1875 yılında Diyarbakır'da doğdu. Süleyman Nazif'in kardeşidir. 1901'de Mekteb-i Mülkiye'yi bitiren Fâik Ali, birçok yerde kaymakamlık, mutasarrıflık görevlerinde bulundu. 1918 yılında Mütareke'de Diyarbakır valiliği yaptı. Diğer görevleri Dâhiliye Vekâleti Müsteşarlığı ve Mülkiye Mektebi'nde Fransızca

⁸⁷ Murat Yalçın (ed.), "İsmail Safa", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c. 1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 549.

⁸⁸ Murat Yalçın (ed.), "Ömer Seyfettin", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.2 K-Z, 3.bs (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 795.

⁸⁹ Nazım H. Polat, "Ömer Seyfeddin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 34, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2007): 80-82.

öğretmenliğidir. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda Abdülhak Hâmid'in yanında gömülüdür. Mülkiye'de öğrenci iken “*Kehkeşana Karşı*” şiiriyle Servet-i Fünûn topluluğuna katılır. 1909 yılında Fecr-i Âti topluluğuna başkanlık eder. Servet-i Fünûn'un estetiğine uygun, Hâmid ve Fikret'in etkisinde, kadın-aşk-taiat konularında şiirler yazdı. 1908'den sonra Servet-i Fünûn karamsarlığından sıyrılır ve yaşadığı çağla ilgili şiirler kaleme alır. Son şiirleri *Güneş* (1927) *Dergisi*'nde çıktı. 1 Ekim 1950 tarihinde Ankara'da vefat etti.

Şiir kitapları: *Fânî Teselliler* (1900), *Mithat Paşa* (1911), *Temâsil* (Timsalleri semboller, 1912), *Elhân-ı Vatan* (Vatan Ezgileri, 1915), Aruzla manzum oyunları: *Payitahtın Kapısında* (1918), *Nedim ve Lale Devri* (1950)⁹⁰.

Fâik Beyefendi (Manastırlı Salih Fâik)

Şair, devlet adamı. 1825 yılında Manastır'da doğdu. Özel dersler alarak Arapça ve Farsça öğrendi. 1843'te Manastır Askerî Kalemi'ne girdi. 1850'de İstanbul'a geldi. Siverek Kaymakamlığı, Bosna Rûsûmât Nâzırlığı, Ereğli, Varna ve Kudüs gibi şehirlerde mutasarrıflık (yetkili mülkî âmir) görevlerinde bulundu. Tasavvufta Halidî şeyhi Feyzullah Efendi'den yararlandı. 1877 yılında İstanbul'da vefat etti.

Eserleri: *Divân-ı Eş'âr*, *Elfiyetü's-Seniyye* (Binbir hadis şerhi), *Peymâne* (Rubâîler)⁹¹.

Fâik R./ F. Reşâd/Fâik Reşâd/ Ahmed Reşâd/ Fâik Reşâd

26 Eylül 1851 tarihinde İstanbul'da doğdu. Muharrir, gazeteci, muallim. Asıl adı Ahmed Reşad'tır. Reşad, R. Fâik, Fâik, İhyâ Efendi Hafîdi Reşat, Reşad Fâik imzalarını da kullandı⁹². Dedesi Seyyid İhyâ Efendi'dir. Dedesinin Kabasakal'daki konağında doğdu. Öğrenimini Sıbyân Mektebi, İrfan Rüştîyesi ve Bezmiâlem Vâlîde Sultan Rüştîyesi'nde gördü. Okulunu yarıda bırakarak Bâb-ı Seraskerî Muhâsebe Kalemi'ne yazıldı ve Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne devam etti. Bu sırada Fâik mahlasını aldı ve Fâik Reşad adını kullandı. Hâriciye Mektûbî Kalemi, Trablusgarp,

⁹⁰ Necatigil, **age**, 330-331.

⁹¹ İhsan Işık, “Salih Faik”, **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 8, 2.bs.(Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 3093.

⁹² Murat Yalçın (ed.), “Faik Reşat”, **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, c.1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 428.

Humus Tahrirât Müdürlükleri, Takvim-i Vekâyi Muharrir-i Sânilîği ve Diyarbakır, Van, Yanya Maârif Müdürlükleri gibi yerlerde görev yaptı. Diğer görevleri ise Matbûat-ı Dâhiliye Mümeyyizliğı ve Serhalîfeliğı, Takvim-i Vekâyi Müdürlüğü, Kadastro Mektebi'nde kitâbet, İnâs Sultânîsi'nde edebiyat, Dârülfünûn'da edebiyat tarihi öğretmenliğı, Tarih-i Osmânî Encümeni Âza-yı Muâveneliğı'dir. İshakpaşa yangını esnasında yanan kütüphanesinden sonra yeniden içkiye başladı. 13 Haziran 1914 tarihinde vefat etti. Sahra-yı Cedît Kabristanı'nda gömülüdür.

Eserleri: *Ümid yahud Bir Katilin Akibeti*, *Güldeste: Mecmua-i Âsâr-ı Reşad* (Şiir), *Netice-i Sefâlet* (adapte, 1312'de *Resimli Gazete*'de tefrika edildi), *Sergüzeşt-i Hulûsi* (1315'te *İrtika*'da tefrika edildi), *Nümûne-i Şiir ve İnşa*, *Nümûne-i Kitâbet*, *Fenn-i İnşa*, *Câmiu'l-İber*, *Külliyât-ı Letâif*⁹³.

Feraizcizâde Osman Fâiz

Mayıs 1873'te doğdu. Babası Davavekili Feraizcizâde Salih Efendi'dir. Bursa Askerî Rüştiyesi'ni ve Askerî İdadisi'ni bitirince Harbiye'ye nakledildi. Erkân-ı Harbiye'de sınıfında bulunan Kandiyeli Recep Vahyi ve sınıfın kitâbet hocası Gelibolulu Recep Ferdi Bey, şairde kabiliyet gördüklerini söyleyip Feraizcizâde Osman Fâiz'i şiire teşvik etti. 1891'de mülâzım-ı sâni olarak mezun oldu ve İstanbul'da kaldı. Henüz öğrencilik yıllarında amcası Feraizcizâde Mehmet Şakir'in "*Nilüfer*" adlı risalesine manzum ve mensur bazı yazılar yazdı. *Malûmat*, *Hazine-i Fünûn*, *Mekteb*, *Maarif*, *Resimli Gazete*, *Hanımlar ve Çocuklara Mahsus Gazete* gibi mecmua ve gazetelerde şiirleri yayımlandı.

Eserleri: Bazı şiirlerini kapsayan "*Beytülhazen*" unvanlı küçük bir risalesi mevcuttur⁹⁴.

Hâce Yahya Efendi (Yahya Hakkı Efendi)

1825 yılında Şam'da doğdu. Babası Antakyalı tüccar Ali Efendi'dir. Yahya Hakkı Efendi, Antakya müftüsü Sadık Efendi'den ders aldı. 1855 yılında tahsilini tamamlamak için Şam'a gitti. Şam valisi ve Arabistan ordusu müşiri Ârifî Paşa'ya

⁹³ Süheylâ Yüksel, "Faik Reşad", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. 1, (İstanbul: YKY, 2008), 433-434.

⁹⁴ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, "Osman Faiz", *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, 3.bs. (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988), 1301.

takdim ettiği kaside üzerine Divan Kitâbeti'ne ve bir sene sonra Siverek Kaymakamlığı'na tayin edildi. İstanbul'a geldikten bir müddet sonra Antakya'ya döndü. Meclis İdare ve Mahkeme Âzalıkları, Antakya'ya Müftülüğü görevlerinde bulundu. 1897 yılında Antakya'da vefat etti. Âlim, şair, zeki, kuvvetli bir hafızaya ve konuşma yeteneğine sahip bir zât olarak bilinir.

Eserleri: Otuz gazelden oluşan mecmuası bulunmaktadır⁹⁵.

Hakkı (Manastırlı İsmail Hakkı/ Kavalalı İsmail Hakkı bin Said)

Son asrın meşhur din âlimlerinden Hakkı 1846 yılında Manastır'da doğdu. Arapça, Farsça ve Bulgarca öğrendi. Babası Sancaktar Yüzbaşı İbrahim Efendi'dir. İlköğrenimini Manastır'da gördü. İstanbul'a geldiği zaman medrese derslerinden icâzet adı ve Fatih Câmii'nde derse çıkarak icâzet verdi. 1874'te Dolmabahçe Câmii ve daha sonra da Ayasofya vâizliği yaptı. Eyüp Askerî Rüştîyesi'nde Arapça hocalığı, 1884'te Hukuk Mektebi'nde fıkıh muallimliği, 1908'de Âyan Âzallığı yaptı. Anadolu Hisarı'ndaki yalısında 1912'de vefat etti. *Sırâtü'l- Müstakîm*, *Sebilü'r-Reşad* mecmualarında ve çeşitli gazetelerde ilmî ve dinî makaleler kaleme aldı.

Eserleri: *Mevâidü'l-En'am fî Berâhin-i Akâid-i İslam* (İslam akâidine dair), *Mevâhibü'r-Rahman* (2 cilt, Ebu Hanife'nin menkıbelerine dair), *Risâle-i Hamidiye* (İslamlığın maddiyeciliğe karşı müdafaası için yazılır), *Telhis-i Kelâm* (Kelâm ilmine dair)⁹⁶.

Halil Edîb Bey

15 Şubat 1863 tarihinde doğdu. Şair, çevirmen. Halilağazâde adıyla da tanındı. Rüştîyeden sonra özel ders alarak Fransızca öğrendi ve daha sonra edebiyat çalışmalarına yöneldi. Çeşitli okullarda yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. Şiir çalışmalarının yanı sıra çeşitli gazete ve dergilerde makale ve çevirileri yayımlandı. Alexandre Dumas Fils ve Lamartine çevirileri önemlidir. 1911 yılında Bursa'da vefat etti.

⁹⁵İbnülemin Mahmut Kemâl İnal, "Yahya Hakkı", *Son Asır Türk Şairleri*, c.4, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969): 1944-1945.

⁹⁶İbrahim Alâettin Gövsa, "Halil Edip", *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945): 193.

Eserleri: *Bir Hizmetçi Kızın Sergüzeşti, Mesîre-i Etfâl, Cümel-i Hikemiyye-i Ecnebiyye, Paris Esrarı Âşıkâne Bir Dram, Terkiib-i Bend, Güvercin Mükâfâtı, Penbe Ev Avcıları*⁹⁷.

Harputlu Veysi (Hacı Ömer Efendizâde Veysî)

Hacı Ömer Efendizâde Veysî, 1875 yılında Harput'ta doğdu. Köklü ve ileri gelen bir aileye mensuptur. Aile çevresinde ve şehirdeki bazı okullarda öğrenim gördü; Arapça ve Farsça öğrendi. Vilâyet Mektubî Kalemî'nde görev aldı ve aynı yerde mübeyyizliğe kadar yükseldi. 1908 yılında İstanbul'a gitti. Orada ticaret, mûsikî ve edebiyatla meşgul oldu. 1933 yılında vefat eden Veysî'nin kabri Yurtbaşı'ndadır⁹⁸.

Hasan Sabri (Ayvaz)

1878 yılında Alupka'da doğdu. Medrese öğrenimini Kırım'da tamamladı. Rus hocalardan özel ders alarak Rus dili ve pedagojisi öğrendi. 1905 yılında Milliyetçi İnkılâpçı Genç Tatarlar Hareketi'nin en önemli simalarından biri oldu. 1905 yılına kadar kendisinin yeni usûl ile oluşturduğu okulda öğretmenlik yaptı. *Tercüman, Hayat, İrşad, Hakikat, Güneş* gazetelerinde ilmi, edebi ve sosyal alanında makaleler kaleme aldı. Kırım ve Kafkas halkının fikirlerinin aydınlanmasına hizmet etti. Uzun süre *Tercüman Gazetesi*'nde redaktörlük yaptı. 1905 devrim girişiminden sonra siyasete atılarak siyasî partilerle beraber çalıştı. *Vatan Hâdimi Gazetesi*'nin başyazarlığını yaptı. 1913 yılına kadar Türkçe öğretmenliği yaptı ve Bakü gazetelerine siyasî makaleler yazdı. 9 Aralık 1917'de kurulan Kırım-Tatar Millî Kurultayı Başkanlığı'na seçildi. Eylül 1918'de ise Kırım Hükûmeti'nin İstanbul elçiliğine atanınca 1919'a kadar İstanbul'da kaldı. Ayvaz, 1920'li yılların sonlarında tutuklandı ve idam edildi. Ayvaz çok sayıda hikâye kaleme aldı.

Eseri: *Neden Bu Hâle Kaldık?* (1901)⁹⁹.

⁹⁷ İhsan Işık, "Halil Edip Bey", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 4, 2.bs (Ankara: Elvan Yayınları, 2007), 1665.

⁹⁸ <http://www.mared.org.tr/Icerik/efendizade-veysi-d-1875-%C3%B6-1933-1724> [Efendizade Veysi, 13.09.2017].

⁹⁹ İhsan Işık, "Ayvaz, Hasan Sabri", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 10, 2.bs (Ankara: Elvan Yayınları, 2007), 4038.

Haydar Rifat

Hukukçu, yazar, çevirmen. 1877 yılında İstanbul'da doğdu. Öğrenimini Darüşşafaka Lisesi, Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu, İstanbul Hukuk Fakültesi'nde gördü. Ardından öğretmenlik ve avukatlık yaptı. Emil Ludwig, Lenin, Gustav, Balzac, Tolstoy, Dostoyevski, Karl Marx gibi dünyaca ünlü yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Haydar Rifat; yaptığı çevirileri *Dün ve Yarın Tercüme Külliyyâtı* adı ile yeniden yayımladı. Hukuk ve edebiyat alanında yazdığı çok sayıda makalesi, gazete ve dergilerde yer aldı. 1942'de İstanbul'da vefat etti.

Eserleri: *Bolşeviklik Âlemi* (1932), *Komünizm-Ulusallık-Müstemlekecilik* (1934), *Farmasonluk* (1934), *Ayni Haklar*, *Borçlar Hukuku Şerhi*, *Miras Meseleleri*¹⁰⁰.

Hayret Efendi (Mehmed Bahâeddin)

Asıl adı Mehmed Bahâeddin'dir. Hoca Hayret adıyla meşhur oldu. 1848 yılında doğdu. Tanzimat'tan sonraki yıllarda eski şiiri devam ettiren şairler arasındadır. Babası Adana'da çiftçilikle uğraşan Hacı Hüseyin Ağa'dır. İlköğrenimini Adana'da tamamladı. Bu sırada Arapça ve Farsça öğrendi. İstanbul'a geldiğinde Süleyman Subaşı Medresesi'ne girdi; Dârümuallimîn'den hocalık yapabilmek için diploma aldı. Adana ve Söğüt Rüştîyeleri'nde ve İstanbul'da Prens Mustafa Fazıl Paşa'nın konağında hocalık yaptı. Diğer görevleri 1876'da Üsküdar Paşakapısı ve 1878'de Gülhâne Askerî Rüştîyesi'nde Türkçe dilbilgisi, Mekteb-i Sultânî'de Türk edebiyatı öğretmenliği, 1881'de kütüphaneler müfettişliği, 1886'da Maârif Nezareti Teftiş ve Muayene Encümeni Âzalığı, 1892'de Kandiye İdâdisi edebiyat öğretmenliği, 1908'de Dârülfünûn Ulûm-ı Diniyye ve Edebiyye Şube Müdürlüğü'dür. Başmuharrirliğini yaptığı *İslam Mecmuası*'nda yayımlanan bir makalesi yüzünden Rodos'a sürüldü; 1910 yılında ise affedildi. 17 Eylül 1913'te İstanbul'da vefat etti. Merkezefendi Kabristanı'na defnedildi.

Eserleri: *Şehrâyin ve Sihr-i Beyan* (İstanbul 1302) adlı iki bölümden meydana gelen mesnevî tarzındaki eserinin birinci bölümünde Sultan II. Abdülhamit, ikinci bölümünde de Sadrazam Said Paşa methodilmektedir. Daha çok bir mecmuayı andıran

¹⁰⁰ <http://www.biyografya.com/biyografi/10728> [Haydar Rifat Yorulmaz, 12.01.2018].

Sûk-ı Ukâz (İstanbul 1304) ancak bir sayı yayımlanabilmiş, şiirleri ise ölümünden sonra *Eş'âr-ı Hayret* adıyla bir araya getirilmişse de neşredilememiştir¹⁰¹.

Hersekli Arif Hikmet Bey

19. yy. şairlerinden Arif Hikmet, 1840 yılında Mostar'da doğdu. 1903'te İstanbul'da vefat etti. Babası Hersek Valisi Zülfikâr Paşa'dır. İmparatorluğun birçok ilinde hâkimlik yapan şairin son görevi İstanbul'da Temyiz Mahkemesi Üyeliği'dir. Tanzimat edebiyatının başlangıç yıllarında yetişen son Divan şairlerindendir. Arif Hikmet Bey, Nailî ve Fehim'i üstadı kabul etti. Şiirlerinin dili dönemindekilere kıyasen daha sadedir. O dönemde Leskofçalı Gâlib, Yenişehirli Avni gibi şairler, Encümen-i Şuarâ (Şairler Derneği) kurdu. 1860-61 yıllarında bir yıl kadar haftada bir kere Arif Hikmet Bey'in evinde şairler toplandı.

Eserleri: Tasavvuf konusunda, düzyazı birkaç eseri vardır. *Divan*'ı İbnülemin Mahmut Kemâl'in önsözüyle 1918'de bastırıldı¹⁰².

Hoca Zekâî Efendi

İstanbul Eyüp'te Cedîd Ali Paşa Mescidi'nin yanındaki evde doğdu. Zekâî Dede Efendi, klâsik Türk mûsikîsinin son büyük bestekârıdır. Zekâî Dede, Lâ'lizâde Abdülbâki Efendi İlkokulu'nu bitirdi. Babasından hat, amcasından Kur'an-ı Kerim dersleri almaya devam etti. Ağustos 1843'te hâfız oldu ve babasından da hat icâzetnâmesi aldı. Balıklı Hoca Ali Efendi'de medrese dersleri aldı. Aynı zamanda Eyüp'te Eyyübî Mehmed Bey'den mûsikî dersleri aldı. Meşhur bestekâr ve hattât Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den bir yıl boyunca sülûs ve nesih yazıları öğrendi. İyi sesli bir okuyucu olan Zekâî Efendi, Mehmed Bey'e bir yıl devam ettikten sonra Dede Efendi'nin konağına götürülerek büyük üstada takdim edildi. Hocası Mehmed Bey ile beraber İsmail Dede'ye devam ederek meşke başladı. Zekâî Efendi'nin meşk ettiği ilk eser Zaharya'nın Segâh bestesi, ikincisi Hicaz Nakış bestesi, üçüncüsü ise Nühüft Şarkısı'dır¹⁰³.

¹⁰¹ Abdülkadir Karahan, "Adanalı Hayret", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c.1. (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 1988): 353.

¹⁰² Necatigil, age, 219.

¹⁰³ <http://www.turksanatmuzigi.org> [Zekâî Efendi, 12.02.2018].

Hüseyin Cahid (Yalçın)

Servet-i Fünûn yazarlarından Hüseyin Cahid, 7 Aralık 1875 tarihinde Balıkesir’de doğdu. Nâmî, Hâki, Akşamcı, Ahmet Şerif, Hemrah, Münif Fehim, Safved Suad imzalarını kullandı¹⁰⁴. 1896 yılında Mülkiye’yi bitirdi. Vefa ve Mercan İdâdî’lerinde müdür yardımcılığı ve müdürlük yaptı. 1908’de Meşrutiyet’in ilanında *Tanin* gazetesini çıkardı, İstanbul’dan milletvekili oldu. 1919’da Mütareke devrinde İngilizler tarafından Malta Adası’na sürüldü. Sürgünden dönünce 1922-25 yıllarında *Tanin* gazetesini tekrar çıkardı. Siyasî sebeplerden dolayı 1925-26 yılları arasında Çorum’da sürgün kaldı. 1930-1950 yılları arasında İstanbul ve Kars milletvekilliği yaptı. 1948-1957 yılları arasında *Ulus Gazetesi*’nde başyazarlık yaptı. 18 Ekim 1957 tarihinde vefat etti; Feriköy Mezarlığı’nda gömülüdür.

Eserleri: *Lâne-i Melâl* (şiiir,1910), *Gâve Destanı* (şiiir,1923), *Hayat-ı Muhayyel* (hikâye,1899), *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri* (hikâye,1910), *Niçin Aldatırlarmış* (hikâye,1924), *Hayal İçinde* (roman,1901), *Kavgalarım* (eleştiri, 1910), *Edebi Hatıralar* (anı. Yeni baskı *Edebiyat Anıları* adıyla,1975), *Siyasal Anılar* (anı,1976)¹⁰⁵.

Hüseyin Dâniş (Pedram)

1943). İran asıllı gazeteci ve yazar. 1870 yılında İstanbul’da doğdu. Babası İstanbul’a yerleşmiş İsfahanlı tüccar Muhammed Hâşim’dir. Hüseyin Dâniş, babasından Farsça okuma ve yazma öğrendi. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Mekteb-i Mülkiye’ye girdi. Daha sonra Beyoğlu’nda Institution adlı Fransız okuluna kaydoldu. Okulu bitirince Farsça ve Arapça eğitimini geliştirmek üzere Debistân-ı İrânîyân adlı okula başladı. Okuldaki hocası *Hackuli-yi Horasânî* ve Farsça yayımlanan *Ahter Gazetesi* yazarlarından Hacı Mirza Mehdî-i Tebrizî’dir. 1894’te *İkdam Gazetesi* yazı kurulunda görev aldı. Ayrıca *Servet-i Fünûn Dergisi*’nde Türkçe şiirler yayımlamaya başladı.

¹⁰⁴ Yıldırım, age, 423.

¹⁰⁵ Necatigil, age, 445-446.

Eserleri: *Nevâ-yi Sarîr* (1315), *Medâyin Harabeleri* (1330), *Cengelistân* (1331), *Ta'lim-i Lisân-ı Farsî*, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm* (1340, Rıza Tevfik ile birlikte)¹⁰⁶.

Hüseyin Nazmi

1867'de İstanbul'da doğdu. Babası, Rûsûmât Emâneti Gümrükler İdâresi Kâtiplerinden Ahmed Efendi'dir. Lise öğrenimini Mülkiye'nin idâdi kısmında tamamladı. Ekim 1889'da Yüksek Kısım'dan mezun oldu. Fransızca öğrendi. Daha sonra İdare Mesleği'ne geçti. 6 Kasım 1890'da gönderildiği Bursa Vilâyeti Maiyyet Memurluğu'nda kaymakamlık stajını tamamladıktan sonra sırasıyla 29 Eylül 1891'de İnegöl, 4 Şubat 1892'de Bigadiç, 20 Aralık 1893'te Pazarköy, 15 Ağustos 1897'de Orhaneli, 13 Mayıs 1900'de Kalkandelen, 24 Nisan 1902'de Mitroviçe, 19 Mart 1904'te Prepol, 8 Kasım 1907'de Yenipazar Kaymakamlıklarına atandı. Son görevinde terfî ederek 1910'da Isparta, 1911'de Çankırı, 1912'de Elbasan, 1914'te Karahisâr-ı Şarkî, 1915'te Ergani Sancakları Mutasarrıflıklarına getirildi. 1916'da emekli oldu. Vefat tarihi tespit edilememiştir¹⁰⁷.

Hüseyin Servet¹⁰⁸ (Ziya Şakir Soko)

Romancı, şair ve araştırmacı-yazar. 1883 yılında İstanbul'da doğdu. Hüseyin Servet, M. Ziya, Hamid Nuri, Bahtiyar, Emekligil, Abdülmüheymîn imzalarını kullandı. İstanbul'da Vefa Lisesi'nde başladığı ortaöğrenimini Halep'te tamamladı. Hukuk öğrenimini yarıda bıraktı. Çeşitli gazetelerde çalıştı. Yazılarından dolayı baskıya uğradığından Mısır'a kaçtı, Sinop'a sürgün edildi. Cemiyet-i İnkılabiye ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üyeleri arasında yer aldı. Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul'daki Tekel İdaresi'nde çalıştı. 1959 yılında vefat etti. Şiirleri *İrtika*, *Terakki*, *Edep*, *Mecmua-i İnkılap*, *Musavver Fen vd.* dergilerde; *Hak*, *Son Posta*, *Yeni Gün*, *Tan*, *Son Telgraf*, *İkdam*, *Kitap*, *Vatan* ile yönettiği *Ertuğrul (Bursa)*, *Hanımlara Mahsus Gazete* ve *Çocuklara Mahsus Gazete*'de yayımlandı. Eserleri: *Allah'ın Cenneti* (1940), *Macera Peşinde* (1943), *Sadullah Ağa* (1944), *Beyaz Kelebek* (1945),

¹⁰⁶ Tahsin Yazıcı, "Hüseyin Dâniş", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 18, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998): 540-541.

¹⁰⁷ Mücellidoğlu Ali Çankaya, "Hüseyin Nazmî, "Yeni Mülkiye Târihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı), c.3, (Ankara: Mars Matbaası, 1968): 398.

¹⁰⁸ Yıldırım, **age**, 375.

İhanetin Cezası (1945), *Nasreddin Hoca'nın Hayatı ve Hikâyeleri* (1939), *Battal Gazi* (1943)¹⁰⁹.

Hüznî

Halk şairi (D. 1879, Yozgat- Ö. 1936, Yozgat). 1918'e kadar şiirlerinde Hüznî, daha sonra da Hizbî mahlaslarını kullandı. Adı Mehmed Efendi'dir. Keşşafogulları diye anılan bir aileden Mehmed Derviş Efendi'nin oğludur. İyi bir öğrenim gördü. Sağır Mustafa Medresesi'nde okudu. Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul'a gitti. Daha sonra memleketine dönüp mahkemede zabıt kâtipliği, Haymana'da imamlık, Zile'de tabur imamlığı ve camilerde hatiplik yaptı. Âşık Ceyhunî'nin çıraklarındandı. Hicivleriyle tanındı. Hüznî aile hayatını *İki Kanlı Destan*'ında anlattı. Şiirlerini aruz ve hece vezinleriyle yazdı. İlk divanında aruzla yazdığı şiirler, ikinci divanında ise koşma, destan, taşlama, şarkı, mani türünde heceyle yazdığı şiirler yer aldı. 1930'da bitirdiği üçüncü divanı basılmadı. Şairin el yazısıyla şiirleri Ankara'da oğlu terzi Abdullah Bey'de idi¹¹⁰.

Ispartalı M. Hakkı (Ispartalı Mustafa Hakkı)

Yazar, siyaset adamı. 1867 yılında Isparta'da doğdu. İlköğrenimini Isparta'da, ortaokulu ise Hamidabad Medresesi'nde ve Isparta Rüştîyesi'nde okudu. İstanbul'da Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Farsça ve Fransızca öğrendi, çeviriler yaptı. Ziraat Bankası'nda çalıştı. 1912'de Isparta milletvekili seçildi. Bu görevi 1918 yılına kadar sürdürdü. 1923 yılında vefat etti. *Konya Vilâyet Gazetesi*, *Fevâid* ve *Nilüfer* gibi taşra gazete ve dergilerinden sonra İstanbul'da *Tanin*, *Türk Yurdu* ve *Tercümân-ı Hakikat* gibi gazete ve dergilerde yazdı. Türkçenin sadeleşmesi için öncülük eden Türk Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı.

Eserleri: 1916'da *Türk Yurdu*'nda yayımlanan bir yazı dizisi ilgi çekti ve Cumhuriyet döneminde derlenerek *Köyümden Geliyorum* adıyla kitaplaştırıldı¹¹¹.

¹⁰⁹ İhsan Işık, "Ziya Şakir (Soko)", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 10, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 4023-4024.

¹¹⁰ İhsan Işık, "Hüznî", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 4, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 1753.

¹¹¹ İhsan Işık, "Ispartalı Mustafa Hakkı", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 4, 2.bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 1766-1767.

İbn-i Mevlânâ Veled (Veled Çelebi İzbudak) / Mehmed Veled

Dil âlimi, son dönem Mevlevî şeyhlerinden İbn-i Mevlânâ Veled, 1869 yılında Konya'da doğdu. 1953 yılında vefat etti. Mevlânâ Celâleddin-i Rumî soyundan bir aileye mensuptur. İlköğrenimini tamamladıktan sonra Mekteb-i Rüştîye'ye kaydoldu. İki yıl sonra ayrılarak Sultan Veled Medresesi'ne girdi. Rüştîyede başlayan şiir ve edebiyata karşı ilgisi Abdurrahman Sıdkı adlı müderrisin etkisiyle daha da arttı. Buharalı Hacı Kasım Efendi'den Farsça, müftü Hacı Hüseyin Efendi'den Arapça dersleri aldı. Hacı Eyüp Efendi ve Sıdkı Dede'nin mesnevî derslerini takip etti. 1885'te Vilâyet Mektubî Kalemi'nde mülâzım, 1886'da *Vilayet Gazetesi* başmuharriri oldu. Diğer görevleri Mekteb-i Rüştîye'de rik'a muallimliği, Tahkîk-i İhtiyaç Komisyonu'nda başkâtiplik, 1890 yılında Matbuât-ı Dâhiliyye Kalemi'nde memurluk, Kaptanpaşa Mekteb-i Rüştîyesi'nde Farsça hocalığıdır. 1888'de İstanbul'a giden Veled Çelebi, Bahariye Mevlevihânesi'ne yerleşti. Bu dönemde Osman Şems Efendi, Şeyh Vasfî Efendi, Manastırlı İsmail Hakkı, Ahmed Midhat Efendi, Muallim Nâci, Necip Âsım (Yazıksız) gibi isimlerle tanıştı. Arabî ve Fârisî muharrerât memuru unvanıyla *Anter Gazetesi*'ni teftişle görevlendirildi. Bu yıllarda *Tercüman-ı Hakikat*, *İkdam* gibi gazetelerde; *Mekteb*, *Hazine-i Fünûn*, *Resimli Gazete* gibi mecmualarda makaleler ve Bahaî mahlasıyla şiirler kaleme aldı. Veled Çelebi, çalışmalarını Türk dili üzerinde yoğunlaştırdı. Sâmih Rifat ile birlikte Türkçe bir lügat hazırlama çalışmaları söz konusudur.

Eserleri: *Türk Dili*, *Letâif-i Hoca Nasreddin*, *Türk Diline Medhal*, *Divan-ı Türkî-i Sultan Veled*, *Atalar Sözü*, *el-İdrak Haşiyesi*, *Mesnevi Tercümesi*, *Hatıralarım*¹¹².

İbn-i Rifat Sâmih/Sâmih/S./ M. S./ M. Sâmih (Mustafa Sâmih Rifat)

II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devri şairi, yazar ve dil âlimi Mustafa Sâmih Rifat 1874 yılında İstanbul'da doğdu. Babası askerî kaymakamlardan Hasan Rifat Bey, annesi Ayşe Hanım'dır. Babasından özel dersler aldı; daha sonra Kocamustafapaşa Askerî Rüştîyesi ile Dârü'ttedrîs'te öğrenimine devam etti, ancak sağlık sorunlarından dolayı bu okulları bitiremedi. Denizlili müderris Şakir Efendi'den Arapça, Camcızâde

¹¹²Mustafa Kara, "İzbudak, Veled Çelebi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 23, haz. Mustafa Kara, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001): 503-505.

Rıza Efendi'den Farsça dersleri aldı, kendi çabasıyla Fransızca öğrendi. Babasının da şair olması dolayısıyla küçük yaştan itibaren divan şiirine ilgi duydu. Sâmih Rifat, 1890'lı yıllardan itibaren eski şiir anlayışını sürdüren Eşref Paşa, Üsküdarlı Hakkı Bey, Muallim Nâci ve Yenişehirli Avni Bey'in etkisi altında klâsik tarzda şiirler yazmaya başladı. Fuzûlî'ye nazîre olarak kaleme aldığı ilk şiirleri 1893 yılında *Hazine-i Fünûn*'da yayımlandı. *İkdam Gazetesi*'nde sekreterlik yaptı. Bu sırada edebiyat dünyasından isimlerle tanıştı. 1896'da İsmail Safa'nın görevini bırakması üzerine haftalık Maârif *Dergisi*'nin yayımını 27. sayıdan itibaren üstlendi. 1897'den sonra Recaizâde Ekrem ve Abdülhak Hâmid gibi isimlerin etkisi altında yeni şiire yöneldi. Manzum ve mensur eserleri, *Mekteb*, *Maârif* ve *Terakki* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca *Resimli Gazete*, *Sabah*, *İkdam* ve *İrtikâ* gibi yayın organlarında yazıları çıktı. 1932 yılında vefat etti.

Eserleri: *Nefâyisü'l-enfâs* (İstanbul 1904, çok az sayıdaki nefesini bir araya getirdiği, sadece sekiz adet basılan şiir kitapçığı); *Türkçe'de Tasrîf-i Hurûf Kanunları ve Tekellümün Menşei* (Ankara 1926, bir rapor şeklinde hazırlanmış olup yayımlandığı zaman oldukça ağır eleştirilere uğramıştır; *Halkiyât* (İstanbul 1927, ancak iki forması basılabilmektedir); *Şarkın Masal Anaları* (Ankara 1927)¹¹³.

İbnü'l-emin Mahmud Kemâl

Edebiyat tarihçisidir. 1870 yılında İstanbul'da doğdu. Özel öğrenim görerek yetişti. Teftiş-i Islahât Komisyonu Kalemi Memurluğu, Divan-ı Hümayûn Büyükelçiliği görevlerinden sonra Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü yaptı. Son görevi sırasında emekli oldu. *Tercüman-ı Hakikat*, arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı, *Resimli Gazete*, Selânik'te yayımlanan *Asır* ve *Mütâlea* gibi dergi ve gazetelerde araştırma yazıları kaleme aldı. Bunu dışında biyografi ve monografi türlerinde verdiği eserlerle yaşadığı dönemin en verimli araştırmacılarından biri oldu. 24 Mayıs 1957 tarihinde vefat etti.

Eserleri: *Son Asır Türk Şairleri* (12 fasikül, 1931-1942), *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar* (14 fasikül, 1940-1953, 4. Basım 1969), *Son Hattatlar* (1955), *Hoş Seda* (19. yy. mûsikî ustalarının yaşam öyküleri 1958). Ayrıca *Şeyhülislam Yahya*, *Hersekli*

¹¹³Ayşegül Celepoğlu, "Sâmih Rifat", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 36, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009): 74-75.

Arif Hikmet, Leskofçalı Galib divanlarını bastırđı, şairlerin yaşamöyküleri ve kişilikleri üzerine önyazılar yazdı¹¹⁴.

İbnü'l-Hamdi Âtîf (İskilipli Mehmed Âtîf Efendi)

İlim ve fikir adamı. 1876 Çorum/İskilip'te doğdu. İlköğrenimini köyü Tophane'de aldı. 1891 yılında İskilip'e gitti ve Hoca Abdullah Efendi'nin derslerine katıldı. 1902'de medrese derslerini İstanbul'da tamamladı, 1905'te Dârülfünûn ilâhiyat şubesini bitirdi. Aynı yıl Kabataş Lisesi'nde Arapça öğretmeni oldu ve Fatih Câmii'nde medrese dersleri okutmaya başladı. *Sırât-ı müstakîm-Sebilürreşad* ekibi içinde bulundu. 31 Mart hâdisesinden sonra yazıları *Beyânü'l-Hak*'ta yayımlandı. Mustafa Sabri, Mustafa Savfet ve Said Nursi ile birlikte Müderrisler Cemiyeti'ni ve Teâli-i İslam Cemiyeti'ni kurdu. *Frenk Mukallitliği ve Şapka* (1924) kitabı gerekçe gösterilerek İstiklâl Mahkemesi'nin kararıyla 4 Şubat 1926 tarihinde Ankara'da infaz edildi.

Eserleri: *Mirâtü'l-İslâm* (1911, Bazı kısımları *İskilipli Atîf Hoca Neden İdam Edildi?* kitabının sonuna verildi), *Tesettür-i Şer'î* (1920, 1911-12 yıllarında *Beyânü'l-Hak*'ta tefrika edildi), *İslam Fıkhi* (6 c., 1994, haz. A. Sivridağ, M. H. Güven)¹¹⁵.

İhyâ Salih

İstanbul'da doğdu. 1900 senesinde yüzbaşı rütbesiyle Askerî Tıbbiye'den mezun oldu. Gülhane Tatbikat Mektebi'nde staj gördü. 1908 yılında Seririyât-ı Üzniye, Enfiye ve Hañçereviye Muallim Muaviniği'ne tayin edildi. Muallim Muavini olarak çalıştığı zaman Gurabâ-yı Müslimîn Hastanesi'nde o tarihe kadar olmayan Kulak, Burun, Boğaz Şubesini kurdu. 1910 yılında askerlikten istifa etti. Sivil hayata geçince Gurabâ Hastanesi'ne görevli olarak atanan Dr. İhyâ Salih İsanç, uzmanlığını tamamlamak için 1911'de Paris'e gitti. Nefes boruları hastalıkları üzerinde araştırmalar yaptı. 1912'de İstanbul'a dönünce Gurabâ Hastanesi'ndeki görevine başladı. 1933'de Gurabâ Hastanesi'nden, İstanbul Çocuk Hastanesi KBB Hastalıkları

¹¹⁴ Kurdakul, *age*, 333-334.

¹¹⁵ İsmail Kara, "Mehmed Atîf Efendi (İskilipli)", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c.2, (İstanbul: YKY, 1999): 110-111.

Mütehassısı'na atandı ve 1936'da emekli oldu. Dr. İhyâ Salih İsanç, 8 Mayıs 1930 tarihinde kurulan Türk Otolarengoloji Derneği'nin ilk beş kurucusundan biridir¹¹⁶.

İkdam'ın Paris Muhabiri (Ali Kemâl)¹¹⁷

Yazar, gazeteci. Asıl adı Ali Rıza'dır. 1867 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Mumcular kâhyası Çankırlı Hacı Ahmet Efendi'dir. 1882'de Mülkiye Mektebi'ne kaydolur. Bu esnada *Tercüman-ı Hakikat* ve *Ceride-i Havadis* gazetelerinin edebî sütunlarını takip etmeye başladı. Muallim Nâci'nin etkisi altında ilk şiirlerini yazdı; 1886'da arkadaşlarıyla *Gülşen* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. 1887'de Paris'e gitti, oradan Cenevre'ye geçti. Özel hocalardan Fransızca dersler alarak dilini geliştirdi. İstanbul'a döndükten sonra hakkında bir jurnal verildi. Bunun üzerine uzun süre hapsedildi, daha sonra Halep'e sürgün edildi. 1895 yılında Halep'ten gizlice Paris'e kaçtı. Siyasal Bilimler Okulu'na kaydoldu, bir yandan da İkdam'ın Paris muhabirliğini yaptı. 6 Kasım 1922 tarihinde İzmit'te vefat etti¹¹⁸.

İsak Ferera (Efendi)

Yazar. 1883 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Hasköy hahamıydı. İlköğrenimini eğitim dili Türkçe olan Hasköy'deki Şule-i Maârif ile Piri Paşa'daki Komondo Okulu'nda aldı. Vefa İdâdîsi ve Hukuk Mekteb-i Âlîsi'ndeki eğitimini tamamlayınca Paris'te doktora yaptı. Yaptığı görevler, Temyiz Mahkemesi Üyeliği ve İstanbul Savcılığı'dır. Memurluk görevinden bir süre sonra avukatlık yapmaya başladı. Türkiye'deki Musevi cemaatleri içinde Türkçe yazma ısrarı gösterenler arasında yer alan İsak Ferera Efendi, sanat anlayışı olarak Servet-i Fünûncuların “sanat sanat içindir” görüşünü benimsedi. Son yıllarına kadar yazı yazmaya devam etti. 6 Mart 1933 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

¹¹⁶ <http://kbbefemera.blogspot.com.tr/2016/02/kbb-efemerasi-57-ihya-salih-isancn.html> [İhya Salih İsanç, 25.07.2017].

¹¹⁷ Yıldırım, *age*, 70.

¹¹⁸ Murat Yalçın (ed.), “Ali Kemal”, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 85.

Eserleri: M. Seyfettin Özege'nin hazırladığı *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Katoloğu*'nda kayıtlı 1902 yılında basılmış olan *Ebr-i Bahar* ve 1914 yılında basılmış olan *Âşina Sesler* adlı iki eseri bulunmaktadır¹¹⁹.

Leskofçalı Gâlib Bey

19. yy. şairlerindendir. 1828 yılında Leskofça (bugünkü Yugoslavya)'da doğdu. Babası Üsküp Valisi İsmail Paşa'dır. Özel öğrenim gördü. Devlet kademelerinde yetişti. Mithat Paşa'nın valiliği zamanında Halep'te mektupçuluk yaptı. Tanzimat dönemindeki son Divan şairlerinden Leskofçalı Gâlib Bey, 1860/61 yıllarında İstanbul gümrüğünde Tahrirât Müdürlüğü yaptı. Hersekli Arif Hikmet, Yenişehirli Avni, Üsküdarlı Hakkı Bey ve Nâmık Kemâl ile Ziya Paşa tarafından takdir edilen ve beğenilen bir şairdi. 12 Ocak 1867 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Eserler: *Divanı İbnülemin* Mahmud Kemâl'in (İnal) önsözüyle bastırıldı (1918)¹²⁰.

M. Âsaf

Divan şairlerinden M. Âsaf 1853 yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mahmut'tur. Abdülmecit'in kızı Saliha Sultan ile evlenir. Bu sebeple Damat Mahmut Paşa olarak tanındı. 1877-1899 yılları arasında vezirlik, adliye nâzırlığı, devlet şûrası üyeliği yapar. II. Abdülmecit'in baskı rejimine dayanamadı ve Avrupa'ya kaçtı. Bir süre Londra'da ve Paris'te hayatını sürdürdü. Paris'te toplanan Jön Türk Kongresi'nde fahrî başkanlık yaptı. 1903 yılında Brüksel'de vefat etti. Vefatından 5 yıl sonra kemikleri İstanbul'a getirildi ve Eyüp Sultan Mezarlığı'na gömüldü. Divan şiirinde duygu yüklü gazellerinde ustaca kurulmuş bir dil örgüsü vardır¹²¹.

M. Âsım (Mustafa Âsım Bey)

Mustafa Âsım Bey, 1856 yılında İstanbul'da doğar. Babası Filibeli Abdullah Efendi olduğundan "Küçük Filibelizâde" nâmıyla da bilinir. Sıbyan Mektebi'nde öğrenimine başlar. Amcası ders vekili Filibeli Halil Efendi'den ve diğer âlimlerden

¹¹⁹ İhsan Işık, "İsak Ferera Efendi", *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, c. 5, 2.bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 1847.

¹²⁰ Necatigil, *age*, 282.

¹²¹ Kurdakul, *age*, 81-82.

ders alır. Meşihat Dairesi Kalemi'nde ve Kudüs noterliğinde ve yazı müdürlüğünde, Basra ve Trabzon Mektupçuluğu'nda görev yaptı. 1904 yılında Trabzon'da vefat etti. Arapça ve Farsça öğrendi; iki lisanda da konuşma ve yazma becerisine sahiptir. Kudüs'e gittiğinde Fransızca eğitim gördü ve çeşitli risaleleri tercüme etti. Telemak tercümesi eksiktir ve basılmamıştır. Kudüs'te, Basra'da, Trabzon'da takvimler neşretti.

Eserleri: Kâzım Paşa'nın "*Riyâz-ı Asfiyâ*" adındaki mersiyesine nazire olarak "*Nâle-i Uşşâk*" adıyla Kerbelâ vak'asını tasvir eden mersiyesi 1883'te basılır. Bir divançe teşkil edebilecek kadar şiiri vardır¹²².

M. Hakkı (Mustafa Hakkı Bey)

Mustafa Hakkı Bey, 1868 yılında Isparta'da doğdu. Babası, esnaftan Ağlarcazâde Ahmed Ağa'dır. Dört yaşında iken babasını kaybetti. Sıbyan Mektebi'nde öğrenimine başladı. On bir yaşında Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Biraz Rumca, Ermenice ve Yahudice öğrendi. Rüştîye Mektebi'nde sınıfını birincilikle bitirdi. Hukuk Mektebi'nden mezun oldu. Fransızca ve Arapça öğrenmeye çalıştı. *Konya Gazetesi*'ne yazı göndermeye başladı. Isparta Tahrirât Kalemi'nde mübeyyizlik ve sonrasında memurluk; Ziraat Bankası'nda başkâtiplik ve iki sene sonra memurluk; Şam, Beyrut Ziraat Bankası Müfettişlik; İstanbul ve İstanbul'a bağlı yerlerin şube memurluğu görevlerinde bulundu. Ayrıca Isparta milletvekilliği, Konya Kadastro Tahrir Heyeti Âzalığı ve Bezm-i Âlem İnâs Mektebi'nde muallimlik yaptı. Lisanı sadeleştirmeye, eğitimi yaymaya çalıştı. Bursa'da çıkan "*Nilüfer*" ve "*Fevâid*" mecmualarına manzum ve mensur parçalar kaleme aldı. 1922 yılında vefat etti¹²³.

M. Nuri /Mehmet Nuri (Ruşçuklu)

1860 yılında bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Rusçuk'ta doğdu. Rusçuk eşrafından Rüstem Bey'in oğludur. Mehmet Nuri, daha ziyade İzmir ve çevresinde tanınmış olan Tanzimat sonrası ara nesil şairlerindendir. Yazı ve makalelerinde her zaman M. Nuri imzasını kullandı. Okul eğitiminin yanı sıra bazı özel hocalardan din,

¹²² İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Asım Bey", *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969): 65.

¹²³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Hakkı Bey", *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969), 509-510.

dil ve edebiyat dersleri aldı. Rusçuk'tan İzmir'e on altı yaşındayken göç etti ve genç yaşta devlet memuriyetine girdi. Bursa Rûsûmât Nezâreti'nde memurluk yaptı. *Tercüman-ı Hakikat* ve *Saadet Gazetesi*'nde, *Tulû Dergisi* ve vilâyet gazetesi olan *Aydın*'da yazılar yazdı. 26 Haziran 1925 tarihinde vefat etti.

Eserleri: *Muharrerât-ı Husûsiye* (İzmir, 1886?-07?), *Şule-i Efkâr* (İzmir, 1887?), *Tasvir-i Hayal* (İzmir, tarih yok), *Bir Haftalık Mektuplarım* (İzmir, 1896), *Otuz Bir Hikâye* (San'a, 1896)¹²⁴.

M. Rauf Yektâ/Rauf Yektâ Bey

Mûsikî nazariyatçısı ve yazarı, bestekâr, neyzen. 26 Mart 1871 tarihinde İstanbul Aksaray'da doğdu. Babası Ahmed Arif Bey, annesi ise İkbâl Hanım'dır. Asıl adı Mehmed Rauf'tur fakat hocası icâzetini alırken ismine “Yektâ” mahlasını eklemiştir. Araştırma ve çalışmalarıyla Türk müzikolojisinin ve günümüz Türk mûsikîsi sisteminin temellerini atan Rauf Yekta Bey müzikolog, bestekâr ve neyzen kimliğiyle Türk mûsikîsi tarihinin önde gelen simalarından biridir. 1935 yılında vefat etti.

Eserleri: Mûsikî eserlerinden çok mûsikîmizle ilgili araştırmaları ve yaptığı yayınlarla önemlidir. *Şark Mûsikî Tarihi* (Deneme), *Türk Mûsikîsi Nazariyyâtı* (Bitirilmemiş kitap), *Esâtiz-i Elhân* (Mergalı Abdülkadir, Dede Efendi ile Zekâi Dede yayınlanabilmiştir)¹²⁵.

M. Sami¹²⁶ (Süleyman Nesip)

Asıl adı Süleyman Paşazâde Mehmet Sami'dir. Müşîr Süleyman Paşa'nın oğludur. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1889'da Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. 1890-1909 yılları arasında Hüdavendigâr, Bağdat ve Cezâir-i Bahr-i Sefid vilâyetlerinde öğretmenlik, idadi ve maarif müdürlükleri yaptı. İlk şiirlerini 1886-87'de *Gülşen*, *Nahl-i Emel*, *Fevaid*, *Hizmet*'te yayımland. En sevdiği şair olan Tevfik Fikret'in etkisinde Edebiyat-ı Cedîde etkisini yansıtan şiirleriyle tanındı. 1908'den

¹²⁴ Prof. Dr. Ö. Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1959)*, (Ankara, 1999), 257-261.

¹²⁵ Dr. M. Nazmi Özalp, “Rauf Yekta Bey”, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, c.II, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000), 161-166.

¹²⁶ Yıldırım, *age*, 292.

sonra yazdığı şiirlerde Servet-i Fünûn estetiğinden uzaklaştığı ve Millî Edebiyat akımının etkisinde toplumsal sorunlara yöneldiği görülmektedir.

Eserleri: *İlm-i Terbiye-i Etfâl* (1905), *Süleyman Paşa Muhâkemesi* (1912)¹²⁷.

M. Süreyya (Süreyya Mehmed Bey)

Tarih ve biyografi yazarlarından Süreyya Mehmed Bey İstanbulludur. Eğitimini tamamladıktan sonra devlet kalemlerinde ve Maârif Dairesi'nde görev aldı. 1910'da vefat etti. Üsküdar'da Karacaahmet Mezaristânı'na defnedildi.

Eserleri: *Sicill-i Osmanî*, *Nuhbetü'l- Vekâyi'*, *Zeylû'z-Zeyl*, *Tarih-i Mehmed Süreyya*¹²⁸.

M. Tevfik¹²⁹ /Mehmed Tevfik (Ebüzziya Tevfik)

Yazar, gazeteci, yayımcı. 10 Şubat 1849 tarihinde İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet Tevfik'tir. Babası, Mâliye Sergi Kalemi memurlarından Hasan Kâmil Efendi'dir. 1864'te *Ruznâme-i Cerîde-i Havadis*'teki yazılarıyla basın hayatına atıldı. Nâmık Kemâl ve onun aracılığıyla Şinasi ile tanıştı. Daha sonra *Tasvir-i Efkâr*'da yazmaya başladı. Yirmi yaşında *Terakki Gazetesi*'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1868'de bu gazetenin eki niteliğindeki *Terakki Muhadderât* adlı ilk kadın dergisini, 1870'te ise *Terakki Eğlencesi ve Letâif-i Âsâr* adlı iki mizah dergisi yayımladı. 1893-1900 yılları arasında *Servet*, *Malumât*, *Hazine-i Fünûn*, *İrtika*, *Musavver Fen ve Edebiyat* gibi dergi ve gazetelerde yazı yazdı. İstanbul'da 27 Ocak 1913 tarihinde vefat etti.

Eserleri: *Ecel-i Kaza* (Oyun,1872), *İstanbul Gazetecileri* (Oyun,1873), *İbn-i Sina* (Biyografi, 1882), *Nâmık Kemâl* (Biyografi, 1887), *Yeni Osmanlılar Tarihi* (Anı. 3 cilt, 1909-10'da *Yeni Tasvir-i Efkâr*'da tefrika), *Millet-i İsrailiyye* (İnceleme, 1888),

¹²⁷ Murat Yalçın (ed.), "Süleyman Nesip", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c.2 K-Z, 3.bs (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 935-936.

¹²⁸ Bursalı Mehmet Tahir Bey, "Süreyya Mehmed Bey", **Osmanlı Müellifleri 1299-1915**, c.3, Haz. İsmail Özen, (İstanbul: Meral Yayınları, 1975), 128-129.

¹²⁹ M. Tevfik müstearını kullanan (bkz: Yıldırım, **age**, 294) Tevfik Fikret olarak bilinir. Dergide yer alan yazılar incelendiğinde bu kişinin Tevfik Fikret değil Ebüzziya Tevfik olabileceği düşünülmüştür.

Ne Edat-ı Nefyi Hakkında Tettebbuât (İnceleme, 1906), *Takvim-i Nisa* (Takvim,1899)¹³⁰.

Mahmud/ Mahmud Esad Efendi (Seydişehir)

Devlet adamı, siyasetbilimci ve hukukçu. 1885 yılında Konya/Seydişehir’de doğdu. Tam adı İbnü’l-Emin Mahmud Emin Mahmud Esad Seydişehir’dir. Babası Muhammed Emin Efendi’dir. İlköğrenimini Seydişehir ve Konya’da aldıktan sonra İstanbul’a gitti. Elbasanlı Abdülkerim Efendi’nin derslerine devam etti. Mantık, hikmet, kelâm, tefsir, fıkıh ve fıkıh usûlü okudu. 1881’de hem fen hem de dinî ilimlerden icazet aldı. Aynı yılın sonuna doğru girdiği sınav neticesinde ders-i âmm (halka ders vermeye yetkili câmi hocası) oldu. Menşe-i Muallim-i Askerî’nin idadî bölümünde matematik, geometri, cebir, tarih, coğrafya, fizik, kimya ve mekanik dersleri aldı. Bunların yanı sıra Fransızca ve resim dersleri aldı. 1880’de İstanbul Dârülfünûn Hukuk Şubesi’nden mezun oldu. 18 Mart 1918 tarihinde İstanbul’da vefat etti.

Eserleri: (Rumi takvim yılı ile): *İktisad* (1211,1226), *Tarih-i Sanayi* (1307), *Hukuk-ı Husûsiye-i Düvel* (1312), *Tarih-i İlm-i Hukuk* (Fransızcadan çeviri, 1331), *Kitâbü’n-Nikâh* (1328), *Tarih-i Din-i İslâm* (3 cilt 1327-1342, yeni bs. 1995)¹³¹.

Mahmud Nedim

Mahmud Nedim’in bazı yazılarında İşkodralı Mahmut Nedim, bazı yazılarında Mahmud Nedim bin Hüseyin gibi imzalar kullandığından yola çıkılarak İškodra’da doğduğu ve babasının da Hüseyin isimli bir zât olduğu söylenir. İstanbul’un Fatih/Çarşamba semtindeki Hafız Paşa Medresesi’nde okudu. Daha sonra İzmir’e geldi. Eğitimci kişiliği ile bilinen Mahmud Nedim, 1897 yılında İzmir’de Menba-ı Füyûzât adıyla ilk özel okulu açtı. “Ahlâk ve sarf ve Nahv-i Osmanî” gibi dersleri üstlenmesinin yanı sıra okulu için ders kitapları hazırlattı.

¹³⁰ Murat Yalçın (ed.), “Ebüzziya Tevfik”, **Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c. 1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 359-361.

¹³¹ İhsan Işık, “Mahmud Esad Efendi (Seydişehir)”, **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 6, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 2399-2400.

Eserleri: *Muhtasar Kavâid-i Osmanî*, (İzmir, 1897), *Medenî ve Ahlâkî Malûmat* (İzmir, 1915)¹³².

Mahmud Sadık

Gazeteci, yazar. 1864 yılında İstanbul'da doğdu. Osman Gâlib, Gâlib Kadri, Çatlak Zurna, Mırnav, Serazat imzalarını da kullandı. Mülkiye Mektebi'nde okurken ziraat öğrenimini yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. Hastalık nedeniyle geri döndü ve Bâbîâlî Tercüme Odası'nda çalışmaya başladı. Bir süre sonra gazetecilik mesleğine geçti. *Mir 'at-ı Âlem*, *Saadet*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Sabah* gazetelerinde çalıştı. 1886-92 yılları arasında *Tarîk Gazetesi*'nde, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra da *Servet-i Fünûn Dergisi*'nde başyazarlık yaptı. *Şûra-yı Ümmet* ve Abdullah Zühûrî'nün kurduğu *Yeni Gazete*'de yazılar yayımladı. 1916'da İstanbul Matbuât Cemiyeti'ne başkan seçildi. 28 Temmuz 1930 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Öldüğünde Türk basınının emektarı “Şeyhü'l-Muharirîn” unvanı sahibiydi.

Eserleri: *Takvimden Yapraklar*, *Matbaa-i Hayriye* (Roman), *Tekâmül* (Roman), *Rüşvet* (Roman), *Sevda* (Roman), *Kalb-i Şeyda* (Roman).¹³³

Manastırlı Rıfat

Tanzimat devri oyun yazarlarından Manastırlı Rıfat, 1851 yılında Manastır'da doğdu. 1872'de Harbiye'den mezun oldu. 1877'de yapılan Türk-Rus Savaşı'na katıldı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde rolü olduğu gerekçesiyle Hasan Bedrettin Paşa (1850-1911) ile birlikte, Tanzimat tiyatrosunda pek çok eser verdiler. Bazı eserleri Gedikpaşa Tiyatrosu'nda da oynandı. 1907 yılında Halep'te vefat etti.

Eserleri: *Osman Gazi* (1873), *Görenek* (1873), *Pâkdâmen* (1874), *Ya Gazi Ya Şehit* (1874), *Delile yahut Kanlı İntikam* (1875), *Fakîre yahut Mükâfat-ı İffet* (1876) gibi oyunlarını da Hasan Bedrettin Paşa ile birlikte kaleme aldı. Yazdıkları, Fransızcadan çevirdikleri yirmi kadar eseri “*Temâşâ*” genel başlığıyla bir dizi halinde yayımlandı¹³⁴.

¹³² Huyugüzel, *age*, 225-227.

¹³³ Murat Yalçın (ed.), “Mahmut Sadık”, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 686.

¹³⁴ Necatigil, *age*, 285-286.

Mehmed Akif (Ersoy)

20.yy şairlerinden Mehmed Akif Ersoy, 1873 yılında İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta Arapça, Farsça sonradan da Fransızca öğrendi. 1894'te Halkalı Baytar Mektebi'ndeki yükseköğrenimini birincilikle bitirdi. Yaklaşık dört yıl Rumeli, Arnavutluk ve Arabistan'da çalıştı. 1908'den sonra *Sırât-ı Müstakîm* ve *Sebîl'ür-reşat* adlı dergilerde şiirler, din ve edebiyat üzerine makaleler kaleme aldı. Milli Mücadele'yi destekledi; 1920'de Ankara'ya gitti. I. Millet Meclisi'nde Burdur milletvekili oldu. 1921'de İstiklâl Marşı'nı yazdı. 1925'te Mısır'a gitti, orada on yıl kaldı, Kahire'de Câmîül-Mısıriye Dârülfünûnu'nda Türk edebiyatı dersleri verdi. 1935'te başlayan hastalığı artınca Haziran 1936'da yurda döndü. 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Mezarı Edirnekapi Şehitliği'ndedir¹³⁵.

Mehmed Ali Aynî

Son devir Türk mütefekkir, yazar ve idarecisidir. 1869 yılında Manastır'ın Serfiçe kasabasında doğdu. Babası Mehmed Necib Efendi, annesi Refika Hanım'dır. İlköğrenimine Serfiçe'de başladı. Daha sonra İstanbul'da bir süre Çiçekpazarı Rüştîyesi'ne devam etti. Babasının ticaret maksadıyla Yemen'e gitmesi üzerine San'a Askerî Rüştîyesi'ne devam etti. Ailesiyle İstanbul'a döndükten sonra Gülhane Askerî Rüştîyesi'ni bitirdi. 1888'de yükseköğrenimini Mekteb-i Mülkiye'de tamamladı. Arapça ve Farsçanın yanı sıra Fransızca öğrendi. Mehmed Ali Aynî'nin felsefî eserler, makaleler ve özellikle tercümeler üzerinde dil, içerik ve fikir açısından yaptığı eleştiriler, onun ilmî faaliyetlerinin önemli bir yönünü teşkil eder. 1945 yılında vefat etti.

Eserleri: *Nazarî ve Amelî İstatistik, Küçük Umumî Tarih, İlim ve Felsefe, Demokrasi Nedir, Milliyetçilik, Hükm- Cumhuri*¹³⁶.

Mehmed Celal

19.yy şair ve hikâyecilerindendir. 1867 yılında İstanbul'da doğdu. Kendi kendini yetiştiren Mehmed Celal, memurluk ve öğretmenlik yaptı. İçkiye aşırı düşkün, derbeder bir hayat sürdü. 26 Ocak 1912 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Yenikapı

¹³⁵ Necatigil, **age**, 177.

¹³⁶ İsmail Arar, "Aynî, Mehmet Ali", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 4, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991): 273-275.

Mevlevihânesi Mezarlığı'nda gömülüdür. 1896'dan sonra Servet-i Fünûn edebiyatının kuvveti karşısında şöhretini yavaş yavaş kaybeden Mehmet Celâl şiiir, hikâye, roman türünde pek çok eser verdi; "Ada Şairi" diye tanındı.

Eserleri: Şiiir: *Tercüme-i Ahvâl-i Selâtin* (1886), *Ada'da Söylediklerim* (1886), *Gazellerim* (1892), *Zâde-i Şair* (1893), Öykü-roman: *Cemîle* (1886), *Margirit* (1890), *Küçük Gelin* (1892), *Aşk-ı Masumâne* (1900), *Leman* (1910)¹³⁷.

Mehmed Cemil

Hekim şair. 1860 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Askerî Şûra Harbiye Kalemi memurlarından Hacı Salih Efendi'dir. 1885'te Askerî Tıbbiye'yi bitirdi. Çeşitli yerlerde hekimlik yaptı. 1912'de yaptığı Ankara Redif Fırkası'nda yarbay rütbesi ile başhekimlik, bilinen son görevidir.

Eserleri: V. B. Kurdoğlu'nun Şair Tabipler adlı eserinde iki kitabı zikredilmektedir: *Îzâh-ı Hakikat* (1912), *Seyyiât-ı Sâbıkamız yahud Eski Hicranlar* (1909)¹³⁸.

Mehmed Enisî (Yalkı)

Mehmed Enisî'nin Avrupa Hatıratım adlı eserini günümüz Türkçesine aktaran Ahmet Özalp, Enisî'nin 1870 doğumlu olduğunu belirtir. On dokuz yaşında ilk çalışması *Vaveylâ-yı Şebâb* (Cemil Efendi Matbaası, 1889), iki yıl sonra 1891 yılında *İki Levha* (Bahriye Matbaası, 1891) adlı eserini yayımladığını söyler. (Özalp 2008, 14) Mehmed Enisî'nin bir deniz subayı olduğu, donanmada staj yapmak üzere iki yıllığına Fransa'ya gittiği *Avrupa Hatırâtım* adlı eserinden anlaşılmaktadır.

Diğer Eserleri: *Avrupa Hatırâtım* (Staj hatıraları. Matbaa-ı Ebuzziya, 1911), *Ümide Doğru Harabe-i Hanmân Üzerine* (Matbaa-ı Ebuzziya, 1912), *Alman Ruhu* (Nefâset Matbaası, 1330), *Maymunun Defteri* (Minber Matbaası, 1922), *Sosyalistlerin Allah'ı* (Cihan Matbaası, 1927) yayımlanır¹³⁹.

¹³⁷ Necatigil, age, 287.

¹³⁸ "Mehmed Cemil", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, c.6, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1986): 201-202.

¹³⁹ **Mehmed Enisî Bir Denizcinin Avrupa Günlüğü -Avrupa Hatıratım-**, haz. N. Ahmet Özalp, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008), 13-15.

Mehmed Şerif

Mehmed Şerif Paşa 1874'te İstanbul'da doğdu. Babası Balıkesir eşrâfından Ahmed Şükri Paşa, annesi Mabeyn müşiri Abdülhamid Ferid Paşa'nın kızı Hatice Kerîme Hanım'dır. Öğrenimini Nuriyosmaniye İbtidâî, Soğukçeşme Askerî Rüşdîsi ve Mülkiye Mektebi'nde tamamlar. Yaptığı görevler 1895'te Dâhiliye Mektubî Kalemi Hulefâlığı'nda memurluk, Mekteb-i Mülkiye ve Darülmuallimîn-i Âli'de belâgat ve kitâbet-i resmiye muallimliği, 1909'da İstanbul ili valiliğidir. 1912'de Maârif Nezâreti ve iki defa Ticaret ve Ziraat Nezâreti Vekâletine atanır. Tükçe ile beraber Arapça, Farsça ve Fransızca diline hâkimdir.

Eserleri: “*İbn-i Batuta*” *Seyahatnâmesi* (Arapçadan tercüme, 2 cilt), “*Hükümdar*” (“Makyavel”in “Prens” adlı eserinin Fransızcadan tercümesidir) ve bu iki eser basılmıştır. “*Nizâmülmülk*”ün *Siyasetnâmesi*, “*Nâsır Husrev*” *Seyahatnâmesi*, “*Lotrop Stuard*”ın “*Âlem-i Cedîd-i İslam*” isimli eserinin ve Belçika ulemâsından “*Emil Lavyel*”in “*Ekonomi Politik*” in tercümeleri henüz basılmamıştır.¹⁴⁰

Mehmedzâde Vassâf (Vassaf Abdullah Efendi)

Osmanlı şeyhülislâmıdır. Akhisar'da doğdu. Doğum tarihi tam bilinmemektedir. Babası Bayramiyye tarikatı şeyhlerinden Akhisarlı İlyas'ın torunlarından Mehmed Efendi'dir. İlköğrenimini çevredeki âlimlerden aldı. Daha sonra İstanbul'a gitti ve Kara Halil Efendi'ye intisap ederek öğrenimini tamamladı. 1699- 1700'de girdiği sınavda başarılı oldu ve müderrislik hakkı kazandı. Ardından hocası Kara Halil Efendi'nin kızıyla evlendi. Vassâf Abdullah Efendi, üç dilde şiir yazdı. Şiirlerinde “Abdî” ve “Vassâf” mahlaslarını kullandı. 1761'de vefat etti.

Eserleri: *Hayâl-i Behcet-âbâd* (Mesnevi), *İrşâd-ı Ezkiyâ* (Manzum Tercüme), *Zemzeme* (Kelâm ilmine dair eser)¹⁴¹.

Mehmed Zihni (Menşe-i Küttâb muntehâ sınıf talebesi)

Yazar ve eğitimcidir. Sultan Abdülhamit döneminde İzmir'de Ebürreşit Ali Rıza ile birlikte ünlü *Muktebes* dergisini çıkardı. Bazı ders kitapları yayımladı. Hayatı

¹⁴⁰ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, “Şerif”, *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1792-1793.

¹⁴¹ Mehmet İpşirli, “Vassâf Abdullah Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 42, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012): 559-560.

hakkında fazla bilgi yoktur. Hakkında çıkan bazı haber ve yazılardan onun esasen Giritli olduğu söylenir. Ailesinin İzmir'e ne zaman geldiği, öğrenimini ne zaman ve nerede yaptığı hakkında da bilgi yoktur. Vilâyet Maârif İdaresi'nde muayene memurluğu, İzmir İdâdisi'nde Rumca öğretmenliği yaptı.

Eserleri: *Amelî Mükâlemât ve Temrinât-ı Arabiye* (İzmir, 1895), *Muktetefât-ı Asâr-ı Arabiye* (İstanbul, 1896)¹⁴².

Mehmed Ziya (Ziya Gökalp)

İstanbul, 25 Ekim 1924. Şair, yazar, fikir adamı ve sosyolog. 23 Mart 1876 tarihinde Diyarbakır'da doğdu. Asıl adı Mehmet Ziya'dır. Bimar, Büyükbaba, Demirtaş, Hiçi, Hüseyin Sedat, İşçi Kızı, Tefik Vedat imzalarını kullandı. Ayrıca ilk yazılarında Ziya, Ziyâeddin, Mehmed Ziya, Hüseyin Vedat, Tefik Sedat, Mehmet Mehdî, Mehmet Nâil, Demirtaş, Celâl Sâkib müstearlarını da kullandı¹⁴³. Babası Tefik Efendi; annesi ise Zeliha Hanım'dır. İlköğrenimine mahalle mektebinde başladı. 1890'da Diyarbakır Askerî Rüştiyesi'ni bitirdi. Diyarbakır İdadîsi'ne yazıldığı dönemde amcasından tasavvuf ve İslam felsefesi dersleri aldı. Arapça ve Farsça, Fransızca öğrendi. Fen dersleri hocası Yorgaki Efendi'nin desteğiyle Batı felsefesiyle ilgilendi. *Peyman*, *Genç Kalemler*, *Türk Yurdu*, *Halka Doğru*, *İslam Mecmuası*, *Bilgi Mecmuası*, *Milli Tettebbualar Mecmuası*, *Yeni Mecmua*, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, *Hâkimiyet-i Milliye* ve *Küçük Mecmua* gibi birçok gazete ve dergide tarih, toplumbilim, Türkçülük, sanat ve edebiyat konularında makale kaleme aldı.

Eserleri: *Kızıl Elma* (1914), *Ala Geyik* (1914), *Yeni Hayat* (1918), *Türkleşmek*, *İslamlaşmak*, *Muasırlaşmak* (1918), *Türkçülüğün Esasları* (1923)¹⁴⁴.

Menemenlizâde Tâhir

19. yy. şairlerindendir. 1862 yılında doğdu. 1902 yılında vefat etti. 1883'te Mülkiye'yi bitirince Adana, İzmir ve Selânik'te Maarif Müdürlüğü yaptı. İstanbul'a

¹⁴² Prof. Dr. Ö Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*, (Ankara: yay. y, 1999), 298-299.

¹⁴³ M. Orhan Okay, "Gökalp, Ziya", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 14, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996): 131-134.

¹⁴⁴ Murat Yalçın (ed.), "Ziya Gökalp", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c. 2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 1163-1164.

gelince Mülkiye’de edebiyat, Dârülfünûn’da ahlâk dersleri verdi. 15 Ocak 1886’da çıkarmaya başladığı *Gayret Dergisi*’nde Nâmık Kemâl’in, Abdülhak Hamid’in yazılarını yayımladı. Menemenlizâde Tâhir’in *Elhân* isimli şiir kitabını değerlendirme bahanesiyle Recaizâde Ekrem, *Takdir-i Elhân*’ı (1886) yazıp da Muallim Nâci’nin şiir anlayışına karşı çıkınca Muallim Nâci, *Demdeme* (1887) kitabında Recaizâde’ye ağır cevaplar verdi¹⁴⁵.

Midhat Bahârî (Ahmet Midhat Beytur)

Mevlevî şeyhi, şair ve edip. 1875 yılında İstanbul'un Eyüp semtindeki Taşlıburun Sadî Dergâhı’nda doğdu. Asıl adı Ahmet Midhat’tır. Bahariye Mevlevihânesi’ne mensup olduğu ve şiirlerinde “Bahârî” mahlasını kullandığı için Midhat Bahârî diye tanındı. Soyadı kanunundan sonra Beytur soyadını aldı. Babası Askerâ Mahkeme başkâtibi Kütahyalı Mehmed Nuri Efendi, annesi Sâdî Dergâhı şeyhi Süleyman Efendi’nin kızı Fatma Aliye Hanım’dır. Küçük yaşta şiir yazmaya başlayan Midhat Bahârî’ nin on yedi- on sekiz yaşlarından itibaren *Hazine-i Fünûn*, *Mekteb*, *Ma'lûmât*, *Terakkî*, *Tercümân-ı Hakikat* ve *Resimli Gazete* gibi gazete ve dergilerde şiir ve yazıları yayımlanmıştır. Midhat Bahârî, Nûrizâde Midhat, Midhat Bahârî Hüsâmî imzalarını kullandı. 1971 yılında vefat etti.

Eserleri: *Midhat Bahârî Sünbülîstân*’ı (*Sünbülîstan Şerhi*, İstanbul 1325), Feridun-i Sipehsâlâr’ın *Risâle*’sini (*Tercüme-i Risâle-i Sipehsâlâr*, İstanbul 1331), İbn Kemal’in *Risâle fî beyânî’l-vücûd*’unu (Leâlî-i Meânî, İstanbul 1328). Evrâd-ı Mevlevîyye’yi (Münâcât-i Mevlânâ, İstanbul 1963). İbrahim Şahidi’nin *Gülşen-i Tevhîd*’ini (İstanbul 1967) ve Rızâ Kulî Han’ın Mevlânâ’nın *Divân-ı Kebîr*’inden derlediği *Divân-ı Şemsü’l-hakâyık*’ı (*Divân-ı Kebîr’den Seçme Şiirler I- III*, İstanbul, 1942) tercüme etmiştir¹⁴⁶.

Muallim Cûdî Efendi (Muallim İbrahim Cûdî)

Eğitimci. İslâm bilgini, yazar. 1864 yılında Trabzon’da doğdu. Babası Küçük İbrahim Ağazâde İskender Paşa müderrislerinden Yomralı Hacı Mehmed Efendi’dir. Hacı Kâsım Mahalle Mektebi ve Debbağhâne Mekteb-i İbtidâisi’nde öğrenim gördü.

¹⁴⁵ Necatigil, **age**, 291.

¹⁴⁶ Emin Işık, "Midhat Bahârî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 30, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005): 6-7.

Müfti Medresesi'nde Hacı Fâik, Hoca Durmuş gibi ünlü âlimlerden ders aldı. On yedi yaşında iken Arapça öğrenim görmek için Hicaz'a gitti. Üç yıl Cidde'de ve bir yıl kadar da Mısır'da kaldıktan sonra Trabzon'a döndü. Gençlik döneminde şiire ilgi duydu, Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Sonraki yıllarda yüksek medrese derslerine devam etti ve icâzetini Semercizâde Hacı Mehmed Efendi'den aldı. Trabzon Ticaret Mahkeme Başkanlığı, Türkçe öğretmenliği, Maârif Meclisi Üyeliği gibi görevlerde çalıştı. 12 Nisan 1926 tarihinde Trabzon'da vefat etti.

Eserleri: *Teshîl-i Elifbâ-yı Osmânî* (1894), *Kırâat-ı Türkiye Yahut Ahlâk Kitabı* (1909), *İmlâ ve Kırâat* (1909), *Rehber-i Avâmil* (1911)¹⁴⁷.

Muallim Nâci

12 Nisan 1893. Şair, yazar, sözlükçü. Asıl adı Ömer'dir. 1849 yılında İstanbul'da doğdu. Ahmet Mesut, Mesûd-ı Harabâtî, Bir Hâne-Berdûş imzalarını kullandı. Babası Saraçhânebaşı'nda saraçlık yapan Ahmet Ağa, annesi ise Fatma Zehra Hanım'dır. İlköğrenimine Fatih'te Fevziye Mektebi'nde başladı, burada Kur'an-ı Kerim'i hatmetti, biraz da sülûs yazı öğrendi. 1857'de babası vefat ettiğinden Varna'daki dayısının yanında gitti. Burada bir süre mahalle mektebine devam etti, ağabeyinin desteğiyle Abdülhalim Efendi'den Farsça dersi aldı. 1867 yılında Varna'da yeni açılan Rüştîye Mektebi'ne hocasının yanında ikinci muallim olarak atandı. 1885-1886 yılları arasında Şeyh Vasfi, Necip Nâdir ve Abdülkerim Sâbit ile birlikte *İmdâdü'l-midâd Dergisi*'ni; Selânikli Tevfik ile *Teâvün-i Aklâm Dergisi*'ni çıkardı, *Tarîk, Saadet ve Mürüvvet* gazetelerinde yazılar kaleme aldı.

Eserleri: *Terkib-i Bend-i Muallim Nâci* (Şiir, 1874), *Ateşpâre* (Şiir, 1884), *Gazi Ertuğrul Bey* (Manzum Destan, 1894), *Demdeme* (Edebî Eleştiri, 1886), *Çocuklar İçin Lügat Kitabı* (Sözlük, 2 c., 1901)¹⁴⁸.

Muhtar Beyefendi (Giritli Ahmed Muhtar Efendi)

Son devir Osmanlı edîbi ve devlet adamıdır. 1848 yılında Girit'in Hanya şehrinde doğdu. Giritli Ahmed Muhtar Efendi, Muhtar Efendi adlarıyla da bilinir.

¹⁴⁷ İhsan Işık, "Muallim İbrahim Cûdî", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 6, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 2523-2524.

¹⁴⁸ Murat Yalçın (ed.), "Naci (Muallim)", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, c. 2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 727-729.

Babası Girit muhasebecisi Mustafa Kutbî Efendi'dir. Öğrenimini Girit'te tamamladı. Girit ve Yanya'da memuriyetlerde bulundu; daha sonra istifa ederek İstanbul'a geldi. Mektûbî-i Seraskerî Odası Mümeyyizliği, Erkân-ı Harbiye Başkâtipliği, Surre Eminliği, Makam-ı Seraskerî Dairesi Reisliği gibi kademelerde yöneticilik yaptı. İl Meşrutiyet'in ilanından sonra Harem-i Şerîf-i Nebvî meşihâtına tayin edilerek Hicaz'a gitti. Burada iki yıl görev yaptıktan sonra hastalanarak İstanbul'a döndü. 13 Eylül 1910'da vefat etti. Merkezefendi Mezarlığı'na defnolundu¹⁴⁹.

Muhyiddin

Mehmed Muhyiddin Mekkî, 1874'te Mekke'de doğdu babası Hicaz vilâyeti muhasebe mümeyyizi Arapgirli Mehmed Efendi'dir. Künyesi "Arapgirlioglu", soyadı ise "Çağpar"dır. İlköğrenimini Mekke'de gördü. İstanbul'da Harbiye Mektebi'ne girdi. Öğrenimini tamamladıktan sonra padişahın fahrî yâverleri arasına dâhil edildi. Hicaz Fırka-i Askeriyesi Erkân-ı Harbiyesi'nde memuriyet ve bir müddet öğretmenlik görevlerinde bulundu. 1936'da vefat etti. Feriköy Mezarlığı'na defnolundu. Erkân-ı Harbiye Miralayı Recep Vahyi Bey'i üstâd kabul etti. İlk defa onunla karşılıklı şiirler söyledi. Abdülhak Hâmid, Cenab Şahabeddin, Ali Ekrem, Süleyman Nazif gibi şairlerle mektuplaştı; birbirlerine eserlerini gönderdiler.

Eserleri: *Yeşil Yaprak* (ilk eseri), *Yeni Mevlid-i Nebvî* (manzum), *Anize* (manzum), *Nahid* (manzum), *Güzel Vatan* (mensur piyes), *Güzel Rumeli* (mensur piyes), *Filiz* (son eseri)¹⁵⁰.

Musa Kâzım (Şeyhülislâm Musa Kâzım)

Hukukçu, devlet adamı. 1858 yılında Tortum/Erzurum'da doğdu. İlköğrenimine memleketinde başladı. 188 yılında ağabeyinin yanına giderek Balıkesir'de ve İstanbul'da tanınmış öğretmenlerden ders aldı. Fatih Câmii'nde müderrislik yaptı. Ders verdiği öğrenciler arasında Muallim Nâci, Ahmed Midhat Efendi gibi isimler vardı. Bunun dışında 1900'den itibaren Mekteb-i Hukuk, Mekteb-i Sultânî, Dârülfünûn, Dârülmuallimîn'de ders verirken Bedreddin Simaveni'nin

¹⁴⁹ Hüsameddin Erdem, "Ahmed Muhtar Efendi, Giritli", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 2, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989): 105-106.

¹⁵⁰ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Muhyiddin", **Son Asır Türk Şairleri**, c. 2, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 990.

Vâridât'ını Türkçeye çevirdi. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ilim heyetinde bulundu. Sadrazam Vekilliği'ne de atandı. 1910 yılında şeyhülislâm oldu ve 1918 yılında azledildi. Makaleleri *Sırât-ı Müstakîm*, *İslâm* gibi dergilerde yayımlandı. 1920 yılında Edirne'de vefat etti.

Eserleri: *İslâm'da Usûl-ı Meşveret ve Hürriyet* (1908), *İslâm'da Cihad* (1917), *Usûl-ı Fıkah* (Darülfünûn ders notları)¹⁵¹.

Mustafa Hayrullah (Ord. Prof. Dr. Hayrullah Diker)

Mustafa Hayrullah Bey, 30.09.1875 tarihinde Beyazıt/İstanbul'da doğdu. Babası Şehremaneti memurlarından Mehmet Salih Efendi'dir. Üsküdar Rüstempaşa İptidâî Mektebi, Fatih Askerî Rüştiyesi, Mülkiye İdadîsi'nde öğrenim gördü. 1897 yılında Askerî Tıbbiye'den Tabip Yüzbaşı olarak mezun oldu. Görev aldığı yerler 1897'de Mansatır Askerî Hastanesi, 1898'de Arnavutluk'ta İşkodra Fırkası Tabur Hekimliği ve 1900'de Kastamonu'da Frengi Mücadele Teşkilâtı, 1905'te Kasımpaşa'daki Bahriye Merkez Hastanesi'dir. 1910 yılında Fransa'ya gönderildi. Paris Tabâbet-i Adliye ve Akliye Enstitüsü'nden Adlî Tabip diploması aldı. 1950 yılında vefat etti.

Eserleri: *Tabâbet-i Adliye-i Mecânîn* (Adlî psikiyatri sahasında memlekette neşredilen ilk eser), *Pazartesi Takrirleri*, *Emrâz-ı Asabiye* (2 cilt), *Sinir Hastalıkları Ders Kitabı* (Dr. Esad Raşid Tuğsavul ile birlikte)¹⁵².

Mustafa Sabri Efendi

Osmanlı şeyhülislâmıdır. 22 Haziran 1869 tarihinde Tokat'ta doğdu. İlköğrenimine memleketinde başladı. On yaşında hafız oldu. İslâmi ilimlerde Zûniyezâde Ahmed Efendi'den icâzet aldı. Kayseri'de Divrikli Mehmed Emin Efendi'den; İstanbul'da gmeşihat-ı İslâmiyye'de ders vekili Gümülcineli Ahmed Âsım Efendi ile Mehmed Atıf Efendi'den ders aldı. Ahmed Âsım Efendi'nin kızı Ulviye Hanım'la evlenip İstanbul'a yerleşti. 1890'da yaşta iken Fatih Câmii Müderrisliği'ne

¹⁵¹ İhsan Işık, "Şeyhülislâm Musa Kâzım", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 8, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007), 3354.

¹⁵² Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu, Prof. Dr. Cahit Özen, "Dünyada ve Yurdumuzda Adlî Tıbbın Tarihçesi ve Gelişmesi", **İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası**, c. 36, Supplementum. 60, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1974), 72-75.

tain edildi. 1954 yılında vefat etti. Batı medeniyeti karşısında İslâm medeniyetinin yıkılışını engellemek için çalışmalar yapan gösteren Mustafa Sabri Efendi'nin hayatı, bu düşüncesini gerçekleştirmeye yönelik ilmî, fikrî ve siyasî mücadeleyle geçti. *Peyâm-ı Sabah*, *İkdam*, *Yarın* ve *Alemdar* gibi gazetelerde yazılar kaleme aldı. Eserleri: *Yeni İslâm Müctehidlerinin Kıymet-i İlmiyyesi*, *Dinî Müceddidler yahut Türkiye'nin Necât ve İ'tilâ Yollarında Bir Rehber*, *Mes'etü tercemeti'l-Kur'an*¹⁵³.

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ali (Mehmed Ali Paşa)

1838'de Mühendishâne'den mülâzimlikle çıkıp 1878'de miralay ve 1895-96'da mirlivâ oldu. 3 Ocak 1897'de vefat etti; mezarı Eyüp'e defnedildi¹⁵⁴.

Mümtâz

11-12. yüzyıl İranlı münşî ve şair. Türkmen asıllı şair bugün Afganistan sınırları içinde kalan Ferâh'ta doğdu. Asıl adı Berhûrdâr b. Mahmûd Türkân Ferâhî'dir. Şiirlerinde kullandığı Mümtâz mahlasıyla tanındı. Eğitimi doğduğu yerde aldı ve kısa bir süre sonra şiir yazmaya başladı. Merv'de kaldığı iki yılda Arslan Han'ın hizmetinde bulundu; buradan da İsfahan'a geçerek Hasan Kulî Han Şamlû'nun münşîliğini yaptı. Meclislerde anlatılan hikâyeleri bir mecmuada toplamaya başladı. Önce *Ra'nâ* ve *Zibâ* diye adlandırdığı bu mecmuaya zamanla sayıları 400'ü bulan kıssaları da ekledi ve buna *Mahfel-i Ârâ* adını verdi. Mezarı Ferâh civarında bulunan Yezde köyündedir¹⁵⁵.

Müstecabizâde İsmet

Ara nesil şair ve yazarıdır. 1868 yılında Balıkesir'e bağlı Balya kazasının Müstecâb köyünde doğdu. Babası icrâ memuru Mehmed Ali Efendi'dir. 1895 yılında Karesi İdâdî Mektebi'ni, 1897'de Mekteb-i Hukuk'u bitirdi. Divan edebiyatı, Arap-Fars edebiyatı ve tercüme yapabilecek derecede Fransızca bilgisi vardır. Tanzimat'tan sonraki yıllarda ortaya çıkan edebiyatta eski-yeni tartışmalarında Müstecâbizâde, eski edebiyatı savunan Muallim Nâci'nin çevresinde toplanan gençlerdendi. Henüz

¹⁵³ Yusuf Şevki Yavuz, "Mustafa Sabri Efendi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 31, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006): 350-353.

¹⁵⁴ Mehmed Süreyya, "Mehmed Ali Paşa", **Sicill-i Osmani**, c.3, (İstanbul: Tarih Vakfı, 1996): 276.

¹⁵⁵ Mehmet Atalay, "Mümtâz", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 31, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006): 561-562.

Balıkesir’de talebe iken şiir yazmaya başladı. İlk şiir denemeleri Bursa’da çıkan *Nilüfer*’de yayımlandı. *Mekteb*, *Maârif*, *Hazîne-i Fünûn*, *Ma’lûmât*, 1898’de başmuharrirliğini de yaptığı *Musavver Terakkî* ile *İrtika*, *Resimli Gazete* ve *Ma’rifet* dergileri ile *Tercümân-ı Hakikat*, *Sabah* ve *İkdam* gazetelerinde şiirleri ve edebî makaleleri yayımlandı. 1917 yılında Isparta’da vefat etti.

Eserleri: 1. *Lugat-ı Nâcî* (İstanbul 1308). Muallim Nâcî’nin ölümü üzerine yarım kalan sözlüğün “fetvâ” kelimesinden sonrasını onun müsveddelerine dayanarak tamamlamıştır. 2. *Furûk-ı Elfâz* (İstanbul 1311). Osmanlı Türkçesi’nde çoğu Arapça ve Farsça’dan geçmiş eş anlamlı gibi kullanılan kelimeler arasındaki anlam ve kullanım farklarına dair bir çalışmadır. 3. *Terâne* (İstanbul 1311). Gençlik dönemi şiirlerini topladığı kitabıdır. 4. *Dâstân-ı Zafer*. 5. *Rehber-i İttihâd*¹⁵⁶

Nazif Sürûrî

Şûra-yı Devlet âzasındandır. Çeşitli gazete ve mecmualarda yazıları ve şiirleri neşredildi. Nazif Sürûrî, 1908 İnkılâbı’ndan sonra zararlı görülen yazılarından dolayı İbradî’ya sürüldü¹⁵⁷.

Nâzikîzâde Mehmed Hilmi (Mehmed Hilmi Nâzikîoğlu)

1868’de İstanbul’da doğdu. Babası Şeyh Ahmed Nâzikî Dergâhı Postnişini ve İstanbul Belediyesi 2. Bölge Mal Kalemî Veznedarları’ndan Mehmed Hamdi Efendi’dir. Sadrazamlardan Yusuf Kâmil Paşa’nın kızı ile evliydi. Beşiktaş Askerî Rüştiyesi’nde, Mülkiye’nin İdâdî Kısım’ında öğrenimini tamamladı. Ağustos 1893’te Yüksek Kısım’dan mezun oldu. Kasım 1893’te Mâlîye Nezâreti Umûmî Muhâsebe Merkez Kalemî Mahsûbat Kâtip Refikliği’ne tayin edildi. Bu görevinin yanı sıra Mayıs 1914’ten Temmuz 1918’e kadar Üsküdar-Toptaşı Askerî Rüştiyesi’nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Tercüman-ı Hakikat gazetesinde başyazarlık yaptı ve yazı işleri müdürlüğünde bulundu. Fransızca, Arapça ve Farsça öğrendi.

¹⁵⁶ M. Fatih Andı, "Müstecâbîzâde İsmet Bey", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 32, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006): 131-132.

¹⁵⁷ İbrahim Alâettin Gövsa, "Süruri Paşa", **Türk Meşhurları Ansiklopedisi**, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945): 362.

Eserleri: *Kolonel Rober yâhud Belvil'deki Şahs-ı Mechûl* (Tercüme, İstanbul-1891), *Tercümân-ı Hakikat'ın Garâib Cüzdanı*: Nu.1,3,5,7 (1909), *Usûl-i Mâliye* (1910)¹⁵⁸.

Necib Âsım (Yazıksız)

Yazar, dilci. 1861 yılında Kilis'te doğdu. 1880'de Harbiye Mektebi'nde yükseköğrenimini tamamladı. Aynı okulda Türkçe ve Fransızca öğretmenliği yaptı. II. Meşrutiyet yıllarında Dârülfünûn'da Türk dili ve tarihi dersleri verdi. 3. Dönemde Erzurum'dan milletvekili seçildi. 1890'dan sonra *İkdam*, *Musavver Malumât*, *Servet-i Fünûn* gibi dergi ve gazetelerde dil konularında yazılar kaleme aldı. Türkçenin gelişme yollarını araştırdı; özellikle Arapça ve Farsça tamlamalardan kurtulma meselesi üzerinde durdu. 1908'den sonra, kitaplarının yanı sıra *Türk Yurdu*, *Bilgi*, *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, *Milli Tetebbular* vb. dergilerde yayımlanan dil ve tarih konularındaki araştırmalarıyla "Türkoloji"nin öncüleri arasında olduğu kabul edilir. 1935 yılında vefat etti.

Eserleri: *Yeni Tertiple Muhtasar Osmanlı Sarfı* (1890), *Muhtasar Osmanlı Nahvi* (1892), *Pek Eski Türk Yazısı* (1897, 1911), *İlm-i Lisan* (1917), *Orhun Abideleri* (1924)¹⁵⁹.

Nejat İsmail Safa/İsmail Safa

Şair. 11 Mart 1867 tarihinde Mekke'de doğdu. Babasının ölümü üzerine kardeşleriyle birlikte İstanbul'a geldi. 1886'da ortaöğrenimini Darüşşafaka'da tamamladı. Evkâf ve Telgraf Nezâreti'nde memurluk, 1890'da Mülkiye Mektebi'nin idadî bölümünde edebiyat öğretmenliği yaptı. İlk şiirlerini "Kâmil" imzasıyla *Mirsat Mecmuası*'nda yayımladı, derginin başyazarı oldu. II. Abdülhamit tarafından gönderildiği sürgün yeri Sivas'ta 24 Mart 1901'de vefat etti. Yalın bir dil kurma çabası gösterdiği, Ekrem'le Hâmid'e yeni duygu ufukları açtığı, Tevfik Fikret'in manzum hikâyeciliğine seçkin bir yoğunluk kazandırdığı söylenen İsmail Safa, kısa ömründe yazdığı şiirlerle dönemin ünlü kalemleri tarafından "Dehâ-yı şairâne" olarak karşılandı (Cenap Şahabettin).

¹⁵⁸ Mücellidoğlu Ali Çankaya, "Mehmed Hilmi Nâzikioğlu", *Yeni Mülkiye Târîhi ve Mülkiyeliler*, c.3, (Ankara: Mars Matbaası, 1968-1969): 539-541.

¹⁵⁹ Kurdakul, *age*, 447-448.

Eserleri: *Huzma Safa* (Babası Behçet efendi ile kendi şiirleri, 1892), *Mevlidi Pederi Ziyaret* (1896), *Mensiyât* (kişiliğini bulduğu dönemdeki şiirleri, 1898, 2. Bas.1912), *Mulâhazât-ı Edebiye* (1898), *Muhakemât-ı Edebiye* (1913), *Hissiyât* (1896-1900 yılları arasında yazdığı şiirler, ölümünden sonra basıldı, 1912)¹⁶⁰.

Nevres (Osman Nevres)

1820 yılında Sakız Adası'nda doğan Divan şairi, Rum asıllı Bağdat valisi Laz Ali Rıza Paşa'nın adamlarından birisi tarafından satın alındı. Yetiştirildikten sonra Paşa'nın hizmetine verildi. 1846'da İstanbul'da Mektubî Kalemi'ne girdi. 1852'de Bağdat ve Diyarbakır'da tahrirât kâtipliği; Irak, Hicaz ve Şumnu'da muhasebecilik yaptı. Ruh sağlığı bozulduğundan hayatının son yılını Üsküdar'daki evinde geçirdi. 1876'da İstanbul'da vefat etti. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür. Naat, mersiye, gazel ve şarkılarıyla takdir edilen Nevres'in bazı şarkıları bestelendi.

Eserleri: *Mersiye* (Taşbaskı, h.1289), *Divan* (Ziya Paşa tarafından düzenlenerek Yusuf Kâmil Paşa'nın himayesinde yayımlandı, 1873), *Destâr-ı Hayâl* (Mesnevî tarzında kısa hikâyeler, 1872), *Eser-i Nâdir* (Abdülkadir Nâdir, Ali Rıza Paşa'ların, kendisinin mektup ve şiirleri), *Gülistan Tercemesi* (Basılmamış), *Mersiye-Kerbela Şehidleri*¹⁶¹.

Nezih (Mehmed Nezih Bey)

1839'da İstanbul'da doğdu. Babası Mehmed Nezih Bey Tayyazâide Ahmed Ata Bey'dir. 1853'te Şumnu'da Ordu Mektubî Odası'nda, 1855'te Babiâli Tercüme Odası'nda memur oldu. 1859'da eğitim amaçlı yüz elli frank maaşla Paris'e gönderildi. Mekteb-i Osmânî'ye girdi. 1861'de Tercüme Odası'nda, 1862'de Köstence Gümrüğü Müdürlüğü'nde, 1865'ten itibaren de beş sene Pilevne, Babadağı, Köstence kaymakamlıklarında, Pizren vilâyeti divanı temyiz reis sânilğinde, Ankara ve Konya Mektupçulukları'nda; 1886-1889 yılları arasında Necid, Ergani, Hakkâri

¹⁶⁰ Kurdakul, **age**, 338.

¹⁶¹ İhsan Işık, "Osman Nevres (Nevres-i Cedid)", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. 7, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007): 2728.

Mutasarrıflığı'nda görev aldı. 1908'de vefat etti. *Resimli Gazete*'ye gazeller gönderdi¹⁶².

Nuri (Gedikpaşa'dan)

1844'te Maraş'ta doğdu. İstanbul'da Sıbyan ve Bayezit Rüşdî Mektepleri'nde okudu. Özel hocalardan Fransızca ve ilim alanında bazı dersler aldı. 1853'te Harem-i Hümayûn Dairesi Kitâbeti'ne alındı. Daha sonra Muzika-i Hümayûn'a kaydedildi. 1861'de Meclis-i Vâlâ Evrâk Odası'na, Kavânîn Dairesi'ne daha sonra da meclisin Tercüme Kalemî'ne tayin edildi. Kemâl, Hâlet ve Âli Beyler ile birlikte Güllü Agop'un idaresinde bulunan Gedik Paşa Tiyatrosunu ıslah ve yer-zamana uygun oyunlar düzenlemek için bir komite teşkil etti. 16 Temmuz 1906'da Yakacık'ta vefat etti. Çok sayıda manzumesi ve güftesi vardır. *İbret Gazetesi*'nde makaleleri yayımlandı.

Eserleri: Birkaç tiyatrosu, ilm-i servete dair bir kitabı ve “*Akkâ*” isimli eserinin yalnız bir forması basılmıştır¹⁶³.

Nuri Şeydâ

Edebî eserleri ve mûsikîye ait makaleleriyle tanınan Nuri Şeydâ, 1866 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Uzunçarşılı Esnaf Kethüdâsı İğri Hafız Efendi'dir. Soğukçeşme Rüştîyesi'nde okudu, özel derslerle ve kendi gayretiyle Farsça, İngilizce, Fransızca ve Almancayı, bu dildeki eserlerden faydalanacak derecede öğrendi. Hâriciye ve Ad'îye Kalemîleri'nde, Ticaret İcrâ Dairesi Muâvinliği'nde görev yaptı. Bir yandan da gazetecilik ve muharrirlik yaptı. Yeniköylü Hasan Efendi'den mûsikî dersleri aldı. 38 kadar bestelenmiş şarkısının çoğunun güftesi kendisi tarafından yazıldı. Nuri Şeydâ, içki düşkünlüğü yüzünden 1901 yılında 35 yaşında iken vefat etti. Eyüp'e defnedildi.

Eserleri: *Tarih-i Enbiyâ*, *Barnom'un Milyonları* (İngilizceden tercüme), *Rafael* (tercüme), *Manon Lesco* (tercüme), *İhsâs-ı Kalp*, *Mukâbele*, *Terâne*¹⁶⁴.

¹⁶² İbnülemin Mahmud Kemal İnal, “Nezih”, *Son Asır Türk Şairleri*, c.2, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1194.

¹⁶³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, “Nuri”, *Son Asır Türk Şairleri*, c.2, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1243-1245.

¹⁶⁴ İbrahim Alâettin Gövsa, “Nuri Şeyda”, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, c.4, (İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945), 289.

Nüzhet

1874'te İstanbul'da doğdu. Babası Bulevîzâde Hacı Nesib Bey'dir. İlköğrenimini bitirdikten sonra Hacı İbrahim Efendi'nin "Dârü't-ta'lîm"inde ders aldı. Mülga Duyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin şube ve kalemlerinde çalıştı ve daha sonra Pul Müdürlüğü'ne terfi edildi. Damga Matbaası Müdürlüğü'ne tayin edildi. Yeni damga ve posta pullarını klişeleriyle beraber düzenleyip basmaya başladı. 1932 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Meşrutiyetin ilanından sonra "*Tercüman-ı Hakikat*"i akşam gazetesi olarak yeniden yayımladı. Arkadaşlarıyla beraber kurdukları "*Donanma Cemiyeti*"nde yazılar yazdı. Belediye Meclisi âzalığında bulundu. Manzumeleri, tarihleri, Sâib-i Tebrizî ve Kelim-i Hemedânî'nin beyitlerinden ve Arapçadan seçilmiş manzum tercümeleri vardır¹⁶⁵.

Osman Nuri Efendi

1842'de Selânik'te doğdu. Cevahirci lâkabıyla bilinen mevlevî ve ümmî Derviş Ali Ağa'nın oğludur. Dedesi de çalgıcı Selânikli Mustafa Ağa'dır. Özel ders aldıktan sonra hükûmet hizmetine girdi. Selânik Telgraf ve Tapu Kâtibi oldu. Bunun yanı sıra bir süre kereste ticaretiyle meşgul oldu. Daha sonra Manastır'da sınava girerek avukatlığa başladı. Manastır'da mahkeme reisi olan Hersekli Arif Hikmet meclisine devam etti. Çok sayıda manzumesi vardır. 14 Haziran 1903'te Viyana'da vefat etti¹⁶⁶.

Osman Senâî (Erdemgil)

Tarihçi, yazar, şair ve kurmay albaydır. 1872 yılında Kocacık (Debre)'ta doğdu. 1892'de Harp Okulu'ndan piyade subayı, 1895'te Harp Akademisi'nden kurmay yüzbaşı olarak mezun oldu. Çeşitli askerî görevlerde bulundu. 1914/1918 yılları arasında üç kez emekli olup göreve çağrıldı. 1938 yılına kadar Bursa Işıklar Askerî Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1944? yılında 72 yaşında İzmir'de vefat etti.

¹⁶⁵ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Nüzhet", *Son Asır Türk Şairleri*, c.2, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1276-1277.

¹⁶⁶ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, "Nuri", *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988): 1262.

Eserleri: *Osmanlı-Yunan Seferi-Dömeke Muharebesi* (3 cilt, 1897), *Tarih-i Harp* (3 cilt, 1896-1897), *Edebiyyat-ı Askeriye* (1897), *Pol ve Virjini* (Fransızcadan Tercüme, 1893), *Numûne-i Kitâbet-i Osmâniye* (1894), *Napolyon* (Fransızcadan Tercüme, 1901)¹⁶⁷.

Rauf Vicdanî (Mehmet Rauf)

Romancı. 24 Ağustos 1875 tarihinde İstanbul'da doğdu. Rauf Vicdanî, Besim Rauf, Cemil, Jüpon, Ali Necdet, Mehmet Nâfiz imzalarını da kullandı. Babasu Liman Dairesi memurlarından Ahmet Şükrü Efendi'dir. Defterdâr'da mahalle mektebi, 1884'te Soğukçeşme Askerî Rüştîyesi, 1888'de Bahriye Mektebi'nde öğrenim gördü. 1894'te teğmen rütbesi ile mezun oldu. Bir süre Girit'te staj gördü. 1895'te Kiel Kanalı'nın açılış töreni için açılış töreni için Hamburg'a gitti. İstanbul'a atandığında çeşitli gemilerde görevlendirildi. İstanbul'da 23 Aralık 1931 tarihinde vefat etti. *Servet-i Fünûn*, *Resimli Kitap*, *Musavver Hale*, *Musavver Muhit*, *Şehbal*, *Şiir ve Tefekkür*, *Şebap*, *Resimli Ay*, *Sevimli Ay*, *Güneş* dergilerinin yanı sıra *Tanîn*, *Yeni Ses*, *Cumhuriyet*, *Peyâm* (*Peyâm-ı Edebî*), *Payitaht*, *Vakit* gazetelerinde yazdı; *Mahâsin*, *Süs*, *Gelincik* ve *Sinema Yıldızı* adlarıyla dört tane magazin dergisi yayımladı.

Eserleri: Roman: *Eylül* (1901), *Ferdâ-yı Garâm* (1913), *Karanfil ve Yasemen* (1924), *Halâs* (1919). Öykü: *İhtizar* (1909), *Son Emel* (1913), *Kadın İsterse* (1919). Düzyazı Şiir: *Siyah İnciler* (1901). Oyun: *Ferdi ve Şürekâsı* (1909, Halit Ziya'nın aynı adlı romanından uyarlama), *Pençe* (1909), *Cidal* (1911). Anı: *Edebî Hatıralar* (1997, haz. M. Törenek), *Mehmed Rauf'un Anıları* (2002, haz. R. Tarım)¹⁶⁸.

Rauf Yektâ Bey

Mûsikî nazariyâtçısı ve yazarı, bestekâr, neyzen. 1871'de İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed Rauf'tur. Araştırma ve çalışmalarıyla Türk müzikolojisinin ve günümüz Türk mûsikî sisteminin temellerini attı. Babası Harbiye Nezâreti Mektûbî Seraskerî Kalemî birinci mümeyyizi Ahmed Arif Bey, annesi ise İkbal Hanım'dır. Simkeşhâne İbtidâî Mektebi'ni, Aksaray'daki Mahmudiye Rüştîyesi'ni 1884'te bitirdi.

¹⁶⁷ M. Orhan Bayrak, **Osmanlı Tarihi Yazarları**, 2. bs. (İstanbul: Milenyum Yayınları, 2002), 136-137.

¹⁶⁸ Murat Yalçın (ed.), "Mehmet Rauf", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c. 2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 694-696.

Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'nde, Kayıtlar Odası'nda görev yaptı. Fransızca öğrenimi için girdiği Lisan Mekteb-i Âlîsi'nden dört yıl sonra mezun oldu. Görevleri; 1913 yılında İstılâhât-ı İlmiye Encümeni üyeliği, 1917'de Dârülelhân'da Alaturka Bölümü'nün lağvına kadar Türk mûsikîsi nazariyâtı ve Şark mûsikîsi tarihi hocalığı; Medresetü'l-eimme ve'l-hutabâ'da ise mûsikî hocası, 1926 yılında İstanbul Konservatuvarı Tarihî Türk Mûsikîsi Eserlerini Tasnif ve Tesbit Heyeti Başkanlığı'dır. "Yektâ" mahlası hocası Nâsih (Nasûhî) Efendi tarafından verildi. Özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri aldı. Yakalandığı tifo hastalığı sebebiyle 8 Ocak 1935'te Beylerbeyi'nde vefat etti.

Eserleri: *Esâtîz-i Elhân: Hoca Zekâî Dede* (İstanbul,1318), *Esâtîz-i Elhân: Hâce Abdülkadir-i Merâgî* (İstanbul,1318), *Esâtîz-i Elhân: Dede Efendi* (İstanbul, 1341), *Türk Mûsikîsi Nazariyâtı* (İstanbul, 1343), *Şark Mûsikîsi Tarihi* (İstanbul, 1343)¹⁶⁹.

Recaizâde M. Ekrem

1 Mart 1847 tarihinde İstanbul'da doğdu. 1862'de Hâriciye Nezâreti Mektubî Kalemi'ne memur oldu. Nâmık Kemâl ile tanıştı. *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*'ne yazılar yazmaya başladı. Nâmık Kemâl Avrupa'ya gidince 1867 yılı itibariyle gazeteyi çıkarmaya başladı. 1877'de Şûra-yı Devlet (Danıştay) Üyeliği, 1880-1888 yılları arasında Mülkiye'de ve Galatasaray Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği, 1908'de Evkâf ve Maârif Nâzırlığı ve Ayan âzalığı (Senato üyeliği) görevlerinde bulundu. 31 Ocak 1914 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Mezarı Küçüksu'da, oğlu Nijad'ın kabri yanındadır. Şiir, roman, hikâye, oyun ve eleştiri türlerinde eserler veren yazar, "sanat sanat içindir" ilkesine bağlıdır. Recaizâde'nin asıl başarısı, edebiyatta Tanzimat ve Avrupa görüş ve değerlerini yaymasında, "Muallim Nâci"nin temsil ettiği "eski"ye karşı Servet-i Fünûn'un yeniliklerine ortam hazırlamasıdır.

Eserleri: *Araba Sevdası* (Roman, 1896), *Nağme-i Seher* (Şiir, 1871), *Yadigâr-ı Şebâb* (Şiir, 1873), *Zemzeme* (Şiir, 3 cilt, 1883-85), *Şemsa* (Hikâye,1895), *Afife*

¹⁶⁹ Nuri Özcan, "Rauf Yektâ Bey", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 34, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007): 469.

Anjelik (Oyun, 1870), *Çok Bilen Çok Yanılır* (Oyun, 1914), *Talim-i Edebiyat* (Edebiyat Bilgileri, 1872,1882)¹⁷⁰.

Recep Beyefendi (Mehmed Recep)

1881’de Rodos’ta doğdu. Babası gümrük memurlarından İbrahim Ethem Efendi’dir. Öğrenimini Rodos İdâdisi’nde tamamladı. Temmuz 1904’te Mülkiye’nin yüksek kısmından “iyiye yakın” derecede mezun oldu. 14 Ağustos 1904’te tayin edildiği Cezâir-i Bahr-i Sefîd Vilâyeti Maiyyet Memurluğu’nda stajını bitirdi ve kaymakamlığa terfi etti. 1 Temmuz 1907’de Çatak, 14 Şubat 1908’de Of, 25 Eylül 1909’da Atina (Pazar-Rize Sancağı), 31 Ağustos 1913’te Kangal, 22 Şubat 1914’te Darende kazaları kaymakamlığına atandı. Bu vazifedeyken hastalanarak tedavi için gittiği Elazığ’da 4 Haziran 1915’te vefat etti. Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca bildiği sicilinde yazılıdır.¹⁷¹

Remzi (Hasan Remzi Efendi)

1871 yılında (Hicri 1288) Vodina’da doğdu. Babası, Vodina müftizâdelerinden ve Fatih müderrislerinden Hüseyin Efendi’dir. Memleketinde aldığı öğrenimden sonra yirmi yaşında İstanbul’a geldi. Dergilerde manzumeler kaleme aldı. Abidin Paşa’nın Cezâir-i Bahr-i Sefîd vilâyeti valiliği esnasında maiyetinde kullanıldı. Kıbrıs’a kaçtığında *Zaman Gazetesi*’nde yazılar yazdı. Meşrutiyetin ilanından önce gittiği Londra’dan İstanbul’a döndü. Konya’ya nefyedildi ve burada valinin izniyle gazete ve mecmualara edebî yazılar yazdı. Yazdığı yazılar sebebiyle Karaman’a sürüldü. Umumî harbin sonlarında orada vefat etti. *Tercüman-ı Hakikat*, *Hazine-i Fünûn*, *Maarif*, *Musavver Terakki*, *Tarik*, *Şark*, *Eşref*, *Hizmet*, *Asır*, *Zaman*, *Nilüfer* gazete ve risalelerinde manzum ve mensur yazıları vardır. Eserleri: *Sanihâtım*, *Gençlik Hatırâtı*, *Sevda-yı Medfûn* (Basılmış); *İlham-ı Vicdan*, *Sefâlet*, *Hatıra-i Sevda*, *Londra Hatırâtı* (Basılmamış)¹⁷².

¹⁷⁰ Necatigil, *age*, 360-361.

¹⁷¹ Mücellidoğlu Ali Çankaya, “Mehmed Recep”, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, c.3, (Ankara: Mars Matbaası, 1968-1969): 1035.

¹⁷² İbnülemin Mahmud Kemal İnal, “Remzi”, *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969): 1405-1406.

Sadık Sabri (Erkân-ı Harbiye Zabıtânından)

Sadık Sabri Bey İskenderiye'de yaşar. Miralay rütbesi ile harp vazifesi yapmış biridir. Yalnız asker değil geniş bir kültür ve bilgiye sahip bir ilim adamıdır. Arapça, Farsça, Almanca, İngilizce, Fransızca, Rusça öğrendi. Sultan Abdülhamit Han zamanında çeşitli askeri vazifelerde görev aldı¹⁷³.

Safvet Nezihî

Romancı. 1871 yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ömer Lütfi'dir. Galatasaray Sultânîsi'ndeki öğrenimini tamamlayamadı. Bir ara Kapalıçarşı'da baba mesleği olan kuyumculukla uğraştı. Bir yandan da *İkdam*, *Malumât*, *Servet-i Fünûn* ve *Resimli Kitap* gibi gazete ve dergilerde yazılarla birlikte öykü ve romanlar yazdı. Daha çok Edebiyat-ı Cedîde akımının etkisi altında yazdığı duygusal romanlarla tanındı. Kendisini bütünüyle eğlence hayatına kaptırdı ve bir daha da bu hayattan kurtulamadı. Düzensiz ve derbeder bir hayat sürdürdüğünden son günlerini Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde geçirdi ve 3 Aralık 1939'da orada vefat etti.

Eserleri: *Zavallı Necdet* (Roman, 1898), *Teëhhül Âleminde* (Roman, 1899), *Kadın Kalbi* (Roman, 1901), *İzah ve İstizah* (Oyun, 1910)¹⁷⁴.

Sâhib (Pirîzade Mehmet Sahip Molla)

1838 yılında İstanbul'da doğdu. Osmanlı İmparatorluğunun son şeyhülislâmlarındandır. Pirîzadeler denen eski ve meşhur bir ailedendir. Babası kazasker İbrahim İsmet Bey'dir. Devrin tanınmış âlimlerinden ders aldı. Meşîhatta ve adliyyede çeşitli memurluklarda görev aldı; uzun zaman Şûra-yı Devlet Âzalığı yaptı. 1908 İnkılâbı'ndan sonra ayan âzası, 1909'da şeyhülislâm oldu. Bilgili, hür ve dürüst mizaçlı, mümtaz bir insan olarak tanındı. 1910 yılında vefat etti¹⁷⁵.

¹⁷³ Sare Kurucu, **Bir Ömürden Sayfalar: Ali Ulvi Kurucu'dan Hatıralar**, (İstanbul: Marifet Yayınları, 2002), 92-93.

¹⁷⁴ Murat Yalçın (ed.), "Safvet Nezihî", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 884.

¹⁷⁵ İbrahim Alâettin Gövsa, "Sahip Molla, Pirîzade Mehmet", **Türk Meşhurları Ansiklopedisi**, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyatı, 1945), 338.

Said (Said Bey, Kemalpaşazâde Muhammed Said Bey)

Edebiyatçı ve gazeteci. İyi bir eğitim aldı. Arapça, Farsça, Fransızca ve Almanca öğrendi. Uzun süre eski *Tarîk* ve eski *Vakit* gazetelerinde İcmâl-i Ahvâl başlığı altında siyasî makaleler, dil ve edebiyata dair birçok yazı kaleme aldı. Fransızcaya olan kabiliyetini *Galatât-ı Tercüme* adlı eseri ile yalnız 22 forması basılabilen Fransızcadan Türkçeye *Büyük Lûgat*'i ispat eder. Namık Kemal ve Ahmet Midhat Efendi ile tartışmaları; Abdülhak Hâmid ve arkadaşlarının yeni edebî meslekleri ile ilgili yazıları vardır. 1921 yılında vefat etti.

Eserleri: *Fezâil-i Ahlâkiye*, *Garâib-i Âdât-ı Akvâm*, *Galatât-ı Tercüme*, *Dârü'l-Kütüb*, *Sefirler* ve *Şehbenderler*, *Hukuk-ı Düvel*¹⁷⁶.

Said Paşa (Diyarbakırlı)

Osmanlı dönemi edebiyatının en büyüklerinden tarihçi, hikmet sahibi, yüksek bir zâttır. En son memuriyeti olan Mardin Mutasarrıflığı'nda 1890 yılında vefat etti.

Eserleri: *Mizânü'l-Edeb*, *Dîvançe-i Eş'ar*, *Mir'ât-ı Sıhhat*, *Türkçe Hulâsa-i Mantık*, *Nuhbetü'l-Emsâl*, *Tabsiretü'l-İnsan* ile Hz. Âdem'in yaratılışından yakın zamana kadar cereyan eden vak'aları toplamış bulunan dokuz ciltten ibaret *Mir'âtü'l-İber* ismindeki umûmî tarihidir¹⁷⁷.

Salih Zeki

1864 yılında İstanbul'da doğdu. Bilim tarihçisi, matematik ve astronom ve fizikçidir. Babası Boyabatlı Hasan Ağa, annesi ise Sâmiye Hanım'dır. 1874'te Dârüşşafaka'ya girdi; Mehmed Nâdir'in matematik derslerini takip etti ve onun özel öğrencisi oldu. 1882'de buradan birincilikle mezun oldu. Posta ve Telgraf İdaresi Fen Kalemi'ne memur oldu. 1884'te yükseköğrenimini yapmak üzere Paris'e gönderildi 1887'de Sarbonne Politenik Okulu'nu birincilikle tamamladı ve elektrik mühendisi oldu. 1887-95 yılları arasında İstanbul'da Posta-Telgraf Nezâreti'nde elektrik mühendisi olarak çalıştı. Bir aralık gazetecilik yaptı ve 1896'da *Resimli Gazete Dergisi*'nin yöneticisi oldu. 1884'ten itibaren Dârüşşafaka'da fizik ve matematik

¹⁷⁶ İbrahim Alâettin Gövsa, "Sait Bey, Kemalpaşazade-Lâstik Sait", *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyatı, 1945), 339.

¹⁷⁷ Bursalı Mehmet Tahir Efendi, "Saîd Paşa 'Diyar-ı Bekir'li'", *Osmanlı Müellifleri 1299-1915*, c.2, haz: A. Fikri Yavuz, İsmail Özen, (İstanbul: Meral Yayınevi, 1972), 362.

dersleri; Dârülfünûn'da ve Mekteb-i Mülkiye'de matematik, astronomi ve fizik dersleri verdi. İngilizce ve Fransızca öğrendi. 14 Temmuz 1921 tarihinde vefat etti.

Eserleri: *Kâmûs-ı Riyâziyyât* (4 cilttir. 2 cildi basılmıştır, İstanbul 1897, İstanbul 1922), *Dârülfünûn Konferansları* (Eserin bir kısmı matbûdur, İstanbul 1912), *Mizân-ı Tefekkür* (İstanbul, 1914), *İlm-i Hesâb* (İzmir, 1909), *Felsefe-i İlmiye* (Tercüme)¹⁷⁸.

Sertabip Nuri (Doktor Ziya Nuri Birgi)

1872 yılında İstanbul'da doğdu. Tıbbiye'de verdiği derslerle tanındı. Birçok eser kaleme alan profesör hekimlerdendir. Babası Doktor Nuri Birgili Bey'dir. 1890'da Askerî Tıbbiye'den hekim yüzbaşı olarak çıktı, okuduğu kurumda muallim muâvini iken 1894'te Berlin'e gönderildi. Orada Kayser Wilhelme Akademisi'nden diploma aldı. Daha sonra askerî sıhhiye hizmetlerinde ve kulak-burun-boğaz hastalıkları asistanlığında çalışarak uzmanlığını tamamladı. 1900'de memlekete dönerek bu alanla ilgili ders vermeye başladı. 1933'te Afyon milletvekili seçildi. 1936'da milletvekilliği görevinde zatürreden vefat etti.

Eserleri: *Kulak Hastalıkları, İnflanza ve Dangur, İdrar Muayenesi Usûlleri*¹⁷⁹.

Süleyman Nutkî

Osmanlı devletinin son yarım yüzyılında denizcilik kültürünün gelişmesinde emeği geçen ve çok sayıda eser veren bir deniz subayıdır. *Deniz Kuvvetleri Dergisi* adı altında hala yayımı devam eden *Risâle-i Mevkûte-i Bahriye* ile *Mecmua-i Fünûn-i Bahriye*, *Deniz* ve *Umman* gibi dergiler çıkardı. Osmanlı Kaptan ve Makinistler Cemiyeti'nin ve kılavuzluk teşkilatının kuruluşuna önderlik etti.

Eserleri: *Ertuğrul Fırkateyni Faciası, Bahriye Kura Neferi, Istılahât-ı Bahriye, Muharebât-ı Bahriye-i Osmaniye*¹⁸⁰.

¹⁷⁸ Salim Ayduz, "Salih Zeki", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c.2, (İstanbul: YKY, 1999), 496-497.

¹⁷⁹ İbrahim Alâettin Gövsa, "Ziya Nuri Paşa", *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, c.2, (İstanbul: Yedigün Neşriyatı, 1945), 413-414.

¹⁸⁰ https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/S%C3%B5Cleyman_Nutku.html [Süleyman Nutku, 10.07.2017].

Süleyman Tevfik (Özzorluoğlu)

1861 yılında İstanbul'da doğdu. 1939 İstanbul'da vefat etti. Babası Mabeyn kâtiplerinden Zorluzâde Hacı (Aziz) Hüsnü Bey'dir. Özel ders olarak Arapça, Farsça, Fransızca ve İtalyanca öğrendi. 1881'de Antep'te Fransızca öğretmenliği yaptı; Halep ve Selânîk'te çeşitli memuriyetlerde bulundu. 1897 yılında *Sabah Gazetesi* muhabiri olarak Osmanlı-Yunan Savaşı'na katıldı. 1906 yılında Meclis-i Kebîr-i Maârif Üyeliği yaptı. Cumhuriyet ilan edildikten sonra çeşitli gazete ve dergilerin yönetiminde yer aldı. Eserleri: *Tesalya'da Bir Cevelan ve Dört Aylık Seyahatim* (Anı, 1897), *Şah İle Âşık* (Halk Öyküsü, 1917), *İskender'in Aynası* (Halk Öyküsü, 1923), *Ferhat İle Şirin* (Halk Masalı, 1930), *Yunus Emre Divanı* (Derleme, 1937), *Letâif Cüzdanı* (1930)¹⁸¹.

Süreyya Efendi (Abdurrahman Süreyya)

Edip. 1841 yılında Süleymaniye'nin Mir-dohî ailesine mensup olarak Bağdat'ta doğdu. Âlet ilimlerini ve yüksek ilimleri doğduğu yerde ve İstanbul'da tamamladı. Fransızca ve Kürtçenin yanı sıra Arapça ve Farsça öğrendi. Bazı memuriyetler vesilesiyle taşrada bulundu. 1871'de Lizbon şehrinde yapılan Müsteşrikler Kongresi'ne memur olarak gönderildi. Dârü'l-fünûn ile Dârü'l-muallimîn'de ders verdi. 1904'te vefat etti. Hazret-i Hâlid civarına defnedildi.

Eserleri: *Mizânü'l-Belâgat*, *Sefîne-i Belâgat*, (Osmanlı Türk dili ve edebiyat kâidelerinden bahseder), *Fezâil-i Askeriyye*, *Rahatü'l-Ervâh* (*Mukaddime-i Mesnevi* şerhi), *Akvemü'l-Mesâlik* tercümesi (Eski sadrazam Tunuslu Hayreddin Paşa'nın siyaset ve hikmet-i hükûmetten bahseden Arapça eserinden derleme yoluyla oluşturulmuştur)¹⁸².

Şakir Efendi (Mehmed Şakir Efendi)

1829'da İstanbul'da Hubyar Mahallesi'nde doğdu. Babası, Elhac İbrahim Hilmi Habibullah'tır. İlköğrenimini mahalle mektebinde aldı. Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Hoca Ahmed Hamdi Efendi'nin uzun müddet hizmetinde bulundu. Orada sülûs ve nesih öğrenerek "Gâlib" mahlasıyla icâzet aldı. 1844'te Şeyh Kâmil

¹⁸¹ İhsan Işık, "Süleyman Tevfik Özzorluoğlu", **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c.8, 2. bs. (Ankara: Elvan Yayınları, 2007), 3272.

¹⁸² Bursalı Mehmet Tahir Efendi, "Abdurrahman Süreyya Süleymaniyeli", **Osmanlı Müellifleri 1299-1915**, c.2, haz: A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, (İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1972), 44-45.

Efendi'nin himayesi ve Hacı Keşşâf Efendi'nin desteğiyle Sadaret Mektubî Kalemî'ne kabul edildi. Câmî ve medreselerde ilim öğrenmeye çalıştı. Cevad Paşa'nın vezirliğinde rütbe-i ûlâ sınıf-ı evveline erişti. Girit ve Cezayir vilâyetleri, Biga Sancağı Kapı Kethüdâlığı diğer görev yerleridir. 1911'de vefat etti, Yûşa tepesine defnolundu¹⁸³.

Şeyh Mehmed Şerafeddin/ Mehmet Şerefettin Yaltkaya

Üniversite ordinaryüslerindendir. 1879'da Altımermer civarında doğar. Babası Cerrahpaşa Câmîi'nin hatip ve imamı Hafız Mehmed Arif Efendi'dir. Davutpaşa Rüştîyesi'ne ve Dârümuallimîn'in Rüştîye kısmına dört sene devam etti. Harbiye Muhasebât Dairesi Tahrirât Kalemî'ne tayin olundu. Dârü'l-ilm ve't-talim okulunda özel ders nâzırlığı; Bandırma Numûne Rüştîyesi başöğretmenliği, 1923'te ise Süleymaniye Medresesi Müdür Muavinliğ görevlerinde bulundu. Dârüşşafaka, Gelenbevi, Vefa, Kandilli'de çeşitli dersler okuttu. Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi'nde kelâm tarihi hocalığı yapar. Edebiyat Fakültesi'ne bağlı İslâm Tetkikleri Enstitüsü'nde ordinaryüs olur. *İrtika, Malûmât, Sırât-ı Müstakîm*'de şiirleri yayımlanır.

Eserleri: *İbn-i Esirler ve Meşâhîr-i Ulemâ, Tarih-i Kur'an-ı Kerim, Mevlânâ'da Türkçe Kelimeler ve Türkçe Şiirler, Muhtasar Târihü'd-düvel Tercümesi, Baybarî Tarihi Tercümesi, Küçük Dostlarıma* (Hece vezniyle yazılmış küçük bir mecmua), *Kuteybe yahud Türkistan Fethi* (Manzum Tarih), *Solgun Çiçekler* (Şiir)¹⁸⁴.

Şeyh Sadî

Fars edebiyatının en büyük şairlerindendir. Şîraz'da doğdu. Asıl adı Ebu Muhammed Sa'dî Müşerrifüddin (Şerefüddin) Muslih b. Abdillâh b. Müşerrif Şîrâzî'dir. Atabek Sa'd b. Zengî'nin mülâzımı olan babasının gözetiminde eğitime başladı. İlk dinî ve edebî bilgileri Şîraz'da aldıktan sonra öğrenimini tamamlamak için 1223'te Bağdat'a gitti ve Nizamiye Medresesi'nde ders aldı. Bağdat Müstansırıyye Medresesi'nde hocalık yapan İbnü'l-Cevzî ile Şehabeddin es-Sühreverdî'den etkilendi. 1292'de vefat etti. Sa'dî bütün şiirlerinde bilinen ve yaygın olarak kullanılan

¹⁸³ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Şakir", *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, (İstanbul: Milli eğitim Basımevi, 1969), 1731-1733.

¹⁸⁴ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, "Şerefüddin", *Son Asır Türk Şairleri*, c.3, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1788-1789.

kelimeleri tercih etti. Yaşadığı dönemde yaygın nazım şekli olan gazeli müstakil bir edebî tür olarak mükemmeliğe kavuşturan şairin şiir ve nesrinin en belirgin özelliği, akıcı ve sehl-i mümteni¹⁸⁵ olmasıdır.

Şeyh Vasfi/Vasfi Efendi/ Şeyhu'l-Urefâ Vasfi Efendi

Mutasavvıf, şair ve muallim. 1851 yılında İstanbul Fatih'te Draman'da doğdu. Babası Nakşibendiyye'ye bağlı Kefevî Dergâhı şeyhlerinden Mehmed Râşid Efendi'dir. İlk bilgilerini babasından ve Fâtih Câmîi hocası Mustafa Efendi'den aldı. Gelibolulu Hoca Tâhir Efendi'de *Mesnevî*, Molla Câmî ve Hâfız divanlarını okudu. Öğrenimini tamamladığında Kefevî Dergâhı şeyhliğine getirildi. Ayrıca Fâtih Merkez Rüştîyesi'nde kavâid-i Osmâniyye, Mekteb-i Kudât'ta kitâbet-i resmiyye dersleri; Mekteb-i Nüvvâb'ta kitâbet ve inşâ dersleri verdi. Meclis-i Meşâyih Üyeliği'nde bulundu. 1910 yılında vefat etti. Mezarı Draman Câmîi hazîresinde babasının kabri yanındadır.

Daha çok eski tarzda yazdığı şiirleriyle tanınan Şeyh Vasfî, Recâizâde Mahmud Ekrem'le Muallim Nâci arasındaki tartışmada Nâci'nin yanında yer almış, yeni edebiyat anlayışına karşı eski edebiyatı savunmuştur. Manzumeleri ve makaleleri *Tercümân-ı Ahvâl* ve *Saâdet* gazetelerinde; *Maârif*, *Mekteb*, *Hazîne-i Fünûn*, *İmdâdü'l-midâd*, *Güneş* ve *Mürüvvet* dergilerinde yayımlanmıştır¹⁸⁶.

Şükrü Osmanî/Osman Şükrü (Doktor Osman Şükrü Şenozan)

1874 yılında İstanbul'un Süleymaniye semtinde doğdu. Babası Kastamonulu bir aileden gelen Ali Osman Efendi'dir. İlkokuldan sonra sırasıyla Şehzâde Rüştîyesi, Mülkiye İdâdisi ve İstanbul Tıp Fakültesi'nde öğrenimini tamamladı. Erken yaşlarda mûsikî çalışmalarına başladı. Zekâî Dede ve oğlu Ahmed Irsoy'dan makam ve usûl dersleri aldı. Midilli Adası ile Muğla'da hükûmet ve belediye doktorluğu yaptı. İzmir Memleket Hastanesi'nde çalıştı. Daha sonra yaklaşık on yedi yıl boyunca İzmir Sağlık Müdürlüğü'nde; Kurtuluş Savaş sonrasında ise Sağlık Bakanlığı Hıfzıssıhha

¹⁸⁵ Mustafa Çiçekler, "Sa'dî-i Şîrâzî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 35, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008): 405-407.

¹⁸⁶ Mustafa Özşarı, "Şeyh Vasfî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 39, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010): 71-72.

Müdürlüğü'nde görev yaptı. Kastamonu milletvekili seçildi. 4 Temmuz 1954 tarihinde vefat etti¹⁸⁷.

Tâhirü'l-Mevlevî

Edebiyat tarihçisi, yazar ve şair. 13 Eylül 1877 tarihinde İstanbul Taşkasap'ta (Fındıkzade) doğdu. Asıl adı Mehmed Tâhir'dir. Babası hademe-i hâssa başçavuşlarından Mustafa Saffet Bey; annesi Emine Emsal Hanım'dır. Tâhirü'l-Mevlevî öğrenimini Gülhane Askerî Rüştiyesi ve Menşe-i Küttâb-ı Askerî'de aldı. 1892'de Bâb-ı Seraskerî'de mülâzım olarak görev yaptı. Bu arada Filibeli Râsim Efendi ve Mehmed Esad Dede'nin derslerine devam etti ve 1893 yılında mesnevîhanlık icâzetnâmesi aldı. Mekke Şeyhü'l-meşâyih Ahmed er-Rifâî kendisine Kadîrî ve Rifâî tarikatlarından icâzetnâme verdi. Memuriyetten istifa ederek 1896-1898 yılları arasında 1001 günlük çileye girdi. 1899'da Tâhir Dede Kütüphanesi'ni kurdu ve kitap yayımına başladı. Haftalık bir dergi çıkarma başvurusu geri çevrilince yayımına ara verilen *Resimli Gazete*'yi yeniden çıkarmak üzere Karabet ile anlaştı. Ancak gazeteye ilk sayısının hemen ardından jurnal yüzünden yayım yasağı getirildi; kitap yayım izni de durduruldu. Hicivleri ve kalem mücadeleleriyle tanınır; hürriyetçi bir karaktere sahiptir. Binlerce öğrenci yetiştirdi ve birçok öğrencisi yüksek mevkilere geldi. 1951 yılında vefat etti¹⁸⁸.

Tanbûrî Neşet Bey (Ahmed Neşet Bey)

Türk sâzendesi. 1866 yılında doğdu. Tanbûrî Cemil Bey'in 5 yaş büyük ağabeyi ve tanbûr hocasıdır. Babası Mustafa Reşid Efendizâde Mehmed Tevfik Bey; annesi Zihn-i Yâr Hanım'dır. Ahmed Bey, klâsik tavırda tanbûrdan başka lavta, ûd, ve keman da öğrendi. Kızı Nâhide Aykaç Hanım'a piyano öğretti. Ahmed Bey, bir *Dilkeş-Hâverân Muhammes Peşrev* besteledi. 1912 yılında vefat etti¹⁸⁹.

¹⁸⁷ Dr. M. Nazmi Özalp, "Doktor Şükrü Şenozan", *Türk Mûsikîsi Tarihi*, c. II, (İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000), 134-135.

¹⁸⁸ Alim Kahraman, "Tâhirülmevlevî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 39, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010): 407-409.

¹⁸⁹ Yılmaz Öztuna, "Ahmed Bey (Tanbûrî)", *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, c.1 A-L, Kültür Bakanlığı/1163, Kültür Eserleri Dizisi/149, (Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1990), 31-32.

Tepedelenlizâde Kâmil

Hüseyin Kâmil Bey, 1865 yılında İstanbul'da doğdu. Tepedelenli Ali Paşa'nın torunu İsmail Rahmi Paşa'nın oğludur. Öğrenimini Aksaray'da Mahmudiye Rüşdî ve Mülkî İdadî'de aldı. Daha sonra Tanzimat Dairesi Kalemi'ne maaşsız olarak devam etti. Devam etmekte zorlandığından dolayı kalemi terk etti ve birkaç sene inzivaya çekildi. Vefatına kadar bir işle meşgul olmadı. 1921 yılında Haydarpaşa'da Koşuyolu'ndaki evinde vefat etti. Merkezefendi Kabristanı'nda annesinin yanına defnolundu.

Eserleri: *Muharebelerimiz, Vâlidem* (Manzum), *Barbaros Hayrüddin Paşa* (Manzum. Preveze Muharebesi'ni tasvir eder), *Yazdıklarım* (Şiir mecmuası), *Ma'suka yahud Muhafaza-i aşk* (Manzum), *Bir Müteverrimenin Hissiyâtı* (Manzum), *Numûne-i Şecâat* (Manzum)¹⁹⁰.

Tevfik Rıza/Doktor Rıza Tevfik (Bölükbaşı)

20. yy şairlerindendir. 1869 yılında Cisrimustafapaşa/Edirne'de doğdu. 1897'de Tıbbiye'yi bitirdi. 1918'de Maârif Nâzırı, 1919'da Şûra-yı Devlet Reisi oldu. 1920'de imzaladığı Sevr Anlaşması'ndan dolayı Yüzelliliklerle birlikte 1922'de yurdu terk etmek zorunda kaldı. Yirmi yıllık sürgün hayatının çoğunu Ürdün'de geçirdi, 1934'te Lübnan'a yerleşti. 1943'te çıkarılan af kanunundan birkaç yıl sonra yurda döndü. 31 Aralık 1949 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi. Servet-i Fünûncuların çağdaşı olduğu halde 1913'ten sonra saz ve tekke şiiri geleneğinden faydalandı. Duygulu, içten koşma, nefes ve divanlar kaleme aldı. Şiiri ile aydınlar arasında bir köprü olan şair; felsefe, edebiyat, edebiyat tarihi konularında da eser sahibidir.

Eserleri: Şiirlerini *Serab-ı Ömrüm* adlı bir kitapta topladı. Hilmi Yücebaş'ın *Rıza Tevfik* kitabı şairin hayatını; hatıra, fıkra ve şiirlerinden seçmeleri derleyen geniş bir antolojidir. *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı İle İlgili Makaleleri* (1982) ve *Biraz da Ben Konuşayım* (1993) adlı anı kitabı, Abdullah Uçman tarafından hazırlandı¹⁹¹.

¹⁹⁰ İbnülemin Mahmut Kemal İnan, "Kâmil", *Son Asırlar Türk Şairleri*, c.2, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988), 793.

¹⁹¹ Necatigil, *age*, 110-111.

Uşşakizâde Halid Ziya (Halit Ziya Uşaklıgil)

Servet-i Fünûn romancılarındandır. 1866 yılında İstanbul'da doğdu. 1873-1878 yılları arasında Mercan Mahalle Mektebi ve Fatih Askerî Rüştiyesi'nde öğrenim gördü. Babasıyla İzmir'e gitti. Yabancı bir okulda öğrenimine devam etti. Arkadaşlarıyla 1884'te *Nevruz*, 1886'da ise *Hizmet* gazetelerini çıkardı. İzmir Rüştiye ve İdâdîsi'nde öğretmenlik yaptı. Diğer görevleri Osmanlı Bankası Muhâsipliği, 1893'te Reji İdaresi'nde başkâtipliğidir. Tekniğinin kuvveti ve kurduğu roman diliyle yalnız Servet-i Fünûn topluluğunun değil Cumhuriyetten önceki Türk edebiyatının da en kuvvetli romancısı kabul edildi. Fransız realist ve natüralistleri etkisinde, realist-psikolojik eserler kaleme aldı. 27 Mart 1945 tarihinde vefat etti¹⁹².

Vecihi

Romancı. 1869 yılında İstanbul'da doğdu. Tam adı Vecihi Mehmet'tir. Vezir Vecihi Paşa'nın torunu ve Şûra-yı Devlet üyelerinden Aziz Bey'in oğludur. 1891'de Mühendis Okulu'ndan istihkâm subayı olarak mezun oldu. Nâfia Fen Heyeti'nde görev yaptı. İçkiye düşkünlüğüyle tanınan Vecihi, kolağası rütbesindeyken 35 yaşında geçirdiği kalp krizi sonucunda 1904 yılında vefat etti. 1894'ten itibaren *İkdam Gazetesi*'nde tefrika ettiği romanlarıyla, özellikle *Mehcure* eseriyle, çeşitli halk kesimlerinden geniş ilgi gördü. Konuları birbirine benzer 10'un üzerinde öykü kaleme aldı. "*Endülüs*" adlı manzum oyunu yayımlanmadı. Nâmık Kemâl tarzında parlak benzetişler, süslü ve uzun cümleler yazan bir romancı olarak tanındı¹⁹³.

Vizantal (Wilhelm Wiesenthal)

1845 yılında doğdu. Wiesenthal, İstanbul'da tahsilini tamamladıktan sonra Paris'e gönderildi. "Saint'-Louis" Okulu'nda Ahmet Vefik Paşa ile arkadaşlık kurdu. Türkçe, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rumca, Arapça ve Farsça öğrendi. 1872'de Fransa'daki öğrenimini tamamladı ve İstanbul'a döndü. Ardından Mâliye Nazâreti'nde 1879 yılına kadar müfettişlik yaptı. Yakın dostu Ahmet Vefik Paşa, Wiesenthal'i Âşâr Nâzırlığı'na getirdi. 1890'da Ahmet Mithat Efendi'nin *Tercüman-ı Hakikat* ve Ahmed Cevdet Bey'in *İkdam Gazetesi*'nde tercüman ve yazar olarak çalıştı. Aynı zamanda

¹⁹² Necatigil, **age**, 435.

¹⁹³ Murat Yalçın (ed.), "Vecihi", **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 1097.

saray mütercimi olarak görev yaptı. 1891'den 1900'e kadar Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn'a öğretmelik yaptı.

Eserleri: Basılmış, basılmamış birçok eseri mevcuttur. 1895 senesinde Kitabçı Karabet tarafından yayımlanmış 1075 sayfalık bir de *Fransızcadan Türkçeye Cep Lügati* mevcuttur¹⁹⁴.

Yenişehirli Yusuf Nihad (Yusuf Nihad Berker)

Yusuf Nihat Berker 1875 yılında Yenişehir'de doğmuştur. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni 1898 yılında bitirdikten sonra, Nisan 1900 tarihinde Rize Savcı Yardımcısı olarak mesleğe girmiş, sırasıyla Çatalca, Kütahya, Konya, İzmir, Beyoğlu, İstanbul'da çeşitli mahkemelerde hâkim ve savcı olarak çalışmıştır. Yusuf Nihat Berker Ekim 1918'de Yargıtay Başsavcı Yardımcılığına, Ocak 1922'de Adliye Nezâreti Ceza İşleri Müdürlüğü'ne getirilmiş, Ekim 1923 tarihinde Eskişehir Yargıtayına Başsavcı olarak atanmıştır. Yusuf Nihat Berker emekliye ayrıldığı, 13 Temmuz 1943 tarihine kadar, Eskişehir ve Ankara'da Cumhuriyet Başsavcısı olarak vazife görmüş, 1950 yılında vefat etmiştir¹⁹⁵.

Yenişehirlizâde Hâlid Eyyûb

Hâlid Eyyûb Bey, İzmirlidir. İzmir'deki okullarda ilimlerin temel yasalarını öğrendi ve *Ahenk Gazetesi*'nde yazılar kaleme aldı. İzmir'de mahkeme riyâsetinde bulunan Mahmud Es'ad Efendi'nin öğrencisi oldu. Hocasının tayin olması üzerine birlikte İstanbul'a geldiler. Hukuk Müşavirliği Kalemî'nde ve Mekteb-i Hukuk'ta öğrenimine devam etti. Baba Tâhir'in çıkardığı *Malumât* ve *Servet* gazetelerinde yazı yazdı. Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce öğrendi. Veremden dolayı 1901'de Beykoz'da vefat etti.

Eserleri: *İslam ve Fünûn, Tarihçe-i Afganistan, Sadi, Gutenberg, Goriller İçinde, Sevda-yı Nihân, Kayıkla Cevalan, Alp Dağlarında Temaşa ve Edvâr-ı Arz*¹⁹⁶.

¹⁹⁴ **Ahmet Fehim Bey'in Hâtıraları**, Haz: Hafi Kadri Alpman, 1001 Temel Eser, (İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977), 219-220.

¹⁹⁵ <http://www.hukukcular.org/savci/yusuf-nihat-berker.html> [Yusuf Nihat Berker, 17.10.1017].

¹⁹⁶ İbnülemin Mahmut Kemal İnan, "Halid Eyyub Bey", **Son Asır Türk Şairleri**, c.I, 3.bs. (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988): 515.

Yusuf Ziya

Şair. 1854 yılında Yozgat'ta doğdu. Ziya Hayri imzasını da kullandı. Babası Yozgatlı Hasan Hayri Paşa'dır. Rüstiye'deki öğreniminden sonra özel ders aldı. Yozgat ve Kırşehir'de Tahrirât ve Adliye Kalemli'nde çalıştı. Diğer görevleri Niğde, Kırşehir, Lüleburgaz, Kastamonu'da savcı yardımcılığı; Çankırı, Musul, Adana'da Ceza Mahkemesi Reisliği'dir. Hakkında verilen bir jurnal üzerine Adana'da görevinden alındı. Bu ihbarla ilgili olarak İstanbul İstinaf Mahkemesi'nde yargılandı ve beraatine karar verildi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1908'de Üsküdar Bidâyet Mahkemesi Üyesi olarak görev yaptı. 1918 yılında İstanbul'da vefat etti. Merkez Efendi Kabristanı'nda gömülüdür.

Eserleri: *Tabsıra yahut Adana Temaşası* (Şiir, 1896), *Temaşa-yı Celâl-i Huda* (Şiir, 1896), *Zemzeme-i Zafer* (Şiir, 1898), *Barîka-i Teessür* (Şiir, 1909), *Vâveylâ-i Peder yahut Evlat Acısı* (Şiir, 1914), *Müntehabât-ı Şahnâme-i Firdevsî-i Tusi* (Derleme, 1889), *Medâr-ı Mükâleme* (Türkçe-Arapça-Farsça, 1889)¹⁹⁷.

Zaimzâde Hasan Fehmi

Şair, yazar. 1875 yılında Varna'da doğdu. Babası Zaimzâde Mithat Efendi'dir. İstanbul'da Mühendishâne-i Berr-i Hümayûn'da okurken sağlık nedeniyle okulu yarıda bıraktı. Defter-i Hakânî Muhasebe Kalemi'nde çalıştı. Bu dönemde “serbest fikirli olmak” suçundan önce Fizan'a, sonra Trablusgarb'a sürüldü. Sürgünü sırasında Mısır'a kaçtı. Viyana'ya giderek hukuk ve iktisat okudu. 1911'de Tebriz Başkonsolosluğu'nda ve Dâhiliye Nezâreti Hususî Kalem Müdürlüğü'nde görev yaptı. Görevi sırasında yüksek sesle şarkı söylemeye başladığı için akıl hastanesine kaldırıldı. 15 gün sonra 9 Şubat 1916'da İstanbul'da vefat etti. Arapça, Almanca, İngilizce ve İtalyanca öğrendi. “Elem ve Sitem” adlı şiir mecmuası basılmamıştır.

Eserleri: *Hacle-i Ekbâr* (Şiir), *Devlet-i Aliyye'nin Zaaf ve Kuvveti* (von der Goltz), *Deha Nedir?*, *Çar* (Çeviri)¹⁹⁸.

¹⁹⁷ Murat Yalçın (ed.), “Yusuf Ziya (Yozgatlı)”, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.2 K-Z, 3.bs.(İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 1145-1146.

¹⁹⁸ Murat Yalçın (ed.), “Fehmi (Zaimzade)”, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.1 A-İ, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 432.

Zehâvîzâde Cemil Sıdkı/Cemil Sıdkı

Iraklı düşünür, şair, edip ve yazar. Asıl adı Cemîl Sıdkî b. Muhammed Feyzî b. Mollâ Ahmed el-Bâbânî ez-Zehâvî'dir. 18 Haziran 1863 tarihinde Irak'ın Süleymaniye şehrinde doğdu. Tanınmış Kürt aşireti Bâbân'ın yönetici sülâlesine mensuptur. Zehâvî mahalle mektebindeki öğreniminden sonra sarf, nahiv, mantık ve belâgat dersleri aldı. Babasından Beyzâvî tefsiri, Şerhu'l-Mevâkıf ve Mütenebbî'nin Divan'ını okudu. Arapça, Farsça, Türkçe ve Kürtçe öğrendi. Zehâvî düzenli bir yükseköğrenim görmese de babasının teşvikiyle edebî ve felsefî eserleri okumaya yöneldi. Arap şiirinin klâsiklerinden başka Ömer Hayyâm, Firdevsî, Hâfız-ı Şîrâzî gibi büyük İran şairlerinin eserlerini okudu. Muhammed Feyzî Efendi, Şâfiî olmasına rağmen 1853-1890 yılları arasında Bağdat'ta Hanefî müftülüğü yaptı. Görevi sırasında vefat etti. Şiir, araştırma ve makalelerinde sosyal hayatın sorunlarını, İslâm toplumunun geri kalmışlığını, kadın haklarını, çok evlilik ve boşanma problemlerini, sosyal adaleti, toplumdaki sınıf farklılıklarını, sınıflar arasındaki hak ve ödev dengesizliğini ele aldı. Şiirlerinde din felsefesi, tabiat felsefesi, riyâzî ve amelî felsefe bağlamında çeşitli konulara dair fikirlerini açıkladığı için filozof şair olarak da anıldı. 1936 yılında vefat etti.

Eserleri: Manzum: *el-Kelimü'l-manzûm*, *Rubâiyyâtü'z-Zehâvî*, *Dîvânü'z-Zehâvî*. Mensur: *Ta'lîlü'l-câzibiyye (el-Câzibiyye ve ta'lîlühâ)*, *'Ulye'l-felsefe, el-Kâinât, Hikmet-i İslâmiyye Dersleri, Rivâyetü Leylâ ve Semîr*¹⁹⁹.

Ziya (Ziya Paşa)

Şair, yazar, gazeteci. 1825 yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Abdülhamit Ziyâettin'dir. Babası Galata Gümrüğü kâtiplerinden Feridüddin Efendi, annesi İtir Hanım'dır. Kandilli'de mahalle mektebi, Süleymaniye'de Mekteb-i Edebiye ve Beyazıt Rüştîyesi'nde öğrenim gördü. Küçük yaşta Arapça ve Farsça öğrendi. 1845'te Sadaret Mektubi Kalemi'nde kâtip olarak görev yaptı. Burada iken son tezkire yazarı Fatin Efendi vesilesiyle dönemin tanınmış şair ve edebiyatçıları, Encümen-i Şuara mensupları Leskofçalı Gâlip Bey, Osman Şems Efendi, Nevres Efendi ve Kâzım Paşa

¹⁹⁹ Philip Charles Sadgrove, "Zehâvî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 44, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013): 177-179.

ile tanıştı. Onlarla birlikte klasik edebiyat kültürünü geliştirdi. 17 Mayıs 1880 tarihinde Adana’da vefat etti.

Eserleri: *Terci-i Bent- Terkib-i Bent*, *Eş’âr-ı Ziya* (Şiir), *Zafernâme Şerhi* (Mizah), *Harabât* (Antoloji), *Defter-i Âmâlim* (Kaybolan *Emile* çevirisine önsöz olarak yazdığı çocukluk anıları), *Endülüs Tarihi I, II* (Viardot), *Engizisyon Tarihi* (Chéruef ve Laeallée), *Riyanın Encâmı* (Molière, Tartuffe). J. J. Rousseau’dan yaptığı *Emile* ve *Les Confessions* çevirileri ile Fénelon’dan yaptığı *Télémaque* çevirilerinin metinleri kaybolmuştur²⁰⁰.

Ziyaüddin (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî)

Nakşibendî- Halidî şeyhlerinden, âlim ve mutasavvıftır. Gümüşhane'nin Emirler Mahallesi’nde doğdu. Babasının adı Mustafa’dır. 1822’de ailesinin ticaret yapmak için gittiği Trabzon’da Şeyh Osman Efendi ve Şeyh Halid es-Saîdî gibi âlimlerden sarf, nahiv ve fıkıh dersleri aldı. 1831’den sonra amcasıyla birlikte ticarî amaçla İstanbul’a gitti. Beyazıt Medresesi’nde dini ilimleri öğrendi. Daha sonra Mahmud Paşa Medresesi’nde ders almaya devam etti. Hafız Mehmed Emin Efendi, Abdurrahman Harpûti gibi devrin önde gelen âlimlerinden ders aldı.

Eserleri: *Câmi’u’l- usûl*, *Ruhu’l- ârifîn*, *Mecmûatü’l-ahzâb* (Tasavvuf). *Râmûzü’l- ehâdis*, *Letâifü’l-hikem*, *Hadis-i Erba’in* (Hadis). *Necâtü’l- gâfilîn*, *Devâü’l- müslimîn* (Ahlâk). *Câmiu’l-mütûn*, *Matlâbü’l-mücâhidîn* (Fıkıh ve Akaid)²⁰¹.

2.3.2. Ressamlar, Fotoğraf Sanatçıları

Resimli Gazete’de resimlerin ve fotoğrafların büyük bir bölümü imzasız olarak yayımlanmıştır.

Derginin 1313 yılına ait iki sayısında yer alan fotoğrafta ve ilavelerine ait kapak resimlerinde Ayn. (Ğ) Adil imzası, 1315 yılına ait iki sayının fotoğrafında ise

²⁰⁰ Murat Yalçın (ed.), “Uşaklıgil, Halit Ziya”, *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c.2 K-Z, 3.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 1164-1166.

²⁰¹ İrfan Gündüz, "Gümüşhânevî, Ahmed Ziyâeddin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 14, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996): 276-277.

TH. Vafiadis imzası gör÷lmüştür. Fotoğraflara kıyasen resimlerde tespit edilen imzalar daha çeşitlidir. İmzasız resimler haricinde C. Rossyrhe, M. Bello, Maylard, Miss Ekalet, Mösyö Nâbih, K. Kuruş, Prèziosi (Preçiyozı), F. M. Bredt, E. W., Mustafa Şevket/ Şevket Bey, P. Roth ve Morgan’a ait resimler bulunmaktadır.

3. FİHRİST

Bu bölümde *Resimli Gazete* dergisinin yazar, konu, fotoğraf ve resim fihristi yer almaktadır.

3.1. Yazar Adlarına Göre Fihrist

Resimli Gazete dergisinde imzası bulunan yazarlar alfabetik olarak sıralanmıştır. İmzası bulunmayan yazarlar, “İmzasız” başlığı altına dâhil edilmiştir. Bazı imzalar, kişi ismi değil gazete-dergi ismi olarak geçmektedir. Fihrist ve içindekiler kısmı bu durum göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Yazar adlarına göre fihrist bölümünde, yazarların kaleme aldığı yazılar kronolojik olarak sıralanmıştır.

-A-

3.1.1. Abdullah Hasib

Başlıksız

N.43, 19 Ağustos 1313, s.509-510

3.1.2. Abdülhalim

Niçin Ağlıyor?, Niye Gülüyor?

N.3, 17 Nisan 1313, s.33

3.1.3. Abdülkadirzâde Hüseyin Haşim/Abdülhaşim/Hüseyin Haşim/ Hüseyin Mevcî

İstirdâd-ı Vatan yahut Gülbang-ı Zafer	N.25, 17 Nisan 1313, s.291
Bir Gönüllü Ağızdan ‘Aheng-i Cenk’ yahut ‘Berk-i Celâdet’	N.28, 8 Mayıs 1313, s.326
Berba Mihrana	N.28, 8 Mayıs 1313, s.326
Yine Ona	N.29, 15 Mayıs 1313, s.338
Bu da Böyle	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362
Kıta	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362
Hazin Bir Neşîde-i Arabiye'nin Meali	N.32, 5 Haziran 1313, s.374
Bir Kıta	N.32, 5 Haziran 1313, s.374
Bir Rüya-yı Latîf	N.33, 12 Haziran 1313, s.386
Kıta	N.33, 12 Haziran 1313, s.386
Kıta	N.35, 26 Haziran 1313, s.410
Güzergâh-ı Canânda	N.36, 3 Temmuz 1313, s.422
Vecd	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434
Kıta	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434
Tevhid	N.F, 15 Temmuz 313, s.101-103
Merhum Zekâi Dede Efendi Hakkında	N.F, 15 Temmuz 313, s.145-147
Arapçadan Muktebes	N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Bu da Ol Bîvefâya Dairdir	N.39, 24 Temmuz 1313, s.458
Âyineye	N.39, 24 Temmuz 1313, s.458
Bir Taziyename	N.40, 31 Temmuz 1313, s.471
Nutuk	N.41, 7 Ağustos 1313, s.484-486
Merhum Zekâî Dede Efendi Hakkında	N.63, 9 Şubat 1313, s.746
Elhân-ı Besâlet -1-	N.67, 12 Mart 1314, s.794
Kıta-i Târihiye	N.68, 19 Mart 1314, s.806
Hıfzû'l-Lisan	N.68, 19 Mart 1314, s.811
Hizber	N.69, 26 Mart 1314, s.823-824
Sürûd-ı Zafer	N.70, 2 Nisan 1314, s.830
Başlıksız	N.71, 9 Nisan 1314, s.841
Edebiyatımızda Garâbet	N.72, 16 Nisan 1314, s.854-859
Başlıksız	N.73, 30 Nisan 1314, s.865
Edebiyatımızda Garâbet	N.73, 30 Nisan 1314, s.874-875
Edebiyatımızda Garâbet	N.74, 7 Mayıs 1314, s.878-882
İmam Ali (Kerremallahu vecheh) Efendimizin Hazret-i Hüseyin'e Bir Nasihatı	N.75, 14 Mayıs 1314, s.890-892
Tenkidâta Nazar	N.75, 14 Mayıs 1314, s.892
Cevap	N.76, 21 Mayıs 1314, s.904-908

Başlıksız	N.77, 28 Mayıs 1314, s.913
Mukabele	N.78, 4 Haziran 1314, s.930-934
Aynü'l-Edeb'ten	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1001
Aynü'l-Edeb'ten	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1026-1027
Aynü'l-Edeb'ten	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040
Başlıksız	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1061-1062
El Merru Adüvvü'l- Mâ Cehl	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1070-1072
Tashîh-i Fikr	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1084-1085
“Teslim-i Hakikat”e Bir Nazar	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1096-1098
Tefekkür	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1115-1116

3.1.4. Adanalı Ziya

Gazel	N.55,11 Kanunuevvel 1313, s.650

3.1.5. Âdil Hâki

1.Ulemâya Hürmet, 2.Tashîh-i Niyet, 3.Mesâib u Belâyâda Rücû-ı İlâllah	N.90, 14 Teşrinisani 1314, s.1078,1079

3.1.6. Ahmed Bey

Ahmed Bey'in Ağır Aksak Usûlünde N.F.Ek., 15 Temmuz 313, s.13
Sûzinâk Şarkısı

3.1.7. Ahmed Fuad

Çamlıca	Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45
Şefkat-perver Vâlîde	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49
Arz-ı Teşekkür	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49
İyi Refik	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.53-54
Haylazlığın Netice-i Vahîmesi	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.57
Mektep	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.62
Bir Bîkes Çocuk	Ek.18, 27 Şubat 1313, s.66-67
Kayıp Çocuk	Ek.19, 6 Mart 1313, s.70-71
Kayıp Çocuk	Ek.21, 20 Mart 1313, s.78-79
Başlıksız	Ek.23, 2 Nisan 313, s.83

3.1.8. Ahmed Hamdi

Başlıksız	N.F., 15 Temmuz 313, s.119-121
Kıta	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.674
Asâkir-i Osmâniyenin Muhârebe-i Âhire-i Yunâniyede İhrâz-ı Şeref-i Galibiyet Etmesi	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.674, 675

Üzerine Tebrik ve Tes'îdi Hâvi
Bir Kaside-i Târihiyedir

Kirmastiden

Ek.72, 16 Nisan 314, s.255

3.1.9. Ahmed Kemâl

Hayat

N.13, 26 Temmuz 315, s.186

Hîçî-i Aşk

N.15, 12 Ağustos 315, s.221

3.1.10. Ahmed Midhat Efendi

Dekadanlar

Ek.20, 13 Mart 1313, s.73-75

Osmanlıların Vezâif-i Medeniyesi

N.F., 15 Temmuz 313, s.64-68

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.7, 10 Haziran 315, s.99-102

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.8, 17 Haziran 315, s.117-119

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.10, 1 Temmuz 315, s.142-143

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.11, 8 Temmuz 315, s.160-163

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.14, 5 Ağustos 315, s.206-208

3.1.11. Ahmed Necati

Mektup

Ek.21, 20 Mart 313, s.77

3.1.12. Ahmed Rasim

Hevâ-yı Raks	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.3-4
Derd-i Dil	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.23-24
Derd-i Dil	N.3, 7 Teşrinsani 1312, s.35-36
Andelib'e	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59
Derd-i Dil	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59
Derd-i Dil	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.72
Derd-i Dil	N.9, 19 Kanunevvel 1312, s.107-108
Edeb-i Milli	N.56, 19 Kanunevvel 1313, s.662

3.1.13. Ahmed Rifat

Hande-i Emel	Ek.48, 25 Eylül 313, s.181-182
Hatıra-i Garâm	Ek.49, 1 Teşrinievvel 313, s.185-186
Fidan	Ek.51, 16 Teşrinievvel 313, s.193-195
Niçin Düşünüyorsun?	Ek.52, 23 Teşrinievvel 313, s.198
Leyl-i Girân	Ek.53, 30 Teşrinievvel 313, s.201-202
Bilinmeyen Sevda	Ek.54, 6 Teşrinisani 313, s.205-206
Bundan Ona	Ek.57, 28 Kanunuevvel 313, s.215
Sâfiyet-i Aşk	Ek.58, 8 Kanunusani 313, s.219
Denizin Hayaliyle	N.14, 5 Ağustos 315, s.202

Sade Bir Vak‘a	N.16, 19 Ağustos 315, s.249-251
Şebâb-ı Meftûrem	N.16, 19 Ağustos 315, s. 243-244
Bir Mudhikeden	N.18, 9 Eylül 315, s. 273

3.1.14. Ahmed Sema

Son Sahife	N.15, 12 Ağustos 315, s.222
Tefe‘üller Karşısında	N.17, 26 Ağustos 315, s. 263-265

3.1.15. Ahmed Sıdkı

Musâhebe-i Askeriye	N.14, 5 Ağustos 315, s.203-205
Musâhebe-i Askeriye	N.15, 12 Ağustos 315, s.224-226
Musâhebe-i Askeriye	N.16, 19 Ağustos 315, s.245-247
Musâhebe-i Askeriye	N.17, 26 Ağustos 315, s.259-260

3.1.16. Alaybeyizâde Nâci Bey/ Alaybeyizâde Nâci

Firkatzede Kızcağız	N.F., 15 Temmuz 313, s.61-63
Akvâl ve Ef‘âl	N.F., 15 Temmuz 313, s.63-64
Kıta	N.57, 28 Kanunevvel 1313, s.675

3.1.17. Âli

Bir Mektub-ı Letâif-âmîz N.F., 15 Temmuz 313, s.97-99

3.1.18. Ali Emiri Efendi

Gazel N.80, 18 Haziran 1314, s.951

Başlıksız N.81, 25 Haziran 1314, s.962

Başlıksız N.82, 2 Temmuz 1314, s.974

Başlıksız N.83, 9 Temmuz 1314, s.986

Başlıksız N.84, 16 Temmuz 1314, s.998

Başlıksız N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010

Başlıksız N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022

Başlıksız N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

3.1.19. Ali Fakrî Efendi

Başlıksız N.83, 9 Temmuz 1314, s.986-987

3.1.20. Ali Gâlib

Başlıksız Ek.69, 16 Mart 314, s.247

Feryad Ek.69, 16 Mart 314, s.247

3.1.21. Ali Mazhar

Madam Batist yahut Tali'siz Kadın N.42, 14 Ağustos 1313, s.499

3.1.22. Ali Muzaffer

Edâ-yı Nezr Ek.23, 2 Nisan 313, s.83

İlm-i Heyetin Ehemmiyeti N.F. 15 Temmuz 313, s.77-79

Habeşistan Hakkında Malumât-ı Mücmele N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.583-584

Riyazî Kadınlar N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.595-597

Musâhebe-i Fenniye N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.615-618

Balonda Bir Vak'a-i Aşıkâne N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.643

Güneş ve Alevleri N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.652-655

Acâib-i Tabîiyeden, 1: Aktâr-ı Kutbiye N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.666-670

Paris'te Vahşet N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.678-680

3.1.23. Ali Rifat Bey

Ali Rifat Bey'in Sengin Semâi N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.11

Usûlünde Sûzinâk Şarkısı

3.1.24. Ali Rıza

İnsâniyet Bir Şahıstır ki Ruhü Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.100
Edeptir

Sefâlet Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.105

3.1.25. Ali Rıza Seyfi

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı N.32, 5 Haziran 1313, s.379-382

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı N.33, 12 Haziran 1313, s.395

Meşâgil-i Hayat Ek.33, 12 Haziran 313, s.123

Bir Sefilenin Son Mektubu, Nisan 6 Ek.34, 19 Haziran 313, s.127

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı N.35, 26 Haziran 1313, s.415-418

Bir Gemicinin Mektubu N.39, 24 Temmuz 1313, s.463

Gurûb N.42, 14 Ağustos 1313, s.498-499

Bir Hekimin Tefekkürâtı N.42, 14 Ağustos 1313, s.499

Genç Gemicinin Rüyası N.47, 18 Eylül 1313, s.561-562

İkinci Robinsun ve Jevan N.50, 9 Teşrinievvel, s.597-598
Femandusi

Musâhebe-i Fenniye N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.655-657

Fırtına Martısı N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.659

Kanlı Bayrak N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702

Gemici Ömrü N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702

Bir Muhâkeme	N.77, 28 Mayıs 1314, s.920-922
İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden: Çalış!	N.79, 11 Haziran 1314, s.945
Amerika Edebiyatı Numûnelerinden: Hayat ve Harekât	N.79, 11 Haziran 1314, s.945-946
İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden, Akşam Rüzgârı	N.82, 2 Temmuz 1314, s.981-982
Üç Asır Evvel Osmanlı Orduları	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1017-1019
Tulû-ı Kamer	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1019
İngiliz Edebiyatı, Deniz	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040

3.1.26. **Andelib/ Fâik/F. (ف) Elif (ا)**

İfade-i Mahsûsa	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Zemzeme-i Tazarru‘	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Arapların Hikâyât-ı Şairânesi	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.18-19
Arapların Hikâyât-ı Şairânesi Ubeydü’n-neâli	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41
İfade-i Mahsûsa	N.23, 14 Mart 1312, s.354
Bir Çocuğun Kitâbesinin Mezarı	N.23, 3 Nisan 1313, s.266
Bir Akşam Âlemi	N.27, 1 Mayıs 1313, s.315
Fertûte	N.30, 22 Mayıs 1313, s.350
Cûybâra Hitap	N.F., 15 Temmuz 313, s.52-54

Sayf-ı Muhtazır N.44, 28 Ağustos 1313, s.518

Nâdime-i Sevda N.5, 27 Mayıs 315, s.68

Mahrumiyet-i Emel N.16, 19 Ağustos 315, s.244

3.1.27. Andre Turye

Hayat-ı Hakikiye Sahneleri, Ek.71, 9 Nisan 314, s.255-257
Yabani Hanımelleri

3.1.28. Arif

Cuyi Navulunu Tediye Etti mi? Ek.55, 11 Kanunuevvel 313, s.209-211

3.1.29. Âsaf Razi

Sâile Ek.58, s.219-220

3.1.30. Avanzâde Mehmed Süleyman/ Mehmed Süleyman

Şişe İçinde Bir Fırtına Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.6-7

Tarz-ı Hayat-ı Nisvân N.37, 10 Temmuz 1313, s.438-442

Sahâif-i Hıfzu's-Sıhha-i N.F., 15 Temmuz 313, s.103-108
Etfâlden Birkaç Sahife

Hint Fakirleri N.1, 29 Nisan 315, s.8-11

Parmakların Harekâtıyla Mesâî- i Beşerin Tetkik ve Tayini	N.2, 6 Mayıs 315, s.18-19
Resimli İnsanlar	N.2, 6 Mayıs 315, s.22-23
Musâhebe-i Fenniye	N.3, 13 Mayıs 315, s.37-39
Musâhebe-i Fenniye	N.4, 20 Mayıs 315, s.52-54

3.1.31. Avram Naum/ Naum

Güldeste-i Amâl	N.3, 13 Mayıs 315, s.34
Klar'ın Gözleri	N.5, 27 Mayıs 315, s.67

3.1.32. Ayn. (ع)

Çin'in Aktar-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir İngilizin Seyahati	N.4, 20 Mayıs 315, s.61

3.1.33. Ayn. Elif. (ع) (ل)

Un ve Buğday Meselesi	N.24, 21 Mart 1312, s.380-382

3.1.34. Ayn (ع) Lutfi / Lutfi

Seyahat N.15, 12 Ağustos 315, s.238-240

Aksâ-yı Şark Seyahati N.15, 12 Ağustos 315, s.240

3.1.35. Ayn (ع) Nâci

Elmas Kâse N.15, 12 Ağustos 315, s.221

Askerlikte Şiir N.15, 12 Ağustos 315, s.232-233

Leyl u Visâl N.16, 19 Ağustos 315, s.243

Temâsîl-i Hayattan 2 N.17, 26 Ağustos 315, s.257

Nevhât-ı Hicran N.17, 26 Ağustos 315, s.271

Yalnız Sen N.18, 9 Eylül 315, s.273

3.1.36. Ayn (ع) Nuri

Bir Medeniyenin Hayatı N.6, 29 Nisan 315, s.86-87

Hakkında İngilizce Bir İstatistik

Musâhebe-i Fenniye N.1, 3 Haziran 315, s.7

3.1.37. Ayn (ع) Sin (س)

İnsan Dine Muhtaçtır N.10, 1 Temmuz 315 s.146-151

3.1.38. Ayn. (ع) Sâbit

Küşâyîş Rebî'î	N.28, 8 Mayıs 1313, s.326
Tarz-ı Atîk	N.30, 22 Mayıs 1313, s.350
Yâd-ı Mâzi Unvanlı Manzûme	N.38, 17 Temmuz 1313, s.446
Nedim'e Eski Bir Nazariyemden	N.40, 31 Temmuz 1313, s.471

3.1.39. Ayn (ع) Tahsin / Hümaizâde Ayn (ع) Tahsin

Seviyorum	Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313
Canâna!	Ek. 86, 30 Temmuz 314, s.316

-B-

3.1.40. B. Te. (ت)

Hâmil Kadınların Hıfz-ı Sıhhati	N.24, 21 Mart 1312, s.384

3.1.41. Bahriye Gazetesi

Resimlerimiz	N.41, 7 Ağustos 1313, s.489-491

3.1.42. Behçet

Hikmet İlahiyâtla Teâli ve Tekemmül Eder	N.F., 15 Temmuz 313, s.133-136

3.1.43. Behzad

Zavallı Sanatkâr	N.62, 5 Şubat 1313, s.741-744
Bizde Hikâye	N.63, 9 Şubat 1313, s.750-751
Zavallı Sanatkâr	N.63, 9 Şubat 1313, s.754-756
Bizde Hikâye	N.64, 19 Şubat 1313, s.765-767
Zavallı Sanatkâr	N.64, 19 Şubat 1313, s.767-768
Karga-Tilki	N.65, 26 Şubat 1313, s.770
Zavallı Sanatkâr	N.65, 26 Şubat 1313, s.779-780
Zavallı Sanatkâr	N.66, 5 Mart 1314, s.792
Zavallı Sanatkâr	N.67, 12 Mart 1314, s.803-804
Zavallı Sanatkâr	N.68, 19 Mart 1314, s.815-816
Zavallı Sanatkâr	N.69, 26 Mart 1314, s.827-828
Zavallı Sanatkâr	N.71, 2 Nisan 1314, s.839-840
Bizde Hikâye	N.71, 9 Nisan 1314, s.847-849
Zavallı Sanatkâr	N.71, 9 Nisan 1314, s.851-852
Zavallı Sanatkâr	N.75, 14 Mayıs 1314, s.900
Zavallı Sanatkâr	N.77, 28 Mayıs 1314, s.923-924
Zavallı Sanatkâr	N.78, 4 Haziran 1314, s.935-936
Zavallı Sanatkâr	N.79, 11 Haziran 1314, s.947-948

Zavallı Sanatkâr N.80, 18 Haziran 1314, s.960

Zavallı Sanatkâr N.81, 25 Haziran 1314, s.972

Zavallı Sanatkâr N.82, 2 Temmuz 1314, s.984

3.1.44. Bekir Sıddık

İnsan Nasıl Sever? N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.63

3.1.45. Bir Arkadaşımız

Mektup N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.114-115

3.1.46. Bir Heveskâr-ı Marifet

Bir Heveskâr-ı Marifet N.64, 19 Şubat 1313, s.762-763

İmzasıyla Aldığımız Eser-i
Nefistir, İlk Teellüm

İlk Teellüm N.67, 12 Mart 1314, s.801-803

3.1.47. Bursalı Mehmed Tâhir/Mehmed Tâhir

Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el- N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.47
Celvetî Kuddise Sirruhu

Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el- N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59-60
Celvetî Kuddise Sirruhu

Minhâc-ı Saadet N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1101-1102

Minhâc-ı Saadet

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1126-1127

-C-

3.1.48. Cemil Mustafa

Hayat Levhaları

Ek.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.27

3.1.49. Cemil Sati^c

Zühre-i Şiir

Ek.66, 5 Mart 314, s.239

Teberrüd-i Sütûh

Ek.67, 12 Mart 314, s.241

Âlâm-ı Şitâ

Ek.68, 19 Mart 314, s.243

3.1.50. Cenab Şahabeddin

Başlıksız

N.3, 13 Mayıs 315, s.34

3.1.51. Civani Kirallı (Giovanni)

Ziraat

N.5, 27 Mayıs 315, s.69-71

Ziraat

N.8, 17 Haziran 315, s.120-122

Ziraat

N.9, 24 Haziran 315, s.135-137

-Ç-

3.1.52. Çamlıcalı Ayn (ع) Nâdire

Varaka

Ek.31, 29 Mayıs 313, s.115

3.1.53. Çatalcalı Memduh

Nâdime

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

-D-

3.1.54. Derviş Senâî

Cenâb-ı Vâsfî-i Dil-âgâh'a

N.51, 16 Teşrîn-i Evvel 1313, s.602-603

Zâhid – Ârif

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1020

3.1.55. Doktor Abidin

İpnotizm

N.12, 15 Temmuz 315, s.171-175

İpnotizm

N.13, 26 Temmuz 315, s.191-195

3.1.56. Doktor Bafıralı Yanko

Bir İntikadnâmeye Cevab-ı

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.663

Teslimiyet, -Mektup Parçası-

3.1.57. Doktor Cemal

Tabâbet-i

Baytariyenin

N.14, 5 Ağustos 315, s.211-215

Ehemmiyeti

3.1.58. Doktor Nâzım Şerafeddin

Hissiyât N.5, 27 Mayıs 315, s.67-69

Hissiyât N.6, 3 Haziran 315, s.83-86

-E-

3.1.59. Eminzâde Ahmed Tevfik

Yarım Altın N.62, 5 Şubat 1313, s.738

Yarım Altın N.63, 9 Şubat 1313, s.752

Tesettür-i Nisvân N.68, 19 Mart 1314, s.812-814

İnsaniyet Diyânetle Kâimdir N.71, 9 Nisan 1314, s.746-747

İnsaniyet Diyânetle Kâimdir N.72, 16 Nisan 1314, s.763-764

Meşâhir-i Osmâniye N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1087-1090

3.1.60. Elif (!) Hakkı

Sensizliğimin Izdırapları N.15, 12 Ağustos 315, s.223

Bir Kadın İçin N.17, 26 Ağustos 315, s.258

3.1.61. Emin Fikri

Vilâdet Tebriki Ek.85, 23 Temmuz 314, s.312

3.1.62. Enver/M. Enver/M. Enverî

Hazan	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38
Şarkı	N.23, 3 Nisan 1313, s.266
Tanzîr	N.33, 12 Haziran 1313, s.387
Tazmîn	N.35, 26 Haziran 1313, s.410
Bahbaha-i Amâlîme	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723
Cenâb-ı Nâci'ye Peyrevlik	N.68, 19 Mart 1314, s.807
Tahmîs	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035

3.1.63. Etıbbâ-i Askeriyeden

Hevâ-yı Muhîtin Mâyî ' Hâline Konularak Bir Şişeye İthâli	N.16, 19 Ağustos 315, s.255
Hevâ-yı Muhîtin Mâyî ' Hâline Konularak Bir Şişeye İthâli	N.17, 19 Ağustos 315, s.265-266

-F-

3.1.64. Fagmer Henri

Verdim	N.74, 7 Mayıs 314, s.268

3.1.65. Fâik Ali/ Fe. (ف)

Üdebâdan İki Zât Arasında N.32, 5 Haziran 1313, s.375

Cereyan Eden Muhâbere-i

Edebiyedir: Mektup 2

Üdebâdan İki Zât Arasında N.34, 19 Haziran 1313, s.402-404

Cereyan Eden Muhâbere-i

Edebiyedir: Mektup 4

Sitârem

N.17, 26 Ağustos 315, s.257

3.1.66. Fâik Beyefendi (Manastırlı)

Başlıksız

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Başlıksız

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

3.1.67. Fâik R./ F. Reşad/Fâik Reşad/ Ahmed Reşad/Reşad

Sâmih Beyefendi'ye

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86

Netice-i Sefâlet

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86-88

Netice-i Sefâlet

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.100-101

Netice-i Sefâlet

N.10,19 Kanunuevvel 1312, s.100-101

Netice-i Sefâlet

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.130

Netice-i Sefâlet

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.141-142

Netice-i Sefâlet

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.166-167

Netice-i Sefâlet

N.17, 20 Şubat 1312, s.202-203

Netice-i Sefâlet	N.18, 27 Şubat 1312, s.212-214
Netice-i Sefâlet	N.19, 6 Mart 1313, s.226-227
Netice-i Sefâlet	N.20, 13 Mart 1313, s.238
Netice-i Sefâlet	N.21, 20 Mart 1313, s.251-252
Edîb-i Maâli-Eser Biraderim Sâmih Beyefendi'ye	N.F., 15 Temmuz 313, s.22-25
Bir İstirham-nâme	N.F., 15 Temmuz 313, s.25-26
Ehl-i İslamda Terbiye ve Tahsil	N.46, 11 Eylül 1313, s.542-544
Şarkı	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Sâmih Beyefendi'ye	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.629
Fasl 1: Sahne, Temaşa:1 Kâmî, Huriye, Sıdika, -Kâmî-	N.83, 30 Teşrinievvel 1313, s.630-631
İki Kıta	N.83, 9 Temmuz 1314, s.986
Büyük Vâlidemin Kitâbe-i Seng-i Mezarı	N.84, 16 Temmuz 1314, s.999
Mülâkat	N.6, 3 Haziran 315, s.62

3.1.68. Fâizî

Zübdetü'l-Eş'âr	N.69, 26 Mart 1314, s.825-826
Zübdetü'l-Eş'âr	N.71, 9 Nisan 1314, s.838-839
Zübdetü'l-Eş'âr	N.70, 2 Nisan 1314, s.849-850

3.1.69. Ferâizcizâde Fâiz Salih

Tefekkür	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434
Gazel	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.652

3.1.70. Ferâizcizâde Osman Fâiz

Hasretzede-i Sevdâ	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Sâil	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.14
Sevdâ-yı Sâf	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26
Vedâ-yı Müebbed	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38
Sensiz Yaşayabilir miyim!?	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38
Başlıksız	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.53-54
Gözyaşlarım	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98
Sevdiğime Şikayet	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98
Yâd Eyliyor musun?	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110
Şiir, Şair	N.18, 27 Şubat 1312, s.209
Kendi Kendime	N.24, 10 Nisan 1313, s.278
İztırâr-ı Sevdâ	N.24, 10 Nisan 1313, s.278
Bu Şi'r-i Ter Edecektir	N.29, 15 Mayıs 1313, s.338
Hakikati İzhâr	
Kütahya Mesirelerinde	N.34, 19 Haziran 1313, s.398
Tanzîr	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638

-H-

3.1.71. H. (Ğ) Hayri

Gazel

N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

3.1.72. H. İkbāl/İkbal

Zehra

N.22, 7 Mart 1312, s.352

İftirâk-ı Hazin

N.23, 14 Mart 1312, s.367

Zehra

N.23, 14 Mart 1312, s.368

3.1.73. Hâce Yahya Efendi

Başlıksız

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

3.1.74. Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid

Sırp Sındığı

N.84, 16 Temmuz 1314, s.1003-1006

Başlıksız

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011

Osmanlı Hasâil-i Âliye-i
Askeriyesi

N.86, 30 Temmuz 1314, s. 1027-1028

3.1.75. Hafız Müctebâ Efendi

Nazîre-i li-gazeli Cenâb-ı Hikmet	Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303
Münâcât	Ek.87, 6 Ağustos 314, s. 319
Gazel	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1083
Gazel	N.92, 3 Kanunuevvel 1314

3.1.76. Hafız Şem'î

Sünbül-i Nevşüküfte	Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.99
Pir-i Herât Unvanıyla Marûf Olan Hâce Abdullah Ensarî Hazretlerinin Bir Mevzia-i Belîğa-i Arifâneleri	N.40, 31 Temmuz 1313, s.473-474
Muktetafât	N. 86, 30 Temmuz 1314, s.1027
Müntehâb Nesirler	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1066-1067

3.1.77. Hakkı/Kavalalı İsmail Hakkı bin Said

Uluvv-i Cenâb	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1030
Vücûd-ı Bârî	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s. 1046-1048

3.1.78. Hâlid Safa

Küçük Çocuk	Ek.2, 31 Teşrinievvvel 1312, s.6

3.1.79. Halil Edîb

Semavâtı Temaşa	N.F., 15 Temmuz 1313, s.26-32
Esrar-Nisvân	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638
Tasvir-i Hayat	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650
Gazel	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650
(Hatıralarım)dan: Esnaflık	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.726-727
Garîbe yahut ‘Mecburî Bir Cevap’a Karşı İzhâr-ı Hakk u Savab	N.65, 26 Şubat 1313, s.772-777
Garîbe yahut ‘Mecburî Bir Cevap’a Karşı İzhâr-ı Hakk u Savab	N.66, 5 Mart 1314, s.784-791
Bir Mektup	N.67, 12 Mart 1314, s.797-799
Bahar	N.69, 26 Mart 1314, s.819-820
Marifet Risalesi Sermuharriri Ali Muzaffer Bey’e	N.69, 26 Mart 1314, s.824-825

3.1.80. Halil Huldi

Bûse-i Mâder	Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331

3.1.81. Hâmi

Merhum Mustafa Hâmi Paşa N.4, 20 Mayıs 315, s.54-58

3.1.82. Harputlu Veysi

Ye's-i Hicrî N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

Gazel N.78, 4 Haziran 1314, s.926-927

3.1.83. Hasan Fahrettin / H. (ح) Fahrettin

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.57, 28 Kanunuvvel 1313, s.680-681

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.58, 8 Kanunusani 1313, s.693-695

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.59, 15 Kanunusani 1313, s.703-704

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.62, 5 Şubat 1313, s.739-741

3.1.84. Hasan Sabri / Hasan Sat. (ص)

Sihirbâz N.1, 29 Nisan 315, s.15-16

Sihirbâz N.2, 6 Mayıs 315, s.31-32

Sihirbâz N.3, 13 Mayıs 315, s.44-48

Sihirbâz N.7, 10 Haziran 315, s.108-109

Sihirbâz N.10, 1 Temmuz 315, s.151-152

Sihirbâz N.11, 8 Temmuz 315, s.163-166

3.1.85. Hasan Süheyl

Subh-ı Bahar	Ek.34, 19 Haziran 313, s.127-128
Terâne-i Aşk	Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.166
Hikâye	Ek.45, 4 Eylül 1313, s.170-171
Feryat	Ek.46, 11 Eylül 313, s.174
Kitab-ı Hayatımdan Birkaç Yaprak	Ek.47, 18 Eylül 313, s.177-179
Makber-i Canân	Ek.48, 25 Eylül 313, s.183
Mehtap Âlemi	Ek.50, 9 Teşrinievvel 313, s.189-190
İhyâ-yı Hatırât	Ek.50, 9 Teşrinievvel 313, s.190-191
Nâle-i Hicran	Ek.62, 5 Şubat 313, s.231

3.1.86. Hasib

“Gülzâr-ı Edeb” Nâm-Risâle-i Bedîiyeden Hüsn-ü Matla Tarifi yahut “Hüsn-ü İbtida”	N.F., 15 Temmuz 313, s.4-10
Kaside	N.F., 15 Temmuz 313, s.10

3.1.87. Hâtif

Tekellüm-i Ruh	N.34, 19 Haziran 1313, s.398

3.1.88. Havâdis-i Edebiye Muhabiri

Hava

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30

3.1.89. Haydar Rifat

Mektep Hâceliği

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2-3

3.1.90. Hayret Efendi

Başlıksız

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Sûk-ı Ukâz 1

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.676-678

Sûk-ı Ukâz 1

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.690-693

Sûk-ı Ukâz

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.698-701

3.1.91. Hersekli Arif Hikmet Bey

Gazel

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Gazel

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Gazel

N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Gazel

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Başlıksız

N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

Gazel

N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

Nazîre	N.36, 3 Temmuz 1313, s.422
Başlıksız, Gazel	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434
Gazel	N.F., 15 Temmuz 313, s.81
Medeniyet	N.F., 15 Temmuz 313, s.81-85
Gazel	N.38, 17 Temmuz 1313, s.446
Gazel	N.39, 24 Temmuz 1313, s.458
Gazel	N.40, 31 Temmuz 1313, s.470
Gazel	N.41, 7 Ağustos 1313, s.482
Gazel	N.42, 14 Ağustos 1313, s.494
Gazel	N.43, 19 Ağustos 1313, s.510
Başlıksız	N.45, 4 Eylül 1313, s.530
Gazel	N.46, 11 Eylül 1313, s.542
Başlıksız	N.48, 25 Eylül 1313, s.566
Gazel	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590
Gazel	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614
Başlıksız	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626
Gazeliyyât	N.66, 5 Mart 1314, s.782
Gazel	N.67,12 Mart 1314, s.794
Muallim Nâci Efendi'ye	N.68, 19 Mart 1314, s.806
Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 1	N.70, 2 Nisan 1314, s.832-834

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 2	N.71, 9 Nisan 1314, s.867-869
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 3	N.73, 30 Nisan 1314, s.902-904
Gazel	N.76, 21 Mayıs 1314, s.902
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 4	N.76, 21 Mayıs 1314, s.915-916
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 5	N.77, 28 Mayıs 1314, s.927
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 6	N.78, 4 Haziran 1314, s.927
Gazel	N.82, 2 Temmuz 1314, s.974
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 7	N.82, 2 Temmuz 1314, s.976-977
Gazel	N.83, 9 Temmuz 1314, s.986
Nazîre	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Nevha	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 8	N.83, 9 Temmuz 1314, s. 990-992
Gazel	N.84, 16 Temmuz 1314, s.998
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 9	N. 84, 16 Temmuz 1314, s.999-1001
Gazel	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010
Gazel	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 10	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035-1038
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 11	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s. 1058-1059
Gazel	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1070
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyihâ 12	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1072-1074

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 13	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1083-1084
Gazel	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094
Gazel	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106
Gazel	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1119
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 15	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1107-1109
Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 16	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1119-1121

3.1.92. Heyet-i Tahririye Kolları

Üstâd-ı Muhterem Ahmed Midhat Efendi Hazretleri'ne Arz- Teşekkürât	Ek.3, 13 Mayıs 315, s.10
İhtâr-ı Mahsûs	Ek.3, 13 Mayıs 315, s.10
Cülûs-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Hilafetpenâhî	N.16, 19 Ağustos 315, s.242

3.1.93. Hıfzı Paşa

Nazîre	N.53, 30 Teşrinievvvel 1313, s.627

3.1.94. Hoca Zekâî Efendi

Methiye-i Padişâhî	N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.1-2
Manzûme-i Tebrikiye	N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.3-4

Bir Gönüllü Ağzından ‘Aheng-i Cenk yahut Berk-i Celâdet’ N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.5-6

Feth-i Yenişehir N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.7

Harp Şarkısı N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.8-9

3.1.95. Hüseyin Cahid/ Nâmî

Kestane Satan Bir Kız Çocuğunun Hâlini Musavver Bir Levhaya N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26

Saadet N.48, 25 Eylül 1313, s.566-569

Âsâr-ı Edibâne Ne Yolda Tenkit Edilir? N.66, 5 Mart 1314, s.791

3.1.96. Hüseyin Dâniş

Gece N.F., 15 Temmuz 313, s.68

Zülf-i Yâre Hitap N.F., 15 Temmuz 313, s.68

İran’ın Kadem-i Temeddünü N.46, 11 Eylül 1313, s.544-546

E’r-Reddü Ale’r-Redd N.48, 25 Eylül 1313, s.570-571

Gül N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Trafalgar Muharebesi N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.647-648

Trafalgar Muharebesi N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.670-672

Trafalgar Muharebesi N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.681-682

Nidâ-yı Tahassür

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686

Şükûh-ı be-sabâ

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710

3.1.97. Hüseyin Halil

Resimlerimiz

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.7

3.1.98. Hüseyin Mazhar

Ne Yaparım, Bilir misiniz?

Ek.1, 29 Nisan 315, s.2

Zekâ-yı Hayvanât

N.2, 6 Mayıs 315, s.23-26

Velosipet İle 3,000 Kilometre
Seyahat

N.3, 13 Mayıs 315, s.39-41

Baltık Denizinden Karadeniz'e
Kömürsüz Ateş

N.5, 27 Mayıs 315, s.75-76

3.1.99. Hüseyin Nazmi

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.9-10

Diplomasi Tarihine Bir Nazar

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.34

Diplomasi Tarihine Bir Nazar

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.44-45

Diplomasi Tarihine Bir Nazar

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.66-67

Memurîn-i Hâriciye

N.13, 19 Kanunusani 1312, s.152-154

Memurîn-i Hâriciye

N.16, 9 Şubat 1312, s.190-191

Memurîn-i Hâriciye	N.19, 6 Mart 1313, s.224-226
Memur-ı Siyasiyenin Erkân-ı Maiyyeti	N.20, 13 Mart 1313, s.237-238
Memurîn-i Hâriciye	N.22, 27 Mart 1313, s.258-259
Hukuk-ı Beyne'd-Düvelden Hukuk-ı Harp, Harp ve Esbâbı	N.24, 10 Nisan 1313, s.283
Memurîn-i Hâriciye	N.25, 17 Nisan 1313, s.298-299
Hukuk-ı Beyne'd-Düvelden Harp	N.27, 1 Mayıs 1313, s.319
Memurîn-i Hâriciye	N.28, 8 Mayıs 1313, s.335-336
Hukuk-ı Beyne'd-Düvelden Mütareke	N.29, 15 Mayıs 1313, s.246-347
Memurîn-i Hâriciyenin Hâiz Oldukları Hukuk-ı İmtiyazât ve Müsâadât	N.35, 26 Haziran 1313, s.414-415
Memurîn-i Hâriciyenin Hâiz Oldukları Hukuk-ı İmtiyazât ve Müsâadât	N.40, 31 Temmuz 1313, s.475-478

3.1.100. Hüseyin Servet

Sandal İle Gezerken	Ek.35, 26 Haziran 313, s.131

3.1.101. Hüznî

Takdir	N.66, 5 Mart 314, s.239

3.1.102. Ispartalı M. Hakkı

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme N.74, 7 Mayıs 1314, s.882-886

Üzerine Bazı Mütâlaât

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme N.75, 14 Mayıs 1314, s.894-895

Üzerine Bazı Mütâlaât

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme N.76, 21 Mayıs 1314, s.908-912

Üzerine Bazı Mütâlaât

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme N.77, 28 Mayıs 1314, s.916-919

Üzerine Bazı Mütâlaât

Şeytan Ne Yapsın? N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kıta N.79, 11 Haziran 1314, s.938

Harîk-i Hânümân N.80, 18 Haziran 1314, s.957-960

Zararı Yok N.81, 25 Haziran 1314, s.970-972

Hayaliniz N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

Bedîalar N.84, 16 Temmuz 1314, s.997

Son Şiir N.84, 16 Temmuz 1314, s.999

Bir Şarkı N.84, 16 Temmuz 1314, s.999

Hefevât N.85, 23 Temmuz 1314, s.1019-1020

Söz Niçin Söylenir? N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022-1023

Hefevât N.86, 30 Temmuz 1314, s.1028-1030

Hefevât N.87, 6 Ağustos 1314, s.1041-1042

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât –Her şeyden Evvel-, Medhal	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1063-1065
İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât, Birinci Kısım, Birinci Fasıl	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1076-1078
Manzûme	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1076-1078
İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât, Birinci Kısım, İkinci Fasıl	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1079-1080
İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1091-1092
İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1128

-İ-

3.1.103. İbn-i Ebu'l-İrfan Sırrî/ İbnü'l-İrfan Sırrî/ Kemâl

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2-3
Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.17-18
Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26-27
Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38-39
Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55
Musâhebe-i Havâiye	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.15

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.63-64
Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi	N.7, 5 Kanunuvvel 1312, s.76-78
Erbâb-ı Mütâlaaya Birkaç Söz	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.689-690
Arapların Hakiki Şairlerinden İmruü'l-Kays	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.690-691
Arapların Hakiki Şairlerinden İmruü'l-Kays	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.711-713
Bir Gencin Defter-i İhtisâsından	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723-724
Bir Gencin Defter-i İhtisâsından	N.77, 28 Mayıs 1314, s.919-920
Nedîme	N.16, 19 Ağustos 315, s.255-256
Nedîme	N.17, 26 Ağustos 315, s.269-270

3.1.104. İbn-i Mevlânâ Veled

Hakikat ve Mecâz	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.160-161
Hakikat ve Mecâz	N.15, 2 Şubat 1312, s.172-175
Hakikat ve Mecâz	N.16, 9 Şubat 1312, s.187-188

3.1.105. İbn-i Reşid Ali

Baytarlığın Lüzumu	N.F., 15 Temmuz 313, s.89-95

3.1.106. İbn-i Reşid Osman Rahmi

Nevâ-yı Aşk	N.43, 19 Ağustos 1313, s.514-151
Hayat	N.45, 4 Eylül 1313, s.535-538
Bir Mühtedînin Hissiyâtı	N.47, 18 Eylül 1313, s.562-564
Tezâd-ı Aşk	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.581-583
Emel	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.606-607

3.1.107. İbn-i Rifat Sâmiḥ/Sâmiḥ/ Sin. (س) / M. Sin. / M. Sâmiḥ

Acz	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Bir Risâle-i Mevkûte Müdürüne	Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Sihr-i fi's-Seher	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.14
Dağlarda Aks-i Nâlem	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.50
İfade-i Mahsûsa	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.20
Cemîle-i Muhabbetim	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.52
İfade-i Mahsûsa	Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26
Musâhebe	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110-112
Şiir, Mealen Fârisîden	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.147
Mütercemdir	
10. Nüşamızda Münderiç	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.162-163
Mebâhis-i Lisaniye Hakkındaki	
Mektuba Cevap	

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap	N.15, 2 Şubat 1312, s.174-175
10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap	N.16, 9 Şubat 1312, s.188-189
Kalender	N.17, 20 Şubat 1312, s.193
Güneş Gurûb Ederken: Şair, Mûsîkî-şinâs, Ressam	N.17, 20 Şubat 1312, s.194-195
Hikâye-i Şi'r ve Hikmet	Ek.18, 27 Şubat 1313, s.65-66
Levh-i Mezar-ı Şair	N.19, 6 Mart 1313, s.218
Tasvir-i Şadî	N.20, 13 Mart 1313, s.230
Şitâ	N.20, 13 Mart 1313, s.230-231
Çoban Türküleri	N.23, 3 Nisan 1313, s.267
Şiir Parçaları	N.23, 3 Nisan 1313, s.267
Musâhebe-i Edebiye	N.23, 3 Nisan 1313, s.267-269
Lisan	N.26, 24 Nisan 1313, s.307-311
Lisan	N.27, 1 Mayıs 1313, s.320-322
Hikâye	N.28, 8 Mayıs 1313, s.327-330
Nâle-i Şekvâ	N.29, 15 Mayıs 1313, s.339
Tahayyür	N.29, 15 Mayıs 1313, s.339
Avni Bey	N.29, 15 Mayıs 1313, s.343-346

Gazel	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362
Ah	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362
İnfilâk-ı Seher	N.32, 5 Haziran 1313, s.374-375
Avni Bey	N.32, 5 Haziran 1313, s.378-379
Mukâbele	Ek.32, 5 Haziran 313, s.120-121
Muharremde Hasbihâl	N.34, 19 Haziran 1313, s.399
Leb-i Deryada	N.36, 3 Temmuz 1313, s.421
Yine O	N.36, 3 Temmuz 1313, s.422
Şeb-i Tefekkür	N.39, 24 Temmuz 1313, s.459
Cezbe-i Kalp	N.41, 7 Ağustos 1313, s.483
Kıta	N.41, 7 Ağustos 1313, s.483
Nevha-i Mestâne	N.42, 14 Ağustos 1313, s.494
Pehlevî-i İslam	N. 43, 19 Ağustos 1313, s.511-514
Pehlevî-i İslam	N. 44, 28 Ağustos 1313, s.519-521
Gazel	N.47, 18 Eylül 1313, s.555
Subh-ı Hazân	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602
Bir Söz	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.627
Beraber İdi	Ek.3, 13 Mayıs 315, s.11

3.1.108. İbnü'l-emin Mahmud Kemal

Teâvün ve Tenâsur	N.F., 15 Temmuz 313, s.147-149
Eser-Müessir	N.62, 5 Şubat 1313, s.735-736
‘Hüsn ü Aşk’a Dair	N.63, 9 Şubat 1313, s.749-750
Yetim-i Alîl	N.64, 19 Şubat 1313, s.764
Kudret-i İlâhiye	N.65, 26 Şubat 1313, s.777-779
Mertebe-i Kemâl ve İtiraf-ı Acz	N.67, 12 Mart 1314, s.799-801
Âsâr-ı Muhallede	N.69, 26 Mart 1314, s.822-823
Başlıksız	N.72, 16 Nisan 1314, s.862-863
Dırahşân Unvanlı Bir Hikâyeden Müfrez: Mehtap Âlemi	N.74, 7 Mayıs 1314, s.887
Başlıksız	N.74, 7 Mayıs 1314, s.888
(İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl) Beyefendi'nin (Dırahşân) Unvanlı Hikâyesinden Müfrez!	N.75, 14 Mayıs 1314, s.895
Köy ve Köylüler	N.80, 18 Haziran 1314, s.955-957
Musâhebe	N.81, 25 Haziran 1314, s.966-967
Musâhebe	N.82, 2 Temmuz 1314, s.978-979
Musâhebe	N.83, 9 Temmuz 1314, s.992-993
Musâhebe	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1001-1003

(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden Naklölunmuştur: Makale-i Mahsûsa Faziletli Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne: Medeniyet-i Sahîha	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1114-1116
(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden Naklölunmuştur: Makale-i Mahsûsa Faziletli Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne: Medeniyet-i Sahîha	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1124-1126
(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden Naklölunmuştur: Makale-i Mahsûsa Faziletli Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne: Medeniyet-i Sahîha	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1138-1140
Fâtîha	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1050-1052
Meşâhir-i Osmâniye	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1062-1063
Meşâhir-i Osmâniye	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1074-1076

**3.1.109. İbnü'l-Fâik Ahmed Câzim/ Elif. (İ) Câzim/İbnü'l-Fâik Elif.
Câzim/Ahmed Câzim**

Bir Zevcenin İntizârı	N.39, 24 Temmuz 1313, s.462-463
Bir Mâderü'l-Medide	Ek.40, 31 Temmuz 313, s.151-152
Ufak Bir Seyahat	Ek.41, 7 Ağustos 313, s.155-156
Biçare Genç	Ek.42, 14 Ağustos 313, s. 158-159
Yâd-ı Mâzi, Teesür	Ek.70, 2 Nisan 314, s.252

3.1.110. İbnü'l-Hızır Rüşdü

Mehtap	Ek.72, 16 Nisan 314, s.255-256
Sandalda!	Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s. 323-324

3.1.111. İbnü'l-Hamdi Âtîf

Nazîre	N.48, 25 Eylül 1313, s.566
Nazîre	N.48, 25 Eylül 1313, s.566
Gazel	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Tevhid-i Bârî	N.84, 16 Temmuz 1314, s.998

3.1.112. İbnü'l-lâmi Mahmud Ekrem

Ebedî Bir İftirâk	N.18, 9 Eylül 315, s.274-275
Hayal-i Yâr	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106-1107

3.1.113. İbrahim Ethem

Dem-i İhtizâr

Ek.87, 6 Ağustos 314, 320

3.1.114. İhyâ Salih

Meşâhir-i Etıbbâdan Doktor

N.22, 7 Mart 1312, s.342-343

Fovel Le Docteur Fovel

3.1.115. İkdâm

Başlıksız

Ek.34, 19 Haziran 313, s.128-129

3.1.116. İkdâm'ın Paris Muhabiri

Terbiye ve

Maârif,

N.18, 27 Şubat 1312, s. 206-107

Mukaddime

Terbiye ve Maârif

N.19, 6 Mart 1313, s.218-219

Terbiye ve Maârif 1

N.20, 13 Mart 1313, s.231-234

3.1.117. İlyas Sükûtî / H. (ح) İlyas Sükûtî

Netice-i Sevda

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.713-715

Netice-i Sevda

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.727-731

Gül

Ek.24, 10 Nisan 313, s.87

Elvâh-ı Hazinâne	Ek.25, 17 Nisan 313, s.92
Gonca-i Rana	Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.99
Hayal-i Yâr	Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.107-108
Levha-i Rikkat	Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.112-113
Niçin?	Ek.31, 29 Mayıs 313, s.115
Bahçede Gezerken!	Ek.33, 12 Haziran 1313, s.123-124
Hayf	Ek.39, 15 Kanunusani 313, s.223-224
Avcı	Ek.69, 16 Mart 314, s.267
Sevda Kırıntıları	Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.323

3.1.118. İsak Ferera

Sadme-i Hayat!.	N.6, 3 Haziran 315, s.83
Terâne-i Teferru‘	N.11, 8 Temmuz 315, s.160
Tulû-ı Garâm	N.16, 19 Ağustos 315, s.244
Karşiki Mezar	N.18, 9 Eylül 315, s.274

3.1.119. İsmail Nâdiri

Gazel	Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.109
Gazel	Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.113

3.1.120. İsmail Nuri

Ağlarım

Ek.49, 1 Teşrinievvel 313, s.186-187

Bir Leyl-i Yeis-âlûd

Ek.52, 23 Teşrinievvel 313, s.187

-K-

3.1.121. Kadıçeşmeli Ahmed Talat

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.24, 21 Mart 1312, s.12

3.1.122. Kale-i Sultaniye Muhabir-i Mahsûsası

Hafta Mektupları 1

N.23, 3 Nisan 1313, s.266

Hafta Mektupları 2

N.25, 17 Nisan 1313, s.290

3.1.123. Kasımpaşalı M. Hakkı

Fenerbahçesinde

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Bir Sonbahar Sabahı

3.1.124. Kayserili Mustafa İbn-i Musa

Merâret-i Hayat

Ek.36, 3 Temmuz 313, s.136-137

Hayat-ı Safiyâne

Ek.39, 24 Temmuz 313, s.147-148

3.1.125. Kâzım
İki Hayal Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30-31

3.1.126. Kalbî
Düğünden Evvel N.23, 14 Mart 1312, s.365-368

3.1.127. Kıyasizâde Ayn (ع) Refik

Hazan Hatıralarından 1 N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.40

Hazin Bir Hatıra Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.39

Defterimden 21 Şubat 1312 N.26, 24 Nisan 1313, s.307
'Çamlıkta'

-L-

3.1.128. Lâmia binti Nigâristân

Kadınlarımızın Âsâr-ı N.15, 12 Ağustos 315, s.230-232
Kalemiyesi

Safahât-i İntikâd N.18, 9 Eylül 315, s.275-277

3.1.129. Leskofçalı Gâlib Bey

Gazeliyyât N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

Başlıksız N.76, 21 Mayıs 1314, s.902

Başlıksız	N.77, 28 Mayıs 1314, s.914
Başlıksız	N.78, 4 Haziran 1314, s.926
Başlıksız	N.79, 11 Haziran 1314, s.938

-M-

3.1.130. M. Âsaf

Nazîre	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434
Nidâ-yı Hayret	N.F., 15 Temmuz 1313, s.1
Rubaiyât, Nazîre, Gazel	N.F., 15 Temmuz 1313, s.118-119
Nazîresi	N.40, 31 Temmuz 1313, s.470
Nazîresi	N.40, 31 Temmuz 1313, s.470
Nazîre	N.44, 28 Ağustos 1313, s.518
Nazîre	N.46, 11 Eylül 1313, s.542
Gazel, Diğer	N.47, 18 Eylül 1313, s.554
Nazîre, Diğer	N.48, 25 Eylül 1313, s.566
Nazîre	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602
Nevâyi'nin Bir Gazeli, Çağataycadan Tahvîl	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626
Gazel	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662
Necati'ye Nazîre	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662
Gazel	N.73, 30 Nisan 1314, s.866

Tahmîs

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

3.1.131. M. Âsım

Aşk

N.73, 30 Nisan 1314, s.866-867

Gazel

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

Müseddes

N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

3.1.132. M. Hakkı

Hacı Mustafa Ağanın İmzası

Ek.69, 16 Mart 314, s.248

3.1.133. M. Muslihiddin

Bu Güzel Kadın O Kızcağız İdi

N.6, 3 Haziran 315, s.248

Musâhebe-i Fenniye

N.7, 10 Haziran 315, s.98-99

İntihâb

N.8, 17 Haziran 315, s.123-127

3.1.134. M. Nuri

Nâşide

Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.18-19

3.1.135. M. Rauf Yektâ/Rauf Yektâ Bey

Lisan-ı Elhân

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.115-117

Lisan-ı Elhân	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.126-127
Lisan-ı Elhân	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.135-137
Mûsikî-i Osmanî Nazariyatı	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.151-152
Lisan-ı Elhân	N.15, 2 Şubat 1312, s.176-178
Mukaddime	N.17, 20 Şubat 1312, s.198-199
Lisan-ı Elhân	N.17, 20 Şubat 1312, s.199-201
Mukaddime, Yetimetü'l-dehr'in Kısım-ı Râbii, Fasl-ı Evvel	N.18, 27 Şubat 1312, s.211-212
Lisan-ı Elhân	N.19, 6 Mart 1313, s.223-224
Lisan-ı Elhân	N.20, 13 Mart 1313, s.235-237
Horasan ve Maveraünnehir Edebiyatı	N.21, 20 Mart 1313, s.246-247
Horasan ve Maveraünnehir Edebiyatı	N.23, 3 Nisan 1313, s.274-275
Lisan-ı Elhân	N.28, 8 Mayıs 1313, s.333-335
Horasan ve Maveraünnehir Edebiyatı	N.31, 29 Mayıs 1313, s.366-367
Tedavi-i Bi'l-Mûsikî	N.F., 15 Temmuz 313, s.123-133
Muzafferiyet Marşı	N.F.Ek, 15 Temmuz 313, s.9-11

3.1.136. M. Sadî

Başlıksız	N.11, 8 Temmuz 315, 164
Ruh-ı Alîl	N.15, 12 Ağustos 315, s.222-223
Sanırım Hatırât-ı Mâziyem	N.16, 19 Ağustos 315, s.244
Kitâbe	N.18, 9 Eylül 315, s.273-274

3.1.137. M. Sami

Gazel	N.35, 26 Haziran 1313, s.410

3.1.138. M. Süreyya

Frenki İlletin Taht-ı Kibriyetiyeti ve Zibek-i Milh Muzâafı İle Tedavisi, Treatement de la Syphilis par l'yposulfate et de mereure	N.24, 21 Mart 1312, s.371-372

3.1.139. M. Tevfik/Mehmed Tevfik

Litografyanın Dersaadet'te Sûret- i Terakkîsi	N.23, 14 Mart 1312, s.360-361
Gizli Keder	N.23, 14 Mart 1312, s.362-363
Kutb-ı Şimâlî Seyyahı Nansen'in Tarih Seyahatinden Birkaç Yaprak	N.22, 27 Mart 1313, s.262-264

3.1.140. M. Ziver

Dalgasız Bir Deniz N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.112-114

Hisar Âleminden Bir Hatıra N.11, 7 Kanunusani 1312, s.128-129
yahut Köylülükteki Sâfiyet-i
Hayat

Hisar Âleminden Bir Hatıra N.12, 12 Kanunusani 1312, s.140
yahut Köylülükteki Sâfiyet-i
Hayat

Hisar Âleminden Bir Hatıra N.14, 26 Kanunusani 1312, s.167-168
yahut Köylülükteki Sâfiyet-i
Hayat

Hisar Âleminden Bir Hatıra N.15, 2 Şubat 1312, s.178-179
yahut Köylülükteki Sâfiyet-i
Hayat

Hisar Âleminden Bir Hatıra N.18, 27 Şubat 1312, s.214-215
yahut Köylülükteki Sâfiyet-i
Hayat

3.1.141. Mahmud/ Mahmud Esad Efendi

Mukaddime N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.7-8

Nikâh ve İzdivâcın Ehemmiyeti N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.21-23

Nikâh ve İzdivâcın Ehemmiyeti N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.32-33
Mabâd Adet 2, Kitabü'n-Nikâh
Mukaddime

Kitâbü'n-Nikâh, Bazı Istılahât-ı N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.43-44
Fıkhiyye Beyânındadır, Mabâd
Adet 3

Kitâbü'n-Nikâh N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.58

Kitâbü'n-Nikâh N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.67-69

Mesele-i İzdivâç N.F., 15 Temmuz 313, s.17-21

3.1.142. Mahmud Celal

İçilecek Sular N.12, 21 Teşrinisani 1312, s.137-138

3.1.143. Mahmud Kenan

Sen! N.24, 21 Mart 1312, s.377-378

3.1.144. Mahmud Nedim

Hazret-i Haydâr-ı Kerrâr'ın N.94, 18 Kanunuevvel 1314, s.1127
Necl-i Mükerrerleri Seyyidü'ş-
şüheda İmam Hüseyin
Radıyallahu Teâla Efendimiz
Hazretleri'ne Hitâben Bir
Vasiyet-i Hekimâneleridir

3.1.145. Mahmud Raşid

Başlıksız Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

3.1.146. Mahmud Sadık

Çin’de Fikr-i Harp

N.1, 29 Nisan 315, s.2-3

3.1.147. Manastırlı Rıfat

İslahât-ı Askeriye

N.14, 5 Ağustos 315, s.218-219

İslahât-ı Askeriye

N.15, 12 Ağustos 315, s.229-230

İslahât-ı Askeriye

N.17, 26 Ağustos 315, s.262-263

3.1.148. Mehmed Akif

Zevk-i Hayal

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Hazret-i Muharrir

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Zevk-i Hayal

N.62, 5 Şubat 1313, s.734-735

İstiğrâk

N.64, 19 Şubat 1313, s.758-759

Bedrika-i İrfan

N.65, 26 Şubat 1313, s.770

Bedrika-i İrfan

N.66, 5 Mart 1314, s.782

El’hakku Ya’lü

N.67, 12 Mart 1314, s.794

Sa’dî

N.68, 19 Mart 1314, s.806-807

Bostan’dan

N.69, 26 Mart 1314, s.820

Gazâlî

N.70, 2 Nisan 1314, s.830-831

Fahreddin Razi	N.71, 9 Nisan 1314, s.842-843
Acz	N.73, 30 Nisan 1314, s.866
Bir Manzûm Mektuptan, Kıta	N.77, 28 Mayıs 1314, s.914
Nidâ-yı İbtihâl	N.80, 18 Haziran 1314, s.950-951
Bir Mektup	N.81, 25 Haziran 1314, s.962
Latîfe	Ek.81, 25 Haziran 314, s.297
Bir Mektup	N.82, 2 Temmuz 1314, s.974-975
Kıtaât, Sadî'den	N.82, 2 Temmuz 1314, s.1075
Bir Mektup	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Bir Mektup	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010
Bir Mektup	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022
Hâfızıma	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035
Mukaddime	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1042
Orani 1	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1042-1044
Bir Hasbihâlden	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1046
Orani 2	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1056
Yine O Bir Hasbihâlden	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1058
Orani 3	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1067-1068
Yine O Hasbihâlden	N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1070
Yine O Hasbihâlden	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1082

Orani	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1092
Yine Hasbihâlden	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106
Orani	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1128
Bir Mektuptan	N.12, 15 Temmuz 315, s.170

3.1.149. Mehmed Ali Aynî

Mebâni-i Fars-ı Kadîm	N.F., 15 Temmuz 313, S.49-52

3.1.150. Mehmed Celal

Çeşm-i Kebûd	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.93
Tepedelenlizâde Kâmil Beyefendi'ye	N.23, 3 Nisan 1313, s.269-271
Tepedelenlizâde Kâmil Beyefendi'ye	N.24, 10 Nisan 1313, s.278-281
Satvet-i Osmâniye, Yenişehir Fethi	N.25, 17 Nisan 1313, s.290-291
Kıta	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Osmanlı Neferi	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Murabba	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Gazel	N.26, 24 Nisan 1313, s.303
Sernüvişt-i Şair	N.26, 24 Nisan 1313, s.303

Nefes-i Vâpesin	N.26, 24 Nisan 1313, s.307
Dem-i İştigâl, Destimâl	N.27, 1 Mayıs 1313, s.315
Çatalca, Galus Muzafferiyâtı	N.27, 1 Mayıs 1313, s.315-316
Letaif-Gûyân Şuara 1	N.27, 1 Mayıs 1313, s.318-319
Tahmîs-i Gazel-i Nedim	N.28, 8 Mayıs 1313, s.326
Bir Gül, Mervaha-i Cünbân	N.28, 8 Mayıs 1313, s.330-331
Pîş-i Rûzında	N.29, 15 Mayıs 1313, s.339
Tegazzül	N.38, 17 Temmuz 1313, s.446
İki Buse	N.38, 17 Temmuz 1313, s.447-448
Şair-i Nezihü'l-mikâl Sâmi	N.39, 24 Temmuz 1313, s.459
Beyefendi'ye, Mektup 1	
Nasıl Sevdim	N.39, 24 Temmuz 1313, s.460-461
Nasıl Sevdim	N.40, 31 Temmuz 1313, s.470-471
Muhabbetnâme	N.41, 7 Ağustos 1313, s.482
Nasıl Sevdim	N.44, 28 Ağustos 1313, s.518
Sara	N.44, 28 Ağustos 1313, s.525-526
Sara	N.45, 4 Eylül 1313, s.538-539
Sara	N.46, 11 Eylül 1313, s.550-551
Sara	N.48, 25 Eylül 1313, s.574-575
Edebiyat-ı Cedîde	N.7, 10 Haziran 315, s.106

3.1.151. Mehmed Cemil

Bir Ayyaşın Hasbihâli	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4
Yâd-ı Muhabbet	N.2, 24 Teşrinievvel 1312, s.17
Evlat	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.27
Hazâiz-i Seyde-i Sevda	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.54-55
Sâil	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.78-79
Tercümelerim	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.88-89
Ser-Kûy-ı Canândan Bir Sadâ	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.101-102

3.1.152. Mehmed Çelebi

İhlamur Kokuları Gelirken	N.F., 15 Temmuz 313, s.41-42
Melâl-i Şair	N.F., 15 Temmuz 313, s.42-43

3.1.153. Mehmed Enisî

İki Ruhun Menkıbe-i Tahassürü	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.62
Mukaddime, Avrupa Hatırâtım	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.70-72
İki Ruhun Menkıbe-i Tahassürü	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.74

Avrupa Hatırâtım	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.82-84
Avrupa Hatırâtım	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.95-96
Avrupa Hatırâtım	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.105-107
Avrupa Hatırâtım	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.120
Âlâm	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.125-126
Avrupa Hatırâtım	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.131-132
Âlâm	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.134-135
Avrupa Hatırâtım	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.143-144
Âlâm	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.149-151
Takdir-i Âsâr	N.15, 2 Şubat 1312, s.170-171
Âlâm	N.15, 2 Şubat 1312, s.171-172
Takdir-i Âsâr	N.16, 9 Şubat 1312, s.182
Âlâm	N.16, 9 Şubat 1312, s.186-187
Avrupa Hatırâtım	N.17, 20 Şubat 1312, s.203-204
Âlâm	N.18, 27 Şubat 1312, s.209-210
Avrupa Hatırâtım	N.18, 27 Şubat 1312, s.215-216
Âlâm	N.19, 6 Mart 1313, s.222-223
Avrupa Hatırâtım	N.19, 6 Mart 1313, s.227-228
Avrupa Hatırâtım	N.20, 13 Mart 1313, s.239-240
Âlâm	N.21, 20 Mart 1313, s.242-243

Âlâm	N.22, 27 Mart 1313, s.256-257
Âlâm	N.23, 3 Nisan 1313, s.272-273
Avrupa Hatırâtım	N.25, 17 Nisan 1313, s.299-300
Avrupa Hatırâtım	N.26, 24 Nisan 1313, s.311-312
(Gemicinin Ruznâmesi) İsmindeki Romandan Müfrez Bir Mektuptur	Ek.26, 24 Nisan 1313, s.95-96
Avrupa Hatırâtım	N.27, 1 Mayıs 1313, s.322-324
Âlâm	N.28, 8 Mayıs 1313, s.331-333
Leyle-i Izdırâp	N.29, 15 Mayıs 1313, s.341-343
Ravza-i Hatırât	N.30, 22 Mayıs 1313, s.354-355
Avrupa Hatırâtım	N.32, 5 Haziran 1313, s.382-383
İki Yetîmenin Lâne-i Sefâsı	N.33, 12 Haziran 1313, s.387-391
Ser-rîşk-i Teessür	N.34, 19 Haziran 1313, s.399-402
Dem-i Teessür	N.35, 26 Haziran 1313, s.410
Avrupa Hatırâtım	N.35, 26 Haziran 1313, s.418-420
Neşve-i Salâh	N.36, 3 Temmuz 1313, s.427-430
Avrupa Hatırâtım	N.36, 3 Temmuz 1313, s.430-432
Avrupa Hatırâtım	N.37, 10 Temmuz 1313, s.442-444
Torpedo İstambotlarının Vezaifi	N.F., 15 Temmuz 313, s.108-112

Korsika’da Bir Gün	N.F., 15 Temmuz 1313, s.112-118
Gemicinin Ruznâmesi İsmindeki Romandan Çıkarılmış Bir Mektup	N.38, 17 Temmuz 1313, s.448-449
Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı	N.38, 17 Temmuz 1313, s.450-453
Avrupa Hatırâtım	N.38, 17 Temmuz 1313, s.454-456
Avrupa Hatırâtım	N.39, 24 Temmuz 1313, s.467-468
Avrupa Hatırâtım	N.40, 31 Temmuz 1313, s.479-480
Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı	N.41, 7 Ağustos 1313, s.487-489
Avrupa Hatırâtım	N.41, 7 Ağustos 1313, s.491-492
Kızıma (Doğduğu Gün)	N.42, 14 Ağustos 1313, s.495-498
Paris Şimendiferinde Karşımda Oturan Bir Kız İçin	N.44, 28 Ağustos 1313, s.523-524
Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı	N.44, 28 Ağustos 1313, s.524-525
Avrupa Hatırâtım	N.44, 28 Ağustos 1313, s.526-527
Sâilin Uykusu	N.45, 4 Eylül 1313, s.530-531
Avrupa Hatırâtım	N.45, 4 Eylül 1313, s.540
Gemicinin Ruznâmesinden Müfrez Bir Mektup	N.46, 11 Eylül 1313, s.548-550
Avrupa Hatırâtım	N.46, 11 Eylül 1313, s.551-552
Elveda!	N.47, 18 Eylül 1313, s.559
Oğluma	N.48, 25 Eylül 1313, s.571-572

Avrupa Hatırâtım	N.48, 25 Eylül 1313, s.575-576
Avrupa Hatırâtım	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.586-587
Amâk-ı Hicrandan Bir Sadâ	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.593
Gemicinin Ruznâmesinden Bir Mektup	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.604-606
Avrupa Hatırâtım	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.624
29 Numaralı Torpido İstambotu 1	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.631-634
Avrupa Hatırâtım	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.634-636
Avrupa Hatırâtım	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.645-647
Tirza'ya Mersiye	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650-652
Avrupa Hatırâtım	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.657-659
29 Numaralı Torpido İstambotu	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.672
29 Numaralı Torpido İstambotu	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696
29 Numaralı Torpido İstambotu	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.707-708
29 Numaralı Torpido İstambotu	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.715-718
Avrupa Hatırâtım	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.718-720
Avrupa Hatırâtım	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.731

Avrupa Hatırâtım	N.77, 28 Mayıs 1314, s.922-923
Avrupa Hatırâtım	N.79, 11 Haziran 1314, s.946-947
Avrupa Hatırâtım	N.82, 2 Temmuz 1314, s.982-984
Avrupa Hatırâtım	N.83, 9 Temmuz 1314, s.995-996
Gemicinin Ruznâmesinden Müfrez Bir Mektup	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1006-1008
Avrupa Hatırâtım	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1030-1032
Avrupa Hatırâtım	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1044

3.1.154. Mehmed Esad

Sergüzeşt-i Halîm	Ek.24, 21 Mart 1312, s.10

3.1.155. Mehmed Halim

A' mâ	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.6
Şeb-i Sükûn	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.19
Mavi	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.27-28
Bir Çehre-i Mütfeffekire Hazan	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41-42
Derya	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55
Kolomb	N.6, 27 Teşrinisani 1312, s.66
Schiller'in Âsârından	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.79-80
Edvâr-ı Medeniyet 3	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.80-81

Kaplan Avı	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.81-82
Aşiyâne-i Dildârın Kapalı Pencereleri	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86
Edvâr-ı Medeniyet 3	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.92-93
Edvâr-ı Medeniyet 3	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.103
Edvâr-ı Medeniyet 3	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.117-118
Aşiyâne	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.114
Bir Sabah Hatırası	Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34-35
Bir Hayat-ı Fenâ-karîn	Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.107
İki İnzivâ-nişîn	Ek.35, 26 Haziran 313, s.132
Münâcât	N.43, 19 Ağustos 1313, s.510-511
Ladam O'Kamelya'nın Gençliği	N.45, 4 Eylül 1313, s.534-535
Tazarru	N.47, 18 Eylül 1313, s.559

3.1.156. Mehmed Kâzım

Kış	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.74

3.1.157. Mehmed Mesud

Zelzele-i Arziye	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55-58

3.1.158. Mehmed Muhlis

Bir Seher Vakti	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011
Hatırâtımdan	Ek.86, 30 Temmuz 314, s.315-316
Hatıra-i Hazan	Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.329-331
Levhalar	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.337-338
Sirişk-i Meserret	Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341-343
Fenerden Avdette	Ek.94, 17 Kanunuevvel 314, s.345-347

3.1.159. Mehmed Süleyman

Âlîcenâb Kız	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49-50
Âlîcenâb Kız	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.54-55

3.1.160. Mehmed Şerif

İlm-i Servet	N.1, 29 Nisan 315, s.7-8

3.1.161. Mehmedzâde Vassâf

Meşâhir-i Şuarâdan Urve	N.46, 11 Eylül 1313, s.546-547

3.1.162. Mehmed Veled

Türk Sayısı	N.F., 15 Temmuz 313, S.33-40

3.1.163. Mehmed Zâti

Hikmet-i Tarih, İkinci Kısım

N.15, 2 Şubat 1312, s.175-176

3.1.164. Mehmed Zihni

Şeb-i Mehtapta

Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.345

3.1.165. Mehmed Ziya

Bir Sergüzeştım

N.24, 21 Mart 1312, s.373-374

3.1.166. Mektubî-i Seraskeri Muhâsibi

Hulk İle İhtilât ve Ülfetin Fevâid
ve Semerâtı Hakkında Birkaç
Söz

N.F., 15 Temmuz 313, s.57-61

3.1.167. Menemenlizâde Tâhir

Muâvenet

N.47, 18 Eylül 1313, s.554

3.1.168. Mesud Remzi

Mağaraların Ehemmiyeti

Ek.3, 13 Mayıs 315, s.11-12

Yayın Balıkları

Ek.5, 27 Mayıs 315, s.17-18

Arabalar: Öküz Arabalarından Otomobil Arabalarına Kadar	N.6, 3 Haziran 315, 92-94
Kiraz	Ek.6, 3 Haziran 315, s.21
Arabalar: Öküz Arabalarından Otomobil Arabalarına Kadar	N.7, 10 Haziran 315, s.104-106
Kiraz	Ek.7, 10 Haziran 315, s.24
Heremleri	N.9, 24 Haziran 315, s.137-138
Musâhebe-i Fenniye	N.15, 12 Ağustos 315, s.235-238
Ressam F. Zonaro Efendi	N.18, 9 Eylül 315, s.278
Musâhebe-i Fenniye	N.18, 9 Eylül 315, s.284-286

3.1.169. Midhat Bahârî

Cenâb-ı Sâmi'ye Bir Nazîre	N.42, 14 Ağustos 1313, s.494
Nağme-i Cezbedarâne	N.45, 4 Eylül 1313, s.530
Bahar	N.47, 18 Eylül 1313, s.557-558
Ahlâk-ı Ulviye-i Haydarâne'den	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.580-581
Makber-i Pederi Ziyaret Ederken	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.615
Hazret-i Muallime Nazîre: Hitap	N.68, 19 Mart 1314, s.807
Maraz-i Bedâyi	N.73, 30 Nisan 1314, s.875-876
Başlıksız	N.77, 28 Mayıs 1314, s.914
Maraz-i Bedâyi	N.78, 4 Haziran 1314, s.934-935

Maraz-i Bedâyi	N.79, 11 Haziran 1314, s.942-943
Bir Mûteallim-i Edibe Cevapnâme	N.79, 11 Haziran 1314, s.943-945
Bir Mûteallim-i Edibe Cevapnâme	N.80, 18 Haziran 1314, s.952-955
Bir Mûteallim-i Edibe Cevapnâme	N.81, 25 Haziran 1314, s.967-970
Maraz-i Bedâyi	N.82, 2 Temmuz 1314, s. 979-981
Maraz-i Bedâyi	N.83, 9 Temmuz 1314, s.993-995
Maraz-i Bedâyi	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1016-1017
Şaire Hanımlarımızın Eş'ârı	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1090-1091
Şaire Hanımlarımızın Eş'ârı	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1102-1103

3.1.170. Muallim Cûdî Efendi

Vücut	N.29, 15 Mayıs 1313, s.338
Başlıksız	N.32, 5 Haziran 1313, s.374

3.1.171. Muallim Nâci

Meşâhir-i Üdebânın Kitap Suretinde Matbû Olmayan Bazı Âsârını Hâvidir	N.22 27 Mart 1313, s.258
Münâcât	N.72, 16 Nisan 1314, s.854
Başlıksız	N.10, 1 Temmuz 315, s.144

3.1.172. Muhtar Beyefendi

Başlıksız

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

3.1.173. Muhibbizâde Nâmık Bey

Başlıksız

Ek.48, 25 Eylül 1313, s.181

3.1.174. Muhibbizâde Vassâf

Sa'y u Amel

N.40, 31 Temmuz 1313, s.47473

Şiirde Sanat-ı Mukâbele

N.44, 28 Ağustos 1313, s.521-523

Hikem-i Arabiye

N.48, 25 Eylül 1313, s. 569-570

Hikem-i Arabiye

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578-580

Hikem-i Arabiye

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Hikem-i Arabiye

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.627-629

Hikem-i Arabiye

N.54, 6 Teşrinisani 1313, s. 638-640

Hikem-i Arabiye

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s. 664-665.

Hikem-i Arabiye

N.58, 7 Kanunusani 1313, s. 687-689.

3.1.175. Muhyiddin

Terâne-i Şevk

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Gazel

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Gazel	N.34, 19 Haziran 1313, s.399
Gazel	N.35, 26 Haziran 1313, s.410
Sayfin En Son Gülü	N.F., 15 Temmuz 313, S.96-97
Gazel	N.38, 17 Temmuz 1313, s.447
Gülbağ-ı Canân	N.39, 24 Temmuz 1313, s.458-459
Bir Mesirede	N.41, 7 Ağustos1313, s.482
İfade-i Muhtasara-i Mütercim	N.41, 7 Ağustos1313, s.486
Staem	N.41, 7 Ağustos1313, s.486-487
Dem-i Tulû'da Unvanlı Manzûmeden	N.42, 14 Ağustos 1313, s.494
Yine Bir Mesirede	N.43, 19 Ağustos 1313, s.510
Manzûme	N.43, 19 Ağustos 1313, s.510
Bir Kıta	N.44, 28 Ağustos 1313, s.519
Nevha-i Şüyûn	N.45, 4 Eylül 1313, s.530
Kıta	N.46, 11 Eylül 1313, s.542
Sürûd-ı Visâl	N.47, 18 Eylül 1313, s.554
Nâle-i Tahassür	N.47, 18 Eylül 1313, s.554-555
Nazîre	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Bir Manzûme	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Kıta	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Gazel	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Açılışın	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602
Hulûl-ı Hazan	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614-615
Gazel	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638
Taklid-i Hitab-ı Muallim	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650
Elveda	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662-663
Çiftçi Çocuğu	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.665-666
Vâhid-i Harâret ve Vâhid-i Amel	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.670
İntifâ-yı Aşk	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710
Bir Hatıra	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710-711
Nağmeye Hitap	N.64, 19 Şubat 1313, s.759
Nazîre	N.71, 9 Nisan 1314, s.843
Mukaddime	N.76, 21 Mayıs 1314, s.902
Şarkı, Diğer	N.79, 11 Haziran 1314, s.838
Mehtap Âlemi	N.80, 18 Haziran 1314, s.951
İngiliz Edebiyatı	N.82, 2 Temmuz 1314, s.981
Numûnelerinden, Menekşeler	
Nazire	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Nevha	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Nâle-i Teessür	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094

3.1.176. Mukaddes

Tranpetçi

N.8, 17 Haziran 315, s.117

3.1.177. Musa Kâzım

İlim Nedir

N.F., 15 Temmuz 313, s.72-77

Hikmet-i Tefâvüt-i Hilkat

N.63, 9 Şubat 1313, s.747-749

Vâsıta-i Medeniyet ve Lisan-ı Arap

N.64, 19 Şubat 1313, s.760-762

Hâmi-i Medeniyet

N.65, 26 Şubat 1313, s.770-772

Bir Mütâlâa-yı Hikemiye

N.66, 5 Mart 1314, s.782-784

Beyân-ı Hakikat

N.68, 19 Mart 1314, s.807-810?

Bazı Hıssâl-i Diniye ve Onlardaki
Fevâid

N.69, 26 Mart 1314, s.820-822

İnsan Nedir?

N.81, 25 Haziran 1314, s.963-966

İnsan Nedir? 2

N.83, 9 Temmuz 1314, s.987-990

Medeniyet-i Sahîha 2

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011-1014

Ulûm-ı Beşeriyeye Dair Bir İki Söz

N.86, 30 Temmuz 1314, 1023-1024

Diyânet-i Hakka

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1048-1050

Diyânet-i Hakka'dan

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1059-1061

Diyânet-i Hakka'dan

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1085-1087

Diyânet-i Hakka'dan

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1098-1099

Diyânet-i Hakka'dan

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1109-1111

Felsefe	N.15, 12 Ağustos 315, s.233-235
Felsefe	N.16, 19 Ağustos 315, s.254-255
Felsefe	N.18, 9 Eylül 315,s.283

3.1.178. Musavver İdaresi

Başlıksız	Ek.14, 5 Ağustos 315, s.102

3.1.179. Mustafa Cemal

Gazel	N.41, 7 Ağustos 1313, s.482
Gazel	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578

3.1.180. Mustafa Hayrullah

Musâhebe-i Sıhhiye	Ek.17, 20 Şubat 1312, 61-62
Evlenme-Bekârlık	N.20, 13 Mart 1313, s. 230
İlm-i Ahlâk Nokta-i Nazarında Terbiye-i Etfâl	N.20, 13 Mart 1313, s. 234-235
İlm-i Ahlâk Nokta-i Nazarında Terbiye-i Etfâl	N.20, 13 Mart 1313, s.243-246
Musâhebe-i Sıhhiye	Ek.19, 6 Mart 1313, s.69-70
İsfinahiye	Ek.21, 20 Mart 313, s.78
Acz-i Nisvân Meselesi	Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.111-112

Mantufnûl, Krezukin

Ek.31, 29 Mayıs 1313, s.115-116

3.1.181. Mustafa Rauf

Suriye’de 91 Gün Fennî Seyahat

N.23, 14 Mart 1312, s.364

Suriye’de 91 Gün Fennî Seyahat

N.24, 21 Mart 1312, s.376-377

3.1.182. Mustafa Sabri

Fâzıl-ı Bî-adîl Mahmud Esad Efendi
Hazretleri’ne, Zeyl

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1111-1115

3.1.183. Mülazım-ı Evvel Mehmed Ali

Av Eslihasıyla Endaht, Askerlik
Nokta-i Nazarından Hâiz
Ehemmiyettir, Geri Tepme

N.21, 20 Mart 1313, s.250

Av Eslihasıyla Endaht, Askerlik
Nokta-i Nazarından Hâiz
Ehemmiyettir, Geri Tepme

N.22, 27 Mart 1313, s.259-260

Av Eslihasıyla Endaht Askerlik
Nokta-i Nazarından Hâiz
Ehemmiyettir

N.24, 10 Nisan 1313, s.286-287

Av Eslihasıyla Endahttan Mabâd

Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.103-104

Av Eslihasıyla Endaht

Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.108-109

Av Eslihasıyla Endaht

Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.113

Av Eslihasıyla Endaht

Ek.31, 29 Mayıs 313, s.116

Av Eslihasıyla Endaht

Ek.33, 12 Haziran 313, s.124-125

3.1.184. Mümtaz

Bülbüle Hitap

N.63, 9 Şubat 1313, s.751

(Fuzûlî)nin Bir Matlamı Tesdîs

N.67, 12 Mart 1314, s.794-795

3.1.185. Münib Süreyya

Nedâmet

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.51-55

3.1.186. Müstecabizâde İsmet

Gazel

N.30, 22 Mayıs 1313, s.350

Fuzûlî'nin Gayr-ı Matbu Eş'ârı

N.30, 22 Mayıs 1313, s.351-354

İsbât-ı Mübdi'

N.F., 15 Temmuz 313, s.43-49

Başlıksız

N.F., 15 Temmuz 313, s.86-89

Başlıksız

N.F., 15 Temmuz 313, s.86-89

Nevha-i Gaibâne

N.F., 15 Temmuz 313, s.121-123

Gazel

N.F., 15 Temmuz 313, s.123

Gazel

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

3.1.187. Nazif Sürûrî

Sûr-ı Hıtân

N.5, 27 Mayıs 315, s.65

3.1.188. Nazikizâde Mehmed Hilmi

Hasta Vefat Etti

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.718

Hasta Vefat Etti

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.725

3.1.189. Necib Âsım

Fuzûlî'nin Gayrı-Matbu Eş'ârı

Ek.32, 5 Haziran 313, s.119-120

Yunanistan Mehd-i Medeniyet Midir?

N.F., 15 Temmuz 313, s.54-57

Bir Kadın Neler Öğrenmelidir

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686-687

3.1.190. Nejat İsmail Safa/İsmail Safa

Nazîre

N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Nazîre

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Bir Yanardağın Fıskırması

Ek.1, 29 Nisan 315, s.2

Bir Sepet Çiçek

Ek.1, 29 Nisan 315, s.4

Haset

N.4, 20 Mayıs 315, s.51

Türkmen Kızı

N.4, 20 Mayıs 315, s.56

Bir Kasideden Müfrez

N.12, 15 Temmuz 315, s.170-171

Yaz Gecesi Yağmuru	N.14, 5 Ağustos 315, s.202
Başlıksız	N.14, 5 Ağustos 315, s.202
A‘mâ	N.14, 5 Ağustos 315, s.205
Mev‘iza	N.15, 12 Ağustos 315, s.223

3.1.191. Nevres

Üç Şükûfe	N.5, 27 Mayıs 315, s.72
Terâne	N.8, 17 Haziran 315, s.117

3.1.192. Nezih

Başlıksız	N.82, 2 Temmuz 1314, s.974
Gazel	N.83, 9 Temmuz 1314, s.986
Gazel	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010

3.1.193. Numan Sâbit

Meşâhir-i Osmâniye	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1121-1123

3.1.194. Nureddin Râmih

Edvâr-ı Medeniyet	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.8-9
Edvâr-ı Medeniyet	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.20-21

Edvâr-ı Medeniyet	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.33-34
Bir Levha-i Muhabbet	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.79-80
Bir Levha-i Muhabbet 1	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.89-91

3.1.195. Nuri (Gedikpaşa'dan)

Acep Bu Mezar Kimindir?!	Ek.73, 30 Nisan 314, s.265

3.1.196. Nuri Şeydâ

Şiir ve Üdebâmız Hakkında Bir Mülâhaza	N.F., 15 Temmuz 313, s.136-139

3.1.197. Nüzhet

Başlıksız	N.63, 9 Şubat 1313, s.753
Türk Hamamı	N.63, 9 Şubat 1313, s.753-754

-O-

3.1.198. Orhan Selahaddin

Hevesâtım	N.22, 7 Mart 1312, s.346-347
Bir Lui Altını	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.31-32
Bir Lui Altını	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.47-48

3.1.199. Osman Nuri

Hikâye Ek.43, 19 Ağustos 313, s.162-163

Gazel N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626

3.1.200. Osman Senâî

Beyân-ı Mazeret N.F., 15 Temmuz 313, s.139-145

-Ö-

3.1.201. Ömer Fahri

Nâdide Ek.70, 2 Nisan 314, s.251-252

Bahar N.72, 16 Nisan 1314, s.854

3.1.202. Ömer Lütfi

Sara Bernar N.13, 26 Temmuz 315, s.189-191

Sara Bernar N.14, 5 Ağustos 315, s.209-210

Adelina Patti N.16, 19 Ağustos 315, s.251-254

Sara Bernar N.18, 9 Eylül 315, s.286-288

3.1.203. Ra. (ﺯ)

Bohemya Âlemi	Ek.1, 29 Nisan 315, s.3
Bohemya Âlemi	Ek.2, 6 Mayıs 315, s.7
Bohemya Âlemi	Ek.5, 27 Mayıs 315, s.16
Bohemya Âlemi	Ek.6, 3 Haziran 315, s.22
Bohemya Âlemi	Ek.7, 10 Haziran 315, s.26

3.1.204. Raşid

Gurûbtan Sonra	N.17, 20 Şubat 1312, s.195

3.1.205. Rauf Binnaz

Yâd-ı Hazin'den Remziye	N.22, 7 Mart 1312, s.351-352

3.1.206. Rauf Vicdanî

Şüphe	N.22, 7 Mart 1312, s.343-346
Beni Sevmemişe	N.24, 21 Mart 1312, s.373

3.1.207. Rauf Zâti

Hikmet-i Tarih, İkinci Kısım	N.16, 9 Şubat 1312, s.189-190

3.1.208. Recaizâde M. Ekrem

İstiğrâk N.4, 20 Mayıs 315, s.50

Başlıksız N.8, 17 Haziran 315, s.117

3.1.209. Recep Beyefendi

Emsâl-i Hakikat N.41, 7 Ağustos 1313, s.483-484

Emsâl-i Hakikat N.44, 28 Ağustos 1313, s.519

Emsâl-i Hakikat N.45, 4 Eylül 1313, s.531

Emsâl-i Hakikat N.47, 18 Eylül 1313, s.556-557

Emsâl-i Hakikat N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.580

Emsâl-i Hakikat N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.612

3.1.210. Remzi

Mehtap N.85, 23 Temmuz 1314, s.1020

3.1.211. Rıfat Senâî

Seyyar Muharririmizden Mektup Ek.38, 17 Temmuz 313, s.144

Tarz-ı Cedîd Ek.41, 7 Ağustos 313, s.155

3.1.212. Rıza Hayatî

Pepsin ve Pankreatinin Fi'l-i Hazmda N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.102-103
Tesirât-ı Muhtelifesi ve Pankreatinin
Diğer Bir Fi'l-i Mühimmi

Pepsin ve Pankreatinin Fi'l-i Hazmda N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.118-119
Tesirât-ı Muhtelifesi ve Pankreatinin
Diğer Bir Fi'l-i Mühimmi

3.1.213. Rıza Hicri (Yanyalı)

Bir Manzara-i Dilsûz Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303-304

Bir Sevdazedenin Hasbihâli Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313

Bir Askerin Meydan-ı Marikada İbrâz Ek.87, 6 Ağustos 314, s.319
Ettiği Şecâat

Dildâre Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.324

Sevda-yı Garâm Ek.89, 12 Teşrinisani 314, s.327

Sevda-yı Garâm Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.329

Nâlelerim Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331

Sevda-yı Garâm Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.334

Nâlelerim 2 Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.334

Sevda-yı Garâm Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Nâlelerim 3 Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Bir Meleğin Teessürü Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.343

3.1.214. Sin Elif (ل) (س)

Hutût-ı Âlem	N.24, 10 Nisan 1313, s. 283-285
Hutût-ı Âlem	N.25, 17 Nisan 1313, s. 295-298
Küre-i Arz Kütüphâneleri	Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.104-105
Presantiman	N.10, 1 Temmuz 315, s.144-146

3.1.215. Sadık Sabri (Erkân-ı Harbiye Zabıtânından)

Birkaç Söz	N.14, 5 Ağustos 315, s.210-211
Medhal, Arazi-i Düşmanın Keşfi ve Tarassut, Hizmet-i Seferiye Talimnâmesine Göre İstikşâf Hizmeti	N.15, 12 Ağustos 315, s.226-227
Topçu Keşif Kolu	N.16, 19 Ağustos 315, s.247-248
Topçu Keşif Kolu	N.17, 26 Ağustos 315, s.261-262
Sahra Topçu Talimnâmesine Göre İstikşâf Hizmeti	N.18, 9 Eylül 315, s.279-280

3.1.216. Safsaf

Bir Mektup	Ek.68, 19 Mart 314, s.243-244

3.1.217. Safvet İlhamî

Nevâ-yı Temennî	N.14, 5 Ağustos 315, s.202
Teellüm	N.15, 12 Ağustos 315, s.223
Defter-i Hatırâtımdan	N.16, 19 Ağustos 315, s.243
Ümit-perân	N.17, 26 Ağustos 315, s.258
Şiir-i Beyza	N.17, 26 Ağustos 315, s.258
Peri-i Muhabbet	N.18, 9 Eylül 315, s.274

3.1.218. Sâhib

Mebâdi-i Şi'r-i İran	N.18, 9 Eylül 315, s.281-282

3.1.219. Said

Neden Bahsedeyim	N.F., 15 Temmuz 313, s.85-86

3.1.220. Said Paşa

Başlıksız	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

3.1.221. Sakte Sadberg

Kamil Flamaryon'dan Tercüme	N.22, 7 Mart 1312, s.348-351

3.1.222. Salihanizâde Ahmed Refik

Bir Vak'a	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.6-7
Bir Ziyafet	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.29-31
Kadın Mektupları	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.15-16
Kadın Mektupları	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.42-43
Ebru	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.64-66
Hikayât-ı Hakikiyeden: Memduh	Ek.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.22-23
Margaret'in İtirafı	Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26-27
Nedâmet	Ek.24, 10 Nisan 313, s.87-88
Bir Lokma Ekmek İçin	Ek.25, 17 Nisan 313, s.91

3.1.223. Salih Zeki

Hikmet-i Umûmiyenin Menşei	N.F., 15 Temmuz 313, s.99-101

3.1.224. Selânikli Hilmi

Vicdan	N.1, 29 Nisan 315, s.3-6
İkinci Filip	N.2, 6 Mayıs 315, s.19-22
Bir Temaşa-yı Garibâne	N.3, 13 Mayıs 315, s.34
Terbiye-i Fikriye	N.3, 13 Mayıs 315, s.35
Âsâr-ı Perişanımdan, Hasbihâl, Bilbedâhe Söylenmiş Bir Güfte	N.3, 13 Mayıs 315, s.35-37

Temaşa-i Âlem Terbiye-i Fikriye	N.4, 20 Mayıs 315, s.50
Temaşa-i Âlem	N.4, 20 Mayıs 315, s.51
Hatıra-i Kabristân	N.4, 20 Mayıs 315, s.51
İskender-i Kebîr	N.4, 20 Mayıs 315, s.58-59
Musa Cezzâr	N.4, 20 Mayıs 315, s.62-64
Terbiye-i Fikriye	N.5, 27 Mayıs 315, s.66
Sefahat	N.5, 27 Mayıs 315, s.66
İskender-i Kebîr	N.5, 27 Mayıs 315, s.71-75
Terbiye-i Fikriye	N.6, 3 Haziran 315, s.81
Vazife-i Teâvün	N.6, 3 Haziran 315, s.82-83
İskender-i Kebîr	N.6, 3 Haziran 315, s.89-91
İskender-i Kebîr	N.7, 10 Haziran 315, s.103-104
Musa Cezzâr	N.7, 10 Haziran 315, s.110-112
Musa Cezzâr	N.8, 17 Haziran 315, s.127-128
Tasvir-i Hissiyât	N.9, 24 Haziran 315, s.133-135
Musa Cezzâr	N.12, 15 Temmuz 315, s.177-184
Musa Cezzâr	N.13, 26 Temmuz 315, s.195-200
Musa Cezzâr	N.14, 5 Ağustos 315, s.219-220

3.1.225. Sertabip Nuri

Melekât-ı Akliyye Bir Nazar

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1052-1056

3.1.226. Seyyar Muhabir

Mektup

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.57

3.1.227. Süleyman Nutkî/ S. (س) Nutkî

Seyahat ve Seyyahîn

N.17, 20 Şubat 1312, s.194

Torpedo

N.23, 3 Nisan 1313, s.276

Torpedo

N.24, 10 Nisan 1313, s.285-286

Muharebât-ı Bahriyenin Mâhiyeti

N.F., 15 Temmuz 1313, s.14-16

3.1.228. Süleyman Tevfik

Bir Muhtazırın Son Saati

Ek.81, 25 Haziran 1314, s.296-297

3.1.229. Süreyya Efendi

İfade-i Mahsûsa

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.158

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.15, 2 Şubat 1312, s.171

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.16, 9 Şubat 1312, s.184-185

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.17, 20 Şubat 1312, s.195

Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.19, 6 Mart 1313, s.219
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.20, 13 Mart 1313, s.235
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.21, 20 Mart 1313, s.242
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.22, 27 Mart 1313, s.254
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.23, 3 Nisan 1313, s.271-272
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.24, 10 Nisan 1313, s.278
Kaside-i İbnü'l-Fâriz,	N.25, 17 Nisan 1313, s.294
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.27, 1 Mayıs 1313, s.317
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.28, 8 Mayıs 1313, s.327
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362-363
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.32, 5 Haziran 1313, s.375
Kaside-i İbnü'l-Fâriz	N.33, 12 Haziran 1313, s.387

3.1.230. Süreyya Paşa (Bağdat Valisi)

Meşâhir-i Osmâniye	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1099

3.1.231. Şahber (Mirgûn İnâs Rüştîyesi'nden Mahrec)

Resimli Gazete Erkân-ı N.22, 7 Mart 1312, s.351

Tahririyesinden Orhan Selahaddin
Bey'e

Vazifelerim N.23, 14 Mart 1312, 368

Vazifelerim N.24, 21 Mart 1312, s.379-380

3.1.232. Şakir Efendi

Başlıksız Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.99

3.1.233. Şeyh Mehmed Şerafeddin

Terâcim-i Ahvâl N.23, 3 Nisan 1313, s.275-276

3.1.234. Şeyh Sadî

Bir Kıta-i Fârisiye N.F., 15 Temmuz 313, s.96

3.1.235. Şeyh Vasfi/Vasfi Efendi/ Şeyhu'l-Urefa Vasfi Efendi

Hazret-i Sâmi'h'e N.F., 15 Temmuz 313, s.11-13

Silsiletü'z-zeheb'ten, Edep Nedir? N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

Üç Bedîhe	N.42, 14 Ağustos 1313, s.494-495
Gazel	N.45, 4 Eylül 1313, s.530
İki Tazmîn	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590
Cevap: Derviş Senâî'ye	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.603-604
Gazel	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614
Bir Latîfe-i İlmiye	N.64, 19 Şubat 1313, s.759-760
Zübdetü'l-Eş'âr	N.67, 12 Mart 1314, s.795-797
Başlıksız	N.70, 2 Nisan 1314, s.834-835

3.1.236. Şükrü Osmanî/Osman Şükrü

Tîn-i Mahtûm	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.154
10.000 Sene Bir Buz Kayası İçinde	N.23, 14 Mart 1312, s.361-362
İşret İptilas	N.23, 14 Mart 1312, s.363-364
Fen Postası	N.24, 21 Mart 1312, s.371
10.000 Sene (Bir Buz Kayası İçinde)	N.24, 21 Mart 1312, s.374-376
Somatozun Marzia Kadınlarda İnfirâzı Üzerine Tesiri	N.22, 27 Mart 1313, s.261-262

3.1.237. T. Hicâbî

Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.72, 16 Nisan 314, s.254-255
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.73, 30 Nisan 314, s.263-265
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.74, 7 Mayıs 314, s.267-268
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.75, 14 Mayıs 314, s.271-272
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.76, 21 Mayıs 314, s.275-276
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.77, 28 Mayıs 314, s.279-281
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.78, 4 Haziran 314, s.283-285
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.79, 11 Haziran 314, s.287-289
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.80, 18 Haziran 314, s.291-292
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.81, 25 Haziran 314, s.295-296
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.82, 2 Temmuz 314, s.299-301
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.84, 16 Temmuz 314, s.307-309
Musâhebe-i Üsbûiye	Ek.85, 23 Temmuz 314, s.311

3.1.238. Tabip Ebu Lütîfî Nâzım

Musâhebe-i Fenniye	N.9, 24 Haziran 315, s.130
Musâhebe-i Fenniye	N.13, 26 Temmuz 315, s.186-189

3.1.239. Tâhiru'l-Mevlevî

Mevlidü'n-nebi Aleyhisselâm

N.11, 8 Temmuz 315, s.158

İstiğrâk-ı Şairâne

N.13, 26 Temmuz 315, s.186

3.1.240. Tamburî Neşet Bey

Şarkı

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26

3.1.241. Tepedelenlizâde Kâmil

Mehmed Bey Efendi'ye Cevap

N.26, 24 Nisan 1313, s.303-307

Mecrûh Gâzilerimizi İstikbal

N.27, 1 Mayıs 1313, s.315

İcâb-ı Sevda

N.15, 12 Ağustos 315, s.221-222

3.1.242. Tevfik Rıza/Doktor Rıza Tevfik

Müteverrim Bir Çocuk İçin

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Söylenilen Manzûmedir

Fecr-i Evvelîn

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Okçularda

N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Dün-Bugün

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Bir Hatıra

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Bir Taharrî Neticesi

N.62, 5 Şubat 1313, s.736-738

Fey-i Kalem

N.68, 19 Mart 1314, s.810-811

İstifâza N.70,2 Nisan 1314, s.835-837

Gelibolu'da N.11, 8 Temmuz 315, s.158-159

-U-

3.1.243. Uşşakizâde Hâlid Ziya

Heyhat N.14, 5 Ağustos 315, s.217-218

-V-

3.1.244. Vav. Ye. (ع) (و)

Yine Sevda Hatıralarından N.22, 7 Mart 1312, s.346

3.1.245. Vecihi

Dilâşub N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.12

Mukaddime N.11, 7 Kanunusani 1312, s.124-125

Çoban N.13, 19 Kanunusani 1312, s.147-148

Mukâbele-i Şükran N.14, 26 Kanunusani 1312, s.163-166

Namus N.16, 9 Şubat 1312, s.185-186

Mektup N.17, 20 Şubat 1312, s.198

Başlıksız N.18, 27 Şubat 1312, s.208

Gazel N.20, 13 Mart 1313, s.231

Musâhebe

N.26, 24 Nisan 1313, s.302

3.1.246. Vizantal

Terbiye-i Etfâl

N.F., 15 Temmuz 313, s.69-71

Hayvanlarda Lisan

N.40, 31 Temmuz 1313, s.474-475

İdâretü'l-Harp

Ek.7, 10 Haziran 315, s.25

-Y-

3.1.247. Yanyalı Raziye

Fransızcadan: Ümit

N.79, 11 Haziran 1314, s.946

Bir Levha-i Masumâne

Ek.82, 2 Temmuz 314, s.301

3.1.248. Yenişehirli Yusuf Nihad

Muzafferiyet

N.28, 8 Mayıs 1313, s.326

Bir Kitâbe-i Seng-i Mezar

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1082

3.1.249. Yenişehirli Hâlid Eyyûb

Mozambik'te Müslümanlar

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.10

Bürkânlar

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.34-35

Bürkân

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.45-47

3.1.250. Yusuf Bedri

Hizmetçi Maymunlar

N.4, 20 Mayıs 315, s.59-61

3.1.251. Yusuf Ziya

Aşk-ı Ebedi

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.5

Alfred dö Müse İle Jorj Sand

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.28-30

Barkîre Binmek

N.14, 5 Ağustos 315, s.215-217

Barkîre Binmek

N.17, 26 Ağustos 315, s.266-268

-Z-

3.1.252. Zaimzâde Hasan Fehmi

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı
Mütâlaât

N.22, 7 Mart 1312, s.338-339

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı
Mütâlaât

N.23, 14 Mart 1312, s.354

Şeytan Jan!? İspanya’da Pirene Dağları
Hatırâtı

Ek.23, 14 Mart 1312, s.6

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı
Mütâlaât

N.24, 21 Mart 1312, s.370-371

3.1.253. Zehavizâde Cemil Sıdkı/ Cemil Efendi

Câzibe ve Dâfia

N.36, 3 Temmuz 1313, s.424-427

3.1.254. Ziya

Terbiye-i Etfâl, Jean Jacques
Rousseau'nun Mühim Bir
Eserinden Mütercemdir

N.38, 17 Temmuz 1313, s.453-454

3.1.255. Ziyâüddin

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi
Tercümesi

N.78, 4 Haziran 1314, s.927-928

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi
Tercümesi

N.79, 11 Haziran 1314, s.939-942

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi
Tercümesi

N.80, 18 Haziran 1314, s.951-952

3.1.256. İmzasız

Tebrik-i Iyd-i Said

N.22, 7 Mart 1312, 338

İstisâl-i Tihâl Ameliyyât-ı Mühimmesi

N.22, 7 Mart 1312, s.339-342

Başlıksız

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

Şeytan Jan!. İspanya'da Pirene Dağları

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4-6

Yağmurda	N.23, 14 Mart 1312, s.354-359
Sergüzeşt-i Halîm	N.23, 14 Mart 1312, s.359
Hevesâtım	N.23, 14 Mart 1312, s.359-360
Resimlerimiz	N.23, 14 Mart 1312, s.363-364
Tashîh	N.23, 14 Mart 1312, s.368
Yeni Kitaplar	Ek.23, 14 Mart 1312, s.7
Küûl ve Vefiyyât	N.24, 21 Mart 1312, s.372-373
İğneler	N.24, 21 Mart 1312, s.382-384
İhtâr-ı Mahsûs	Ek.24, 21 Mart 1312, s.11
Resimlerimiz	Ek.24, 21 Mart 1312, s.11
Yeni Kitaplar	Ek.24, 21 Mart 1312, s.12
Şarkı	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2
Haritaların Tarihi	Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.3-4
Bir Demet Çiçek	Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4
İntizar	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.15-17
Alfred dö Müse İle Jorj Sand	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.20
Diplomasi Tarihine Bir Nazar	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.23
Neft Yağı	Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8
Şuûn-ı Müntahebe	Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8
Suallerimiz	Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8

Geçen Haftaki Muammânın Sûret-i Halli	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10
Suallerimiz	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10
Garip Bir Hacer-i Semavî, Meşâhir-i Nisvânın Eğlenceleri	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10
Açık Muhâbere	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10
Dastân-ı Zafer, Nirân	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10
Tercümelerim	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.39-40
Suallerimiz	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
Bir Demet Çiçek, Makâlât	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
Japonya Kadınlarının Elbisesi, Paris Kütüphâne-i Millîsi, 1900 Sergisinde Bir Balon	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
İtizâr	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
Başlıksız	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
Muammâmızı Doğru Olarak Halleden Zevâtın Esâmisi	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12
İhtâr	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16
Alenen Teşekkür	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16
Makâlât	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16
Muammâ	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16
Resimlerimiz	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.70
Celb-i Nazar	Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.18

Hayat Levhalar	Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.19
Geçen Haftaki Muammâmızın Sûret-i Halli: Ateş Aksi Şitâ	Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.19
Diplomasi Tarihine Bir Nazar	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.80
İhtâr	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.84
İlan	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.84
Diplomasi Tarihine Bir Nazar	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.91-92
Kahve Paris'te Ne Vakit İçildi?	Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26
Âsâr-ı Vecihi	Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.27
Mukaddime	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98-99
Matemli Bir Düşün	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.103-105
Röntgen Şuâi ve Edison, Çiçeklerden Şifa	Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30
İhtâr-ı Mahsûs	Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30
Mevlid-i Şerif	Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.31
Mütâlaât-ı Edebiye	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110
Açık Muhâbere	Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34
Resimli Devr-i Âlem, Mâlik	Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34
Padişahımız Çok Yaşa	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.121
Mütâlaât-ı Edebiye	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.123-124
Diplomasi Tarihine Bir Nazar Mabad 8	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.127-128

Velâdet-i Pür-Meymenet Hazret-i Padişâhî	Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.36
Başlıksız	Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37
Sağırlığın Tedavisi, Sağırlığın Tedavisi, Jelatinin Kâtiü'n-nezf Hâssası, Hâmız-ı Fenîkin Müzâdisi	Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37
(Muâfiyet)ten İtiyât, Hıfz-ı Sıhhatin Muâfiyet Üzerine Tesiri	Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37-38
Mütâlaât-ı Edebiye	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.134
Diplomasi Tarihine Bir Nazar	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.138-140
(Muafiyet)ten İtiyât	Ek.12, 12 Kanunusani 1312, s.41-42
Raşel, Mâlik, Aheng-i Tabiat	Ek.12, 12 Kanunusani 1312, s.42
Pejmürde İçindir	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.146
Mûsikî-i Osmanî Nazariyâtı	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.151-152
Memurîn-i Hariciye	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.152-154
Avrupa Hatırâtım Hisar Âleminde Bir Hatıra yahut Köylülükteki Sâfiyet-i Hayat	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.154-155
Avrupa Hatırâtım	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.155-156
Resimlerimiz	Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45
Muâfiyet, Havâss-ı Hamsenin Muâfiyet Üzerine Tesiri, Ömr-i Ebedî İle Mevt	Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45-47
Kabristan	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.158-169

Âlâm	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.159-160
Avrupa Hatırâtım	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.168
İhtâr	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49
Yeni Kitaplar	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.50
Avrupa Hatırâtım	N.15, 2 Şubat 1312, s.179-180
İfade-i Mahsûsa, Teşekkür	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.53
Hatıralar, Muhadderât-ı Evliya, Mâlik	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55
Sıhhat Gazetesi	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55
İhtâr	Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55
Ma'kes-i Hayal İçindir	N.16, 9 Şubat 1312, s.182-184
Avrupa Hatırâtım	N.16, 9 Şubat 1312, s.191-192
Tannalbumin	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.58
Meşhur Taviller	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.58-59
Resimlerimiz	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59
İhtâr	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59
Yeni Kitaplar	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59
Tashîh	Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59
Tebrik-i Iyd-i Said	N.17, 20 Şubat 1312, s.194
İskender-i Kebîr'in Mezarı Zannolunan Lahid, Sarcophage dit d'Alexandre	N.17, 20 Şubat 1312, s.196-197
Memurîn-i Hâriciye	N.17, 20 Şubat 1312, s.201-203

İhtâr	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.61
İntihar İstatistiği	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63
Karın Mürekkebatı	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63
Mâlik	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63
Resimlerimiz	Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63
Fırtına	N.18, 27 Şubat 1312, s.208-209
Tashîh	N.18, 27 Şubat 1312, s.216
İhtâr	Ek.18, 27 Şubat 1312, s.65
Resimlerimiz	Ek.18, 27 Şubat 1312, s.66
Avustralya’da Makinecilik, 211 Defa	Ek.18, 27 Şubat 1312, s.67
Seyr u Sefer Etmiş Bir Gemi	
Nagamât	Ek.18, 27 Şubat 1312, s.67
Nevha-girân İsmindeki Lâhit	N.19, 6 Mart 1313, s.220-221
Nil Sularından İstifade, Kahvenin	Ek.19, 6 Mart 1313, s.70-71
Antiseptik Olduğu, Fransa’da Kibrit	
Sarfiyâtı	
İhtâr	Ek.19, 6 Mart 1313, s.71
Nagamât, Mâlik	Ek.19, 6 Mart 1313, s.71
Sevda-yı Müebbet, Mâlik	Ek.20, 13 Mart 1313, s.75
Resimli Devr-i Âlem Seyahati, Beytü’l-	Ek.21, 20 Mart 313, s.79
Hüzn	

Yedinci Fasıl: Memurîn-i Hâriciyenin N.21, 20 Mart 1313, s.247-250
Hâmil Oldukları Evrak

Avrupa Hatırâtım N.21, 20 Mart 1313, s.252

İtizâr N.22, 27 Mart 1313, s.254

Aşk N.22, 27 Mart 1313, s.254-255

Avrupa Hatırâtım N.22, 27 Mart 1313, s.264

Mülâhazâtı Takvim-i Dersaadet, Ek.23, 2 Nisan 1313, s.85
Dördüncü Sene

Muhaberât-ı Aleniye Ek.23, 2 Nisan 1313, s.85

Jean Jacques Rousseau'nun Terbiye-i N.24, 10 Nisan 1313, s.282-283
Etfâle Dair Mühim Bir Eseridir

Devlet-i Aliye-i Ebed-Müddet-i N.24, 10 Nisan 1313, s.287-288
Osmaniye ve Yunanistan Beynindeki
Arazi Hakkında Malumât-ı Coğrafiye ve
Hatt-ı Hudût

Mülâhazâtı Takvim-i Dersaadet Ek.24, 10 Nisan 1313, s.88
Dördüncü Sene, Müntehabât-ı
Muhibbân-ı Edep fi Hadâiku'l-Arap

Başlıksız Ek.24, 10 Nisan 1313, s.88

Jean Jacques Rousseau'nun Mühim Bir N.25, 17 Nisan 1313, s.294-195
Eseridir

Padişahım Çok Yaşa N.27, 1 Mayıs 1313, s.313

Âlâm N.27, 1 Mayıs 1313, s.317-318

Av Eslihasıyla Endaht Askerlik Nokta-i Nazarından Hâiz Ehemmiyettir	N.27, 1 Mayıs 1313, s.322
Tebrik-i Iyd-i Meyâmin-bedîd-i Athâ	Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.98
Kalabaka Kasabası, Farsala	Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.100
İtizâr	Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.103
Kıta	N.29, 15 Mayıs 1313, s.338
Avrupa Hatırâtım	N.29, 15 Mayıs 1313, s.347-348
Açık Muhâbere	Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.109
Letâif-gûyân Şuarâ	N.30, 22 Mayıs 1313, s.350-351
Terbiye-i Etfâl, Jean Jacques Rousseau'nun Gayet Mühim Bir Eserinden Mehûzdur	N.30, 22 Mayıs 1313, s.355-358
Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı	N.30, 22 Mayıs 1313, s.358-360
İhtâr	N.31, 29 Mayıs 1313, s.362
Letâif-gûyân Şuarâ	N.31, 29 Mayıs 1313, s.363-366
Üdebâdan İki Zât Arasında Teâtî Olunan Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 1	N.31, 29 Mayıs 1313, s.367-370
Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı	N.31, 29 Mayıs 1313, s.370-372
Açık Muhâbere	Ek.31, 29 Mayıs 1313, s.116
Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 3	N.33, 12 Haziran 1313, s.391-395

Acâib-i Hilkatten: Duhter-i Lihyedâr	N.33, 12 Haziran 1313, s.396
Gayet Nahîf Bir Adam	N.33, 12 Haziran 1313, s.396
İhtâr	Ek.33, 12 Haziran 1313, s.125
Muvaffakiyât-ı Osmâniye	Ek.34, 19 Haziran 313, s.127
Tuhaf Bir Sergüzeşt	Ek.34, 19 Haziran 313, s.128
İhtâr	Ek.34, 19 Haziran 313, s.129
Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan	N.35, 26 Haziran 1313, s.411-414
Eden Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 5	
Başlıksız	Ek.35, 26 Haziran 1313, s.131-132
Resimlerimiz	Ek.35, 26 Haziran 1313, s.133
Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan	N.36, 3 Temmuz 1313, s.423-424
Eden Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 6	
Hanımlara Mahsûs Gazete	N.36, 3 Temmuz 1313, s.432
Markoni Telgrafı	Ek.36 3 Temmuz 1313, s.135-136
Başlıksız	Ek.36 3 Temmuz 1313, s.136
Merhum Lütî Efendi	Ek.36 3 Temmuz 1313, s.137
Menâkıb-ı Firkat	N.37, 10 Temmuz 1313, s.434-438
Resimlerimiz	N.37, 10 Temmuz 1313, s.444
İfade-i Mahsûsa	Ek.37, 10 Temmuz 313, s.139
Röntgen Şuaâtı ve Gümrükler	Ek.37, 10 Temmuz 313, s.139-140
Gemicilik, Sahil Fenerleri	Ek.37, 10 Temmuz 313, s.140-141

Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Zafer	Ek.37, 10 Temmuz 313, s.141
Mukaddime	N.F., 15 Temmuz 313, s.2-4
Kıtaât	N.F., 15 Temmuz 313, s.79-81
Şeb-i Teessür	N.F., 15 Temmuz 313, s.95
Başlıksız	N.38, 17 Temmuz 1313, s.445
A‘mâlar Şerefine Tiyatro, Henri Meillak, Mecrûhin-i Guzât-ı Osmâniyeden Mustafa Mirat Çavuş	N.38, 17 Temmuz 1313, s.456
İfade-i Mahsûsa	Ek.38, 17 Temmuz 313, s.143
Gemicilik, Sahil Fenerleri	Ek.38, 17 Temmuz 313, s.145
Tashîh	Ek.38, 17 Temmuz 313, s.145
Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden Muhâbere-yi Edebiyedir:7	N.39, 24 Temmuz 1313, s.461-462
Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı	N.39, 24 Temmuz 1313, s.464-467
İfade-i Mahsûsa	Ek.39, 24 Temmuz 1313, s.147
Canân Bakarken	Ek.39, 24 Temmuz 1313, s.147
Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Zafer	Ek.39, 24 Temmuz 1313, s.148
Şiirin Kisve-i Sitayânesi	N.40, 31 Temmuz 1313, s.478-479
Resimlerimiz	N.40, 31 Temmuz 1313, s.480
İfade-i Mahsûsa	Ek.40, 31 Temmuz 1313, s.150

İhtâr ve Arz-ı Teşekkür	Ek.40, 31 Temmuz 1313, s.151
Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Zafer	Ek.40, 31 Temmuz 1313, s.152
Kıta	N.41, 7 Ağustos 1313, s.482
Resimlerimiz	N.41, 7 Ağustos 1313, s.489-491
İfade-i Mahsûsa	Ek.41, 7 Ağustos 1313, s.154
Havâdis-i Edebiye	Ek.41, 7 Ağustos 1313, s.155
İfade-i Mahsûsa	Ek.42, 14 Ağustos 1313, s.157
Havâdis-i Edebiye	Ek.42, 14 Ağustos 1313, s.158
Bedretü'l-Meâli fi Tercümetü'l-Liâlî	Ek.42, 14 Ağustos 1313, s.159
Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Zafer	Ek.42, 14 Ağustos 1313, s.159
Padişahım Çok Yaşa	N.43, 19 Ağustos 1313, s.505-508
Resimlerimiz	N.43, 19 Ağustos 1313, s.515
Bir Ailenin İcmal-i Hayatı	N.43, 19 Ağustos 1313, s.515-516
Cülûs-ı Hümâyûn-ı Mesâdet-i Makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî	Ek.43, 19 Ağustos 1313, s.160
İfade-i Mahsûsa	Ek.43, 19 Ağustos 1313, s.161
Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Zafer	Ek.43, 19 Ağustos 1313, s.163
İhtâr-ı Mahsûs	Ek.43, 19 Ağustos 1313, s.163

‘Eâzım-ı Üdebâdan ve Erbâb-ı N.44, 28 Ağustos 1313, s.519
Kemâlden Bir Zâtın Etıbbâdan Birine
Yazdığı Tezkiredir ki
Letâfetine Binâen Derç Ediyoruz’

Tashîh N.44, 28 Ağustos 1313, s.528

İfade-i Mahsûsa Ek.44, 28 Ağustos 1313, s.165-166

Şi‘r-i Şiverîz Ek.44, 28 Ağustos 1313, s.166

Eser-i Vecihi, Muvaffakiyât-ı Osmâniye Ek.44, 28 Ağustos 1313, s.166
yahut Yadiğâr-ı Zafer

Açık Muhâbere Ek.44, 28 Ağustos 1313, s.167

Cemil Sıdkı Efendi N.45, 4 Eylül 1313, s.531-534

İfade-i Mahsûsa Ek.45, 4 Eylül 1313, s.169-170

Eser-i Vecihi, Muvaffakiyât-ı Osmâniye Ek.45, 4 Eylül 1313, s.171
yahut Yadiğâr-ı Zafer

Cemil Sıdkı Efendi N.46, 11 Eylül 1313, s.547-548

İfade-i Mahsûsa Ek.46, 11 Eylül 1313, s.173-174

Asker Oğlu, Âsâr-ı Vecihi Ek.46, 11 Eylül 1313, s.174-175

Havâdis-i Edebiye Ek.46, 11 Eylül 1313, s.175

Açık Muhâbere Ek.46, 11 Eylül 1313, s.175

İhtâr Ek.46, 11 Eylül 1313, s.175

İfade-i Mahsûsa Ek.47, 18 Eylül 1313, s.177

Açık Muhâbere Ek.47, 18 Eylül 1313, s.179

Resimlerimiz	Ek.47, 18 Eylül 1313, s.179
İhtâr	N.48, 25 Eylül 1313, s.576
İfade-i Mahsûsa	Ek.48, 25 Eylül 1313, s.181
Emsâl-i Hakikat	Ek.48, 25 Eylül 1313, s.182-183
Fıkarât-ı Tarihiye	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.586
Resimlerimiz	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.587-588
İfade-i Mahsûsa	Ek.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.185
Birinci Bâb: Baba Oruç, İkinci Bâb: Malumât	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.598-600
İfade-i Mahsûsa	Ek.50, , 9 Teşrinievvel 1313, s.189
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât	Ek.50, , 9 Teşrinievvel 1313, s.191
İkinci Bâb: Baba Oruç, Üçüncü Bâb: Hücüm, Müdâfaa	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.608-611
Avrupa Hatırâtım	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.611-612
İfade-i Mahsûsa	Ek.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.193
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât	Ek.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.195
Fuzûlî 'ye Nazîre	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614
İhtâr	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614
Baba Oruç, Dördüncü Bâb: Namus mu, Hayat mı?!, Beşinci Bâb: Hükm-i Kader	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.618-624

İfade-i Mahsûsa	Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.197
Avrupa Medeniyetinin Esasına Bir Nazar	Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.198
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât	Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.199
İhtâr	Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.199
İfade	N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626
İfade-i Mahsûsa	Ek.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.201
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât	Ek.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.202
İhtâr	Ek.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.203
İfade	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638
Kâmî	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.640-642
İfade-i Mahsûsa	Ek.54, 6 Teşrinisani 1313, s.205
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.54, 6 Teşrinisani 1313, s.206-207
İhtâr	Ek.54, 6 Teşrinisani 1313, s.207
İfade	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650
Trafalgar Muharebesi	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.659-660
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.211
Teşekkür	Ek.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.211

İfade-i Mahsûsa	Ek.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.213
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.213
İfade	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.675
Padişahım Çok Yaşa	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.673-674
Ana Yüreği	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.675-676
Temaşa 4, Kâmî 2 -Eşhâs-, Sahne, Temaşa 1	N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.682-684
Velâdet-i Hümayû -ı Mesadet-makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî	Ek.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.214
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.215-216
Gazel	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686
Kâmî, Temaşa 2, Temaşa 3	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.695-696
Başlıksız	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696
İtizâr	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.58, 8 Kanunusani 1313, s.220
İkdam Koleksiyonudan Menkuldür: Ebu's-Seyfin	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702
Temaşa 5: Evvelkiler-Kâmî, Temaşa 6, Temaşa 7, Temaşa 8, Temaşa 9, Temaşa 10, Temaşa 11, Temaşa 12	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.704-706

Telgrafla Resim Yapmak	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.708
Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevâtın Esâmisi	Ek.59, 15 Kanunusani 313, s.224
İlan	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.720
Askerî Balonu	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.720
İfade-i Mahsûsa	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.722
Letâif	Ek.61, 29 Kanunusani 313, s.229
Muktebes, İmam-ı Azâm ve Eimme-i Selâse, İrtikâ	Ek.61, 29 Kanunusani 313, s.229
Gazeliyyât	N.62, 5 Şubat 1313, s.734
Zavallı Sanatkâr	N.62, 5 Şubat 1313, s.734
Letâif	Ek.62, 5 Şubat 313, s.231
İhtâr	Ek.62, 5 Şubat 313, s.231
Tebrik-i İyd-i Said	N.63, 9 Şubat 1313, s.745
Gazel	N.63, 9 Şubat 1313, s.746
İhtâr	Ek.63, 9 Şubat 313, s.233
İhtâr	Ek.64, 19 Şubat 313, s.235
Letâif	Ek.64, 19 Şubat 313, s.235
Tashîh ve İtizâr	Ek.64, 19 Şubat 313, s.235
Letâif	Ek.65, 26 Şubat 313, s.237
İhtâr	Ek.65, 26 Şubat 313, s.237

Resimlerimiz	Ek.67, 12 Mart 313, s.241
Marifet	Ek.67, 12 Mart 313, s.241
Zübdetü'l-Eş'âr	N.68, 19 Mart 1314, s.814-815
Erbâb-ı Mütâlaaya Mühim Bir Tebşîr: Nüsha-i Fevkalâdemiz	Ek.68, 19 Mart 314, s.243
Başlıksız	Ek.68, 19 Mart 314, s.244
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.68, 19 Mart 314, s.244
İtizâr ve Tashîh	Ek.68, 19 Mart 314, s.244
Bir Tebşîr-i Mühim	N.69, 26 Mart 1314, s.818-819
Resimlerimiz	Ek.69, 26 Mart 314, s.248
İslam ve Fünûn	Ek.69, 26 Mart 314, s.248
Başlıksız	N.70, 2 Nisan 1314, s.831
İhtâr	Ek.70, 2 Nisan 314, s.253
Resimlerimiz	Ek.70, 2 Nisan 314, s.253
Başlıksız	Ek.71, 9 Nisan 314, s.257
Muhaberâtımız	Ek.71, 9 Nisan 314, s.257
Küçük Bir İntikâta Büyük Bir Tenâkus	N.72, 16 Nisan 1314, s.859-862
Başlıksız	Ek.72, 16 Nisan 314, s.261
Resimlerimiz	Ek.72, 16 Nisan 314, s.261
Küçük Bir İntikâta Büyük Bir Tenâkus	N.73, 30 Nisan 1314, s.869-874
Başlıksız	Ek.73, 30 Nisan 314, s.265

Muhaberât-ı Aleniye	Ek.73, 30 Nisan 314, s.265
Nüsha-i Fevkalâdemiz Hakkında Bir Tashîh	Ek.73, 30 Nisan 314, s.265
İhtâr-ı Mahsûs	N.74, 7 Mayıs 1314, s.878
Başlıksız	Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272
Din-i İslam	Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272
Başlıksız	N.76, 21 Mayıs 1314, s.912
Muhaberâtımız	Ek.76, 21 Mayıs 314, s.276
Başlıksız	Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281
Muhaberâtımız	Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281
Kitâbe-i Gam, Hatt-ı Şecerî İle Bir Levha-i Nefîse, İspanya Amerika Muhârebesi	Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281
Tashîh	Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281
Etme, Yeter	N.78, 4 Haziran 1314, s.926
Bir Rubâî	N.78, 4 Haziran 1314, s.926
Muhaberâtımız	Ek.78, 4 Haziran 314, s.285
Başlıksız	Ek.78, 4 Haziran 314, s.285
Bir İfade	N.79, 11 Haziran 1314, s.938
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.79, 11 Haziran 314, s.288

Resimlerimiz	Ek.80, 18 Haziran 314, s.292
Başlıksız	Ek.80, 18 Haziran 314, s.293
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.80, 18 Haziran 314, s.293
Mukâbele	N.81, 25 Haziran 1314, s.962-963
Başlıksız	Ek.81, 25 Haziran 314, s.297
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.81, 25 Haziran 314, s.297
Ey Cesîm Zen	N.82, 2 Temmuz 1314, s.975
Kafiye	N.82, 2 Temmuz 1314, s.975
Yolcu ile Kameri	N.82, 2 Temmuz 1314, s.975
Vâlîde ile Çocuk	N.82, 2 Temmuz 1314, s.975
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.82, 2 Temmuz 314, s.301
Herkulanum ve Pompeii	N.83, 9 Temmuz 1314, s.995
Belçika'da Turne'de Dârü'l-fünûn Muallimlerinden Mösyö Hanri Burjuva Cenâplarına	N.83, 9 Temmuz 1314, s.995
Teşekkür ve İhtâr	Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304
Tashîh	Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304
Mikyâsü'l-Ahlâk	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1008
Teşekkür ve İhtâr	Ek.84, 16 Temmuz 314, s.307
Başlıksız	Ek.84, 16 Temmuz 314, s.309

Leyle-i Velâdet	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1009
Hefevât	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1019
Müteveffâ Prens Bismark'ın Tercüme-i Hâli	Ek.85, 23 Temmuz 314, s.311
Başlıksız	Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313
Mecmua-i Lisan	Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313
Başlıksız	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1032
Hacı Halil Ağa	Ek.87, 6 Ağustos 314, s.320
Başlıksız	Ek.87, 6 Ağustos 314, s.320
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.87, 6 Ağustos 314, s.320
Tashîh	Ek.87, 6 Ağustos 314, s.320
Arz-ı Merâm	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1046
Başlıksız	Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.325
Başlıksız	Ek.89, 12 Teşrinisani 314, s.327
Tuhaf Şey, Kıta	Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335
Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzîleri	Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335
Başlıksız	Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335
Hürrem Bey, Sâil, Mâlik	Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335
Leyle-i Mirâç	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1093

Muhaberât-ı Aleniye	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339
Başlıksız	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339
Başlıksız	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339
Başlıksız	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339
Hürrem Bey, Sâil, Mâlik	Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339
‘Süreyya Paşa merhumun Zevra Gazetesine Yazdıkları Makaledir: Nasıl Esef Olunmasın’	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1116
Hürrem Bey, Sâil, Mâlik	Ek.93, 26 Teşrinisani 314, s.343
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.93, 26 Teşrinisani 314, s.343
Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzîleri	Ek.93, 26 Teşrinisani 314, s.343
Abone Olan Zevât-ı Kirâm Huzerâtı	Ek.93, 6 Teşrinisani 314, s.343
Leyle-i Berât Mağfiret-i Âyât	N.94, 17 Kanunuevvel 1314 s.1117
Padişahım Çok Yaşa, Tebrik-i Velâdet-i Hazret-i Padişâhî	N.94, 17 Kanunuevvel 1314 s.1118
Musâhebe	N.94, 17 Kanunuevvel 1314 s.1123-1126
Velâdet-i Hümâyûn-ı Mesadet-makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî	Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.344
Muhaberât-ı Aleniye	Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.347
Başlıksız	Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.347
Hürrem Bey, Sâil, Mâlik	Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.347
Mukaddime	N.F., 15 Temmuz 313, s.2-4

Kıtaât	N.F., 15 Temmuz 313, s.79-81
Şeb-i Teessür	N.F., 15 Temmuz 313, s.95
Tebrik-i Sâl-i Cedîd	N.1, 29 Nisan 315, s.1
Arz-ı Şükran	N.1, 29 Nisan 315, s.2
Çin'in Aktâr-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir İngilizin Seyahati	N.1, 29 Nisan 315, s.11-12
Tereyağlı Ekmekten Gazete, Kadirşinâs Kadınlar, 150,000 Franka Bir Mendil	N.1, 29 Nisan 315, s.14
Pazar Kayığı, Kâğıthâne, Samoa	N.1, 29 Nisan 315, s.14
Başlıksız	Ek.1, 29 Nisan 315, s.3
Çin'in Aktâr-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir İngilizin Seyahati	N.2, 6 Mayıs 315, s.26-28
Japonya'da Resmî Selam, Tophâne Kılıç Ali Paşa Câmi Avlusu	N.2, 6 Mayıs 315, s.30
Sunî Dişlerin Rahatsızlığı, Kâğıttan Bârkîr Nalı ve Kundura, Söz Söyleyen Saatler	N.2, 6 Mayıs 315, s.30
Barbaros Hayreddin Paşa	N.2, 6 Mayıs 315, s.30
Arz-ı Teşekkür	Ek.2, 6 Mayıs 315, s.6
Madamın Namusu	Ek.2, 6 Mayıs 315, s.6
Letâif	Ek.4, 20 Mayıs 315, s.14
İhtâr-ı Mahsûs	Ek.4, 20 Mayıs 315, s.14

İhtâr	Ek.4, 20 Mayıs 315, s.14
Saçlar Boyamaksızın da Kararır, Garip İstatistikler, Koalar	N.5, 27 Mayıs 315, s.76-77
Mini Mini Baytar	N.5, 27 Mayıs 315, s.78
Bir Lokantada, Baba Oğul Arasında, Kezâ, İki Refik Arasında	Ek.5, 27 Mayıs 315, s.18
Abonelerimize Naçizâne Hediyelerimiz	Ek.6, 3 Haziran 315, s.20
Abonelerimize Diğer Bir İkramımız	Ek.6, 3 Haziran 315, s.20
Açık Muhâbere	Ek.6, 3 Haziran 315, s.20
Bir Fil Nasıl İstihâm Eder?, Dünyanın En Küçük Fili, Kelebeklerin Hidemât-ı Sıhhiyede İstihdâmı, Sabun Ağaçları	N.7, 10 Haziran 315, s.107
Abonelerimize Naçizâne Hediyelerimiz	Ek.7, 10 Haziran 315, s.24
Abonelerimize Diğer Bir İkramımız	Ek.7, 10 Haziran 315, s.24
Musâhebe-i Fenniye	N.8, 17 Haziran 315, s.114
Musa Cezzâr	N.9, 24 Haziran 315, s.138-140
Musa Cezzâr	N.10, 1 Temmuz 315, s.154-156
L'oncle de L'europe	N.10, 1 Temmuz 315, s. Yok
Velâdet-i Hazret-i Nebevî	N.11, 8 Temmuz 315, s.157
Başlıksız	N.12, 15 Temmuz 315, s.170
Othello	N.14, 5 Ağustos 315, s.212

Abonelerimize Hizmet ve Hediye-i Naçizânemiz	Ek.14, 5 Ağustos 315, s.100
Abonelerimize Diğer Bir İkramımız	Ek.14, 5 Ağustos 315, s.100
İmtiyâz-ı bâ-Berat-ı Âlîşân, İspirtosuz Osmanlı Kanakana Halâsı	Ek.14, 5 Ağustos 315, s.101
Geçen Nüşamızdaki Bilmecenin Halli, Bilmece	Ek.14, 5 Ağustos 315, s.102
Padişahım Çok Yaşa	N.16, 19 Ağustos 315, s.241
Kayık Yarışları Hakkında Bazı Malumât-ı Umûmiye	N.16, 19 Ağustos 315, s.252
Padişahım Çok Yaşa	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.103
Büyükada Kayık Yarışları	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.104-105
Geçen Nüşamızdaki Bilmecelerin Halli	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.105
Başlıksız	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106
Abonelerimize Diğer Bir İkramımız	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106
İmtiyâz-ı bâ-Berât-ı Âlîşân, İspirtosuz Osmanlı Kanakana Halâsı	Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106
Kunduzlar	N.17, 26 Ağustos 315, s.272
İhtâr-ı Mahsûs	N.18, 9 Eylül 315, s.288
İtizâr	N.18, 9 Eylül 315, s.288

3.2. Konularına Göre Fihrist

Bu bölümde *Resimli Gazete* dergisinde yer alan yazılar, konularına göre sınıflandırılmıştır. Edebiyat ve edebiyat dışında kalan konular mevcuttur. Edebiyat başlığı altında edebî türler, edebiyat tarihi ve söz sanatları şeklinde alt başlıklar yer almaktadır. Edebiyat dışında kalan konular ise önem derecesine göre sıralanmıştır. Konularına göre fihrist hazırlanırken yazar adlarının alfabetik olması ve yazıların kronolojik olarak sıralanmasına dikkat edilmiştir.

3.2.1. Edebiyat

Edebiyat başlığı edebî türler, edebiyat tarihi ve söz sanatları alt başlıklarından müteşekkildir.

3.2.1.1. Edebî Türler

Resimli Gazete dergisinde yer alan edebî türler tespit edilmiştir. Yazarların bu türlere ait yazıları kronolojik olarak sıralanmış, yazıların konusu hakkında kısa bilgiler verilmiştir

3.2.1.1.1. Şiir

Abdullah Hasib

Başlıksız

N.43, 19 Ağustos 1313, s.509-510

Mekteb-i gayrimüselleme ve ecnebiye müfettiş-i umûmiyesi ve encümen-i teftiş ve muayene reisi vekili tahrir-i şehîr ve edîb-i bînazîr Farukizâde saadetli Abdullah Hasib Efendi Hazretleri tarafından tanzîm kılınan manzumedir.

Abdülkadirzâde Hüseyin Haşim/Abdülhaşim/Hüseyin Haşim

İstirdâd-ı Vatan yahut Gülbang-ı Zafer

N.25, 17 Nisan 1313, s.291

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Bir Gönüllü Ağızdan ‘Ahenk-i Cenk’
yahut ‘Berk-i Celâdet’

N.28, 8 Mayıs 1313, s.326

Edebiyat bölümünde yer alır.

Berba Mihrana

N.28, 8 Mayıs 1313, s.326

Edebiyat bölümünde yer alan kıtadır.

Yine Ona

N.29, 15 Mayıs 1313, s.338

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bu da Böyle

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kıta

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Kıta

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Rüya-yı Latif

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kıta

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kıta

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

‘Bir zata takdim edilen bir bergüzâr-ı nâçiz üzerine yazılmıştır’ notuyla yar alan kıtadır.

Güzergâh-ı Cânanda

N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

Edebiyat bölümünde yer alan şiir. Şiirin sonunda gazetenin yazmış olduğu bir değerlendirme yazısı mevcuttur. Şiir hakkındaki beğenilerini dile getirirler.

Kıta

N.37, 10 Temmuz 1313, s.434

Edebiyat bölümünde yer alan kıtadır.

Tevhid

N.F., 15 Temmuz 1313, s.101

Şiir kısmındadır.

Merhum Zekâi Dede Efendi Hakkında

N.F., 15 Temmuz 313, s.145-147

Merhum Zekâi Dede Efendi hakkında yazılan şiirdir.

Kıta

N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Edebiyat bölümünde yer alan kıtadır.

Bu da Ol Bîvefâya Dairdir

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Âyineye

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Edebiyat bölümünde yer alan dört mısralık şiirdir.

Merhum Zekâi Dede Efendi Hakkında

N.63, 9 Şubat 1313, s.746

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır. Şiirin sonunda Resimli Gazete'nin Hüseyin Haşim'in yazdığı şiir hakkındaki mütalaaları, yayımlanma sırasında yaşadıklarını anlatan sözleri yer alır. Böyle güzel ifade edilen sözlerin uyandırdığı mutluluk hissi ifade edilir.

Elhân-ı Besâlet -1-

N.67, 12 Mart 1314, s.794

İzzetli Rauf Yektâ Beyefendi tarafından bestelenmiştir.

Kıta-i Târihiye

N.68, 19 Mart 1314, s.806

‘Lorus’ta Arnavut asâkir-i şahanenin koyun derilerine sarınmak hud‘asıyla düşmana ettiği galebe hakkında’ notuyla yayımlanır.

Sürûd-ı Zafer

N.70, 2 Nisan 1314, s.830

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı 4 kıtalık şiirdir. Üstâd-ı şehîr merhum Zekâi Efendi tarafından bestelenmiştir.

Başlıksız

N.71, 9 Nisan 1314, s.841

Tablo ile ilgili şiir yer alır.

Başlıksız

N.73, 30 Nisan 1314, s.865

Bahar konulu dört kıtalık şiirdir.

Başlıksız

N.77, 28 Mayıs 1314, s.913

Sanayi-i Nefise’deki Tablo başlıklı resim ile ilgili 6 kıtalık şiirdir.

Adanalı Ziya

Gazel

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Ahmed Hamdi

Başlıksız

N.F., 15 Temmuz 313, s.119-121

‘Asâkir-i Osmâniyenin muhârebe-i Yunâniyede ihrâz-ı şeref-i galibiyet etmesi üzerine tebrik ve tesîdi hâvi tanzim olunan kaside-i tarihiyyedir’ notuyla yer alan şiiirdir.

Kıta

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.674

Padişah hazretlerinin doğumu ile ilgili kıtadır.

Asâkir-i Osmâniyenin Muhârebe-i Âhire-i N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.674-675
Yunâniyede Ihrâz-ı Şeref-i Galibiyet Etmesi
Üzerine Tebrik ve Tes’îdi Hâvi Bir Kaside-i
Târihiyyedir

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alan şiir. Matbuât-ı Dâhiliye İdare-i Aliyyesi Müfettişlerinden
Medrese-i Edebiye Müessis ve Müdebbiri tarafından kaleme alınır.

Kirmastiden

Ek.72, 16 Nisan 314, s.255

‘Kalem’ redifli şiiirdir.

Ahmed Kemâl

Hayat

N.13, 26 Temmuz 315, s.186

Şiir bölümünde yer alır.

Ahmed Reşad/ F. Reşad/ Fâik R./ F. Reşâd

İki Kıta

N.83, 9 Temmuz 1314, s.986

Kısm-ı Edebî sütununda yer alan şiiirdir.

Büyük Vâlidemin Kitâbe-i Seng-i Mezarı N.84, 16 Temmuz 1314, s.999

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı şiir, meclis-i maârif azâlığından münfasıl Ahmed Reşad tarafından yazılır.

Mülakât N.6, 3 Haziran 315, ss.82

Şiir bölümünde yer alır.

Ahmed Sema

Denizin Hayaliyle N.14, 5 Ağustos 315, s.202

Kısm-ı Edebî sütununda yer alan şiir Ahmed Celal Bey'e sunulur.

Şebâb-ı Meftûrem N.16, 19 Ağustos 315, s.243-244

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alır.

Bir Mudhikeden N.18, 9 Eylül 315, s.273

Şiir bölümünde yer alır.

Alaybeyizâde Nâci, Alaybeyizâde Nâci Bey

Fırkatzedek Kızcağız N.57, 28 Kanunuevel 1313, s.675

Bir fotoğraf altına yazılan şiirdir. Dert ile mahzun bir kıza hitaben yazılır.

Kıta N.F., 15 Temmuz 313, s.61-63

Bir fotoğraf altına yazılan şiirdir.

Ali Emiri Efendi

Gazel

N.80, 18 Haziran 1314, s.951

‘Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır. Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri tarafından ihdâ buyurulmuştur’ notuyla yer alan şiir

Başlıksız

N.81, 25 Haziran 1314, s.962

Kısm-1 Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emiri Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Başlıksız

N.82, 2 Temmuz 1314, s.974

Kısm-1 Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Başlıksız

N.83, 9 Temmuz 1314, s.986

Kısm-1 Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Başlıksız

N.84, 16 Temmuz 1314, s.998

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı şiir, Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Beyefendi Hazretleri’nindir.

Başlıksız

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010

Kısm-1 Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Başlıksız

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022

Kısm-1 Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Başlıksız

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

Kısm-ı Edebî sütununda ‘Yanya ve İşkodra maliye müfettişi şair-i hakîm saadetli Ali Emirî Efendi Hazretleri’nindir’ notuyla şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Ali Fakrî Efendi

Başlıksız

N.83, 9 Temmuz 1314, s.986-987

Kısm-ı Edebî sütununda ‘Üsküdar’da tarîk-i aliyye-i Sadî’ye meşâyihinden reşâdetli Ali Fakrî Efendi’nin Arif Hikmet Beyefendi Hazretleri’nin gazeline tahmisleridir’ notuyla yayımlanan şiirdir.

Ali Gâlib

Feryat

Ek.69, 16 Mart 314, s.247

Islahından mahrum kalmayacağından emin olduğu için gazeteye gönderdiği şiirdir. Gönünün niçin feryat ettiğini sorguladığı şiiridir.

Andelib/Fâik/ F. (ف) Elif (ا)

Zemzeme-i Tazarru

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.15

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alan şiirdir.

Bir Çocuğun Kitâbesinin Mezarı

N.23, 3 Nisan 1313, s.266

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Bir Akşam Âlemi

N.27, 1 Mayıs 1313, s.315

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Fertûte

N.30, 22 Mayıs 1313, s.350

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Cûybâra Hitap

N. F., 15 Temmuz 313, s.52-54

Irmağa hitaben yazılır. Şiir bölümündedir.

Sayf-ı Muhtazır

N.44, 28 Ağustos 1313, s.518

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Mehtapta Dere Kenarında

N.4, 20 Mayıs 315, s.57

Mehtapta dere kenarında yorgun düşmüş bir genç kız levhası ile ilgili şiir.

Nâdime-i Sevda

N.5, 27 Mayıs 315, s.68

Güzel bir hanımın düştüğü sevda neticesinde yaşadığı elemeleri ve pişmanlıkları anlatır.

Ayn (ع) Nâci

Leyl u Visâl

N.16, 19 Ağustos 315, s.243

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alır.

Temâsîl-i Hayattan 2

N.17, 26 Ağustos 315, s.257

“On Para!” alt başlıklıdır. Kısm-ı Edebî sütununda yer alan şiirdir.

Yalnız Sen

N.18, 9 Eylül 315, s.273

Şiir bölümünde yer alır.

Ayn (ع) Nuri

Kıta

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Sevdiği kişiden ayrı düşüp vuslat arayışı içinde olan kişinin hislerinin anlatıldığı şiirdir.

Ayn. (ع) Sâbit

Küşâyîş Rebî'i

N.28, 8 Mayıs 1313, s.326

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Tarz-ı Atîk

N.30, 22 Mayıs 1313, s.350

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Yâd-ı Mâzi Unvanlı Manzûme

N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nedim'e Eski Bir Nazariyemden

N.40, 31 Temmuz 1313, s.471

Şair Nedim'e yazdığı nazirelerden biridir.

Ayn (ع) Tahsin/ Hümaizade Ayn (ع) Tahsin

Seviyorum

Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313

Sevdiği hanımefendiye hitâben yazdığı şiiiridir. Aşkını ve sevdiği kişinin güzelliğini, letâfetini anlatır.

Canâna!

Ek.86, 30 Temmuz 314, s.316

Nazîre alt başlıklı şiiirdir.

Cemil Sati‘

Zühre-i Şiir

Ek.66, 5 Mart 314, s.239

‘Hüzni Bey kardeşime’ notuyla yayımlanan şiiirdir.

Teberrüd-i Sütûh

Ek.67, 12 Mart 314, s.241

‘Hüzni Bey kardeşime’ notuyla yayımlanan şiiirdir.

Âlâm-ı Şitâ

Ek.68, 19 Mart 314, s.243

Kış mevsiminin zorluklarını anlatan şiiirdir.

Cenap Şahabettin

Başlıksız

N.3, 13 Mayıs 315, s.34

Fihristte ‘Bir Gazel’ olarak bulunan şiiirdir.

Çatalcalı Memduh

Nâdime

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Elif (İ) Hakkı

Sensizliğimin Izdırapları

N.15, 12 Ağustos 315, s.223

Ahmed Sema Bey'e ithaf edilen şiir, arkadaşının yokluğunda üzüntü içinde geçen zamanlarını anlatır.

Bir Kadın İçin

N.17, 26 Ağustos 315, s.258

Fâik'e ithaf edilen şiir Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.

Emin Fikri

Vilâdet Tebriki

Ek.85, 23 Temmuz 314, s.312

Doğum günü vesilesiyle yazılan şiirdir.

Enver/M. Enver/M. Enverî

Hazan

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alan şiirdir.

Tanzîr

N.33, 12 Haziran 1313, s.387

Edebiyat bölümünde yer alan dörtlük.

Tazmîn

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Edebiyat bölümünde yer alan şiir.

Bahbaha-i Amâlîme

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Şair-i kemalâtmüessir Ferâizcizâde Osman Bey'e ithâf edilen şiir.

Cenâb-ı Nâci'ye Peyrevlik

N.68, 19 Mart 1314, s.807

Kısm-1 Edebî sütununda yer alır.

Tahmîs

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Fagmer Henri

Verdim

Ek.74, 7 Mayıs 314, s.268

Güllü, çemenli bir yerde olmayı arzu eden, bunu dillendiren kişinin hayali anlatılır.

Fâik Ali

Sitârem

N.17, 26 Ağustos 315, s.257

Kısm-1 Edebî sütununda yer alan şiir.

Fâik Beyefendi

Başlıksız

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Manastırlı Fâik Beyefendi Hazretlerine ait şiirdir.

Başlıksız

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Bu da Manastırlı Fâik Beyefendi'nindir başlığıyla verilen şiirdir.

Ferâizcizâde Fâiz Salih

Tefekkür

N.37, 10 Temmuz 1313, s.434

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Gazel

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602

Edebiyat bölümünde yer alan gazeldir.

Ferâizcizâde Osman Fâiz/ Ayn (ع) Fâiz

Hasretzede-i Sevda

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Sâil

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.14

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Sevda-yı Sâf

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde 19 Teşrinievvel 312 tarihinin düşürüldüğü şiir yer alır.

Veda-i Müebbet

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Sensiz Yaşayabilir miyim!?

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Başlıksız

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.53-54

Ayn (ع) Fâiz imzalı şiirdir.

Gözyaşlarım

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Sevdiğime Şikâyet

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Yâd Eyliyor musun? N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110

Sevgiliye hitâben yazılan bir şiirdir.

Şiir, Şair N.18, 27 Şubat 1312, s.209

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kendi Kendime N.24, 10 Nisan 1313, s.278

Edebiyat bölümünde yer alır.

Iztırâr-ı Sevda N.24, 10 Nisan 1313, s.278

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bu Şi'r-i Ter Edecektir Hakikati İzhâr N.29, 15 Mayıs 1313, s.338

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kütahya Mesirelerinde N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Edebiyat bölümünde yer alır.

Tanzîr N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638

Edebiyat bölümünde yer alır.

H. (ح) Hayri

Gazel N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmında yer alır.

H. (ح) İlyas Sükûfî/ Ayn (ع) İlyas Sükûfî

Gül

Ek.24, 10 Nisan 313, s.87

‘Küçük kârilerinizden’ imzasıyla yayımlanan şiirdir.

Hâce Yahya Efendi

Başlıksız

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

Kısm-ı Edebî sütununda ‘Antakya müftü-i sâbıkı meşâhir-i fuzelâdan Hâce-i Yahya Efendi merhumun Anadolu Vâli-yi Muavin-i Sâbıkı efâzıl-ı erbâb kaleminden saadetli Hacı Rüştü Paşa Hazretlerinin gazelini tahmîsidir’ notuyla yayımlanır.

Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid

Başlıksız

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011

‘Bir asker fotoğrafına kendi lisanından yazılmıştır’ notuyla yayımlanan şiirdir.

Hafız Müctebâ Efendi

Nazîre-i li-gazeli Cenâb-ı Hikmet

Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303

Aşk ateşi ile yanan bir mestâneye ruh vermenin sevgiliye can bahşetmek olup olmadığı sorgulanır.

Münâcât

Ek.87, 6 Ağustos 314, s.319

Beş bölümden müteşekkil şiirdir.

Gazel

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1083

Nazım kısmı alt başlığıyla yer alan şiiirdir.

Gazel

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094

Nazım kısmı alt başlığı altında yer alır.

Halil Edîb

Gazel

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bahar

N.69, 26 Mart 1314, s.819-820

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında yer alan 4 bölümden müteşekkil şiiirdir.

Harputlu Veysi

Ye's-i Hicrî

N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.78, 4 Haziran 1314, s.926-927

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Hasib

Kaside

N.F., 15 Temmuz 313, s.10-11

Nazım alt başlıklıdır.

Hâtif

Tekellüm-i Ruh

N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Edebiyat bölümünde yer alan dörtlüktür.

Hayret Efendi

Başlıksız

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Edebiyat bölümünde yer alır.

Hersekli Arif Hikmet Bey

Gazel

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Gazel

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Edebiyat bölümünde ‘Şair-i Hakîm Saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir’ şeklinde sunulan iki tane gazel vardır.

Gazel

N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Edebiyat bölümünde ‘Şair-i aliyye-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir’ notuyla verilen iki şiiiri yer alır.

Gazel

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Edebiyat bölümünde ‘ Şair-i aliyye-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir’ notuyla verilen iki şiiiri yer alır.

Başlıksız

N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

‘Şair-i âlî-i kemalât-perver saadetlü Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininindir’
notuyla yer alan şiir, edebiyat bölümündedir.

Gazel N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

‘Bu da onundur’ yazısıyla sunulan şiirdir.

Nazîre N.36, 3 Temmuz 1313, s.422

Edebiyat bölümünde yer alır.

Başlıksız, Gazel N.37, 10 Temmuz 1313, s.434

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel N.F., 15 Temmuz 1313, S.81

“Eylesin” ve “gibi” redifli şiirlerdir.

Gazel N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Edebiyat bölümünde yer alan iki adet gazeldir.

Gazel N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel N.41, 7 Ağustos 1313, s.482

Edebiyat bölümünde şair-i âlî kemalâtperver saadetli Arif Hikmet Beyefendi’ye ait
şiirdir.

Gazel N.42, 14 Ağustos 1313, s.494

Edebiyat bölümünde yer alır. Şair-i Âlî-i Kemalâtperver Saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerine ait şiirdir.

Gazel

N.43, 19 Ağustos 1313, s.510

Edebiyat bölümünde şair-i âlî kemalâtperver saadetli Arif Hikmet Beyefendi'ye ait şiirdir.

Başlıksız

N.45, 4 Eylül 1313, s.530

Şair-i âlî-i kemalâtperver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretleri'nindir başlığıyla yer alan şiirdir.

Gazel

N.46, 11 Eylül 1313, s.542

Edebiyat bölümünde şair-i âlî kemalâtperver saadetli Arif Hikmet Beyefendi'ye ait şiirdir.

Başlıksız

N.48, 25 Eylül 1313, s.566

'Şair-i âlî-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir' notuyla edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Şair-i âlî-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir.

Gazel

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Şair-i âlî-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir.

Başlıksız

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626

Şair-i âlî-i kemalât-perver saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerininidir.

Gazeliyyât

N.66, 5 Mart 1314, s.782

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Gazel

N.67, 12 Mart 1314, s.794

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Muallim Nâci Efendi'ye

N.68, 19 Mart 1314, s.806

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır. Sahîfe-i mübâhât ve şükrânımızı tezyin eden bu manzûme-i nefîse, sekiz on sene mukaddem sâhib-i maâlî-i menâkıbı tarafından merhum müşârûnileyh gönderilmiştir ki, takdir-i kemâl ve faziletin insan için ne büyük bir meziyet olduğunu ifhâm eylemekte bulunmasına nazaran, mütâlaasının vücûh ile bahş u temîn edeceği istîfade-i müstağnî-i izâhıdır.

Gazel

N.69, 26 Mart 1314, s.819

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında yer alır.

Gazel

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.76, 21 Mayıs 1314, s.902

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.82, 2 Temmuz 1314, s.974

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.83, 9 Temmuz 1314, s.986

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.84, 16 Temmuz 1314, s.998

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1070

Nazım kısmı alt başlığında yer alan şiirdir.

Gazel N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094

Nazım kısmı alt başlığı altında yer alan şiirdir.

Gazel N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106

Nazım kısmı alt başlığı altında yer alan şiirdir.

Gazel N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1119

Nazım kısmında yer alır.

Hıfzı Paşa

Nazîre N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.627

‘Saadetli Hıfzı Paşa Hazretlerinin nazîresidir’ notuyla yer alır.

Hüseyin Dâniş

Gece N.F., 15 Temmuz 313, s.68

Şiir bölümündedir.

Zülf-i Yâre Hitap N.F., 15 Temmuz 313, s.68

Şiir bölümündedir.

Nida-yı Tahassür

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alan şiir, şairin pederinin vefatı üzerine söylediği mersiye dir.

Şükûh-ı be-sabâ

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710

Kısm-ı Edebî sütununda 2 şiir yer alır.

Hüseyin Servet

Sandal İle Gezerken

Ek.35, 26 Haziran 313, s.131

‘Edebiyat-ı Garbiye numûnelerinden’ alt başlığı ile yer alan şiirdir.

Hüznî

Takdir

Ek.66, 5 Mart 314, s.239

Zühre-i Şiir şairini takdir eden şiirdir

İspartalı M. Hakkı

Vesîka-yı Uhuvvet

Ek.68, 19 Mart 314, s.244

‘Bir mektuba fâtiha edilmiştir’ notuyla yayımlanan şiirdir.

Kıta, Murg-ı Ber-Hevâ-yı Bela

Ek.70, 2 Nisan 314, s.251

Kıta ve ‘Bu da o cümleden’ notuyla yer alan şiir vardır.

Şeytan Ne Yapsın?

N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kısm-1 Edebî bölümünde yer alır.

Kıta

N.79, 11 Haziran 1314, s.938

‘Beş altı sene evvel, Isparta’da yazılan şeylerden’ notuyla çeşitli başlıklar altında yayımlanan şiirlerdir.

Hayaliniz

N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

‘Tard u aks yolunda tecrübe-i kalem’ notuyla yer alan şiirdir.

Bedâlar

N.84, 16 Temmuz 1314, s.997

Çiçekli levhanın tasviriyle ilgili şiirdir.

Son Şiir

N.84, 16 Temmuz 1314, s.999

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı dördlüktür.

Söz Niçin Söylenir?

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022-1023

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Manzûme

N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1079-1080

Altı bölümden oluşan manzumedir. Bir avda hizmetkâr olan üç hayvandan (at, eşek, astar) bahseder.

İbnü'l-Hamdi Âtîf

Tevhid-i Bârî

N.84, 16 Temmuz 1314, s.998

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.

İbnü'l- Hızır Rüştü

Nazire

N.48, 25 Eylül 1313, s.566

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578

Edebiyat bölümünde yer alır.

İbnü'l-Lâmi Mahmud Ekrem

Hayal-i Yâr

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106-1107

Nazım kısmında yer alır.

Ebedî Bir İftirâk

N.18, 9 Eylül 315, s.274-275

Şiir bölümünde yer alır.

İbn-i Rifat Sâmiḥ/Sin. (س)

Acz

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2

Edebiyat-ı Şarkıye bölümündedir.

Bir Risâle-i Mevkûte Müdürüne

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2

Risalesi için bir eser isteyen kişi ile şair arasında geçenlerin anlatıldığı şiirdir.

Sihr-i fi's-Seher

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.14

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde Nedâmet, İki Saat Sonra, Seher Vakti şeklinde üç kısımdan oluşan şiir yer alır.

Dağlarda Aks-i Nâlem

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.50

10 tane dörtlükten müteşekkil şiirdir.

Cemîle-i Muhabbetim

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.62

Edebiyat-ı arkıye bölümünde yer alan iir.

Kalender

N.17, 20 ubat 1312, s.193

4 tane dörtlük 2 tane altı mısralık şiir parçaları yer alır.

Gne Gurb Ederken: Şair, Mûsıkî-ins, N.17, 20 ubat 1312, s.194-195

Ressam

Edebiyat bölümünde ‘Bu nshamıza ilave edilen levha için söylenmiştir’ dipnotuyla belirtilir.

Levh-i Mezar-ı air

N.19, 6 Mart 1313, s.198

Dünyada ile çeken biçare şair söz konusudur. Mezardaki garibne feryatlar, Allah’a yakar dille getirilir.

Tasvir-i ad

N.20, 13 Mart 1313, s.230

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

ita

N.20, 13 Mart 1313, s.230-231

Edebiyat bölümünde yer alan 27 ubat sene 312 tarihinde yazılan şiirdir.

oban Türküleri

N.23, 3 Nisan 1313, s.267

Edebiyat bölümünde yer alır.

iir Parçaları

N.23, 3 Nisan 1313, s.267

Kıta, Vecihi’ye, Ona, Tasvir-i Dildr İçin alt başlıkları olan şiirler yer alır.

Terâne-i Harp

N.25, 17 Nisan 1313, s.291-294

Edebiyat bölümünde yer alır.

Nâle-i Şekvâ

N.29, 15 Mayıs 1313, s.339

Edebiyat bölümünde yer alır.

Tahayyür

N.29, 15 Mayıs 1313, s.339

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alır.

İnfilâk-ı Seher

N.32, 5 Haziran 1313, s.374-375

Edebiyat bölümünde yer alır.

Ah

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alan dörtlüktür.

Muharremde Hasbihâl

N.34, 19 Haziran 1313, s.399

Edebiyat bölümünde yer alır.

Leb-i Deryada

N.36, 3 Temmuz 1313, 421

Kapak kısmında resmiyle beraber yer alan şiiirdir.

Yine O

N.36, 3 Temmuz 1313, 422

Edebiyat bölümünde yer alır.

Şeb-i Tefekkür

N.39, 24 Temmuz 1313, s.459

Edebiyat bölümünde yer alır.

Cezbe-i Kalp

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kıta

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

Edebiyat bölümünde yer alır.

Nevha-i Mestâne

N.42, 14 Ağustos 1313, s.494

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.47, 18 Eylül 1313, s.555

Edebiyat bölümünde yer alır.

Subh-ı Hazan

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Söz

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.627

‘Sana karşı ağlayandan’ alt başlıklı şiiirdir.

İsak Ferera

Sadme-i Hayat!

N.6, 3 Haziran 315, s.83

Şiir bölümünde yer alır.

Terâne-i Teferru‘

N.11, 8 Temmuz 315, s.160

Kendisini ve tüm kâinatı yaratan Yaratıcı’nın, onu niçin girdâb-ı fenâyâ attığını sorgular.

Tulû-ı Garâm

N.16, 19 Ağustos 315, s.244

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alır. Sevdığı kıza duyduğu aşkın kendisinde bıraktığı izleri anlatır.

Karşiki Mezar

N.18, 9 Eylül 315, s.274

Şiir bölümünde yer alır.

İsmail Nâdirî

Gazel

Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.109

Bade'd-terfîb notuyla yayımlanan şiirdir. Derginin bu gazelin şairine cevaben yazdığı notta şairin istidâdı tebrik edilir.

Gazel

Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.113

Bade'd-terfîb notuyla yayımlanan şiirdir.

Leskofçalı Gâlib Bey

Gazeliyyât

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

'Esâtize-i şiir ve edîb-i Osmânîden Leskofçalı merhum Galib Bey'in âsârındandır' notuyla yayımlanır. Kısım-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Başlıksız

N.76, 21 Mayıs 1314, s.902

Kısım-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlığıyla 'Esâtize-i şiir ve edîb-i Osmânîyeden Leskofçalı merhum Gâlib Bey'in âsâr-ı gayr-ı matbûasındandır' notuyla yer alır.

Başlıksız

N.77, 28 Mayıs 1314, s.914

Kısım-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı 'Esâtize-i şiir ve edîb-i Osmânîyeden Leskofçalı merhum Gâlib Bey'in âsâr-ı gayr-ı matbûasındandır' notuyla yayımlanan şiirdir.

Başlıksız

N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı ‘Esâtize-i şiir ve edîb-i Osmâniyeden Leskofçalı merhum Gâlib Bey’in âsâr-ı gayr-ı matbûasındandır’ notuyla yayımlanan şiirdir.

Başlıksız

N.79, 11 Haziran 1314, s.938

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı ‘Esâtize-i şiir ve edîb-i Osmâniyeden Leskofçalı merhum Gâlib Bey’in âsâr-ı gayr-ı matbûasındandır’ notuyla yayımlanan şiirdir.

M. Âsaf

Nazariye

N.37, 10 Temmuz 1313, s.434

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nazîresi

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Manastırlı Fâik Beyefendi’nin şiirine naziredir.

Nazîresi

N.40, 31 Temmuz 1313, s.470

Manastırlı Fâik Beyefendi’nin şiirine naziredir.

Nazîre

N.44, 28 Ağustos 1313, s.518

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nazîre

N.46, 11 Eylül 1313, s.542

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Gazel, Diğer

N.47, 18 Eylül 1313, s.554

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nazîre, Diğer

N.48, 25 Eylül 1313, s.566

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nazîre

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602

Edebiyat bölümünde yer alan 2 tane şiirdir.

Gazel

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662

Eş'âr bölümünde yer alır.

Necati'ye Nazîre

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662

Eş'âr bölümünde yer alan naziredir.

Gazel

N.73, 30 Nisan 1314, s.866

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Tahmîs

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1034

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Nidâ-yı Hayret

N.F., 15 Temmuz 313, s.1

İkinci Kısım bölümünde Asar-ı Varide, Kaside alt başlığıyla yer alan şiirdir.

Rubaiyât, Nazîre, Gazel

N.F., 15 Temmuz 313, s.118-119

Eş'âr bölümünde yer alırlar. 'Rubaiyât Hazret-i üstadın sonradan ihsân buyurdıkları âsâr-ı nefisedir' dipnotuyla yer alır.

M. Âsım

Aşk

N.73, 30 Nisan 1314, s.866-867

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Gazel

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Müseddes

N.75, 14 Mayıs 1314, s.890

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

M. Sadî

Başlıksız

N.11, 8 Temmuz 315, s.164

Opera balosunda rakstan sonra locada adlı levhada yer alan genç kadın şiire konu olur.

Ruh-ı Alîl

N.15, 12 Ağustos 315, s.22223

Kısm-1 Edebî bölümünde hastalıklı, ızdırap dolu ruhunu anlattığı şiirdir.

Sanırım Hatırât-ı Mâziyem

N.16, 19 Ağustos 315, s.244

Kısm-1 Edebî bölümünde yer alır.

Kitâbe

N.18, 9 Eylül 315, s.273-274

Şiir bölümünde yer alır. Zihninde oluşan karanlık uçurumlardan kurtulmak amacıyla bir Perşembe günü arkadaşıyla Eyüp Sultan'a giden yazar mezar taşlarında, kitabede rastladığı mısraları okur.

M. Sami

Gazel

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Edebiyat bölümünde yer alır.

Mehmed Akif

Zevk-i Hayal

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Kısm-ı Edebî sütununda yer alan manzûmedir. Şiirin sonunda *Resimli Gazete*'nin yeni üslupla yazılan şiirlerin devamını arzu ettiği ve bu tür şiirlerin yayımlanacağını duyurduğu yazısı yer alır.

Zevk-i Hayal

N.62, 5 Şubat 1313, s.734-735

“Geçen nüshadan mabâd, 2-3-4” alt başlıklı manzûmedir.

İstiğrâk

N.64, 19 Şubat 1313, s.758-759

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmı alt başlığıyla yer alır.

Bedrika-i İrfan

N.65, 26 Şubat 1313, s.770

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Bedrika-i İrfan

N.66, 5 Mart 1314, s.782

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır ve mabâd alt başlıklıdır.

El'hakku Ya'lü

N.67, 12 Mart 1314, s.794

Kısm-ı Edebî sütununda yer alan şiirdir.

Sa'dî

N.68, 19 Mart 1314, s.806-807

Şair-i hakîm saadetli Arif Hikmet Beyefendi Hazretleri'ne ithaf olunan şiir. Şiirin sonunda *Resimli Gazete*'nin Mehmed Akif'in şiirini ve şairliğini öven, takdir eden mısralar yer alır.

Gazâlî

N.70, 2 Nisan 1314, s.830-831

Üstâd-ı fâzıl Hâce Hâlis Efendi Hazretlerine ithaf edilen 2 bölümden müteşekkil şiirdir.

Fahreddin Râzi	N.71, 9 Nisan 1314, s.842-843
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Acz	N.73, 30 Nisan 1314, s.866
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Bir Manzûm Mektuptan, Kıta	N.77, 28 Mayıs 1314, s.914
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Nidâ-yı İbtihâl	N.80, 18 Haziran 1314, s.950-951
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Bir Mektup	N.81, 25 Haziran 1314, s.962
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Bir Mektup	N.82, 2 Temmuz 1314, s.974-975
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında mabâd alt başlıklıdır.	
Bir Mektup	N.83, 9 Temmuz 1314, s.987
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında mabâd alt başlıklıdır.	
Bir Mektup	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1010
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında mabâd alt başlıklıdır.	
Bir Mektup	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1022
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmında mabâd alt başlıklıdır.	
Hâfızıma	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035
Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.	

Bir Hasbihâlden	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1046
Nazım kısmında yer alır.	
Yine O Bir Hasbihâlden	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1058
Nazım kısmında yer alır.	
Yine O Hasbihâlden	N.90 19 Teşrinisani 1314, s.1070
Nazım kısmında yer alır.	
Yine O Hasbihâlden	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1082
Nazım kısmında yer alır.	
Yine Hasbihâlden	N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1106
Nazım kısmında yer alır.	
Bir Mektuptan	N.12, 15 Temmuz 315, s.170
Şiir bölümünde yer alır.	

Mehmed Celal

Satvet-i Osmâniye, Yenişehir Fethi	N.25, 17 Nisan 1313, s.290-291
Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.	
Kıta	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.	
Osmanlı Neferi	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.	

Murabba	N.26, 24 Nisan 1313, s.302
Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.	
Murabba	N.26, 24 Nisan 1313, s.303
Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.	
Sernüvişt-i Şair	N.26, 24 Nisan 1313, s.303
Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.	
Nefes-i Vâpesin	N.26, 24 Nisan 1313, s.307
‘Bu da şair-i zî-irticâl Mehmed Celal Bey tarafından alınmış idi’ notuyla yer alır.	
Dem-i İştigal, Destimal	N.27, 1 Mayıs 1313, s.315
Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.	
Çatalca, Galus Muzafferiyâtı	N.27, 1 Mayıs 1313, s.315-316
Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.	
Tahmîs-i Gazel-i Nedim	N.28, 8 Mayıs 1313, s.326
Edebiyat bölümünde yer alan Nedim’in gazelini tahmistir.	
Tegazzül	N.38, 17 Temmuz 1313, s.446
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Nasıl Sevdim	N.39, 24 Temmuz 1313, s.460-461
Şairin muhabbet hissi üzerine yazmış olduğu manzumedir.	
Nasıl Sevdim	N.40, 31 Temmuz 1313, s.470-471
İbn-i Rifat Sâmih Bey’e Levha 2 alt başlığıyla yer alan şiiirdir.	

Muhabbetname

N.41, 7 Ağustos 1313, s.482

Edebiyat bölümünde yer alır. Muhabbetname yazmanın zorluklarıyla alakalı şiiirdir.

Nasıl Sevdim

N.44, 28 Ağustos 1313, s.518

Levha 3 alt başlıklıdır. “Şair-i zi-irtical Mehmed Celal Beyefendi biraderimizindir” notuyla edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Edebiyat-ı Cedîde

N.7, 10 Haziran 315, s.106

Fuzûlî’ye, Gâlib’e ve Nâci’ye seslenen şair yeni edebiyatı ve edebiyatçıları eleştirir. Eserlerinde bir mânâ kalmadığını ifade eder.

Mehmed Çelebi

Melâl-i Şair

N.F., 15 Temmuz 313, s.42-43

Bilinmeyen, meçhul bir kederin yaraladığı şairin derdini anlatan şiiir.

Mehmed Kâzım

Kış

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.74

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Mehmed Muhlis

Bir Seher Vakti

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır. Şair şiiiri nasıl bir durumda iken yazdığını ifade eder.

Menemenlizâde Tâhir

Muâvenet

N.47, 18 Eylül 1313, s.554

Edebiyat bölümünde yer alır.

Midhat Bahârî

Cenâb-ı Sâmiḥ'e Bir Nazîre

N.42, 14 Ağustos 1313, s.494

Edebiyat bölümünde yer alan naziredir.

Nağme-i Cezbedarâne

N.45, 4 Eylül 1313, s.530

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Hazret-i Muallime Nazîre: Hitap

N.68, 19 Mart 1314, s.807

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.

Başlıksız

N.77, 28 Mayıs 1314, s.914

‘Şair-i Ulvî-Menzilet Hersekli Arif Hikmet Beyefendi Hazretleri’nin geçen haftaki nüshada münderiç gazeline nazîre’ notuyla yayımlanan şiiirdir.

Muallim Cûdî Efendi

Vücut

N.29, 15 Mayıs 1313, s.338

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Başlıksız

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Edebiyat bölümünde ‘vefat eden oğlu için söylediği tarih’ notuyla verilen şiiirdir.

Muallim Nâci

Münâcât

N.72, 16 Nisan 1314, s.854

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmında yer alır. Bu münâcâtın tercümesi ise Hafız Şem'î tarafından yapılır.

Başlıksız

N.10, 1 Temmuz 1315, s.144

Kedi, horoz, tavuk, ördek ve bir küçük kız çocuğunun olduğu levha ile ilgili şiirdir.

Muhibbizâde Nâmık Bey

Başlıksız

Ek.48, 25 Eylül 1313, s.181

Henüz 11 yaşındaki bir çocuğun sulh hakkında yazdığı tarih yer alır. Gazetenin ise bu kıtayı yazana iltifat dolu cevabı söz konusudur.

Muhtar Beyefendi

Başlıksız

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Kısm-ı Edebî sütununda 'Mektubî seraskeri şair-i kemalâtperver atûfetlü Muhtar Beyefendi Hazretleri tarafından Saadetli Hilmi Beyefendi'nin irtihâli vukû bulan kerîmeleri hakkında tanzîm buyurulan târih-i nefis' notuyla yer alır.

Muhyiddin

Terâne-i Şevk

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir. Şiirin sonunda dergi tarafından Muhyiddin Beyefendinin şiirlerinde fevkalade ilerleme görüldüğü söylenir. Böyle genç şairlerin başarıları dergiyi mutlu etmiştir.

Gazel

N.34, 19 Haziran 1313, s.399

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazel

N.38, 17 Temmuz 1313, s.447

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gülbağ-ı Canân

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458-459

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Mesirede

N.41, 7 Ağustos 1313, s.482

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir. Tabiatı seyrederken aklına sevdiği kişi gelir.

Dem-i Tulû'da Unvanlı Manzûmeden

N.42, 14 Ağustos 1313, s.494

Edebiyat bölümünde yer alır.

Yine Bir Mesirede

N.43, 19 Ağustos 1313, s.510

Edebiyat bölümünde yer alır.

Manzûme

N.43, 19 Ağustos 1313, s.510

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Kıtâ

N.44, 28 Ağustos 1313, s.519

Edebiyat bölümünde yer alan 4 mısralık şiiirdir.

Nevha-i Şüyûn	N.45, 4 Eylül 1313, s.530
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Kıta	N.46, 11 Eylül 1313, s.542
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Sürûd-ı Visâl	N.47, 18 Eylül 1313, s.554
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Nâle-i Tahassür	N.47, 18 Eylül 1313, s.554-555
Gazel başlığı altında edebiyat bölümünde yer alır.	
Nazîre	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Bir Manzûme	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Kıta	N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Gazel	N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Açılsın	N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602
Edebiyat bölümünde yer alan ‘açılsın’ redifli şiiirdir.	
Hulûl-ı Hazan	N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614-615
Edebiyat bölümünde yer alır.	

Gazel	N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638
'Geçen sene nisanda söylediği' dipnotuyla verilen şiir edebiyat bölümünde yer alır.	
Taklid-i Hitâb-ı Muallim	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650
Edebiyat bölümünde yer alır.	
Elveda	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662-663
Eş'âr' bölümünde yer alır.	
İntifa-yı Aşk	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710
Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.	
Bir Hatıra	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.710-711
Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.	
Nağmeye Hitap	N.64, 19 Şubat 1313, s.759
Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Nazîre	N.71, 9 Nisan 1314, s.843
'Müstecabizâde İsmet Bey kardeşime' notuyla yayımlanan şiirdir.	
Mukaddime	N.76, 21 Mayıs 1314, s.902
Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.	
Mehtap Âlemi	N.80, 18 Haziran 1314, s.951
Biraderim Mehmed Celal Bey'e' notuyla yer alan şiir.	
Nâle-i Teessür	N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094
Nazım kısmında yer alır.	

Mukaddes

Tranpetçi

N.8, 17 Haziran 315, s.116

Hem trampet çalan hem gezen bir kişinin konuşmaları söz konusudur.

Mustafa Cemal

Gazel

N.41, 7 Ağustos 1313, s.482

Sâbık Edirne Maârif Muhasebecisi Mustafa Cemal Bey'e ait aşk konulu gazeldir.

Gazel

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578

Edebiyat bölümünde yer alan şiir sevda üzerinedir.

Mümtaz

(Fuzûlî)nin Bir Matlâmı Tesdîs

N.67, 12 Mart 1314, s.794-795

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alır.

Müstecabizâde İsmet

Gazel

N.30, 22 Mayıs 1313, s.350

Edebiyat bölümünde yer alır.

Nevha-i Gaibâne

N.F., 15 Temmuz 313, s.121-123

Şiir bölümündedir.

Gazel

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Edebiyat bölümünde yer alan şiirdir.

Nâmî

Kestane Satan Bir Kız Çocuğunun Hâlini N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26

Musavver Bir Levhaya

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alır.

Naum/Avram Naum

Güldeste-i Âmâl

N.3, 13 Mayıs 315, s.34

Levha Sahife 36 notuyla yer alan şiir.

Klar'ın Gözleri

N.5, 27 Mayıs 315, s.67

Şiir bölümünde yer alır.

Nazif Sürûî

Sûr-ı Hıtân

N.5, 27 Mayıs 315, s.65

Şehzâdenin sünnet merasimi vesilesiyle tarih düşürülmüş şiirdir.

Nejat İsmail Safa/İsmail Safa

Nazîre

N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Adı geçen şair tarafından ihdâ buyurulan naziredir.

Nazîre

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Edebiyat bölümünde yer alır.

Bir Sepet Çiçek

N.1, 29 Nisan 315, s.4

Levhada yer alan kız çocuğu ve elinde taşıdığı çiçek sepeti ile ilgili şiiirdir.

Haset

N.4, 20 Mayıs 315, s.51

20 Mart 315 tarihinde yazılmış şiir haset duygusu ile dolu insana verilen tavsiyeleri içerir.

Türkmen Kızı

N.4, 20 Mayıs 315, s.56

Fotoğraftaki Türkmen kızını, kıyafetlerini, görünüşünü anlatan şiiirdir.

Bir Kasideden Müfrez

N.12, 15 Temmuz 315, s.170-171

Şiir bölümündedir.

Yaz Gecesi Yağmuru

N.14, 5 Ağustos 315, s.202

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.

A‘mâ

N.14, 5 Ağustos 315, s.205

Resimde yer alan ve gözleri görmeyen beyefendi ile ilgili yazılmış bir şiiirdir.

Mev‘iza

N.15, 12 Ağustos 315, s.223

İslam dininin güzellikleri ve Müslümanların nasıl olması gerektiği ile ilgili şiiirdir.

Nevres

Üç Şükûfe

N.5, 27 Mayıs 315, s.72

Üç kız kardeşin yer aldığı levhayı anlatan şiiirdir. Baharın gelmesi, tabiatın güzelliği ve kızların hâl ve hareketleri anlatılır.

Terâne

N.8, 17 Haziran 315, s.117

Âşıkâne bir sadâya benzetilen bûlbûlün terânesinin nâzik ellerinde olduğunu ifade eden şiidir.

Nezih

Başlıksız

N.82, 2 Temmuz 1314, s.974

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı şiir, Kozan sancağı mutasarrıf-ı sâbıkı Nezih tarafından Ali Emirî Beyefendi Hazretleri'nin 79 numaralı nüshada münderiç gazellerine nazîredir.

Gazel

N.83, 9 Temmuz 1314, s.986

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır.

Gazel

N.85, 23 Temmuz 1314, s.10101

Kısm-1 Edebî sütunundaki şiir Kozan sancağı mutasarrıf-ı sâbıkı Nezih tarafından yazılır.

Osman Nuri

Gazel

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626

Evkâf-ı Hümayûn Dava Vekillerinden İzzetli Osman Nuri Efendi tarafından gönderilir.

Hikâye

Ek.43, 19 Ağustos 313, 162-163

Birbirini seven iki fırkatzedenin hikâyesi anlatılır. Çok sevdikleri halde ayrı düşen sonra tekrar kavuşan gençler artık mesuttur ve endişeden uzaktırlar.

Ömer Fahri

Bahar

N.72, 16 Nisan 1314, s.854

Kısm-ı Edebî sütununda şiir kısmındadır.

Raşid

Gurûbtan Sonra

N.17, 20 Şubat 1312, s.195

Edebiyat bölümünde yer alır.

Recaizâde M. Ekrem

Başlıksız

N.8, 17 Haziran 315, s.118

Sayfa eksikliğinden dolayı şiir yarım kalmıştır.

Rıfat Senâî

Tarz-ı Cedîd

Ek.41, 7 Ağustos 313, s.155

Dört bölümden müteşekkildir.

Rıza Hicrî (Yanyalı)

Bir Askerin Meydan-ı Marikada İbrâz Ek.87, 6 Ağustos 314, s.319

Ettiği Şecâat

Bir askerin düşman ordusuna karşı sergilediği kahramanlık ve cesaret anlatılır.

Nâlelerim 2

Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.334

Nevâ-yı Firkat alt başlıklıdır.

Nâlelerim 3

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Mabâd alt başlıklıdır. 91. sayıdan devamdır.

Safvet İlhamî

Nevâ-yı Temenni

N.14, 5 Ağustos 315, s.202

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır. Hüsrev Sami'ye ithaf edilir.

Teellüm

N.15, 12 Ağustos 315, s.223

Hüzünlü geçen gençlik yıllarından duyduğu üzüntüler ifade edilir.

Şiir-i Beyza

N.17, 26 Ağustos 315, s.258

Kısm-ı Edebî sütununda yer alır.

Peri-i Muhabbet

N.18, 9 Eylül 315, s.274

Şiir bölümündedir.

Said

Başlıksız

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde Diyarbakırlı merhum Said Paşa'ya ait bir kıtadır.

SâmiH-İsmet

Başlıksız

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Edebiyat bölümünde yer alan müşterek şiir, Ethem Paşa Hazretlerine ithaf edilir.

Selânikli Hilmi

Âsâr-ı Perişanımdan, Hasbihâl, Bilbedâhe N.3, 13 Mayıs 315, s.34

Söylenmiş Bir Güfte

Şiir bölümünde yer alır.

Temaşa-i Âlem

N.4, 20 Mayıs 315, s.51

Hekimâne ve ibret gözüyle dünyaya nazar eyleyen kişinin hisleri anlatılır.

Sefahat

N.5, 27 Mayıs 315, s.66

Şiir bölümünde yer alır.

Vazife-i Teâvün

N.6, 3 Haziran 315, s.82-83

Şiir bölümünde yer alır.

Şakir Efendi

Başlıksız

Ek.29, 1 Mayıs 1313, s.99

‘Girit ve Cezayir bahr-i sefid vilâyet-i celîleri kapı kethüdâsı saadetli Şakir Efendi Hazretleri tarafından tebrik-i ıyde dair inşât olunan manzûme-i târihiyedir’ notuyla yer alan şiidir.

Şeyh Sadî

Bir Kıta-i Fârisiye

N.F., 30 Kanunusani1314, s.96

Farsça bir dörtlük yer alır. Bu dörtlüğün tercümesi Muhyiddin tarafından yapılır.

Tâhiru'l-Mevlevî

Mevlidü'n-nebi Aleyhisselam

N.11, 8 Temmuz 315, s.158

Şiir bölümünde yer alır, Efendimiz (S.A.V.)'i anlatan, öven mısralar yer alır.

İstiğrâk-ı Şairâne

N.13, 26 Temmuz 315, s.186

Şiir bölümünde yer alır.

Tepedelenlizâde Kâmil

Mecrûh Gâzilerimizi İstikbal

N.27, 1 Mayıs 1313, s.317

Edebiyat bölümünde yer alır.

İcâb-ı Sevda

N.15, 12 Ağustos 315, s.221-222

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alan şiiirdir.

Tevfik Rıza/Doktor Rıza Tefvik

Müteverrim Bir Çocuk İçin Söylenilen

N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Manzûmedir

Veremli bir çocuk için yazılan şiiirdir.

Fecr-i Evvelîn

N.33, 12 Haziran 1313, s.386

Edebiyat bölümünde ‘ Şair-i Şöhret-şiâr Tefvik Rıza Beyefendi Biraderimizindir’ notuyla verilen şiiirdir.

Okçularda

N.34, 19 Haziran 1313, s.398

Edebiyat bölümünde ‘Fazlı Necip Beyefendi’ye hediye edilmiştir’ notuyla yer alır.

Dün-Bugün

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

‘Bir münasebetle arkadaşlarımızdan bir zâta’ notuyla yer alan şiirdir.

Bir Hatıra

N.39, 24 Temmuz 1313, s.458

Edebiyat bölümünde yer alan üç bölümden müteşekkil şiirdir.

Gelibolu’da

N.11, 8 Temmuz 315, s.158-159

“Hamza Bey Sahili ve Oradaki (Ayazma)” Mevlit sahibi Süleyman Dede’nin fırtınalı bir gecede Süleyman Paşa Hazretleri’nin kırk kişiyle bir sala binip Rumeli’ne geçmelerini takdir ve tebrik için söylediği şiir ve Doktor Rıza Tevfik’e ait şiir yer alır.

Vasfi Efendi/Şeyh Vasfi

Gazel

N.45, 4 Eylül 1313, s.530

Şeyh-i irfân-penâhımız Vasfi Efendi Hazretleri’nindir notuyla yer alan gazeldir.

İki Tazmîn

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Şeyh-i İrfânpenâhımız Vasfi Efendi Hazretleri’nindir notuyla yayımlanır.

Gazel

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Şeyh-i İrfânpenâhımız Vasfi Efendi Hazretleri’ne ait şiir.

Vecihi

Gazel

N.20, 13 Mart 1313, s.231

Edebiyat bölümünde yer alır.

Yenişehirli Yusuf Nihad

Muzafferiyet

N.28, 8 Mayıs 1313, s.326

Edebiyat bölümünde yer alır

Bir Kitâbe-i Seng-i Mezar

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1082

Nazım kısmı alt başlığıyla yer alan şiiirdir.

İmzasız

Kıta

N.29, 15 Mayıs 1313, s.338

Edebiyat bölümünde yer alır.

Kıtaât

N.F., 15 Temmuz 313, s.79-81

Eş'âr bölümünde yer alır.

Şeb-i Teessür

N.F., 15 Temmuz 313, s.95

Şiir kısmında yer alır.

Başlıksız

N.38, 17 Temmuz 1313, s.445

Kapak bölümünde yer alan Sâil adlı resimle ilgili şiiirdir.

Canân Bakarken

Ek.39, 24 Temmuz 313, s.147

“Edebiyat-ı Garbiye numunelerinden” notuyla yayımlanan şiiirdir.

Kıta

N.41, 7 Ağustos 1313, s.482

Edebiyat bölümünde yer alır.

Şi'r-i Şiverîz

Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.166

“Edebiyat-ı Garbiye numunelerinden” alt başlıklı bölümde yer alan şiir parçalarıdır.

Fuzûlî'ye Nazîre

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Edebiyat bölümünde yer alan şiir Fuzûlî'nin şiirine nazîredir.

Gazel

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686

Edebiyat bölümünde yer alır.

Gazeliyyât

N.62, 5 Şubat 1313, s.734

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlığıyla yer alan iki tane gazeldir.

Gazel

N.63, 9 Şubat 1313, s.746

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlığı altında yer alır.

Etme, Yeter

N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı şiirdir.

Bir Rubâî

N.78, 4 Haziran 1314, s.926

Kısm-1 Edebî sütununda şiir kısmı alt başlıklı şiirdir.

Leyle-i Velâdet

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1009

Peygamber Efendimiz (S.A.V.)'in doğumunun anlatıldığı şiirdir.

Tuhaf Şey, Kıta

Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331

'Derç edilmeye lüzum görülmeyen bir imzayla aldığımız varaka-i acîbedir' notuyla yayımlanan yazıda bir okuyucunun yazdığı aşk konulu kıta yer alır.

Leyle-i Mirâç

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1093

Mirâç gecesi vesilesiyle yazılan beyitlerdir. Bu gecenin ehemmiyeti vurgulanır.

Leyle-i Berât Mağfîret-i Âyât

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1117

Mağfîret gecesi olarak bilinen Berât Gecesi vesilesiyle yazılmıştır.

Padişahın tahta çıkması sebebiyle yazılan dört kıtalık şiirdir.

3.2.1.1.2. Hikâye

Ayn (ع) Nâci

Elmas Kâse

N.15, 12 Ağustos 315, s.221

Kısm-ı Edebî bölümünde yer alan yazıda elleriyle sıkı sıkı tuttuğu elmas kâsenin bir arkadaşının “O senin değil midir?” sorusundan sonra kırılıp parçalanmasından duyduğu üzüntü anlatılır.

Nevhât-ı Hicran

N.17, 26 Ağustos 315, s.271

Tasâvîr-i Adem 1 alt başlıklı yazıda fırtınalı denizin kendisinde uyandırdığı hisleri anlatır. Her şeyin karanlık olduğu bu dünyada gökyüzünün en parlak yıldızının ruhuna ahenk veren bir nağme gibi geldiğini ifade eder.

Ahmed Fuad

Şefkat-perver Vâlîde

Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49

Evladının keyifsizliği, rahatsızlığı sebebiyle bedbaht olan bir anne anlatılır. Çocuğunun hastalığının geçince ancak bahtiyar olur.

İyi Refik

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.53-54

‘Şemsü’l-Maârif Mektebi müntehî sınıf talebesinden küçük muharririniz Ahmed Fuad’ imzalı hikâyede iki refik yolda yürürken biri şen diğeri ise düşüncelidir. Bu düşünceli hâlin sebebi ise sefil halde yaşayan insanlardır. Cüz’î bir muâvenette de olsa fakir birinin kalbini sevindirdiği için mutlu olan kişi söz konusudur.

Haylazlığın Netice-i Vahîmesi

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.57

Haylaz bir çocuğun sefil bir şekilde hayat sürmesi, okula gitmek istememesi söz konusudur. Babasının nasihatlerini dinlemeyip evden kaçır. Attan düşer ve akşam eli yüzü kan içinde gelir, yaramazlığının cezasını bulur.

Bir Bîkes Çocuk

Ek.18, 27 Şubat 1313, s.66-67

Bir gece vakti kimsesiz bir çocuğun yakarışı, hüznü dile getirilir. O sırada kaybettiği çocuğunu arayan bir bey ve uşağı kimsesiz çocuğa rastlar. Onu alır ve sefil hayattan kurtarırlar.

Kayıp Çocuk

Ek.19, 6 Mart 1313, s.70-71

Henüz on yaşındaki çocuğunu kaybeden bir pederin üzüntüsü dile getirilir. Onu aramak için köy köy dolaşır ve çocuğunun özelliklerini anlatarak bulmaya çalışır.

Kayıp Çocuk

Ek.21, 20 Mart 313, s.78-79

Mabâd 19 alt başlıklıdır.

Ahmed Rasim

Hevâ-yı Raks

N.1, 24 Teşrinievvel 1313, s.3-4

“Haydarpaşa’da” alt başlığıyla yer alan yazıda sonbahar mevsiminde tabiatın, günün deveranı tasvir edilir. Matmazel ile kavalye yer alır. Dama ile kavalinin masumiyetinin bir hevâ-yı raks ile gösterdiği latif temâşâ anlatılır.

Ahmed Rıfat

Hande-i Emel

Ek.48, 25 Eylül 313, s.181-182

Birbirlerini seven iki gencin hikâyesi anlatılır. Birbirlerine ebediyen birlikte olacaklarını, sevgilerinin sonsuza dek sürecekleri sözünü verirler.

Fidan

Ek.51, 16 Teşrinievvel 313, s.193-195

Arap bir dadı olan Fidan isimli genç kız ile bir evin küçük beyi arasında yaşananlar anlatılır. Bir gün Fidan'a nereli olduğunu soran bey onun bu soru karşısında oldukça müteessir olduğunu fark eder. Sonraki zamanlarda Fidan verem hastalığına yakalanır ve vefat eder.

Leyl-i Girân

Ek.53, 30 Teşrinievvel 313, s.201-202

Fikren, bedenen istirahatata muhtaç birinin korku dolu rüyası anlatılır.

Bilinmeyen Seveda

Ek.54, 6 Teşrîn-i Sâni 313, s.205-206

Râmiz ile Ahmet adında iki refikin mektuplaşmalarından Ramiz'i Şaziye adlı bir genç kızı sevdiği fakat bu durumu inkâr ettiği öğrenilir. Onu sevdiğini kabulden sonra Şaziye'yi başka bir bey ile birlikte görür ve hayal kırıklığına uğrar.

Sâfiyet-i Aşk

Ek.58, 8 Kanunusani 313, s.219

Genç bir delikanlının hanımefendiye duyduğu muhabbet ve bu ikilinin birlikte geçirdikleri vakit anlatılır.

Ahmed Sema

Tefe'üller Karşısında

N.17, 26 Ağustos 315, s.263-265

Ömer Lütfi Bey'e ithaf edilen hikâyede herkesin derin uykuda olduğu bir gecede hiçbir arkadaşı olmadan geceyi geçiren kişinin korkuları, elemleri, ağlamaları anlatılır.

Ali Muzaffer

Balonda Bir Vak‘a-i Aşıkâne

N.54, 6 Teşrîn-i Sâni 1313, s.643

Mütenevvia bölümünde yer alır. ‘Gayet garip bir fıkra’ olduğu ifade edilen yazıda balonla seyahat eden bir erkek ve kadının yaşadıkları, başlarından geçen hadiseler anlatılır.

Ali Rıza

Sefâlet

Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.105

20 yaşında bir gencin doğduğu andan itibaren yüzünün gülmemesi, hayatta hep sıkıntı çekip bedbaht bir ömür sürmesi sonucu intihar etmek ile yaşama isteği arasında kalması anlatılır.

Ali Rıza Seyfi

Genç Gemicinin Rüyası

N.47, 18 Eylül 1313, s.561-562

Genç bir gemicinin uyku esnasında gördüğü saadet dolu rüya, tabiatın güzellikleri içindeki seyri ve sonrasında bir ormancıktan geçerek peder ve validesinin yanına gitmesi, gözü yaşlı valide söz konusudur. Sonra ise bir anda bozulan saadet levhası anlatılır.

Gemici Ömrü

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702

Gemicilerin insanların rahat yaşayabilmesi için yaptıkları fedakârlıklar ve buna mukabil yaşadıkları zorlu hayat şartları anlatılır.

Meşâgil-i Hayat

Ek.33, 12 Haziran 1313, s.123

Hayatını kırlarda tabiatla iç içe geçiren bir kişinin şehrin karmaşasına bir türlü alışamaması söz konusudur. Maişet endişesiyle hayatını sürdüren bu kişi büyük

şehirdeki yaşamını ikinci devir olarak isimlendirir. Nasıl bir gün geçirdiğini, hayat meşgalelerini anlatır.

Ahmed Sema

Sade Bir Vak'a

N.16, 19 Ağustos 315, s.249-251

Nedret isimli bir gencin köyden İstanbul'a okumak için gelmesi, İstanbul'da karşılaştığı zorluklar, yaşadığı geçim sıkıntısı, ecnebî öğrencilere ders vermesi, çok sevdiği annesinin vefat etmesi etrafında gelişen bir hikâye anlatılır.

Andre Turye

Hayat-ı Hakikiye Sahneleri, Yabanî Hanımelleri Ek.71, 9 Nisan 314, s.255-257

'Hayat-ı Hakikiye Sahneleri' bölümünde yer alan yazıda yeni memuriyet yerine giden bir beyefendinin yaşadıkları anlatılır. Çok sevdiği hanımelleri çiçeği ve râyhası, sevdiği hanımefendinin vedası anlatılır.

Arif

Cuyi Navulunu Tediye Etti mi?

Ek.55, 11 Kanûn-ı Evvel 313, s.209-211

Amerika'ya seyahat eden bir gemi vardır. Gemiye kaçak bir şekilde binen küçük çocuk ile gemi kaptanı arasında cereyan eden konuşma sonucu çocuk gemiye alınır ve orada yetiştirilir. Herkes tarafından benimsenen sevilen bu çocuk kaptanın hayatını kurtarır.

Âsaf Râzı

Sâile

Ek.58, 8 Kanûn-ı Sani 313, s.219-220

Soğuk bir kış günü biçare Sâile acınacak bir hâlde feryat ederek insanlardan yardım bekler. Fakat hiç kimse ona aldırılmaz. Edirnekapi'dan ekmek alıp evine dönerken ayağı kayar ve vefat eder.

Cemil Mustafa

Hayat Levhaları

Ek.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.22

“Mabâd adet: 6” alt başlıklı yazıda arkadaşına başından geçen acıklı durumu anlatır. Bir genç kıza âşık olur fakat bu kız vefat eder. Kendisi de sevdiği kızın acısına dayanamaz verem olur. Hikâyenin sonunda hasta genç de vefat eder. Mezar taşına bu dünyanın fani olduğuyla ilgili sözler yazılır.

Elif. () Câzim/İbnü'l-Fâik A. Câzim/Ahmed Câzim/ Elif Fe (ف) Câzim

Bir Zevcenin İntizârı

N.39, 24 Temmuz 1313, s.462-463

Genç bir zevce eşinden ayrıdır ve onun döneceği günü bekler. Gelen vapurların hiçbirinde eşi yoktur ve ümitsizliğe kapılır, başına bir şey geldiği evhâmına kapılır. Daha sonra gelen trenlerin birinden eşi de iner. Çocuğu ve zevcesi ile birlikte mutlu bir şekilde evlerine dönerler. Bu hikâyeye gazetenin verdiği muvaffakiyeti tebrik yazısı yer alır.

Bir Mâderü'l-Medîde

Ek.40, 31 Temmuz 313, s.151-152

Zevcini ve çok sevdiği oğlunu kaybeden vâlidenin elemi anlatılır. Onların mezarına gidip gözyaşı dökmek ve dertleşmek acısını hafifletir.

Ufak Bir Seyahat

Ek.41, 7 Ağustos 313, s.155-156

Vapur ile seyahat eden bir kişinin bu seyahate arkadaşları tarafından hazırlanması, yolcu etmeleri, vedaları, seyahat esnasındaki düşünceleri anlatılır.

Biçare Genç

Ek.42, 14 Ağustos 313, s.158-159

21 yaşındaki bîçare gencin öyküsü anlatılır. Arkadaşından aldığı mektubu okur. Arkadaşı birlikte tabiatı seyre dalarak tefekkür etmelerini, şairane sözler kaleme almalarını anlatır. Bu sırada arkadaşının söylediği şarkı ona geçmişte yaşadığı hazîn aşk öyküsünü hatırlatır ve üzüdür.

Yâd-ı Mâzi, Teesür

Ek.70, 2 Nisan 314, s.252

İki sene evvel on dört yaşındaki kızını kaybeden bir validenin hazin hissiyâtı anlatılır. Yaşadıkları, gördükleri, duydukları valideye hep kızını hatırlatır ve elemi, acısı daha da artar.

Sandalda!

Ek.88, 5 Teşrinisani 314, 323-324

Sandalla gezintiye çıkan genç kızın kendisini aldatan beyefendiyle karşılaşması ve onu görmesiyle yaşadığı korkular, duygular anlatılır.

Eminzâde Ahmed Tevfik

Yarım Altın

N.62, 5 Şubat 1313, s.738

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazıda bir refikiyle buluşup Mahmutbey'e gitmeleri ve refikinın takım elbise almak istemesiyle yaşananlar anlatılır. Mahmutbey esnafı ve refiki hakkında izlenimlere yer verilir.

Yarım Altın

N.63, 9 Şubat 1313, s.750

Mütenevvîa bölümünde mabâd alt başlıklıdır.

H. İkbâl/İkbâl

Zehra

N.22, 7 Mart 1312, s.352

Hikâye Paketi bölümünde mabâd adet: 21 alt başlıklı yazıda bazı genç kızların ev gezmelerine olan düşkünlüğü, genç kızların görünüş, fıtrat ve hissiyat olarak farklı

oldukları, kimisinin aşk, seveda gibi duygulardan uzak olduğuna kolaylıkla hükmedilirken kimisinin ise hiçbir hassas kalp tarafından keşfedilemeyeceği ifade edilir.

İftirâk-ı Hazîn

N.23, 14 Mart 1312, s.367

Bir bahar günü yapılan düğün merasimi anlatılır. Güzel gelin mutsuzdur çünkü bir başkasını sevdiği halde ebeveyninin kendisine sormadan onayladıkları bir izdivaç yapacaktır.

Zehra

N.23, 14 Mart 1312, s.367-368

Hikâye Postası bölümünde yer alan yazı mabâd adet: 22 alt başlıklıdır. Fıtraten mûsıkîden mütelezziz Zehra zengin bir ailede yetişmiş, kendisini fen ve edebiyat gibi alanlarda geliştirmiş terbiyeli bir kız çocuğudur.

Hâlid Safa

Küçük Çocuk

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.6

Bir eve misafir olan Sakıp Ağa ve ev sahipleri arasında geçen konuşmalar yer alır. Evin küçük kızı Saniye'ye yalıya gitmeyi teklif eden Sakıp ile küçük kızın çekişmelerine tanık olunur.

Hasan Süheyl

Subh-ı Bahar

Ek.34, 19 Haziran 1313, s.127-128

Sabah vaktini pek seven bir kişinin bahar mevsimindeki tabiatı tasviri söz konusudur. Kuşlar, renk renk çiçekler, yeşillikler, koyunlarını otlatan, kaval çalan çoban anlatılır.

Hikâye

Ek.45, 4 Eylül 1313, s.170-171

Birbirlerini safiyâne muhabbet ile seven genç kız ve delikanlı anlatılır. Her gün gezip dolaşır ve birlikte vakit geçirirler.

Feryat

Ek.46, 11 Eylül 313, 174

Aşk acısı çeken bir kişinin ızdırabı, çaresizliği anlatılır. Sevdığı kişiyle geçirdiği günleri yâd eder. Bu durumdan onu kurtarması için feryat eder fakat bu çabası beyhûdedir.

Kitâb-ı Hayatımdan Birkaç Yaprak

Ek.47, 18 Eylül 313, s.177-179

Hikâye bölümünde yer alan yazıda sevdiği hanımefendiyle evlenemeyen bir beyefendi vardır. Evlenmelerine izin verilmeyen gençler büyük acılar çeker ve sonunda genç kız vefat eder. Delikanlı ise üzüntüsünden perişan olur.

Makber-i Canân

Ek.48, 25 Eylül 313, s.183

Sevgilisi vefat eden bir genç vardır. Genç bu ayrılığa dayanamaz, sevdiğinin kabrine gider ve adeta onunla dertleşir.

Mehtap Âlemi

Ek.50, 9 Teşrinievvel 313, s.189-190

Hikâye bölümünde yer alan yazıda güzel bir genç kız ile bir delikanlının aşkı, nişanlanmaları anlatılır. Gençler mehtaplı gecelerde kameriyede buluşur ve ud çalıp şarkı terennüm ederler.

İhyâ-yı Hatırât

Ek.50, 9 Teşrinievvel 313, s.190-191

Çok sevdiği zevcesini kaybeden bir zevcin bütün gün eşinin hatıralarıyla meşgul olması anlatılır. Eşinin yazdığı mektupları kutudan çıkarır ve tekrar okur, piyano çalar ve eskiden ona şarkı ile eşlik eden eşini hayalini göz önüne getirir. Mazideki mesut dakikaları hatırlar.

Nâle-i Hicran

Ek.62, 5 Şubat 313, s.231

Büyük bir muhabbetle bağlandığı genç kızdan ayrı düşen beyefendinin ızdırabı anlatılır.

Ispartalı M. Hakkı

Harîk-i Hânümân

N.80, 18 Haziran 1314, s.957-960

‘İşret sâikasıyla harap olan küçük bir hânümânın hikâyesidir’ notuyla yer alan yazıda soğuk, karlı bir gecede yaşanan aile fecaati anlatılır. Zavallı bir çocuk, kötü ahlâklı bir zevce ve hasta bir delikanlının hikâyesidir.

İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl

Yetim-i Alîl

N.64, 19 Şubat 1313, s.764

Mütenevvia bölümünde yer alan yazıda memuriyet vazifesi esnasında odasına gelen 14-15 yaşlarında kambur bir çocuğun hikâyesi anlatılır.

Dırahşân Unvanlı Bir Hikâyeden Müfrez: Mehtap Âlemi N.74, 7 Mayıs 1314, s.887

Mehtabın bedr-i kâmil halindeki tasviri, tabiat izlenimleri ve hâne-i berdüşların gece vaktindeki halleri, bir bahar günü Yakacık’ta Ayazma mevkiindeki bir çocuk ve ihtiyar, mehtap âlemindeki sevdalı gönüller anlatılır.

(İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl) Beyefendi’nin (Dırahşân) N.75, 14 Mayıs 1314, s.895
Unvanlı Hikâyesinden Müfrez!

Âşık olan bir kişinin düştüğü zor durum ve acıklı hâl anlatılır. Aşk yüzünden çektiği cefaların sıhhatini etkileyecek kadar artması, ailesinin de bu durumdan etkilenmesi anlatılır.

İbrahim Ethem

Dem-i İhtizâr

Ek.87, 6 Ağustos 314, s.320

Genç yaşta verem hastalığına yakalanan bir genç ve bu hastalık dolayısıyla hem kendisinin hem de vâldesinin çektiği ızdırıp, üzüntü ve sıkıntılar anlatılır.

İlyas Sükûfî

Elvâh-ı Hazinâne

Ek.25, 17 Nisan 313, s.92

Sahile yakın bir kulübede oturan çilekeş bir aile söz konusudur. Ailedeki genç kız türlü ezâ ve cefâ çeker, bu sebeple canına kıymak ister. Genç kıza âşık olan delikanlı tarafından, intihar edeceği sırada kurtulur.

Hayal-i Yâr

Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.107-108

Sevdiğinden ayrı kalmanın acısıyla perişan bir hâlde olan kişinin ruh hâli anlatılır. Bu hasretzede-i muhabbetin âlâm-ı yevmiyesini ‘yâd et’ cümlesi tadîl eder.

Bahçede Gezerken!

Ek.33, 12 Haziran 1313, s.123-124

Ranâ ve Ziyâ isimli gençlerin birbirlerine duydukları aşk ve özlem duyguları anlatılır.

Hayf

Ek.59, 15 Kanunnusani 313, s.223-224

Sevdazede iki gencin hikâyesi anlatılır. Âşık olduğu A. Rıfkı amansız bir hastalığa yakalanır. Bir gün Melek’e veda mektubu yazar. Bu hastalığın onların arasında bir engel olduğunu ve bu sebeple son derece mutsuz olduğunu ifade eder.

Avcı

Ek.69, 16 Mart 314, s.247

Ulu çam ağaçlarının gölgesi altında oturan iki kişinin düşünceli halleri betimlenir. İkisi de safiyâne bir muhabbetin kâşâne-i letâfeti altında handeler, safâlar ile perver-i şebâb olurlar.

Sevda Kırıntıları

Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.323

Göksu’da güzeller güzeli bir genç kızın Firâki Bey isimli bir beyefendiye olan aşkı anlatılır. Onun hayaliyle bütün gün pencere kenarında oturur ve üzüntüsünden daima ağlar.

İsmail Nuri

Bir Leyl-i Yeis-âlûd

Ek.52, /23 Teşrinievvel 313, s.197

Gülnâz adında güzeller güzeli bir kız ve ona âşık, daima onu düşünen bir genç söz konusudur. Tüm varlığı, ruhu, fikri onunla meşguldür.

İmzasız

Yağmurda

N.23, 14 Mart 1312, s.354-359

Hikâye bölümünde yer alan yazıda tabiattaki ilâhî güzellikleri, ulvî manzaraları görmek için şair olmak gerektiği ifade edilir. İnsana, sair beşeriyetin büyük yükünü sevdirecek olanın şiir olduğunu ifade eden zevce ile ailenin, evladın, zevcenin kişi için birer şiir olduğunu söyleyen zevci arasındaki sohbet hikâye edilir.

Sergüzeşt-i Halîm

N.23, 14 Mart 1312, s.359

Mabâd adet:20 alt başlıklı yazıda Halim'in yaşadığı aşk acısı ile sayıklamaları ve bunun üzerine arkadaşının ona destek olması anlatılır.

Hevesâtım

N.23, 14 Mart 1312, s.359-360

Mabâd adet:22 alt başlıklı yazıda hakiki muhabbetin bir maksata dayanmadığı vurgulanır. Fakat her insanda muhabbet ve aşk derece derece farklılık gösterir. Bu histen yola çıkarak Venüs heykeline duyduğu muhabbeti, bu muhabbete ortak olan bir refiki ile arasındaki anlaşmazlığı hikâye eder.

Hayat Levhaları

Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.19

Hasta, biçare Refî'yi onu vazifesi dolayısıyla uzun zamandır görmeyen arkadaşının ziyareti anlatılır. İki arkadaş arasında geçen konuşmalar yer alır.

Matemli Bir Düğün

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.103-105

Beyza isimli bir hanımın, eşini genç yaşta kaybetmesi ve bunun üzerine bütün zamanını çocuklarına ayırması anlatılır.

Hisar Âleminden Bir Hatıra yahut N.13, 19 Kanunusani 1312, s.154-155
Köylülükteki Sâfiyet-i Hayat

Hikâye bölümünde yer alan yazı Saadetli Ali Bey Efendi'ye Mabâd Adet: 12 alt başlığını taşır ve Hisar, Boğaz hatıralarını anlatır.

Âlâm N.14, 26 Kanunusani 1312, s.159-160

Mabâd adet:13 alt başlıklı yazı eşinin kötü muamelesinden kaçan bir hanımın evlatlarını babasız bıraktığı için çektiği vicdan azabı anlatılır. Davranışının muhasebesini yaptığına tanık olunur.

Fırtına N.18, 27 Şubat 1312, s.208-209

Fırtınalı bir gün tasvir edilir. Bulunduğu muhitte karşılaştığı hasta birine yaptığı yardımlar ve hastanın ahvâli anlatılır.

Âlâm N.27, 1 Mayıs 1313, s.317

Mabâd ve hitâmı gelecek nüshada notuyla yer alan hikâyede Necibe'nin Sâibe Hanım'a yazdığı mektup vardır. Necibe evde yalnız kaldığı zamanlardaki korkularını, bedbahtlığını dile getirir. Ayrıca Sâibe Hanım'ın biraderinin kendisine olan sevgisine mukabil duygusu olmadığını söyler.

Tuhaf Bir Sergüzeşt Ek.34, 19 Haziran 1313, s.128

'Garip bir isticvâb' alt başlıklı yazıda bir gün okula gelmeyen bir öğrenci ve bunun sebebini öğrenmek isteyen bir sınıf sorumlusu yer alır. Çocuğun aslında işin doğrusunu yanlış anlaşılma sebepleri olacak şekilde anlatması sonucu olaylar gelişir.

Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı N.39, 24 Temmuz 1313, s.464-467

Beyefendiye hitaben yazılan mektup vardır. Eşi Şaziye Hanım bulduğu fotoğraf yüzünden bedbahttır ve o kadını kendisinden güzel bulur. Mektup aldatma konusunu eleştiren sözler içerir. Ferit Bey'in Şaziye'yi aldatmasından sonra yaşadıkları anlatılır.

Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı N.43, 19 Ağustos 1313, s.515-516

Mabâd 41 alt başlıklı hikâyede solgun çirkin ve acınacak halde olan Şaziye hayli pişman bir haldedir. Mütâlâa kısmında ise bir terbiye-i kuvve-i fikriye olmadıkça aile saadetinin mümkün olmadığı dile getirilir. Terakkiyâtın insanın sinesinde açılan seyyiât yaralarını tedavi edemediği söylenir.

Ana Yüreği

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.675-676

‘Eski bir mesel’ alt başlıklı yazıda acımasız fakat sevdiği bir hanım ile validesi arasında kalan Fuat’ın başına gelen ibretlik hadise anlatılır.

Madamın Namusu

Ek.2, 6 Mayıs 315, s.6

Yakışıklı, genç yüzbaşı zâbit ile güzel bir madam evlidir. Evliliklerinin ilk yılları birbirlerini çok seven bu çift, gitgide birbirinden uzaklaşır ve evli oldukları halde farklı kişilerle birlikte olurlar. Evdeki hizmetçilerden bir kız ise madamı kurtarmak için oyuna alet olur.

İsmail Safa

Bir Yanardağın Fıskırması

Ek.1, 29 Nisan 315, s.2

Bir yanardağın patlama esnasında yaşananlar anlatılır. Bu korkunç patlama, yanardağın fıskırması esnasında insanların korku dolu anları, hissiyatları anlatılır.

Kalbî

Düğünden Evvel!

N.23, 14 Mart 1312, s.365

Resimli Gazete’nin Kadınlar İçin Kısım-ı Mahsûsu ekinde Hikâye bölümünde yer alan yazıdır. Arkadaşının düğün davetiyesine bakıp kendi halinin muhasebesini yapan bir kişi söz konusudur. Bir seneyi aşkın zamandan beri nişanlısını bekleyip düğünü erteleyen bu kişi sevdiğini düşünürken mahzunlaşır. Nişanlısının hasta olduğunu öğrenir öğrenmez yanına gidip ona destek olması ve genç kızın sağlığına kavuşması söz konusudur.

Kasımpaşalı M. Hakkı

Fenerbahçesinde Bir Sonbahar Sabahı

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Fenerbahçe’de bir sonbahar sabahı hareket eden vapurlar, manzaranın güzelliği karşısında kendinden geçen bir kişinin izlenimlerine yer verilir.

Kayserili Mustafa İbn-i Musa

Merâret-i Hayat

Ek.36, 3 Temmuz 313, s.136-137

Saadet ve huzur dolu bir yaşam süren ailede zevci ve oğlu Nevzat Necip’i ebedî âleme uğurlayan sonra da çektiği ayrılık ızdırabına dayanamayıp vefat eden zevcenin hazin hikâyesi anlatılır.

Hayat-ı Safiyâne

N.39, 24 Temmuz 313, s.147-148

Bir bahar günü rastladığı çok güzel bir genç kıza âşık olan gencin daha sonra Beyoğlu’nda kızı başkasıyla görmesi ve aldatıldığını düşündüğünden sevmeyi bıraktığı, unutmaya çalıştığı anlatılır. Aradığı saadeti dayısının kızında bulur ve onunla evlenir.

Kâzım

İki Hayal

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30-31

Uykuya dalan bir kişinin rüyasında gördüğü nuranî güzellikte iki hayali sevgili söz konusudur. Bu hayali sevgililer ile arasında geçen konuşmalara şahit olunur.

Kemâl

Nedîme

N.16, 19 Ağustos 315, s.255-256

Mabâd alt başlıklı hikâyede Recep Bey ve oğlu Doktor Fehmi, Necibe isimli bir genç kızın ve validesinin evine gelir. Babası daha önce vefat eden Necibe annesinin hastalığı sebebiyle çok üzgündür. Yapılan tedavi sonucu vâlikesi eski sağlığına kavuşur.

Nedîme

N.17, 26 Ağustos 315, s.269-270

Mabâd alt başlıklıdır. Annesi hummadan vefat eden Nedime ile Bedri aynı eve evli olmadıkları halde yaşamaktadır. Herkes onları kardeş bilir. Fakat Recep Bey bu durumu imam efendiyle konuşur. Bu kişilerin içinde bulundukları müşkül durum anlatılır.

Kıyasizâde Ayn (ع) Refik

Hazin Bir Hatıra

Ek.11, 7 Kanûn-ı Sâni 1312, s.39

Arkadaşı ile Boğaziçi'nde gezintiye çıkan bir kişi söz konusudur. Arkadaşına şarkı söylemesini istirham eden beyefendi bu esnada geçmişte yaşadığı latîf günleri hatırına getirir.

M. Muslihiddin

Bu Güzel Kadın O Kızcağız İdi

N.6, 3 Haziran 315, s.87-89

Bir akşam operanın locasında bulunan refik ve refika herkesin dikkatini çeker. Doktor olan anlatıcı da güzel hanımı tanıdığını, ona rastladığını söyler. Yıllar önce hasta muayenesine gelen ve acıklı bir hikâyesi olan kızcağız olduğuna emin olur.

İntihâb

N.8, 17 Haziran 315, s.123-127

Madam de Viller'in eşi vefat eder. George ve Jack isminde iki oğlu vardır. Onların hastalığını, ilaçların yetersizliğini ve annenin bir oğlunu seçip hayatta kalmasına yardım etmesini isteyen doktor arasında yaşananları anlatır.

M. Nuri

Nâşide

Ek.6, 28 Teşrîn-i Sâni 1312, s.18-19

Makri köyünde bir ciheti Marmara'nın geniş ufuklarına diğer tarafı latîf bir çemenzâra nâzır bir köşk vardır. Bu köşte mesut şekilde yaşayan bir aile, ailenin sevimli kızı Nâşide vardır. Nâşide yıllardır görmediği teyze oğlu Fuat'a âşık olur fakat aşkı karşılıksız kalır. Bu acıya dayanamayan Nâşide vefat eder ve bir ay sonra da annesi vefat eder.

M. Ziver

Dalgasız Bir Deniz

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.112-114

Mühre-i Cerahînden Osman Efendiye alt başlıklı yazıda balıkçı bir kaptan anlatılır. Onun yaşamı, balıklar ile münasebeti, çevresindeki insanlara balıklar ile ilgili hikâyeler anlatması, yazarın denize nefretle bakmasına mâni olur.

Hisar Âleminde Bir Hatıra yahut Köylülükteki
Sâfiyet-i Hayat

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.128-129

Hikâye bölümünde yer alan yazı Saadetli Ali Bey Efendi'ye alt başlığını taşır ve Hisar, Boğaz hatıralarını anlatır.

Hisar Âleminde Bir Hatıra yahut Köylülükteki
Sâfiyet-i Hayat

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.140

Hikâye bölümünde yer alan yazı Saadetli Ali Bey Efendi'ye Mabâd adet: 11 alt başlığını taşır ve yaz mevsiminde insanların kırlara kaçmaları, kendilerinin Hisar, Boğaz hatıralarını anlatır.

Hisar Âleminde Bir Hatıra yahut Köylülükteki
Sâfiyet-i Hayat

N.14, 26 Kanunusani 1312, s. 167-168

Hikâye bölümünde Saadetli Ali Bey Efendi'ye alt başlığını taşır. Bey ile ihtiyar arasında geçen konuşmalar, ihtiyar adamın kızının onlara kahve hazırlaması söz konusudur.

Hisar Âleminden Bir Hatıra yahut Köylülükteki N.15, 2 Şubat 1312, s.178-179
Sâfiyet-i Hayat

Saadetli Ali Bey Efendi'ye, Mabâd adet: 14 alt başlığını taşır ve Hatice'nin bakış açısından durum betimlemesi yapılır.

Hisar Âleminden Bir Hatıra yahut Köylülükteki N.18, 27 Şubat 1312, s.214-215
Sâfiyet-i Hayat

Saadetli Ali Bey Efendi'ye Mabâd adet: 15 alt başlığını taşır. Kuyuya su almaya giden Hatike ve nişanlı arkadaşı arasında geçen konuşmalar, Hatike'nin anneden mahrum olması gibi konular anlatılır.

Mahmud Kenan

Sen! N.24, 21 Mart 1312, s.377-378

Sevdiği hanımefendinin acı çektirmesi ve onun sevgisini görmezden gelmesi ile müteessir ve hasta olan beyefendi ve sonrasında hanımın pişman olup af dilemesi ile yaşadıkları meserret anlatılır.

Mehmed Celal

Çeşm-i Kebûd N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.93

Nermin isimli bir genç kızın hikâyesine, onun muhabbet ile ilgili düşüncelerine tanıklık edilir.

Pîş-i Rûzında N.29, 15 Mayıs 1313, s.339

Bir genç kıza duyulan aşıkâne hislerin anlatımı, genç kızın güzelliğinin tasviri söz konusudur.

İki Buse N.38, 17 Temmuz 1313, s.447-448

Sekiz yaşında küçük bir kız çocuğu ile annesi arasındaki konuşmalar yer alır. Küçük kız giymek istediği kıyafetleri sıralarken bunların babası tarafından alınıp alınmadığını sorar. Bunun üzerine anne geçmiş zamanı acı içinde hatırlar. Anne ve aşığı arasındaki muhabbet anlatılır.

Sara

N.44, 28 Ağustos 1313, 525-526

Genç bir beyefendinin evlerinde hizmetçi olarak çalışan Sara'ya duyduğu muhabbet anlatılır. Sara çok güzel bir kızdır. Konaktaki insanların aşağılamaları ve hakir görmeleri karşısında bunalır fakat cüzî bir ücretle de olsa annesine bakabilmek için çalışır.

Sara

N.45, 4 Eylül 1313, s.538-539

Sara ile beyefendinin birbirlerine ilan-ı aşkı anlatılır. Daha sonra anlaşıp gizlice buluşarak sandalla gezintiye çıkarlar.

Sara

N.46, 11 Eylül 1313, s.550-551

Hikâye bölümünde mabâd 45 alt başlıklı yazıda beyefendi ve Sara sandal gezintisinden döner. Sara'nın ihtidâsı beyin en büyük hayalidir. Sara hastalanır ve durumu gittikçe ağırlaşır.

Sara

N.48, 25 Eylül 1313, s.574-574

Mabâd 46 alt başlıklı hikâyenin son kısmıdır. Sara'nın yanı sıra beyefendi de hastalanır ve Sara'yı ziyaret edemez. Daha sonra teyzesinin oğlu olan bir bey kendisine Sara'dan mektup getirir. Sara Müslüman olarak ölmek ve son defa kendisini görmek ister. Sara ölmüştür ve beyefendi çok mutsuzdur.

Mehmed Cemil

Yâd-ı Muhabbet

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.17

Sevdâzede bir gencin gözlerini sevgilisinin siyah gözlerine saplanması, her an başka bir zevk-i ruhânî ile mütehassis olması, kızın elinde fırça ile gencin resmini yapması hikâyeye edilir.

Hazâiz-i Seyde-i Sevda

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.54-55

Bir gencin başından geçen aşk macerası anlatılır.

Sâil

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.78-79

Soğuk bir kış gününde halkın yaşamı, gün içerisinde yaptıkları anlatılır.

Mehmed Çelebi

İhlamur Kokuları Gelirken

N.F., 15 Temmuz 1313, s.41-42

İhlamur kokulu ağaçlar arasında yürüyen maşuk ve maşukanın muhabbeti, birlikte geçirdikleri vakitler anlatılır.

Mehmed Enisî

Bir Sabah Hatırası

Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34-35

‘Gazetemizin bu haftaki kesret-i münderecâtına binâen makâle-i bi’-zarûre kapağa derç edilmiştir’ dipnotuyla yer alan hikâyede bir amca ile küçük yeğeni anlatılır. Çabucak büyüüp amcası gibi olmak isteyen küçük çocuğa amcası çok okuması gerektiğini söyler. Dışarı çıkan küçük çocuk yolda gördüğü fakir bir çocuğa ekmeğini verir. Bu davranışı karşısında amcası çok mutlu olur. İnsana hizmet eden mert biri olarak büyümesi için dua eder.

Âlâm

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.125-126

Hislerinin oluşturduğu yeis ve fütur girdabı içinde ızdırap çeken bir genç kız söz konusudur. Annesi kızını evlendirirken yüksek kriterleri olan kişiler arasından seçme arzusundadır. Bu misalden yola

çıkarak zevç ve zevcenin ailedeki konumu, bir evladın anne ve babasına itaat etmesinin öncelikli vazife olduğunu anlatır.

Âlâm

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.134-135

Mabâd adet: 11 alt başlıklı yazı zevç ve zevcenin yaradılış özellikleri, eşlerin birbirlerine nasıl davranmaları gerektiği ile ilgilidir.

Âlâm

N.13, 19 Kanunusani 1312, s.149-151

Numan Bey, eşi Necibe Hanım, anne Fâika Hanım arasında geçen konuşmalarla, eşin eve dönmesi için ihtiyar bir kadının haberci olarak gönderilmesi, boşama ile tehdit etme ve kıza annesi tarafından sahip çıkılması gibi meseleler işlenir.

Âlâm

N.15, 2 Şubat 1312, s.171-172

Mabâd adet: 14 alt başlıklı yazıda Necibe'nin iki çocuğuna olan özlemi dile getirilir. Fâika Hanım çocukların Necibe'yi anne değil abla olarak bildirmesi onu çok üzmektedir.

Âlâm

N.16, 9 Şubat 1312, s.186-187

Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazıda Necibe ile kız çocuğunun arasında geçen konuşmalar, dışarıdaki çocuklar ve onların maddi durumlarını sorgulayan konuşmalara ve kızın Necibe'ye anne diye hitap etmesine şahit olunur.

Âlâm

N.18, 27 Şubat 1312, s.209-210

Mabâd adet: 16 alt başlıklı hikâyede Numan Bey'in çocukları yanına almak için açtığı davanın Necibe'yi ne kadar etkilediği anlatılır.

Âlâm

N.19, 6 Mart 1313, s.222-223

Mabâd adet: 16 alt başlıklı hikâyede Necibe'nin sandala binip denize açılması anlatılır. Bu esnada geçmiş güzel günleri yâd eder, Necibe artık büyük bir mutsuzluk içindedir.

Âlâm

N.21, 20 Mart 1313, s.242-243

Mabâd 16 alt başlıklı hikâyede Necibe'nin arkadaşı Sâibe Hanım ile dostlukları ve yazları birlikte vakit geçirmeleri anlatılır. Birlikteyken dert ve elemelerinden kurtulurlar.

Âlâm

N.22, 27 Mart 1313, s.256-257

Mabâd adet 21 alt başlıklı hikâyede Sâibe'den Necibe'ye mektup ve bu mektuba verilen cevap söz konusudur.

Âlâm

N.23, 3 Nisan 1313, s.272-273

Mabâd adet 22 alt başlıklıdır.

Âlâm

N.28, 8 Mayıs 1313, s.331-333

Mabâd ve Hitâm, Yirmi üç Sene Sonra alt başlıklı yazıda Sâibe Hanım ve Necibe'nin 23 yıl sonraki halleri yaşamları anlatılarak hikâye son bulur.

Leyle-i İztırâp

N.29, 15 Mayıs 1313, s.341-343

Boğaziçi'nde düşünceli ve sıkılmış bir şekilde dolaşan gencin Hamlet'ten Laert ve Ofelya arasında geçen konuşmaları okuması söz konusudur.

Bir Hayat-ı Fenâ-karîn

Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.107

Etrafı yeşilliklerle, çiçeklerle adeta tezyin edilmiş bir vadi ve bu vadideki bir mezar çukuru, vefat eden kişi etrafında toplanan kişilerin üzüntüleri anlatılır.

İki Yetîmenin Lâne-i Sefâsı

N.33, 12 Haziran 1313, s.387-391

Biri 7-8, diğeri 2 yaşında iki yetim kız kardeş söz konusudur. Annelerinin kendilerine bıraktığı mektubu okumaları, annelerinin vasiyeti, öğütleri anlatılır.

Ser-rişk-i Teessür

N.34, 19 Haziran 1313, s.399-402

İhtiyar bir şairin sayfiyesindeki bahçe ve burada yapılan gezinti söz konusudur. Bir vakit sonra ihtiyar, zevcesini ve kızını kaybettiği için mutsuzdur.

İki İnziva-nişîn

Ek.35, 26 Haziran 1313, s.132

Birbirlerinden ayrı kalan Nâdire isimli bir genç kız ile genç bir delikanlının aşkı söz konusudur.

Neşve-i Salâh

N.36, 3 Temmuz 1313, s.427-430

Hikâye bölümünde yer alan yazıda bir beyefendinin Aliz ismindeki bir hanıma evlilik teklifi ettiği mektubundan oluşur. Adı geçen hanımın sıkıntılı ve zor bir hayatı vardır. Onu bu durumdan kurtaracağını vaat eder.

Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı

N.38, 17 Temmuz 1313, s.450-453

Bir valide ve pederin aileleri hakkında konuşmalarına şahit olunur. Mutlu, huzurlu bir yuvaları vardır. Kızlarının mutluluğunun devamını dilerler. Zevç ve zevce arasındaki uyumun ve birbirine destek olmanın ehemmiyeti vurgulanır. Kızları evlenir ve bir gün eşinin cebinde bir kadın fotoğrafı bulur. Büyük bir kalp kırıklığı yaşar ve durumu araştırır.

Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı

N.41, 7 Ağustos 1313, s.487-489

Gece bir türlü uyuyamayan Ferit Bey dışarı çıkar. Bahçede birbirini seven bir kadın ve erkek konuşur. Erkek bahçe kapısından çıkar, kadın ise konağa döner, kanepede sızan Tahsin Bey'e vakti zamanında eğlenen o iken şimdi kendisinin eğlendiğini söyler. 6. alt başlıkta ise ölmek isteyen biri erkek biri kadın iki biçare Ferit ve Şaziye arasındaki konuşmalar yer alır.

Paris Şimendiferinde Karşımda Oturan Bir Kız İçin N.44, 28 Ağustos 1313, s.523-524

Trenle seyahat esnasında karşısında oturan matmazele karşı hissiyatını ifade eder. Onun güzelliğini tasvir eder. Daha sonra vagondan inen matmazel ve madamı samimi bir şekilde karşılayan genç bir beyefendiden bahseder.

Bir Ailenin İcmâl-i Hayatı

N.44, 28 Ağustos 1313, s.524-525

Mabâd 43 alt başlıklı hikâyede Şaziye'nin düştüğü sefil hayat anlatılır. Acınacak bir halde olmasına eşinin kötü ahlâkı da tesir etmiştir. Şaziye'nin hayatından yola çıkarak ahlâk ve aile hususunda yapılması gerekenler anlatılır.

Mehmed Esad

Sergüzeşt-i Halîm

Ek.24, 21 Mart 1312, s.10

Mabad adet:21 alt başlıklıdır.

Mehmed Halim

Kaplan Avı

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.81-82

Hindistan'ın geniş bir nehri üzerinde bulunan gemiye binip Şandernagor'dan ayrılmalarıyla başlayan yolculukları ve sonrasında yaşadıkları maceraları anlatılır.

Ladam O'Kamelya'nın Gençliği

N.45, 4 Eylül 1313, s.534-535

Mütenevvia bölümünde yer alan yazıda Mari isimli güzelliği ile nâdir emsâllerden olan bir genç kızın amcasının yanına gitmesi, orada çektiği elemeler, türlü türlü işkenceler ve sefâlet âlemine düşmesi anlatılır.

Mehmed Muhlis

Hatırâtımdan

Ek.86, 30 Temmuz 314, s.315-316

Bir gece rüyasında vâlîde ve pederinin vefat ettiğini ve onların mezarlarını ziyaret ettiğini gören bir çocuğun hikâyesi anlatılır. Vâlikesinin hastalanması, vefatı, mezarlıkta karşılaştığı genç bir hanım ve evladı, aralarında geçen konuşmalar anlatılır.

Hatıra-i Hazan

Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.329-331

Masumiyetini ana kucağında, şebabetini mecnunâne bir meserretle, kemâlini say ve gayretle geçirmiş bir kişinin hayatını hazan rüzgârı acı bir darbeyle şiddetle sarsmıştır.

Sirişk-i Meserret

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341-343

Hasta bir vâlide ve evladı söz konusudur. Babasını kaybeden kız çocuğu annesinin de hastalığıyla zor zamanlar geçirir fakat hikâyenin sonunda vâlidesi iyileşir. Üzüntüler sevince dönüşür.

Fenerden Avdette

Ek.94, 17 Kanunuevvel 314, s.345-347

Vapura refiki ile birlikte binen bir kişi vardır. Bir de güzeller güzeli olarak tasvir edilen bir hanımefendi söz konusudur. Refikinin âşık olduğu bu hanımdan gözlerini ayıramaz.

Mehmed Süleyman

Âlîcenâb Kız

Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49-50

Kadınların kalplerinin pek rakîk, hassas ve hisli olduğundan bahsedilir. Daha sonra fakir fakat çok güzel bir genç kız olan Mari, zengin ve latîf refİKası Elizabet ile George adlı gençlerden bahsedilir ve aralarında geçen aşk hikâyesi anlatılır.

Âlîcenâb Kız

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.54-55

Mabâd adet 14 alt başlıklıdır.

Mehmed Zihni

Şeb-i Mehtapta

Ek.94, 17 Kanûn-ı Evvel 1314, s.345

Menşe-i Küttâb son sınıf talebesi tarafından yazılır. Bir yaz gecesi mehtabında ormanda gezintiye çıkan kişinin hisleri anlatılır, iki sevdâzedenin mehtaplı gecede birbirlerine verdikleri yeminlere şahit olur.

Mehmed Ziya

Bir Sergüzeştım

N.24, 21 Mart 1312, s.373-374

İşlerinin kesretinden dolayı yorgun düşmüş bir beyefendinin aklını dinlenirken güzel bir hanımefendi meşgul eder. Hayatından ziyade sevdiği bu hanımla geçirdiği günleri, anları ve babasının tayin sebebiyle ayrılmak zorunda kalmalarını yâd eder.

Midhat Bahârî

Makber-i Pederi Ziyaret Ederken

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.615

Bahârî, babasının mezarını ziyaret eder. Orada geçmiş günleri yâd eder ve babasına olan özlemini dile getirir. Babasız kalmanın zorluğundan dem vurur.

Münib Süreyya

Nedâmet

N.5, 21 Teşrîn-i Sâni 1312, s.51-55

Hayatı boyunca hiç istirahat ettiğini hatırlayamayan bir kişi söz konusudur. Bu şekilde yaşadığı bir geceyi anlatır. Gece vakti pencereyi açar ve gördüklerini anlatmaya başlar. Dergi nüshasındaki İbn-i Rifat Sâmiîh imzasını görür ve o şairi pek sevdiğini söyler. Yazdığı Nedâmet serlevhalı şiiri tekrar tekrar okur. Kendi sefihâne hayat hikâyesini anımsatır.

Nazikizâde Mehmed Hilmi

Hasta Vefat Etti

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.718

İki arkadaşın gezintileri ve bu esnadaki muhabbetleri anlatılır. Tabiatın güzelliği ve mûsıkînin ruh ile münasebeti hakkında konuşurlar.

Hasta Vefat Etti

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.725

Mabâd adet 60 alt başlıklıdır.

Orhan Selahaddin

Hevesâtım

N.22, 7 Mart 1312, s.346-347

Mabâd adet: 21 alt başlıklı yazıda iki dostun sandal gezintisine çıkması anlatılır. Orada hiç tanımadığı bir beyefendinin kendisine dikkatle bakan nazarlarına anlam veremez. İnsan aklının aşkın mahiyetini bilmekten aciz olduğu ifade edilir.

Ömer Fahri

Nâdide

Ek.70, 2 Nisan 314, s.251-252

Nâdide isimli bir hanımın bedbaht hayatını anlatır. Çocukluğunda elden ele, kucaktan kucağa dolaşan ve zenginlik, refah içinde büyüyen Nâdide artık sefil ve acınacak durumdadır. Bütün saadetini kaybetmiştir, elinde sadece küçük yavrucuğu kalmıştır.

Rauf Binnaz

Yâd-ı Hazîn'den Remziye

N.22, 7 Mart 1312, S.351-352

Mabâd adet:21 alt başlıklı yazıda Remziye isimli bir genç kızın bilinmeyen feryadı ve ağlayışları söz konusudur. Bu sırada orada uçmakta olan bir kuşcağız kedi tarafından vahşice öldürülür ve ev ahalisi bu durumdan büyük üzüntü duyar.

Rauf Vicdanî

Şüphe

N.22, 7 Mart 1312, s.343-346

Hikâye bölümünde mabâd adet: 21 alt başlığıyla yer alan yazıda iki sevgili arasındaki âşıkâne sohbetler, bir müddet birbirlerinden ayrı kalmaları, sevgilinin terk etmesi sonucu hastalanıp yataklara düşen kişinin durumu anlatılır.

Remzi

Mehtap

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1020

Sevdazede bir genç kızın odasında kitap okur. Onun bu aşıkâne hâli ve odasında koltukta otururken pencereden görünen etraf tasvir edilir. Genç kız gece yarısı dışarı çıkar ve sevdiği kişiyle buluşur. Eve döndüğünde genç kız mutludur ve bu karanlık gecelerin adeta maşuk ve maşûkeler için yaratıldığını düşünür.

Rıza Hicrî (Yanyalı)

Bir Manzara-i Dilsûz

Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303-304

Talihsiz âşık bir gencin acısına ve intihar ederken söylediği son sözlerine şahitlik eden kişinin hisleri anlatılır.

Dildâre

Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.324

Geçmişte yaşadığı aşkını yâd eder. Birbirlerine olan sevgi dolu hâlleri ve nazarları, muhabbetleri anlatılır.

Sevda-yı Garâm

Ek.89, 12 Teşrinisani 314, s.327

Genç âşıkların mutsuz hayatları anlatılır. İsmet'in sevdiği İffet adlı genç kızın öldürülür. Delikanlı müthiş acılar çeker.

Sevda-yı Garâm

Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.329

Mabâd alt başlıklıdır

Sevda-yı Garâm

Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.334

Mabâd alt başlıklıdır

Sevda-yı Garâm

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.341

Mabâd alt başlıklıdır

Bir Meleğin Teessürü

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.343

Fâni, bedbaht âlemin felaketinden, eleminden, gamından kurtulamayarak ölüme atılan zavallı meleğin durumu anlatılır.

Sin. (س)

Hikâye-i Şi'r ve Hikmet

Ek.18, 27 Şubat 1313, s.65-66

Arap şairlerinden Hikmet Efendi isimli bir zâtın şiire ve Osmanlı şiirine olan sevgisi, izdivâcı, kızı Şi'r Hanım ve onun yetiştirilmesi hikâye edilir.

Salihanizâde Ahmed Refik

Ebru

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.64-66

Kasabada yaşayan, âlicenâb, mert ve herkes tarafından sevilen 15 yaşındaki Ebru (Dipnotta belirtilen şekliyle İbrahim) isimli bir çocuğun Fatma ile yaşadığı hüznü aşk hikâyesi anlatılır.

Hikayât-ı Hakikiyeden: Memduh

Ek.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.22-23

Uzun yıllar görüşmediği Kemâl adında arkadaşına rastlar. Kemâl'e o yıllardan arkadaşı olup da görüşmediği Memduh'u sorar. Memduh vefat etmiştir. Onun hayatına, nasıl bir genç olduğuna, evliliğine, iş hayatına, hastalığına ve ölümüne dair anlatılanlara tanık olunur.

Uşşakizâde Halid Ziya

Heyhat

N.14, 5 Ağustos 315, s.217-218

Mabâd ve hitâm alt başlıklıdır. Edîb-i muhterem ve yektâ saadetli Uşşakizâde Hâlid Ziya Beyefendi Hazretleri'nin *Musavver Fen ve Edeb* risalesinin birinci numaralı nüshasından itibaren neşredilmekte olan şu eser-i nefisenin hitâmıdır' dipnotuyla yer alan hikâyede yıllar önce ders verdiği Leman adlı bir kıza olan aşkı, bu aşkın imkânsızlığı ve çektiği sıkıntılar, aşğın ortadan kaybolup yıllar sonra tekrar o eve gelmesi, sevdiği kızın kerimesine de ders vermesi teklifini reddetmesi anlatılır.

Vecihi

Dilâşub

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.12

1: Sûret-i Mektup alt başlıklı yazıda uzun yıllardan beri evli olan çiftlerden hanımefendinin eşine yazdığı mektup yer alır. İlk kez karşılaşmaları, kendi geçmiş hayatını anlatır

Çoban

N.13, 19 Kanunusani 1312, s.147-149

Bir çobanın ruh hâli söz konusu edilir. Çobanın dünya derdi namına endişelendiği tek mevzu koyun ve kuzularından birini kaybetmesidir. Sadece bu mevzu onu müteessir eder.

Mukabele-i Şükran

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.163-166

Otuzlu yaşlarında bir hanım ile küçük kız çocuğunun fırtınalı bir havada yaptıkları gemi yolculuğu söz konusudur. Yolculukta geçirdikleri tehlikeler karşısında küçük kızın ölüm korkusu, annenin kızı teskin etmesi anlatılır. Ayrıca Kerime ve annesi Rahime'nin mektupları yer alır.

Yanyalı Raziye

Bir Levha-i Masumâne

Ek.82, 2 Temmuz 314, s.301

Hüzünler, elem veren hatıralar, kederler ruhunu müteessir eder, daima ağlar. Çektiği bu sıkıntılı hâli ve ağladıkça bir kat daha artan elemi okuyucularla paylaşır.

Yusuf Bedri

Hizmetçi Maymunlar

N.4, 20 Mayıs 315, s.59-64

Hizmetçilerin milletine göre farklı özelliklere sahip oldukları söylenir. Kimi yalancı ve kumarbâz, kimi işrete düşkün, kimi ise tembeldir. Bu hikâyede de aslında çok iyi-ideal bir hizmetçi görünüp sonra tam aksi olduğu ortaya çıkan bir hizmetçinin ev sahibinin başına açtığı olaylar anlatılır.

3.2.1.1.3. Roman

Ahmed Rasim

Derd-i Dil

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.23-24

Bir kişinin başından geçen dehşetli uzun gecenin bir kısmı anlatır.

Derd-i Dil

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.35-36

Mabâd adet: 2 alt başlıklıdır.

Derd-i Dil

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59

Mabâd adet: 2 alt başlıklıdır.

Derd-i Dil

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.72

Mabâd adet:2 alt başlığını taşıyan yazıda bir beyefendinin felaket dolu gecesi anlatılır. Yangın esnasında evleri kurtarmaya çabalar fakat kendisi bu iş sebebiyle üşütüp hasta olur. Arkadaşı Salim'in evine gider ve iyice dinlenir.

Derd-i Dil

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.107-108

Roman bölümünde Mabâd adet:5 alt başlığıyla yer alır.

İmzasız

Musa Cezzâr

N.9, 24 Haziran 315, s.138-140

Tarihî, ahlâkî roman mabâd alt başlıklıdır.

Musa Cezzâr

N.10, 1 Temmuz 315, s.154-156

Tarihî, ahlâkî roman notuyla yer alır, mabâd alt başlıklıdır.

Mehmed Enisî

Gemicinin Ruznâmesi İsmindeki Romandan N.38, 7 Ağustos 1313, s.448-449
Çıkarılmış Bir Mektup

Bir gemicinin güvertede geçirdiği vakitler, nöbet zamanları ve bu zamanlarda yalnız kaldığında aklında olan sevgilisine dair hissiyatı mektup şeklinde yer alır.

Gemicinin Ruznâmesinden Müfrez Bir Mektup N.46, 11 Eylül 1313, s.548-550

Bir gemicinin günlüğünden notlar yer alır. Başından geçen hadiseler ve bu hadiseler karşısındaki tavrı anlatılır.

Gemicinin Ruznâmesinden Bir Mektup N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.604-606

Afrika'dan alt başlıklıdır. Bir gemicinin kız kardeşine yazdığı mektupta Afrika'nın tabiat tasviri yer alır. Kız kardeşinin cevabının gecikmesi üzerine duyduğu üzüntüyü, kardeşine olan sevgisini dile getirir.

Gemicinin Ruznâmesinden Müfrez Bir Mektup N.84, 16 Temmuz 1314, s.1006-1008

Bir gemicinin günlüğünde yer alan mektup söz konusudur. Gemici yaşadığı, şahit olduğu olayları anlatır; sevdiği kişiye duyduğu özlemi dile getirir.

(Gemicinin Ruznâmesi) İsmindeki Romandan Ek.26, 24 Nisan 1313, s.95-97

Müfrez Bir Mektuptur

Monte Karlo, Nis, Monako gibi yabancı memleketleri ziyaret sırasındaki izlenimlerini, bu seyahatin kendisine kazandırdığı bakış açılarını anlatır.

Selânikli Hilmi

Musa Cezzâr

N.3, 13 Mayıs 315, s.47-48

Tarihî, ahlâkî bir hikâye olarak tanıtılan yazı Medhal ve Birinci Fasil alt başlıklarından oluşur. Fikrî anlamda ilerlemenin ahlâka olan nüfuzundan bahsedilir. Âdi, vahşi bir yer olarak nitelenen Malta Adası'nın insanları da aynı özellikleri hâizdir. Korsanlık gibi muzır işlerle uğraştıkları anlatılır. 1054 ramazanında Hacı Reis isimli bir zât ile beraberindekilerin Ceylan-ı Bahri isimli gemi ile İskenderiye'ye yolculuğa çıkmaları anlatılır.

Musa Cezzâr

N.4, 20 Mayıs 315, s.62-64

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklı roman üçüncü nüshanın devamıdır. 'Üstâd-ı Fâzıl Ahmed Midhat Efendi Hazretleri'ne' ithaf edilen romanda İzmir'de duran gemi yolcularının isyanı, Malta sularına düşmeleri, şiddetli rüzgâr, her taraftan ortaya çıkan korsan gemilerin diğerlerine saldırımları, Hacı Reis ve Kemalettin Efendi'nin gemisinin korsanlara mağlup olması, korsanların başındaki şerir kişi Andrey ve Kemaleddin Efendi'nin güzelliği ile meşhur manevî kerîmesi Fatıma arasında yaşanan talihsiz olay hikâye edilir.

Musa Cezzâr

N.5, 27 Mayıs 315, s.78-80

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklı roman 'Üstâd-ı Fâzıl Ahmed Midhat Efendi Hazretleri'ne' ithaf edilir. Üçüncü nüshadan devamdır.

Musa Cezzâr

N.6, 3 Haziran 315, s.95-96

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklıdır. 'Üstâd-ı Fâzıl Ahmed Midhat Efendi Hazretleri'ne' ithaf edilen roman üçüncü nüshadan devam eder.

Musa Cezzâr

N.7, 10 Haziran 315, s.110-112

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklıdır. ‘Üstâd-ı Fâzıl Ahmed Midhat Efendi Hazretleri’ne’ ithaf edilen roman üçüncü nüshadan devam eder.

Musa Cezzâr

N.8, 17 Haziran 315, s.127-128

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklıdır. ‘Üstâd-ı Fâzıl Ahmed Midhat Efendi Hazretleri’ne’ ithaf edilen roman üçüncü nüshadan devam eder.

Musa Cezzâr

N.11, 8 Temmuz 315, s.166

Tarihî, Ahlâkî Roman mabâd alt başlıklıdır.

Musa Cezzâr

N.12, 15 Temmuz 315, s.177-184

Tarihî, Ahlâkî Roman mabâd alt başlıklıdır.

Musa Cezzâr

N.13, 26 Temmuz 315, s.195-200

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklıdır.

Musa Cezzâr

N.14, 5 Ağustos 315, s.219-220

Tarihî, Ahlâkî Roman alt başlıklıdır.

3.2.1.1.4. Tiyatro

F. Reşad

Fasl 1: Sahne, Temaşa:1 Kâmî, Huriye, Sıdika, N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.630-631
-Kâmî-

Eserin fasl bölümünde bir oda tasviri yer alır. Temaşa bölümünde kişiler zikredilir. Kâmî ve Huriye arasında geçen konuşmalar söz konusudur.

İlyas Sükûfî

Netice-i Sevda

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.713-715

Facia, 3 Perde alt başlıklı tiyatro hikâye bölümünde yer alır. Şahıs kadrosu tanıtılır ve mekân tasviri yapılır. Birinci perde de iki meclis vardır. Birinci mecliste Ferit Bey, ikinci mecliste Ferit Bey ve Rauf Bey yer alır.

Netice-i Sevda

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.727-731

Facia, 3 Perde alt başlıklı tiyatro hikâye bölümünde yer alır. Mabâd adet 60 alt başlıklı tiyatroda ikinci ve üçüncü perde vardır.

İmzasız

Kâmî

N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.640-642

Temaşa 2: Huriye, Sıdika, Temaşa 3: Evvelkiler, Kâmî alt başlıklıdır.

Temaşa 4, Kâmî 2 -Eşhâs-, Sahne, Temaşa 1

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.682-684

Hikâye bölümünde mabâd adet 54 alt başlıklıdır.

Kâmî, Temaşa 2, Temaşa 3

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.695-696

Mabâd adet 57 alt başlıklıdır.

Temaşa 5: Evvelkiler-Kâmî, Temaşa 6, Temaşa 7, Temaşa 8, Temaşa 9, Temaşa 10, Temaşa 11, Temaşa 12

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.704-706

Hikâye bölümünde mabâd adet 56 alt başlıklıdır.

Ra. (.)

Bohemya Âlemi

Ek.1, 29 Nisan 315, s.3

Piyes 5 Perde, Müellifleri Théodore Barrière ve Henri Murger, Eşhas şeklindeki başlıklarla bilgi verilir. Durand'ın Hânesi Birinci Perde'de mekânın kısa bir tasviri yapılır ve Birinci Meclis, Meclis 2, Meclis 3, Meclis 4 başlıkları yer alır. Uşak Babtist ile zengin bir zât olan Durand arasında geçen konuşmalara şahit olunur. Yeğeni şair Rudolf'un saati dolabın içinde tutması, çizimleri ocaklığın üzerine koyması gibi garip alışkanlıkları hakkında konuşurlar.

Bohemya Âlemi

Ek.2, 6 Mayıs 315, s.7

Meclis 4 ve Meclis 5 alt başlıklıdır.

Bohemya Âlemi

Ek.5, 27 Mayıs 315, s.16

Mabâd alt başlıklıdır. 9. meclisin devamı ve meclis 10 yer alır.

Bohemya Âlemi

Ek.6, 3 Haziran 315, s.22

Mabâd alt başlıklıdır.

Bohemya Âlemi

Ek.7, 10 Haziran 315, s.26

Mabâd alt başlıklıdır.

3.2.1.1.5. Deneme

Abdülhalim

Niçin Ağlıyor?, Niye Gülüyor?

N.3, 13 Mayıs 315, s.33

Bebeğin ağlama ve gülme sebebi sorgulanır. İnsanın gülme sebebi zevkten, ağlama sebebi ise ızdıraplandır. Oysa bebeğin bu davranışının sebebini validesinin dahi bilememesi esrar-ı Kudret'tendir.

Ali Rıza Seyfî

Gurûb

N.42, 14 Ağustos 1313, s.498-499

Taklit alt başlıklı yazıda tabiata dair izlenimlerini aktarır. Deniz, batan güneş ve ağaçlar söz konusudur.

Bekir Sıddık

İnsan Nasıl Sever?

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.63

Sevda, insanın sevme hissi üzerine yazılan bir denemedir.

Fâik

Mahrumiyet-i Emel

N.16, 19 Ağustos 1315, s.244

Eskiden yaşadığı bir aşk bu satırları yaşamasına sebep olmuştur. Sevdığı kişiyi hala unutamamıştır. Birbirlerinden uzak kalmak zorunda olduğu için acı çeker.

Hafız Şem‘î

Sünbül-i Nevşüküfte

Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.99

Şemsü’l-Mekâtib Mektebi Arabça ve Farsça muallimi tarafından yazılan yazıda yazar, çiçekler arasında en çok gülü ve sümbülü sevdiğini söyler. Bu güzelliklerin bir gün solup buruşacağından yola çıkarak kâinattaki her şeyin fâni olduğu hakikatini dile getirir.

İbn-i Reşid Osman Rahmi

Hayat

N.45, 4 Eylül 1313, s.535-538

Hayat, bahar ve canlılık, hastalık ve sağlık gibi konularla ilgili düşünceler yer alır.

Tezad-ı Aşk

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.581-583

Aşk konulu yazıdır. Aşk duygusunun insandaki yansıması ve nelere sebep olduğu, kendi aşkı, aşk ve vazife arasındaki tercihi üzerinde durulur.

İbn-i Rifat Sâmi

Hikâye

N.28, 8 Mayıs 1313, s.327-330

Kilisede dua eden insanların kapıdan çıktıklarında gördükleri sefil haldeki dilenciden yola çıkarak ‘Dünyada sefil, bedbaht yahut müsâvîperest olmak istidâdında bulunan bir biçare kendi kötülüklerinin cezasına değıl kudret-i gâibenin tahakkümât-ı ezeliyesine uğramıştır’ düşüncesi savunulur.

İbnü'l-Fâik Ahmed Câzim

Mehtap

Ek.72, 16 Nisan 314, s.255-256

Mehtabı açık gecelerde özellikle ilkbaharın feyiz saçan latif gecesinde seyir ve temaşa etmeyi seven bir kişinin hisleri anlatılır.

İlyas Sükûti

Gonca-i Ranâ

Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.99

Hoş, latîf bir gonca iken tamamen açılıp gül hâline gelen çiçek hakkında yazılan bir denemedir.

Levha-i Rikkat

Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.112-113

Bîçare kuşların ızdırapları, acınacak hâlleri hakkında yazılmış yazıdır.

Niçin?

Ek.31, 29 Mayıs 313, s.115

Masumiyet-i aşıkâneye gıpta eden asumânın, hasretzede bülbülün aşiyâne-i masumânesini teşkîl eyleyen zümrüdîn yaprakların didâr-ı dilârâsına gözyaşlarını döktüğü ifade edilir.

İmzasız

Kabristan

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.158-159

‘Resmi 164. sahifededir’ dipnotuyla verilen yazı, kabristan resminin insanda uyandırdığı etkiyi anlatır.

Aşk

N.22, 27 Mart 1313, s.254-255

Aşkın mâhiyetine dair kesin bir fikir verilemeyişiinden bahseder. Sevda hakkında söylenen sözlerin çokluğuna mukâbil hiçbirinde muhabbetintarifi içerir bir ibâreye rastlanmaz.

İsmail Nuri

Ağlarım

Ek.49, 1 Teşrinievvel 313, s.186-187

Bazen bir sevk-i tabî ile bazen de yaşadığı olaylar ve durumlar sebebiyle ağlayan kişinin sözleri yer alır.

Mim. Sin (س م)

Berber İdi

Ek.3, 13 Mayıs 315, s.11

Fıkra-i Edebiye bölümünde yer alan yazıda Heybeliada’da bahar mevsiminde çam ağaçlarının altında yürüyen sevdâzede bir genç hissiyatını anlatır.

Mehmed Cemil

Bir Ayyaşın Hasbihâli

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4

İçkinin insanın hüviyetini nasıl zâyi edip sefil bir hale getirdiğini anlatır.

Evlat

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.27

Yazarın evlat konusu ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eden bir yazıdır.

Ser-Kûy-ı Canândan Bir Sadâ

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.101-102

Sevdâzede insanların ruh halinden, firkatin insana ne derece azap veren bir durum olduğundan söz edilir.

Mehmed Enisî

İki Ruhun Menkıbe-i Tahassürü

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.62

Tabiatın hissettirdikleri üzerine yazılan bir denemedir. Tabiatın her mevsimde hikmet nazarına bir başka kudret kitabı takdim ettiği ve bunlar arasında en hüznle dolu mevsimin sonbahar olduğu ifade edilir.

İki Ruhun Menkıbe-i Tahassürü

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.74

Mabâd aded: 6 alt başlıklıdır.

Dem-i Teessür

N.35, 26 Haziran 1313, s.410

Tabiatı seyrederken hayat hakkında da düşüncelerini ifade eder. Beşer hayatı da tıpkı bir sandal gibi deveren eder, sadmelere çarpar, en sonunda da kırılır çürür ve dağılır.

Amâk-ı Hicrandan Bir Sadâ

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.593

Sevdiğinden ayrı düşen bir kişinin yaşadığı ızdırabı dile getirmesi, yaşadığı hicranın derinliğini tasvir söz konusudur.

Mehmed Halim

Mavi

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.27-28

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde yer alan yazıda sonbahar mevsimi, hafif esen rüzgâr, afakın gül rengine inkişâfı betimlenir. İnsan ruhunda ve gönlünde nasıl hisler oluşturduğu ifade edilir.

Mehmed Muhlis

Levhalar

Ek.92, 3 Kanunuevvel 1312, s.337-338

‘Bir insan her dakika mesrûr olmadığı gibi levhalar da yalnız bahara ve yaza mahsus değildir’ fikrinden yola çıkılarak insan ve tabiat izlenimlerine yer verilir.

Midhat Bahârî

Bahar

N.47, 18 Eylül 1313, s.557-558

Bahar mevsimi, baharın insanda uyandırdığı latif duygular ve güzellikler dile getirilir.

Nuri (Gedikpaşa’dan)

Acep Bu Mezar Kimindir?!

Ek.73, 30 Nisan 1314, s.265

Aşk kurbanı bir zâtın mezarı söz konusudur. Mezarın yazarda uyandırdığı korku dolu hisler ifade edilir.

Rıza Hicrî

Nâlelerim

Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331

Aşk, aşk acısı ile ilgili parçalardan oluşur.

Tevfik

Bir Taharrî Neticesi

N.62, 5 Şubat 1313, s.736-738

“İmza-yı hâvi olmayan asar ve makalât sermuharririmize aittir” dipnotuyla yer alan yazıda kaybolan bir eserini arayan muharrir anlatılır. Kitabını ararken fikirleri, tefekkür ettiği konuları öğreniriz.

Selânikli Hilmi

Bir Temaşa-yı Garibâne

N.3, 13 Mayıs 315, s.35-37

Hikmet-i Edebiye bölümünde yer alan yazıda güneşin gurûbunun şahsında uyandırdığı hisleri ifade eder. Gurûbun temaşa-yı letâfeti hayalinden gitmediğinden insanın böyle yerlerde şiir-i mücessem olabilecek kadar hissiyata malik olabileceğini anlatır.

Vav. Ye. (و ي)

Yine Sevda Hatıralarından

N.22, 7 Mart 1312, s.346

Beşer kalbinin bütün kâinat gibi sevda mahkûmu olduğunu kendi karşılıksız aşkından yola çıkarak açıklar.

Yusuf Ziya

Aşk-ı Ebedî

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.5

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde yer alan yazı, sevgiliye hitaben yazılmıştır. Son nefesine kadar daima onu seveceğini söyler. Aşkının sonsuzluğunu, sadakatini ve vefasını tekrar ettiği cümleler yer alır.

3.2.1.1.6. Mektup

3.2.1.1.6.1. Kadın Mektupları

Salihanizâde Ahmed Refik

Bir Vak'a

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.6-7

Kadın Mektupları bölümünde Berlin'de yaşayan Leyla adlı arkadaşına yazdığı mektup yer alır. Genç kızın birahane önünde tanımadığı bir kişi tarafından rahatsız edilip takip edilmesi ve akabinde yaşadığı korku dolu anlar anlatılır.

Bir Ziyafet

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.29-31

Kadın Mektupları bölümünde yer alan yazıda bir konakta verilen ziyafet anlatılır. Anne, baba ve bir genç kız da yemeğe davet edilenler arasındadır. Kalabalık ortamda canı sıkılan genç kız yaşadıklarını, davetliler arasında bir gencin kendisiyle tanışmak ve görüşmek istemesini mektup yoluyla arkadaşına aktarır.

Kadın Mektupları

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.42-43

Kadın Mektupları bölümünde yer alan yazıda bir konakta verilen ziyafet anlatılır. Anne, baba ve bir genç kız da yemeğe davet edilenler arasındadır. Kalabalık ortamda canı sıkılan genç kız yaşadıklarını, davetliler arasında bir gencin kendisiyle tanışmak ve görüşmek istemesini mektup yoluyla arkadaşına aktarır.

Kadın Mektupları

Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.15-16

‘Paris’te Dârü’l-muallimâtlardan birine devam eden genç bir kızıdan Nis’te mukîm muhibbesine’ notuyla yer alan mektupta bir genç kız ve kendisine âşık olan genç bir beyin başından geçen hâdiseler anlatılır.

Margaret’in İtirafı

Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26-27

Kadın Mektupları bölümünde yer alan yazıda Margaret adında bir hanımın ve zevci Karl’ın misafiri olan bir beyefendi söz konusudur. Margaret bu şahıstan hoşlandığını itiraf eder.

Nedâmet

Ek.24, 10 Nisan 1313, s.87-88

Arkadaşı Luiz’e yazdığı mektupta eşi Karl’ı aldattığından dolayı çektiği büyük vicdan azabını ve bu günahı işlemekten duyduğu pişmanlığı dile getirir.

Bir Lokma Ekmek İçin

Ek.25, 17 Nisan 1313, s.91

Kadın Mektupları bölümünde yer alan yazıda bir lokma ekmek tedârik edebilmek ve çocuğunun maişetini karşılayabilmek için düştüğü sefihane hayatı, çocuğundan ayrı kalmasını, çocuğunun yıllar sonra annesini kabullenmeyip uzaklara gitmesini ve bu durumun onu ne kadar yaraladığını anlatır.

Vecihi

Mektup

N.17, 20 Şubat 1312, s.198

İki dostun mektuplaşması söz konusudur. Biri diğerinin yazdığı mektuptaki ifadelere, dostunun ifade tarzının değişmesine teessüf eder, kırılır. Birbirlerinden ayrı kaldıkları bu günlerde dostluğun, kardeşliğin, kelamın ehemmiyetinden ve nasıl olması gerektiğinden bahseder.

3.2.1.1.6.2. Dil ve Edebiyat ile İlgili Mektuplar

Ahmed Necati

Mektup

Ek.21, 20 Mart 1313, s.77

‘Edîb-i muhterem İbn-i Rifat Sâmih Beyefendi’ye alt başlığıyla yer alan mektupta üstâd olarak kabul ettiği İbn-i Rifat Bey’in manzûmelerinde rastladığı sehivleri anlatır. Ayrıca bu sütunun sonunda mektuba yazılmış cevap da yer alır.

Bir Arkadaşınız

Mektup

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.114-115

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan isimsiz bir mektuptur. Lisan hakkındaki fikirlerini anlatır. Mektubun cevabının diğer nüshada verileceği duyurulur.

Derviş Senâî

Cenâb-ı Vasfî-i Dil-âgâh’a

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602-603

Şeyh Vasfî’nin Mevlânâ Câmî’nin Na’t-ı Şerif’ine yazmış olduğu tercümeyi çok beğendiğini ifade eder. Bu gibi kıymetli Fars şiirlerini tercüme etmesini arzu ettiğini dile getirir.

F. (ف)

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.32, 5 Haziran 1313, s.375-378

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 2

Yazıda Evliya Çelebi ve Seyahatnâme, Tezâkir-i Şuarâ’dan bahsedilir. Bir de İkdâm’ın bütün tezkireleri basacağı müjdesi verilir.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.34, 19 Haziran 1313, s.402-404
Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 4

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda yeni eserleri okuyamadığından yakınır. Mai ve Siyah'tan bahseder. Yalnızca roman yazarak ve iyi Fransızca bilerek büyük edip olunamayacağını ifade eder. İmla hususundaki fikirlerini beyan eder.

Halil Edîb

Marifet Risalesi Sermuharriri Ali Muzaffer N.69, 26 Mart 1314, s.824-825
Bey'e

Ali Muzaffer Bey'in sermuharri olduğu Malumât'a Halil Edîb'in de yazısı istenir. Edebî meşgalelerine ve minnetini ifadeye binâen yazılmış bir mektuptur.

Ispartalı M. Hakkı

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.74, 7 Mayıs 1314, s.882-886
Bazı Mütâlaât

'Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi'ye, 15 Mart 1314' notuyla yayımlanan yazıda Şeyh Sadî Şirazî Hazretleri hakkında yazıp şair-i hakîm Arif Hikmet Bey'e sunulan 68 numaralı Resimli Gazete nüshasında yayımlanan manzume ve Akif'in şairliği hakkındaki takdir ve beğenilerini dile getirir.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.75, 14 Mayıs 1314, s.894-895
Bazı Mütâlaât

'Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi'ye, 15 Mart 1314', Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.76, 21 Mayıs 1314, s.908-912
Bazı Mütâlaât

‘Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi’ye, 15 Mart 1314’, Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.77, 28 Mayıs 1314, s.916-919
Bazı Mütâlaât

‘Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi’ye, 15 Mart 1314’, Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

İmzasız

Üdebâdan İki Zât Arasında Teâtî Olunan N.31, 29 Mayıs 1313, s.367-370
Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 1

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda Evliya Çelebi’nin Seyahatnâme eserinden bahsedilir. Âsâr-ı cedîde hakkında fikirler yer alır.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.33, 12 Haziran 1313, s.391-395
Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 3

Yazıda yeni çıkan her yayını okuyup değerlendirme alışkanlığından bahsederek edebi mülâhazalarını eserler üzerinden anlatmaya devam eder.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.35, 26 Haziran 1313, s.411-414
Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 5

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda lisan kullanımı hakkındaki fikirlerini beyana devam eder. Lisana yerleşen piyano, baston gibi kelimeler yerine Arapça karşılıklarını kullananları eleştirir.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.36, 3 Temmuz 1313, s.423-424
Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 6

Lisanımıza Arapça ve Farsça dillerinden giren kelimeler, terkipler hakkında fikir beyan edilir. Türkçeleşmiş olan yabancı kelimelerin mukâbilini abes bulmakla

birlikte sonradan alınan kelimelerin yabancı kelimelerinden farkı olmadığı söylenir. Edebiyat-ı cedîdeye misal bir manzume yer alır.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.39, 24 Temmuz 1313, s.461-462
Muhâbere-yi Edebiyedir:7

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda Mecmua-i Ebu'z-ziya'da sonradan neşrolunan 61. cüzünde Ebuzziya'nın vaktinde 'Timur' kelimesini 'demir' şeklinde okuması dolayısıyla Said Bey tarafından saldırıya uğraması üzerine yazılmış bir mektup olduğundan bahseder.

Tuhaf Şey, Kıta Ek.90, 19 Teşrîn-i Sâni 314, s.331

'Derç edilmeye lüzum görülmeyen bir imzayla aldığımız varaka-i acîbedir' notuyla yayımlanan yazıda bir okuyucunun yazdığı aşk konulu kıta yer alır.

Mehmed Celal

Tepedelenlizâde Kâmil Bey Efendi'ye N.23, 3 Nisan 1313, s.269-271

Yazar lisan ve edebiyatın çığırından çıktığını söyler. Ahmet Midhat Efendi gibi kimselerin lisan ve edebiyata yaptığı katkıları anlatır.

Tepedelenlizâde Kâmil Bey Efendi'ye N.24, 10 Nisan 1313, s.278-281

Edîb-i Şöhret-şîâr Mehmed Celâl Bey Efendi Biraderimizin Geçen Nüşhamızda Münderiç Mektubundan Mabâd alt başlıklı yazıda Victor Hugo'dan örnek verilir. Yazılan eserlerde hayallerin hep aynı, tarzların ise başka başka olması durumu anlatılır.

Müstecabizâde İsmet

BaşlıkısZ N.F., 15 Temmuz 313, s.86-89

Tezkire bölümünde yer alan mektup Sâmiḥ Bey'e hitaben yazılmıştır. Nüşa-i Fevkalâde için talep edilen eseri sunar. Bu eser muzafferiyât-ı âhire üzerine Cemil Sıdkı Zehâvî Efendi Hazretlerinin el'fethü'l Hamidi nâmıyla tevsîm buyurduğu kasidenin tercümesidir.

Reşad

Edîb-i Maâli-eser Biraderim Sâmiḥ N.F., 15 Temmuz 313, s.22-25
Beyefendi'ye

Lisan-ı Osmânînin tarz-ı inşa ve imlası hakkında fikir beyan edilir.

Sin. (س)

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i N.14, 26 Kanunusani 1312, s.162-163
Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap

10. nüşada Evrâk-ı Mekâtib bölümünde Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazı, lisan hakkında fikirlerini beyan eden isimsiz bir mektuba verilen cevaptır.

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i N.16, 9 Şubat 1312, s.188-189
Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap

10. nüşada Evrâk-ı Mekâtib bölümünde Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazı, lisan hakkında fikirlerini beyan eden isimsiz bir mektuba verilen cevaptır.

Şeyh Vasfi

Hazret-i Sâmiḥ'e

N.F., 15 Temmuz 313, s.11-13

Nüşa-i Fevkalâde için kendisinden de eser talep edilen Şeyh Vasfî'nin buna binâen yazdığı yazıdır. Tazminler, Şeyh Sadi'nin gazellerinin tercümesi, Lisanü'l-gayb'ın tercümesi yer alır.

Cevap: Derviş-i Senâî'ye

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.603-604

Şikeste ve beste yazmış olduğu tercümenin beğenilmesinden duyduğu memnuniyeti ifade eder. Na't-ı Şerif'e tahmis konusuna değinilir ve eklenecek bir söz olmadığı hususu ifade edilir. Yazılan tahmîslerden en güzelinin Nahifî'ye ait olduğu söylenir ve bu tahmis yer alır.

Tepedelenlizâde Kâmil

Mehmed Beyefendi'ye Cevap

N.26, 24 Nisan 1314, s.303-307

Mekâtib-i Evrâk bölümünde yer alan yazı “Mîr-i irfân-semîrim efendim” alt başlıklıdır. Dekadanlar makalesi hakkındaki fikirlerini beyan eder.

3.2.1.1.6.3. Diğer Mektuplar

Ahmed Fuad

Arz-ı Teşekkür

Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49

Makalesini, *Resimli Gazete* gibi Osmanlı edebiyatı için faydalı bir risalenin sütunları arasında görmekten dolayı hem memnun hem şaşkındır. Bu lütfâ teşekkür ederek elinden geldiği kadar bir şeyler karalayacağını ifade eder.

Başlıksız

Ek.23, 2 Nisan 313, s.83

Genel sınavlarının yaklaşması sebebiyle gazetesine bir süre yazı yazamayacağını üzülererek belirtir. Bu süre zarfı içerisinde sütununu başkalarına terk etmek istemez. Yazının sonunda gazetenin cevabı yer alır. İmtihanlarına çalışması gerektiği ve ne

zaman dönerse dönsün gazetelerinin bu küçük muharririn yazısına açık olduğu ifade edilir.

Ali Muzaffer

Bir Mektup

N.47, 18 Eylül 1313, s.555-556

Bir refiki ile Pazar günü Beylerbeyi'nde buluşmak üzere anlaşılan kişinin his dünyası anlatılır. Hayata ve insana dair düşüncelerini mektup şeklinde bir başkasına anlatılır.

Ahmed Rasim

Andelib'e

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59

Tercüme-i Ahvâl bölümünde Ahmed Rasim'in hayat hikâyesini merak eden bir kişiye hitaben yazdığı mektuptur.

Ahmed Rıfat

Niçin Düşünüyorsun?

Ek.52, 23 Teşrinievvel 313, s.198

Bundan Ona

Ek.57, 28 Kanunuevvel 313, s.215

Ahmed Sema

Son Sahife

N.15, 12 Ağustos 315, s.222

İsmail Hakkı Bey'e ithaf edilen yazıda arkadaşından bir senedir ayrı kalan kişinin bu durumdan duyduğu üzüntü, geçmişte birlikte geçirdikleri günleri yâd etmesi söz konusudur.

Ali Gâlib

Başlıksız

Ek.69, 16 Mart 314, s.247

Gazete abonelerinden Ali Gâlib tarafından yazılan yazıda matbûat âlemini süsleyenlerden birisinin de *Resimli Gazete* olduğunu söylenir. Gazetenin kendisinin yazmaya ve çalışmaya sevk ettiğinin ifade eder ve eserini gazeteye gönderir.

Ali Rıza Seyfi

Bir Gemicinin Mektubu

N.39, 24 Temmuz 1313, s.463

Bir gemicinin sevdiği kişiye yazdığı mektuptur. Ondan ayrı kaldığı için mutsuzdur fakat ayrılığın biteceği günleri düşünüp mesut olur.

Bir Sefilenin Son Mektubu, Nisan 6

Ek.34, 19 Haziran 313, s.127

Bir gece saatlerce sevdiğini bekleyen kişinin ona hitaben yazdığı mektuptur. Geçmişteki mesut günleri yâd eder. Bîçare ve hatta sefil bir halde ölümü bekleyen kadın kendisiyle vedalaşmadan onu terk eden sevgilisine kırılmış, kızmıştır.

Bir Heveskâr-I Marifet

Bir Heveskâr-ı Marifet İmzasıyla N.64, 19 Şubat 1313, s.762-763
Aldığımız Eser-i Nefistir

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde yer alan yazıda 61 numaralı nüshada yer alan İfade-i Mahsûsa yazısının pek çok hakikati hâvi olduğu beyan edilir. Yazar Fransız edebiyatçılarından Lamartine'in *Graziella* romanından ne kadar etkilendiğini ifade eder. Bu eserde yer alan şiiri "İlk Teellüm" başlığıyla neşren tercüme edeceğini ifade eder.

Çamlıcalı Ayn (ξ) Nâdire

Varaka

Ek.31, 29 Mayıs 1313, s.115

Kârilere birinin gazete hakkındaki övgü ve takdir dolu cümleleri yer alır. Yazma hevesinde olduğunu ve gazeteye de eğer uygun görülürse ‘şehir postası’ tarzında yazılar karalayabileceğini söyler. Gazete de yardımlarını beklediğine dair yazı iletir.

Doktor Bafralı Yanko

Bir İntikadnâme Cevab-ı Teslimiyet, N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.663
-Mektup Parçası-

Mektup ‘nesir’ bölümünde yer alır. Yazı bir tenkite verdiği cevaptan ve bu cevaba karşılık üstadının söylediği sözlerden oluşur

Fâik R. / F. Reşad

Sâmi Beyefendi’ye

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86

Fıkra bölümünde yer alır. Meali Fransızcadan alınan ve bazı yerleri değiştirilen Netice-i Sefâlet, bundan 7-8 yıl evvel bir miktar yazılır ve eksikleri Fâik R. tarafından tamamlanır. Bu durumu ve yazı yazmaya devam edeceği bilgisini paylaşır.

Sâmi Beyefendi’ye

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.629

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan mektup Sâmi Bey’e hitaben yazılır. Netice-i Sefâlet adlı yazıları da kendisinin yazdığını belirtir ve oradan aldığı cesaretle yeni yazısını gönderir. Esere Kâmî denilebileceğini söyler. İki perdelik komedyâ türünde bir eserdir.

Halil Edîb

Bir Mektup

N.67, 12 Mart 1314, s.797-799

Hisleri vatan sevgisi ile dolu genç bir Osmanlı zâbitinin babasına yazdığı mektuptur.

Hasan Süheyl

Terâne-i Aşk

Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.166

Sevdiği hanımefendiye olan aşkını, ona karşı olan hislerinin ne derecede olduğunu anlattığı mektuptur.

İbn-i Reşid Osman Rahmi

Nevâ-yı Aşk

N.43, 19 Ağustos 1313, s.514-515

Bir hanımefendiye duyulan aşk neticesinde yazılmış mektuptur. Sevdiği kişiye duyduğu aşkın büyüklüğünü dile getirir.

Emel

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.606-607

Emel adında bir hanımefendiye yazılan aşk mektubudur. Sevgilinin güzelliğini över ve kendisinden uzakta ayrı kalmak istemediğini ifade eder. Aşkının büyüklüğünü anlatır.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden N.85, 23 Temmuz 1314, s. 1114,1116
Naklolunmuştur: Makale-i Mahsûsa Faziletli

Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne:

Medeniyet-i Sahîha

Adı geçen makaleyi ve yazarını öven sözlere yer verilir. Allah'ın insana verdiği en büyük ihsanın akıl olduğu ve meziyet-i aliyesini göstermek için bir dine ihtiyaç olduğu söylenir. Medeniyet-i sahîha ile maârif-i hakikiyenin İslamiyete mahsus olduğu ifade edilir.

(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden N.86, 30 Temmuz 1314, s.1124-1126

Naklolunmuştur: Makale-i Mahsûsa, Faziletli

Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne:

Medeniyet-i Sahîha

Mabâd alt başlıklıdır.

(Tercüman-ı Hakikat) Refik-i Muhterememizden N.87, 6 Ağustos 1314, s.1138-1140

Naklolunmuştur: Makale-i Mahsûsa, Faziletli

Mösyö Kâzım Efendi Azizimiz Hazretleri'ne:

Medeniyet-i Sahîha

Mabâd alt başlıklıdır.

İmzasız

Menâkıb-ı Firkat

N.37, 10 Temmuz 1313, s.434-438

Hasbihal 1 Makri Köyünden, 2 ve Gazete alt başlıkları olan yazıda ayrılık eleminden şikâyet eden bir kişinin derdini anlatması ve buna mukabil gazetenin kişiye verdiği cevaptan oluşur.

‘Eâzım-ı Üdebâdan ve Erbâb-ı Kemâlden N.44, 28 Ağustos 1313, s.519

Bir Zâtın Etıbbâdan Birine Yazdığı

Tezkiredir ki Letâfetine Binâen Derç

Ediyoruz’

Yazıda bir babanın hastalığı doktora anlatılır.

Başlıksız

Ek.35, 26 Haziran 1313, s.131-132

Amerika’da ayda bir defa neşrolunan gazetede yayımlanan edebiyatımıza isnât olunan cahilâne sözlerin reddine dair gazeteye yazılan mektup yer alır.

İsmail Safa

Başlıksız

N.14, 5 Ağustos 1315, s.202

Bursa’da İbrahim Cehdî, Şam’da Hüseyin Suat, Kahire’de Ali Suat, İzmir’de Ali Sezâ Beyefendilere yazılan mektupta gazeteye eser göndermeleri rica olunur.

Kale-i Sultaniye Muhabir-i Mahsûsası

Hafta Mektupları 1

N.23, 3 Nisan 1313, s.266

Bahriyeden söz edecek olan Kale-i Sultaniye özel muhabirinin ilanı söz konusudur. Yazı, muhabirin yolculuk esnasındaki gözlemlerini içerir.

Hafta Mektupları 2

N.25, 17 Nisan 1313, s.290

Bahriyeden söz edecek olan kale-i sultâniye muhâbir-i mahsûsanın ilanı söz konusudur. Yazı, muhabirin yolculuk esnasındaki gözlemlerini içerir.

Kemâl

Bir Gencin Defter-i İhtisâsından N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723-724

Bir gencin sevdiği kıza yazdığı mektuptur. Geçmiş zamanı hatırlatarak nasıl âşık olduğunu anlatır.

Bir Gencin Defter-i İhtisâsından N.77, 28 Mayıs 1314, s.919-920

‘61 numaralı nüshamızdan mabâd’ alt başlıklıdır.

Mahmud Raşid

Başlıksız

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

Şefik Efendizâde Mahmud Raşid'in Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazısında okuyuculara sunulan yazıların faydalı, bilgilendirici olması takdir edilir. Bu mektuba cevaben gazete teşekkür yazısı yayımlar.

Mehmed Akif

Hazret-i Muharrir

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.723

Gazete muharririne hitaben yazılan mektupta eserlerinin yayımlanması için yer açılmasına duyduğu minnet ifade edilir. Vaktiyle yazmış olduğu bir manzûmeyi gazeteye gönderdiğini haber verir.

Mehmed Celal

Şair-i Nezâhü'l-mikâl Sâmih Beyefendi'ye, N.39, 24 Temmuz 1313, s.459

Mektup 1

Muhabbetin bir kısım elvâhı üzerine arkadaşı Sâmih Bey'e yazdığı mektuptur. Bu sırlı ve insanı mesut eden duygunun kendisinde uyandırdığı tesirleri anlatır. Ayrıca muhabbet üzerine yazdığı manzumeyi arkadaşına ithaf ettiği haberini verir.

Midhat Bahârî

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.79, 11 Haziran 1314, s.943-945

Sâhib-i seyf ve kalem olmayana acımamak gerektiğini söyler. Çünkü bu hasletlere sahip olanın vatanına, vatandaşına hizmet edeceklerini ifade eder. Ayrıca bir erkek ne kadar okursa bir kadının da o kadar okuması gerektiği ifade edilir.

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.80, 18 Haziran 1314, s.952-955

Mabâd alt başlıklıdır.

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.81, 25 Haziran 1314, s.967-970

Mabâd alt başlıklıdır.

Nûzhet

Başlıksız

N.63, 9 Şubat 1313, s.753

Muharrir beyefendiye hitaben yazılan mektupta eline geçen Fransızca bir kitaptan ve öneminden bahseder. Moltke'nin mektuplarını içeren bu eserin Memâlik-i Şahaneden bazılarının vasıflarına, bazı âdât ve ahlâkımızla ilgili olmasına dikkat çeker.

Rıfat Senâî

Seyyar Muharririmizden Mektup

Ek.38, 17 Temmuz 1313, s.144

Makri köyünü ziyaret eden muhabirin köy hakkındaki izlenimlerine yer verilir.

Rıza Hicrî

Bir Sevdazedenin Hasbihâli

Ek.85, 23 Temmuz 1313, s.313

Aşk acısı çeken bir kişinin sevdiğine yazdığı mektuptur. Sevdâzede kişi, ümitsiz ve elem dolu ruh hâlini anlatır.

Safsaf

Bir Mektup

Ek.68, 19 Mart 314, s.243-244

Bir bayram günü tesadüfen dost meclisinde bulunan bir zâtın dinlediği konser onu mest etmiştir. Bu mektupta da hayranlığından, mûsikînin bedî tesirinden bahseder.

Safvet İlhâmî

Ümit-perân

N.17, 26 Ağustos 315, s.258

“Kardeşime” alt başlıklı yazıda yeşil ağaçların, nazik yaprakların arasında bulduğu bir kuş gibi bulduğu çocuk ve bir gün ansızın gelen kuş ile onu hatırlaması, kuşa bakması, onun daha sonra uçup gitmesi anlatılır.

Seyyar Muhabir

Mektup

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.57

Derginin seyyar muharriri tarafından kaleme alınmıştır. Yaz ve kış mevsiminde gezmeyi çok sevdiğini belirtir. Fevziye Kırâathânesi’ne gider ve Tatyos Efendi’nin kemanından lezzet almadığına dair müşâhedâtını anlatır.

Süleyman Tevfik

Bir Muhtazırın Son Saati

Ek.81, 25 Haziran 314, s.296-297

Sevda-yı müthişin neticesi olan verem, aşığı üç aydan beri esir alır. Sevdığı kişiye hitaben yazdığı mektupta çektiği acıları anlatır ve ondan sevgisine karşılık vermese de en azından bir tebessüm bekler. Yazının sonunda Resimli Gazete’nin eser hakkındaki yorumu yer alır.

Şahber

Resimli Gazete Erkân-ı Tahririyesinde N.22, 7 Mart 1312, s.351

Orhan Selahaddin Bey'e

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda Resimli Gazete'de yazı yazması için haber gönderilen kişiye ait teşekkür yazısıdır. Resimli Gazete de 'Vazifelerim' serlevhalı eserini aldıklarını ve eseri beğendiklerini ifade eden yazı yayımlar.

3.2.1.1.7. Tenkit

Behzad

Bizde Hikâye

N.63, 9 Şubat 1313, s.750-751

62 numaralı nüshamızdan itibaren derç ve neşre başladığımız (Zavallı Sanatkâr) hikâyesi müterciminin mütâlaanâmesidir notuyla yayımlanan yazıda eser tercümesi sırasında yaşadıklarını, edebiyatımızdaki milli hikâyeleri ve üsluplarını anlatır.

Bizde Hikâye

N.64, 19 Şubat 1313, s.765-767

Mabâd, 62 numaralı nüshamızdan itibaren derç ve neşre başladığımız (Zavallı Sanatkâr) hikâyesi müterciminin mütâlaanâmesidir notuyla yayımlanan yazıdır.

Bizde Hikâye

N.71, 9 Nisan 1314, s.847-849

'62 numaralı nüshamızdan itibaren derç ve neşre başladığımız (Zavallı Sanatkâr) hikâyesi müterciminin (Behzad) mütâlaanâmesi' notuyla yayımlanan yazı 64 numaralı nüshadan devam eder.

Derviş Senâî

Cenâb-ı Vasfî-i Dil-âgâh'a

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.602-603

Şeyh Vasfî'nin Mevlânâ Câmî'nin Na't-ı Şerif'ine yazmış olduğu tercümeyi çok beğendiğini ifade eder. Bu gibi kıymetli Fars şiirlerini tercüme etmesini arzu ettiğini dile getirir.

Doktor Bafrahlı Yanko

Bir İntikadnâmeye Cevab-ı Teslimiyet, - N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.663
Mektup Parçası-

Mektup 'nesir' bölümünde yer alır. Yazı bir tenkite verdiği cevaptan ve bu cevaba karşılık üstadının söylediği sözlerden oluşur.

Hüseyin Haşim

Tenkidâta Nazar

N.75, 14 Mayıs 1314, s.892

İsmail Safa Bey'in bazı eserler üzerine beyan eylediği edebî değerlendirmeleri içeren Tenkidât unvanlı makalesi eleştirilir.

Ispartalı M. Hakkı

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.74, 7 Mayıs 1314, s.882-886
Bazı Mütâlaât

'Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi'ye, 15 Mart 1314' notuyla yayımlanan yazıda Şeyh Sadî Şirazî Hazretleri hakkında yazıp şair-i hakîm Arif Hikmet Bey'e sunulan 68 numaralı Resimli Gazete nüshasında yayımlanan manzume ve Akif'in şairliği hakkındaki takdir ve beğenilerini dile getirir.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.75, 14 Mayıs 1314, s.894-895
Bazı Mütâlaât

‘Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi’ye, 15 Mart 1314’, Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.76, 21 Mayıs 1314, s.908,912
Bazı Mütâlaât

Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi’ye, 15 Mart 1314’, Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

(Şeyh Sadî) Hakkındaki Manzûme Üzerine N.77, 28 Mayıs 1314, s.916-919
Bazı Mütâlaât

Şair-i Âteş-zebân Akif Beyefendi’ye, 15 Mart 1314’, Mabâd notuyla yayımlanan yazıdır.

İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl

‘Hüsn ü Aşk’a Dair N.63, 9 Şubat 1313, s.749-750

Efâzıl-ı şübbândan İbnü’l-emin izzetli Mahmud Kemal Beyefendi tarafından ihdâ buyurulan yazı Şeyh Galib ve eseri Hüsn ü Aşk hakkındadır.

İmzasız

Pejmürde İçindir N.13, 19 Kanunusani 1312, s.146

Mütâlaât-ı Edebiye bölümünde Recaizâde Mahmud Ekrem’e ait Pejmürde eseri mütalaa edilir, edebî niteliği hakkında fikir beyan edilir.

Ma’kes-i Hayâl İçindir N.16, 9 Şubat 1312, s.182-184

Vaktiyle Ahmet Midhat Efendi’nin tercüme eser olan Meram hakkında yazdığı değerlendirmeye nisvân-ı İslam arasında kalem erbâbının yetişemeyeceğini iddia

edilir. Daha sonra Leman Hanım, edebi kişiliği, eser verdiği türler ve Ma‘kes-i Hayâl hakkında bilgi verilir, değerlendirme yapılır.

Şiirin Kisve-i Sitayânesi

N.40, 31 Temmuz 1313, s.478-479

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda edebiyat ve şiir hakkındaki görüşler şiirden örneklerle açıklanır. İran edebiyatında İslam hazinesinin en kıymetli eserleri addolunan pek çok eser mevcut olduğu gibi edebiyatın manevi ehemmiyetine göre değersizlikten başka hususiyeti olmayan eserler olduğundan bahsedilir.

Küçük Bir İntikâta Büyük Bir Tenâkus

N.72, 16 Nisan 1314, s.859-862

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda Yol Mecmuasının 9 numaralı nüshasında görülen ‘Küçük Bir İntikât’ adlı makaleden istifade ettiklerini bu nüshada beyan ederler. ‘İntikât’ kelimesinin anlamı üzerinde durulur.

Küçük Bir İntikâta Büyük Bir Tenâkus

N.73, 30 Nisan 1314, s.869-874

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alır. Mabâd, Füyûzât-ı Bahar alt başlıklı yazıdır. İsmail Safa’nın adı geçen manzûmesi hakkında fikirlerini beyan eder.

Celb-i Nazar

Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.18

Mehmed Enisî Bey’in seyahatname tarzında yazdığı ‘Avrupa Hatırâtım’ unvânlı eseri hakkında değerlendirmeler yapılır. Eğitim maksadıyla yurt dışına gönderilen Enisî Bey, eserinin tesâvir-i latîfesini dilnişîn bir surette yazmış ve esaslı surette malumât vermiştir.

Lâmia Binti Nigâristân

Kadınlarımızın Âsâr-ı Kalemiyesi

N.15, 12 Ağustos 1315, s.230-232

Resimli Gazete’nin Kadınlar İçin Kısım-ı Mahsûsu’ bölümünde yer alan yazıda Fatma Aliye Hanım, Makbule Leman, Nigâr Hanımefendi, Emine Semiye

Hanımefendi hakkında bilgi verilir. Makalede önemli bir husus ise kadın yazarların erkek yazarların üslûbunu taklitten öteye gitmemesinin eleştirilmiş olmasıdır.

Mehmed Celal

Tepedelenlizâde Kamil Beyefendi'ye N.23, 3 Nisan 1313, s.269-271

Lisan ve edebiyatın çığırından çıktığını Ahmet Midhat Efendi gibi kimselerin lisan ve edebiyata yaptığı katkıları ifade eder.

Tepedelenlizâde Kamil Beyefendi'ye N.24, 10 Nisan 1313, s.278,-81

Edîb-i Şöhret-şîâr Mehmed Celâl Bey Efendi Biraderimizin Geçen Nüşhamızda Münderiç Mektubundan Mabâd alt başlıklı yazıda Victor Hugo'dan örnek verilir, yazılan eserlerde hayallerin hep aynı, tarzların ise başka başka olması durumu açıklanır.

Mehmed Enisî

Takdir-i Âsâr N.15, 2 Şubat 1312, s.170-171

Muharrirlerin her birinin farklı meslekleri olduğu söylenir. Süleyman Nutkî Bey'in gemicilikle ilgili son romanı değerlendirilir.

Takdir-i Âsâr N.16, 9 Şubat 1312, s.182

Mabâd adet:15 alt başlıklı yazıda Nâdire ve Mehmet karakterlerinin yer aldığı hikâyeye değerlendirilir.

Nuri Şeydâ

Şiir ve Üdebâmız Hakkında Bir Mülâhaza N.F., 15 Temmuz 313, s.136-139

Şiir ve edebiyatçılarımız hakkında değerlendirmeler yer alır. Arap, Acem ve Garp edebiyatı ile yazarlar ve eserler, eser içerikleri yönünden kıyaslamalar mevcuttur.

Sin. (س) Nutkî

Seyahat ve Seyyahîn

N.17, 20 Şubat 1312, s.194

Takdir-i Asar bölümünde Mehmed Enisî Efendi'nin iki sene kaldığı Fransa'da devlet donanmasında vazife altında iken yazdıklarının basılması ve eserin övülmesi söz konusudur.

Şeyh Vasfi

Cevap: Derviş Senâî'ye

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.603-604

Şikeste ve beste yazmış olduğu tercümenin beğenilmesinden duyduğu memnuniyeti ifade eder. Na't-ı Şerif'e tahmis konusuna değinilir ve eklenecek bir söz olmadığı hususu ifade edilir. Yazılan tahmîslerden en güzelinin Nahifî'ye ait olduğu söylenir ve bu tahmis yer alır.

Başlıksız

N.70, 2 Nisan 1314, s.834-835

'Şair-i maâlî-menzilet Hersekli Arif Hikmet Beyefendi Hazretlerinin âsâ-ı ber-güzîde-i üstadâneleriyle şeref-yâb olmakta bulunan (*Resimli Gazete*)nin geçen haftaki nüsha-i nefisesi de müşârun ileyh iki gazel-i bercesteleriyle müvehheş idi' notuyla yer alan yazıda Arif Hikmet, Nailî, Neşatî gibi şairlerin beyitleriyle ilgili değerlendirmeleri bulunur. Ayrıca kendisinin de bir gazelini yer alır.

Tepedelenlizâde Kâmil

Mehmed Beyefendi'ye Cevap

N.26, 24 Nisan 1313, s.303-307

Mekâtib-i Evrâk bölümünde yer alan yazı “Mîr-i irfân-semîrim efendim” alt başlıklıdır. Dekadanlar makalesi hakkındaki fikirlerini beyan eder.

3.2.1.1.8. Seyahat

Ayn. (ع)

Çin’in Aktâr-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir N 4, 20 Mayıs 315, s.61
İngilizin Seyahati

Seyahat bölümünde mabâd alt başlıklıdır.

Ayn (ع) Lütfi

Seyahat N.15, 12 Ağustos 315, s. 238-240

Avrupalıların bilhassa İngilizlerin seyahat etme merakından bahsedilir. Fennî seyahat, ticarî seyahat, keyfî seyahat hakkında bilgi verilir.

Hüseyin Mazhar

Velosipet İle 3,000 Kilometre Seyahat N.3, 13 Mayıs 315, s.39-41

Londra’dan Tahran, Kalkota, Tokyo, San Fransisko ve New-York tarikiyle Londra’ya yapılan seyahatten bir kısım anlatılır. Yolculukları, yaşadıkları anlatılır. Geçmişle mukayese söz konusudur. Bir yere varabilmek için nasıl araçlar kullandıkları, kaç kilometre yol gittikleri, hangi araçları kullandıkları ifade edilir.

İmzasız

Avrupa Hatırâtım N.13, 19 Kanunusani 1312, s.155-156

Seyahat esnasında lokomotifteki yolcuların halleri, dışarıdaki meyve ve gül bahçeleri tasvir edilir. Sancak iskele bataryasını teşkil eden teçhizat hakkında bilgi verilir.

Avrupa Hatırâtım

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.168

Mabâd Adet:13 ve Tolun Şehrinde Onsekiz Gün, 17 Teşrinievvel 1310 alt başlıklıdır. Fransız gemisi kamerasında geçirdikleri ilk geceyi ve yaşadıkları gariplikleri, Fransız donanmasına geçtikleri günden itibaren 18 gün boyunca Tolun şehrinde kaldığını söyler ve gezip gördüklerini anlatır.

Avrupa Hatırâtım

N.15, 2 Şubat 1312, s.179-180

Mabâd adet: 14, 8 Teşrinievvel 1310 alt başlıklı yazıda seyahat esnasında uğradıkları liman ve civarını betimler.

Avrupa Hatırâtım

N.16, 9 Şubat 1312, s.191-192

Mabâd adet: 15, alt başlıklı yazıda seyahat esnasında geldikleri limanda neler yaptıkları, nasıl vakit geçirdikleri anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.21, 20 Mart 1313, s.252

Mabâd adet 20 alt başlıklı yazıda karaya asker sevki talimâtı, Fransız deniz donanmaları anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.22, 27 Mart 1313, s.264

Mabâd adet 21 alt başlıklı yazıda Fransa bahriyesinde topların büyük, küçük ve vasat çaplı toplar olarak 3 kısma ayrıldığını söyler.

Avrupa Hatırâtım

N.29, 15 Mayıs 1313, s.347-348

Monaco ve Monte Carlo'ya vardıklarını ve bu yerlerin genel olarak görünüşünü anlatılır, Fransa topraklarından olmadığını dile getirir.

Avrupa Hatırâtım

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.611-612

Mabâd 49 alt başlıklı yazıda maskeli konfeti muhâribleri anlatılır. Niş sokaklarının iki parmak konfeti tozu içinde kaldığı söylenir.

Çin'in Aktâr-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir N.1, 29 Nisan 315, s.11-12
İngilizin Seyahati

Seyahat bölümünde yer alan yazıda Çin kıtasının kuzeybatısına düşen Tibet yaylasının en korkunç dağlar ve vadileri muhat olan kuzey noktasına doğru bulunan Lehassa şehrini Buda mezhebinde olan Asya ahalisi mukaddes merkez tanıdıkların dolayı oraya hiçbir ecnebiyi sokmazlar. Savage Landor isimi bir İngiliz gazetecisinin Lehasse şehrine seyahat teşebbüsü, bu sırada başına gelen olaylar anlatılır.

Çin'in Aktâr-ı Meçhûle ve Memnûasına Bir N.2, 6 Mayıs 315, s.26-28
İngilizin Seyahati

Seyahat bölümünde mabâd alt başlıklıdır.

Mehmed Enisî

Mukaddime, Avrupa Hatırâtım N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.70-72

Seyahat bölümünde İstanbul'dan Marsilya'ya 1 alt başlığıyla yer alan yazılar yazarın gezip gördüğü yerler hakkında paylaştığı bilgileri içerir.

Avrupa Hatırâtım N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.82-84

Seyahat bölümünde İstanbul'dan Marsilya'ya Mabâd adet: 2 alt başlığıyla yer alan yazı, yazar ile ihtiyar İngiliz kaptan arasında geçen konuşmalardan oluşur. İhtiyar İngiliz vefat eden eşini anlatır.

Avrupa Hatırâtım N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.95-96

Seyahat bölümünde İstanbul'dan Marsilya'ya Mabâd adet: 6 alt başlığıyla yer alır.

Avrupa Hatırâtım N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.105,107

Seyahat bölümünde İstanbul'dan Marsilya'ya Mabâd adet: 8 alt başlığıyla seyahat esnasında gece yarısına kadar orada bulunan hemşire ve biraderlerle konuşup vakit geçirdiğini ve sonrasında yazılarıyla meşgul olduğunu anlatır.

Avrupa Hatırâtım

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.120

Mabâd adet: 9 alt başlıklı yazı Seyahat bölümünde yer alır. İstanbul'dan Marsilya'ya seyahat esnasındaki gözlemlerini ve başından geçenleri anlatır.

Avrupa Hatırâtım

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.131-132

Mabâd adet: 10 alt başlıklı yazı Seyahat bölümünde yer alır. İtalya donanmasıyla karşılaşmaları, Adriyatik Denizi civarında bulunmaları söz konusu edilir.

Avrupa Hatırâtım

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.143-144

Mabâd adet: 11, İstanbul'dan Marsilya'ya, Marsilya'dan Tolun'a, 20 Eylül 1310 Salı alt başlıkları olan yazı Seyahat bölümünde yer alır. Nis sahilinden geçerek Tolun'a gelmeleri denize alışkın olmayan yolcuları ve hatta kaptanı bile sevindirdiği anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.17, 20 Şubat 1312, s.203-204

Mabâd adet: 16 alt başlıklı yazıda büyük caddeden aşağı doğru ilerleyen yazarın rastladığı dükkânlar, mücevherat mağazaları çiçekçiler anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.18, 27 Şubat 1312, s.215-216

Mabâd adet: 17, 14 Teşrinievvel 1310 alt başlıklı yazıda Nis şehrinin tarihçesi anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.19, 6 Mart 1313, s.227-228

Mabâd adet: 18 alt başlıklı yazı, kütüphane bölmesine geçmeleri, buradaki kütüphane memurları, Fransızca yazılmış kalın kitaplar, hayvanat bahçesine gitmeleri anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.20, 13 Mart 1313, s.239-240

Mabâd adet: 19, 7, 11 Teşrinievvel 310 alt başlıklı yazıda ormana doğru yapılan yolculuk, bir fino köpeğinin peşlerinden gelmesi, sarı şapkalı bir gencin olduğu arabanın takibi anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.25, 17 Nisan 1313, s.299-300

Mabâd adet 22 alt başlıklı yazı, topların deniz harplerinde yerleştirilmeleri ve tayinleri ile ilgilidir.

Avrupa Hatırâtım

N.26, 24 Nisan 1313, s.311-312

Mabâd adet 25 alt başlıklı yazıda küçük çaplı topların tabiyesi, yerleştirilmeleri, topların muhafazası, deniz ordusunun silahlılara karşı korunması hakkında bilgiler verilir.

Avrupa Hatırâtım

N.27, 1 Mayıs 1313, s.322-324

Muhafazalı Sefâin, Zerre Hususunda Müstamel Elvâh-ı Mâdeniye, Sefâin-i Harbiyenin Seyyar Torpidolara Karşı Muhafazası, 11 Monaco ve Monte Carlo alt başlıklarını taşır.

Avrupa Hatırâtım

N.32, 5 Haziran 1313, s.382-383

Mabâd alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım

N.35, 26 Haziran 1313, s.418-420

Monaco şehrinden bahsedilir, şehir tarihi ve doğal güzellikleri ile anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.36, 3 Temmuz 1313, s.430-432

Mabâd adet 35 alt başlıklı yazıda gün boyu yaptıklarını çalışma ve dinlenmelerini anlatır. Fransız kadınlarının durumu hakkında bilgi verir, ülkesindeki kadınlarla mukayese eder.

Mabâd adet 36 alt başlıklı yazının başında Pierre Loti'nin bir romanında Türk kadınları hakkındaki esassız ifadelerden bahseder ve buna binaen Fransız ve Türk kadınlarını toplumları içerisinde mukayese eder. Sonraki yazıda gemideki işleri bitince Niş şehrine gitmesi ve orada yaptıkları anlatılır.

Ruznâmemden alt başlıklı yazı seyahat bölümündedir. Korsika'nın şayan-ı temaşa mahallerinden Vizzavona'ya giden yazar, yolculuğunu ve gezdiği yerleri anlatır.

Mabâd 37 alt başlıklı yazıda yazar hamama gider. Bir orman gezisi düzenlenecektir. Arif Efendi ile diğer arkadaşlarının evine gider. Ev sahibesi İngiliz hanımefendi, onları ağırlar. Yemek ve kahveden sonra dağlardan geçerek Kan şehrine doğru yola çıkarlar.

Yazar, Madam Pol ile muhabbet eder. Bu konuşmalardan madamın birkaç yabancı dil bildiği öğrenilir. Kan şehrine gece vakti varırlar. Hava şartları dolayısıyla dalgalarla mücadele, gittikleri yerde bulunan tiyatro sahneleri anlatılır.

Mabâd 39 alt başlıklı yazıda tiyatro sahneleri ve bu sahnede yer alan oyunlarla ilgili izlenimler yer alır.

Mabâd 40 alt başlıklı yazıda tiyatrodan çıktıktan sonra otele dönerler, sabah olmadan da istasyona dönerler. Nis'ten hareket ettikten sonra ilk Madelen'de sonra da Sent Ezidor'da dururlar. Geçtikleri karyelerde treni beklerken tabiatı seyederler.

Mabâd 42 alt başlıklı yazıda gezi sonrası Çağlayan Lokantası'nda yemek yemeleri, yemek sonrası yürüyüş ve Tolun limanına avdet anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.45, 4 Eylül 1313, s.540

Mabâd 44 alt başlıklı yazıda ordudaki sefine zabıtânları, süvarinin tebdîli, sefinenin havuzdan çıkmasıyla sefere hazırlığı Semanderya Hastahanesi'ni ziyaret, Vil Frans Körfezi'ne müteveccihen hareket etmeleri anlatılır.

Avrupa Hatırâtım

N.46, 11 Eylül 1313, s.551-552

Mabâd 45 alt başlıklı yazıda eski komutanın askerleri ve yeni vazifelerini yeni kumandana takdimi anlatılır. Aziz bir dostları hastadır ve mühendis arkadaşı ile Semanderya Hastahanesi'ne ziyarete giderler. Vil Frans Körfezi treni ile seyahat söz konusudur.

Avrupa Hatırâtım

N.48, 25 Eylül 1313, s.575-576

Mabâd 46 alt başlıklı yazıda Vil Frans şehrinin tarihi hakkında bilgi verilir. Diğer bir alt başlıkta küçük cep defterinden alınan yazılar yer alır. Vil Frans Körfezi'ni Niş şehrinde ayıran tepeye çıkar ve izlenimlerini aktarır.

Avrupa Hatırâtım

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.586-587

Mabâd 47, 14 alt başlıklı yazıda Fransa'daki Karnaval Eyyâmı ve Çiçek Muhârebesi anlatılır. Nis'deki Konfeti Muhârebesine arkadaşı Arif Efendi ile katılır.

Avrupa Hatırâtım

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.624

Mabâd 49 alt başlıklı yazıda kâğıt mermi atanların veya ince telgraf kâğıdı atıp düşmanın boynuna dolayanların en insafî ve nazik olduğu ifade edilir. Çiçek muharebesinin hoş, latif ve şairane olduğu söylenir.

Avrupa Hatırâtım

N.53, 27 Teşrinievvel 1313, s.634-636

Mabâd 52 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.645-647

Mabâd 53 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.657-659

İkinci Kısım alt başlıklıdır. Avrupa Hatırâtım'ın birinci kısmı son bulmuştur.

Avrupa Hatırâtım N.60, 22 Kanunusani 1313, s.718-720

Mabâd adet 55, 27 Nisan 95 Cuma Korsika'da alt başlıklı yazıdır.

Avrupa Hatırâtım N.61, 29 Kanunusani 1313, s.731

Mabâd adet 60 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.77, 28 Mayıs 1314, s.922-923

Mabâd adet 61 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.79, 11 Haziran 1314, s.946-947

Mabâd adet 78 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.82, 2 Temmuz 1314, s.982-984

Mabad adet 78 alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.83, 9 Temmuz 1314, s.995-996

Mabâd alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.86, 30 Temmuz 1314, s.1030-1032

Mabâd alt başlıklıdır.

Avrupa Hatırâtım N.87, 6 Ağustos 1314, s.1044

Mabâd alt başlıklıdır.

Mustafa Rauf

Suriye’de 91 Gün Fennî Seyahat

N.23, 14 Mart 1312, s.364

Mabâd adet: 21 alt başlıklı yazı seyahat bölümünde yer alır. Gezmek üzere yola çıktığını matbaalara haber veren kişinin Beyrut Cerîdesi’nin yazı işlerini ziyaret gitmesi anlatılır.

Suriye’de 91 Gün Fennî Seyahat

N.24, / 21 Mart 1312, s.376-377

Seyahat bölümünde mabâd: adet 23 alt başlıklı yazıda gezen ve yazıyı kaleme alan kişi Mustafa Yavuz’dur. Suriye ziyareti esnasında orada çıkan gazete ve cerideler hakkında bilgi verir. Halil Efendi ile aralarında geçen Türkçe imla hususu hakkındaki sohbetlerine yer verilir.

3.2.1.1.9. Hatıra

Ahmed Fuad

Çamlıca

Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45

Çocukluk zamanının en mesut günlerini geçirdiği Çamlıca’yı, o zamanda neler yaptıklarını anlatır. Resimli Gazete ‘masumiyet tekellüften vârestedir’ fehvasınca yazıyı tashih etmez.

Ahmed Rifat

Hatıra-i Garâm

Ek.49, 1 Teşrinievvel 313, s.185-186

Hayatın, şebâbın rengin ve ruh-perver demleri, mâzinin safâ-engîz hatıralarından bahseder. Kendisinin yaşadığı bir aşkı, saadet dolu günlerini yâd eder.

Halil Edîb

(Hatıralarım)dan: Esnaflık

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.726-727

Mütenevvia bölümünde yer alan yazıda bir baba dostu ile ilgili hatıralar ve onun yaşamı anlatılır.

İmzasız

İntizâr

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.15-17

Akdeniz Hatıralarından alt başlığıyla yer alan yazıda âlemde intizar tabirine karşı kalbinde bir his uyanmayan kişinin olamayacağı, tesir-i ateş farz edilen bu hissin ya en latîf yahut en şedîd olduğu ifade edilir. Yalnızca tasvirden ibaret olduğunu söylediği bu hal ile ilgili bir hatıra yer alır. Akdeniz ahâlisinin intizara mecburiyetinin pek güç temin olunan maîşet sebebiyle olduğu söylenir.

Kıyasizâde Ayn. (ع) Refik

Hazan Hatıralarından 1

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.40

Sonbahar mevsimi, bu mevsimin kişiye hissettirdikleriyle ilgili yazıdır.

Defterimden 21 Şubat 1312 ‘Çamlıkta’ N.26, 24 Nisan 1313, s.307

İbn-i Rifat Sâmih Bey’e sunulan yazıda Heybeliada’ya giden kişi üzerinde o yerin tabiatının ve güzelliklerinin nasıl duygular oluşturduğu anlatılır.

Mehmed Enisî

Ravza-i Hatırât

N.30, 22 Mayıs 1313, s.354-355

Bir bahar günü tasviri söz konusudur. Açan çiçekler, her tarafa yayılan bahar rayihası kişiye hatıralarını, yaşadıklarını, gezdiği yerleri anımsatır.

Safvet İlhâmî

Defter-i Hatırâtımdan

N.16, 19 Ağustos 315, s.243

Kısm-ı Edebî bölümünde sevdiği kişiye seslenir. Gençlik zamanlarında sevgilisinin hayatın tecrübesiz bir yolcusu olduğunu söyler. Gençlik zamanlarının aldatıcı olduğunu ve hayatın daima cazibeli taraflarını gösterdiğini ifade eder. Sevdiğine seslenerek artık ona kavuşmayı arzu ettiğini ve onu mesut etmek liyakatini kendinde bulduğunu ifade eder.

3.2.1.1.10. Biyografi

Ali Muzaffer

Riyazî Kadınlar

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.595-597

Mütenevvia bölümünde yer alan makalede bulundukları asırda kadınların da ilm-i marifette bir mevki tutmaya başladıkları anlatılır ve bu duruma misal olarak riyazi kadınlardan ve kısaca hayatlarından bahsedilir.

Bursalı Mehmed Tâhir/Mehmed Tâhir

Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el- N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.47

Celvetî Kuddise Sirruhu

Terâcim-i Ahvâl bölümünde Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el-Celvetî Kuddise Sirruhu'nun hayatı anlatılır.

Mevlânâ eş-Şeyh İsmail Hakkı el- N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59-60
Celvetî Kuddise Sirruhu

Mabâd adet: 4 alt başlığı ile Mevlana eş-Şeyh İsmail Hakkı el-Celvetî Kuddise Sirruhu'nun hayatı ve 105 eserinin ismi yer alır.

Eminzâde Ahmed Tevfik

Meşâhir-i Osmâniye N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1087-1090

89 ve 90 numaralı nüshalarda neşrolunan Meşâhir-i Osmâniye unvanlı makale-i mahsûsa terâcim-i ahvâlin ehemmiyeti ve faydalarından bir tafsil bahsedilir. Bu makalede de merhum Hattât Muhammed Şefik Bey'in tercüme-i hâli yer alır.

Fâizî

Zübdetü'l-Eş'âr N.69, 26 Mart 1314, s.825-826

Musahhihi Şeyh Vasfî olan yazı mabâd alt başlıklıdır. 4: Dukakinzâde Ahmed Bey, 5: Adabî, 6: Edibî, 7: Azeri Çelebi, 8: İshak Efendi maddelerinde kişilerin yaşamları anlatılır ve şiirlerinden örnekler yer alır.

Zübdetü'l-Eş'âr N.70, 2 Nisan 1314, s.838-839

Musahhihi Şeyh Vasfî olan yazı mabâd alt başlıklıdır. 9: Şeyhülislam Esad Efendi, 10: Usulî, 11: Afitabî, 12: İlâhî, 13: Beyzâde Ali maddelerinde kişilerin yaşamları anlatılır ve şiirlerinden örnekler yer alır.

Zübdetü'l-Eş'âr N.71, 9 Nisan 1314, s.849-850

Mabâd alt başlıklıdır. Eminî, Enverî, Nihalî, Bâki Efendi'nin yaşamları anlatılır.

Hâmi

Merhum Mustafa Hâmi Paşa

N.4, 20 Mayıs 315, s.54-58

Terâcim-i Ahvâl bölümünde yer alan yazı, Mustafa Hami Paşa'nın annesiz ve babasız olduğu halde gayret ederek tıbbiye mektebine gitmesi ve birincilikle mezun olması, kolağalığına terfî ederek Mekteb-i Harbiye'de Fransızca muallimi olması, miralaylığa terfî ile memuriyet-i mahsûsa ile Girit'e gitmesi anlatılır. Bunların yanı sıra bildiği diller, şahsiyet özellikleri ve vefatı anlatılır.

İbn-i Rifat Sâmi

Avni Bey

N.29, 15 Mayıs 1313, s.343-346

Tercüme-i Ahvâl bölümünde Avni Bey'in hayatı, şairliği anlatılır ve Divan'ından bahsedilir.

Avni Bey

N.32, 5 Haziran 1313, s.378-379

Terâcim-i Ahvâl bölümünde Mabâd adet 29 alt başlığı olan yazıda Avni Bey'in ailesi, evliliği, aldığı dersler anlatılır ve bağlı bulunduğu tarikat zikredilir.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Fâtiha

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1050-1052

'Eâzım-ı ulemâ-yı Osmâniyeden ulemâ-i bîmedanî (Âtîf) Beyefendi merhumun irtihâlleri üzerine İbnü'l-emin Mahmud Kemâl Bey'in refik-i muhterememiz (Tercüman-ı Hakikat) cerîde-i muteberesiyle neşrettiği makale-i kadr-şinasânenin gazete sahâifinde ziyâna mahal vermemek ve merhum müşârün ileyhe de vesile-i rahmet üzere aynen gazetemize de nakli münasip görülmüştür' notuyla yer alır. Âtîf Efendi'nin hayatı, yaşayışı, fikirleri ve ilmi yönü ile ilgili bilgiler yer alır. Yazar onunla tanışmalarını, ilk karşılaşmalarını da anlatır.

İhyâ Salih

Meşâhir-i Etıbbâdan Doktor, Fovel Le N.22, 7 Mart 1312, s.342-343

Docteur Fovel

Terâcim-i Ahvâl bölümünde yer alan yazıda tıp dünyasının meşhur isimlerinden Doktor Fovel'in hayatı hakkında bilgiler yer alır. Birçok ses sanatçısının mebhasü'l-hücre tetkikâtına ait faydalı neticelerini istifadeye sunmuştur.

İkdam

Başlıksız

Ek.34, 19 Haziran 1313, s.128-129

'İngiltere kraliçesi Viktorya cenâplarının tercüme-i hâline dair İkdam refikimizin dünkü nüshasında görülen izahâttır' notuyla yayımlanan yazıda kraliçe Viktorya'nın biyografisi yer alır.

İmzasız

Cemil Sıdkı Efendi

N.45, 4 Eylül 1313, s.531-534

Cemil Sıdkı Efendi'nin tasvir-i kıymettarır.

Cemil Sıdkı Efendi

N.46, 11 Eylül 1313, s.547-548

Terâcim-i Ahvâl bölümünde Cemil Sıdkı Efendi'ye ait E'l-Kâinat, Delilü'l-Akl, İspât-ı Mübdi', Cihâdü'l-Ukûl, Hatırâtü'l-Felsefe isimli eserlerinden bahsedilir.

Birinci Bâb: Baba Oruç, İkinci Bâb: N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.598-600

Malumât

Terâcim-i Ahvâl bölümündedir. Tedkikât-ı Târihiyyeden alınmıştır. Araplarla İspanyolların ittifak ederek İslam'ın zaptı altında bulunan kaleyi kuşatmaları ve

Barbaros Hayrettin Paşa'nın biraderi Baba Oruç ile İshak Reis'in buraya düşmeleri anlatılır. İkinci Bâb'ta ise bu olayların sebebi anlatılacaktır.

İkinci Bâb: Baba Oruç, Üçüncü Bâb: N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.608-611
Hücum, Müdâfaa

Tedkikât-ı Târihiyyeden, Mabâd 50 alt başlıklı yazıdır. Afrika'nın mağribü'l aksâ ve mağribü'l-vüstâ olmak üzere iki kısma ayrıldığını ve söyler. Buralarda yaşayan insanlar hakkında bilgi verir. Ecnebi tarihinde Barbaroslar nâmıyla bilinen mücahitler Oruç, İshak, Hızır, İlyas biraderler hakkında bilgiler yer alır. Bu kardeşlerin idaresinde bulunan korsan gemiler, hücum ve müdafaaları anlatılır.

Baba Oruç, Dördüncü Bâb: Namus mu, N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.618-624
Hayat mı?!, Beşinci Bâb: Hükm-i Kader

Tedkikât-ı Târihiyyeden, Mabâd 51 alt başlıklı yazıda Baba Oruç'un savaşları ve kazandığı başarılar, ordu tarafından sevilen, sayılan ve güvenilen biri olması, sonunda ise şehit olması anlatılır.

Zübdetü'l-Eş'âr N.68, 19 Mart 1314, s.814-815

-1-Üstâzü'l-Ulemâ Ebu's-Suûd Efendi -2-Ahmed Paşa, -3-Müfti's-Sakaleyn
Kemalpaşazâde Ahmed Efendi yaşamları anlatılır ve şiirlerinden örnekler yer alır.

Müteveffâ Prens Bismark'ın Tercüme-i Hâli Ek.85, 23 Temmuz 314, s.311

Bismark'ın doğumu, ailesi ve diplomasi hayatı hakkında bilgi verilir.

Süreyya Paşa merhumun Zevra Gazetesine N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1116
Yazdıkları Makaledir: Nasıl Esef
Olunmasın'

Meşâhir-i Osmâniye bölümünde mabâd alt başlıklı yazıdır.

M. Rauf Yektâ

Mukaddime, Yetimetü'l-dehr'in Kısım-ı N.18, 27 Şubat 1312, s.211-212

Râbii, Fasıl-ı Evvel

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı bölümünde yer alır. Mabâd adet: 17 alt başlıklı yazıdır. 'Sâmâniyân hükümdarları zamanında Buhara ve Horasan'da berhayat olarak muâsırımız hükmünde bulunan şuarânın terâcim-i ahvâlini hâvidir' notuyla yer alır.

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı N.21, 20 Mart 1313, s.246-247

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı bölümünde yer alır. Mabâd adet 18 alt başlıklı yazıdır. Ebu Ahmed İbn-i Bestâmî'nin taklit hususunda ne kadar ileri gittiği anlatılır.

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı N.23, 3 Nisan 1313, s.274-275

Mabâd Adet 21, İlave-i Mütercim, Ebu Tayyib et'Tâhirî alt başlıklı yazıda Ebu Ahmed'in bazı durumlar üzerine yazdığı şiirler ve bunların tercümesi yer alır. Ayrıca Horasan'ın en mümtaz şairlerinden Tâhirî hakkında bilgi verilir.

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı N.31, 29 Mayıs 1313, s.366-367

Mabâd adet 23 alt başlıklı yazıda Emir Said, Ebu'l-Kâsım arasında şairin yeni kitabı hususundaki konuşmalar, tercüme edenin ilavesi ile birlikte verilir. Ayrıca Ebu Mansûru't- Tâhirî'ye ait beyitler ve tercümeleri yer alır.

Mehmedzâde Vassâf

Meşâhir-i Şuarâdan Urve

N.46, 11 Eylül 1313, s.546-547

Musâhebe bölümünde Arap edebiyatı-şiiri hakkında bilgi verilir. Meşhur şairlerden Urve, eseri ve edebi kişiliği anlatılır.

Numan Sâbit

Meşâhir-i Osmâniye

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1121-1123

Meşâhir-i hattâtîn-i Osmâniyeden Şefik Bey merhumun tercüme-i hâli mütâlaa edilir.

Ömer Lütfî

Sara Bernar

N.13, 26 Temmuz 315, s.189-191

‘Jol Hevre’nin Şu Asrın Tiyatro Sanatkârları nâmındaki meşhur eserinden muktebes’ notuyla yer alan yazıda tiyatro oyuncusu Sarah Bernhardt’ın oyunculuğu, oyun esnasında düşmesi ve nihayetinde ameliyat olması, dinlenme günleri anlatılır.

Sara Bernar

N.14, 5 Ağustos 315, s.209-210

Mabâd alt başlıklıdır.

Adelina Patti

N.16, 19 Ağustos 315, s.251-254

Rus asilzâdegânı, bir opera tiyatrosunun en yüksek sadâ ile tagannî eden baş muganniyesi, resimler geçen nüshamızda münderiç idi’ dipnotlarıyla yer alan yazıda sanatçının tercüme-i hâli anlatılır.

Sara Bernar

N.18, 9 Eylül 315, s.286-288

Mabâd alt başlıklıdır.

Süreyya Paşa

Meşâhir-i Osmâniye

N.92, 3 Kanunuevel 1314, s.1099.

Bağdat müfettişi ulemâ-yı şehîr Mehmed Feyzi Zehâvî Hazretlerinin tercüme-i hâli yer alır. Süreyya Paşa merhumun Zevra Gazetesine yazdıkları makaledir.

Şeyh Mehmed Şerafeddin

Terâcim-i Ahvâl

N.23, 3 Nisan 1313, s.275-276

Hz. Pir Sâdettin Cebâvî'nin biyografisi yer alır. Doğumu, ailesi, ilim hayatı, lâkabının nereden geldiği gibi konular hakkında bilgiler yer alır.

3.2.1.1.11. Otobiyografi

Ahmed Rasim

Andelib'e

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.59

Tercüme-i Ahvâl bölümünde Ahmed Rasim'in hayat hikâyesini merak eden bir kişiye hitaben yazdığı mektup yer alır.

3.2.1.1.12. Manzum Fıkra

İmzasız

Letâif-gûyân Şuarâ

N.30, 22 Mayıs 1313, s.350-351

Nefes-i Vâpesîn, Sözü Gelmez Kaleme, Gümüş Madeni Mihrap Yolu, Hiç Gurûp Eyler mi Gündüz Afitâb, Remzi Baba alt başlıklı köşe yazılarıdır.

Letâif-gûyân Şuarâ

N.31, 29 Mayıs 1313, s.363-366

Bir Fotoğraf Arkasına, Teşbiye Hakkında, Bir Ser-i zerrîn Hakkında, Danyal, Tulû-ı Didâr-Yâr, Karbi Efendi Ref-i Hicâb alt başlıkları olan köşe yazılarıdır.

Mini Mini Baytar

N.5, 27 Mayıs 315, s.78

B y klerini taklit eden küçük çocuklar ile ilgili dize yer alır. Levhayı anlatan sözlere yer verilir.

Mehmed Celal

Let  f-g   n  uar  1

N.27, 1 Mayıs 1313, s.318-319

Hanım  le, Bir Elde G l Bir Elde C m alt başlıklı yazıların ilkinde Boğaziçi'nde bir kayıkta bulunan genç bir zât ile iri ela gözlü nerm n bir hanımdan söz edilir.  kinci yazıda    ek yeti tirmekle meşgul bir zâtın sayfiyesinde geçirilen bir gece anlatılır.

Bir G l, Mervaha-i C nb n

N.28, 8 Mayıs 1313, s.330-331

Muktedir  airlerden Bitlisli M  tak Baba'nın  airli i ve Divan'ı, etkilendiği genç bir kız hakkında bilgi verilir. Diğer bir alt başlıkta  air ne bir levha olduğu dile getirilen bir genç kız tasviri söz konusudur.

3.2.1.1.13. Mizahi Fıkra

Âli

Bir Mekt b-ı Let  f- m z

N.F., 15 Temmuz 313, s.97-99

Mizah bölümünde yer alan yazıda terakkinin toplumumuzdaki aksi, gülünç durumdaki mâhiyeti ile ilgili yazılar yer alır.

İspartalı M. Hakkı

Hefevât

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1019-1020

 nne Enkiru'l- Esv t, 2: Ba ın Harâret-i Gar ziyesini Alıverir alt başlıklıdır. Bir d   n söz konusudur. Bu d   nde çalınan davul seslerinden rahatsız olan bir zat

bunu dile getirir. Ahaliden biri bu durumun ayetteki hükmünü sorar ve cevap olarak ‘Muhakkak ki seslerin en çirkini’ diye başlayan ayet-i kerime çıkar. İkinci yazıda ise bir mektepli ve kendisini eski tabiplerden addeden ihtiyar arasında yaşananlar söz konusudur.

Hefevât

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1028-1030

3. Milyona Kadar Hesap Bilirim, 4. Bir Bardak Su Ekl Ettiğimde, 5. Hazret-i Bilal Habeşi Hazretleri, 6. Bâb-ı Temerrüdün Eri alt başlıklıdır. Mizahî yazılar mabâd alt başlığıyla devam eder.

Hefevât

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1041-1042

7. Tekzîb-i Ahlâk Ettim, 8. Hâiz Olduğum Hastalık başlıklı mizahî yazılar mabâd alt başlığıyla devam eder.

İmzasız

Letâif

Ek.61, 29 Kanunusani 313, s.229

Bir Latîfe-i Şairâne, Elmasiye, Bir Hekimin Cevabı alt başlıklı yazılarda kadınların hüsn-i tabiata mâlik olmadığını iddia eden kişiye verilen latîf bir cevap, şikemperver bir zât ile nüktedân arasında geçen latîfe, hükemâdan bir zât ile maârife ait bir bahsin açılması anlatılır.

Letâif

Ek.62,5 Şubat 313, s.231

Munsif Bir Zevce alt başlıklı yazıda çok sevdiği zevcesi tarafından muhabbet eseri görmeyen bir erkek vardır. Asıl bedbahtın kendisi değil zevcesi olduğunu latîf bir şekilde anlatır.

Letâif

Ek.64, 19 Şubat 313, s.235

Kimyager, Bir Şair, Asker Olmak İsteyen Bir Köylü, Bir Fikir, Haysiyet-Kemmiyet, Vefâ-perver Bir Zevç alt başlıklı yazılarda altının nasıl yapıldığını bilen kimyager ile ona kese gönderen papa arasındaki nükte, laklaka-perdâz bir şair ile şiirlerini

okuduğu meclisten bir zât arasındaki konuşma, asker olmak isteyen bir köylü ile zâbit arasında geçen konuşma, zevcini kaybeden bir eşin feryadı, haysiyet ve kemmiyet sahibi zâtlar, eşinin öldüğünü düşünen zevcin hâli anlatılır.

Letâif

Ek.65, 26 Şubat 313, s.237

Sırasında Bir Sual, Fırtına, Hiçten Mesele alt başlığıyla yer alan yazılarda kuyuya düşen birine onu kimin kuyuda bıraktığının sorulması, fırtınaya yakalanan gemide gemi kaptanının lüzumsuz eşyayı denize atmasını söylediği zevç ve bu suretle zevcin zevcesini atmaya kalkışması, bir mubâhese esnasında çok hiddetli olunca neler yaptığını anlatan kişinin konuşması anlatılır.

Letâif

Ek.4, 20 Mayıs 315, s.237

İki Refik Arasında Bir Muhâvere, Bir Lokantada, Kayıp Para, Gayûr Hizmetçiler, Çocukta Zekâ başlıklı yazılarda uzun zamandan beri arkadaş olan iki kişiden birinin bu bağ hasebiyle diğerinden para istemesi, diğer kişinin de bu bağı vesile kılarak para vermeyi reddetmesi; yemekten sonra kürdan verilmesini isteyen müşteriye garsonun cevabı; annesinin verdiği parayı kaybettiği için yolda ağlayan bir çocuk ile o esnada ağladığını görüp yardım eden bir zat arasında geçen konuşma; bir efendi ile çalışan iki hizmetçisi arasında geçen muhâvere; peyniri ekmekle yemesini tembih eden anneye çocuğun cevabı yer alır.

Bir Lokantada, Baba Oğul Arasında, Ek.5, 27 Mayıs 315, s.18

Kezâ, İki Refik Arasında

Yazılarda müşteri ile garson arasındaki temiz örtü tartışması, baba ile oğlu arasında geçen matematik hesaplaması ve harçlık isteme muhaveresi, arkadaşından ödünç alınan parasını isteyen kişiye verilen cevap, kanununa tel takan kişinin yoldan geçerken kendisini izleyen kişiye sorduğu soru ve o zatın verdiği nükteli cevap yer alır.

Mehmed Akif

Latîfe

Ek.81, 25 Haziran 314, s.297

Gazel yazan ve bu gazelini çok beğenen bir kişi ile zurefâdan biri arasında geçen düşündürücü ve latîf konuşma anlatılır. Zurefâdan bir zâtın ‘Nesriniz nazmınızdan latîftir’ sözüyle konuşma sonlanır.

3.2.1.1.14. Sohbet

Ahmed Rasim

Edeb-i Millî

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.662

Mütâlaât-ı Edebiye bölümündedir. ‘Bundan böyle gazetemizde ara sıra mütâlaât-ı edebiye serlevhası altında bir makale bulundurulacaktır’ dipnotuyla yayımlanır. Lisan, edebiyat ve milliyet kavramları ve birbirlerine tesirleri ve ehemmiyetleri anlatılır.

Alaybeyizâde Nâci Bey

Akvâl ve Ef’âl

N.F., 15 Temmuz 313, s.63-64

Makale-i Edebiye alt başlıklı yazıda fiile ulaşmayan her bir sözün cansız vücuda, söz ile desteklenmeyen her bir fiilin de vücutsuz cana benzediği söylenir. Bu iki unsur kadar itibar ölçen başka bir şey olmadığı ifade edilir.

Ali Rıza Seyfi

Bir Muhâkeme

N.77, 28 Mayıs 1314, s.920-922

İnsanın hızla geçen ömrü anlatılır, bu ömürde yaşadığı aşklar, sevinçler, hüznler ve heyecanlar vardır. İnsan aslında bir aldanma içerisinde. Yazı onlara hitaben yazılır.

Havâdis-i Edebiye Muhabiri

Hava

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30

‘Havâdis-i Edebiye muhbirimizin mektubundan müfrez bir parça’ açıklamasıyla yer alan yazıda mevsimlerin, havaların değişiminin muharrirlerin yazı yazması için ne büyük fırsat olduğu anlatılır.

Hayret Efendi

Sûk-ı Ukâz 1

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.690-693

İhyâ-yı Âsâr bölümünde adet 57 alt başlıklı ‘eslâf ve muâsırîn-ı üdebânın manzûm mensur en güzel âsârını câmidir’ notuyla yayımlanan yazı. Mekteb-i Ukâz ve Mescid-i Ukâz’dan ve orada yetişen isimlerden bahseder.

Sûk-ı Ukâz

N.59, 15 Kanunusani 1313, s. 698-701

İhyâ-yı Âsâr bölümünde adet 58 alt başlıklı ‘eslâf ve muâsırîn-ı üdebânın manzûm mensur en güzel âsârını câmidir’ notuyla yayımlanan yazı.

Hüseyin Mazhar

Ne Yaparım, Bilir misiniz?

Ek.1, 29 Nisan 1315, s.2

Fıkra-i Edebiye bölümünde yer alan yazıda ailesinden habersiz evden çıkan ve eğlenen genç sevdâzedeler, başlarından geçen tehlikeler anlatılır. Yazar onların bu durumunu görünce üzülür ve daima ağlar.

Hayvanlara yapılan muamele eleştirilir. Osmanlı halkının ve Avrupalıların hayvanlara bakış açısı, davranışları mukayese edilir. Hayvanlara acımak, merhamet etmek gerektiği, onları yaratanın da Hâlık olduğu, onların da duygularının-hislerinin olduğu ifade edilir.

İbn-i Ebu'l-İrfan Sırrî

Musâhebe-i Havâiye

Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.15

Bu levha altında çeşitli konularda sohbet türünden yazılar yazılacağı duyurulur. Bu haftaki konu ise kütüphanelerdir. Okuyucuya Şehzadebaşı'nda bulunan fakat kimselerin bilmediği bir kütüphaneyi tanıtır.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Musâhebe

N.82, 2 Temmuz 1314, s.978-979

Zamanlarının önemli ve kıymetli isimlerinden Gazalî ve Nizamülmülk'ten bahsedilir.

Musâhebe

N.83, 9 Temmuz 1314, s.992-993

Mabâd alt başlıklıdır.

Musâhebe

N.84, 16 Temmuz 1314, s.1001-1003

Mabâd ve nihâyet alt başlıklıdır.

İmzasız

Mütâlaât-ı Edebiye

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110

Edebiyat mütâlaasının zorlukları ve bu minvalde fen ilimleri ile kıyaslaması yer alır.

Mütâlaât-ı Edebiye

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.123-124

10. Nüşamızdan Mabâd alt başlığıyla yer alan yazıdır.

Mütâlaât-ı Edebiye

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.134

Edebiyat mütâlaasında yeni eserlerden faydalanacaklarını bildirir. Genç edebiyatçılara yol gösterir nitelikte kaleme alınmıştır.

Zâr-ı fi't-tanbûr Nağmetü'l- Uhrâ

N.71, 9 Nisan 1314, s.844-846

Musâhebe bölümünde yer alan yazıda edebiyatımızda kendisini muharrir, şair, edip diye adlandıran bir kesimin ortaya çıktığını söyler ve bu kesimi eleştirir.

Musâhebe

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1123-1126

Zevk-i şahsiyeyi zevk-i hakiki haline getirmek için bir umumi kaideye lüzum olduğu ve bunun da fen olduğu iddia edilir. Fenne mutâbık olmayan zevkin zevk olmadığı söylenir. İyi yazı yazmak, tabiatın icbarı, şiir gibi konular hakkında da fikir beyan edilir.

Havâdis-i Edebiye

Ek.41, 7 Ağustos 313, s.155

Şair geçinenlerden bir zâtın yazdığı gayri mevzûn şiirlerden biri kendisine gönderilerek hangi bahrden geldiği sual edilince cehâleti ortaya çıkar. Şiirde mânâ iltizâmını fazla bulan Avrupa dekadanları ile klâsikler arasında çıkan tartışma haber verilir. Fransa'da sarhoş bir şairin sokakta uyuyup kalması ve onu gören kişinin ikazıyla uyanması sonucu söylediği kıta yer alır.

Havâdis-i Edebiye

Ek.42, 14 Ağustos 313, s.158

Yazdığı şeylerde Frenkçe tabirler kullandığı görülen heveskâr bir gencin, makalesini edebiyat-ı hakikiye taraftarlarından bir zâta arz etmesi anlatılır. Gazeteye daimî olarak muâvenet eden Abdülhaşim Beyefendi'nin kısa bir süre için Balıkesir'e gittiği ve oradan yazdığı bir mektuptan bahsedilir.

Ahmet Rasim'in Maîşet isimli yeni bir hikâyesinin tefrikasından bahsedilir. Bu hiâyenin giriş kısmında Boğaziçi'nin şairâne tasvirleri yer alır. Zurefâdan bazıları Boğaziçi ve maîşet arasındaki alâkayı berâtü'l-istihlâl olarak tanımlar. Diğer yazı sirkat-i şi'riyye erbâbından iki muharrir arasındaki garip bir muhâvere ile alâkalıdır.

Kadıçşmeli Ahmed Talat

Musâhabe-i Üsbûiye

Ek.24, 21 Mart 1312, s.12

Seyyar Muhabirinizden fi 18 Mart sene 312 alt başlıklı yazıda kış mevsiminin geçmesi ve bu zamanın insanın tabiatını bozup hasta edip kârîlerle sohbet etme hevesinden mahrum bırakması, mevsimin en şetaretli zamanı olan bahar mevsiminin gelmesiyle ise herkesin sevinmesi anlatılır.

Kemâl

Erbâb-ı Mütâlaaya Birkaç Söz

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.689-690

Vaktiyle İbnü'l-İrfan Sırrî müstearıyla tercümeler kaleme alan yazar bundan böyle Arap edebiyatındaki isimlerin tercüme-i hâllerini daha farklı bir şekilde ele alacağını, en bilinen eserlerinden birini naçizane çevireceğini ifade eder.

M. Sâmiḥ/ Sin. (س)

Musâhebe

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.110,112

Eski ve yeni edebiyatı konu alan ve edebiyatla meşgul olanlara yapılan ikazlardan oluşan bir yazıdır.

Musâhebe-i Edebiye

N.23, 3 Nisan 1313, s.267-269

Edebiyatın doğudan batıya devreden bir küre-i cismiye-i irfan olduğunu söyler.
Edebiyat, şiir ve şairler hakkındaki görüşleri yer alır.

Mehmedzâde Vassâf

Meşâhir-i Şuarâdan Urve

N.46, 11 Eylül 1313, s.546

Musâhebe bölümünde Arap edebiyatı-şiiri hakkında bilgi verilir. Meşhur şairlerden Urve, eseri ve edebi kişiliği anlatılır

Midhat Bahârî

Şaire Hanımlarımızın Eş'ârı

N.91, 26 Teşrinisani 1314,s.1090-1091

Mehmed Celal Beyefendi'nin bir musâhibe-i edîbeleri vardır ki şâire-i şehîre-i fitnatın bazı ebyâtını şerh yolunda şairâne bir surette kaleme alınmıştır. Buna bazı mütâlaâtı yer alır. Ona göre şiirimiz aşk yolunda değil hikmet nokta-i nazarından muhâkeme edilmelidir. Kadınların mürebbiye oldukları ve çocukları geleceğe hazırlayan bir konumda oldukları, ilim kespemelerinin ehemmiyeti üzerinde durulur. Kâziye unvanlı Fatıma ve faziletü'z-zaman unvanlı Aişe'den bahsedilir.

Şaire Hanımlarımızın Eş'ârı

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1102,1103

Mabâd alt başlıklıdır.

Şeyhu'l-Urefâ Vasfi Efendi

Üç Bedîhe

N.42, 14 Ağustos 1313, s.494-495

Acem şairleri hakkında bilgi verilir. Şairleri takdir etmenin ehemmiyetini vurgulanır ve Enverî gibi bir şairin takdirine mazhar olmanın büyük şeref olduğu ifade edilir.

T. Hicâbî

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.72, 16 Nisan 314, s.254-255

Gazetelerdeki günlük yazıların, sohbet köşelerinin ehemmiyetinden ve okuyucuların bu sütunları okumayı diğerlerine nazaran daha çok tercih ettiğinden bahseder. Bu sebeple kendisi de bayram tebriki, savaşlar, yaralıları vb. konuları içeren bir yazı yazar.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.73, 30 Nisan 314, s.263-265

Mevsimler, mevsim değişiklikleri, mevsimin insanda uyandırdığı hisler, Kâğıthane gezintisi ile ilgili yazıdır.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.74, 7 Mayıs 314, s.267-268.

‘Kadı Çeşmesi 4 Mayıs 314’ alt başlıklı yazıda ilkbahar ve yaz mevsimlerinde neler yapıldığını, insanların bu mevsimlerde nasıl hareket ettiklerini, mayıs ayındaki Çamlıca ve Kâğıthane gezintilerini, mehtap seyirlerini anlatan yazıdır.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.75, 14 Mayıs 314, s.271-272

Kadı Çeşmesi 11 Mayıs 314 alt başlıklı yazıda daima mutad olan vazifede inhirâf edilmemesi gerektiği söylenir. Bu durumun aksine hareket etmenin nelere yol açtığını başından geçen bir olay ile örneklendirir.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.76, 21 Mayıs 314, s.275-276

Kadı Çeşmesi, 18 Mayıs 314’ alt başlıklı yazı muharrem ayı ve aşûre yiyeceği ile ilgilidir. Bu ay ile ilgili anılarını anlatır.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.77, 28 Mayıs 314, s.279-281

‘Kadı Çeşmesi: 25 Mayıs 314’ alt başlıklı yazıda nisan ayı gelmesine rağmen hala Haliç’ten dışarı çıkamamalarından yakınır. Bu güzel havalarda Boğaziçi ve Çamlıca gibi nüzhetgâhlara gitmek gerektiği ifade edilir.

‘Kadı Çeşmesi: 1 Haziran 314’ alt başlıklı yazıda Osmanlıların gazi, kahraman, mücahit kardeşleri hakkında gösterdikleri muhabbet; onlar için düzenledikleri merasimler anlatılır. Bahardan yaz mevsimine geçiş ve insanlarda bu değişimin uyandırdığı güzel hisler, yaz mevsiminin en sevdiği meyvesinin kiraz olduğunu ve arkadaşlarıyla konuk oldukları evi, orada nasıl vakit geçirdiklerini anlatır.

‘Kadı Çeşmesi: 8 Haziran 314’ alt başlıklı yazıda çeşitli konularda yazılar yer alır. Yaz mevsiminin şiddet-i hararetinin hükmünü icrâya başladığı ve bunaltıcı sıcaklardan insanların nasıl etkilendiği anlatılır. Arkadaşıyla gezintiye çıkan yazar, arkadaşının hastalığı sebebiyle çektiği ızdırabı anlatır. Pırasanın ne kadar güzel bir taam olduğunu söyler. Fransız edebiyatçısı Lamartine ve onun eserinden bahseder.

‘Kadı Çeşmesi: 15 Haziran 314’ alt başlıklı yazıda Boğaz’dan geçişleri esnasında gâzilere tebrik arz edilmesi anlatılır, gâzilere gönderilen tebrik-nâmeler yer alır. Fransız edebiyatçısı Lamartin’dan bahse devam edilir.

‘Kadı Çeşmesi: 22 Haziran 314’ alt başlıklı yazıda insanın elindekinin kıymetini onu kaybedince anlamasından yola çıkarak yaz ve kış mevsimi üzerine mütâlaasına devam eder. Her mevsimde bir diğerinin özlendiğini ifade eder. Ayrıca gelecek nüshadan itibaren Sükûtî Bey’in Sarmaşık Yapraklar nâmındaki hikâyeleri mütalaa edilecektir.

‘Kadı Çeşmesi: 29 Haziran 314’ alt başlıklı yazıda haftada bir kere ziyaret ettikleri Çamlıca’yı artık her gün ziyaret ettiklerini anlatır. Çamlıca’nın doğal güzelliklerinden bahseder. Geçen hafta neşredileceği duyurulan Sükûtî Bey’e ait

hikâyelerin başka bir gazetede neşri görüldüğünden kendileri bu işten vazgeçtiklerini söyler.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304

‘Kadı Çeşmesi: 6 Temmuz 314’ alt başlıklı yazıda evvelki hafta kıştan etraflıca bahsetmesi ve kışa övgülerde bulunmasına kızan eden okuyuculara cevap verir.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.84, 16 Temmuz 314, s.307-309

‘Çamlıca: 13 Temmuz 314’ alt başlıklı yazıda Çamlıca’da düzenlenen eğlence ayrıntılarıyla anlatılır.

Musâhebe-i Üsbûiye

Ek.85, 23 Temmuz 314, s.311

‘Çamlıca: 20 Temmuz 314’ alt başlıklı yazıda akan nehirdeki suya benzetilen zaman ve içinde bulundukları ayın faziletlerinden bahsedilir. Ayrıca her bir aya verilen isimler zikredilir.

Tevfik

Feyz-i Kalem

N.68, 19 Mart 1314, s.810-811

Musâhebe bölümünde yer alır. ‘İmza-yı hâvi olmayan âsâr ve makâlât sermuharririmize aittir’ notuyla yayımlanır. Kalemin insan için ne kadar önemli vâsıta-i itilâ olduğu ifade edilir.

Vecihi

Musâhebe

N.26, 24 Nisan 1313, s.302

Baharın gelmesinin kalem erbabının istifadesine zemin hazırladığı, baharın insanda heyecan uyandırdığı ifade edilir. Latif manzaralardan hisseyâb olmak arzusunda olanların Haydarpaşa çayırını hayli kalabalıklaştırdığı söylenir.

3.2.1.1.15. Tartışma

Ahmed Midhat Efendi

Dekadanlar

Ek.20, 13 Mart 1313, s.73-75

‘Edîb-i hakîm atûfetli Ahmed Midhat Efendi Hazretleri’nin bir makale-i edibâneleridir ki inzâr-ı ûlu’l-elbâba vazıyla kesb-i müfharet eyleriz’ alt başlıklı makalede Osmanlı lisanının artık anlaşılmaz raddeye gelmesi, bu taklitçiliğin Paris kaynaklı olması durumu izah edilir.

Halil Edîb

Garîbe yahut ‘Mecburî Bir Cevap’a Karşı N.65, 26 Şubat 1313, s.772-777

İzhâr-ı Hakk u Savab

Hüseyin Cahid’in *Mütâlaa* risalesinde “*Âsâr-ı Edebiye Ne Yolda Tenkit Edilir*” adlı makalesi hakkındaki düşünceler, edebî tartışmalar ve karşılıklı cevaplar yer alır.

Garîbe yahut ‘Mecburî Bir Cevap’a Karşı N.66, 5 Mart 1314, s.784-791

İzhâr-ı Hakk u Savab

Geçen haftaki nüshadan mabâd alt başlıklıdır. *Malumât* gazetesinin cemiyetinin Muallim Nâci’ye gösterilen tahkîre tahammül edemediği iddiasına cevap verilir. Hüseyin Cahid’in sorularına cevaplar verilir.

Hüseyin Cahid

Âsâr-ı Edibâne Ne Yolda Tenkit Edilir? N.66, 5 Mart 1314, s.791

‘Selânîk’te intişâr eden *Mütâlaa* risalesinin 74 numaralı nüshasında münderiç olup tezyîl eyleyeceğimizi vaat eylediğimiz makaledir ki münderecâtının muhâkemesini

erbâb-ı fazl u intibâha havale eyleriz' notuyla yayımlanır. Edebî eserlerin nasıl tenkit edileceği hususunda yol gösterir. Yanlış olan tenkidin nasıl yapıldığını anlatır.

Hüseyin Haşim

Hizber

N.69, 26 Mart 1314, s.823-824

Malumât'ta *Elhân-ı Besâlet* unvanlı manzumesinde kullandığı 'hizber' kelimesi ile ilgili ifadelere cevapları yer alır.

Edebiyatımızda Garâbet

N.72, 16 Nisan 1314, s.854-859

Nesir kısmında yer alan yazıda edebiyat-ı Osmânînin terakkisini arzu eden bir topluluk varken bunun aksi yönde bir terakkinin zuhuru garip karşılanır. Mukaddes İslam eserlerine göz yumarak Garp edebiyatı eserlerinin Osmanlı zevkine uygun düşmediğini söylemek bir meziyet hükmünü almıştır.

Edebiyatımızda Garâbet

N.73, 30 Nisan 1314, s.874-875

Nesir kısmında yer alan yazıda *Yol Mecmuası*'nın baş tarafında İsmail Safa Bey'in yazdığı şiirlerden en seçkini gözüyle bakılması gereken '*İhlâf*' adlı şiir üzerine değerlendirmeler yer alır.

Edebiyatımızda Garâbet

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878-882

Nesir kısmında yer alan yazıda İsmail Safa'nın *Bedr-i Tâ'm* adlı manzûmesi ile âsâr-ı Nâci'de rastladığı Fâik Ali'nin *Tenvîm-i Hissiyât* adlı manzûmesi edebî yönden değerlendirilir.

Cevap

N.76, 1 Mayıs 1314, s.904-908

Merhum Muallim Nâci'yi tahkir maksadıyla yazılan mahûd '*Küçük Bir İntikât*'a edebiyat ile tevaggul eyleyen İsmail Safa Bey'in vicdanında safvet-i hakikiye olmadığını açıkça gösterdiği ifade edilir. Ona cevap verilen bir yazı yayımlanır.

Osmanlı şiirine yerleştirilmek istenen garip tarzın günden güne arttığını gördükleri için bu işlerle meşgul İsmail Safa'ya birkaç söz söyledikleri beyan edilir.

Mukâbele

N.78, 4 Haziran 1314, s.930-934

Resimli Gazete'de yayımlanan cevaplara mukabil İsmail Safa Bey'in *Malumât*'ta yazdığı mukâbelenâmedir. Bu makalede tarîk-i cedîd taraftarlığında olduğunu göstermek isteyen İsmail Safa'nın aslında bu durumdan uzak olduğu iddia edilir. Kendisinin bir beytinin tahrif edildiğini söyleyen Safa Bey'e itiraz söz konusudur.

Hüseyin Mevcî

El Merru Adüvvü'l- Mâ Cehl

N.90, 19 Teşrîn-i Sâni 1314, s.1070-1072

Nesir kısmında yer alan yazıda Araplara minnettarlığı bir türlü çekemeyen Hüseyin Cahit'ten ve Araplardan pek çok istifade edeceğimiz ilim olduğunu söyleyen Bahâi Bey'den; onların makalelerinden bahseder. Ayrıca Avrupalılarda ve Araplarda görülen fakat bizde olmayan hasenelerin alınması gerektiği, Müslümanlığın terakkiye mani olmadığı bilakis desteklediği ifade edilir.

Tashîh-i Fikr

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1084-1085

Sami Beyefendi Hazretleri'nin *Sabah* gazetesinde 3240 numaralı nüshasında '*Şiir ve Edebiyattaki Teceddüd-i Âhirimiz*' nâmıyla yazdığı makaledeki fikirleri eleştirir. Edebiyatla işigali çok olmayan kimselerin kesin fikirler beyan etmesini yanlış bulur.

“Teslim-i Hakikat”e Bir Nazar

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1096-1098

Ahmed Midhat Efendi Hazretlerinin *Tarîk* gazetesinin 4639. nüshasında görülen '*Teslim-i Hakikat*' unvanlı makaleden dolayı şaşkın olduğunu ifade eder. Bu makale üzerinden bir değerlendirme yapar. Edebiyat-ı cedîdeyi en çok eleştiren isimlerin başında gelirken şimdi var olan edebiyatın artık bir sona yaklaştığını ifade ederek Sami Beyefendi'nin tüm söylediklerini kabul etmiş olmasına şaşırır.

İbn-i Rifat Sâmi

Mukâbele

Ek.32, 5 Haziran 313, s.120-121

Fuzûlî'ye isnât olunan gazelin onun âsâr-ı tıflânesinden olması ihtimali tartışılır. Necib Âsım Bey'e bir nevi redd-i cevap niteliği taşır. Bununla birlikte vereceği cevaplar, göstereceği deliller ve izahât için Necib Âsım Bey'e çağrıda bulunulur.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Eser-Müessir

N.62, 5 Şubat 1313, s.735-736

Kısm-ı Edebî sütununda nesir kısmı alt başlıklı yazıda 'asıl nazar-ı dikkate alınacak hususun müessir değil eser olduğu' hakikati açıklanır ve edebiyatımızdaki aksi uygulamalardan bahsedilir.

İmzasız

Mukâbele

N.81, 25 Haziran 1314, s.962-963

Nesir kısmı alt başlıklı yazı, *Malumât*'ta yayımlanan *İcmâl-i Edebî* makalesine cevap niteliği taşır. Bazı kelimelerin ve tamlamaların nasıl ve ne anlamda kullanıldığıyla ilgili bir makaledir.

Lâmia Binti Nigâristân

Safahât-i İntikad

N.18, 9 Eylül 315, s.275-277

Resimli Gazete'nin Kadınlar İçin Kısm-ı Mahsûsu bölümünde '28 Ağustos sene 315 tarihli *Sabah* Gazetesi'nde münderiç Ayşe Safiye Hanımefendi'nin makale-i itiraziyesine cevap yazmak üzereyim. Fıkr-i ismetânelerinin adem-i isabetini, hakikatin nezaketine feda edilemeyeceğini şerh ve isbata çalışacağım. Söylemek istediğim hakâikin neşrine bâis oldukları için Ayşe Safiye Hanımefendi'ye bilhassa

teşekkür ederim.’ dipnotu yer alır. Nigâr Hanım’ın *Tıfl-ı Hayâlîme* serlevhalı şiiri hakkında değerlendirme yapar; üslûbu, kalemi takdir edilir. Kadınların hayal dünyasının genişliği vurgulanır.

Müstecabizâde İsmet

Fuzûlî’nin Gayr-ı Matbû Eş‘ârı

N.30, 22 Mayıs 1313, s.351-354

Fuzûlî’nin basılmamış şiirleri hakkında bilgi veren bir yazıdır. Fâik Reşat Bey’in Fuzûlî’nin şiirleri hakkındaki çalışmaları tartışılır.

Necib Âsım

Fuzûlî’nin Gayr-ı Matbû Eş‘ârı

Ek.32, 5 Haziran 313, s.119-120

‘Geçen nüshamızda münderiç (Fuzûlî’nin Gayr-ı Matbû Eş‘ârı) unvanlı makaleye mukâbil refetlü Necib Âsım Efendi tarafından *İkdam* Gazetesi ile neşrolunan makaledir’ notuyla yayımlanan yazıda Fuzûlî’nin basılmamış gazellerini bulan biraderi vesilesiyle yayımlayan Necib Âsım Bey, Fuzûlî’nin âsâr-ı bakiyesini neşredek olan bir zâtın kendisi tarafından ihdâ edilen şiirlerde ismine atıfta bulunmamasını hayretle karşılar. Bir de kendisinin ihdâ ettiği şiirin Fuzûlî’ye ait olmadığını iddia eden zâta cevap verir.

3.2.1.1.16. Mensur Şiir

Rauf Vicdanî

Beni Sevmemiş

N.24, 21 Mart 1312, s.373

Karşılıksız sevdiği güzel hanımefendiye hitaben yazılmıştır. Bir gün sevdiği hanımefendinin de kendisiyle aynı duruma düşeceğini, aşk acısı çekeceğini ve o anda kendisini hatırlamasını istediğini anlatır.

3.2.1.1.17. Vecize

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Başlıksız

N.72, 16 Nisan 1314, s.862-863

Ahlak, edep, terbiye, kibir, cehalet gibi çeşitli konularda söylenmiş ders verir nitelikte sözlerdir.

Başlıksız

N.74, 7 Mayıs 1314, s.888

Kız çocukları, insana dair fazailat, söylenen söze inanma gibi konularla ilgili düşündürü sözler yer alır.

İmzasız

Emsâl-i Hakikat

Ek.48, 25 Eylül 1313, s.182,183

Aşk, iyilik, kötülük gibi çeşitli konularda söylenen anlamlı sözler yer alır.

Recep Beyefendi

Emsâl-i Hakikat

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483-484

Yüce hislere sahip olma, insanın gençlik ve yaşlılık dönemi, terbiyeli kimseler, düşünerek söz söyleme üzerine sözler yer alır.

Emsâl-i Hakikat

N.44, 28 Ağustos 1313, s.519

İnsanın saadet dönemi ve sıkıntı çektiği haller, söylediği sözün ve yaptığı işin uyuşması gerektiği, akıllı ve faziletli kimseler üzerine söylenen sözlerdir.

Emsâl-i Hakikat

N.45, 4 Eylül 1313, s.531

Tebliğ-i ahkâm, hayat ve memat, kadın ve erkek hisleri üzerine sözlere yer verilir.

Emsâl-i Hakikat

N.47, 18 Eylül 1313, s.556-557

Say ve gayret, dostluk ve düşmanlık, riyakârlık, Allah korkusu üzerine söylenen sözlerdir.

Emsâl-i Hakikat

N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.612

Hürmet ve itibar sahibi insanlar, âkil insanlar üzerine sözler söylenir.

3.2.1.1.18. Nutuk

Hüseyin Haşim

Nutuk

N.41, 7 Ağustos 1313, s.484-486

Kâğıthane’de ziyafet-i seniyye-i Hazret-i Padişâhîde okunmak üzere Baytar Mektebi’ndeki Eytâm-ı Şühedâ-yı Askeriye sınıfı şakirtlerinden 11 yaşında Mehmed Ali Efendi lisanından yazıldığı belirtilir. Babası savaş sırasında şehit olan çocuk yetim kalış hikâyesini anlatır, babasıyla gurur duyar.

3.2.1.1.19. Bilmece (Sualler ve Sûret-i Halleri)

İmzasız

Suallerimiz

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8

‘İşbu muammâyı halledene *Resimli Gazete*’nin birinci senesi koleksiyonu ihdâ olunacaktır’ notuyla yer alan resimli bilmecedir.

Geçen Haftaki Muammânın Sûret-i Halli Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10

2. nüshada yayımlanan bilmecenin tafsilatlı cevabı yer alır.

Suallerimiz Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10

‘Bu muammâyı en evvel matlûba muvâfık olarak halleden zâta hissî ve latîf bir roman ihdâ edilecektir’ açıklamasıyla yayımlanan bilmecedir.

Suallerimiz Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12

‘Suallerimizi matlûba muvâfık olarak cevap verene altı aylık abonemiz ihdâ edilecektir’ notuyla yer alan bilmecedir.

Muammâ Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16

‘Bir kelime bulunuz ki kendi hararete aksi bürûdete delâlet etsin!’ şeklinde bir bilmece sorulur.

Geçen Haftaki Muammâmızın Sûret-i Halli: Ateş Aksi Şitâ Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.19

Geçen Nüşamızdaki Bilmecenin Halli, Ek.15, 5 Ağustos 315, s.102
Bilmece

Geçen Nüşamızdaki Bilmecelerin Halli Ek.16, 19 Ağustos 315, s.105

3.2.1.2. Edebiyat Tarihi

İmzasız

Alfred dö Müse İle Jorj Sand

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.20

18. asrın ortasında Batı edebiyatında Jean Jacques Rousseau'nun sebep olduğu değişimler, Klâsikler, Hayâliyyûn ve buradaki kişilerin itirafları ilgili bir yazıdır.

Sâhib

Mebâdi-i Şi'r-i İran

N.18, 9 Eylül 315, s.281-282

İran şiirinin tarihi devirler, siyasi olaylar arasındaki gelişimi anlatılır, şairleri hakkında bilgi verilir.

Yusuf Ziya

Alfred dö Müse İle Jorj Sand

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.28-29

Mabâd adet: 2 alt başlıklı yazıdır. Fransız edebiyatı hakkında bilgi verilir. Bir müellifin eserin kendisinden başka bir şey olması, müessirin hüviyeti, Alfred dö Müse ile Jorj Sand hakkındaki keşifler, Sent Böv ve eseri Kitâb-ı Aşk'tan bahsedilir.

3.2.1.3. Edebî Sanatlar

Hasib

“Gülzâr-ı Edeb” Nâm-Risâle-i Bedîiyeden N.F., 15 Temmuz 313, s.4-10

Hüsn-ü Matla Tarifi yahut “Hüsn-ü İbtidâ”

Divan edebiyatı terimlerinden hüsn-ü matla hakkında açıklamalar yapılır ve bu terim şiirlerden örneklerle açıklanır. Ayrıca dipnotlarda anlamı bilinmeyen kelimeler açıklanır.

Muhibbizâde Vassâf

Şiirde Sanat-ı Mukâbele

N.44, 28 Ağustos 1313, s.521-523

Şiirde sanatın işlevi, şiirde mukabele sanatı üzerine fikirler yer alır. Bu duruma misal olabilecek beyitler ve açıklamaları mevcuttur.

3.2.2. Dil

Ahmed Necati

Mektup

Ek.21, 20 Mart 1313, s.77

‘Edîb-i muhterem İbn-i Rifat Sâmiî Beyefendi’ye alt başlığıyla yer alan mektupta üstâd olarak kabul ettiği İbn-i Rifat Bey’in manzûmelerinde rastladığı sehivleri anlatır. Ayrıca bu sütunun sonunda mektuba yazılmış cevap da yer alır.

Bir Arkadaşınız

Mektup

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.114-115

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan isimsiz bir mektuptur. Lisan hakkındaki fikirlerini anlatır. Mektubun cevabının diğer nüshada verileceği duyurulur.

Fe. (ف)

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.32, 5 Haziran 1313, s.375-378

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 2

Yazıda Evliya Çelebi ve Seyahatnâme, Tezâkir-i Şuarâ’dan bahsedilir. Bir de *İkdam*’ın bütün tezkireleri basacağı müjdesi verilir.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.34, 19 Haziran 1313, s.402-404

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 4

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda yeni eserleri okuyamadığından yakınır. Mai ve Siyah'tan bahseder. Yalnızca roman yazarak ve iyi Fransızca bilerek büyük edip olunamayacağını ifade eder. İmla hususundaki fikirlerini beyan eder.

Ispartalı M. Hakkı

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât –Her N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1063-1065
şeyden Evvel-, Medhal

Lisanın imlası hakkında makaledir. Lisandaki bu gerekliliğin nasıl ortaya çıktığı, yapılan tartışmalar, fikir ayrılıkları, usûl-i tersîmi etkileyen Arap ve Fars lisanları anlatılır

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât, Birinci N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1076-1078
Kısım, Birinci Fasil

Mabâd alt başlıklıdır.

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât, Birinci N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1091-1092
Kısım, İkinci Fasil

Mabâd alt başlıklıdır.

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1103-1104

Mabâd alt başlıklıdır.

İmla Hakkında Tetebbuât ve Mülâhazât N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1128

Mabâd alt başlıklıdır.

İbn-i Mevlânâ Veled

Hakikat ve Mecâz N.14, 26 Kanunusani, s.160-161

Lisan bölümünde hakikat ve mecaz kavramları örnek ve kaideleriyle birlikte açıklanır.

Hakikat ve Mecâz N.15, 2 Şubat 1312, s.172-175

Mabâd adet: 14 alt başlıklı yazı Lisan bölümündedir, hakikat ve mecâz kavramları örnek ve kâideleriyle birlikte açıklanır.

Hakikat ve Mecâz

N.16, 9 Şubat 1312, s.187-188

Mabad Aded: 15 alt başlıklı yazı Lisan bölümündedir, hakikat ve mecâz kavramları örnek ve kaideleriyle birlikte açıklanır. Ayrıca bir kelimenin hem hakikat hem de mecaz olabileceği örnek verilerek açıklanır.

İbn-i Rifat Sâmiḥ/Sâmiḥ/Sin. (س)

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i N.14, 26 Kanunusani 1312, s.162-
Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap 163

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i N.15, 2 Şubat 1312, s.174-175
Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap

10. Nüşamızda Münderiç Mebâhis-i N.16, 9 Şubat 1312, s.188- 189
Lisaniye Hakkındaki Mektuba Cevap

10. nüshada Evrâk-ı Mekâtib bölümünde Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazı, lisan hakkında fikirlerini beyan eden isimsiz bir mektuba verilen cevaptır.

Lisan

N.26, 24 Nisan 1313, s.307-311

İnsanların evvela hangi dili konuştukları meselesi ilim ve fen erbabı âlimlerini meşgul ettiği söylenir. “Lisanların kaynağını tayin” meselesi üzerinde durulur.

Lisan

N.27, 1 Mayıs 1313, s.320-322

İkinci Makale, Elsine-i Bâsita-i Envâi alt başlıklı makalede Çin’de ortaya çıkan lisanlar anlatılır

Pehlevî-i İslam

N.43, 19 Ağustos 1313, s.511-514

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan makalede tedkîk-i âsâr-ı Şarkıyyûn ile iştilal edenlerden bir kısmı diğerinden cüzî farklılıkları bulunan lisanlara Pehlevî-i İslam demeleri durumunu açıklar. Bu isimlendirmenin kaynağı sorgulanır.

Pehlevî-i İslam

N.44, 28 Ağustos 1313, s.519-521

Makale-i Mahsûsa bölümündeki mabâd alt başlıklı yazıda zebân-ı Pehlevî'deki harfler ile Fârisî harfleri ve diğerleri kıyas edilir.

İmzasız

Üdebadan İki Zat Arasında Teati Olunan N.31, 29 Mayıs 1313, s.367-370

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 1

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme eserinden bahsedilir. Âsâr-ı cedîde hakkında fikirler yer alır.

Üdebadan İki Zat Arasında Cereyan Eden N.33, 12 Haziran 1313, s.391-395

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 3

Yazıda yeni çıkan her yayını okuyup değerlendirme alışkanlığından bahsederek edebi mülahazalarını eserler üzerinden anlatmaya devam eder.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.35, 26 Haziran 1313, s.411-414

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 5

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda lisan kullanımı hakkındaki fikirlerini beyana devam eder. Lisana yerleşen piyano, baston gibi kelimeler yerine Arapça karşılıklarını kullananları eleştirir.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.36, 3 Temmuz 1313, s.423-424

Muhâbere-i Edebiyedir: Mektup 6

Lisanımıza Arapça ve Farsça dillerinden giren kelimeler, terkipler hakkında fikir beyan edilir. Türkçeleşmiş olan yabancı kelimelerin mukâbilini abes bulmakla

birlikte sonradan alınan kelimelerin yabancı kelimelerinden farkı olmadığı söylenir. Edebiyat-ı cedîdeye misal bir manzume yer alır.

Üdebâdan İki Zât Arasında Cereyan Eden N.39, 24 Temmuz 1313, s.461-462
Muhâbere-yi Edebiyedir:7

Evrâk-ı Mekâtib bölümünde yer alan yazıda Mecmua-i Ebu'z-ziya'da sonradan neşrolunan 61. cüzünde Ebuzziya'nın vaktinde 'Timur' kelimesini 'demir' şeklinde okuması dolayısıyla Said Bey tarafından saldırıya uğraması üzerine yazılmış bir mektup olduğundan bahseder.

Mehmed Veled

Türk Sayısı

N.F., 15 Temmuz 313, s.33-40

Felsefe-i Lugaviye alt başlıklı yazıda eskiden verilen isimlerin eşyanın ya bir hassasına veya bir sıfatına delalet ettiği örneklerle açıklanır, isimlerin kökleri vs. bulunur. Türklerin el parmakları vesilesiyle sayılara nasıl ad verdikleri, âdâd-ı asliyenin hangi yolda tertip edildiği ayrıntılarıyla anlatılır.

Muallim Nâci

Meşâhir-i Üdebânın Kitap Sûretinde Matbû N. 22, 27 Mart 1313, s.258

Olmayan Bazı Âsârını Hâvidir

İhyâ-yı Âsâr bölümünde Arapça, Farsça, Osmanlıcada 'veche' kelimesinin hangi anlamlara geldiği kıyas edilir.

Musa Kâzım

Vâsıta-i Medeniyet ve Lisan-ı Arap

N.64, 19 Şubat 1313, s.760-762

Medeniyet vasıtası olarak dil konusu anlatılır. Lisanın lafızların ortaya çıkışı, nasıl bir ihtiyaç sonucunda meydana geldiği ifade edilir. Arapların yegâne iftihar ettikleri hususun fesâhat ve belâgat üzere söz söylemek olduğu söylenir.

Reşad

Edîb-i Maâli-Eser Biraderim Sâmi NF., 15 Temmuz 313, s.22-25
Beyefendi'ye

Lisan-ı Osmânînin tarz-ı inşa ve imlası hakkında fikir beyan edilir.

Bir İstirham-nâme N.F., 15 Temmuz 313, s.25-26

“Yapar garip kuşun aşiyânını Allah” mısrasından yola çıkarak durumunu arz eder. Şiire alaka duyan kesimlerden bahseder.

Tevfik

İstifâza N.70, 2 Nisan 1314, s.835,837

Musâhebe bölümünde yer alır. İmza-yı hâvi olmayan âsâr ve makâlât sermuharirimize aittir notuyla yayımlanır. (Tevfik Bey) Makalede lisanımızdan bahsedilir. Lisanımızı iyi öğrenmemiz gerektiği, Arapça ve Farsçanın ne olduğuna mektepteki tahsilimizin derecesiyle iddia-yı vukûfta bulunmak gerektiği söylenir.

3.2.3. İslam Dini

Ayn (ع) Sin (س)

İnsan Dine Muhtaçtır N.10, 1 Temmuz 315, s.146-151

Arapça Bir Makaleden Muktebestir alt başlıklı yazıda insanın ilk nazarda nefsini müdafaaya ve kendisine faydası olanı celp ve hıfza, kötü olanı da redde çalışır.

Vücûd-ı şahsiyenin ve içtimâiyenin hukuk temin edebilmek için meşrû bir kuvvete ihtiyacı olduğu ifade edilir.

Behçet

Hikmet İlahiyâtla Teâli ve Tekemmül Eder N.F., 15 Temmuz 313, s.133-136

‘Hikmet müminin yitiğidir, nerede bulursa alır’ hadis-i şerifinden yola çıkılarak hikmetle tevhid ve iman arasında bir münasebet olduğu ifade edilir.

Eminzâde Ahmed Tevfik

Tesettür-i Nisvân

N.68, 19 Mart 1314, s.812-814

Kadınların ahlâken bozulması toplumun geneline olumsuz tesir eder. Memâlik-i İslamiyede âdâp ve iffet-i umûmiyenin memâlik-i sâire ile nispet kabul etmeyecek surette muhâfaza edilebilmiş olmasının tesettür usulünden mütevellit olduğu ifade edilir.

İnsâniyet Diyânetle Kâimdir

N.71, 9 Nisan 1314, s.846-847

İnsanlara vazifelerini, selâmet ve saadet yolunu gösteren, adeta rehberlik eden ilâhi kanunun diyanet olduğunu söyler.

İnsâniyet Diyânetle Kâimdir

N.72, 16 Nisan 1314, s.863-864

Mabâd alt başlıklıdır.

Hakkı/ Âdil Hakkı

Vücûd-ı Bâri

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1046-1048

Nesir kısmında yer alan yazıda zerrâttan mebâni-i azîmeye kadar her şeyin ‘Allah’ dediği, Allah’ın mevcut ve vâhid-i ehad olduğu ifade edilir. Bu bölümde yer alan ‘*Resimli Gazete*’ başlıklı yazıda eser ve eserin yazarı takdir edilir.

Hüseyin Mevcî

Tefekkür

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1115-1116

Cenâb-ı Hakk’ın insanlara bahşettiği ‘tefekkür’ kavramı üzerinde durulur. İnsan için bu âlemdeki en mukaddes vazife masnuât-ı İlâhiye hakkında âmâlden hâlî kalmamaktır.

İbn-i Reşid Osman Rahmi

Bir Mühtedînin Hissiyâtı

N.47, 18 Eylül 1313, s.562-564

Müslüman olan birinin hissiyatı anlatılır. Bu dünyada beşeri fikren ruhen tatmin edebilecek tek dinin İslam olduğunu dile getirir. Bu dinin gerektirdiği mesuliyetleri yerine getireceğini beyan eder.

İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl

Teâvün ve Tenâsur

N.F., 15 Temmuz 313, s.147-148

Beşer saadetini hakkıyla temin için Cenâb-ı Hakk’ın lütuf ve ilâhi yardımlarıyla din-i Mübin-i İslamın maddî ve manevî faydalarından bahsedilir.

Kudret-i İlâhiye

N.65, 26 Şubat 1313, s.777-779

Nev-i beşerin diğer mahlukâtta akıl ve idrak ile temeyyüz ettiğini ifade eder. Bazı zamanlar bu durumun farkında olmayıp gaflete düşüldüğünden bahseder. Kudret-i İlâhiye’nin yarattıklarına bir kanun dâhilinde hüküm icrâ ettirmesini ve bunun da kemâl-i kudret-i ilâhiyesinin ispatı olduğunu söyler.

Muhibbizâde Vassâf

Sa'y u Amel

N.40, 31 Temmuz 1313, s.471-473

İnsan hayatını dünyevî ve uhrevî saadet ve selâmete çıkaran teslimiyet, tevekkül, sa'y ve gayret hakkındaki yazıdır.

Musa Kâzım

Hikmet-i Tefâvüt-i Hilkat

N.63, 9 Şubat 1313, s.747-749

Nesir kısmı alt başlıklı yazıda Fatih Dersiâm'larından Musa Kâzım Bey'in kâinattaki yaratılmışlar arasında mukayesesi söz konusudur. Bir düzen varsa yaratılanlar arasında niçin farklılıklar olduğu sorusuna cevap verir. *Resimli Gazete*, Musa Kâzım Bey'in yazısı hakkındaki beğenilerini dile getirir. Dergi, yazının yayımlanmasından duydukları minneti ifade eder.

Bir Mütâlaa-yı Hikemiye

N.66, 5 Mart 1314, s.782-784

Kısım-ı Edebî sütununda nesir kısmı alt başlıklıdır. Mütekaddimîn ile müteahhirîn meslek-i talimleri arasındaki farklılıklar ele alınır. İlmi hikmet evvelde mânen ve maddeten medeniyete hizmet ederken sonraları hizmetini yalnız maddiyat cihetine hasreder.

Beyan-ı Hakikat

N.68, 19 Mart 1314, s.807- 810

Nesir kısmında yer alan yazıda lezzet-i cismâniye ve saffât-ı kemâliyenin ehemmiyeti anlatılır. 'Hikmet nerede bulunursa bulunsun milletimize faydalı olduğu müddetçe hangi ülkede ise mutlaka iktibas etmekle memuruz fakat millete, kavme zarar veren ne varsa mutlaka uzak durmalıyız' hakikati beyan edilir.

Diyânet-i Hakka

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1048-1050

Nesir kısmında yer alan yazıda zerrâtan mebâni-i azîmeye kadar her şeyin 'Allah' dediği, Allah'ın mevcut ve vâhid-i ehad olduğu ifade edilir. Bu bölümde yer alan '*Resimli Gazete*' başlıklı yazıda eser ve eserin yazarı takdir edilir.

Diyânet-i Hakka'dan

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1059-1061

Mabâd alt başlıklıdır.

Diyânet-i Hakka'dan

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1085-1087

Mabâd alt başlıklıdır.

Diyânet-i Hakka'dan

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1098-1099

Mabâd alt başlıklıdır.

Diyânet-i Hakka'dan

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1109-1111

Mabâd alt başlıklıdır.

Mustafa Sabri

Fâzıl-ı Bî-adîl Mahmud Esad Efendi N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1111-1115
Hazretleri'ne, Zeyl

Makalede Kuran-ı Kerim'in fennî ve beşerî ilimlerde yol gösterici olduğu, asırlar öncesinde kâinatın esrârı ile ilgili işaretler verdiği, toplumun refah ve huzurunun, düzeninin olması için bir Düzenleyici'nin, bir Kudret-i İlâhiye'nin olması gerektiğini ifade eder. Toplumun bu bilgilerden faydalanmamasına esef eder.

Selânikli Hilmi

Hatıra-i Kabristan

N.4, 20 Mayıs 315, s.51

Selânik hanedânından Hacı Ahmed Ağazâde merhum Şükrü Bey'in kitâbe-i kabri yer alır. Kabristanı ziyarete gelen kişiye hitaben dünya hayatına aldanmamak gerektiği ve her nefsin ölümü tadacağı hakikati ifade edilir. Kabristan dehşetli, ibret dolu bir yer olarak nitelendirilir.

3.2.3.1. Kelam

Musa Kâzım

İlim Nedir

N.F., 15 Temmuz 313, s.72-77

İlm-i Lugat ve Kelâm bölümündeki yazıda ilim ve marifet kelimeleri arasındaki farklılık ele alınır. İlm-i mutlak ve ilm-i mukayyet, ilm-i mutlakta bulunan üç mezhep üzerinde durulur.

Salih Zeki

Hikmet-i Umûmiyenin Menşei

N.F., 15 Temmuz 313, s.99-101

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda insandaki bilgilerin mebdai ve menşei ‘ihtisasât’ır. Uzmanlaşmanın insana öğrettiği iki temel unsurdan biri beşerin mevcudiyeti, diğeri ise eşya-yı hâriciyenin mevcududur.

3.2.3.2. Fıkıh/İslam Hukuku

Mahmud Esad Efendi

Mukaddime

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.7-8

Mebâhis-i Hukuk bölümünde Nikâh ve İzdivâcın Ehemmiyeti alt başlığıyla yer alan yazıda fıkıh ilminin önemli eseri Kitâbu’n-Nikâh’ tan yola çıkarak evliliğin önemi anlatılır.

Nikâh ve İzdivâcın Ehemmiyeti

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.21-23

Mebâhis-i Hukuk bölümünde Mahmud Esad Efendi Hazretlerinin Mekteb-i Hukuk’taki ders konularından nikâh ile ilgili yazı yer alır

Nikâh ve İzdivâcın Ehemmiyeti Mabâd Adet N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.32-33
2, Kitâbü'n-Nikâh Mukaddime

Mebâhis-i Hukuk bölümünde nikâh ve evlilik üzerine Mahmud Esad Efendi Hazretlerinin görüşleri yer alır.

Kitâbü'n-Nikâh, Bazı Istilahât-ı Fıkhiyye N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.43-44
Beyanındadır, Mabâd Adet 3

Kitâbü'n-Nikâh N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.58

Mebâhis-i Hukuk bölümünde Mabâd adet:4 alt başlığıyla nikâh ile ilgili terimlerin açıklamaları Mahmud Esad Efendi Hazretleri tarafından yapılır.

Kitâbü'n-Nikâh N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.67-69

Mebâhis-i Hukuk bölümünde Mabâd adet: 4 alt başlıklı yazıda terim olarak Rûkn-i Nikâh, İstitrâd ilgili açıklamalar yer alır.

3.2.3.3. Tasavvuf

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Mertebe-i Kemâl ve İtiraf-ı Acz N.67, 12 Mart 1314, s.799-801

İbadetin marifetten ibaret olduğu ve insanın esrar-ı ilahiyi değil kendi nefsinin bile bilmekten aciz olduğu, nefsinin bilmeden de Allah'ı bilmenin mümkün olmadığı ifade edilir.

Musâhebe N.81, 25 Haziran 1314, s.966-967

Fakr u zaruret durumu, bu halde yetişen, tahsil gören tarihimizde pek çok âlim olduğu ve malı çok olanın kâmil insan olmayacağı 'bir lokma bir hırka' düsturuyla hatırlatılır.

Arif Hikmet

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 1

N.70, 2 Nisan 1314, s.832-834

Öteden beri insanların iki kısma ayrıldığını söyler. Bir kısım maneviyatı kabul ve ikrar ile ruhaniyâta itikâd eder; diğer kısım ise maddiyâta hasr-ı efkâr ile mâverâyı reddeder. Bunun yanı sıra hayat, ölüm, terbiye gibi mevzular hakkında fikir beyan eder.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 2

N.71, 9 Nisan 1314, s.843-844

Nesir kısmındadır. Levâyahü'l-Hikem adlı eserin 2. lâyihasıdır. İnsanın sınırı aşmamak suretiyle ve başkasına zarar vermemek kaydıyla dilediğini yapabileceği ve düşünebileceği ifade edilir. Velâdet ve mevt konuları hakkındaki fikirlerinin devamıdır.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 3

N.73, 30 Nisan 1314, s.867-869

Nesir kısmındadır. Levâyahü'l-Hikem adlı eserin 3. lâyihasıdır. Avrupa'yı taklitten maksadın maîşet-i dünyeviyemizi tevsî ve temin için tahsil-i kemalâttır. İlim ve sanayi üzerine dikkat buyurulsaydı Avrupalılar ile yarışabileceğimiz ifade edilir.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 4

N.76, 21 Mayıs 1314, s.902-904

Nesir kısmındadır. Levâyahü'l-Hikem adlı eserin 4. lâyihasıdır.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 5

N.77, 28 Mayıs 1314, s.915-916

Nesir kısmındadır. Levâyahü'l-Hikem adlı eserin 5. lâyihasıdır.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 6

N.78, 4 Haziran 1314, s.927

Nesir kısmındadır. Levâyahü'l-Hikem adlı eserin 6. lâyihasıdır. Avrupalıların hâiz oldukları terakkiyât-ı medeniye ve siyasiye hiss olunmaya başlanır. Bu sebeple usûl-ı askeriyenin tecdîdi ile fûnûn-ı hikemiyenin lüzûm-ı tahsili sonucu yapılan değişiklikler anlatılır.

Levâyahü'l-Hikem'den Lâyiha 7

N.82, 2 Temmuz 1314, s.976-977

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 7. lâyihasıdır. Terbiye-i milliye'nin menba-ı vâhitten neşet edip bir usûl ve esâsa muntahî olmadıkça insanlar arasında hakiki ittihadın kâbil olmayacağı ifade edilir.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 8

N.83, 9 Temmuz 1314, s.990-992

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 8. lâyihasıdır. Efkar-ı maneviyenin netice-i taharriyatı tam iman ile safiyâne kalp ve güzel ahlâk, vazifeyi ikmâl ve icrâya çalışmak ile olur.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 9

N.84, 16 Temmuz 1314, s.999-1001

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 9. lâyihasıdır. 'İnsan-ı kâmil nazarında dünya ve ukbâ bir şecere-i kudretin iki semere-i vahdet-i intimâsıdır' kâidesi ifade edilir.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 10

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035-1038

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 10. lâyihasıdır. Çeşitli konularda yazılmış beyitler yer alır. Bu beyitlerin açıklamalarına devam edilir.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 11

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1058-1059

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 11. lâyihasıdır. Âlemin icadı ve âdemin mevcudundan murat, vahdet-i ilâhînin inkişâfıyla Mabûd-ı Mutlak'ın bilinmesi ve hakikat-i insâniyenin anlaşılmasıyla âdâb-ı ubûdiyetin takarrür etmesidir. İlmi mantıktaki eserden müessire ve müessirden esere gitme tarîkleri izah edilir.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 12

N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1072-1074

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 12. lâyihasıdır. Nizâm-ı âlem adl u salâhla, adl u salâh şeriatla kâim olduğundan irâdet-i İlâhiye terfihen lilibad tekâlif iktizâ eylemiştir; bize faydalı ve hayırlı olan şeyler resul ve enbiyâlar vesilesiyle bildirilmiştir.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 13

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1083-1084

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 13. lâyihasıdır. Kenz-i hafî-i ehadiyette meknûz olan muhabbet-i ezeliye bilmek ve bilinmek zuhûr ve izhârı iktizâ etmiştir. Bilmek ve ihâta etmek için vahiy ve ilham vasıtası ile ikmâl-i irfana bir tarik-i ilm yolu açılmıştır.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 14

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1094-1096

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 14. lâyihasıdır. Tabiatın tarifi hususunda urefâ arasında pek çok konuşma cereyan etmiştir. Muhyiddin'in Fusûsi'l-Hikem adlı eserinden bazı tahkikât hulâsa eder. Tabiat ulûhiyetin zâhiri, ulûhiyet ise tabiatın bâtınıdır.

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 15

N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1107-1109

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 15. lâyihasıdır. Ulûhiyetin tabiattaki tesir ve tasarrufu tekevvün-i eşyaya bâis olduğuna ve akl-ı insanî bu iki kuvvetin asl u esâsını ve âsâr ve ahkâmını tefahhus ve taharriye mecbur olmasına binaen ulemânın kimisi zâhiriye, cismâniyet ve maddiyâtı teftiş ile meşgul olur. Kimisi ise safâ-yı kalp ve vicdan ile kuvâ-yı bâtiniyyeye müracaat ederek ruhâniye ve maneviye ile meşgul olur.)

Levâiyhü'l-Hikem'den Lâyiha 16

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1119-1121

Nesir kısmındadır. Levâiyhü'l-Hikem adlı eserin 16. lâyihasıdır. Avâlim-i hamseden (ceberût, lâhût, melekût, misâl-i mutlak, âlem-i mülk ve şehadet) bahsedilir.

3.2.4. Ahlâk

Ali Rıza

İnsâniyet Bir Şahıstır ki Ruhu Edeptir

Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.100

Beşeriyeti, hayvanlardan ayıran hasletlerin konuşma ve vicdan olduğu belirtilir. İnsan hayatının devam edebilmesi, ruhun mevcudiyetine bağlıdır. Ruhsuz hayat olmadığı gibi edepten mahrum olmak şartıyla insâniyetin de olamayacağı fikri açıklanır.

Hüseyin Haşim

İmam Ali (Kerremallahu vecheh) N.75, 14 Mayıs 1314, s.890-892
Efendimizin Hazret-i Hüseyin’e Bir Nasihati

Nesir kısmı alt başlıklı yazı, Hz. Ali’nin oğlu Hz. Hüseyin’e rızık, saadet, Kuran-ı Kerim, niyaz ve dua etmek gibi konular hakkında verdiği nasihatlerden oluşur.

Hüseyin Mevcî

Hıfzü’l-Lisan N.68, 19 Mart 1314, s.811

İnsanın selâmet-i uhreviyesini, mesudiyet-i ebediyesini, temin eden de taalliyât-ı maneviyeden mahrum eyleyenin de lisan olduğu ifade edilir. Kılıçtan daha keskin olan dil muhafaza edilmelidir, çünkü ağızdan çıkan sözün geri dönüşü yoktur.

Teâvün N.82, 2 Temmuz 1314, s.977-978

Birbirine yardım etmek demek olan ‘teâvün’ kavramı üzerinde durulur. Yardımlaşma ve dayanışmanın her şeye gücü yetmeyen aciz insanoğlu için ehemmiyeti vurgulanır ve konu ile ilgili hadis-i şeriflere yer verilir.

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal

Asar-ı Muhallede N.69, 26 Mart 1314, s.822-823

Hayrâtın yalnız maddî değil manevî de olduğu söylenir. Hayrat-ı maneviye de mündemiç olan bekânın âsâr-ı muhallede olduğu ifade edilir. Hayatın kıymetini bilmeyerek birtakım boş sözlerle uğraşan kötü ahlâklı kimselerin Allah katında ve insanlar karşısında mesûl olduğu söylenir.

Mehmed Tâhir

Minhâc-ı Saadet

N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1101-1102

Miftâhü'l-ebnâ-i bi's-sebât fi irşâdi'l- ebnâi ve'l-benât bir Türk'ün esnâ-yı tehhülünde vâlideyni tarafından vukû bulan nesâyih-i müstereke' alt başlığıyla yayımlanan yazıdır.

Minhâc-ı Saadet

N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1126-1127

Miftâhü'l-ebnâ-i bi's-sebât fi irşâdi'l- ebnâi ve'l-benât bir Türk'ün esnâ-yı tehhülünde vâlideyni tarafından vukû bulan nesâyih-i müstereke' mabâd alt başlığıyla yayımlanan yazıdır.

Mektûbî-i Seraskeri Muhâsibi

Hulk İle İhtilât ve Ülfetin Fevâid ve Semerâtı N.F., 15 Temmuz 313, s.57-61

Hakkında Birkaç Söz

Ahlâk alt başlıklı yazıda medenî, cana yakın ve kendi başına yaşayamayan insanın ahlâk-ı hasene sahibiyle yakınlığa rağbet ve ihtimâm etmesinin ehemmiyeti üzerinde durulur.

Musa Kâzım

Bazı Hısâl-i Diniye ve Onlardaki Fevâid

N.69, 26 Mart 1314, s.820-822

Nesir kısmındaki yazıda cemiyet-i beşeriyenin vücûdu için birer rükün olan üç haslet-i memdûha olan 'hayâ, emanet ve sadak' kavramları açıklanır.

Selânikli Hilmi

Vicdan

N.1, 29 Nisan 315, s.3-6

Ahlâk bölümünde yer alan yazıda ruhumuzun hâiz olduğu ulvî hâsselerden birinin vicdan olduğu ve hissiyatımızı, efâlimizi hep o sayede idrake muvaffak olduğumuz ifade edilir. Vicdanın ruhun kuvve-i izâfiyesi mi yoksa manevî bir vâsıta-i tabîyyesi mi olduğu tartışılır.

Terbiye-i Fikriye

N.3, 13 Mayıs 315, s.35

Ahlâk bölümünde yer alan yazıda insâniyetin hayat-ı manevîsi mekârim-i ahlâk ise medâr-ı feyz u kemâli de terbiye-i fikriyedir. Fikrî terbiyenin fitrî bir kabiliyetten ibaret tabii bir istidât olduğu ve en mutenâ mürebbisinin aile olduğu vurgulanır.

Terbiye-i Fikriye

N.4, 20 Mayıs 315, s.50

Ahlâk bölümünde İkinci Makale alt başlıklı yazıda terbiyenin mâhiyetinin fitrat olduğu ifade edilir. İnsanın fitratında olan beşerî ârızaların hüsn-ü tedbirle tedavi edilebileceği; bu tedavinin ise mutlaka ilim, hikmet, akıl ve fazilete muhtaç olduğu iddia edilir.

Terbiye-i Fikriye

N.5, 27 Mayıs 315, s.66

Ahlâk bölümünde Üçüncü Makale alt başlıklı yazıdır.

Terbiye-i Fikriye

N.6, 3 Haziran 315, s.81

Ahlâk bölümünde Dördüncü Makale alt başlıklı yazıdır.

Şeyh Vasfi

Bir Latîfe-i İlmiye

N.64, 19 Şubat 1313, s.759,760

Nesir kısmı alt başlıklı yazıda felâsife-i fukahâdan İbn-i Meysem Bahrânî, başından geçen bir hâdiseyi anlatır. İnsanların başkalarının dış görünüşüne, kıyafetine göre davranması, söylediklerinin ona göre kıymet-i harbiyesinin olması eleştirilir.

Vecihi

Namus

N.16, 9 Şubat 1312, s.185-186

Ahlâk bölümünde yer alan yazı, insanın insanlığının mâhiyetinin namus ile takdir olunacağı anlatılır.

Başlıksız

N.18, 27 Şubat 1312, s.208

İnsanın yeme içme ihtiyacından maîşet-geçim durumundan bahseder. İnsana verilen en büyük nimetin akıl ve irade olduğunu söyler.

3.2.5. Sosyal Meseleler

Ahmed Midhat

Osmanlıların Vezâif-i Medeniyesi

N.F., 15 Temmuz 1313, s.64-68

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda terakkiyat-ı islamiyeye terakkiyât-ı Osmâniyemiz ile bu cihetlerden edilecek hizmetlerin resmi surette oluşmasını istemenin hakikat ile asla kıyas kabul edemeyecek şeylerden olduğu söylenir.

Ali Muzaffer

Paris'te Vahşet

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.678-680

Kısm-ı Fennî bölümünde yer alan yazı vahşetin yalnız Afrika'ya mahsus olmadığını iddia eder. Medeniyet denilen mefhumun arttıkça dünyada yaşanan vahşetin, katliamın artma sebebini sorgular ve bu durumu hayret verici olarak niteler.

Ispartalı M. Hakkı

Zararı Yok

N.81, 25 Haziran 1314, s.970-972

Nezaket gereği söylenen ‘zararı yok’ söyleminin neticelerinden bahsedilir. Toplumda var olan tutum ve davranışlar örnek verilerek anlatılır.

İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl

Köy ve Köylüler

N.80, 18 Haziran 1314, s.955-957

Türkçe alt başlıklı yazıda köy hayatı ve köydeki insanların meşgaleleri, durumları anlatılır, şehirdekilerle kıyas edilir.

İmzasız

Küül ve Vefiyyât

N.24, 21 Mart 1312, s.372-373

İstatistik bölümünde yer alan yazıda geçen hafta ceridede yer alan Küûlperestî başlıklı makalenin ilgi görmesi ve bunun üzerine bu konu ile alakalı başka bir istatistiğin yayımlanmasını faydalı gördükleri beyan edilir.

İntihar İstatistiği

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazıda Fransa’da yapılan bir araştırmaya göre intihar edenlerin eylemi gerçekleştirdikleri mevsime, aya, haftanın günlerine, günün saatlerine göre dağılımı verilir.

Mahmud

Mesele-i İzdivâç

N.F., 15 Temmuz 1313, s.17-21

Hazine-i Celîle hukuk müşaviri tarafından yazılan yazıda izdivaç meselesine değinilir, nizam-ı âlemi muhafaza etmek için izdivâcın ehemmiyeti, izdivaçta aile muhabbeti, meşrû nikâh konuları anlatılır.

Mehmed Süleyman/Avanzâde Mehmed Süleyman

Tarz-ı Hayat-ı Nisvân

N.37, 10 Temmuz 1313, s.438-442

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazı kadın ve erkeklerin yaradılış bakımından farklı olduğunu söyler. Kadın ve erkeğin evdeki konumlarından, davranış biçimlerinin nasıl olması gerektiğinden ve çocuk yetiştirme konusundan bahseder.

Midhat Bahârî

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.79, 11 Haziran 1314, s.943-945

Sâhib-i seyf ve kalem olmayana acımamak gerektiğini söyler. Çünkü bu hasletlere sahip olanın vatanına, vatandaşına hizmet edeceklerini ifade eder. Ayrıca bir erkek ne kadar okursa bir kadının da o kadar okuması gerektiği ifade edilir.

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.80, 18 Haziran 1314, s.952-955

Mabâd alt başlıklıdır.

Bir Mûteallim-i Edîbe Cevapnâme

N.81, 25 Haziran 1314, s.967-970

Mabâd alt başlıklıdır.

Mustafa Hayrullah

Evlenme-Bekârlık

N.20, 13 Mart 1313, s.230

Musâhebe-i Sıhhiye bölümünde yer alan yazı evliliğin ahlâk-ı umûmiye üzerindeki güzel neticelerinden bahsedilir. Yapılan bir araştırmada cinayet, hırsızlık gibi suçlara bulaşma oranı evli olanlarda daha az olduğu istatistiklere dayanarak verilir.

Acz-i Nisvân Meselesi

Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.111-112

Musâhebe bölümünde yer alan yazıda Avrupa'da tartışmalara sebep olan yazı hakkındaki fikirler ele alınır. Kadınların aciz olması ve nitelikleri açısından erkeklerden daha aşağı olması fikrine karşı çıkılır. Kadınların aile içinde ve sosyal hayattaki konumundan yola çıkılarak eğitim görmeleri gerektiğinden bahsedilir.

Necib Âsım

Bir Kadın Neler Öğrenmelidir

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686-687

Kadınların aile hayatındaki konumu ve ehemmiyeti anlatılır. Bir kadının öğrenmesi gerekenler ise dikiş, yemek yapmak, nezaket ve zarafet, iffeti muhafaza, eşine ve diğer aile büyüklerine saygılı olma vs. şeklinde sıralanır. Ayrıca Paris Tıbbiye Mektebi''nden mezun olan kadın sayısı ile ilgili bilgi verilir.

Şahber/ Mirgûn İnâs Rüştîyesi'nden Mahrec Şahber

Vazifelerim

N.23, 14 Mart 1312, s.368

Herkesin az çok birtakım vazifeler ile mükellef oldukları ifade edilir. Kadınların da kendilerine göre tabi vazifeleri geçmişle mukayese edildiğinde çoktur. İlmihal, Kuran-ı Kerim bilgisinin yanı sıra tarih, coğrafya, hitabet, hesap, ilm-i eşya, mûsikî, resim gibi dallarla da meşgul oldukları, bunlara dair kitaplara sahip oldukları ifade edilir.

Vazifelerim

N.24, 21 Mart 1312, s.379-380

Resimli Gazete 'nin Kadınlar İçin Kısım-ı Mahsûsu bölümünde yer alan yazıda âlemdeki her bir insanın vazifesi olduğu, vazifesi olmayan insanın ise yok hükmünde olduğu beyan edilir. Yirmi yıl öncesine kadar kadınların sadece Kuran-ı

Kerim ve ilmihal ile meşgul olduklarını, oysa bugün tarih, coğrafya, kitâbet, ilm-i eşya mûsikî, resim, kitap mütâlaası, gazetelere yazı gönderme gibi mevzularla ilgilendikleri ifade edilir. Kitapların arkadaş gibi oldukları ve iyisinin kötüsünün ayırt edilmesi gerektiği, romanların pek uygunsuz hâlleri barındırması söz konusu olduğundan kadınlar için fena arkadaş oldukları vurgulanır. Kadınların okuma-yazma bilmeleri ve kendilerini geliştirip cahil kalmamalarının birey, aile, toplum, ahlak açısından ehemmiyeti olduğu söylenir.

3.2.6. Tarih

3.2.6.1. Türk Tarihi

Ali Rıza Seyfi

Kanlı Bayrak

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702

Türk gemicilerine hitaben yazılmış mektuptur. Savaşanların eski dönemdeki kahramanlıkları dile getirilerek cesaretlendirilir.

Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid

Sırp Sındığı

N.84, 16 Temmuz 1314, s.1003-1006

Sırp Sındığı Savaşı'nın Osmanlı tarihindeki yeri, önemi ve neticeleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.

Osmanlı Hasâil-i Âliye-i Askeriyesi

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1027-1028

Osmanlının yüce ordusunun kahramanlık, korkusuzluk ve düşmanı mutlaka galebe etmesi gibi hasletlerinden bahseder. Geçmiş zamandan beri Osmanlı sancağı kahramâne bir şekilde taşınmıştır.

İmzasız

Birinci Bâb: Baba Oruç, İkinci Bâb: Malumât N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.598-600

Terâcim-i Ahvâl bölümündedir. Tedkikât-ı Târihiyyeden alınmıştır. Araplarla İspanyolların ittifak ederek İslam'ın zaptı altında bulunan kaleyi kuşatmaları ve Barbaros Hayrettin Paşa'nın biraderi Baba Oruç ile İshak Reis'in buraya düşmeleri anlatılır. İkinci Bâb'ta ise bu olayların sebebi anlatılacaktır.

İkinci Bâb: Baba Oruç, Üçüncü Bâb: Hücum, N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.608-611
Müdâfaa

Tedkikât-ı Târihiyyeden, Mabâd 50 alt başlıklı yazıdır. Afrika'nın mağribü'l aksâ ve mağribü'l-vüstâ olmak üzere iki kısma ayrıldığını ve söyler. Buralarda yaşayan insanlar hakkında bilgi verir. Ecnebi tarihinde Barbaroslar nâmıyla bilinen mücahitler Oruç, İshak, Hızır, İlyas biraderler hakkında bilgiler yer alır. Bu kardeşlerin idaresinde bulunan korsan gemiler, hücum ve müdafaaları anlatılır.

Baba Oruç, Dördüncü Bâb: Namus mu, Hayat N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.618-624
mı?!, Beşinci Bâb: Hükm-i Kader

Tedkikât-ı Târihiyyeden, Mabâd 51 alt başlıklı yazıda Baba Oruç'un savaşları ve kazandığı başarılar, ordu tarafından sevilen, sayılan ve güvenilen biri olması, sonunda ise şehit olması anlatılır.

Barbaros Hayreddin Paşa

N.2, 6 Mayıs 315, s.30

Preveze Muhârebesi alt başlıklı yazıda Barbaros Hayrettin Paşa'nın nüshada yer alan levha münasebetiyle kısa bir hayat hikâyesi yer alır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaşayan Paşa'nın devleti adına kazandığı zaferler, önemli başarıları ifade edilir.

3.2.6.2. Genel Tarih

Ali Rıza Seyfi

İkinci Robinsun ve Jevan Fermandusi

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.597-598

18. asırda Fransız ve İspanya gemilerine karşı korsanlık yapmak isteyen Amerika'yı güney sahilinden yağmalamak için İngiltere'nin Bristol şehrinde birçok geminin inşa ve teçhiz edildiği söylenir. Duk ve Düşes adlı iki gemi daha yapılmıştır. Buradaki gemicilerin yaşadığı maceralar anlatılır.

Trafalgar Muhârebesi

N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.647-648

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde yer alan yazı 1793 senesinde İngiltere ile Fransa arasında cereyan eden savaş ile ilgili bilgiler, savaşın ne zaman sona erdiği, taraflar arasında yapılan anlaşmalar, tekrar açılan savaşın nedenleri ile ilgili bilgiler yer alır.

Trafalgar Muhârebesi

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.670-672

Mevâdd-ı Târihiyye bölümünde mabâd adet 55 alt başlığıyla yer alır.

Trafalgar Muhârebesi

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.681-682

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde mabâd adet 56 alt başlıklı yazıdır.

Hüseyin Dâniş

İran'ın Kadem-i Temeddünü

N.46, 11 Eylül 1313, s.544-546

Eski İran medeniyetinin tarihi, dili hakkında bilgi verilir.

E'r-Reddû Ale'r-Redd

N.48, 25 Eylül 1313, s.570-571

Necip Asım Efendi'ye sunulan yazı Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alır. İran'ın eski medeniyeti, dili, klâsikleri ile ilgili önceki nüshalarda yer alan yazıya reddiyedir.

İmzasız

Trafalgar Muhârebesi

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.659-660

Mabâd 54 alt başlıklıdır.

Mehmed Halim

Edvâr-ı Medeniyet 3

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.80-81

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih Mabâd adet: 4 şeklinde alt başlığı olan yazıdır. Yazıda ilk akvâm-ı mütemeddinenin itikadât ve ahlâkıyla mekâtib ve medârisin zuhûr ve tekâsürü meselesi izah edilir.

Edvâr-ı Medeniyet 3

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.92-93

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih Mabâd adet: 4 şeklinde alt başlığı olan yazıdır. Yazıda ilk akvâm-ı mütemeddinenin itikadât ve ahlâkıyla mekâtib ve medârisin zuhûr ve tekâsürü meselesi izah edilir.

Edvâr-ı Medeniyet 3

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.103

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih Mabâd adet:8 şeklinde alt başlığı olan yazıdır.

Edvâr-ı Medeniyet 3

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.117-118

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih mabâd adet: 9 şeklinde alt başlığı olan yazıdır.

Necib Âsım

Yunanistan Mehd-i Medeniyet Midir?

N.F., 15 Temmuz 313, s.54,-57

Tedkikât-ı Târihiyeden alt başlıklı yazıda ulum, edebiyat, tarih, şiir gibi mukteziyât-ı edebiyenin tamamının eski Hindistan'da bulunduğu ve bunların benzerlerinin her milletin zevk ve meyline göre değişmiş şekliyle Asur, Babil, İran, Mısır kıtalarında olduğu ifade edilir.

Nureddin Râmih

Edvâr-ı Medeniyet

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.8-9

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde 'İlk akvâm-ı mütemeddinenin itikadât ve ahlâkıyla mekâtib ve medârisin zuhûr ve tekâsürü', Birinci Bahis Keşf-i Târih alt başlığı ile bir yazı yer alır. Medeniyetin harikulade eserlerini göz önüne sermek amaçlanır.

Edvâr-ı Medeniyet

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.20-21

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih, Mabâd Adet: 1 ve 2 şeklinde alt başlığı olan yazı. Meçhul bir âlemin keşfi tarih hakkındaki bilgileri yenilemekle kalmayıp esas medeniyetin keşfi hakkındaki bilgileri alt üst eder.

Edvâr-ı Medeniyet

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.33-34

Mevâdd-ı Târihiye bölümünde Birinci Bahis Keşf-i Târih Mabâd adet: 2 şeklinde alt başlığı olan yazıdır.

Selânikli Hilmi

İkinci Filip

N.2, 6 Mayıs 315, s.19-22

Ezmine-i Kadîmeye Bir Nazar bölümünde geçmiş zamana bir nazar atılarak İkinci Filip anlatılır. Makedonya kralı Filip, Atina'yı hâkimiyeti altına almış ve oranın

ahalisi kendisine riayet etmiştir. Filip'in askeri kimliği, zekâsı, savaşları, zaferleri anlatılır.

İskender-i Kebîr

N.4, 20 Mayıs 315, s.58-59

Ezmine-i Kadîmeye Bir Nazar bölümünde yer alan yazıda İkinci Filip'in oğlu İskender anlatılır. Askerî kimliği, şahsiyeti, kazandığı başarılar anlatılır.

İskender-i Kebîr

N.5, 27 Mayıs 315, s.71-75

Ezmine-i Kadîmeye Bir Nazar bölümünde yer alan yazı bir önceki nüshadan devamdır.

İskender-i Kebîr

N.6, 3 Haziran 315, s.89-91

Ezmine-i Kadîmeye Bir Nazar alt başlıklı yazı bir önceki nüshanın devamıdır.

İskender-i Kebîr

N.7, 10 Haziran 315, s.103-104

Ezmine-i Kadîmeye Bir Nazar bölümünde mabâd ve hitâm alt başlıklıdır.

3.2.7. Coğrafya

Ali Muzaffer

Acâib-i Tabîiyeden, 1: Aktâr-ı Kutbiye

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.666-670

Coğrafya ilmi ile meşgul olanların küre-i arzı birtakım mıntıkalara taksim ettiği anlatılır. Bunlardan ikisi mıntika-i mutedile ve mıntika-i hâredir. En tanınmış olan mıntika-i kutb-ı şimâlî ele alınır.

İmzasız

Haritaların Tarihi

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.3-4

Malumât-ı Nâfia bölümünde yer alan yazıda haritaların mucitlerinin Yunan meyanında yetiştikleri ifade edilir. Coğrafi harita, seyahat haritaları, harita-i âlem ve pusulanın icadı neticesinde ortaya çıkan seyr-i sefâin haritasından bahsedilir.

Mehmed Mesud

Zelzele-i Arziye

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55-58

Tabakâtü'l-Arz bölümünde depremle ilgili açıklamalar ve depremin insanlar üzerindeki etkisini içerir.

Mesud Remzi

Mağaraların Ehemmiyeti

Ek.3, 13 Mayıs 315, s.11

Mağaraların insan hayatında büyük bir devre-i âliye teşkil eden binalar olduğu söylenir. Ecdadın asırlar evvel kendilerini vahşi hayvanlardan ve tehlikelerden muhafaza edebilmek için mağarada yaşamalarından bahsedilir.

Yenişehirlizâde Hâlid Eyyûb

Bürkânlar

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.34-35

Tabakâtü'l-Arz bölümünde Malûmât-ı Fenniye alt başlıklı yazı yanardağların teşekkül sebebi hakkındadır.

Bürkân

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.45-47

Tabakâtü'l-Arz bölümünde Malumat-ı Fenniye Mabâd adet: 3 alt başlıklıdır. Bürkân/ yanardağlar hakkında yazı yer alır.

3.2.8. Sanat

M. Remzi

Ressam F. Zonaro Efendi

N.18, 9 Eylül 315, s.278

Paris'te neşredilen 'Sanayi-i Nefise ve Edebiyat' dergisinin son sayısında Osmanlı'nın güzel sanatları hakkında derginin İstanbul muhabiri tarafından gönderilen bir makaleye rastlanır. Dergide Osmanlı Devleti'nde yaşayan İtalyan asıllı ressam F. Zonaro Efendi ve tabloları hakkında değerlendirmeler yer alır.

M. Tevfik

Litografyanın Dersaadet'te Sûret-i Terakkîsi N.23, 14 Mart 1312, s.360-361

Litografya bölümünde yer alan yazı mabâd adet:20 alt başlıklıdır. Litografya sanatının İstanbul'da gelişimi, bu gelişime katkı sağlayan Osmanlı hattâtlarından İzzet, Tahsin, Hafız Efendiler; Antuvan Zeliç'in matbaası, fevkalâde mesâisi anlatılır.

Sin. Elif. (اس)

Hutût-ı Âlem

N.24, 10 Nisan 1313, s.283-285

Mütenevvîa bölümünde yer alan makale, hattın vaz u ihdâsı üzerinedir. Yazının mevcudiyeti, nasıl ortaya çıktığı devletlerarasında ihtilaf sebebidir ve bu ihtilaf henüz çözümlenememiştir.

Hutût-ı Âlem

N.25, 17 Nisan 1313, s.295-298

Mütenevvîa bölümünde yer alan makale, hatt-ı mihi, hatt-ı Fârisî gibi terimler hakkında bilgi verir.

3.2.8.1. Sanat Tarihi

Mehmed Ali Aynî

Mebâni-i Fars-ı Kadîm

N.F., 15 Temmuz 313, s.49-52

Âsâr-ı Atîka alt başlıklı yazıda eski Fars yapıları-Astahar Sarayları-, ortaya çıkaran şahıslar ve yapıların keşif tarihleri hakkında bilgi verilir.

3.2.9. Medeniyet

Arif Hikmet

Medeniyet

N.F., 15 Temmuz 313, s.81-85

Nesir bölümünde yer alan yazıda medeniyetin bir kavme ve millete mahsus olmayıp nev-i beşerin ilim ve ameliyesinin genişliğini tayin eden bir tabî özelliği olduğu ifade edilir, mahiyeti üzerinde durulur. Medeniyetin cisminin imtizaç, ruhunun insaniyet olduğu ifade edilir.

Musa Kâzım

Hâmi-i Medeniyet

N.65, 26 Şubat 1313, s.770-772

Kısım-ı Edebî sütununda nesir kısmındadır; akîde-i sâniye, akîde-i sâlise alt başlıklıdır. Lafz ve lisanla insanların medeniyet teşkil ettiklerini ifade eder. Kurulan medeniyetin ne ile bekâ bulacağı ve ne şart ile medeniyet-i sahîha haline geleceği üzerine düşüncelerini söyler. Bunun da ilim, marifet, sanat ve ticaret ile mümkün olduğunu beyan eder.

Medeniyet-i Sahîha 2

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1011-1014

Nesir kısmında yer alan yazıda medâr-ı medeniyet-i sahîha din ve itikât ise de onu himaye ve ibkâ eden bir hükûmet ve bir riyaset olduğu hakikati açıklanır.

3.2.10. Genel Kültür

Ali Muzaffer

Habeşistan Hakkında Malumât-ı Mücmele N.48, 25 Eylül 1313, s.572

Mütenevvia bölümünde yer alan yazı Habeşistan'ın geçmişi hakkında malumat içerir. İklimi, bitki örtüsü, soyları, nüfusu ve genel durumlarından bahsedilir.

Mütenevvia bölümünde mabâd alt başlığıyla yer alan yazı Habeşistan'ın tarihi hakkında malumat içerir. En önemli eyalet ve vilayetleri sıralanır, toplumdaki sınıflandırmalar ve genel durumlarından bahsedilir.

Ali Rıza Seyfi

Herkulanum ve Pompeii N.83, 9 Temmuz 1314, s.995

Herkulanum antik kentinin tarihi hakkında bilgi verilir. Bu kentin lavlar sebebiyle yok olması, Napoli Sarayı'nın bir kısmının bu harabeden çıkarıldığı anlatılır. Pompeii harabesi de aynı bu hale düşûr olan bir şehrin bakiyesidir.

Avanzâde Mehmed Süleyman

Hint Fakirleri N.1, 29 Nisan 315, s.8,11

Garâib-i Akvâm bölümünde yer alan yazıda Hint fakirleri hakkında bilgi verilir. Kültürleri, yaşayışları, giyim-kuşamları, insanların geçimleri ve karakterleri, Hint

fakirlerinin farklı özellikleri anlatılır. Avrupa ukalâsının Hintlilere bakış açıları verilir.

Bahriye Gazetesi

Resimlerimiz

N.41, 7 Ağustos 1313, s.489-491

Filibe cinayetini ika eden Yüzbaşı ile Anna Simon arasındaki aşktan bahseder ve bu isimlerin hayatlarıyla ilgili bilgi verir. Madam Löbon, 1. Napolyon zamanında tesis edilen Dârü'l-Edeb'in 1881 yılındaki idarecisi Madam hakkında bilgi verilir. Başarıları devlet tarafından taltif ve takdir edilen bir isimdir. Aden-nâm Vapurunun Ziyâr'nda ise Aden adlı sefinenin batması ile ilgili açıklamalar ve yolcuların durumu hakkında bilgi yer alır.

Hüseyin Halil

Resimlerimiz

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.7

Ertuğrul Sancağı'nın merkez-i idaresi olan Bilecik kasabası anlatılır. Etrafı çam ağaçlarıyla kaplı olan vilayetin havası latif bir haldedir. Kasabanın kenarında yol üstünde bulunan çeşmenin âsâr-ı atıkadan olduğu söylenir. İslam mimarisinin en güzel örneklerinden Tac Mahal hakkında bilgi verilir. Burun kanamasının sebepleri ve hangi zamanlarda meydana geldiği izah edilir.

İmzasız

Resimlerimiz

N.23, 14 Mart 1312 s.363-364

Kâğıthane Câmi-i Şerifi, Bursa'da Yeni Kaplıca alt başlıklarıyla adı geçen yerler tanıtılır. İspiro Efendi'nin birahânesi hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

N.24, 21 Mart 1312, s.385

Selânik mülhakâtından (Halkidek) şibh-i ceziresinden Aynoroz, Ali Tevfik Paşazâde Celal Paşa ve şiirleri, bir seyahatnâmeden âhiren ele geçtiği ifade edilen Afrika Menâzır-ı Latîfesinden Bir Levha alt başlıklı yazılar yer alır.

Resimlerimiz

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.70

Dergideki Mısır ehrâmına ait resimler hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45

Bâb-ı Hümâyûn Çeşmesi başlıklı yazıda adı geçen çeşmenin tarihçesi, fen ve mimarî açıdan ehemmiyeti anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59

Minervâ Mabedi hakkında bilgi verilir.

İskender-i Kebîr'in Mezarı Zannolunan N.17, 20 Şubat 1312, s.196-197

Lâhit, Sarcophage dit d'Alexandre

Büyük İskender'e ait olduğu düşünülen lâhit hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63

Kadîm Rodos Limanı, Valentire Köprüsü, Famagost Câmii alt başlıklı yazılarda adı geçen yerler hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

Ek.18, 27 Şubat 1312, s.66

Yazıda Famagost Câmii'nin tarihi ve mimarisi hakkında bilgi verilir.

Nevha-girân İsmindeki Lâhit

N.19, 6 Mart 1313, s.220-221

Müze-i Hümâyûn'un birinci salonunu süsleyen adı geçen lâhit hakkında bilgi verilir.

Kalabaka Kasabası, Farsala

Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.100

Resimlerimiz bölümünde yer alan yazılarda Kalabaka kasabası ve Farsala şehri hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

Ek.35, 26 Haziran 1313, s.133

Madagaskar'da İki Rahibin İtlâfı başlıklı yazıda Madagaskar'da bulunan bir adada iki rahibin öldürölme vak'ası ile ilgili resmin ayrıntıları yer alır.

Resimlerimiz

N.37, 10 Temmuz 1313, s.444

Pera Palas Salonu, Prens Josef, Prenses Anna Cenâpları başlıklı yazıda resimlerin nereden alındıkları, kime ait oldukları hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

N.38, 17 Temmuz 1313, s.456

A'mâlar Şerefine Tiyatro, Henri Meillak, Mecrûhîn-i Guzât-ı Osmaniyeden Mustafa Mirat Çavuş alt başlıklı yazılarda a'mâlar için oynanan tiyatro ile ilgili izlenimler yer alır. Henri Meillak'ın hayatı, edebî yönü ve şahsiyeti anlatılır. Mustafa Mirat Çavuş'un Yunan harbi esnasındaki kahramanlıkları ifade edilir. Ayrıca 'Miralay Ali Beyefendi Mir mûmaileyhin tercüme-i hâlleri gelecek nüshamızda derç olunacaktır' şeklinde not yer alır.

Resimlerimiz

N.40, 31 Temmuz 1313, s.480

Zarif bir üsluba sahip İngiliz şairlerinden Matmazel Jan Incluv ve tıp dünyasında yaptığı çalışmalarla ünlü Doktor Mösyö Jon Şarl Buknel anlatılır. Diğer resimler için yapılan izahata yer kalmadığı için bu resimlerin gelecek nüshaya bırakıldığı duyurulur.

Resimlerimiz

N.43, 19 Ağustos 1313, s.515

Savaş sırasında Rıza Alayı Kumandanlığı'na tayin olan ve büyük başarılar kazanan Kaymakam Halil Beyefendi anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.47, 18 Eylül 1313, s.179

Sir İşmid (Ashmead) Bartlett, saadetli Hasan Beyefendi, müşîr devletlü Fonder Goliç Paşa Hazretleri hakkında bilgi verilir.

Resimlerimiz

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.587-588

Prens Prinsig'in siyasi yaşamı ve Duyûn-ı Umûmiye'ye atanması, başarıları anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.67, 12 Mart 314, s.241

Keşşâflıkta şöhret-i mahsûsayı hâiz olan İngiltereli Mösyö Henri Afrika'da icrâ eylemiş olduğu seyahatten döner dönmez Mısır cihetine bir cevelân icrâsını tasvî eder.

Resimlerimiz

Ek.69, 16 Mart 314, s.248

Merhum Avni Bey alt başlıklı yazıda Avni Bey'in hayatı anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.70, 2 Nisan 314, s.253

Yazıda Madam Harikle'nin tercüme-i hâli anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.72, 16 Nisan 314, s.256

Müthiş Bir Düello, Havana'nın Manzarası, Madam la Baron de Hirş (Hirsch) alt başlıklıdır. Brüksel civarında vukû bulan düello resmi, Havana'nın manzarası, Madam la Baron de Hirş'in tercüme-i hâli anlatılır.

Resimlerimiz

Ek.80, 18 Haziran 314, s.292

Merimak /Merrimac savaşının kahramanı Rişmond Person Hobsın (Richmond Pearson Hobson) adlı kişinin tercüme-i hâli yer alır.

Resimlerimiz

N.1, 29 Nisan 315, s.14

Pazar Kayığı, Kâğıthâne, Samoa alt başlıklı yazılarda Boğaziçi sakinlerinin İstanbul'a gelip gitmeleri için umûmi taşıma araçları olan pazar kayıklarının İtalyalı ressam Préziosi tarafından resmedilmesi, 3. Sultan Ahmed Han zamanında Damat

İbrahim Paşa delaletiyle imar buyurulan Kâğıthane'nin en güzel mesire yerlerinden biri olması, Polinezya'da bulunan Samoa Adası hakkında coğrafi bilgiler anlatılır.

Resimlerimiz

N.2, 6 Mayıs 315, s.30

Japonya'da Resmî Selam, Tophâne Kılıç Ali Paşa Câmî Avlusu alt başlıklı yazılarda Japonya'nın tuhaf ve garip olarak nitelediği adetlerinden biri selamlama; Kırım Muharebesi esnasında Dersaâdet'te bulunan İtalyan ressamın Kılıç Ali Paşa Câmîi ve çeşmeyi resmetmesi yer alır.

Kayık Yarışları Hakkında Bazı Malumat-ı N.16, 19 Ağustos 315, s.252

Umumiye

Sabah gazetesindeki makaleden iktibas edilen yazı, kayık yarışlarının hangi memlekette, hangi tarihte, nasıl icra edildiğine ve Avrupa'da icrâsına kimlerin vesilesiyle geldiğine dairdir.

Mesud Remzi

Heremleri

N.9, 24 Haziran 315, s.137-138

Mısır heremleri, en bilinenlerinin hangileri olduğu ve inşası hakkında bilgi verilir.

Sin. Elif (اس)

Küre-i Arz Kütüphâneleri

Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.104-105

Kütüphanelerin tesis ve teşekkülünün pek kadîm olduğu söylenir. Bu durum kurulan ilk kütüphanelerden yola çıkılarak ispat edilir. Miladî 13. asırda yazı kâğıdının ve fen alanındaki gelişmelerin tesiriyle kütüphane tesis ve teşekkülü tezâyüt eder.

Yenişehirizâde Hâlid Eyyûb

Mozambik'te Müslümanlar

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.10

Havâdis-i Medeniye bölümünde ülke hakkında, Mozambik'te yaşayan müslümanlar hakkında bilgiler verilir.

3.2.11. Felsefe

Doktor Nâzım Şerafeddin

Hissiyât

N.5, 27 Mayıs 315, s.67-69

İnsanın fikrinin zâhirden bâtına doğru meylettiği söylenir. En ziyade mütâlaa eyleyen kendisi iken kendisini en son tetkik eder. Hissiyât-ı beşeriyenin mütâlaa edildiği tarih pek eski değildir. Filozoflar, edipler ve şairler eserleri düzenlemek ve süslemek için her an heyecan ve duyguyu esas kabul etmişlerdir.

Hissiyât

N.6, 3 Haziran 315, s.83-86

Mabâd ve Nihâyet alt başlıklıdır.

Hüseyin Cahid

Saadet

N.48, 25 Eylül 1313, s.566-569

Saadet kavramı üzerine felsefî bir dille kaleme alınan yazı, Epikür gibi filozofların düşünceleri aktararak genişletilmiştir. Saadet, dünya hayatında insanın saadeti anlatılır.

Mehmed Zâti

Hikmet-i Tarih, İkinci Kısım

N.15, 2 Şubat 1312, s.175-176

Felsefe Katreleri bölümünde Hikmet Tarihi'nin esaslarını teşkil eden hadisat, insaniyet, müessirât kısımlarının Almanlar, İngilizler, Fransızlar tarafından tetkik edilmesi açıklanır.

Musa Kâzım

İnsan Nedir?

N.81, 25 Haziran 1314, a.963-966

İnsanın aciz bir varlık olduğu ifade edilir. Bu aciziyetine rağmen Cenâb-ı Hakk insanı diğer mahlukâtтан ayrı olarak bazı hususiyetlerle tezyin etmiştir. Akıl ve irade bunlardan ikisidir. Akıl kavramı ve bu kavramla ilgili çeşitli tanımlamalar yer alır.

İnsan Nedir? 2

N.83, 9 Temmuz 1314, s.987-990

Mantıkiyyûn, insanı hayvan-ı nâtık olarak tanımlar. Bu mevzu üzerine açıklama yapılır. Hakikat-i insâniye, mâhiyet-i insâniye üzerinde durulur.

Ulûm-ı Beşeriyeye Dair Bir İki Söz

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1023-1024

Nesir kısmı alt başlıklı yazıda iki kısımdan oluşan ulûm-ı insâniye ve idrakât-ı beşeriyeden birinin bedîhi diğerinin ise nazârî ve kesbî olduğu ifade edilir. Bütün bunların insana mahsus olduğu hayvanatın bunda nasibi olmadığı söylenir.

Felsefe

N.15, 12 Ağustos 315, s.233-235

Akıl, mahsusât-ı zâhiriye, mahsusât-ı bâtîniye, kuvve-yi zihniye, kuvve-yi hayâliye, kuvve-yi aklıye, kuvve-yi tecrîdiye kavramları üzerinde durulur.

Felsefe

N.16, 19 Ağustos 315, s.254-255

Kuvve-yi mutasarrîfe, kuvve-yi müfekkire, kuvve-yi vahîme kavramları üzerinde durulur. Yazının sonunda insan bedeninin baş, ayak, el gibi uzuvlardan oluşmasının

yanı sıra kuvve-yi akliyenin de birtakım kuvvetlerden oluştuğunun zannolunmaması gerektiği söylenir.

Felsefe

N.18, 9 Eylül 315, s.283

Mabâd alt başlıklıdır.

Rauf Zâti

Hikmet-i Tarih, İkinci Kısım

N.16, 9 Şubat 1312, s.189-190

Felsefe Katreleri bölümünde Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazıda tarih ile ilm-i hayatın birbirinin hemdemi olduğu, kavimler ilm-i hayatta ne ile meşgul olduysalar hikmet-i tarih hakkında o özellik ile meşgul oldukları açıklanır.

Sin Elif (اس)

Presantiman

N.10, 1 Temmuz 315, s.144-146

Kalbe Doğmak alt başlıklı yazı, bu kavram “sebepe tahtında olmayarak bir vaka ve hâdisenin kable’l-vukû’-ı sevk-i tabî ile keşf ve rü’yetinden ibaret” sözleriyle meşâhirlerin fikirleri etrafında açıklar.

Selânikli Hilmi

Tasvir-i Hissiyât

N.9, 24 Haziran 315, s.133-135.

İnsan bedenine hükmeden hissiyatın kaynağının dimağ olduğu söylenir. Mecburiyet-i tabîyyetten, istidâdın sevk-iyle zuhûr eden tabîyyetin temâyüllerden bahsedilir.

3.2.12. Fen ve Teknoloji

3.2.12.1. Fen

Ali Muzaffer

İlm-i Heyetin Ehemmiyeti

N.F., 15 Temmuz 1313, s.77-79

Yazıda ilm-i heyet yani astronomi ilminin hem maddî kâinata hem mevcudât âlemlerine hem fezâ ve zamana şâmil bir fen olması üzerinde durulur.

Musâhebe-i Fenniye

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.615-618

Amerika'nın Brokleyn şehrinde neşrolunan mühim bir gazetenin tertip ettiği suallerin ilimle meşgul cemiyetlere sorulduğu ifade edilir. Söz konusu sualler ve cevapları yer alır.

Güneş ve Alevleri

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.652-655

Kamil Flamerbon'un mühim bir makale-i âhiresinden muktebestir' alt başlıklı makalede fen ilminin gelişmelerinden bahsedilir. Bu yazıda güneş ve arz, güneşin mâhiyeti, sıcaklığı, güneşin hareketi ve diğer gezegenlerle kıyası yer alır.

Ali Rıza Seyfi

Musâhebe-i Fenniye

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.655-657

İlm-i tabakatü'l-arz hakkında bilgi verilir. Arz hakkında ve arzı oluşturan tabakalar ve arzın derinliklerine inildiği zaman ne tür mevâdda rastlanabileceği hakkında bilgi verilir.

Fırtına Martısı

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.659

Mütenevvia bölümündeki yazıda fırtına kuşları hakkında bilgi verilir. Fırtına kuşlarının tür özellikleri, isimlerinin nereden geldiği, dalgalı deniz üzerinde nasıl hareket ettikleri ve neden fırtınalı denizlerde yaşadıkları açıklanır.

Ayn. Elif. (ع)

Un ve Buğday Meselesi

N.24, 21 Mart 1312, s.380-382

Ziraat bölümünde yer alan yazıda Osmanlı ziraatinin terakkîsi için yerli buğday ve unun ecnebi buğday ve una karşı korunması, desteklenmesi ve gazetelerin-dergilerin bu konu hakkındaki tutumları anlatılır. Bir milletin terakkisinin yalnız erkeklerle kaim olmayıp kadınlara da ait olduğu ve bu sebeple yerli buğday ve un meselesinin kadınlarca da tetkik edilmesi gerektiği söylenir.

Avanzâde Mehmed Süleyman

Şişe İçinde Bir Fırtına

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.6-7

Tecrübe edilen yeni deney sayesinde hararetle deniz sularının buharlaşarak bulutlar şeklini almasına ve bir soğuk havaya tesadüf etmesiyle yoğunlaşarak yağmurun hâsıl olması durumuna kâni olmayanlara bu olay deneyle anlatılır.

Parmakların Harekâtıyla Mesâi-i Beşerin N.2, 6 Mayıs 315, s.18-19

Tetkik ve Tayini

İngiltereli Doktor William Jack'in bulduğu cihaz üzerine bir yazıdır. Bu cihaz, el ve parmakların mekanik hareketlerini tahlil ile maneviye-yi beşeriye tetkik eder.

Musâhebe-i Fenniye

N.3, 13 Mayıs 315, s.37-49

Bütün küre-i arzı saran havanın terkebâtı hakkında çeşitli fikirlerin mevcut olduğu söylenir. Azot ve oksijenden mürekkep havanın içinde argon isminde yeni bir gazın daha olduğu tespit edilir. Dört unsurdan biri olan havanın yalnız insan hayatı üzerine değil maddî-manevî eşya ve maddeye tesiri olduğu hakikati kabul edilir.

Cemil Efendi/Zehâvîzâde Cemil Sıdkı

Câzibe ve Dâfia

N.36, 3 Temmuz 1313, s.424-427

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan makale E'l-Kâinat müellifi tarafından ihdâ buyurulmuştur. Câzibe ve dâfia/ çekme ve itme kuvvetini/kanununu açıklayan bir yazıdır.

Câzibe ve Dâfia

N.37, 10 Temmuz 1313, s.438-442

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan makalede cazibe ve dâfia kuvvetlerini anlatmaya devam edilir. Cisimler üzerindeki tesirleri anlatılır.

Civani Kirallı (Giovanni Kirallı)

Ziraat

N.5, 27 Mayıs 315, s.69-71

Mülâhazât-ı Evveliye, 1-Târih-i Terakkî-i Ziraat: Barbarlık, Çobanlık, Ziraat Devirleri alt başlıklı yazıda ziraatın ehemmiyeti, değeri, bir memleketin mamuriyeti, halkının saadet ve serveti üzerine olan tesirâtı şimdiye kadar pek çok kez açıklanmış olmasına rağmen ziraat devrinden önceki aşamalar göz ardı edilmiştir. Bu sebebe binaen makalede barbarlık, çobanlık ve ziraat devirleri açıklanır.

Ziraat

N.8, 17 Haziran 315, s.120-122

Çobanlık Devri alt başlıklı yazı Konya vilayeti baytar müfettişi tarafından yazılmıştır. Avcılıktan çobanlık mesleğine geçiş ve bu değişimin neticeleri anlatılır. İklimi uygun, suyu bol, ovaları geniş yerlere giderek hayvanlarının sayısını kısa sürede artırmaları, toprağı işlemeleri anlatılır.

Ziraat

N.9, 24 Haziran 315, s.135-137

Çobanlık Devri mabâd alt başlıklıdır.

Doktor Cemal

Tabâbet-i Baytariyenin Ehemmiyeti

N.14, 5 Ağustos 315, s.211-215

Makâlât-ı Baytariye bölümünde yer alan yazıda hayatın akışına kapılmış bir insan topluluğuna bakıldığında herkes, her hükümet kendi mensup olduğu milletin refah ve saadetini sağlamak için bulunduğu zamanın marifetiyle vicdan ve fikri nurlandırmak gayretinde olduğu görülür. Hayvanların insanların gıdasını temin etmeleri hususundaki faydaları, hayvanatın sanayinin anahtarı, fennin ilerlemesinin rehberi olduğu anlatılır.

Hüseyin Mazhar

Baltık Denizinden Karadeniz'e Kömürsüz N.5, 27 Mayıs 315, s.75-76

Ateş

Terakkiyât-ı Fenniye ve Medeniye bölümünde yer alan makalede gemilerin geçebileceği kadar büyük bir kanal vasıtasıyla Karadeniz'i Baltık Denizi'ne bağlamak ile ilgili tasavvur söz konusu edilir. Amerikalı mucit, fizikçi Nikola Tesla'nın arzı bir taşıma aracı olarak kullanıp telsiz telgraf nakletmek ve güneş ışıkları gibi göze dokunmayan fotoğraf ahzine sahip suni bir aydınlık hâsıl etmek gibi projelerinden bahsedilir.

İbn-i Reşid Ali

Baytarlığın Lüzumu

N.F., 15 Temmuz 313, s.89-95

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda baytarlık fenni ile vücûd-ı hayvanâta istilâ eden birçok hastalıktan kurtulma çareleri bulunmasından bahsedilir. Baytarlık fenninin ehemmiyeti, faydaları, insanlığa sağladığı kolaylıklar anlatılır.

İmzasız

Neft Yağı

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8

Malumât-ı Nâfia bölümünde yer alan yazıda petrol kelimesinin kökeni hakkında bilgi verilir. Petrol denilen bitkinin yağı ve bu yağın hususiyeti, kaynağı ve faydaları üzerinde durulur.

Karın Mürekkebatı

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63

Mütenevvia bölümünde yer alan yazıda bir avuç kar içindeki mürekkebatın tahlili ile ilgili yapılan deney anlatılır.

Markoni Telgrafı

Ek.36, 3 Temmuz 313, s.135-136

Fen Postası bölümünde yer alan yazıda Markoni adında İtalyan bir gencin tercümesi hâli yer alır. Bu gencin telgraf âletini icadı anlatılır.

Musâhebe-i Fenniye

N.8, 17 Haziran 315, s.114

Ağdiye/gıdalar, tagaddi/beslenme, beslenme çeşitleri, hücrenin ne olduğu açıklanır. Sumatoz, alüminyumlar hakkında bilgi verir. 114-117. sayfalar yer almamaktadır.

Kunduzlar

N.17, 26 Ağustos 315, s.272

Kunduzların tür özellikleri, fiziksel özellikleri ve meskenleri hakkında bilgiler verilir.

Mesud Remzi/M. Remzi

Yayın Balıkları

Ek.5, 27 Mayıs 315, s.17

Yayın balıklarının hangi mevsimde hangi isimleri aldıkları, hangi bölgede yaşadıkları, biyolojik özellikleri, mevsim geçişlerinde göç etmeleri, yaşayış biçimleri, yayın balığı avcılığı hakkında bilgi verir.

Kiraz

Ek.6, 3 Haziran 315, s.21

Kiraz meyvesinin tarihi yolculuğu, kirazın terkibinde bulunan mevâdd hakkında bilgiler yer alır.

Kiraz

Ek.7, 10 Haziran 315, s.24

6. nüshadan devam edilir.

Musâhebe-i Fenniye

N.15, 12 Ağustos 315, s.235-238

Sıhhat-ı umûmiye, DaelKeul (Alkolizm), Bira mayası, Sarmaşık yaprakları ve meyveleri ile ilgili yazıdır.

Musâhebe-i Fenniye

N.18, 9 Eylül 315, s.284-286

‘Bundan evvelki musâhebemizden devam’ notuyla yayımlanır. ‘Sarmaşık yaprakları, sarmaşık yapraklarının kuvve-i semiyesi, sarmaşık yapraklarını çiğnemekten men, kuşlarda terahhum, iki başı karanın hikâyesi’ gibi konular hakkında bilgi verilir.

Muhyiddin

Vâhid-i Harâret ve Vâhid-i Amel

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s..670

Harâreti belirlemek hususunda kullanılan sıcaklık ölçme aletlerinden ve bunların keşfinden bahseder.

Sertabip Nuri

Melekât-ı Akliyeye Bir Nazar

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1052,1056

İnsanı aciz ve pek zayıf olmasına rağmen diğer mahlukâtan ayıran iki hususun akıl ve konuşma olduğunu söyler. Aksâm-ı Akl, Sıklet-i Dimâğ, Faaliyet-i Akl veya Kuvve-yi Mezkûre, Hâtıme alt başlıklarından oluşur. Ayrıca ‘Resimli Gazete’ yazıyı beğendiğini ifade eden bir yazı yayımlar.

Tabip Ebu Lütfi Nâzım

Musâhebe-i Fenniye

N. 9, 24 Haziran 315, s.130

“Geçen haftaki musâhebemizin nihâyeti” notuyla yer alan yazıda ağdiye/gıdalar, tagaddi/beslenme, beslenme çeşitleri, hücrenin ne olduğu açıklanır. Sumatoz, alyumozlar hakkında bilgi verir.

Musâhebe-i Fenniye

N.13, 26 Temmuz 315, s.186-189

Işığın tıptaki uygulaması, ışık banyoları, renkli ışıklar, hayvanlara ve bitkilere tesiri, menekşe renkli ışık ile hayvanların semirtilmesi, rengin baskıdaki uygulaması, kırmızı oda, mavi oda, tabiattaki kırmızı ve yeşil, çiçekler gibi konularla ilgili yazıdır.

Vizantal

Hayvanlarda Lisan

N.40, 31 Temmuz 1313, s.474-475

Mütenevvia bölümünde yer alan makale bir araştırmacının hayvanat bahçesindeki maymunun konuştuğunu duymasıyla ilgilidir. Her hayvanın kendine mahsus bir dili olduğunu iddia eder.

Yusuf Ziya

Barkîre Binmek

N.14, 5 Ağustos 315, s.215-217

1-Binici ve Barkîr alt başlıklı yazıda biniciliğin pek çok kere tecrübe edilerek elde edilebilecek bir fen, bir sanat olduğu; her binicinin en evvela barkîr ile kendi harekâtı arasında bir ahenk oluşturmaya çalışması gerektiği; fena ve iyi huylu barkîrler ve davranış şekillerinin nasıl olduğu; binicilikteki belli başlı kaidelerin neler olduğu ifade edilir.

Barkîre Binmek

N.17, 26 Ağustos 315, s.266-268

“Binek Elbisesi” “Ata Binmek Yere İnme” “Dizginlerin İdaresiyle Tesirâtı” alt başlıklı yazıda at biniciliği hakkında bilgiler resimler eşliğinde anlatılmıştır.

3.2.12.2. Teknoloji

Ali Rıza Seyfi

Gemicilik, Sahil Fenerleri

Ek.37, 10 Temmuz 313, s.140-141

Medeniyet intişâr ettikçe ticaret de tevsî eder. Ticaretin önemli vâsıtası olan gemi seferlerini emniyet altına almak ve gemicileri her an marûz kaldıkları durumlardan haberdâr etmek için inşâ edilen fener kaleleri anlatılır.

Gemicilik, Sahil Fenerleri

Ek.38, 17 Temmuz 313, s.145

Mabâd adet 37 alt başlıklıdır.

Mesud Remzi

Arabalar: Öküz Arabalarından Otomobil

Arabalarına Kadar

N.6, 3 Haziran 315, s.92-94

Paris, Londra, Hindistan gibi ülkelerde kullanılan araçlar, modelleri sıralanır. Araçların sosyal statüsüne göre kimler tarafından kullanıldığı hakkında bilgi verilir.

Arabalar: Öküz Arabalarından Otomobil N.7, 10 Haziran 315, s.104-106

Arabalarına Kadar

Mabâd ve Hitâm alt başlıklıdır.

3.2.12.3. Tıp

Ayn. (ع) Nuri

Musâhebe-i Fenniye

N.1, 29 Nisan 315, s.6-7

Avrupalı doktorların kızamık, suçiçeği, akciğer iltihabı gibi hastalıkları tedavi yöntemleri anlatılır. Petrol gazı yağının hem besleyici hem de güçlendirici olduğu hakikati ifade edilir.

Avanzâde Mehmed Süleyman/ Avanzâde Süleyman

Sahâif-i Hıfzu's-Sıhha-i Etfâlden Birkaç N.F., 15 Temmuz 313, s.103-108
Sahife

Çocukların aile ve fertleri iyileştiren ve mutlu eden canlılar olmasından bahsedilir. Çocuk hakkında revâ görülen kayıtsızlık ve dikkatsizlik örneklerle izah edilir. Çocukların doğumdan itibaren nasıl beslenilmesi gerektiği, yakalandıkları hastalıklar anlatılır.

Musâhebe-i Fenniye

N.4, 20 Mayıs 315, s.52-54

Avrupa'da medeniyet kelimesinin mukaddes bilinmesi eleştirilir. İyi yanlarının olduğu gibi kötü yanlarının da olduğu hakikatini kabul etmek gerektiği söylenir. Medeniyetin ilerlemesi, toplumun sağlık yapısını da olumlu yönde etkiler. Bu bahisle Afrika'daki insanların durumundan bahseder. Müslüman halk İslam dininin getirdiği temizlik hassasiyeti ile gayrimüslim halka nazaran daha sağlıklıdır.

B. Te. (ت)

Hâmil Kadınların Hıfz-ı Sıhhati

N.24, 21 Mart 1312, s.384

Hıfz-ı Sıhhat bölümünde yer alan makalede hamilelik, hamilelik süreci, hamileliğin kadın vücudunda sebep olduğu tebeddülât hakkında bilgi verilir.

Doktor Abidin

İpnotizm

N.12, 15 Temmuz 315, s.171-175

“Taht-ı Tesirinde Bir Harîk Cinayeti İhkâr” alt başlıklı yazı Paris’te doktor olan bir kişinin verdiği derslerden oluşur. “Bir şahsın uyku telkin mıknaatısı tesiriyle bir yön veya bir cinayet düzenleyebilir mi?” sorusu etrafında şekillenen bir makaledir.

İpnotizm

N.13, 26 Temmuz 315, s.191-195

Geceleri korkunç rüyalarla muztarip olan bir hastaya doktoru uyguladığı hipnoz yöntemi tedavisi ve aşamaları anlatılır.

İmzasız

Sağırılığın Tedavisi, Sağırılığın Tedavisi, Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37

Jelatinin Kâtiü’n-nezf Hâssası, Hâmız-ı

Fenîkin Müzâdîsi

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümündeki yazılarda tıbbın terakkiyatı neticesinde sağırılık tedavi edilebilecektir. Jelatin mahsullerinin dahi tahsîr edilerek mekanik olarak nezef gibi etkili oldukları anlaşılmıştır. Bir tabibin sirkeyi hâmız-i fenîkteki semiyâtın izâlesi için mükemmel bir ilaç olarak görmesi anlatılır.

(Muâfiyet)ten İtiyât, Hıfz-ı Sıhhatin Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37-38

Muâfiyet Üzerine Tesir

İnsanın bu âlemde neye alışırса mezara kadar alıştığı o şeyle uğraşacağından daima fezâil-i ahlâk ile muttasıf olması gerektiği ifade edilir. Hıfz-ı sıhhatin vücudu

sağlıklı tutabilmek ve hastalıkları bir dereceye kadar muâf tutabilmek için ziyade bir ehemmiyeti olduğundan bahsedilir.

(Muâfiyet)ten İtiyât

Ek.12, 12 Kanunusani 1312, s.41-42

Mabâd adet 11 alt başlıklıdır. Ahlâk-ı Fâzilenin (Muâfiyet) İle Münasebeti, Kuvâ-yı Hamsenin Muâfiyet Üzerine Tesiri alt başlıkları yer alır.

Tannalbumin

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.58

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde yer alan makalede tannalbumin adlı ilacın kim tarafından bulunduğu, etkileri, nasıl ve hangi dozda kullanılması gerektiği hakkında bilgi verilir.

İstisâl-i Tihâl Ameliyyat-ı Mühimmesi

N.22, 7 Mart 1312, s.339

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde yer alan yazıda 5 Şubatta meşhur operatör miralay izzetli Cemil Beyefendi tarafından yapılan istisâl-i tihâl yani “dalak çıkarmak” operasyonu anlatılır.

M. Muslihiddin

Musâhebe-i Fenniye

N.7, 10 Haziran 315, s.98-99

Saçları kestirmek için gidilen salonlarda, dükkânlarda kullanılan alet ve edevât vasıtasıyla insana bulaşan hastalıklar, bakteriler ayrıntılarıyla anlatılır. Bu gibi yerlerde hassas olup temizlik noktasında azami dikkat etmek gerektiği vurgulanır.

M. Süreyya

Frenki İlletin Taht-ı Kibriyetyeti ve Zibek-
i Milh Muzâafi İle Tedavisi, Treatement de la
Syphilis par l'yposulfate et de mereure

N.24, 21 Mart 1312, s.371-372

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde yer alan makalede Viyana etıbbasından Mösyö Rille isminde bir zat tarafından tavsiye edilen deva ve terkibi hakkında açıklamalar yer alır.

Mahmud Celal

İçilecek Sular

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.137-138

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde suların korunmasının insan sıhhati açısından ehemmiyeti anlatılır ve belli başlı madeni su çeşitleri hakkında bilgi verilir.

Mustafa Hayrullah

Musâhebe-i Sıhhiye

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.61-62

Takvimlerin işaretinden ziyade havanın hararetini, beden ihtisasâtını nazar-ı itibara almak hususuyla ilgili yazıdır.

Musâhebe-i Sıhhiye

Ek.19, 6 Mart 1313, s.69-70

Kıraathâneye giden yazarın bir okuyucu tarafından ikâz edilmesi söz konusudur. Yazdıkları bir makalede böyle yerlere gelmenin sıhhat açısından kötü tesiri olduğu söylenir. Yazar da durumun bir kereye mahsus olmasının kaideye aykırı olmadığını belirtir. Daha sonra tütün, afyon, rakı gibi maddeler hakkında konuşulur ve ülkenin durumu değerlendirilir.

İsfinahiye

Ek.21, 20 Mart 1313, s.78

Musâhebe-i Sıhhiye bölümünde yer alan yazıda ilkbaharda yetişen, beyni kuvvetlendirici isfinah adlı sebze hakkında bilgi verilir, hangi hastalıklara iyi geldiği açıklanır.

Mantufnül, Krezukin

Ek.31, 29 Mayıs 1313, s.115-116

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde yer alan yazıda bu cisimleri keşfeden kişiler, cisimlerin mâhiyeti ve etkileri hakkında bilgi verilir.

Osman Rahmi

Muâfiyet, Havâss-ı Hamsenin Muâfiyet Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.45-47
Üzerine Tesiri, Ömr-i Ebedî İle Mevt

Mabâd alt başlıklıdır. Havâss-ı hamse anlatılır. İnsanda bunların yanı sıra akıl melekesi olduğundan bahsedilir. Diğer bir başlık altında ise insan için hayat ne kadar tabî ise mevtin de o kadar zaruri ve aşikâr olduğu beyan edilir.

Rıza Hayatî

Pepsin ve Pankreatinin Fi'l-i Hazmda Tesirât-ı N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.102-103
Muhtelifesi ve Pankreatinin Diğer Bir Fi'l-i
Mühimmi

Tıp bölümünde yer alan makalede pepsin yani mide enzimi ile pankreatinin sindirme esnasındaki tesiri, önemi anlatılır.

Pepsin ve Pankreatinin Fi'l-i Hazmda Tesirât-ı N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.118-119
Muhtelifesi ve Pankreatinin Diğer Bir Fi'l-i
Mühimmi

Tıp bölümünde Mabâd adet: 9 alt başlıklı yazı yer alır.

Şükrü Osmanî/Osman Şükrü

Tîn-i Mahtûm

N.13, 19 Kanunusani 1312, s.154

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde Saadet gazetesinde neşrolunan bir makaleden yola çıkarak mühürlü toprak (tîn-i mahtûm) hakkında bilgiler yer alır.

Fen Postası

N.23, 21 Mart 1312, s.363-364

Ecsâm-ı Keşf-i Bî-mürûr Eden Teşa'şuât-ı Gayr-ı Meriyye, Dâhil-i Rahm Fotoğrafi, Bî-levn Safra alt başlıklıdır. Fransa Fen Akademisi'nden Henri Bekerel'in alüminyum gibi fosforlanma özelliğine sahip bazı mevadd-ı ecsam-ı keşfiyyeyi mürur eyleyen teşâ'şuâtı neşreylediklerini beyan ettiği duyurulur. Rahmin içinin görülebilmesi, bazı hastalık durumlarında mevadd-ı melune-i safranin kaybolması ile ilgili bilgiler verilir.

Somatozun Marzia Kadınlarda İnfirâzı N.22, 27 Mart 1313, s.261-262
Üzerine Tesiri

Mevâdd-ı Tıbbiye bölümünde Soma tuzunun tanımı yapılır, faydalarından bahsedilir ve kullanımının nasıl olması gerektiği tarif edilir.

İşret İptilas

N.23, 14 Mart 1312, s.363-364

İçkiye düşkünlük, Avrupa'nın bu duruma karşı aldığı tedbirler, istatistik, işret müptelaları üzerine deneyler, işret üzerinde Avrupa'da neşrolunan yeni bir eser, Avrupa mektep çocukları, sara ve ahmak çocuklar gibi çeşitli konuları içeren yazıdır.

3.2.12.4. Mekanik

Hasan Fahreddin / H. (ح) Fahreddin

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.680-681

Tek raylı demir yolu yapımı ve bu rayların mekanik sistemleri, inşa edenleri ve hangi ülkelere yapıldığı ile ilgili makaledir.

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.58, 8 Kanunusani 1313, s.693-695

Mabâd adet 57 alt başlıklıdır.

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.59, 15 Kanunusani 1313, s.703-704

Mabâd adet 58 alt başlıklıdır.

Tek Raylı (Bir Demirli) Demiryolu N.62, 5 Şubat 1313, s.739-741

Mabâd adet 59 alt başlıklıdır.

3.2.12.5. Sanayi

İmzasız

İğneler N.24, 21 Mart 1312, s.382-384

İğnelerin Delinmesi, mabâd adet 55 alt başlıklı yazı Sanayi bölümünde yer alır. İğnelerin tefriki, temizlenmesi, sertleştirme ameliyesi, iğnelerin yakıtlara vaz'ı gibi konular hakkında bilgilendirici bir yazıdır.

3.2.13. Siyaset

Hüseyin Nazmi

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.9-10

Hariciye memurları ile ilgili eserlerin yetersizliğini ifade eder. Diplomatlar hakkında bilgi verilecektir.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.34

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde Mabâd:2 alt başlıklı yazıda diplomasi ve diplomatların ortaya çıkış sebepleri hakkında genel bilgiler içerir.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.44-45

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde diplomasi ve diplomatların ortaya çıkış sebepleri hakkında genel bilgileri ve sefaretname türünde eser isimlerini içerir.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar

N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.66-67

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde Mabâd:4 alt başlıklı yazıda diplomasi ve diplomatlar hakkında genel bilgileri ve Diplomasi ve Bazı Mütalaâtlar alt başlığını içerir.

Memurîn-i Hâriciye

N.13, 19 Kanunusani, s.152-154

Mabâd Adet: 11, Hukuk-ı Mahsûsa-i Düvel Gazetesi, İkinci Fasıl Hakk-ı Sefâret alt başlıkları olan yazı konsolosların görevleri, konumu ve elçiliklerin haklarından bahseder.

Memurîn-i Hâriciye

N.16, 9 Şubat 1312, s.190-191

Mabâd adet: 14, Fasıl 3: İcrâ-yı Hakk-ı Sefâret, Fasıl 4: Memurîn-i Hâriciyenin Tayinine Dair Şerâit-i Umûmiye alt başlıklı yazıdır.

Memurîn-i Hâriciye

N.19, 6 Mart 1313, s.224-226

Mabâd adet: 17 alt başlıklı yazıda ikinci sınıf elçiler, orta elçiler, alelade orta elçiler, adi memurlar gibi tabirler açıklanır.

Memur-ı Siyasiyenin Erkân-ı Maiyyeti

N.20, 13 Mart 1313, s.237-238

Memurîn-i Hâriciye bölümünde mabâd adet: 18 alt başlıklı yazı her elçinin memuriyet vazifesinde kendisine yardım edecek maiyyeti bulunması durumu açıklanır.

Memurîn-i Hâriciye

N.22, 27 Mart 1313, s.258-259

Mabâd adet 21, 8. Fasil: Memurîn-i Siyasiye Kabulü alt başlıklı yazı elçilerin hükûmet yöneticileri arasında muhabir işlevi gördüğünü söyler. Tavsiyenâmeler, pasaport kavramları, elçi merasimleri açıklanır.

Hukuk-ı Beyne'd-Düvelde Hukuk-ı N.24, 10 Nisan 1313, s.283

Harp, Harp ve Esbâbı

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazı Paris Mekteb-i Hukuk Mualliminin eserinden alınmıştır. Devletlerarası sulh ve harpten bahseder. Bu zamanlarda devletlerin nasıl hareket etmesi gerektiğini, riayet edilmesi gereken kuralların neler olduğu açıklanır.

Memurîn-i Hâriciye

N.25, 17 Nisan 1313, s.298-299

Mabâd adet 22, Ziyaret, Dokuzuncu Fasil, Onuncu Fasil alt başlıklı yazıda hâriciye memurlarının bağlı bulunduğu hükûmet ile olan münâsebeti, ve hariciye memurlarının vazifeleri hakkında bilgi verilir.

Hukuk-ı Beyne'd-Düvelde Harp

N.27, 1 Mayıs 1313, s.319

Makale-i Mahsûsa bölümündeki yazı devletlerin harp etme hususundaki kaidelerinden bahseder. Harp ilanı, hangi durumlarda olabileceği ve diğer hükûmete savaş durumunu işaret etmeleri gerektiği açıklanır.

Memurîn-i Hâriciye

N.28, 8 Mayıs 1313, s.335-336

İkinci Kısım: Memurîn-i Siyasiyenin Hükûmet Matbûalarıyla Muamelât ve Münasebeti, Üçüncü Kısım: Hükûmet Matbûası Tebeasını Himâye Hakkı alt başlıklarında zikredilen durumlar açıklanır.

Hukuk-ı Beyne'd-Düvelde Mütâreke

N.29, 15 Mayıs 1313, s.346-347

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazı mütareke bahsi, mütarekenin maksadı ve tarafların mütareke müzakeratını icra etmesi anlatılır.

Memurîn-i Hâriciyenin Hâiz Oldukları N.35, 26 Haziran 1313, s.414-415
Hukuk-ı İmtiyazât ve Müsâadât

Memurîn-i Hâriciye bölümünde Mabâd adet 28 ve Onbirinci Fasıl alt başlıklı yazıda memurların şahıs olarak sahip oldukları ayrıcalıklar anlatılır. Elçilerin harp ve sulh zamanlarındaki emniyet durumları anlatılır.

Memurîn-i Hâriciyenin Hâiz Oldukları N.40, 31 Temmuz 1313, s.475-478
Hukuk-ı İmtiyazât ve Müsâadât

Memurîn-i Hâriciye bölümünde mabâd adet 35, İkinci Kısım: Memurîn-i Siyasiyenin Mensûbiyeti İle Erkân-ı Maiyyetin Masûniyeti, Üçüncü Kısım: Memurîn-i Siyasiyenin İkametgâhlarının Masûniyeti alt başlıklı yazıdır.

İmzasız

Diplomasi Tarihine Bir Nazar N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.23

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde yer alan yazı, diplomasi ve diplomatların ortaya çıkış sebepleri hakkında genel bilgiler içerir.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.80

Memurîn-i Hâriciye yahud Diplomatlar bölümünde Mabâd 6 alt başlıklıdır. Diplomasi ve politika kelimelerinin hangi anlama tekabül ettiği açıklanır. Ayrıca ve bu kelimeler arasındaki farklılıklar ifade edilir.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.91-92

Mabâd adet: 7, Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde diplomasi ve politika kelimelerinin terâkib-i vasfiye suretleri, mâhiyetleri anlatılır.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar Mabâd 8 N.11, 7 Kanunusani 1312, s.127-128

Memurîn-i Hâriciye yahud Diplomatlar bölümünde Tarih, İlm-i Servet gibi başlıklar yer alır.

Diplomasi Tarihine Bir Nazar N.12, 12 Kanunusani 1312, s.138-140

Memurîn-i Hâriciye yahut Diplomatlar bölümünde Mabâd:11 alt başlıklı yazıda Fransızcanın diplomasi lisanı olma durumundan bahsedilir. Birinci Fasıl: Memurîn-i Hâriciye Hakkında Mülâhazât-ı Umûmiye alt başlığı yer alır.

Memurîn-i Hâriciye N.13, 19 Kanunusani 1312, s.152-154

Mabâd Adet: 11, Hukuk-ı Mahsûsa-i Düvel Gazetesi, İkinci Fasıl Hakk-ı Sefâret alt başlıkları olan yazı konsolosların görevleri, konumu ve elçiliklerin haklarından bahseder.

Memurîn-i Hâriciye N.17, 20 Şubat 1312, s.201-203

Mabâd adet: 16, Fasıl 5 alt başlıklı yazıda memurîn-i siyasiye-i hâriciyenin kaç sınıfa taksim edildiği açıklanır.

Yedinci Fasıl: Memurîn-i Hâriciyenin N.21, 20 Mart 1313, s.247-250
Hâmil Oldukları Evrâk

Memurîn-i Hâriciye bölümünde yer alan Mabâd adet 20 alt başlıklı yazıda itimadnâmelerden bahsedilir.

Devlet-i Aliye-i Ebed Müddet-Osmâniye N.24, 10 Nisan 1313, s.287-288
ve Yunanistan Beynindeki Arazi
Hakkında Malumât-ı Coğrafiye ve Hatt-ı
Hudût

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazı Paris Mekteb-i Hukuk Mualliminin eserinden alınmıştır. Devletlerarası sulh ve harpten bahseder. Bu zamanlarda devletlerin nasıl hareket etmesi gerektiğini, riayet edilmesi gereken kuralların neler olduğu açıklanır.

3.2.14. Askeriye

Ayn. (ع) Nâci

Askerlikte Şiir

N.15, 12 Ağustos 315, s.232-233

Askerlik mesleğinin kutsiyetinden bahseder. Askerde var olan aşk sayesinde ölüm bile pek hakîr ve zelîl görünür.

Ahmed Sıdkı

Musâhebe-i Askeriye

N.14, 5 Ağustos 315, s.203-205

‘Seyf İçin En Kuvvetli Pazu, Âsâr-ı Askeriyeye İhtiyaç ve Rağbetimiz, Bir Varaka’ alt başlıklı yazıda ‘seyf için en kuvvetli pazu tahsildir’ anlayışı savunulur. Her şeyin hazır bulunduğu say ve gayreti tercüme veya telif tarîkiyle askerî kütüphanemizi dahi kullanmanın, Türkçe yazılmış askerî eserlere rağbet göstermenin derece-i ehemmiyetinin aşikâr olduğu ifade edilir. Musavver Fenn u Edeb’in birkaç sayfasını askeri eserlere ayırdığı söylenir. Bununla ilgili erkân-ı harp zâbitânından Vehib’in askerî sohbetler ile ilgili yazı hakkında fikirlerini ifade eden varakası yer alır.

Musâhebe-i Askeriye

N.15, 12 Ağustos 315, s.224-226

Kısm-ı Askerî bölümünde Harp ve Silaha Nazar alt başlıklı yazıda milletlerin siyasi fikirlerini kabul ettirmek veya onları himaye etmek için kullanmaya mecbur oldukları şiddet aracı olan harp ve silah hakkında bilgi verilir.

Musâhebe-i Askeriye

N.16, 19 Ağustos 315, s.245-247

Kısm-ı Askerî bölümünde yer alan yazıda dumansız baruta göre müdâfaa, ön ve yan setr müfrezeleri, ileri hat, müdâfaa-yı esâsî ile ilgili açıklamalar yer alır.

Musâhebe-i Askeriye

N.17, 26 Ağustos 315, s.259-260

Kısm-1 Askerî bölümünde “Dumansız Baruta Göre Taarruz: Keşif Pîşdârları- Hasma Temas” alt başlıklı yazıda taarruza karar veren tarafın ilk düşüneceği şeyin düşmana dair sıhhatli malumat edinmek olduğu söylenir. Buna dair müdahaleler hakkında bilgi verilir.

İmzasız

Av Eslihasıyla Endaht Askerlik Nokta-i N.27, 1 Mayıs 1313, s.322
Nazarından Hâiz Ehemmiyettir

Mevâdd-ı Fenniye’den bölümünde Sürat-i Mahfûz, Mukâvemet-i Hevâ, Mabâd an 14 alt başlıklı yazı mermi, kurşun, küçük çaplı ağır kurşunlu silahlar ile ilgilidir.

Av Eslihasıyla Endaht Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.108-109

Mevâdd-ı Fenniye bölümünde mabâd adet 28 alt başlıklı yazıdır.

Mahmud Sadık

Çin’de Fikr-i Harp N.1, 29 Nisan 315, s.2-3

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda, Çinlilerin fikren ve cidden silahperver bir millet olup cengâverlik hissi kendilerinde olmadığından savaşta mağlubiyete düşmana merhamet etmek gibi terbiye-i mesûdiyenin tesirini de mülâhaza etmeleri gerektiği ifade edilir.

Manastırlı Rıfat

Islahât-ı Askeriye N.14, 5 Ağustos 315, s.218-219

Erkân-ı Harbiye kaymakamı tarafından kaleme alınan yazıda askerî atâşe demek olan ataşemiliter ve deniz askeriyesinden olan naval hakkında açıklamalar yapılır.

Vazifeleri, ehemmiyetleri açıklanır. At ağzası, at ölçüsü, at başları şeklinde alt başlıklarda açıklamalar mevcuttur.

Islahât-ı Askeriye

N.15, 12 Ağustos 315, s.229-230

At başlıkları, At Bin, At Bin Borusu, At Pusulası, At Dişi şeklinde alt başlıklar ve açıklamalar yer alır.

Islahât-ı Askeriye

N.17, 26 Ağustos 315, s.262-263

Mabâd alt başlıklıdır.

Mehmed Enisî

Torpedo Sitimbutlarının Vezâifi

N.F., 15 Temmuz 313, s.108-112

Fünûn-ı Bahriyeden bölümünde yer alan yazının Torpedo Sitimbutlarını Muhafazaya Mahsus Gemiler, Hülâsa-i Mütâlaât alt başlıkları vardır. Geçmişte yaşanan deniz savaşlarının torpedo ve sitimbutları hakkında verdiği fikir ile gelecekte yaşanacak deniz savaşları için bu küçük geminin ehemmiyeti zail olmamıştır.

Mülâzım-ı Evvel Mehmed Ali/Mehmed Ali

Av Eslihasıyla Endaht, Askerlik Nokta-i N.21, 20 Mart 1313, s.250

Nazarından Haiz Ehemmiyettir, Geri

Tepme

Mevâdd-ı Fenniye'den bölümünde râmîlerden ve atışlardan bahseder.

Av Eslihasıyla Endaht, Askerlik Nokta-i N.22, 27 Mart 1313, s.259-260

Nazarından Hâiz Ehemmiyettir, Geri

Tepme

Mevâdd-ı Fenniye'den bölümünde Mabâd anı 21 alt başlıklı yazıdır.

Av Eslihasıyla Endaht Askerlik Nokta-i N.24, 10 Nisan 1313, s.286-287
Nazarından Hâiz Ehemmiyettir

Mevâdd-ı Fenniye'den bölümünde Sûrat-i Mahfûz, Mukâvemet-i Hevâ, Mabâd anı 22 alt başlıklı yazı mermi ve barut ile ilgilidir.

Av Eslihasıyla Endahttan Mabâd Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.103-104

'Bu haftaki münderecâtın kesretine binaen bu makale bi'z-zarûre kapağa derç edilmiştir' dipnotuyla yer alan yazıda av silahlarıyla atılan mermiler hakkında bilgi verir.

Av Eslihasıyla Endaht Ek.30, 22 Mayıs 1313, s.113

Mevâdd-ı Fenniye bölümünde mabâd adet 29 alt başlıklı yazıdır.

Av Eslihasıyla Endaht Ek.31, 29 Mayıs 1313, s.116

Mevâdd-ı Fenniye bölümünde yer alan yazı mabâd adet 30 alt başlıklıdır.

Av Eslihasıyla Endaht Ek.33, 12 Haziran 1313, s.124-125

Mabâd adet 31 alt başlıklıdır.

Sadık Sabri (Erkân-I Harbiye Zabıtânından)

Birkaç Söz N.14, 5 Ağustos 1315, s.210-211

Topçu Keşif Kolu bölümünde Arazi-i Düşmanın Keşfi ve Tarassut notuyla yer alan yazıda topçu, topçuluk, top gibi kavramların askerlikteki ehemmiyeti, tesiri, harp esnasındaki kullanımı açıklanır.

Medhal, Arazi-i Düşmanın Keşfi ve N.15, 12 Ağustos 315, s.226-227

Tarassut, Hizmet-i Seferiye

Talimnâmesine Göre İstikşâf Hizmeti

Topçu Keşif Kolu bölümünde yer alan iki yazıda sahra topçusunun hayatının tazeliği, gençliği içinde bulunan bu sınıfın senelerdir devam eden değişim ve ilerleme içinde teçhizatının, silahlarının, teşkilatının ve icrâyesinin değiştiği ifade edilir. Topçu neferinin askerlikteki konumu, vazifeleri, önemi, sefer hizmeti hakkındaki kaideleri, vazifelerin açılımlarının kimlere ait olduğu, kimler tarafından yapılması gerektiği anlatılır.

Topçu Keşif Kolu

N.16, 19 Ağustos 315, s.247-248

Mabâd alt başlıklıdır.

Topçu Keşif Kolu

N.17, 26 Ağustos 315, s.261-262

Mabâd alt başlıklıdır.

Sahra Topçu Talimnâmesine Göre İstikşâf N.18, 9 Eylül 315, s.279-280

Hizmeti

Topçu talimnâmesi, topçunun ancak kendisi için yapacağı hizmetlerin keşfi hakkında bazı talimat vermektedir. Bu talimat topçu mevziinin keşif ve araması ile mevziye dâhil olmak üzere ileriye giderken geçilecek arazinin keşif ve gözlemine aittir. İstikşâf hizmeti topçu kumandanının işlerine kolaylık sağlar ve ehemmiyeti aşîkârdır.

Süleyman Nutkî

Torpedo

N.23, 3 Nisan 1313, s.276

Bahriye fen komisyonu azasından Süleyman Nutkî imzalı yazıda düşman gemilerini tahrip etmek için kullanılan esliha ve torpedo anlatılır.

Torpedo

N.24, 10 Nisan 1313, s.285-286

Mabâd adet 23 alt başlıklı yazıda torpidolar, sınıflandırılmaları ve hemen her milletin ordusunda kullanılması durumu hakkında bilgi verilmeye devam edilir.

Muharebât-ı Bahriyenin Mâhiyeti

N.F., 15 Temmuz 313, s.14-16

Fünûn-ı Bahriyeden alt başlıklı yazıda savaşlar, deniz savaşları ve savaşlarda ittihâz olunan usûl ve kavâit, donanmalar hakkında tafsilatlı bilgi verilir.

3.2.15. İktisat

Mehmed Şerif

İlm-i Servet

N.1, 29 Nisan 315, s.7-8

İlm-i servet, ekonomi-i politik kavramları üzerinde durulur. Lisandaki kullanımları eleştirilir. Bir ilmin esasının o ilimden çok zaman evvel mevcut olduğu ifade edilir. İlm-i servetin her ne kadar yeni olursa olsun kimya ilminden eski olması durumu mukayese edilir.

3.2.16. Mûsikî

Ahmed Midhat

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.7, 10 Haziran 315, s.99-102

Mösyö Henri Kop bir makalesinde kuşların, böceklerin güfteleri-besteleri hakkında yapılan birçok araştırma olduğunu söyler. Bir kuş öterken ağzından müzikanın hangi perdelerini çıkardığı, hangi harften mürekkep ne gibi sadâlara taallük eylediği

meselesi hakkındadır. Hakikatte de birçok bestekâr kuşların seslerini dikkatle dinler ve onları taklit eder.

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.8, 17 Haziran 315, s.117-119

Numara 7'den mabâddir

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.10, 1 Temmuz 315, s.142-143

Mabâd alt başlıklıdır.

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.11, 8 Temmuz 315, s.160,163

Mabâd alt başlıklıdır

Mûsikiyân-ı Tabiat

N.14, 5 Ağustos 315, s.206-208

Mabâd alt başlıklıdır

İmzasız

Mûsikî-i Osmanî Nazariyâtı

N.13, 19 Kanunusani 1312, s.151-152

Lisan-ı Elhân bölümünde Mabâd On ikinci Nüshamızdan dipnotuyla yer alan yazı Osmanlı musikisine mahsus kaidelerin yer aldığı eser ve mûsikişînâsların biyografileri, eserlerinin tetkiki hakkında eserlere olan ihtiyaç dile getirilir.

M. Rauf Yektâ

Lisan-ı Elhân

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.115-117

Mûsikî Nazariyâtı bölümünde Mukaddime Makamında Bir İki Söz alt başlıklı yazıda Osmanlı mûsikîsiyle ilgili mukaddime yazısı yer alır.

Lisan-ı Elhân

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.126-127

Mûsıkî-i Osmânî Nazariyâtı bölümünde Osmanlı mûsıkî makamları hakkında bilgiler Mabâd adet: 5, 10. Nüshamızdan dipnotuyla yer alır.

Lisan-ı Elhân

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.135-137

Mûsıkî-i Osmânî Nazariyâtı bölümünde Lisan-ı Elhân muharririne ait Osmanlı mûsıkîsi hakkında bilgiler yer alır.

Lisan-ı Elhân

N.15, 2 Şubat 1312, s.176-178

Mabâd adet: 13 alt başlıklı yazı mebhas-i sadâ tercümelerini öğrenci ve hatta hocalar tarafından anlaşılır olmaması dolayısıyla eleştirir.

Lisan-ı Elhân

N.17, 20 Şubat 1312, s.199-201

Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazıda Rauf Yektâ gazetede çıkan konuların çeşitliliği üzerinde durur ve mûsıkî tarihimizle ilgili eserlerin kendi eserinin yayınlanma zamana kadar olmadığını beyan eder.

Lisan-ı Elhân

N.19, 6 Mart 1313, s.223-224

Mûsıkînin de lisan gibi beşeriyetin tabii bir mahsulü olduğundan bahsedilir.

Lisan-ı Elhân

N.20, 13 Mart 1313, s.235-237

Mabâd adet: 18 alt başlıklı yazı mûsıkî biliminin bu kemâl derecesine gelmesine kadar uğradığı değişimlerin nasıl vukû bulduğunun izahıdır.

Lisan-ı Elhân

N.28, 8 Mayıs 1313, s.333-335

Mabâd adet 20 alt başlıklı yazıda Avrupa mûsıkîsi ile Şark mûsıkîsi arasındaki tefâvüt ve ihtilafın mahiyeti ve sebepleri hakkında ayrı ayrı inceleme yapmak gerektiği söylenir.

Tedavi-i Bi'l-Mûsıkî

N.F., 15 Temmuz 1313, s.123-133

Makale-i Mahsûsa bölümünde yer alan yazıda mûsıkî ile hastalıkları tedavi etme yöntemleri, mûsıkînin kuvâ-yı maddiye ve maneviye üzerine olan tesiri anlatılır.

3.2.17. Haber

Avanzâde Mehmed Süleyman

Resimli İnsanlar

N.2, 6 Mayıs 1315, s.22-23

Avrupa ve Amerika’da vücuda resim naksettirmek son zamanlarda adet haline gelmiştir. Avrupalılar bu âdeti hem bir moda hem bir zevk haline getirir. Garip bir zevk, tuhaf bir adet ve kadim bir usul olarak ifade edilen resim yaptırma sanatının ilim ve fenle bir alakasının olmadığı beyan edilir.

İmzasız

Şuûn-ı Mûntahebe

Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.8

‘Hindistan gazetelerinden tercüme olunmuştur’ notuyla yer alır. Mektep, siyaset, eser tercümesi, bitki türleri gibi çeşitli konularda yapılan kısa haber yazılarıdır.

Garip Bir Hacer-i Semavî, Meşâhir-i Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10

Nisvânın Eğlenceleri

Mütenevvîa bölümünde yer alan iki ayrı yazıdır. Belçika’nın doğusunda görülen garip bir göktaş ile ilgili yazıdır. İngiltere’de yayımlanan bir gazetenin meşhur kadınların en ziyade eğlendiği oyunlar ile ilgili bir haberi anlatılır.

Japonya Kadınlarının Elbisesi, Paris Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12

Kütüphâne-i Millîsi, 1900 Sergisinde Bir

Balon

Japonya'daki kadınların evli yahut bekâr olma durumlarına göre elbise giydikleri ve hatta bu kişinin yaşının tahmininin mümkün olduğu söylenir. Paris Milli Kütüphanesi'nde yer alan kitap sayısı 2,200,000 olarak tespit edilir. Paris'te cesîm bir balon görüleceği ile ilgili kısa haber yazısıdır.

Kahve Paris'te Ne Vakit İçildi?

Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazıda Madagaskar hükümetinin kahve ile ilgili ıslahatları, Parislilerin kahveyi Osmanlı büyükelçisi Süleyman Bey'den görüp içmeye başlamaları ve kahve içmenin Fransa'nın her yerine yayılıp kibarlar arasında moda haline gelmesi anlatılır.

Röntgen Şuâî ve Edison, Çiçeklerden Şifa

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazılarda Amerikalı meşhur Edison'un röntgen ışıklarını kullanarak âmâları tedaviye çalıştığı ve bir gazetede çıkan habere göre genç bir kıza uyguladığı yöntemle gözlerini açmaya vesile olduğu duyurulur. Macar etıbbâ-ı hazîkasından biri güzel kokulu, râyihalı ezhârın hastalara iyi geldiğini iddia eder.

Meşhur Taviller

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.58-59

Dünyadaki meşhur en uzun boylu insanlar, boy uzunlukları, yaşadıkları ülke ile birlikte verilir.

Avustralya'da Makinecilik, 211 Defa Ek.18, 27 Şubat 1313, s.67

Seyr u Sefer Etmiş Bir Gemi

Mütenevvîa bölümünde yer alan yazılarda Avustralya hükümetinin demir yolları inşâsı terakki ettikçe tren ve lokomotiflerin İngiltere'den değil kendi ülkelerinden temini için harekete geçmesi anlatılır. Diğer yazıda ise 211 defa seyahat eden gemi hakkında bilgi verilir.

Acâib-i Hilkatten: Duhter-i Lihyedâr

N.33, 12 Haziran 1313, s.396

Çocukluğundan itibaren yaşıtlarına nazaran oldukça kilolu bir gencin anlatımı söz konusudur.

Gayet Nahif Bir Adam

N.33, 12 Haziran 1313, s.396

Çocukluğundan itibaren yaşıtlarına nazaran oldukça kilolu bir gencin anlatımı söz konusudur.

Fıkarât-ı Târihiye

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.586

Fransa'da bir köşkte kâin olan kimsenin kurbağa seslerinden rahatsız olmamak için neler yaptıkları, Roma'da bir mahkemenin bir kararı alırken ne kadar titiz davrandığı, vaktiyle tedavi etmekle mesul olduğu insanların hiçbirine afiyet sağlayamayan doktorun hapis cezasına çarptırıldığı haberleri yer alır.

İkdam Koleksiyonundan Menkûldür: N.59, 15 Kanunusani 1313, s.702
Ebu's-Seyfîn

Hacı Ahmed'in kılıç kullanmadaki mahareti, şanınin yurt dışına kadar yayılması ve aldığı mükâfatlar, Paris'e seyahati anlatılır.

Telgrafla Resim Yapmak

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.708

Telgrafın eskiden bir kimseden başka kimseye haber göndermek amacıyla kullanılırken Amerika'da telgrafla ilgili bir icat sayesinde bir yerden başka bir yere resim de gönderilebileceği duyurulur.

Askerî Balonu

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.720

Alüminyumdan yapılmış balon anlatılır.

Nil Sularından İstifade, Kahvenin Ek.19, 6 Mart 1313, s.70-71

Antiseptik Olduğu, Fransa'da Kibrit

Sarfiyâtı

Mütenevvia bölümünde adı geçen başlıklar ile ilgili açıklamalar yer alır. Nil sularından istifade edebilmek için kurulan tesisler, kahvenin antiseptik özelliğinin

mikroplar aracılığıyla deneyde ispat edilmesi, Fransa’da kibrit sarfiyâtına dair tutulan istatistikler ile ilgili yazıdır.

Röntgen Şuaâtı ve Gümrükler

Ek.37, 10 Temmuz 313, s.139-140

Havâdis-i Medeniye bölümünde yer alan yazıda gümrük müdürü ile saatçi arasında geçen iddialaşma anlatılır. Gümrükten kaçak eşya geçirme olayları eskiden olmuşsa da bugün röntgen ışıkları sayesinde önlenilebilecektir.

Hacı Halil Ağa

Ek.87, 6 Ağustos 314, s.319-320

Aydın vilayeti dâhilinde bir dağ köyüne cami inşa ettiren Hacı Halil Ağa isimli zât hakkında bilgi verilir, yaptığı hayrın İslam dini açısından ehemmiyeti anlatılır ve tebrik edilir.

Tereyağlı Ekmekten Gazete, Kadirşinâs N.1, 29 Nisan 315, s.14

Kadınlar, 150,000 Franga Bir Mendil

Mütenevvia bölümünde yer alan yazılarda Almanya’da tereyağlı ekmek üzerine renkli yağlarla her türlü havadisât-ı hâriciye ve dâhiliyeyi tab‘ ve naksettirdikten sonra gazete şeklinde yayına çıkarması; İtalya’da Npoli vekilleirnden ve feministlerin pişvârı Salvatore Morelli’nin kadınlar için yaptığı hizmetler ve müdafaasını takdir eden Matmazel İrma-Melani-İskodik İtalya’nın belli şehirlerinde konferans verip elde edilen gelire Morelli’nin memleketine mûmaileyhin heykelini yaptırması; İtalya kraliçesinin 150,000 frank değerinde nakışlı mendili ve değeri anlatılır.

Sunî Dişlerin Rahatsızlığı, Kâğıttan N.2, 6 Mayıs 315, s.30

Bârkîr Nalı ve Kundura, Söz Söyleyen

Saatler

Mütenevvia bölümünde yer alan yazılarda yaşlı insanların et ve benzeri yiyecekleri kolaylıkla yiyebilmeleri için kullandıkları suni dişlerin herhangi birisinde olan zararın hepsini etkileyeceği; Londra’da kâğıttan yapılan, hafif ve asla su geçirmeyen

kunduraların üretildiği, her türlü sesi kayıt altına alan fonograf makinesinin çalar saate tatbikini Ceneveli bir Fransız saatçinin düşündüğü haberleri yer alır.

Saçlar Boyamaksızın da Kararır, Garip N.5, 27 Mayıs 315, s.76-77
İstatistikler, Koalar

Mütenevvia bölümünde yer alan yazılarda arsenik kullanımından dolayı rahatsızlanan bir kadına kullanılan ilaç sonrası saçlarının karardığı; denizde seyir halindeki bir geminin, telgrafın, sineğin ve rüzgârın süratinin dakikada-saniyede ne kadar olduğu; koyunların ciltlerine konarak hasar veren bir papağan türü olan koalar hakkında bilgi verilir.

Bir Fil Nasıl İstihâm Eder?, Dünyanın N.7, 10 Haziran 315, s.107
En Küçük Fili, Kelebeklerin Hidemât-ı
Sıhhiyede İstihdâmı, Sabun Ağaçları

Mütenevvia bölümünde yer alan yazılarda sıcak su ile yıkanan filler; Boston hayvanat bahçesinde bulunan dünyanın en küçük fili, köpeklerin yarasını bulup tedbir için haber veren kelebekler, Amerika’da bulunan bazı meyve yaprakları ile kabukların sabun vazifesini görecek bir özelliğe sahip oldukları anlatılır.

Büyükada Kayık Yarışları Ek.16, 19 Ağustos 315, s.104-105

Büyükada’dan notuyla yer alan yazıda haftanın en önemli vak’asının Büyükada’da yapılacak kayık yarışları olduğu söylenir. Kayık yarışlarının nasıl yapıldığına dair bilgiler, izlenimler paylaşılır.

M. Hakkı

Hacı Mustafa Ağa’nın İmzası Ek.69, 16 Mart 314, s.248

Okuma ve yazması olmayan Hacı Mustafa Ağanın kalem tutmakla ilgisi yoktur. Bu sebeple imzasını nasıl attığı açıklanır.

3.2.18. Okuyucuya Cevap

İmzasız

Açık Muhâbere

Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10

Açık Muhâbere bölümünde yer alan yazıda gazetenin mesleğine tevâfuk etmediğinden dolayı yayımlanmayan bir tebriknâme-i manzûmeye özür niteliğinde bir yazı ile hanımlara mahsus bir bölüm açılmasını arzu eden kişiye yazılan cevap niteliğindeki mektup yer alır.

Açık Muhâbere

Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34

Açık Muhâbere bölümünde yer alan yazılarda Rifat Sâmih Bey'e ait makalenin mündericâtın kesretinden dolayı haftaya yayımlanacağı duyurulur. Bir beytin kim tarafından söylendiğini soran bir okuyucuya bu beytin hangi Divan'da olduğunu bilmedikleri üstelik beyti daha önce duymadıklarını ifade ile okuyucudan özür dilenen yazıdır. İbn-i Rifat Sâmih Bey hakkında irâz buyurulan teveccühâta teşekkürdür. Taharri heyetinin yeniden tesisi üzerine yazılan tebriklerden memnun oldukları beyan edilir.

Muhâberât-ı Aleniye

Ek.23, 2 Nisan 1313, s.85

Muhâberât-ı Aleniye bölümünde yer alan yazılarda ihdâ buyurulan makalenin tab'ı yetiştirilemediğinden gelecek hafta neşredileceği duyurulur. Gül unvanlı makalenin vâsıl olduğu ve gelecek hafta neşredileceği, gazete hakkındaki teveccühe teşekkür edildiği, irsâli emir buyurulan dokuz kıta abone senedinin gönderileceği duyurulur.

Açık Muhâbere

Ek.29, 15 Mayıs 1313, s.109

Doğruyu Sever Bir Türk İmzalı Mektup Sahibine, Midilli Muhâsebe Kalem-i Ketebesinden Ali Rıza Bey'e, Macaristan'da Karacon Efendi'ye, İzmir'de Hüseyin Tahsin Beyefendi'ye, Ali Rıza Efendi'ye başlıklarıyla yer alan kısa yazılarda abonelikler, ödemeler hakkında okuyucular haberdâr edilir.

Açık Muhâbere

Ek.31, 29 Mayıs 313, s.116

Hüseyin Şevket Beyefendi'ye, Selâhattin Beyefendi'ye eserlerinin ve manzûmelerinin dercedileceği duyurulur.

Açık Muhâbere

Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.167

Gazeteye gelen okuyucu mektuplarına verilen kısa cevapları içerir.

Açık Muhâbere

Ek.46, 11 Eylül 313, s.175

Manisa muhasebecisi saadetli Ali Rıza Beyefendi Hazretleri, Aydın maârif müdür-i dirâyet-semîri izzetli İsmail Nâil Beyefendi Hazretleri, İzmir maârif başkâtibi izzetli Ali Rıza Beyefendi, Ali Vahdetî imzalı mektup sahibine, refetlü İzzet Beyefendi'ye, Akhisar kazası düyûn-ı umûmiye kâtibi refetlü Hâdi Beyefendi'ye hitâben abonelerin ödeme şekilleri ile ilgili açıklamalar, sermuharrire görüşme daveti, eserlerin derç edilmesi, okuyucuların teveccühüne mukâbil teşekkür arz edilmesine dair kısa yazılardır.

Açık Muhâbere

Ek.47, 18 Eylül 313, s.179

Kosova mektupçusu saadetli Mehmed Ali Beyefendi, Suat bin Necib Bey, İlyas Sükûti Bey, Adana nâib-i şer'î faziletli Mümtâz Efendi Hazretleri, Trabzon maârif müdürü izzetli Ziver Beyefendi, Osmanpazarı Rüştîyesi muallim-i evveli Mustafa Efendi, Selânik'te Tevfik Beyefendi'nin mektuplarına verilen cevaplardır. Abone işlemleri, gönderilen eserlerin derç edilmesi gibi hususlarla ilgili kısa yanıtlardır.

Muhaberât-ı Aleniye

Ek.68, 19 Mart 314, s.244

Hüdavendigâr ile Cezayir Bahr-i Sefid Gazeteleri'nin bu hafta idarehâneye vasıl olan nüshalarının çok zevk alınarak okunduğunu bildirirler. Bir de Gedikpaşa'dan Nuri imzalı mektup sahibine verilen cevap yer alır.

Muhaberâtımız

Ek.71, 9 Nisan 314, s.257

Bulgaristan'da meftâ Hacı Hafız Osman Zeki Efendi'ye ve Mehmed Sadık Beyefendi'ye abone bedelinin vürûd ettiği haber verilir.

Muhaberât-ı Aleniye

Ek.73, 30 Nisan 314, s.265

Belçika, Macaristan ve Bulgaristan'da gazeteye abone olan zevâta irsâl edilen Nüsha-i Fevkalâde'ler ile ilgili yazıdır.

Muhaberât-ı Aleniye

Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272

Trabzon hükûmet-i dava vekili Midhat Beyefendi'ye, Sabri Beyefendi'ye, Kıbrıs'da Limson kasabası Câmî-i Kebîr müezzini Ahmed Vefik Beyefendi'ye, Dedeâğaç sancağı tahrirât müdürü muavini Şerif Efendi'ye yazılan cevap yazılarında gazeteye gönderilen yazılara yorum yapılır ve abonelik ile ilgili bilgiler verilir.

Muhaberâtımız

Ek.76, 21 Mayıs 314, s.276

Adana'da faziletli Mümtaz Efendi Hazretleri'ne, Söke Rüştîye Mektebi muallim-i evveli faziletli Mehmed Eşref Efendi'ye, Kargı tahrirât kalemi mülâzımlarından refetli Mustafa Fevzi Efendi'ye abone ve Nüsha-i Fevkalâde dağıtımıyla ilgili bilgi verilir.

Muhaberâtımız

Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281

Yanya vilayeti telgraf ve posta müfettişi izzetli Rüştü Beyefendi, Eskişehir belediye tabibi İmâdeddin Beyefendi, Drama mekteb-i idâdi müdürü refetli Abdülkerim Nâdir Beyefendi'ye, Manisa sancağı dâhilinde kasaba kazası mahkeme-i bidâyet azâsından refetli Neşet Efendi'ye yazılan yazılarda teşekkür ve abone bedelleri ile ilgili açıklamalar yer alır.

Muhaberâtımız

Ek.78, 4 Haziran 314, s.285

Kandilli'de Yanyalı Raziye Hanımefendi'ye, Kütahya tahrirât kalemi başkâtibi izzetli Mustafa Hilmi Beyefendi'ye yazılan cevaplar gönderilen eserin gelecek hafta neşredileceğinin bildirilmesi, gazete irsâlinin devam edeceği ile ilgili haberler yer alır.

Dobriç'de müftüzâde faziletli Hafız Osman Zeki Beyefendi'ye, Gümüşhane sancağına tâbi Ardese'de süvâri-i müfreze memuru fütüvvetli Sabri Efendi'ye, Denizli sancağı evrâk memuru refetli İsmail Efendi'ye yazılan cevaplarda karpostalın geldiği, emanetin gelmesiyle gazetenin bu haftadan itibaren gönderileceği bildirilir ve irsâline inâyet buyurulan emanetin gelmesi sebebiyle teşekkür edilir.

Trabzon maârif müdürü izzetli Ziver Beyefendi'ye, Bursa dâhilinde İnegöl kazasına muzâf Domaliç nâhiyesi müdürü refetlü Midhat Beyefendi'ye, Selânik vilayeti dâhilinde Yenice-i Vardar'da refetlü Mustafa Hıfzı Efendi'ye, Manastır'da kitapçı Pandali Çale Efendi'ye, Eskişehir belediye tabibi izzetli İmâdeddin Beyefendi'ye yazılan cevap yazılarıdır.

Selânik vilayeti dâhilinde Köprülü kazası eşrâfindan Mahmud Beyzâde, Cezayir Bahr-i Sefid vilâyet-i celîlesi mektubî kalemi Rodoslu Ahmed Kemal Bey, Yanya posta ve telgraf müfettiş muavini Rüştü Efendi Hazretleri'ne abonelik işlemleri, kayıtlar ve teşekkür konularında yazılan cevaplar yer alır.

Belçika'da Turne'de Dârü'l-fünûn N.83, 9 Temmuz 1314, s.995
Muallimlerinden Mösyö Hanri Burjuva
Cenâplarına

Gazeteye tercüme suretiyle yazılmış Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304
eserler gönderme arzusunda olan
öğretmene, gazetenin verdiği cevaptır.
Taharri heyetine yardım edecek olması
sevinçle karşılanır.

Hastahâne-i Hamidiye tabibi Ömer Bey, Âhu ile Seyyâd manzûmesi sahibi M. V. Bey, İbnü'l-Ahmedî Âtîf Beyefendi, Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid Beyefendi'ye yazılan cevaplarda gazeteye gönderdikleri makale, manzûme ve tezkire hakkında tenkitler yer alır.

Hacı Hasan Beyzâde Mehmed Hâlid Bey tarafından gönderilen makalenin kaybolduğu ve bu sebeple diğer bir sûretinin irsâli rica edilir.

Hasbihâl sernâmeli varaka sahibine yazılan cevapta gönderdiği eserin yayımlanmayacağı belirtilir ve eser tenkit edilir, Âdil Hâki Beyefendi'ye yazılan cevapta gönderdiği eserin gelecek hafta neşredileceği söylenir.

Kozan telgraf müdürü Kadri Bey, Aksaray kazası Ziraat Bankası muhasebe kâtibi Musa Kâzım Bey, Âdil Hâki Bey, Mustafa Sabri Bey, Mehmed Nâmık ve tahrirât kâtibi Mehmed Bahaettin Beyefendi'ye yazılan cevaplarda dergi nüshalarının gönderildiği bildirilir, gönderilen eserlerin kimisi yayımlanmayacaktır kimisi ise gelecek hafta yayımlanacağı bildirilir.

Numan Sâbit Beyefendi tarafından gönderilen makalenin gelecek nüshada memnuniyetle yayımlanacağı duyurulur.

Mekteb-i Hukuk-ı şahane mezunlarından Yusuf Nihad Beyefendi'nin merhum Ali Şehbaz Efendi hakkında yazıp ihdâ buyurduğu makalenin gelecek hafta yayımlanacağı duyurulur.

Şâm-ı Şerif'te Sabit Numan Bey'e, Mitroviça'da Ali Efendi'ye, Konya'da Civan Efendi'ye, Eskişehir'de Moğardiç Efendi'ye, Pelimar'da Vasfi Efendi'ye yazılan mektupları içerir.

3.2.19. Önsöz

Hayret Efendi

Sûk-ı Ukâz 1

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.676-678

İhyâ-yı Âsâr bölümünde 'eslâf ve muâsırîn-ı üdebânın manzûm mensur en güzel âsârını câmidir' notuyla yayımlanan yazı Hayret Efendi'nin adı geçen risalesinin mukaddime kısmıdır.

İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl

Meşâhir-i Osmâniye

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1062-1063

'Geçen sene tahriri tasavvur olunan (Meşâhir-i Osmâniye) unvanlı târih-i mahsusî hakkında yazılıp neşredilmeyen makaleden müfrezdir' dipnotuyla yayımlanan yazıda meziyet-şinâslık üzerinde durulur. Halef ve seleflerin durumu, sanat ve maarif erbâplarının tercüme-i hâllerinin olması gerektiğinden bahsedilir.

Meşâhir-i Osmâniye

N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1074-1076

Mabâd alt başlıklıdır.

İmzasız

Mukaddime

N.F., 15 Temmuz 1313, s.2-4

Birinci Kısım bölümünde yer alan yazıda Yunanlıların Müslüman Girit halkına yaptıkları zulümler anlatılır. Bu sebeple Nüsha-i Fevkalâde neşredilir ve halkın iâşesine yardım edileceği duyurulur.

Mukaddime

N. 9, 19 Kanunuevvel 1312, s.98-99

Dergi yazı heyetinden Vecihi Bey'in yakın zamanda çıkacak olan mecmuasına yazdığı mukaddime, ehemmiyetine binaen yer alır.

M. Rauf Yektâ

Mukaddime

N.17, 20 Şubat 1312, s.198-199

Horasan ve Maveraünnehir Edebiyatı bölümünde lâkabı Salebî olan Ebu Mansur Abdülmelik b. Muhammed b. İsmail e'n-Nişaburî'nin şairliği, dönemindeki edebiyat ortamı, edebî kişiliği ve başta Yetimetü't-dehr fi mehâsin-i ehli'l-asr adlı eseri olmak üzere kaleme aldıklarından mukaddime makamında bahsedilir.

Mehmed Akif

Mukaddime

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1042

Müellifi Kamil Flameryon'dur. Yazının mukaddime kısmında bu tercüme faaliyetinden bahseden Akif, her hafta gazetede neşrinin olacağını da duyurur

Şeyh Vasfi

Zübdetü'l-Eş'âr

N.67, 12 Mart 1314, s.795-797

Kısm-1 Edebî sütununda nesir kısmında mukaddime alt başlığıyla yer alır. Yazarın kulübesine gelen Hasan Efendi isimli şiirseven bir zatın yanında getirdiği eski mecmualardan biri dikkatini çeker. Divan şairleri ve şiirleri yer alır. Bu eserin Zübdetü'l-Eş'âr olmadığını söyler. Zübdetü'l-Eş'âr'ın Türkçe yazıldığı ve Abdülhayy bin Feyzullah Rumî'ye ait olduğu ispat edilir. Eser hakkında bilgi verilir.

Vecihi

Mukaddime

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.124-125

Mabâd adet: 9 alt başlığını taşıyan yazıda Vecihi, yazı yazmanın, eser yayımlamanın zorlukları üzerine düşüncelerini dile getirir. Gazetede tefrika ettiği yazılar sebebiyle yoğunluğundan şekva eder. Kaleme aldığı Âsâr-ı Vecihi üzerine bilgi verir.

3.2.20. Açıklama

Andelib

İfade-i Mahsûsa

N.23, 14 Mart 1312, s.354

Resimli Gazete'nin muharrirliğinin bu sayı itibariyle Andelib'e tevdi edildiği öğrenilir. Eski yazarların yanı sıra Ahmed Rasim, Yusuf Ziya gibi isimlerin de dergi yazar kadrosuna katıldığı haber verilir.

İfade-i Mahsûsa

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2

Okuyucuya hitaben yazılır, *Resimli Gazete*'nin neşri duyurulur ve dergide yer alacak resimlerin içeriği hakkında bilgi verilir.

İbn-i Rifat Sâmi

İfade-i Mahsûsa

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.50

Andelib'in mazeret bildirip gazeteden çekilmesiyle gazete heyetinin daveti üzerine yazmaya başladığını ilan eder.

İfade-i Mahsûsa

Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26

Resimli Gazete'nin riyâset-i tahririyesi tevzî edilen yazar çalışmaların terakkisine gayret edeceğine dair söz verir. Resimlerin nefâseti, münderacâtın ehemmiyeti arzu ettiği derecede olmadığı için mahcubiyetini dile getirir.

İmzasız

Başlıksız

Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.37

Her hafta Pazar günleri neşrolunan gazete, padişahın rûz-ı firûzuna hürmeten belirlenen gününde çıkarılmayıp Salı günü çıkarılmıştır.

İfade-i Mahsûsa, Teşekkür

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.53

Gazete hakkında icrâsı mukarrer bulunan bazı ıslâhiyeden bahsedilir. Gazete içeriği, yazılan yazılar, gazetenin kapak resmi ve tasarımı anlatılır. Ayrıca *Malumât Gazetesi*'nin haklarında yazmış oldukları iltifat için teşekkür notu yer alır.

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

Hüseyin İrfan Bey'in işlerinin çokluğu sebebiyle cerideden el çektiğini üzümlere okuyucularına bildirirler.

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.24, 21 Mart 1312, s.11

Bu nüsha ile altı aylık koleksiyonun teşekkül ettiği haber verilir. Koleksiyonu almak isteyen okuyuculara müracaat yeri ve koleksiyon fiyatı hakkında bilgi verilir.

Girit'teki muhtaç Müslüman halkı için gazete tarafından neşredilen büyük kıtadan oluşan bir kitaptan bahsedilir. Kitabın tertip ve tanzimine kalemiyle iştirak etmek isteyen zevâtâ yapılan izahâtı içerir.

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefalet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsân buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nûsha-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefâlet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsan buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nûsha-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefalet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsan buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nûsha-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefalet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsan buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nûsha-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefalet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsan buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nüşa-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

İfade-i Mahsûsa

Ek.43, 19 Ağustos 313, s.161

Yardımlaşma, birlik olma gibi hasletler üzerinde durulur. Girit'teki Müslüman halkın yaşadığı zulümler ve çektikleri sefalet anlatılır. Manzûm, mensur eserler, resimler ihsan buyuran zevâtın yardımıyla neşredilen Nüşa-i Fevkalâde'den bahsedilir. Bu yayından elde edilecek hasılât muhtaçlara verilecektir.

İfade-i Mahsûsa

Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.165-166

Nüşa-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkîsi hususunda erbâb-ı fazl ve irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

İfade-i Mahsûsa

Ek.45, 4 Eylül 1313, s.169-170

Nüşa-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların şimdilik sadece abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: Birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkîsi hususunda erbâb-ı fazl u irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

İfade-i Mahsûsa

Ek.46, 11 Eylül 313, s.173-174

Nüşa-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların şimdilik sadece abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: Birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkîsi hususunda erbâb-ı fazl u irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

Nüsha-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların şimdilik sadece abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: Birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkisi hususunda erbâb-ı fazl u irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

Nüsha-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların şimdilik sadece abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: Birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkisi hususunda erbâb-ı fazl u irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

Nüsha-i Fevkalâde'nin neşrinin yaklaştığı ve bunların şimdilik sadece abone olan zevâta mahsus olduğu ilan edilir. Bu işten maksadın iki kısma ayrıldığı belirtilir: Birincisi Girit Müslüman halkının mağduriyetinde üzerine düşen vazifeyi yapmak, ikincisi de matbuâtın terakkisi hususunda erbâb-ı fazl u irfânın gösterdiği hamiyetmendâne arzudan ibarettir.

Yüz elli sayfayı mütecâviz Nüsha-i Fevkalâde'nin tehîr-i intişârından, bu durumun sebeplerinden bahseder. Gösterilen rağbetten dolayı okuyuculara teşekkürlerini arz ederler.

Yüz elli sayfayı mütecâviz Nüsha-i Fevkalâde'nin tehîr-i intişârından, bu durumun sebeplerinden bahseder. Gösterilen rağbetten dolayı okuyuculara teşekkürlerini arz ederler.

İfade-i Mahsûsa

Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.197

Nüsha-i Fevkalâdeye gösterilen rağbetin takdire şâyân olduğu ve gerek Dersaâdet gerekse başka vilâyetlerden mürâcaât edenlerin çokluğundan bahseder. Bu eserin içeriği ve eserin neşrinin gâyesi tekrar zikredilir.

İfade

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626

Gazete idaresinin ve çalışanlarının göstermiş olduğu gayret takdir edilir. Bilhassa hasta halde iken bile gazeteden ayrılmayan Sâmi Bey zikredilir. Gazetenin bir senelik içeriğini kapsayan fihristin yoğunluk sebebiyle gelecek

İfade-i Mahsûsa

Ek.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.201

Nüsha-i Fevkalâdeye gösterilen rağbetin takdire şâyân olduğu ve gerek Dersaâdet gerekse başka vilâyetlerden mürâcaât edenlerin çokluğundan bahseder. Bu eserin içeriği ve eserin neşrinin gâyesi tekrar zikredilir. Her kesimden insanın istifade edebileceği niteliktedir.

İfade

N 54, 6 Teşrinisani 1313, s.638

Gazetenin bir senelik koleksiyonunun evvelki nüshada son bulunduğu duyurulur. Bir senelik ve altı aylık abone usûlleri hakkında bilgi verilir.

İfade-i Mahsûsa

Ek.54, 6 Teşrinisani 1313, s.205

Nüsha-i Fevkalâdeye gösterilen rağbetin takdire şâyân olduğu ve gerek Dersaâdet gerekse başka vilâyetlerden mürâcaât edenlerin çokluğundan bahseder. Bu eserin içeriği ve eserin neşrinin gâyesi tekrar zikredilir. Her kesimden insanın istifade edebileceği niteliktedir.

İfade

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650

Gazetenin dört haftadan beri bazı manilerden dolayı çıkmaması durumu izah edilir. Bu numara itibariyle gazete yayınının Mahmud Bey Matbaasına nakledildiğini duyurur.

İfade-i Mahsûsa

Ek.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.213

Gazetenin bazı mâniâlar sebebiyle iki üç hafta basılamaması sonucu etrafta Nûsha-i Fevkalâde'nin de basılamayacağı şeklinde rivayetler ortaya çıkar. Buna dair açıklama yapılır ve kitabın Kanunuevvel nihayetine yetiştirileceği duyurulur.

İfade

N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.675

Bu nüshadan itibaren gazetenin merhum Leskofçalı Galib'in eserini yayımlanmaya başlayacağı duyurulur. Ayrıca bu haftaki nüshada adı geçen şairin bir iki gazeli yayımlanır.

Başlıksız

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696

Gazetenin ser muharriri Sâmih Bey'in rahatsızlığı hasebiyle 8. ve 9. sayfadaki resimler hakkında gelecek haftadaki nüshada bilgi verileceği duyurulur.

İfade-i Mahsûsa

N.61, 29 Kanunusani 1313, s.722

Rifat Sâmih Beyefendi'nin bazı haklı sebeplerle Umûr-ı Tahririye'ye nezaret buyuramayacağı söylenir. Bu nüsha itibariyle sermuharrir Tevfik Bey'dir.

Erbâb-ı Mütâlaaya Mühim Bir Tebşîr: Ek.68, 19 Mart 1314, s.243

Nûsha-i Fevkalâdemiz

Nûsha-i Fevkalâdenin gelecek haftadan itibaren neşr ve tevzînin müjdesi verilir. Bedeli 10 kuruştur. Taşra dışına posta ile gönderme bedeli 2 kuruştur.

Bir Tebşîr-i Mühim

N.69, 26 Mart 1314, s.818-819

Yunan ordusunun Girit halkına yaptıkları zulümden bahsedilir. Bu nüsha-i fevkalâdenin de o devrin meşhur şair ve yazarları ve eserlerini içermesinden ziyade Girit halkının yardıma muhtaç, sefilâne insanına hizmet ettiği dile getirilir.

Başlıksız

Ek.71, 9 Nisan 1314, s.257

Girit'teki muhtaç Müslüman halkının yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde'nin neşre başladığı ve taşradan abone olanlara posta ile gönderildiği, taşradan abone olmak isteyenlerin matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği söylenir.

Başlıksız

Ek.72, 16 Nisan 314, s.256

Girit'teki muhtaç Müslüman halkının yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde'nin neşre başladığı ve taşradan abone olanlara posta ile gönderildiği, taşradan abone olmak isteyenlerin matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği söylenir.

Başlıksız

Ek.73, 30 Nisan 314, s.265

Girit'teki muhtaç Müslüman halkının yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde'nin neşre başladığı ve taşradan abone olanlara posta ile gönderildiği, taşradan abone olmak isteyenlerin matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği söylenir.

İhtâr-ı Mahsûs

N.74, 7 Mayıs 1314, s.878

Sermuharririn mazeret-i meşrûası sebebiyle devam edecek birkaç eserin neşrine bir müddet devam edilemeyeceği duyurulur.

Başlıksız

Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272

Girit'teki muhtaç Müslüman halkının yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde'nin neşre başladığı ve taşradan abone olanlara posta ile gönderildiği, taşradan abone olmak isteyenlerin matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği söylenir.

Başlıksız

Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281

Girit'teki muhtaç Müslüman halkının yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde'nin neşre başladığı ve taşradan abone olanlara posta ile gönderildiği, taşradan abone olmak isteyenlerin matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği söylenir.

Başlıksız

Ek.78, 4 Haziran 314, s.285

Girit'teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve

Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Bir İfade

N.79, 11 Haziran 1314, s.938

Nesir kısmındaki yazı, geçen haftaki nüshanın münderecatı hakkında servet-i refikin dermiyân eylediği mütâlaât hakkındadır.

Başlıksız

Ek.80, 18 Haziran 1314, s.293

Girit'teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.81, 25 Haziran 1314, s.297

Girit'teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.84, 16 Temmuz 1314, s.309

Girit'teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.85, 23 Temmuz 1314, s.313

Girit'teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1032

Hicabî Bey tarafından yazılan ‘Musâhebe-i Üsbûiyye’ yazısının yazarın rahatsızlığı dolayısıyla bu nüshada yer almadığı duyurulur.

Başlıksız

Ek.87, 6 Ağustos 314, s.321

Girit’teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Arz-ı Merâm

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1046

İdareye ait bazı mânialar sebebiyle gazetenin bir süre basılamaması durumu izah edilir. Bu nüsha itibariyle neşre devam edileceği duyurulur.

Başlıksız

Ek.88, 5 Teşrinisani 314, s.325

Girit’teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339

Girit’teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.347

Girit’teki Müslüman muhtaç halkın yararına neşredilen Nüsha-i Fevkalâde iki ay önce intişâr eylemiştir. Evvelce abone olanlar, henüz nüshalarını almamış olanlar ve Dersaâdet ve taşradan abone olacakların doğrudan matbaaya mürâcaat etmeleri gerektiği bildirilir.

Başlıksız

Ek.1, 29 Nisan 315, s.3

İkdam ceridesinin Paris muhabiri Ali Kemal Bey bir sohbetinde gençler arasında da çok bilinen Henri Murger isimli Fransız bir edip, bir şairin heykelinin dikilmesinden bahseder. Murger ömrünü ilim tahsil etmekle geçirir ve Fransızlar bu duruma ‘Bohemya’ adı verir. Adı geçen edibin Bohemya Âlemi adı altında okunmaya, izlenmeye değer bir tiyatrosu olduğu ifade edilir.

Başlıksız

N.12, 15 Temmuz 315, s.170

Gazetenin Kısım-1 Edebî sütununa gelecek nüshadan itibaren İsmail Safa Bey’in nezaret edeceği ifade edilir.

Muhyiddin

İfade-i Muhtasara-i Mütercim

N.41, 7 Ağustos 1313, s.486

William Ripper’in Staem adlı risalesinin tercümesi ile ilgili açıklamalar yer alır.

Süreyya Efendi

İfade-i Mahsûsa

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.158

Edebiyat bölümünde ‘Meşâhir-i ulemâdan kütüphaneler müfettişi faziletli Süreyya Efendi Hazretleri tarafından ihdâ buyurulmuştur’ açıklaması yer alır. Ömer bin e’l-Fariz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri ile ilgili açıklamaları mevcuttur.

3.2.21. Özür/İtizar

İmzasız

İtizâr

N.22, 27 Mart 1313, s.254

Yazı heyetinden Sâmih Bey'in rahatsızlığı dolayısıyla gazetede çıkan aksaklıklar dile getirilir ve yazarın döneceği müjdesi verilir.

İtizâr

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696

“Tek Raylı Demiryolları” makalesinde tespit edilen bazı hatalar sebebiyle özür dilenir.

İtizâr

Ek.4, 14 Teşrinievvel 1312i s.12

Gazete nüshasının geç basılmasının sebebi açıklanır, okuyuculardan gecikme için özür dilenir.

İtizâr

Ek.28, 8 Mayıs 1313, s.103

Gazetenin kapağının mahkuk bulunduğu taş silindiği için bu haftaki nüshanın diğer bir kap dâhilinde verilmesi mecbur olmuştur. Bu durumla ilgili özür beyan edilir.

İtizâr

N.18, 9 Eylül 315, s.288

Matbaanın değişmesi sebebiyle iki haftadan beri gazetenin neşredilemediğinden okuyuculardan özür dilenir.

3.2.22. Tebrik

Heyet-i Tahririye Kolları

Cülûs-ı

Hümâyûn-ı

Hazret-i

N.16, 19 Ağustos 315, s.242

Hilafetpenâhî

İkinci Abdülhamit Han Hazretlerinin tahta oturması tebrik edilir; bu gün ile ilgili tarih düşürülür; padişaha övgü dolu sözler yer alır. Padişahın tahta çıktığı gün ülkede bayram havası oluşması anlatılır.

İmzasız

Tebrik-i Iyd-i Said

N.22, 7 Mart 1312, s.338

Okuyucuların Ramazan bayramını kutlamak amacıyla yazılmıştır.

Padişahımız Çok Yaşa

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.121

Tebrik-i Velâdet-i Hümâyûn başlıklıdır. Padişahın doğum gününü tebrik amaçlı yazılmıştır. Ayrıca yazıda padişahın ülkesi için yaptığı hizmetler anlatılır ve padişah takdir edilir.

Velâdet-i Pür-Meymenet

Hazret-i Ek.11, 7 Kanunusani 1312, s.36

Padişâhî

Padişahın doğum günü tebrik edilir.

Tebrik-i Iyd-i Said

N.17, 20 Şubat 1312, s.194

Ramazan bayramı tebrik edilir. Padişaha ve tüm İslam âlemine hayır dualar bildirilir.

Padişahım Çok Yaşa

N. 27, 1 Mayıs 1313, s.313

‘Tebrik-i Iyd-i Athâ’ başlıklı şiir yer alır. Kurban Bayramı vesilesiyle yazılmıştır.

Tebrik-i Iyd-i Meyâmin-bedîd-i Athâ

Ek.27, 1 Mayıs 1313, s.98

Kurban bayramı vesilesiyle Padişah Hazretleri’ni tebrik amaçlı yazılan dörtlük yer alır.

Hanımlara Mahsûs Gazete

N.36, 3 Temmuz 1313, s.432

Hanımlara Mahsus Gazete’nin günden güne ilerleyip fevkalâde bir konuma gelmesini takdir ederler.

Padişahım Çok Yaşa

N.43, 19 Ağustos 1313, s.505-508

Cülûs-ı Hümâyûn-ı Mesâdet-makrûn-ı Cenâb-ı Padişâhî başlıklıdır. Padişahın tahta oturmasını tebrik eden yazıdır. Yazının sonunda kaside yer alır.

Cülûs-ı Hümâyûn-ı Mesadet-i makrûn-ı Ek.43, 19 Ağustos 313, s.160
Cenâb-ı Padişâhî

Padişahın tahta çıkmasını tebrik amacıyla yazılmış kıta yer alır.

Padişahım Çok Yaşa N.57, 28 Kanunuevvel 1313, s.673-674

Tebrik-i Vilâdet-i Hazret-i Padişâhî alt başlığıyla padişah hazretlerinin doğum günü tebrik edilir.

Velâdet-i Hümâyûn-ı Mesadet-makrûn-ı Ek.57, 28 Kanunuevvel 313, s.214
Cenâb-ı Padişâhî

Padişah hazretlerinin doğum günü vesilesiyle yazılan kıta yer alır.

Tebrik-i Iyd-i Said N.63, 9 Şubat 1313, s.745

Bayram tebriği ile ilgili yazı ve bir dördlük yer alır.

Padişahım Çok Yaşa, Tebrik-i Velâdet-i N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1118
Hümâyûn Hazret-i Padişâhî

Padişah hazretlerinin doğum gününü tebrik maksadıyla yazılan şiiirdir.

Velâdet-i Hümâyûn-ı Mesadet-makrûn-ı Ek.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.344
Cenâb-ı Padişâhî

Padişah hazretlerinin doğum günü vesilesiyle yazılmış tebrik şiiri yer alır.

Tebrik-i Sâl-i Cedîd N.1, 29 Nisan 315, s.1

Padişahım Çok Yaşa/Şevketinle Bin Yaşa başlıklı şiirde yeni yılın ilk ayının Muharrem olması hasebiyle yazılan yılbaşı tebrik şiiridir.

Velâdet-i Hazret-i Nebevî N.11, 8 Temmuz 315, s.157

Hiz. Muhammed (S.A.V.)'in dünyayı şerefliendirmesinin sene-i devriyesi ile ilgili yazılmıştır.

3.2.23. Teşekkür

Heyet-i Tahririye

Üstâd-ı Muhterem Ahmed Midhat Efendi Ek.3, 13 Mayıs 315, s.10

Hazretleri'ne Arz- Teşekkürât

Tarîk'te *Resimli Gazete* sernâmesiyle muharrir Midhat Efendi Hazretleri tarafından yazılan bir makaleye mukabil teşekkür edilir.

İmzasız

Başlıksız

Ek.4, 14 Teşrinievvel 1312, s.12

Geçen hafta intişâr eden malumâtın refikin icmâl-i edebî kısmında risaleye bir teveccüh-i takdirâmizâne olduğu ve buna mukâbil şükranların iletildiği yazıdır.

Alenen Teşekkür

Ek.5, 21 Teşrinievvel 1312, s.16

Filibe'de ve Bulgaristan'da gazeteye abone olan kişilere karşı minnet ve şükran duyduklarını belirten yazıdır.

Teşekkür

Ek.55, 11 Kanunuevvel 313, s.211

Midilli mutasarrıfı, Amasya Müdde-i Umûmîsi, Karahisar Şarkî Müdde-i Umûmîsi'ne Nüsha-i Fevkalâde hakkında gösterdikleri muâvenet ve maârif-perverânedan dolayı teşekkür edilir.

Teşekkür ve İhtâr

Ek.83, 9 Temmuz 314, s.303

Yayıncılıkla yapılacak hizmetin, sarf olunacak eserin umûmun yararı için ne derece mühim olduğundan bahsedilir ve hüsn-ü teveccühlere, yardımlara, ortaklıklara binâen teşekkür edilir. Abone bedellerini ödemeyenlere uyarı yapılır.

Teşekkür ve İhtâr

Ek.84, 16 Temmuz 314, s.307

Yayıncılıkla yapılacak hizmetin, sarf olunacak eserin umumun yararı için ne derece mühim olduğundan bahsedilir ve hüsn-ü teveccühlere, yardımlara, ortaklıklara binâen teşekkür edilir. Abone bedellerini ödemeyenler hakkında ihtâr yapılır.

Başlıksız

Ek.89, 12 Teşrinisani 314, s.327

Gazetenin tekrar intişâra başlaması üzerine gelen tebrike mukâbil teşekkür yazısı yayımlanır.

Arz-ı Şükran

N.1, 29 Nisan 315, s.2

Resimli Gazete'nin birinci cildinin birinci numarası ile yeniden neşre başladığı duyurulur. Sultan Abdülhamit Han Hazretleri'nin inayetiyle matbaanın bir kısmı *Resimli Gazete*'nin tab' ve neşrine tahsis edildiğinden teşekkür arz edilir. Çalışmalarının ciddi ve samimi olacağı beyan edilir.

Arz-ı Şükran

Ek.2, 6 Mayıs 315, s.6

Gazetenin yeni tarz ile birinci senenin birinci cildinin birinci numarası itibariyle neşre başlamasından dolayı tebrik eden arkadaşlarına teşekkür arz edilir.

3.2.24. Duyuru/İlan

Heyet-i Tahririye

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.3, 13 Mayıs 315, s.10

Resimli Gazete'ye dair abone işlemleri, abone bedelleri hakkında okuyucular uyarılır.

İspartalı M. Hakkı

Cehaletin insanı en çok rezil duruma düşüren ve zora sokan kötü bir haslet olduğu ifade edilir. Her sözü anlamı olsa da olmasa da sadece söylemek istediği için söyleyen kişiler ise cahildir. Yazar bu bölümde görülmemiş, duyulmamış bazı letâif-i urefâya ibret ve zurefâya neşât olmak için bu serlevha altında parça parça yazılar yayımlayacağını duyurur.

İmzasız

İhtâr

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.84

Nureddin Râmîh Bey'e ait olan Edvâr-ı Medeniyet serlevhasının yazı heyetinden Halim Beye verildiği duyurulur.

İlan

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.84

Kalem erbâbından Ahmed Rahmi Efendi'nin Fransızca Menşe-i Umûmi isimli eserinin basımını duyurur ve istifade edilmesini tavsiye eder.

İhtâr

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362

Vecihi Bey'in iş yoğunluğundan dolayı gazetenin yazı heyetinden ayrıldığını bildiren yazıdır.

İhtâr

N.48, 25 Eylül 1313, s.576

Gazetede ki resimlerin Fransızca açıklamalarının olmaması durumunu izah ederler.

İhtâr

N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.614

Gazetenin bir senelik koleksiyonunun bu nüsha ile son bulduğu, bir müddet daha devamı tabi olan Avrupa Hatırâtım isimli eserden başka devamlı eserin bu nüshada ikmal edildiği, gelecek hafta gazeteye ayrıca bir fihrist ilave edileceği duyurulur.

İlan

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.720

Behçetü'l-ahlâk adlı Girit'te yardıma muhtaç Müslümanlar için Behçet Efendi tarafından bağışlanmış olan eser ile ilgili ilandır.

Zavallı Sanatkâr

N.62, 5 Şubat 1313, s.734

Fransız meşhur hikâye yazarlarından Emile Rişburg'un hissî ve latîf bir romanının tercümesinin neşrolunacağı duyurulur.

Başlıksız

N.70, 2 Nisan 1314, s.831

Arif Hikmet Bey'in Levâiyhü'l-Hikem adlı eserinin yayımlanacağı duyurulur.

Başlıksız

N.76, 21 Mayıs 1314, s.912

Girit'teki muhtaç Müslüman halkı için neşredilen Nüşa-i Fevkalâde'nin abonelere ulaştırıldığı duyurulur. Henüz nüshaya ulaşmamış olanların doğruca matbaaya gelmeleri gerektiği ilan edilir. Fiyat ise Dersââdet için 10 kuruş, vilayet için posta ücreti ile 12 kuruştur.

Muammâmızı Doğru Olarak Halleden Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12

Zevâtın Esâmisi

Bilmeceyi doğru cevaplayan kişilerin isimleri ilan edilir. Çekilen kurada hediye Bâb-ı seraskeriyeye mensup M. Râgıp Bey'e isabet etmiştir.

İhtâr

Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16

Bu hafta gazetede münderiç resimler hakkındaki malumâtın gelecek hafta yapılacağı duyurulur.

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.30

Gazetenin bundan sonraki haftalarda Perşembe günü değil kendilerince gördükleri kolaylık sebebiyle Pazar günleri neşredileceği duyurulur.

İhtâr

Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.49

Gazeteye abone olup da şimdiye kadar bedelini ödemeyenleri ödemelerini yapmaları hususunda ikaz eden bir yazıdır.

Sıhhat Gazetesi

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55

Bir süreden beri basılmayan Sıhhat Gazetesi'nin tekrar neşre başladığı, ilk iki nüsha idarehane tarafından tetkik edilir ve münderecâtının ehemmiyeti haber verilir.

İhtâr

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55

Gazete hakkında icrâsı mukarrer bulunan bazı ıslâhiyeden bahsedilir. Gazete içeriği, yazılan yazılar, gazetenin kapak resmi ve tasarımı anlatılır. Ayrıca *Malumât* Gazetesi'nin haklarında yazmış oldukları iltifat için teşekkür notu yer alır.

İhtâr

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59

Gazeteye abone olup da bedellerini ödemeyenleri ikaz eden yazıdır.

İhtâr

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.61

Gazete aboneliği hakkında bilgi verilir. Bir senelik abonelere hediye verileceği ilan edilir. Ayrıca gazetenin neşrinin Perşembe gününe tahvili söz konusudur.

İhtâr

Ek.18, 27 Şubat 1312, s.65

Gazetenin neşrinin sekteye uğraması halinde abonelere bu durumun telâfi edileceği söylenir. Bir senelik abonelere verilecek olan hediyeler duyurulur.

İhtâr

Ek.19, 6 Mart 1313, s.71

Gazetenin neşrinin sekteye uğraması hâlinde abonelere bu durumun telâfi edileceği ihtar edilir. Bir senelik abonelere verilecek olan hediye duyurulur.

İhtâr

Ek.33, 12 Haziran 313, s.125

Gelecek nüshada bir tablo hediye edileceği duyurulur.

İhtâr

Ek.34, 19 Haziran 313, s.129

Bu haftaki nüshayla beraber takdim olunan levhanın talep edilmesi gerektiği duyurulur.

Başlıksız

Ek.36, 3 Temmuz 313, s.136

‘8. sayfadaki resimlere dair yazılan makale-i fenniye dahi gelecek hafta derç olunacaktır’.

İhtâr ve Arz-ı Teşekkür

Ek.40, 31 Temmuz 313, s.151

Nüsha-i Fevkalâde’ye iştirâk eden zevâtın isimleri ile buna dair yazılan ifaâ-i muhtasırının Sabah Gazetesi’nde derci ile ilgili olarak imtiyâz sahibine teşekkür edilir. Abone olacakların isimlerinin Sabah Gazetesi’nde yayımlanacağı duyurulur.

İhtâr-ı Mahsûs

Ek.43, 19 Ağustos 313, s.163

Gazeteye gösterilen rağbet sonucu nüshaların tekrar neşri ile ilgili açıklama yapılır.

İhtâr

Ek.46, 11 Eylül 313, s.175

Gazetenin dağıtım yerinin değişeceğine dair uyarı yapılır.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât Ek.50, 9 Teşrinievvel 313, s.191

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât Ek.51, 16 Teşrinievvel 313, s.195

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât Ek.52, 23 Teşrinievvel 313, s.199

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır

İhtâr

Ek.52, 23 Teşrinievvel 313, s.199

Muhârebe-i vâkıya ait tasvirleri içeren peyderpey neşredilmekte olan koleksiyonun birinci ve ikinci ciltleri beşer bin nüsha basılmış fakat yoğun ilgi sebebiyle nüsha kalmamıştır. Mezkûr koleksiyonun tevzî yerleri bildirilir.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Zevât Ek.53, 30 Teşrinievvel 313, s.202

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

İhtâr Ek.53, 30 Teşrinievvel 313, s.203

Muhârebe-i vâkıya ait tasvirleri içeren peyderpey neşredilmekte olan koleksiyonun birinci ve ikinci ciltleri beşer bin nüsha basılmış fakat yoğun ilgi sebebiyle nüsha kalmamıştır. Mezkûr koleksiyonun tevzî yerleri bildirilir.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.54, 6 Teşrinisani 313, s.206-207
Zevâtın Esâmisi

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

İhtâr Ek.54, 6 Teşrinisani 313, s.207

Muhârebe-i vâkıya ait tasvirleri içeren peyderpey neşredilmekte olan koleksiyonun birinci ve ikinci ciltleri beşer bin nüsha basılmış fakat yoğun ilgi sebebiyle nüsha kalmamıştır. Mezkûr koleksiyonun tevzî yerleri bildirilir.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.55, 11 Kanunuevvel 313, s.211
Zevâtın Esâmisi

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.56, 18 Kanunuevvel 313, s.213
Zevâtın Esâmisi

Nüsha-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

Nüsha-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.57, 28 Kanunuevvel 313, s.216
Zevâtın Esâmisi

Nüşa-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

Nüşa-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.58, 8 Kanunusani 313, s.220
Zevâtın Esâmisi

Nüşa-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

Nüşa-i Fevkalâdemize Abone Olan Ek.59, 15 Kanunusani 313, s.224
Zevâtın Esâmisi

Nüşa-i Fevkalâdeye abone olan kişilerin isim listesi yer alır.

İhtâr Ek.62, 5 Şubat 313, s.231

Abone bedelini ödemeyen okuyucular için yapılan uyarıdır.

İhtâr Ek.63, 9 Şubat 313, s.233

Gazete abonelerinin bedelini ödemedikleri müddetçe gazete irsâlinin yapılmayacağı söylenir.

İhtâr Ek.64, 19 Şubat 313, s.235

Gazete bedelini ödemeyen aboneler hakkında yazılan uyarıdır.

İhtâr Ek.65, 26 Şubat 313, s.237

Gazete abonelerinin gazete bedellerini ödemelerine ilişkin uyarıdır.

İhtâr Ek.70, 2 Nisan 314, s.253

Gazeteye abone olan zevâtın yaz mevsimi münasebetiyle Boğaziçi veya başka yerlere gönderilmesinin lâzım geleceğini gazeteye şimdiden bildirmeleri istenilir.

Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzîleri Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335

Derginin dağıtım yerleri açık adresleriyle birlikte verilir.

Cerîdemizin Sâir Mahall-i Tevzîleri Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.343

Derginin dağıtım yerleri açık adresleriyle birlikte verilir.

Abone Olan Zevât-ı Kirâm Huzerâtı Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.343

Gazeteye abone olan kişilerin isimleri yer alır.

İhtâr-ı Mahsûs Ek.4, 20 Mayıs 315, s.14

Resimli Gazete'ye dair abone işlemleri, abone bedelleri hakkında okuyucular uyarılır.

İhtâr Ek.4, 20 Mayıs 315, s.14

Gazete abonelerine ara sıra hediye verileceği duyurulur.

Abonelerimize Naçizâne Hediyelerimiz Ek.6, 3 Haziran 315, s.20

Gazeteye abone olan zevâta takdim olunacak hediyeler sıralanır: Mûsıkî notaları, küçük risaleler, çeşit çeşit renkli nefis levhalar ve kitaplar verilecektir.

Abonelerimize Diğer Bir İkramımız Ek.6, 3 Haziran 315, s.20

Galata'da Karaköy'de bulunan birkaç mağazanın gazete abonelerine alışverişlerinde indirim yapacağı duyurulur ve indirimin şartları duyurulur.

Abonelerimize Naçizane Hediyelerimiz Ek.7, 10 Haziran 315, s.24

Gazeteye abone olan zevâta takdim olunacak hediyeler sıralanır: Mûsıkî notaları, küçük risaleler, çeşit çeşit renkli nefis levhalar ve kitaplar verilecektir.

Abonelerimize Diğer Bir İkramımız Ek.7, 10 Haziran 315, s.24

Galata'da, Karaköy'de bulunan birkaç mağazanın gazete abonelerine alışverişlerinde indirim yapacağı duyurulur ve indirimin şartları duyurulur.

Abonelerimize Hizmet ve Hediye-i Ek.14, 5 Ağustos 315, s.100
Naçizânemiz

Abonelere verilecek hediyeler duyurulur. Kitap isimleri, müellifleri ve fiyat bilgisi verilir.

Abonelerimize Diğer Bir İkramımız Ek.14, 5 Ağustos 315, s.100

Galata'da, Karaköy'de bulunan birkaç mağazanın gazete abonelerine alışverişlerinde indirim yapacağı duyurulur ve indirimin şartları duyurulur.

Başlıksız Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106

Resimli Gazete'ye abone olacak zevâta ara sıra takdim olunacak eserler sıralanır.

Abonelerimize Diğer Bir İkramımız Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106

Galata'da, Karaköy'de bulunan birkaç mağazanın gazete abonelerine alışverişlerinde indirim yapacağı duyurulur ve indirimin şartları duyurulur.

İhtâr-ı Mahsûs N.18, 9 Eylül 315, s.288

Musavver Fenn u Edeb risalesiyle *Resimli Gazete*'nin birleşmesinden dolayı abonelere sağlanacak kolaylıklar sıralanır.

Musavver İdaresi

Başlıksız Ek.14, 5 Ağustos 315, s.102

Sâye-i maârif-vâye-i Hazret-i Padişâhîde yevm-i intişârından beri tedricen eseri terakki göstermekten hâlî kalmamış olan *Musavver Fenn u Edeb*'in neşri terk edilip *Resimli Gazete* idaresiyle birleşerek *Musavver Fen ve Edeb*'te devam olunan fenn-i celîl-i askerînin şûûbât-ı muhtelifesine ait makâlât, musâhebât-ı askeriye vesâîrenin *Resimli Gazete* ile neşri ve abonelerimize bu haftadan itibaren *Resimli Gazete* irsâli mukarrer bulunmuştur.

3.2.25. Kitap Tanıtımı

Ali Rıza Seyfî

Üç Asır Evvel Osmanlı Orduları

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1017-1019

Yazar bir kitapçı dükkânında rastladığı yabancılara ait *Hatırât-ı Askeriye* adlı eserden bahseder. Bu kitap Osmanlı ordusu, ordunun yapısı ve hareketleri hakkında bilgi içerir ve askerin hatıralarını, izlenimlerini verir.

İmzasız

Yeni Kitaplar

Ek.23, 14 Mart 1312, s.7

Hazine-i Fünûn'un o gün neşredilen nüshasının münderecatı hakkında bilgi verilir. Mabeyn-i Hümâyûn mütercimlerinden Mehmed İzzet Bey tarafından neşredilen *Takvim-i Dersaâdet* ve *Takvim-i İzzet* tanıtılır.

Yeni Kitaplar

Ek.24, 21 Mart 1312, s.12

Binbaşı Hacı Nasrullah Efendi'nin metin bir gayret, ciddi bir emekle oluşturduğu Atlaslı Coğrafya-yı Osmânî Aksâmından Avrupa-yı Osmânî Haritası tanıtılır.

Bir Demet Çiçek

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda sermuharrir Andelib'in en güzel eserlerinden olduğu ifade edilen *Bir Demet Çiçek* tanıtılır. Kitabın basıldığı yer, kitapçının adresi ve kitabın fiyatı söylenir.

Dastân-ı Zafer, Nirân

Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.10

Yeni Kitaplar bölümündeki iki eser tanıtımıdır. Müstecabizâde İsmet Bey'in Gelibolu önlerindeki zaferi anlattığı eseri ile Fatma Nigâr Hanımefendi'nin yeni çıkan eseri duyurulur.

Bir Demet Çiçek, Makâlât

Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.12

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda sermuharririn en güzel eseri arasında olan *Bir Demet Çiçek* ve heyet-i tahririyeden Mehmed Celal Bey'in edebî mecmuası tanıtılır.

Makâlât

Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.16

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda heyet-i muharririyeden Mehmed Celal Bey'in edebî mecmuası tanıtılır.

İlan

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.84

Kalem erbâbından Ahmed Rahmi Efendi'nin Fransızca Menşe-i Umûmi isimli eserinin basımını duyurur ve istifade edilmesini tavsiye eder.

Âsâr-ı Vecihi

Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.27

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda Vecihi Bey'in hikâye külliyyâtından altı cüzünün neşrolduğu duyurulur. Bu esere gösterilen yoğun ilgiden ve baskı sayısından bahsedilir.

Mevlid-i Şerif

Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.31

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda Süleyman Çelebi'nin meşhur eserinin elden ele geçerek yıprandığı ve zamanla pek çok hataların yer aldığı söylenir. Rıza Efendi Hazretleri de bu eser üzerine çalışarak sahih bir nüshayı tab' ettirir.

Resimli Devr-i Âlem, Mâlik

Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.34

'Yeni Kitaplar' bölümünde yer alan yazılarda Resimli Devr-i Âlem adlı seyahatnâmenin üçüncü nüshasında pek çok güzel tasvirli resimlerin yer aldığı söylenir. Diğer bir eser her ayın başında muntazaman neşredilen Vecihi'nin eserlerinden yedincisi olan Mâlik adlı hikâyedir.

Râşel, Mâlik, Aheng-i Tabiat

Ek.12, 12 Kanunusani 1312, s.42

Yeni Kitaplar bölümünde üç kitap tanıtım yazısı mevcuttur. Mehmed Ziver Bey tarafından tercüme edilen *Raşel* adlı roman tanıtılır. *Mâlik* adlı hikâyenin ikinci cüzünün tab‘ı ve birkaç güne neşri haber verilir. Osman Fâiz Efendi’nin bazı şiirlerinden müteşekkil kitap tanıtılır

Yeni Kitaplar

Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.50

Makbule Leman Hanımefendi’nin bazı latif eserlerini içeren *Ma‘kes-i Hayâl* isimli kitabı tanıtılır.

Hatıralar, Muhadderât-ı Evliya, Mâlik

Ek.15, 2 Şubat 1312, s.55

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazılarda Kıyasizâde Ali Refik Bey’in *Hatıralar* unvânlı eserinin neşri, Salih Sâim Bey’in *Âsâr-ı Vecihi*’nin sekizinci cüzünü teşkil eden *Mâlik* unvânlı hikâyenin ikinci kısmının neşri haber verilir.

Yeni Kitaplar

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59

Resimli Devr-i Âlem isimli seyahatnâmenin dördüncü cüzü hakkında bilgi verilir.

Mâlik

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63

Yeni Kitaplar bölümünde Vecihi Bey’in hikâye külliyâtından ikinci cüzün basımı hakkında bilgi verilir.

Nagamât

Ek.18, 27 Şubat 1312, s.67

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda Andelib’e ait kitabın *Sıhhat* Gazetesi abonelerine tevzî edilmek için intişâr edildiği söylenir.

Nagamât, Mâlik

Ek.19, 6 Mart 1313, s.71

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazılarda *Nagamât* ve *Mâlik* adlı eserler ve neşirleri hakkında bilgi verilir.

Sevda-yı Müebbet, Mâlik

Ek.20, 13 Mart 1313, s.75

Mehmed Halim Bey'in Fransızcadan tercüme ettiği eser ile Vecihi Bey'in hikâye külliyâtından bir cüz olan eser tanıtılır.

Resimli Devr-i Âlem Seyahati, Beytü'l- Ek.21, 20 Mart 313, s.79

Hüzn

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazılarda 250 kadar yerin tarihi ve evsâfı hakkında bilgi veren seyahatnâme ile Ferâizcizâde Osman Fâiz'in bazı şiirlerinden müteşekkil eseri hakkında bilgi verilir.

Mülâhazâtı Takvim-i Dersaadet, Dördüncü Ek.23, 2 Nisan 313, s.85

Sene

Mehmed İzzet Bey tarafından üç senedir neşredilmekte olan cep ansiklopedisi hakkında bilgi verilir.

Mülâhazâtı Takvim-i Dersaadet Dördüncü Ek.24, 10 Nisan 313, s.88

Sene, Müntehabât-ı Muhibbân-ı Edep fi

Hadâiku'l-Arap

Mehmed İzzet Bey tarafından üç senedir neşredilmekte olan cep ansiklopedisi hakkında bilgi verilir. Mahmud Celâleddin Bey'in âsâr-ı metrûkeden olan eseri tanıtılır.

Muvaffakiyât-ı Osmâniye

Ek.34, 19 Haziran 313, s.127

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Muvaffakiyât-ı Osmaniye yahut Yadigâr-ı Ek.35, 26 Haziran 313, s.133

Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Muvaffakiyât-ı Osmaniye yahut Yadigâr-ı Ek.37, 10 Temmuz 313, s.141
Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Ek.39, 24 Temmuz 313, s.148
Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Ek.40, 31 Temmuz 313, s.152
Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Bedretü'l-Meâli fi Tercümetü'l-Liâli Ek.42, 7 Ağustos 313, s.159

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazıda Hz. Ali (R.A)'nin söylediği bazı cümle-i hakîme ile Savcızâde unvanıyla meşhur olan Muhammed bin Sad'ın bunlara dair şerh amacıyla yazdığı bazı beyitlerin tercümelerini içeren ve Sipâhizâde Ali Gâlib Beyefendi tarafından neşrolunan eserdir.

Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Ek.42, 7 Ağustos 313, s.159
Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Muvaffakiyât-ı Osmâniye yahut Yadigâr-ı Ek.43, 19 Ağustos 313, s.163
Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Eser-i Vecihi, Muvaffakiyât-ı Osmaniye Ek.44, 29 Ağustos 1313, s.166
yahut Yadigâr-ı Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Eser-i Vecihi, Muvaffakiyât-ı Osmâniye Ek.45, 4 Eylül 1313, s.171
yahut Yadigâr-ı Zafer

Müstecabizâde İsmet Beyefendi tarafından neşredilen eser tanıtılır. Osmanlı Devleti'nin Yunanistan harbindeki muvaffakiyetinin tarihçesi hükmündeki eseridir.

Asker Oğlu, Âsâr-ı Vecihi Ek.46, 11 Eylül 1313, s.174-175

Yeni Kitaplar bölümünde Ahmet Rasim'in *Asker Oğlu* isminde yeni bir hikâyesinin neşri haber verilir. Vecihi'nin hikâye külliyyâtından dokuzuncu cüzün neşredildiği duyurulur. Her iki eser de okuyuculara tanıtılır.

Avrupa Medeniyetinin Esâsına Bir Nazar Ek.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.198

Bu başlık altında Mekteb-i Harbiye-i Şahane muallimlerinden Musa Bey tarafından telif olunan eserin mündericâtı yer alır.

Muktebes, İmam-ı Azâm ve Eimme-i Selâse, Ek.61, 29 Kanunusani 1313, s.229
İrtikâ

Yeni Kitaplar bölümünde yer alan yazılarda İzmir'de *Muktebes* unvanıyla bir günlük bir derginin neşri haber verilir. Salih Sâim Beyefendi'nin eserinin neşri sebebiyle tanıtım ve tebrik yazısı yer alır. Necib Andelib Beyefendi tarafından derûhte buyurulan dergi tanıtılır

Marifet Ek.67, 12 Mart 1314, s.241

Başmuharrirliğini Ali Muzaffer Beyefendi'nin yaptığı *Marifet*'in bir kısmı Türkçe bir kısmı ise Fransızcadır. Muhteviyâtı hakkında bilgi verilir.

Başlıksız Ek.68, 19 Mart 1314, s.244

Ahmed Rasim'in *Malumat Gazetesi*'ne tefrika suretiyle derç eylediği *Kitâbe-i Gam* adlı eserinin matbaada kitap şeklinde de intişar edilmiş olduğu haber verilir.

İslam ve Fünûn

Ek.69, 26 Mart 314, s.248

Yenişehirizâde Hâlid Eyyûb tarafından yazılan eser tanıtılır. Eserin içeriği hakkında bilgi verilir.

Din-i İslam

Ek.75, 14 Mayıs 314, s.272

Mahmud Esad Efendi Hazretleri'ne ait eserin ikinci defa baskısının yapıldığı haber verilir. Ayrıca eserin içeriği hakkında kısa bilgi verilir.

Kitâbe-i Gam, Hatt-ı Şeceri İle Bir Levha-i Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281

Nefîse, İspanya Amerika Muhârebesi

Ahmed Rasim'in *Kitabe-i Gam* adlı eseri ikinci cüzü basılmıştır, Hacı Ömer Fâik Beyefendi tarafından tertip ve tezyin edilen *Dua-yı Saltanat* levhası, *Marifet* başmuharriri Ali Muzaffer Beyefendi tarafından neşredilen eserin üçüncü formasının çıktığı haber verilir.

Mikyâsü'l-Ahlâk

N.84, 16 Temmuz 1314, s.1008

Bolu mutasarrıfı saadetli Mustafa Paşa Hazretlerinin bu nam altında intişar eden eserinin matbuatı şereflendirdiğine dair açıklama yapılır. Ayrıca bu eser hakkında ansiklopedik bilgi verilir.

Mecmua-i Lisan

Ek.85, 23 Temmuz 314, s.313

Mehmed Halim Bey tarafından neşrolunmaya başlayan bu mecmua Fransız lisanına ait pek çok detayı içerir.

Başlıksız

Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335

Bâb-ı Âli caddesinde açılan Dârü'ş-şafaka Kütüphanesi'nde Ebu'z-ziyâ Tevfik Beyefendi'nin matbaalarında kütüb-i nefîse vesâir âsâr-ı bedîa bulunduğu duyurulur.

Hürrem Bey, Sâil, Mâlik

Ek.91, 26 Teşrinisani 314, s.335

Âsâr-ı Vecihi'den başlıklı bölümde yer alan yazılarda Vecihi'ye ait üç hikâye tanıtılır.

Başlıksız

Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339

Bâb-ı Âli caddesinde açılan Dârü's-şafaka Kütüphanesi'nde Ebu'z-ziyâ Tevfik Beyefendi'nin matbaalarında kütüb-i nefise vesâir âsâr-ı bedîa bulunduğu duyurulur.

Hürrem Bey, Sâil, Mâlik

Ek.92, 3 Kanunuevvel 314, s.339

Âsâr-ı Vecihi'den başlıklı bölümde yer alan yazılarda Vecihi'ye ait üç hikâye tanıtılır.

Hürrem Bey, Sâil, Mâlik

Ek.93, 10 Kanunuevvel 314, s.343

Âsâr-ı Vecihi'den başlıklı bölümde yer alan yazılarda Vecihi'ye ait üç hikâye tanıtılır.

Hürrem Bey, Sâil, Mâlik

Ek.94, 17 Kanunuevvel 314, s.347

Âsâr-ı Vecihi'den başlıklı bölümde yer alan yazılarda Vecihi'ye ait üç hikâye tanıtılır.

L'oncle de L'europe

N.10, 1 Temmuz 315, s.yok

John Grand Carteret'nin eseri Fransızca olarak tanıtılır.

Othello

N.14, 5 Ağustos 315, s.212

Shakespeare'in adı geçen eseri, eserin özellikleri, şahıs kadrosu, konusu hakkında bilgi verilir.

Osman Senâî

Beyan-ı Mazeret

N.F., 15 Temmuz 313, s.139-145

Osmanlı ile Yunan ordusu arasında yaşanan Domka Meydan Muharebesi en kanlı ve en son perdeyi teşkil eder. Yazar *Domka Meydan Muharebesi* adını verdiği bir eser yazar. Bu eseri, anlattığı devirleri ve esere niçin bu adı verdiğini açıklar.

3.2.26. Tashih

İspartalı M. Hakkı

Tashîh

Ek.71, 9 Nisan 314, s.257

Resimli Gazete'nin 70. nüshasında yayımlanan iki parça eserinde birkaç yanlış düzeltmelere rastlayan M. Hakkı bu yanlışları düzeltir. *Resimli Gazete* ise bu açıklamaya bir cevap yayımlar ve eser sahibinin anlayışını takdir eder. Evvelki hafta intişâr eden nüshadaki 'Bahar'ın sehivleri de düzeltilir.

İmzasız

Tashîh

N.23, 14 Mart 1312, s.368

Geçen nüshada "on beş" yazılacağı yerde "on iki" şeklinde yazılan yazım yanlışlığı düzeltilmiştir.

Tashîh

Ek.16, 9 Şubat 1312, s.59

Kaside-i İbnü'l-Fâriz'in on dördüncü nüshasında münderiç kısmında yapılan yanlış yazım düzeltilir.

Tashîh

N.18, 27 Şubat 1312, s.216

Horasan ve Maverâünnehir Edebiyatı bölümünde yapılan bazı sehivler ve bu sehivlerin tashîhi yer alır.

Başlıksız

Ek.24, 10 Nisan 313, s.88

‘Geçen haftaki nüshada münderiç Hazret-i pir-i seyyid Sadeddinü’l-Cebavî’nin tercüme-i hâlinde vukûa gelen tertîb-i sehviyyâtı ber-vech-i âti tashîh olunur’ notuyla yayımlanan yazıdır.

Tashîh

Ek.38, 17 Temmuz 313, s.145

Geçen haftaki nüshada yayımlanan *Menâkıb-ı Firkat* unvanlı yazıya Rifat Sâmih imzası basılmayı unutulmuştur. Bir de 5. sayfadaki hatalı kelimelerin doğru halleri verilir.

Tashîh

N.44, 28 Ağustos 1313, s.528

Abdullah Hasip Efendi’nin geçmiş nüshadaki hataları düzeltilir.

Tashîh ve İtizâr

Ek.64, 19 Şubat 313, s.235

Hüsni ü Aşk’a dair olan bir makalede yapılan yanlış kelime yazımı düzeltilir.

Nüsha-i Fevkalâdemiz Hakkında Bir Ek.73, 30 Nisan 314, s.265

Tashîh

Nüsha-i Fevkalâde’deki yanlış yazılan sayfa numarası hakkında açıklama yapılır. Seksenden sonraki sayfa seksen bir yazılacakken sehven doksan yedi yazılmıştır.

Tashîh

Ek.77, 28 Mayıs 314, s.281

İbnü’l-Emin Mahmud Kemâl Bey’in 75 numaralı nüshada yayımlanan *Rahşan* unvânlı hikâyesinin bazı cümleleri sehven dizilmeyerek manâ ihlâl edilmiştir. Bu yanlışlık düzeltilir.

Tashîh

Ek.83, 9 Temmuz 314, s.304

Arif Hikmet Beyefendi'nin geçen haftaki nüşhada münderiç gazelinde yapılan yazım hataları tashîh edilir. Yine geçen haftaki nüşhada yayımlanan *Teâvün* unvânlı makaledeki imla hatası düzeltilir.

Tashîh

Ek.87, 6 Ağustos 314, s.321

Gazetenin 86. nüshasında münderiç İbnü'l-emin Mahmud Kemâl Bey'in *Medeniyet-i Sahîha* unvânlı makalesindeki hatalı yazılan ibâre düzeltilir.

3.2.27. Taziye

Abdülhaşim

Bir Taziyenâme

N.40, 31 Temmuz 1313, s.471

Bir beyefendinin vefatı dolayısıyla yazılan taziye­dir. Vefat eden kişi hakkında düşünceleri içerir.

İmzasız

Merhum Lütfi Efendi

Ek.36, 3 Temmuz 313, s.137

Matbaanın ümid-i enîsi Lütfi Efendi'nin vefatı dolayısıyla yazılan taziye­dir. Çevresinde ve iş hayatında sevilen alışkan biri olan Lütfü Efendi hastalığı sebebiyle vefat eder.

3.2.28. Reklam

İmzasız

Başlıksız

Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

Şehrin en mutena yerlerinde her cihetle mükemmel eczanelerin açıldığını ve bunlardan birinin de Kazım Beyefendi'nin yeni açtığı eczanesi olduğu ifade edilir, tanıtımı yapılır.

İmtiyâz-ı bâ-Berat-ı Âlîşân, İspirtosuz Ek.14, 5 Ağustos 315, s.101

Osmanlı Kanakana Halâsı

İspirtosuz Osmanlı Kanakana Halâsı alt başlıklı yazıda dermansızlık ve iştahsızlığı izâle eden, baş ve bel ağrılarına iyi gelen bir ilaçtan bahsedilir.

İmtiyâz-ı bâ-Berat-ı Âlîşân, İspirtosuz Ek.16, 19 Ağustos 315, s.106

Osmanlı Kanakana Halâsı

İspirtosuz Osmanlı Kanakana Halâsı alt başlıklı yazıda dermansızlık ve iştahsızlığı izâle eden, baş ve bel ağrılarına iyi gelen bir ilaçtan bahsedilir.

3.2.29. Tercüme Eserler

3.2.29.1. Edebiyat

Tercüme eserler bölümünde dergide yer alan yazılar, edebî türüne göre sınıflandırılmıştır.

3.2.29.1.1. Şiir

Abdulkadirzâde Hüseyin Haşim/Abdulhaşim

Hazin Bir Neşîde-i Arabiye'nin Meali N.32, 5 Haziran 1313, s.374

Sevdiği kişinin yanına gitmek isteyen biri ile kuş tâifesi arasında geçen konuşmalardır. Kuşların kanatlarını sevdiğinin yanına gitmek için isteyen kişiye hepsi yardım etme taraftarıdır.

Arapçadan Muktebes N.38, 17 Temmuz 1313, s.446

Edebiyat bölümünde yer alan ayrılık konulu şiirdir.

Ali Rıza Seyfi

İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden: Çalış! N.79, 11 Haziran 1314, s.945

‘İngiliz Edibelerinden Eliza Kok’un Bir Manzûmesi’ notuyla yayımlanan şiirde çalışmak, say u gayret söz konusu edilir. Bu kavramların insan hayatındaki ehemmiyeti anlatılır.

İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden, Akşam N.82, 2 Temmuz 1314, s.981-982
Rûzgârı

Biryant alt başlıklı şiirdir.

İngiliz Edebiyatı, Deniz N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040

İngiliz meşâhir-i ulemâsından Biryant Valer Prutgeter’in hayatı anlatılır. Edebî kişiliği hakkında bilgi verilir ve ‘Deniz’ başlıklı manzûmesinin çevirisi yer alır.

Halil Edib

Esrar-Nisvân N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638

La Fontaine'den tercüme alt başlıklıdır. Kadın ve erkekler, sır tutabilme özelliği üzerinden kıyas edilir.

Tasvir-i Hayat

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650

Madam Tastu'dan tercüme edilen şiir edebiyat bölümündedir.

Halil Huldî

Bûse-i Mâder

Ek.90, 19 Teşrinisani 314, s.331

'Fransa meşâhir-i üdebâsından olup Bramto'nun bir nazmı olup neşren tercüme edilmiştir' dipnotuyla yayımlanır.

Hüseyin Dâniş

Gül

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590

Lamartine'den Mütercemdir notuyla yer alan şiir.

İbnü'l-İrfan Sırrî/İbn-i Ebu'l-İrfan Sırrî

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2-3

Araplara ait olduğu belirtilen başlıksız 4 kıta şiir ve bu şiirlerin tercümeleri yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.17-18

Mâbad alt başlıklıdır. Arap edebiyatına ait şiirlerden seçme bölümler ve bu şiirlerin açıklamaları yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.26-27

Mabâd 2 alt başlıklıdır. Arap edebiyatına ait şiirlerden seçmeler ve bu şiirlerin tercümeleri yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.38-39

Mabâd aded: 2 alt başlıklıdır. Arap edebiyatına ait şiir ve şiirin tercümesi yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55

Mabâd adet: 4 alt başlıklıdır. Arap edebiyatına ait şiirlerden seçmeler ve bu şiirlerin tercümeleri yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.63-64

Arap edebiyatına ait şiirler ve şiirlerin tercümesi yer alır.

Arapların Eş'âr-ı Aşıkânesi N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.76-78

Mabâd adet: 6 ve Hitâm alt başlığı ile Arap edebiyatına ait şiir ve şiirlerin tercümesi yer alır.

İbn-i Rifat Sâmi

Şiir, Mealen Fârisîden Mütercemdir N.13, 19 Kanunusani 1312, s. 147

Edebiyat bölümünde Farsçadan tercüme edilen şiir yer alır.

İmzasız

Tercümelerim N 4, 14 Teşrinisani 1312, s.39-40

Arap edebiyatına ait şiirlerin tercümeleri yer alır.

Ey Cesîm Zen N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

“Victor Hugo’nun bir mısraından tevsîan mütercemdir” notuyla yer alır.

Kafiye

N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

“Boalo’nun bir mısraından iktibâsen mütercemdir” notuyla yayımlanır.

Yolcu ile Kameri

N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

“Fransızcadan tevsî-meal tarîkiyle mütercemdir” notuyla yer alan şiiirdir.

Vâlîde ile Çocuk

N.82, 2 Temmuz 1314, s.975

“Kezâ Fransızcadan mütercemdir” notuyla yayımlanır.

M. Âsaf

Nevâî’nin Bir Gazeli, Çağataycadan Tahvîl N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.626

Edebiyat bölümünde yer alan şiiirdir.

Mahmud Nedim

Hazret-i Haydar-ı Kerrâr’ın Necl-i N.94, 18 Kanunuevvel 1314, s.1127

Mükerrerleri Seyyidü’ş-şüheda İmam

Hüseyin Radıyallahu Tealâ Efendimiz

Hazretleri’ne Hitaben Bir Vasiyet-i

Hekimâneleridir

“Hazret-i Ali’nin şehit olan torunu Hazret-i Hüseyin’e hitaben nasihat şeklindeki vasiyeti” notuyla yer alan yazıda beyitler ve mealleri vardır. Bir de *Resimli Gazete*’nin bu gibi manzumelerin Hz. Hüseyin’e ait olmadığını ifade eden yazısı vardır.

Mehmed Akif

Bostan'dan

N.69, 26 Mart 1314, s.820

Kısm-1 Edebî sütununda yer alır.

Kıtaât, Sadî'den

N.82, 2 Temmuz 1314, s.1075

Kısm-1 Edebi sütununda şiir kısmı alt başlıklıdır. Ayrıca 'Bir mesirede bir kahve duvarına yazılmıştır' dipnotuyla yer alan bir dördlük söz konusudur.

Mehmed Cemil

Tercümelerim

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.88-89

Mabâd adet: 6 alt başlıklıdır. Arap edebiyatına ait şiirlerden seçmeler ve bu şiirlerin tahlilleri yer alır.

Mehmed Halim

Münâcât

N.43, 19 Ağustos 1313, s.510-511

Lamartine'in Eş'ârından alt başlıklı yazıda Yaratan'a seslenir. Yaratılan her bir unsurda O'nu keşfettikçe muhabbetinin arttığını dile getirir. Acizlik sebebiyle yakarış söz konusudur.

Midhat Bahârî

Maraz-i Bedâyi

N.73, 30 Nisan 1314, s.875-876

"Bu nâm altında Hazînetü'l-Hikem ıtlâkına sezâ olan edebiyat-ı Arab ve Acemden muntehâb manzûm ve mensur bazı âsâr-ı âliye ile tercümelerini ve eslâf ve muâsırîn-

i üdebâmızdan en büyük en güzel eş‘arıyla âsâr-ı nesriyesini cem‘e karar verdim.
Her hâlde tevîk Allah’tandır” notuyla yer alır.

Maraz-i Bedâyi

N.78, 4 Haziran 1314, s.934-935

“Eâzım-ı şuarâ-yı Araptan ‘Ebu’l-feth e’l-Bustî’nin bir kaside-i hakimânesidir”
notuyla beyitler ve tercümeleri yayımlanır. Dipnotta şairin hayatı ile ilgili bilgiler
verilir.

Maraz-i Bedâyi

N.79, 11 Haziran 1314, s.942-943

“Eâzım-ı şuarâ-yı Araptan ‘Ebu’l-feth e’l-Bustî’nin bir kaside-i hakimânesidir”
notuyla beyitler ve tercümelerin mabâdidir.

Maraz-i Bedâyi

N.82, 2 Temmuz 1314, s.979-981

Şeyh Sadî, Hâfız gibi şairlerden beyitler ve bu beyitlerin tercümeleri yer alır.

Maraz-i Bedâyi

N.83, 9 Temmuz 1314, s.993-995

Şeyh Sadî, Hâfız gibi şairlerden beyitler ve bu beyitlerin tercümeleri yer alır.

Maraz-i Bedâyi

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1016-1017

İbnü’l-Ruslân, İbnü’l-Verdâ, İbn-i Kemâl gibi şairlerden beyitler ve bu beyitlerin
tercümeleri yer alır.

Muhyiddin

İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden, N.82, 2 Temmuz 1314, s.981
Menekşeler

“Çocuklara mahsus eş‘ardan” alt başlığıyla yer alır.

Bir Kıta-i Fârisiye

N.F., 15 Temmuz 313, s.96

Şeyh Sadî’ye ait kıtanın tercümesidir.

Recaizâde M. Ekrem

İstiğrâk

N.4, 20 Mayıs 1315, s.50

Victor Hugo'dan tercüme edilmiş şiirdir.

Vasfi Efendi/Şeyh Vasfi/Şeyhu'l-Urefâ Vasfi Efendi

Abdurrahman Câmi Kuddise Sırrıhu's-sami N.46, 11 Eylül 1313, s.542

Hazretlerinin

لی حبيب عربی مدنی قرشی
که بود درد و غمش مایه شادی و خوشی
مطلع عاشقانه سیاه مصدر بولسان
و آرایش السنه ارباب عرفان اولان] نعت

Na't-ı Şerif'inin Tercümesidir

Abdurrahman Cami kuddise sirruhu's-sâmi Hazretleri'nin Na't-ı Şerif'inin tercümesidir.

Ziyâüddin

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi Tercümesi N.78, 4 Haziran 1314, s.927-928

İfâde-i Mütercim alt başlığında Arap lisanının fevkaladeliğinden bahseder. Onun başka herhangi bir lisana tercümesinin zor olduğunu söyler. Bu işe niçin cüret ettiklerini anlatır. 'Gale İbnü'l- Fâriz Kuddise Sirruhu' alt başlığında ise beyitler ve tercümeleri yer alır.

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi Tercümesi N.79, 11 Haziran 1314, s.939-942

Mabâd alt başlıklıdır.

İbn-i Fâriz'in Kaside-i Fâiyyesi Tercümesi N.80, . 18 Haziran 1314, s.951,952

Mabâd alt başlıklıdır.

3.2.29.1.2. Hikâye

Ahmed Fuad

Mektep

Ek.17, 20 Şubat 1312, s.62

“Fransızcadan mütercemdir” notuyla yer alan hikâyede vâlidelerin çocuklara mektebe gitmeleri önünde nasihat verdikleri görülür. Mektebin ehemmiyeti, talebelere kazandırdığı güzel hasletler, öğrettiği ilimler yönüyle anlatılır.

Ali Mazhar

Madam Batist yahut Tali’siz Kadın

N.42, 14 Ağustos 1313, s.499

Guy de Maupassant’dan, mütercimi Ali Mazhar olan Madame Baptiste adlı hikâyede yolculuğa çıkacak olan bir kişinin bekleme süresi boyunca neler yaptığı, önünden geçen sekiz kişilik bir cenaze alayını takibi, ölenin kim olduğu ve aralarında geçen konuşmalar anlatılır.

Ali Muzaffer

Edâ-yı Nezir

Ek.23, 2 Nisan 1313, s.83

“Fransa meşâhir-i üdebâsından Orelyen Şul’un hikâyelerindendir” notuyla yayımlanan yazıda 20’li yaşlarda genç bir hanımefendinin köşkündeki hususi odasında ölü olarak bulunması söz konusudur. Onun geçmişteki yaşantısı anlatılır, gizli aşkı ve bir kız çocuğu vardır. Maret adlı kız çocuğu ve başından geçen hazin olaylar hikâye edilir.

Andelib

Arapların Hikayât-ı Şairânesi

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.18-19

Ubeydû'n-neâlî alt başlığıyla yer alan hikâyede Basra'ya belli bir mesafede oturan Mescidü'r-rızâ'ya nakledilen bir cenazeyi teşyiden dönen Ubeyd isminde bir gencin başından geçenler, sıcağın bunalıp yorgun düşmesi ve bir evde konaklaması anlatılır.

Arapların Hikayât-ı Şairânesi Ubeydû'n- N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41
neâlî

İkinci Nüşadan Mabâd, 2 alt başlıklıdır. İkinci nüshada yer alan Arap edebiyatına ait hikâyenin devamıdır.

Fâik Reşad/ Fâik R.

Netice-i Sefâlet

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86-88

Tophane'de Boğazkesen'de harabeye dönüşmüş bir evde yaşayan fakir insanlar anlatılır.

Netice-i Sefâlet

N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.100-101

Mabâd adet: 8 alt başlığıyla Akif Bey'in yaşamı anlatılır.

Netice-i Sefâlet

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.119-120

Mabâd adet: 9 alt başlığıyla Akif Bey'in yaşamı anlatılmaya devam edilir.

Netice-i Sefâlet

N.11, 7 Kanunusani 1312, s.130

Fıkra bölümünde Mabâd Adet: 10 alt başlığıyla Akif Bey'in yaşamı anlatılmaya devam edilir. Akif ve Şakir arasında geçen konuşmalara tanık olunur.

Netice-i Sefâlet

N.12, 12 Kanunusani 1312, s.141-142

Mabâd adet: 11 alt başlıklıdır.

Netice-i Sefâlet

N.14, 26 Kanunusani 1312, s.166-167

Mabâd adet: 11 alt başlığıyla Akif Bey'in hasta kızı, Şakir ve annesinin durumu anlatılır.

Netice-i Sefâlet

N.17, 20 Şubat 1312, s.202-203

Mabâd adet: 14 alt başlıklı yazıda acele işi olan Akif'in dışarıda rastladığı bir adamın ısrarı ile bir yerlerde oturup ve içki içmesi anlatılır.

Netice-i Sefâlet

N.18, 27 Şubat 1312, s.212-214

Mabâd adet: 14 alt başlıklı hikâyede sarhoş olan Akif'in yanına Hüseyin'in geldiği, konuşmalardan da Akif'in paralarının kaybolduğu öğrenilir.

Netice-i Sefâlet

N.19, 6 Mart 1313, s.226-227

Mabâd adet: 18 alt başlıklı hikâyede Akif'in meyhanede çok içki içmesi üzerine Hüseyin tarafından uyarılınca başka bir meyhaneye gitmesi, sarhoş halde eve dönerken merdivenlerden düşmesi ve Şakir'in babasını o halde bırakması, gece yarısı ısrarla çalınan kapı sesinden Şakir'in korkması anlatılır.

Netice-i Sefâlet

N.20, 13 Mart 1313, s.238

Şakir gece vakti ısrarla evin kapısını çalanlara karşı tüm cesaretini toplar ve kapıyı açar. Gelenler polis ve zâbitadır. Şakir ve babası Akif tutuklanır ve götürülür.

Netice-i Sefâlet

N.21, 20 Mart 1313, s.251-252

Mabâd ve Hitâm alt başlıklı hikâyede adam öldürme suçundan tutuklanan Şakir hakkında konuşulanlara şahit olunur. Bekçinin ifadesi ve Akif'in öldüğünü beyan eden bir hitamla hikâye son bulur.

Kavalalı İsmail Hakkı Bin Said

Uluvv-i Cenâb

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1030

“Fransızcadan mütercemdir” alt başlıklı yazıda merhamet ve insâniyeti pek yüce olan bir komutanın cephede ordusuyla yaşadıkları, savaş sırasında yaralanmasına rağmen askerini düşünmesi anlatılır.

Mehmed Akif

Orani 1

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1042-1044

Müellifi Kamil Flameryon’dur. Hikâye 17 yaşındaki bir gencin hayatını, Orani adında zîruh bir kızı, anlatması etrafında şekillenir.

Orani 2

N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1056

Mabâd alt başlıklıdır.

Orani 3

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1067-1068

Mabâd alt başlıklıdır.

Orani

N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1092

Mabâd alt başlıklıdır.

Orani

N. 94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1128

Mabâd alt başlıklıdır.

Mehmed Enisî

Tirza’ya Mersiye

N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.650-652

Lord Bayron'dan alt başlıklı yazı üç bölümden müteşekkildir. Yazıda, ölen kişinin ardından duyulan üzüntü dile getirilir.

Mehmed Halim

A 'mâ

N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.6

Foster'den yapılan tercüme hikâyede küçük bir kızcağız ve gözleri görmeyen bir beyefendi anlatılır. Beyefendinin acıklı, zor durumu anlatıcıda rikkat oluşturur.

Bir Çehre-i Mütefekfire Hazan

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41-42

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Pol Sekonzak'dan bir hikâye vardır. Donuk, neşesiz, çiçeksiz hazânda bir hayali gözyaşı altında bir tebessüme benzetir. Ömrünün hazin bir hatırasının toprağa bulaşmış vücudunu yaşattığını düşünür.

Sâilin Uykusu

N.45, 4 Eylül 1313, s.530-531

Manuel'den alt başlıklı yazıda bir elinde hıfzettiği bir kitap ve üstünde pejmürde bir paltosu olan pîrin başından geçenler, o kişiye hitaben ders niteliğinde felsefî bir dille yazılmış sözler mevcuttur.

Muhyiddin

Sayfin En Son Gülü

N.F., 15 Temmuz 313, s.96-97

Tercüme bölümünde yer alır. Letâfetini ve tarâvetini kaybetmeyen güle hitaben yazılır. Muhabbethâne-i fâniyede kimsenin tek ve تنها kalmayacağını söyler

Çiftçi Çocuğu

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.665-666

“İngilizceden tercüme” alt başlıklı hikâyede mektep işlerinde kullanılmak isteyen bir çiftçi çocuk ve muallim arasında yaşananlar, çocuğun mektebe kabul edilmesi ve kısa zamanda başarısıyla herkesin dikkatini çekmesi, şefkatini celp etmesi anlatılır.

Nureddin Râmih

Bir Levha-i Muhabbet

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.79-80

Fransızcadan Mütercemdir alt başlıklıdır. Baba ve kızı arasında geçen iki bölümlük yazıdır. Babanın kızını doğduğu yer olan Paris'e gitme hususunda iknasına şahit olunur. Kendisi ise yaşı epey ilerlediği için daha sakin olan köyde yaşamaya karar verir.

Bir Levha-i Muhabbet 1

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.89-91

Fransızcadan Mütercemdir, Mabâd adet: 7 başlıklıdır.

Orhan Selahaddin

Bir Lui Altını

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.31-32

Mabâd adet: 1, Fransuva Coppee'den alt başlığıyla yer alır. Lüsyen, soğuk ve karlı bir akşam vakti bir otelin önünde oturan küçük bir çocukla karşılaşır. Etraftaki insanların bu zavallı çocuğa nasıl muamele ettiklerini gözlemler.

Bir Lui Altını

N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.47-48

Fransuva Cuppee'den, Mabâd adet: 4 alt başlığıyla yer alır.

Sakte Sadberg

Kamil Flamaryon'dan Tercüme

N.22, 7 Mart 1312, s.348-351

Resimli Gazete'nin Kadınlar İçin Kısım-ı Mahsusu bölümünde 'İzmir Riyâz-ı Marifetinde Perverşeyâb-ı Kemâl Olan Fâzılât-ı Nisvâniyemizden İffetlü Sakte Sadberg Hanımefendi'nindir' açıklaması yer alır. Arkadaşının vefatından hayli etkilenen bir kişi vardır. Bunun tesiriyle rüyasında fakir bir aile görür ve onların bu durumuna içten üzülür.

Zaimzâde Hasan Fehmi

Şeytan Jan!. İspanya’da Pirene Dağları Ek.22, 7 Mart 1312, s.4

Mabâd adet:21 alt başlıklı yazıda zâhirdeki keşfi muhâl olan odaların, geçitlerin neye tahsis edildiğini anlatan yazıdır.

Şeytan Jan!? İspanya’da Pirene Dağları Ek.23, 14 Mart 1312, s.6
Hatırâtı

Mabâd adet: 22 alt başlıklı yazıda Yoan, Rozita ve Pablo arasında geçen konuşmalar yer alır.

3.2.29.1.3. Roman

Behzad

Zavallı Sanatkâr N.62, 5 Şubat 1313, s.741-744

Müellifi Emile Rişburg olan yazıda Paris’in medeniyetin merkezi olduğu söylenir. Bu şehirde moda olan herhangi bir şeyin diğer yerlerde taklit edildiği ifade edilir. Paris’te ünlü bir bestekâr olan Frederik Buvasiye’den, verdiği konserden bahsedilir.

Zavallı Sanatkâr N.63, 9 Şubat 1313, s.754,756

Müellifi Emile Rişburg adlı yazardır. 1 Bir Ziyafet, 2 Frederik Buvasiye, mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr N.64, 19 Şubat 1313, s.767-768

Mabâd, 3 Valide alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr N.65, 26 Şubat 1313, s.779-780

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.66, 5 Mart 1314, s.792

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.67, 12 Mart 1314, s.803-804

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.68, 19 Mart 1314, s.815-816

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.69, 26 Mart 1314, s.827-828

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.70, 2 Nisan 1314, s.839-840

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.71, 9 Nisan 1314, s.851-852

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.75, 14 Mayıs 1314, s.900

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.77, 28 Mayıs 1314, s.923-924

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.78, 4 Haziran 1314, s.935-936

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.79, 11 Haziran 1314, s.947-948

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.80, 18 Haziran 1314, s.960

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.81, 25 Haziran 1314, s.972

Mabâd alt başlıklıdır.

Zavallı Sanatkâr

N.82, 2 Temmuz 1314, s.984

Mabâd alt başlıklıdır.

Hasan Sabri / Hasan Sad. (ص)

Sihirbâz

N.1, 29 Nisan 315, s.15-16

“İtalyancadan mütercemdir” alt başlıklı romanda çocuğu vefat eden bir babanın mösyö ile konuşmalarına, çocuğuna olan bağlılığına ve sevgisine, üzüntülerine, sayıklamalarına, çocuğuyla geçirdiği vakitleri hatırına getirmesine şahit olunur.

Sihirbâz

N.2, 6 Mayıs 315, s.31-32

“İtalyancadan mütercemdir”, mabâd alt başlıklıdır.

Sihirbâz

N.3, 13 Mayıs 315, s.44-48

“İtalyancadan mütercemdir”, mabâd alt başlıklıdır.

Sihirbâz

N.7, 10 Haziran 315, s.108-109

Mabâd alt başlıklıdır.

Sihirbâz

N.10, 1 Temmuz 315, s.151-152

İtalyancadan mütercem notuyla yer alır. Konakta geçen aşk hikâyesi, oynanan oyunlar Vajer ve hizmetçi Zinevra etrafında anlatılır.

Sihirbâz

N.11, 8 Temmuz 315, s.163-166

İtalyancadan mütercem ve mabâd notuyla yer alır.

Sihirbâz

N.12, 15 Temmuz 315, s.175-177

İtalyancadan mütercem ve mabâd notuyla yer alır.

M. Tevfik

Gizli Keder

N.23, 14 Mart 1312, s.362-363

Muharriri Bernar Durozen olan Feci, Resimli, Yeni Roman, mabâd adet:21 alt başlıklı yazıda bir arabada seyahat eden yolcuların ruh halleri, fiziksel özelliklerine dair gözlemler anlatılır.

Mehmed Enisî

29 Numaralı Torpido İstambotu 1

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.631-634

Muharriri Pierre Maël'dir. Roman bölümünde yer alır. Kolağası Frederik Plemun'un zırhlı gemide iken tabiatı seyri ve bu seyir esnasında hissettikleri anlatılır. Daha sonra bir arkadaşı yanına gelir ve sohbet ederler.

29 Numaralı Torpido İstambotu

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.672

Mabâd alt başlıklıdır.

29 Numaralı Torpido İstambotu

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.696

Mabâd alt başlıklıdır.

29 Numaralı Torpido İstambotu

N.59, 15 Kanunusani 1313, s.707-708

Mabâd alt başlıklıdır.

29 Numaralı Torpido İstambotu

N.60, 22 Kanunusani 1313, s.715-718

Mabâd alt başlıklıdır.

Osman Şükrü

10.000 Sene Bir Buz Kayası İçinde

N.23, 14 Mart 1312, s.361-362

Muharriri Bosnar ve Birinci Bâb alt başlıklı yazıda buz kayalarının birleşmesiyle oluşan bankizlerde hayatta kalma mücadelesi veren kişinin başına gelenler anlatılır.

10.000 Sene (Bir Buz Kayası İçinde)

N.24, 21 Mart 1312, s.374-376

Birinci Fasıl mabâd adet: 23 alt başlıklıdır. Fennî Romanlar bölümünde yer alan yazının müellifi Bosnar'dır. Bulunduğu yeri sakın ve taarruzdan uzak bir ortam olarak görülebileceğini söyleyen ihtiyar bir adamın yaşadığı buz kütesinde çektiği sıkıntılar, kurtulma çabaları, onu kurtarmaya çalışanlara duyduğu hayret ve korku duyguları, İngilizce, Almanca, Rusça, İtalyanca konuştuğu halde iletişim kuramayıp sonunda Çince ile anlaşabilmelerini anlatılır.

3.2.29.1.4. Deneme

Ali Rıza Seyfi

Amerika Edebiyatı Numûnelerinden: Hayat

N.79, 11 Haziran 1314, s.945-946

ve Harekât

“İngiliz Edibelerinden Eliza Kok’un Bir Manzûmesi” notuyla yayımlanan şiirde çalışmak, say u gayret söz konusu edilir. Bu kavramların insan hayatındaki ehemmiyeti anlatılır.

Tulû-ı Kamer

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1019

“İngiliz Edebiyatı numûnelerinden, Pibodi” alt başlıklı yazıda kamer, kamerin doğması ve karanlıkları aydınlatması anlatılır.

Halil Edîb

Semavâtı Temaşa

N.F., 15 Temmuz 1313, s.26-32

“Heyet-i şînâs-şehîr Flamaryon’un âsârından” alt başlıklı yazıda müşahedesi mümkün olabilen tabiat güzelliklerini temaşa derecesinde beşer aklını yücelten başka bir unsurun bulunmadığı hakikati anlatılır.

Mehmed Enisî

Elveda!

N.47, 18 Eylül 1313, s.559

“Lord Bayron’dan, Lord Bayron bu makaleyi öleceğini tasavvuren yazmıştır” notuyla yayımlanan yazıda yazarın tabiatla, arkadaşlarıyla kısaca hayatla vedalaşması yer alır.

Mehmed Halim

Şeb-i Sükûn

N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.19

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Eşile Segard’dan tercüme edilen denemede gecenin sessizliğine hitap edilir ve sükûn gecesinden teselli bekleyenler olduğu ifade edilir.

Derya

N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.55

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Jean Lahor’dan çeviri yer alır. Denizin mahiyeti, değişimi ile ilgili tasviri cümleler yer alır.

Aşîyâne-i Dildârın Kapalı Pencerelele

N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.86

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Andre Lemon'dan çeviri yer alır. Sevda yuvasının geçmişteki güzel günleri ihtar etmesinden yakınır. Set çekilmiş yuvanın pencerelerini kapalı gözlere benzetir. Orada yaşayan bahtiyarlar evi terk ettiğinden yuvanın çiçekleri solmuş, her taraf toz içinde kalmıştır.

Aşiyâne

N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.114

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Emile Mossez'den alt başlıklı yazı yer alır. Yeşil yapraklı ağacın ihata ettiği bir bülbülyuvası tasvir edilir. İnsanların da kuşlar gibi fani mahlukâttan olduğu dile getirildikten sonra niçin sevmek ve yaşamak için bir günümüz olduğu halde fikir ve kalbimizi binbir türlü heves ile doldurduğumuzu sorgular.

Tazarru

N.47, 18 Eylül 1313, s.559

“Telhîsen tercüme” alt başlığıyla yer alan yazıda Cenâb-ı Hakk’a tazarru ve niyaz edilir. Cenâb-ı Hakk’tan inayet beklenir.

Mümtaz

Bülbüle Hitap

N.63, 9 Şubat 1313, s.751

Lamartine'den tercüme alt başlıklı yazı bülbüle hitaben yazılır. Bülbüllerin her sadâsının her âvâzelerinin letâfete bedel bir enin, bir feryat vücuda getirdiği ifade edilir.

Yanyalı Raziye

Fransızcadan: Ümit

N.79, 11 Haziran 1314, s.946

“Hemşire” hakkında yazılan yazıdır. Zorluklar karşısındaki yardımları, destekleri ve başlı başına varlıklarının ehemmiyeti söz konusu edilir.

3.2.29.1.5. Mektup

Mehmed Enisî

Kızıma (Doğduğu Gün)

N.42, 14 Ağustos 1313, s.495-498

Lord Bayron'dan tercüme edilen yazıda bir babanın kızının doğumu sebebiyle sevinç hissiyatını ifade amaçlı yazdığı yazıdır. Hayat tecrübelerini aktarır.

Oğluma

N.48, 25 Eylül 1313, s.571-572

Lord Bayron'dan alt başlıklı yazıda bir babanın oğluna hitaben yazdığı duygu dolu mektup yer alır. Oğlunu tasvir eder ve ona olan sevgisini, şefkatini dile getirir.

3.2.29.1.6. Seyahat

Ali Rıza Seyfî

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı

N.32, 5 Haziran 1313, s.379-382

Kuzeye seyahat eden kişiler, seyahat ettikleri tarihler ve gemilerin isimleri zikredilir. Kuzey ve Güney Kutbu'nun sıcaklıkları, manzarası vs. hakkında bilgi verilir. Seyahat esnasında yaşadıkları anlatılır.

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı

N.33, 12 Haziran 1313, s.395

Mabâd adet 32 alt başlıklı yazıdır.

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı

N.34, 19 Haziran 1313, s.406-408

Mabâd adet 32 alt başlıklı yazıdır.

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyâtı

N.35, 26 Haziran 1313, s.415-418

Mabâd ve Hitâm alt başlıklı yazıdır.

İmzasız

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyatı

N.30, 22 Mayıs 1313, s.358-360

Mehmed Ekrem Beyefendi tarafından dilimize çevirilen Groenland Seyahatnâmesi'nden bir kısım yer alır.

Kutb-ı Şimâlî Keşfiyatı

N.31, 29 Mayıs 1313, s.370-372

Kuzey kutbu keşfi için yolculuk yapanların isimleri ve yola çıkış tarihleri, yolculukta yaşadıkları anlatılır.

Lütfi/Ayn (ع) Lütfi

Aksâ-yı Şark Seyahati

N.15, 12 Ağustos 315, s.240

Avrupalıların bilhassa İngilizlerin seyahat etme merakından bahsedilir. Fennî seyahat, ticarî seyahat, keyfî seyahat hakkında bilgi verilir.

Aksâ-yı Şark Seyahatinden

N.17, 26 Ağustos 315, s.269

Mabâd alt başlıklıdır. Süveyş Kanalı hakkında bilgi verilir.

Mehmed Tevfik

Kutb-ı Şimâlî Seyyahı Nansen'in Tarih N.22, 27 Mart 1313, s.262-264

Seyahatinden Birkaç Yaprak

Mütenevvia bölümünde yer alan yazı, gemiyle 22 Eylül 1893'te çıkılan yolculukta yaşananların anlatılmasından oluşur. Norveçli kutup araştırmacısı Nansen, Fram türü gemiyi tasarlar ve Kuzey Kutbunu keşfeder.

3.2.29.1.7. Hatıra

Haydar Rifat

Mektep Hâceliği

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2-3

Muharriri Alfons Dude'dir. 'Cerîdemizin kabı için hazırladığımız makâlât nasılsa yetiştirilememiş olduğundan Haydar Rifat Beyefendi biraderimizin bu eserlerini buraya derce mecbur olduk' dipnotuyla yer alan yazıda mektepte hocalık yapan genç bir muallimin yatılı koğuşta nasıl vakit geçirdiğine tanık oluruz. Koğuştaki talebeleri ve onlarla meşguliyetini anlatır.

Nüzhet

Türk Hamamı

N.63, 9 Şubat 1313, s.753-754

Bir yabancınn gözünden Türk hamamı anlatılır. Bu yerin özellikleri ve Moltke'nin hamamda yaşadıkları anlatılır. Netice itibariyle memnuniyet dile getirilir.

3.2.29.1.8. Biyografi

Ali Rıza Seyfi

İngiliz Edebiyatı, Deniz

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040

İngiliz meşâhir-i ulemâsından Biryen Valer Prutgeter'in hayatı anlatılır. Edebî kişiliği hakkında bilgi verilir ve 'Deniz' başlıklı manzûmesinin çevirisi yer alır.

Kemâl

Arapların Hakiki Şairlerinden İmruü'l- N.58, 8 Kanunusani 313, s.690-691
Kays

“İlerisi sonra” notuyla yer alan yazıda Arap edebiyatının hakiki şairlerinden İmruü'l-Kays'ın tercüme-i hâli, Arap edebiyatındaki konumu hakkında bilgiler yer alır.

Arapların Hakiki Şairlerinden İmruü'l- N.60, 22 Kanunusani 1313, s.711-713
Kays

Mabâd adet 58 alt başlıklıdır.

3.2.29.1.9. Otobiyografi

Hüseyin Mevcî

Başlıksız N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1061-1062

“Üsvetü'l-muhakkikîn Şeyh 'İsmail Hakkî' Hazretlerinin kendi tarafından Arabî olarak muhtasaran kendi tarafından yazılmış tercüme-i hâlini mukaddimen bir yerde görmüş ve ber- vech-i âti tercüme etmiş idim” notuyla yayımlanır

3.2.29.1.10. Fabl

Behzad

Karga-Tilki N.65, 26 Şubat 1313, s.770

La Fontain'den alt başlıklıdır. Kısım-ı Edebî sütununda yer alır. Karga ve tilki arasında geçen konuşmalar ve yaşananlar ders verir nitelikte anlatılır.

İmzasız

Karınca İle Ağustos Böceği

N.37, 10 Temmuz 1313, s.444

Karınca ve ağustos böceği arasında geçen karşılıklı konuşmada çalışkan karıncanın tembel ağustos böceğine söylediği ders verici nitelikte sözler vardır.

3.2.29.1.11. Mensur Şiir

Bir Heveskâr-ı Marifet

İlk Teellüm

N.64, 19 Şubat 1313, s.763

Lamartine'in Graziella romanında yer alan şiiri "İlk Teellüm" başlığıyla nesren tercüme edilir. Kahramanın sevdiği genç kız Graziella'yı hatırlayıp hüznlenmesi söz konusudur. Zihninde canlanan anılarını bir solukta ve ağlayarak İlk Pişmanlık başlıklı şiirinde dile getirmiştir.

İlk Teellüm

N.67, 12 Mart 131, s.801-803

Edebiyat-ı Garbiye bölümündedir. 64 numaralı nüshadan mabâd ve hitâm alt başlıklıdır. 'Bir heveskâr-ı marifet imzasıyla aldığımız eser-i nefistir' notuyla yayımlanır. Yazının sonunda gazetenin yazarı ve onun üslubunu öven bir notu yer alır.

3.2.29.1.12. Vecize

Hafız Şem'î

Muktetafât

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1027

Allah u Tealâ'dan korkmak, ilim öğrenme ve öğrendiğiyle amel etme, fakir kimselere hoş muamele, fesat kimselerden uzak durma gibi konularla ilgili sözler ve bu sözlerin tercümesi yer alır.

Müntehab Nesirler

N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1066-1067

Gaflete düşmüş insana verilen öğütler, verilen nimete şükretmeyen kimseler hakkındaki hüküm, sükûnetin değeri gibi konularda yer alan yazılar ve mealleri vardır.

3.2.29.1.13. Nutuk

Mehmed Halim

Kolomb

N.6, 27 Teşrinisani 1312, s.66

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde Schiller'in Âsârından alt başlığıyla yer alan yazıda yazar, cesur gemicinin yolundan kalmamasını ve daima garba doğru ilerlemesini sâlık verir.

3.2.29.2. Şiir Tahlili

Muhibbizâde Vassâf

Hikem-i Arabiye

N.48, 25 Eylül 1313, s.569-570

Muallakât-ı Seba şairlerinden Züheyr bin Ebi Sûlmâ'ya ait beyitler incelenir.

Hikem-i Arabiye

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.578-580

Mabâd 48 alt başlıklı yazıda Muallakât-ı Seba şairlerinden Züheyr bin Ebi Sûlmâ'ya ait beyitler incelenir.

Hikem-i Arabiye

N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.590-593

Mabâd 49 alt başlıklı yazıda Muallakât-ı Seba şairlerinden Züheyr bin Ebi Sülmâ'ya ait beyitler incelenir.

Hikem-i Arabiye

N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.627-629

Arap edebiyatı şairlerinden Miskin ed-Dârimî'nin beyti incelenir.

Hikem-i Arabiye

N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.638-640

Ümit ve Emel alt başlıklıdır.

Hikem-i Arabiye

N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.664-665

Terâcim bölümünde mabâd adet alt başlıklı yazıda Ebu Nuvas'ın beyti incelenir.

Hikem-i Arabiye

N.58, 8 Kanunusani 1313, s.687-689

Ümit ve Emel, makale 2 alt başlıklıdır. Tuğrayî' nin beyti incelenir.

Süreyya Efendi

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.15, 2 Şubat 1312, s.171

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 14 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.16, 9 Şubat 1312, s.184-185

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 15 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.17, 20 Şubat 1312, s.195

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 16 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.19, 6 Mart 1313, s.219

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 17 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.20, 13 Mart 1313, s.235

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 18 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.21, 20 Mart 1313, s.242

Edebiyat bölümünde Mabâd adet: 19 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.22, 27 Mart 1313, s.254

Edebiyat bölümünde Mabâd adet 19 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.23, 3 Nisan 1313, s.271-272

Edebiyat bölümünde Mabâd Adet 22 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.24, 10 Nisan 1313, s.278

Edebiyat bölümünde Mabâd adet 23 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.25, 17 Nisan 1313, s.294

Edebiyat bölümünde Mabâd adet 24 alt başlıklı yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.27, 1 Mayıs 1313, s.317

Edebiyat bölümündeki yazıda Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.28, 8 Mayıs 1313, s.327

Edebiyat bölümünde Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.31, 29 Mayıs 1313, s.362-363

Edebiyat bölümünde Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.32, 5 Haziran 1313, s.375

Edebiyat bölümünde Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

Kaside-i İbnü'l-Fâriz

N.33,12 Haziran 1313, s.387

Edebiyat bölümünde Ömer bin e'l-Fâriz kuddise sirruhunun bazı kasidelerinin şerh ve tercümeleri yer alır.

3.2.29.3. İslam Dini

Hafız Şem'î

Pir-i Herât Unvanıyla Marûf Olan Hâce N.40, 31 Temmuz 1313, s.473-474
Abdullah Ensâri Hazretlerinin Bir Mevzia-
i Belîğa-i Arifâneleri

Dünya hayatı hakkında Efendimiz Aleyhissalatu vesselamın buyurduğu sözler yer alır. Dünyaya talepkâr olmayanların dindar olacağı belirtilir. Ömür sermayesi ganimet olduğundan Allah celle celaluhûya ibadet u tâat ile geçirilmelidir.

Hakkı/Âdil Hakkı

- 1.Ulemâyâ Hürmet, 2.Tashîh-i Niyet, N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1078-1079
- 3.Mesâib u Belayâda Rücû-ı İlâllah

Makalenin giriş kısmında muharrir efendiye hitaben yazılan yazıda bir üstâd-ı mükemmelin telkinât-ı Arabiyesinden iktibas ettiği üç parça eserin yayımlanmasından duyacağı memnuniyeti ifade eder. Ulemânın Cenâb-ı Hakk'ın mümtaz kullarından olduğu söylenir. Amellerin niyetlere göre olması durumundan yola çıkarak güzel hasletlere sahip olmak üzerinde durulur. Mihnethâne-i dünyada belaya ve musibete ne kadar tahammül edebileceğimiz sorgulanır.

3.2.29.3.1. Kelâm

Müstecabizâde İsmet

İsbât-ı Mübdi'

N.F., 15 Temmuz 313, s.43-49

İlm-i Kelâm bölümünde 'Bu unvan ile telif olunan kitabın kısm-ı sânisinden bir parça' dipnotuyla yer alır. Arzın başlangıçtaki teşekkülünden şimdiye kadar bir şekil ve suret üzere bâki kalmayıp daima tebeddül ettiği, bu tebeddülde etki eden unsurlar ifade edilir.

3.2.29.3.2. Tasavvuf

Derviş Senâî

Zâhid – Ârif

N.85, 23 Temmuz 1314, s.1020

“Câmi'nin 'Silsiletü'z-zeheb'inden mütercemdir” dipnotuyla yer alan yazıda yolda gördüğü günahkâr bir miskine zâhidin ettiği beddua ve bu bedduayı işiten ârifin zâhide ikazı anlatılır.

3.2.29.4. Ahlâk

Hüseyin Mevcî

Aynü'l-Edeb'ten

N.84, 16 Temmuz 1314, s.1001

“Hikmet, şerîfin şerefini müzdâd eyler” hadis-i şerifinden yola çıkılarak hikmet, hikmet sahibi olmak ve mâlâyaniyâtan uzak durmak ile ilgili benzer hadis-i şeriflerin yanı sıra Eflatun gibi filozofların sözlerine yer verilir.

Aynü'l-Edeb'ten

N.86, 30 Temmuz 1314, s.1026-1027

Kanaat etmek, şükür, müminin diğer kardeşlerine muamelesinin nasıl olması gerektiği, akıl, kibir gibi konularla ilgili söylenen sözler yer alır.

Aynü'l-Edeb'ten

N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040

Akıl, mâlâyani kelâm, fena kimseler gibi konularda söylenmiş hadis-i şerifler ve Aristo gibi filozofların söylediği özlü sözler yer alır.

Midhat Bahârî

Ahlâk-ı Ulviye-i Haydarâne'den

N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.580-581

İnsan ahlâkının nasıl olması gerektiği kâinattaki diğer mahlûklarla kıyas edilerek verilir. İnsanoğluna yakışanın tekebbür değil tevazu olduğu dile getirilir.

Şeyh Vasfi

Silsiletü'z-zeheb'ten, Edep Nedir?

N.41, 7 Ağustos 1313, s.483

Edep Nedir? alt başlıklı yazıda ‘edep’ kavramı açıklanır.

3.2.29.5. Sanat Tarihi

Zaimzâde Hasan Fehmi

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı N.22, 7 Mart 1312, s.338

Mütâlaât

İlm-i Âsâr-i Atîka bölümünde yer alan yazının müellifi Mariyet Bey'dir. Mabâd adet 21 alt başlıklıdır. Görünürde keşfi zor olan odaların, geçitlerin neye tahsis edildiği ile ilgili bilgiler yer alır.

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı N.23, 14 Mart 1312, s.354

Mütâlaât

İlm-i Âsâr-i Atîka bölümünde yer alan yazının müellifi Mariyet Bey'dir. Mabâd adet: 22 alt başlıklıdır. Harabelerine nazar edildiğinde insanı mutluluk ve hayrete sevk edeceği hakikatinden yola çıkılarak Mısır'daki eserlerin anlatımına devam edilir.

Âsâr-ı Atîka-i Mısriyye Hakkında Bazı N.24, 21 Mart 1312, s.370-371

Mütâlaât

İlm-i Âsâr-i Atîka bölümünde yer alan yazının müellifi Mariyet Bey'dir. Mabâd adet: 23 alt başlıklıdır. Eski Mısır dönemine ait heykeller, mezaristân, Serapis Mabedi gibi eserler hakkında bilgi verilir.

3.2.29.6. Felsefe

Ali Rıza Seyfi

Bir Hekimin Tefekkürâtı

N.42, 14 Ağustos 1313, s.499

“İngilizceden meâlen tercüme” alt başlıklı yazıda kendisini yıllarca ilme ve fenne adanmış bir hekimin hayatını sorgulamasına şahit olunur. O kadar bilgili ve birikimli olmasına rağmen hala bir yapraktaki hayat özelliğinin menbainı anlayamadığını yani acizliğini ifade eder.

Mehmed Halim

Schiller’in Âsârından

N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.79-80

Edebiyat-ı Garbiye bölümünde yer alır. Allah’ı arayışı konu edinen felsefî bir yazıdır.

3.2.29.7. Fen ve Teknoloji

Ayn. (ع) Nuri

Bir Medeniyenin Hayatı Hakkında N.6, 3 Haziran 315, s.86-87

İngilizce Bir İstatistik

Bir insanın gün içerisinde yeme-içme-uyuma-çalışma-dinlenme sürelerinin ne kadar olduğu üzerine bir istatistik yapılır. Ortalama 60 yıl yaşamış bir insanın da ortalama verileri çıkarılır. Ayrıca insan bedeninde bulunan maddelerin miktarı üzerine veriler sunulur.

Etıbbâ-i Askeriyeden

Hevâ-yı Muhîtin Mâyî‘ Hâline Konularak N.16, 19 Ağustos 315, s.255

Bir Şişeye İthâli

“*Lecture pour tous*”tan muktebes yazıda havanın sıvı hâlde konularak bir şişede saklanması ile ilgili yapılan deney anlatılır. Bir başka deneyde ise hevâ-yı muhîti

tazyîk ederek en soğuk zannedilen kutuplardaki soğukluğu bile temyî etmeyi başarmıştır.

Hevâ-yı Muhîtin Mâyî‘ Hâline Konularak N.17, 26 Ağustos 315, s.265-266
Bir Şişeye İthâli

Mabâd alt başlıklıdır.

Muhyiddin

Staem

N.41, 7 Ağustos 1313, s.486-487

William Ripper’in risalesinden tercümedir. Hararetin mâhiyeti ve tesiri, buharın istihsâl ve istimâlinde maksadın ne olduğu ve termometrelerin işlevleri ile ilgili makaledir.

3.2.29.8. Askeriye

Vizantal

İdâretü’l-Harp

Ek.7, 10 Haziran 315, s.25

“En mühim kavâid-i esâsiyesi ve usûlünün telhisidir”, müellifi: Colmar, Baron von der goltz, Medhal alt başlıklı yazıda harp idaresi, harpte başarılı olmanın kuralları anlatılır. Yazının yan sütununda makalenin Almancaya çevirisi yer alır.

3.3. Resim ve Fotoğraf Fihristi

Resimli Gazete’de basılan fotoğraf ve resimler kronolojik olarak sıralanmıştır.

3.3.1. Fotoğraflar

Dergide imzası bulunan fotoğraf sanatçılarının isimleri alfabetik olarak yazılmıştır.

3.3.1.1. Ayn (ع) Adil

Roma'da Saltanât-ı Seniyye Sefârethânesi, N.22, 27 Mart 1313, s.260
Ambassade Impériale Ottomane à Rome

Marsilya'da Lönefşan Sarayında Hayvanat N.22, 27 Mart 1313, s.261
Bahçesi, Jardin des plantes du Palais de
Longchamps à Marseille

3.3.1.2. Th. Vafiadis

İstanbul Menâzırından- Divan Yolu N.1, 29 Mayıs 315, s.8
Kâğıthâne mesiresi N.1, 29 Mayıs 315, s.9

3.3.1.3. İmzasız

Âsâr-ı Atîka-i Mısriye'den Karnak Harabeleri N.22, 7 Mart 1312, s.337
Operatör-ı şehîr Cemil Bey'in Yeni Bir Muvaffakiyeti N.22, 7 Mart 1312, s.340
Ümerâ-yı Çerâkise'den Birkaç Zât N.22, 7 Mart 1312, s.341
Haliç Dersaâdet Menâzırından N.22, 7 Mart 1312, s.348
Şam'da Câmi-i Emeviye N.22, 7 Mart 1312, s.349
Açıklama yok. İstanbul manzara resimlerinden bir fotoğraf Ek.22, 7 Mart 1312, s.1
Kağıthâne Câmi-i şerifi. La Mosquée de Kiadhané N.23, 14 Mart 1312, s.353

Sirkeci'de İştayen Bruh Birahânesi'nin Bir Kısım-ı Dâhilisinin Manzarası. Vue de l'autre partie intérieure de la même brarierie	N.23, 14 Mart 1312, s.356
Bu da Mezkûr Birahânenin Diğer Kısım-ı Dâhilisi. Vue de l'autre partie intérieure de la même brarierie	N.23, 14 Mart 1312, s.357
Sirkeci'deki İştayen Bruh Birahânesi'nin Bir Kısım-ı Dâhilisinin Manzarası. Vue d'une partie intérieure de la Brasseire Stein Bruch a Sirkedji	N.23, 14 Mart 1312, s.360
Bursa'nın Meşhur Yeni Kaplıcası	N.23, 14 Mart 1312, s.365
Açıklama yok. Câmii-i şeriflerden bir fotoğraf	Ek.23, 14 Mart 1312, s.25
Aynoroz'un Manzara-i Umûmiyesi. Une vue splendide en Afrique	N.24, 21 Mart 1312, s.369
Meşâhir-i Şuarâmızdan Saadetli Celal Paşa Hazretleri, Sou Exe Djélal Pacha poète türe	N.24, 21 Mart 1312, s.373
Portre. Açıklama yok.	Ek.24, 21 Mart 1312, s.29
Ototipi: Ankara Dârü's-sinâası, Meşâhir-i Şuarâmızdan Avni Bey Efendi Merhum	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.1
Husûsi Fotoğraflarımızdan, Kahire'de Muhammed Ali Paşa Câmii-i Şerifi	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4
Matbaamız Fotoğrafından, Nil Sahilinden Bir Mevki	N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.5
'Avni Bey, Osmanlı şairlerinin en büyüklerinden olan Avni Beyefendi merhum on üçüncü asr-ı hicriye şerefbaş olan dühâttandır. Tercüme-i hâl ile hakkında yazdığımız mütâlaât-ı mahsûsa gelecek nüshamızda derç edilecektir'	Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.1
Bilecik Kasabası Kenarında Kâin Âsâr-ı Atıkadan Bir Çeşme	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.13
Büyükada'nın Vapur İskeleyi	N.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.16
Açıklama yapılmamış. Ağacın altında birtakım kişiler vardır.	Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.5

Büyükada Manzarasından	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.28
Geyve’de Eski Köprü	N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.29
Açıklama yapılmamış. �zerinde su kemeri olan nehir ve yan tarafında bir köy yer alır	Ek.3, 7 Teşrinisani 1312, s.9
Rus�m�t-ı Emanet Celîlesi Müsteşarı At�fetl� Bertram Efendi Hazretleri	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.37
Boz�y�k Câmii-i şerifi	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.40
Yâver-i Hazret-i Padişâhîden Topçu Muallimi Ferîk Saadetli Grumikof Paşa Hazretleri	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41
Karadeniz Manzarasından	N.4, 14 Teşrinisani 1312, s.41
Açıklama yapılmamış. Portre yer alır	Ek.4, 14 Teşrinisani 1312, s.11
Edîb-i ş�h�r Ahmed Rasim Bey	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.49
Kahire’de Bedr�’n-niş�n Karyesi	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.52
Piramit Tar�ki	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.53
Salacak �skelesi	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.56
Mısır’dan C�mi�’l-Ezher	N.5, 21 Teşrinisani 1312, s.56
Açıklama yapılmamış. Portre yer alır.	Ek.5, 21 Teşrinisani 1312, s.13
�zmit’ten Hamidiye Caddesi	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.61
Ankara ş�hri Medhalinde Roma �mparatorlarından August Nâmına Tesis Edilen Sütun	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.64
Minervâ Mabedi Harabesi	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.65
Bilecik �stasyonu Kurbunda Köylü Karyesinin Medhali	N.6, 27 Teşrinisani 1312, s.68
Ankara ş�hri Medhalinde Roma �mparatorlarından August Nâmına Tesis Edilen Sütun	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.64
Minervâ Mabedi Harabesi	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.65

Bilecik İstasyonu Kurbunda Köylü Karyesinin Medhali	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.68
Açıklama yapılmamış. İki tarafında evler, ortasından da yolun geçtiği bir muhit yer alır.	Ek.6, 28 Teşrinisani 1312, s.17
Beyrut Menâzırından	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.73
Anadolu Demiryolu Güzergâhı	N.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.76
Saray-ı Birunî	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.85
Kahire'nin Manzara-i Umûmiyesi	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.88
Meriç Nehri Üzerinde Edirne Görünüşü	N.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.89
Açıklama yapılmamış. Boğaz'dan geçen sandallar yer alır	Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.25
Bedevîler	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.97
Bir Hamal Kahvehânesi	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.100
Heybeliada İskelesi	N.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.101
Açıklama yapılmamış. Tarlada çalışan köy halkının fotoğrafıdır	Ek.9, 19 Kanunuevvel 1312, s.29
Dikilitaş Constantinople L'obélisque	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.109
Galata Köprüsü, Pont de Galata	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.112
Yenikapı İskelesi, Constantinople –Echelle de “Yéni-Capou”	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.113
Tarabya, “Bosphore- quai de Thérapia”	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.116
Hayat-ı Sâiyâne, “Vie en travail”	N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.117
Açıklama yapılmamış. Bahçede çalışan iki yaşlı amca ile bir çocuk vardır	Ek.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.33
Kızkulesi, Tour de Léabre	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.124
Rumeli Hisarı, Chataeaux d'euraupe au bosphore	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.125

Anadolu Hisarı, Chataeaux d'asie au bosphore	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.125
Beykoz Kasr-ı Sarayı, Bosphore- Vue de Beïcos et de Kiosque Impérial	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.128
Büyükdere Rıhtımı, Bosphor – büyük déré; vu de qua	N.11, 7 Kanunusani 1312, s.129
Sultanahmet ve Ayasofya Câmii-i Şeriflerinin Deniz Tarafından Görünüşü, Mosquées de Sultan-Ahmet et de Saiule-Sophié Vue qrise du Côté de la mer	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.133
Göksu Kasr-ı Hümâyûnu, Bosphore – Kiosque Impérial des Eaux- Douces d'Asie	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.136
Âsâr-ı Mehâsin-disâr Cenâb-ı Şehriyârîden: Bayezit Kütüphâne-i Umûmiyesi, Bibliothèque Publique la place de Sultan Bayazid	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.137
Heybeliada'da Mektep, L'cole de commerce à Halki	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.140
Balat Civarında Fethiye Câmii-i Şerifi, La Mosquée de Féthié	N.12, 12 Kanunusani 1312, s.141
Açıklama yapılmamış. Câmii fotoğrafıdır.	Ek.12, 12 Kanunusani 1312, s.40
Bâb-ı Hümâyûn Civarındaki Çeşme, Fontaine pres du Bab-i Humayoun	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.145
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden: Nis Şehri: Jote promenad Gazinosu, Dessin du livre "Mes souvenirs d'E'urope", Nice- La jetée promenade	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.148
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden: Nis Şehri Opera Tiyatrosu, Dessin du livre "Mes souvenirs d'E'urope", Nice- théâtre municipal	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.149
Göksu'nun Manzara-i Hâriciyesi, Eaux douces d'asie	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.152
Boğaziçi'nde Dalyan, Guérites de pêcheurs au Bosphore	N.13, 19 Kanunusani 1312, s.153
Açıklama yapılmamış. Şadırvanda abdest alan çocuğun fotoğrafıdır	Ek.13, 19 Kanunusani 1312, s.44

Şûra-yı Devlet Reis-i Âliyesi Devletli Said Paşa Hazretleri, Son excellence Saïd pacha, président du conseil d'état	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.157
Şûra-yı Devlet-i Mülkiye Dairesi Azâsından Atûfetli Şükrü Bey Efendi Hazretleri, S.E. Chukri Bey conseillers d'état (section civile)	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.160
Şûra-yı Devlet Mülkiye Dairesi Azâsından Atûfetli Sakız Ohannes Efendi Hazretleri, S. E. Ohanès effendi Sakiz Membre de la section civile du conseil d'état	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.161
Mezaristân, Cimilier	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.164
Kan Sahilinde Mehtap, Clair de la lune Sur la côte de Canne	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.165
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden, Dessin de “Mes souvenirs d'Europe”	N.14, 26 Kanunusani 1312, s.165
Açıklama yapılmamış. Portre yer alır	Ek.14, 26 Kanunusani 1312, s.48
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden: Amiral Buden Zırhlısı, Dessin de “ Mes souvenirs d'Europe” Le cuirassé Amiral Baudin	N.15, 2 Şubat 1312, s.169
Büyükada'da Kalipso Oteli, Hotel de Calypso à Prinkipo “Hes des princes”	N.15, 2 Şubat 1312, s.172
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden: Nis'te La Rezerv Lokantası, Dessin de “Mes souvenir d'Europe ” Restaurant de laRéserve à Nice	N.15, 2 Şubat 1312, s.173
Hattât Meşhur Yesarizâde Mustafa İzzet Efendi, vefatı 1260, Le Célèbre Calligraphe türe Moustahpa Izzet Effendi “yessari Zadé”	N.15, 2 Şubat 1312, s.176
Yedikule'de Mermer Kule, Tour de marbre aux Sepht Tours	N.15, 2 Şubat 1312, s.177
Cebel-i Lübnan Mutasarrıfı Devletli Naum Paşa Hazretleri, S. E. Naoum pacha. Gouverneur do Liban	N.16, 9 Şubat 1312, s.181

Avrupa Hatırâtım Resimlerinden, Niş Şehrini Çamlar Arasında Görünüşü, Dessin de “ Mes souvenirs d’Europe” Nice- Vu prise entre les pins	N.16, 9 Şubat 1312, s.184
Avrupa Hatırâtım Resimlerinden Nis’de Bir Köşkün Çağlayanı, Dessin de “Mes souvenirs d’Europe” – Nice Cascade du château	N.16, 9 Şubat 1312, s.185
Sayda’da Frenk Hanı’nın Avlusu, La cour du Firenk Han à Saïda	N.16, 9 Şubat 1312, s.189
Bir Siyah Derviş, Un Derviche voyageur	N.17, 20 Şubat 1312, s.193
İskender-i Kebîr’in Mezarı Zannolunan Lâhit, Sarcophage dit Alexandre (4 adet)	N.17, 20 Şubat 1312, s.196
Fransa Akademi Azâsından Ferdinand Brunetier (de l’Académie Française) (Ferdinand Brunetiere (Terbiye ve Maârif Makalesine Aittir	N.18, 27 Şubat 1312, s.205
Mile Câmii’nin Kapısı, Entrée de la mosquée de Milet	N.18, 27 Şubat 1312, s.208
Âsâr-ı Atıkadan Mile Câmii-i Şerifi, Une vieille Mosquée à Milet	N.18, 27 Şubat 1312, s.209
Gazetemize Ait Fotoğraf Ameliyathânesi, Laboratoire photographique appartenant à notre journal	N.18, 27 Şubat 1312, s.212
Saida’da Bir Sokağın Medhali, (Bu da Hamdi Bey tarafından İhdâ Buyurulmuştur), Entrée d’une rue à Saïda	N.18, 27 Şubat 1312, s.213
Paris’te: Esplanet de ZenVâlid İsmindeki Meydan, Paris: esplanade des invalides	N.18, 27 Şubat 1312, s.213
Şam’da Selahaddin Eyyubi’nin Türbesi, Tombeau de Sélah-eddin-i Eyyoubi à Damas	N.19, 6 Mart 1313, s.217
Nevha-giran İsmindeki Lâhit, Sarcophage des Pleureuses (4 adet)	N.19, 6 Mart 1313, s.220
Şam’da Bir Konağın Dahli, Damas Intérieur d’une maison	N.19, 6 Mart 1313, s.224

Şam'da Bir Konağın Dahli (Osmanlıca yazı çıkması), Damas Intérieur d'une maison	N.19, 6 Mart 1313, s.225
Şam'da Bir Hânenin Dâhili, Damas. Intérieur d'une maison	N.20, 13 Mart 1313, s.232
İskenderun Körfezi, Port d'Alexandrette	N.20, 13 Mart 1313, s.233
Kudüs'te Davut Aleyhisselamın Kabri, Jérusalem: Tombeau de David	N.20, 13 Mart 1313, s.236
Kudüs'te Tûr-ı Zeytûnda İsa Aleyhisselam, Jérusalem : Lieu de l'ascention de Jésus	N.20, 13 Mart 1313, s.237
Mesudiye Zırhlı Firkateyn-i Hümâyûnu, Messoudié: Le curassé Impérial	N.21, 20 Mart 1313, s.241
Bahr-i Sefid Filosu Kumandanı Saadetli Hasan Rami Paşa Hazretleri, S. Ex. Hassan Ramy pacha T'Amiral pe la marine de Guèrre à Méditerrané	N.21, 20 Mart 1313, s.244
Osmâniye Zırhlı Firkateyn-i Hümâyûnu, Osmanié; Marine de guèrre Impérial	N.21, 20 Mart 1313, s.244
Hamidiye Zırhlı Firkateyn-i Hümâyûnu, Hamidié: Le curassé Impérial	N.21, 20 Mart 1313, s.244
Hamidiye Firkateyn-i Hümâyûnu Süvârisi Miralay Rıza Bey Efendi, Colonel Riza bey: Le capitaine du curassé Impérial Hamidié	N.21, 20 Mart 1313, s.245
Necm-i Şevket Zırhlı Firkateyn-i Hümâyûnu, Nédjm- i Chevket. Marine de guèrre Impérial	N.21, 20 Mart 1313, s.245
Mesudiye Firkateyn-i Hümâyûnu Süvârisi Miralay Rasim Bey Efendi, La capitain du curassé Impérial Messoudié	N.21, 20 Mart 1313, s.248
Aziziye Zırhlı Firkateyn-i Hümâyûnu, Asizié: Marine de guèrre Impérial	N.21, 20 Mart 1313, s.249
Hızır Zırhlı Dubası, Hizèbre Douba	N.21, 20 Mart 1313, s.249
Nis Civarında Bolyo Koyu, Baie de Beau lieu environs de Nice	N.22, 27 Mart 1313, s.256

Tibriye Şehri, La ville de Tibériade	N.22, 27 Mart 1313, s.257
Tophâne Çeşmesi, Fontaine à Top-Hané	N.22, 27 Mart 1313, s.260
Roma Civarında (Porto Donezyo) Deniz Hamamları, Les bains de Porto d'Anzion près de Rome	N.22, 27 Mart 1313, s.261
Orhaniye Firkateyn-i Hümâyûnu Sûvârisi Miralay Hacı Hasan Bey Efendi, Hadji Hassan bey, commandant du croiseur cuirassé Orhanié	N.24, 10 Nisan 1313, s.277
Zırhlı Osmâniye Firkateyn-i Hümâyûnu, Croiseur cuirassé Impérial Orhanié	N.24, 10 Nisan 1313, s.280
Heybetnüma Firkateyn-i Hümâyûnu, Croiseur Impérial Heybetnuma	N.24, 10 Nisan 1313, s.280
İskender Kuruvet Hümâyûnu, Corvette Impériale Iskender	N.24, 10 Nisan 1313, s.281
Haliç-i Dersâdet, Une vie de Corne d'or	N.24, 10 Nisan 1313, s.284
Torpidio Kovanı, Ruche de Torpilleur	N.24, 10 Nisan 1313, s.285
Hudût-ı Yunâniye Ordu-yı Hümâyûnu Müfettiş-i Umûmisi Devletli Gâzi Osman Paşa Hazretleri, Ghazi Osman Pacha, chargé d'inspection de Parmée Ottomane à la frontière grecque	N.25, 17 Nisan 1313, s.289
Yenişehir'in Küstüm Nehrine Nâzır Olan Bir Mahallesinin Üzerinde Bulunan Tırnova Yolu Köprüsü, Une vue de Larisse et le porse sur la route de Tirmouvos	N.25, 17 Nisan 1313, s.292
Yenişehir'de Kozlu Câmii Mahallesi, Quartier Cozlou Djami, Larissə	N.25, 17 Nisan 1313, s.292
Yenişehir'de Kalaş Mahallesinin Bir Kısım, Quartier Calache, Larisse	N.25, 17 Nisan 1313, s.293
Vil Franç'sta Fransız Filosu, L'escadre française à Ville Franche	N.25, 17 Nisan 1313, s.296
Vil Franç'sta Fransız Filosu, L'escadre française à Villefranche	N.25, 17 Nisan 1313, s.297

- Asâkir-i Muzaffere-i Hazret-i Padişâhî Tarafından N.26, 24 Nisan 1313, s.301
Derdest Olunan Üserâ-yı Yunâniye'den Bazıları,
Quelques esclaves de guerre Grecs
- Hudût-ı Yunâniye Umûm Kumandanı Müşîr Devletli N.26, 24 Nisan 1313, s.304
Ethem Paşa Hazretleri, S. E. Edhem Pacha
commandant en chef de l'armée impériale à la
frontière Grecque
- Topçu Muallimi Ferîk Saadetli Gornikof Paşa N.26, 24 Nisan 1313, s.304
Hazretleri, instructeur de l'artillerie S. E. Grumpkopf
Pacha
- Gornikof Hazretlerinin Muâvini Miralay İzzetli N.26, 24 Nisan 1313, s.304
Mustafa Nâtık Bey, Colonel MoustaphaNaticBey
adjoint de GrumqkofPacha
- Yenişehir'in Hâl ü Hâzırı ve Asâkir-i Muzaffere-i N.26, 24 Nisan 1313, s.305
Hazret-i Padişâhînin Turnava Yolu Köprüsünden
Şehr-i Mezkûre Duhûlü, le pont sur la route de
Tornavos Larissa et entrée triompale des soldats
Ottoman par
- Hudût-ı Yunâniye Erkân-ı Harp Heyet-i Reis-i Sânisî N.26, 24 Nisan 1313, s.308
Saadetli Seyfullah Paşa Hazretleri, Général de
Brigade Seïfoullah Pacha sous-chef de l'état major, à
la frontière Hellène
- Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Fırka N.26, 24 Nisan 1313, s.309
Kumandanlarından Ferîk Saadetli Hasan Hayri Paşa
Hazretleri
- Sâye-i Satvet-vâye-i Padişâhîde Zabtolunan Çatalca N.27, 1 Mayıs 1313, s.316
Şehri, Ville de Pharsala, prise par les trompes
ottomans
- Tırhala Şehri, Ville de Trikala N.27, 1 Mayıs 1313, s.317
- Yanya Ciheti Kumandanı Ferîk Saadetli Hıfzı Paşa N.27, 1 Mayıs 1313, s.321
Hazretleri, S. E. Hifzi Pacha Commandant des troupes
ottomanes en Epire
- Yanya Hudût-ı Yunâniyesi İkinci Fırka Kumandanı N.27, 1 Mayıs 1313, s.325
Ferîk Saadetli Osman Paşa Hazretleri, S. E. Osman

pacha, commandant de la 2ème division du corbs
d'armée d'Epire

Hudût-ı Yunâniye Erkân-ı Harp Heyetinden Miralay N.27, 1 Mayıs 1313, s.330
İzzetli Enver Bey Efendi, Colonel Enver Bey,
membre de l'état majör de l'armée d'opération

Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Kumandanlarından N.28, 8 Mayıs 1313, s.331
Ferik Saadetli Ömer Neşet Paşa Hazretleri, S. E.
Omer Nechèt pacha générale de division dans l'armée
Impériale d'Ellasona

Galus Şimendüfer İstasyonu, La Gare de Volo N.28, 8 Mayıs 1313, s.332

Galus'ta Vapur İskelesi, L'échelle de Volo N.28, 8 Mayıs 1313, s.333

Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Üçüncü Fırkası N.29, 15 Mayıs 1313, s.337
Kumandanı Ferik Saadetli Memduh Paşa Hazretleri,
S. E. Memdouh Pacha, Commandant de la 3ième
division du Corp d'armée d'Elassona

Mesudiye Firkateyn-i Hümâyûnu Ümerâ ve Zabitânı, N.29, 15 Mayıs 1313, s.340
Le Commandant et les officiers du croiseur Impérial
'Messoudié'

Osmâniye Firkateyn-i Hümâyûnunda Top Talimi, N.29, 15 Mayıs 1313, s.341
Exercices navals du croiseur Impérial 'Osmanié'

Manastır'da Askerî Kışla-i Hümâyûnu, Caserne N.29, 15 Mayıs 1313, s.349
militaire Impériale à Monastir

Hudût-ı Yunâniye Kumandanı Müşîr Devletli Ethem N.30, 22 Mayıs 1313, s.352
Paşa Hazretleri, S. E. Le marechal Edhem Pacha,
commandant en chef de l'armée Impériale sur la
frontière Hellène

Sâye-i Satvet-vâye-i Hazret-i Padişâhîde Zabtolunan N.30, 22 Mayıs 1313, s.356
Domka Şehri, La ville de Domokos, prise par l'armée
Impériale

Asâkir-i Mansûre-i Hazreti Hilafet-penâhı Tarafından N.31, 29 Mayıs 1313, s.361
Zabtolunan Fener Yolu Kasabası, Phanarion – prise
par L'armée Impériale

Asâkir-i Şahâne Tarafından Yunanistan Muhârebesinde Esir Edilip Selimiye Kışla-i Hümâyûnu'nda Bulunan Yunan Asâkiri, Les prisonniers de guerre grecs internés à la Caserne de Sélimié	N.31, 29 Mayıs 1313, s.364
Selimiye Kışla-i Hümâyûnu'nda Bulunan Üserâdan Bir Takımın Taraf-ı Hükûmet-i Seniyyeden İksâ Edilen Elbise İle Alınan Fotoğrafları, Une partie des Prisonniers de guerre grecs internés à la Caserne de Sélimié, habillés de la liste çivile	N.31, 29 Mayıs 1313, s.365
Selimiye Kışla-i Hümâyûnu'nda Bulunan Üserâdan Bir Takımın Taraf-ı Hükûmet-i Seniyyeden İksâ Edilen Elbise İle Alınan Fotoğrafları, Une partie des Prisonniers de guerre grecs internés à la Caserne de Sélimié, habillés de la liste civile	N.31, 29 Mayıs 1313, s.368
Selimiye Kışla-i Hümâyûnu'nda Bulunan Üserâdan Bir Takımın Taraf-ı Hükûmet-i Seniyyeden İksâ Edilen Elbise İle Alınan Fotoğrafları, Une partie des Prisonniers de guerre grecs internés à la Caserne de Sélimié, habillés de la liste civile	N.31, 29 Mayıs 1313, s.369
Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Erkân-ı Harp Reisi Ferîk Saadetli Ömer Rüşdü Paşa Hazretleri, S. E. Omer Ruchdi Pacha, chef d'Etat magor de l'armée Impériale à Ellassona	N.31, 29 Mayıs 1313, s.370
Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Beşinci Fırka Kumandanı Ferîk Saadetli Hakkı Paşa Hazretleri, S. E. Haki Pacha, Commandant de la 5ième division du corps d'armée Impériale à Ellassona	N.31, 29 Mayıs 1313, s.371
Hudût-ı Yunâniye Müfettişi Mirlivâ Saadetli Talat Paşa Hazretleri, S. E. Têlat Pacha, Inspecteur sur la Frontière grecque	N.32, 5 Haziran 1313, s.373
Ambalake Kasabası, Ambélakia	N.32, 5 Haziran 1313, s.374
Ambalake Mektebi. École d'Ambélakia	N.32, 5 Haziran 1313, s.384

- Muhârebe-i Yunâniyede Şehîden Vefat Eden Abdülezel Paşa Merhum, Abdul Ezel Pacha, mort à la guerre Greco-Turque N.33, 12 Haziran 1313, s.385
- Dersaadet'te Bulunan Düvel-i Muazzama Süferâsı, Les Ambassadeurs Des Puissances à Constantinople N.33, 12 Haziran 1313, s.388
- Hâriciye Nâzırı Devletli Tevfik Paşa Hazretleri N.33, 12 Haziran 1313, s.389
- Hudût-ı Yunâniye Topçu Kumandanı Rıza Paşa Hazretleri, S. E. Riza Pacha commandant de troupes d'artillerie Impériale à la frontière grecque N.33, 12 Haziran 1313, s.393
- Hudût-ı Yunâniye Heyet-i Teftişiyesi Erkânından Miralay Kenan Beyefendi, Colonel Kenan Bey membre de l'inspection de l'armée Impériale à la frontière grecque N.33, 12 Haziran 1313, s.393
- Cümle-i Müessesât Hazret-i Padişâhîden Yıldız Mevkî-i Aliyesinde Kâin Mecrûhîn-i Askeriye Hastahânesinin Dâhilen Görünüşü, Vue intérieure de l'Hôpital créé par S. M. I. le Sultan à Yıldız-Kiosk – et destine aux soldats blessés Ottomans N.34, 19 Haziran 1313, s.397
- Cümle-i Müessesât-ı İnâyât-gayât Hazret-i Hilafet-penâhîden Yıldız Mevkî-i Aliyesinde Kâin Mecrûhîn-i Askeriye Hastahânesi, Hôpital créé par S. M. I. le Sultan à Yıldız-Kiosk –et destine aux soldats blessés Ottomans N.34, 19 Haziran 1313, s.400
- Hilal-i Ahmer Cemiyetine Mensup Seyyar Hastahâne Memurlarından Tımarcı Mahmud Efendi, Mehmoud Effendi, chirurgien, attaché aux ambulances du 'Croissant Rouge' N.34, 19 Haziran 1313, s.401
- Hastahânenin Arkadan Görünüşü, Vue postérieure de l'hôpital N.34, 19 Haziran 1313, s.401
- Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Dördüncü Fırka Kumandanı Ferîk Saadetli Haydar Paşa Hazretleri, S. E. Haïdar pacha Commandant de la 4ième division du corps d'armée d'Ellassona N.34, 19 Haziran 1313, s.408

- Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Altıncı Fırka N.34, 19 Haziran 1313, s.408
Kumandanı Ferîk Saadetli Hamdi Paşa Hazretleri, S. E. Hamdi pacha Cominendant de la 6ième division du corps d'armée d'Ellassona
- Ezhâr-ı Nevbahar, fleures de printemps N.35, 26 Haziran 1313, s.409
- Avrupa Hatırâtı Resimlerinden, Fransa'da Vaki Nis N.35, 26 Haziran 1313, s.412
Şehrinden Monako'ya Müntehi Olan Tarîk, Route de Nice a Monaco
- Halilu'r-Rahman Kasabasında Bulunan Şecer-i N.35, 26 Haziran 1313, s.413
Mukaddes, Arbre sacré à Halil-ur-Rahman Jérusalem
- Valestin Muhârebesi, Guerre de Vélestino N.35, 26 Haziran 1313, s.416
- Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Fırka N.35, 26 Haziran 1313, s.417
Kumandanlarından Mirlivâ Saadetli Mustafa Nuri Paşa Hazretleri, Le général Moustafa Nouri pacha dans l'armée Impériale d'Ellasona
- Sâye-i Satvet-vâye-i Hazret-i Padişâhîden Zabtolunan N.35, 26 Haziran 1313, s.417
Papalivadya Kasabası, Ville de Papa- livadia prise par l'armée Impériale
- Çınarlı Köprüsü, Pont de tchinarlı N.35, 26 Haziran 1313, s.419
- İzmir Şerbetçilerinin Yıldız Saray-ı Hümâyûnu N.36, 3 Temmuz 1313, s.424
Civarındaki Hastahânedeki Guzât Mecrûhînine Şerbet Tevzî Etmeleri, Les vendeurs de sorbets de Smyrne distribuant de sorbets aux soldats blésés de l'hôpital de yidize Kiosqué
- Girit'te Bulunan Asâkir-i Şahâne Kumandanlığına N.37, 10 Temmuz 1313, s.433
Tayin Buyurulmuş Olan Ebhetlü Devletlü Cevad Paşa Hazretleri, S. A. Djévad Pacha, commandant des troupes Impériales à Crète
- Kastamonu Vâli-i Cedîdi Saadetli Enis Paşa N.37, 10 Temmuz 1313, s.435
Hazretleri, S. E. Enis Pacha, Nouveau Vâli de Castamouni
- İngiltere Kraliçesi Viktorya Hazretlerinin Altmışıncı N.37, 10 Temmuz 1313, s.436-437
Sene-i Devriye Hükûmeti Münasebetiyle Bazı

Devletler Tarafından Londra'ya Gönderilen Sefâin,
Navires de guerre envoyés à Londres par les
Gouvremments Etrangers, à l'occasion de l'anniversaire

Encümen-i teftiş ve muayene reis ve vekili saadetli Abdullah Hasib Efendi Hazretleri	N.F., 15 Temmuz 313, s.4
Şeyh Vasfî Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.12
Süleyman Nutkî Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.14
Mahmud Esad Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.17
Reşad Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.22
Halil Edîb Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.27
Mehmed Veled Çelebi Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.33
Mehmed Veled Çelebi Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.41
Cemil Sıdkı Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.44
Mehmed Ali Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.50
Andelib Fâik Esad Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.53
Necib Asım Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.55
Muhtar Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.58
Aleybeyizâde Naci Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.62
Ahmed Midhat Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.65
Vizental Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.69
Musa Kâzım Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.72
Arif Hikmet Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.80
Said Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.85
Müstecabizâde İsmet Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.87

Muhyiddin Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.96
Ali Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.97
Salih Zeki Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.100
Abdülkadirzâde Hüseyin Haşım Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.102
Avanzâde Süleyman Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.104
Mehmed Enisî Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.109
Nâzımu'l-hikem Ahmed Hamdi Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.119
Rauf Yektâ Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.124
Behçet Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.133
Osman Senâî Bey	N.F., 15 Temmuz 313, s.140
Merhum Zekâî Dede Efendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.146
İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.148
İzzetli Celal Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.yok
Girit Ahâli-i İslamiyesi Muhtacîn-i Komisyon-ı Âlisi Reis-i Maârif Nâzır-ı Maali Mezahiri Devletlü Zühdi Paşa Hazretleri	N.F., 15 Temmuz 313, s.yok
Komisyon-ı Mezkûr Azâ-yı Kirâmdan Maârif Nezaret-i Celîlesi Mektupçusu Atûfetlü Sırrı Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.yok
Komisyon-ı Mezkûr Aza-yı Kiramdan Maârif Nezaret-i Celîlesi Muhasebecisi Saadetli Şükrü Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.yok
Komisyon-ı Mezkûr Azâsından Mekâtib-i Rüşdiye Müdürü İzzetli Celal Beyefendi	N.F., 15 Temmuz 313, s.yok
Domka'da Bulunan Hudût-ı Yunâniye Kumandanı Müşîr Devletli Ethem Paşa Hazretleriyle Erkân-ı Maiyetleri, S. E. Edhem Pacha, et sa suite à Domokos	N.38, 17 Temmuz 1313, s.448

Domka'da Bulunan Üçüncü Ordu-yı Hümâyûn Efrâd-ı Şecâat Nihadı, Militaires du troisième Corps d'armée se trouvant à Domokos	N.38, 17 Temmuz 1313, s.449
Jandarma Meclisi Azâsından Miralay Ali Beyefendi	N.38, 17 Temmuz 1313, s.455
Mecrûhîn-i Guzât-ı Osmâniyeden Mustafa Mirat Çavuş, Mirat Tchaouch, blessé au champ de bataille	N.38, 17 Temmuz 1313, s.456
Geçenlerde Şehrimizi Ziyaret Etmiş Olan Fransa İmparatoriçesi Öjeni Hazretlerinin Gençlik Resimleri, Portrait de l'Impératrice Eugénie pendant sa jeunesse	N.39, 24 Temmuz 1313, s.457
İzmir Müstahfiz Alayı Efrâdının Taht-ı Silaha Alındıkları Esnadaki Meserretleri, Réunion joyeuse de la gard- Civique à Smyrne	N.39, 24 Temmuz 1313, s.460
Hindistan Miharacelerinden Ağa Han Tarafından İngiltere Kraliçesine İhdâ Olunan Altın Kutu, Boîte en or présente à S. M. la Reine Victoria de la part de S. altesse agha han, Maharadja des Indies	N.39, 24 Temmuz 1313, s.460
Bumbay Ahâli-i İslamiyesi Tarafından İhdâ Olunan Altın Kutu, Boîte en or présente à S. M. la Reine Victoria de la part des délégués mahomedans de Bombay	N.39, 24 Temmuz 1313, s.460
İzmir Müstahfiz Alayı Efrâdının Taht-ı Silaha Alındıkları Esnadaki Meserretleri, Réunion joyeuse de la gard- Civique à Smyrne	N.39, 24 Temmuz 1313, s.461
Hindistan Nebatât Cemiyeti Tarafından Takdim Edilen Gümüşten Mamûl Kutu, Boîte en argent à S. M. la Reine Victoria de la parte de la société des planteurs du thè et du café des Indes du sud	N.39, 24 Temmuz 1313, s.461
Bulgaristan Prensi ve Rumeli Şark-ı Vâlisi Fehametli, Devletli Prens Ferdinand Hazretleri, S. A Prince Ferdinand	N.40, 31 Temmuz 1313, s.469
Göksu, Eau douce d'Asie	N.40, 31 Temmuz 1313, s.472
Cebel-i Lübnan'da Bir Mösyö Kızı, Une fille à Liban	N.40, 31 Temmuz 1313, s.472

- Rusya İmparatoru İkinci Nikole Hazretleri, S. M. I. N.41, 7 Ağustos 1313, s.488
I'mpératrice de Russie
- Rusya İmparatoriçesi Hazretleri, S. M. I. l'Empereur N.41, 7 Ağustos 1313, s.489
de Russie Nicolas II.
- Berat-ı Alişan Sureti. Yunan Muhârebesine Mahsûs N.42, 14 Ağustos 1313, s.493
Olarak 1314 Senesi Zi'l-Kadesinin Yirmiüçünde
Tesis ve İhdâs Buyurulan Madalyanın Fotoğrafla
Alınmış Olan Resmidir, Médaille de la guerre Turco-
grecque
- Hudût-ı Yunâniye Kumandanı ve Ordu-yı Hümâyûn N.42, 14 Ağustos 1313, s.496
Müşîri Devletli Ethem Paşa Hazretleriyle Mevakii-i
Harbiyyede Bulunan Fırka-i Hümâyûnlarla Topçu ve
Süvâri Alayları Kumandanları ve Erkân-ı Harbiye
Paşalar ve Huzerâtına İhsân Buyurulan Kılıçlardan Bu
Defa Yavran Hazret-i Şehriyârîden Ferîk Saadetli
Vehbi Paşa Hazretleri Vâsıtasıyla Domka'ya
Gönderilenlerin Fotoğrafla Alınmış Resimleridir, Les
Sabres D'honneur Conférés par S. M. I. Le Sultan Aux
Commandants de L'armée D'Occupation
- Hudût-ı Yunâniye Kumandanı ve Ordu-yı Hümâyûn N.42, 14 Ağustos 1313, s.497
Müşîri Devletli Ethem Paşa Hazretleriyle Mevakii-i
Harbiyyede Bulunan Fırka-i Hümâyûnlarla Topçu ve
Süvâri Alayları Kumandanları ve Erkân-ı Harbiye
Paşalar ve Huzeratına İhsân Buyurulan Kılıncılardan
Bu Defa Yavran Hazret-i Şehriyârîden Ferîk Saadetli
Vehbi Paşa Hazretleri Vâsıtasıyla Domka'ya
Gönderilenlerin Fotoğrafla Alınmış Resimleridir, Les
Sabres D'honneur Conférés par S. M. I. Le Sultan Aux
Commandants de L'armée D'Occupation
- Siyam Kraliçesi Hazretleri, Sa Majesté la Reine de N.42, 14 Ağustos 1313, s.500
Siam
- Siyam Kralı Hazretleri, Sa Majesté le roi de Siam N.42, 14 Ağustos 1313, s.500
- Yenişehir'de Bank-ı Osmânî Tarafından Tesis Olunan N.42, 14 Ağustos 1313, s.501
Hastahâne Memurin ve Müstahdemini, Le personnel
de l'Hôpital de la Banque Impériale à Larissa

Müessesât-ı Hayriyye-i Hazret-i Hilafetpenahiden Yıldız Mevki-i Aliyesinde Küşâd Olunan Evlad-ı Şüheda ve Mecrûhîn-i Guzâta Mahsûs İâne Sergisi, Vue générale de l'établissement de l'exposition de bienfaisance à Yıldız	N.43, 19 Ağustos 1313, s.508
Rıza Taburu Kumandanı Kâimmakam İzzetli Halil Beyefendi, Lieutenant Halil Bey commandant le régiment de Rizé	N.43, 19 Ağustos 1313, s.509
Rıza Taburu Efrâd-ı Şecâat Nihadından Bazıları, Quelques soldats du régiment de Rizé	N.43, 19 Ağustos 1313, s.509
Fransa Reis-i Hükûmeti Mösyö Feliks Fur, F. Faure président de la République France	N.44, 28 Ağustos 1313, s.517
Rum Patriki Rütbetlü Kostantinus Efendi Hazretleri, Le Patriarche Ecuménique Constantin Effendi	N.44, 28 Ağustos 1313, s.524
Ermeni Patriki Rütbetlü Magakiya Ormanyan Efendi Hazretleri, Le Patriarche Arménien Magaki Ormanian Effendi	N.44, 28 Ağustos 1313, s.525
Cemil Sıdkı Efendi	N.45, 4 Eylül 1313, s.536
Müessesât-ı Hayriyye-i Hazret-i Hilafet-penâhiden Yıldız Mevkî-i Aliyesinde Tesis Olunan İâne Sergisinin Dâhili Salonlarından Biri, L'intérieur d'un salon du Bazar fondé par S. M. I. le sultan à Yıldız au profit des enfants des soldats morts et bléssés pendant la guerre	N.46, 11 Eylül 1313, s.541
Esnâ-yı Harpte Abdüleziz Paşa Merhumun Şehadeti Üzerine Muvakkaten Kumandanlık Vazifesini İfâ Eden Kâimmakam Tevfik Beyefendi, Le lieutenant colonel Tevfik Bey	N.46, 11 Eylül 1313, s.545
Trabzon Gönüllülerinden İki Çocuk, Deux enfants volontaires de Trébizonde	N.46, 11 Eylül 1313, s.548
Hudût-ı Yunâniyede Bulunan Rıza Taburu Efrâdından Bazıları, Quelques soldats du bataillon de Risé à la frontière grecque	N.46, 11 Eylül 1313, s.549

- Hudût-ı Yunâniyede Bulunan Erhavi Taburu N.46, 11 Eylül 1313, s.549
Efrâdından Bazıları, Quelques soldats du bataillon
d'Herhavi à la frontière grecque
- Müşîr Devletli Fundergoliç Paşa Hazretleri, S. E. le N.47, 18 Eylül 1313, s.553
maréchal von der Goltz Pacha
- Girit Eşrâfından Saadetli Kavurzâde Hasan N.47, 18 Eylül 1313, s.556
Beyefendi, Hassan Bey Kavourzadeh Notable de
Crète
- İngiltere Kamarası Azâsından Sir Aşmed Bartlet ve N.47, 18 Eylül 1313, s.557
Mahdumuyla Tercümanı, Sir Ashmead Bartlette.
membre de la chambre des députés. avec son fils et
son drogman
- Bu Kere Zamîme-i Memuriyet Olarak Ziraat Bankası N.48, 25 Eylül 1313, s.565
Meclis-i Azâlığına Tayin Buyurulan Maârif
Muhasebecisi Saadetli Şükrü Beyefendi Hazretleri
- Cülûs-ı Hümâyûn Hazret-i Hilafetpenahi N.48, 25 Eylül 1313, s.568
Şehrâyîninde Hanya Belediye Dairesinin Tenevviratı
- Cülûs-ı Hümâyûn Hazret-i Hilafetpenahi N.48, 25 Eylül 1313, s.569
Şehrâyîninde Hanya'da Vâki Kostel Caddesinin
Tenevviratı
- Bu Kere Yanya Vâliliğine Tayin Buyurulan Ferîk N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s. 577
Saadetli Osman Paşa Hazretleri, S. E. Osman Pacha
nommé Vâli et commandant à Epire
- Duyûn-ı Umûmiye Meclis İdaresi Azâsından N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.580
Avusturyalı Dayinler Vekili Mösyö le Şövalye Prinsig
Hervald, M? le cheVâlier Prinsig de Herwald,
Bondholder autrichien, membre du conseil
d'administration de la dette Publique Ottomane
- Süleymaniye Câmi-i Şerifi Kapılarından Biri N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.588
- Bu Kere Uhdelerine Ferîklik Rütbe-i Refîası İhsân N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.589
Buyurulan Saadetli Talat Paşa Hazretleri, S. E. Talat
Pacha inspecteur sur la frontière grecque

- Beşinci Şarl Zamanında 1364 Senesinde Fransa Devleti'nin İngiltere'ye Gönderdiği Sefir Jan Dintervil ve Lavur Piskoposu Jurj, L'ambasssdeur de FranceJean d'Interville et son secrétaireGcorges d'Elsau épiscopo de Lavour envoyés en Angleterre sous Charles V de 1364 à 1380 N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.597
- Yenişehir'de Bulunan Heyet-i Sıhhiyye Erkânı, Les membres de la commission sanitaire à Larissa N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.601
- Bu Kere Uhdesine Ferîklik Rütbe-i Refîası Tevcîh Buyurulan Yanya Kolordu-yı Hümâyûnu Birinci Fırka Kumandanı Saadetli İbrahim Paşa Hazretleri, S. E. Ibrahim Pacha commandant de la 1ère division d'Epire gradé dernièrement du grade de générale de divisions N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.624
- Trablusgarb İkinci Süvâri-yi Hamidiyye-i Mahalliye Alayından Bir Takımın Yerde Cenk Manevrası, Une partie de la 2ième brigade de cavallerie de Tripoli de Barbarie faisant les manoeuvres de guerre sur la terre N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.628
- Sâye-i Umran-vâye-i Hazret-i Hilafet-penâhîde Trablusgarb Şehri Hâricinde İnşâ Olunan Asâkir-i Şahâne Kışlasında Bir Koğuşun Manzara-i Dâhiliyesi, Vue intérieure d'une salle de caserne militaire construite hors de la ville de Tripoli de Barbarie N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.629
- Berâ-yı Tahkikât Anadolu-yı Şahânenin Bazı Vilâyetine Azîmet Eden Maârif-i Nezaret-i Celîlesi Mektupçusu Atûfetli Sırrı Beyefendi Hazretleri, S. E. sirri bey effendi, Méktoubdji du Ministère de l'Istruction publique N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.640
- Encümen-i Teftiş ve Muayene Riyâseti'ne Tayin Buyurulan Saadetli Abdullah Hasib Efendi Hazretleri, S. E. Abdullah Hassib effendi Président du Conseil d'inspection des livres au Ministère de l'Insruction publique N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.641
- İzmir Rıhtımı N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.649

İzmir'in Manzara-i Umûmiyesi	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.652
İzmir'in Manzara-i Umûmiyesi	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.653
Bu Kere Mevâzif-i Seniyye-i Hazret-i Padişâhîden Murassâ İmtiyâz-ı Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Tophâne-i Amire Müşîri ve Mekâtib-i Askeriyye Nâzırı Devletli Zeki Paşa Hazretleri, Son Excellence Zeki Pacha, maréchal de l'artillerie et ministre des Ecoles Militaires Impériales, décoré dernièrement de l'Ordre de l'Imtiaz en brillant	N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.656
İzmir Menâzırından	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.668
İzmir Menâzırından	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.669
Çin imparatoru, Impereur de Chine	N.57, 27 Kanunuevvel 1313, s.676
Çin İmparatoriçesi, Imperatrice de Chine	N.57, 27 Kanunuevvel 1313, s.677
Âhiren Birinci Osmanlı Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Mâliye Nezaret-i Celîlesi Muhasebecisi Atûfetli Reşad Beyefendi Hazretleri	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.685
Kaymakam Ali Rıza Bey	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.689
Bu Kere Murassa Osmânî Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Bahr-i Sefid-i Umûm Filo Kumandanı Saadetli Hasan Rami Paşa Hazretleri	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.697
Ebu's-Sefîn Şamlı Hacı Ahmed Efendi	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.700
Ebu's-Sefîn Şamlı Hacı Ahmed Efendi	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.701
Bu Kere İkinci Mecidiye Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Mesudiye Vapur-ı Hümâyûnu Süvârisi Miralay İzzetli Faik Beyefendi	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.704
Bu Kere İkinci Mecidiye Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Hamidiye Vapur-ı Hümâyûnu Süvârisi Miralay İzzetli Rasim Beyefendi Hazretleri	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.705
Kasap Esnafından Şevki Efendi	N.59, 15 Kanunusani 1313, s.708

Surre-i Hümâyûn Emîni ve Bâbü'l-Alay Seraskeri Mektupçusu Atûfetli Muhtar Beyefendi Hazretleri	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.712
Hazine-i Celile-i Mâliye-yi Muhasebât-ı Atîka Muhasebecisi Saadetli Behçet Beyefendi Hazretleri	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.713
Diyarbakır Vilâyeti Vâlisi Atûfetli Hâlid Beyefendi Hazretleri	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.728
Muş Sancağı Mutasarrıfı Saadetli Rıfkı Paşa Hazretleri	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.729
Alaiye Kasabasında Velâdet-i Hümâyûnda Müceddeden İnşa ve Kûşâd Edilen Hamidiye İbtidaiye Mektebi	N.62, 5 Şubat 1313, s.740
Tek Raylı Şimendüferlerine Ait Bir Mürettef ve Katarların Görünüşü	N.62, 5 Şubat 1313, s.741
Âhiren Birinci Rütbeden Osmânî Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Yavran Hazret-i Şehriyârîden Umûm Mekâtib-i Askeriye-i Şahâne Müfettişi Ferîk Saadetli İsmail Paşa Hazretleri	N.65, 26 Şubat 1313, s.769
Bu Kere Birinci Rütbeden Mecidî Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Maârif-i Nezaret-i Celîlesi Muhasebecisi Saadetli Şükrü Beyefendi Hazretleri	N.66, 5 Mart 1314, s.781
Halil Edîb Beyefendi	N.66, 5 Mart 1314, s.788
İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl Beyefendi	N.66, 5 Mart 1314, s.789
Atina Vâli-i Cedîdi Saadetli Bahri Paşa Hazretleri	N.67, 12 Mart 1314, s.793
İzmir'de İsportin'de Kulüp	N.67, 12 Mart 1314, s.796
İzmir'de Göztepe Manzarası	N.67, 12 Mart 1314, s.797
Cümle-i Müessesât-ı Hazret-i Hilafetpenahiden Olup Bu Kere Kûşâd Buyurulan Mecrûhîn-i Guzât ve Evlâd-ı Şühedâ İâne Sergi-i Aliyesinin Manzara-i Hâriciyesi	N.68, 19 Mart 1314, s.805
Konya Vâli-i Cedîdi Atûfetlü Ferit Efendi Hazretleri, S. E. Ferid Bey, Gouverneur Général de Koniah	N.69, 26 Mart 1314, s.820

- İstokholm Sefâret-i Seniyesine Tayin Buyurulan Ferîkan-ı Kirâmdan Saadetli Şerif Paşa Hazretleri, E. S. le Générâle de division Cherif Pach. Ministre à Stockholm N.69, 26 Mart 1314, s.821
- Doktor Yüzbaşılardan Matbaacı Merhum Mahmud Beyzâde Merhum Avni Bey, Feu Avni Bey. Médecin militaire N.69, 26 Mart 1314, s.824
- Meşhur Çalgıcı Madam Harikle Darkle, La célèbre Artiste Lyrique Madame Haricléa Darclée N.70, 2 Nisan 1314, s.829
- Bu Kere Uhdesine Anadolu Kazaskerlik Rütbe-i Celîlesi Tevcih Buyurulan Seyyadi? Semahatli Abdürrezzak Efendi Hazretleri N.73, 30 Nisan 1314, s.872
- Bu Kere Uhdesine Rütbe-i Sâmiye-i Vüzerât Tevcih Buyurulan Orman ve Maden ve Ziraat Nâzırı Devletli Selim Melhame Paşa Hazretleri N.73, 30 Nisan 1314, s.872
- Bu Kere Uhdesine Anadolu Kazaskerlik Rütbe-i Celîlesi Tevcih Buyurulan Sayyâdi Semâhatli Abdürrezzak Efendi Hazretleri N.73, 30 Nisan 1314, s.872
- Bu Kere Uhdesine Rütbe-i Sâmiye-i Vüzerât Tevcih Buyurulan Orman ve Maden ve Ziraat Nâzırı Devletli Selim Melhame Paşa Hazretleri N.73, 30 Nisan 1314, s.873
- Âhiren Birinci Rütbeden Mecidî Nişân-ı Zîşânı ve Altun Liyâkat Madalyasıyla Taltif Buyurulan Hazine-i Hâssa-i Şahâne Nâzırı Saadetli Ohans Efendi Hazretleri N.74, 7 Mayıs 1314, s.877
- Bu Kere Birinci Osmâniye Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Beyrut Vâlisi Atûfetli Reşid Beyefendi Hazretleri, S. E. Réchid Bey gouverneur général de Vilayet de Beyrouth, décoré de grand Cordon de l'Osmanite N.75, 14 Mayıs 1314, s.892
- Dün Dersââdete Gelmiş Olan Bulgaristan Prensi ve Rumeli-i Şarkî Vâlisi Fehametli Devletli Prens Ferdinand Hazretleri, S D R le Brinse Ferdinand, Brinse de Bulgarie et gouverneur de la Roumélie-Orientale N.75, 14 Mayıs 1314, s.893

- Bu Kere İmtiyaz-Nişan-ı Furuğ-Efşarıyla Taltif N.77, 28 Mayıs 1314, s.920
Buyurulan Ticaret ve Nâfia Nâzır-ı Maâlî Müzâhiri
Devletli Mahmud Celaleddin Paşa Hazretleri, S. E.
Mahmoud Djelaledyn Pacha Ministre de Travaux
proubriques décoré de Nichan Imtyaz
- Murassa İftihâr-ı Nişân-ı Zîşânıyla Taltif-i Âlî N.78, 4 Haziran 1314, s.925
Buyurulan Yâver- Ekrem Hazret-i Şehriyârı Devletli
İbrahim Ethem Paşa Hazretleri
- Erkân-ı Harbiye Reis-i Vekili Muâvinliğine Tayin ve N.78, 4 Haziran 1314, s.928
Altun Liyâkat Madalyasıyla Taltif Buyurulan
Ferîkan-ı Kirâmdan Saadetli Ömer Rüştü Paşa
Hazretleri
- Alasonya Ordu-yı Hümâyûnu Topçu Livâsı Olup Bu N.78, 4 Haziran 1314, s.929
Kere Ferîklik Rütbe-i Refîasıyla Tevcih Buyurulan ve
Birinci Osmânî Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan
Saadetli Rıza Paşa Hazretleri
- Yemen Vâli-yi Lâhiki Atûfetli Hüseyin Hilmi N.79, 11 Haziran 1314, s.937
Beyefendi Hazretler
- Bu Kere Altın Liyâkat Madalyasıyla Taltif-i Âlî N.79, 11 Haziran 1314, s.939
Buyurulan Ferîkan-ı Kirâmdan Saadetli Memduh
Paşa Hazretleri
- Bu Kere Birinci Rütbeden Nişan-ı Âlî Osmânî ile N.79, 11 Haziran 1314, s.940
Taltif Buyurulan Erkân-ı Harbiye Mirlivâlarından
Saadetli Seyfullah Paşa Hazretleri
- Altın Liyâkat Madalyasıyla Mazhar-ı Taltif-i Âlî N.83, 9 Temmuz 1314, s.985
Buyurulan Maârif-i Umûmiye Nezaret-i Celîlesi
Evrâk Müdürü Saadetli Ali Gâlib Beyefendi
Hazretleri
- Devlet-i Aliyye-i İran'ın Dersâadet Sefîr-i Kebîri N.83, 9 Temmuz 1314, s.988
Devletli Mirza Mahmud Han Hazretleri
- Birinci Rütbeden Mecidiye Nişân-ı Zîşânıyla Taltif-i N.83, 9 Temmuz 1314, s.989
Âlî Buyurulan İran Devleti'nin Petersburg Sefîr-i
Kebîri Olub Li-ecli's-seyyah Şehrimizde Bulunan
İrfâü'd-düvele Devletli Mirza Rıza Dâniş Han
Hazretleri

Konya’da Âsâr-ı Atıkadan Bir Tekye	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1013
Almanya Ricâl-i Siyasiyyûnundan Dâhî-i Şehîr Mûteveffâ Prens Otto von Bismark	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1016
Mürüvvet-i Pehlivan	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1017
Canbazbaşı Rıza Bey’in En Kavî Zincirleri Vücuduna Dolayarak Bir Kuvve-i Hârîka İle Gerilme Suretiyle Kırması	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1028
Rütbe-i Sâmiye-i Müşîri İle Taltif Buyurulan Bâb-ı Vâli-yi Seraskeri Masarîfât Nâzırı Devletli Hasan Paşa Hazretleri	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1033
Fotoğraf (yazısı çıkmamış)	N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1045
Murassa İftihar-ı Nişân-ı Âliyesiyle Taltif Buyurulan Devletli Turhan Paşa Hazretleri	N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1057
Berlin Sefâret-i Seniyesi Ateşe Militeri Miralay İzzetli Sami Beyefendi, Yavran Hazret-i Şehriyârîden Kolağası Enver Bey	N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1081
Ağlar, Güler. İki bebek fotoğrafı yer alır	N.3, 13 Mayıs 315, s.33
Merhum Mustafa Hami Paşa Hazretleri	N.4, 20 Mayıs 315, s.49
Türkmen Kızı	N.4, 20 Mayıs 315, s.56
Bir Fotoğraftan başlığını taşır; köylü kadın yer alır	N.8, 17 Haziran 315, s.120
?? Ayasofya Câmii’nin ??	N.8, 17 Haziran 315, s.125
Uçak Süpürücü	N.8, 17 Haziran 315, s.128
Hamidiye Câmii nûrû’l-lâmî	N.9, 24 Haziran 315, s.132
Mısır Heremleri	N.9, 24 Haziran 315, s.136
Ravzadan Nil ve Heremlerin Manzarası	N.9, 24 Haziran 315, s.137
Leblebici.	N.9, 24 Haziran 315, s.140
Yüzbaşı Diryitus	N.9, 24 Haziran 315, s.140

Sadrazam Fehâmetlü Devletlü Halil Rifat Paşa Hazretleri	N.10, 1 Temmuz 315, s.141
?? Câmii-i Şerifinin Hâricen Görünüşü	N.10, 1 Temmuz 315, s.148
Yazı okunmuyor	N.10, 1 Temmuz 315, s.149
Kudüs-i Şerif'te Hazret-i Ömer (R. A.) Nûrû'l-ümeminin Hâricen Görünüşü	N.11, 8 Temmuz 315, s.160
Opera Balosunda Rakstan Sonra Locada	N.11, 8 Temmuz 315, s.164
Serasker Zafer-peyker Devletlü Atûfetlü Ali Rıza Paşa Hazretleri	N.12, 8 Temmuz 315, s.169
Kahire'de Mehmed Ali Paşa Câmii-i Şerifi	N.12, 8 Temmuz 315, s.172
İzmit'in Sahil Cihetinden Manzarası	N.12, 8 Temmuz 315, s.173
Atûfetlü Ekrem Beyefendi Hazretleri	N.12, 8 Temmuz 315, s.176
Atûfetlü Abdülhak Hâmid Beyefendi Hazretleri	N.12, 8 Temmuz 315, s.177
Hâriciye Nâzır-ı Âlisi Devletli Tevfik Paşa Hazretleri	N.13, 26 Temmuz 315, s.185
Sara Bernar	N.13, 26 Temmuz 315, s.192
Sara Bernar- Fedor Rolünde	N.13, 26 Temmuz 315, s.193
Bayezit Meydanı (Kurban Bayramı).	N.13, 26 Temmuz 315, s.196
Sepetçi Çingâneler	N.13, 26 Temmuz 315, s.200
Bahriye Nâzır-ı Âlisi Devletli Hasan Paşa Hazretleri	N.14, 5 Ağustos 315, s.201
Tophâne Amire-i Müşîri Devletli Zeki Paşa Hazretleri	N.14, 5 Ağustos 315, s.201
Fatih Câmii Nûrû'l-lâmi	N.14, 5 Ağustos 315, s.209
Sara Bernar ve Mari Loran (Fedora Piyesinde)	N.14, 5 Ağustos 315, s.213
Sanayi-i Nefise-i Osmâniyemizden: Beşiktaş Sahil Saray-ı Hümâyûnu Saltanat Kapısı	N.15, 12 Ağustos 315, s.228
İstanbul Menâzırından: Yeni Câmii Saati? Meydanı	N.15, 12 Ağustos 315, s.229

Şam muganniyelerinden sadâsının letâfeti, kendisinin melahatiyle meşhur matmazel Meryem Baari bundan birkaç sene evvel İstanbul'da dahi ibrâz-ı hüner edilmişti	N.15, 12 Ağustos 315, s.232
Muganniye-i Meşhure Adelina Patti	N.15, 12 Ağustos 315, s.233
Zevci Baron Rodolf	N.15, 12 Ağustos 315, s.234
Ermeni Katolik Patrik-i Cedîd i ile Patrik-i İntihâbı İçin Teşekkül Eden Sen Sinod Meclisi Piskoposları, 1-Patrik-i Cedîd Bagus İmmanuelyan Efendi Hazretleri	N.15, 12 Ağustos 315, s.236
Süveyş Kanalı Menâzırından, Aksâ-yı Şark Seyahati Resimlerinden	N.15, 12 Ağustos 315, s.237
Süveyş Kanalı Menâzırından, Aksâ-yı Şark Seyahati Resimlerinden	N.15, 12 Ağustos 315, s.237
Port Said	N.15, 12 Ağustos 315, s.240
İzmit'te Bir Cadde	N.16, 19 Ağustos 315, s.245
İngiltereli Velosipet. Tandem Tabir Olunan İki Kişilik Derracelerinden	N.16, 19 Ağustos 315, s.249
İkinci Rütbeden Nişân-ı Âlî-i Osmânî İle Mazhar-ı Taltif-i Âlî Buyurulan Malumât ve Servet Gazete'leri Sâhib-i İmtiyâz ve Muharriri Saadetlü Mehmed Tahir Beyefendi	N.17, 26 Ağustos 315, s.260
Muahharen Matbûât-ı Dâhiliyeye Memur Edilen Muharrir-i Osmâniyeden İzzetlü İbn-i Rıfat Sâmih Bey	N.17, 26 Ağustos 315, s.261
Top Fabrika-i Hümâyûnuyla Taşlığını İhtivâ Eden İmalathâne-yi Cesîmin Deniz Tarafından Görünüşü	N.17, 26 Ağustos 315, s.264
Mekke-i Mükەرreme'de Cennetü'l-Muallâ Hazîre-i Şerîfesi (Merkad-ı Cenâb-ı Haticetü'l-Kübra İle Makâmât-ı Mübâreke-i sâire	N.17, 26 Ağustos 315, s.265
Ressam F. Zonaro Efendi	N.18, 9 Eylül 315, s.278

3.3.2. Resimler

Dergide imzası bulunan ressamların isimleri alfabetik olarak yazılmıştır.

3.3.2.1. C. Rossyrhe

Bir Osmanlı Zâbitiyle Maiyeti Efrâdından Bazıları, N.28, 8 Mayıs 1313, s.336
Un officier turc avec quelques soldats

3.3.2.2. E.W.

Küçük Ressam N.5, 27 Mayıs 315, s.77

3.3.2.3. F.M. Bredt

Tunus'da Yazıcı, F. M. Bred'in Levhalarından N.2, 6 Mayıs 315, s.25

3.3.2.4. K. Kruş

Bir Sepet Çiçek N.1, 29 Mayıs 315, s.4

3.3.2.5. M. Bello

Osmanlı Sûvârilerinin Hücumu, Une attaque de la N.34, 19 Haziran 1313, s. yok
cavalerie Turque

3.3.2.6. Maylard

Aheng-i Saf-ı Garam. Modern Kutest nâmındaki N.15, 12 Ağustos 315, s.228
meşhur Alman Gazetesi'nde görülen Maylard'ın
tablosundan me'hûzdur

3.3.2.7. Miss Ekalet

Safâ-yı Ruh Tagaddiye-i Hayatla Kaimdir N.15, 12 Ağustos 315, S.225
(İngiliz ressam kadınlarından Miss Ekalet'in
tablosundan muktebestir)

3.3.2.8. Morgan

Küçük Muzıkacılar. (Ressam meşhur Morgan'ın N.16, 19 Ağustos 315, s.248
tablosundan muktebestir)

3.3.2.9. Mosyö Nabih

Sanayi-i Nefise'den Levha: Mütâlaa (Mösyö N.12, 15 Temmuz 315, s.181
Nâbih tarafından hakkedilmiştir)

3.3.2.10. Mustafa Şevket/Şevket Bey

A'ma (Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahâne N.14, 5 Ağustos 315, s.204
Mezunlarından Mustafa Şevket Beyefendi'nin
Çîre- Desti-i Mahareti Olan Karakalem Bir
Levhadan Alınmıştır)

Sail- Mendant (Şefkat Pazarına İhdâ Edilmek N.38, 17 Temmuz 1313, s.445
Üzere Sanayi-i Nefise Müntehî Sınıf Talebesinden
Şevket Bey Tarafından Tersîm Buyurulmuştur)

3.3.2.11. P. Roth

Kocakarıyla Kedisi, Bir Levha

N.14, 5 Ağustos 315, s.220

3.3.2.12. Preziosh (Preçiyozî)

Rumeli Hisarı Önünde Pazar Kayığı

N.1, 29 Nisan 315 s.13

Tophâne'de Kılıç Ali Paşa Câmii-i Şerifi Avlusu,

N.2, 6 Mayıs 315, s.29

Ressam Preçiyozî tarafından tersîm edilmiş kadim
bir levhadan mehûzdur.

3.3.2.13. İmzasız

Afrika Menâzır-ı latîfesinden, Vue générale
de mont Athos

N.24, 21 Mart 1312, s.372

Savurma

N.24, 21 Mart 1312, s.381

İğnelerin Ayrılması

N.24, 21 Mart 1312, s.381

Sertleştirme

N.24, 21 Mart 1312, s.383

Cila Tahliyesi

N.24, 21 Mart 1312, s.383

Balık Avcısı

Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.4

Afrika Akvâm-ı Vahşiyesinden Biri

N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.25

Yapraklar Dökülüyor!.. Sahife: 62	N.6, 28 Teşrinisani 1312, s.68
Açıklama yapılmamış. Vadiler arasında akan bir ırmak resmedilir	Ek.7, 5 Kanunuevvel 1312, s.21
Ejin Adasında Minervâ Mabed-i Harabesi, Temple de Minerve à l'île d'Egine	N.16, 9 Şubat 1312, s.188
Acâib-i Seb'a-i Âlemden Rodos Fenerinin Mevzû Bulunduğu Liman, Le port de Rhodes, emplacement où était le Cotosse	N.17, 20 Şubat 1312, s.200
Kahor'da Valantre Köprüsünün Heyet-i Mecmuası, Pont de Valentré Cahors "Vue d'ensemble"	N.17, 20 Şubat 1312, s.200
Famagost Câmii, Mosquée à Famagouste	N.17, 20 Şubat 1312, s.201
Valentre Köprüsünün Medhali, Entrée du Pont de Valentré	N.17, 20 Şubat 1312, s.201
Köprünün Bir Sütunu, Une des piles du Pont	N.17, 20 Şubat 1312, s.201
Arnavut Köyü Rihtımı (Fotoğrafi Müze-i Hümâyûn Müdürü Atûfetli Hamdi Bey Efendi Hazretleri Tarafından İhdâ buyurulmuştur)	N.18, 27 Şubat 1312, s.212
Kudüs'te Hazret-i Ömer Câmii, Jérusalem— Mosquée d'Omar	N.20, 13 Mart 1313, s.229
İlkbahar Çiçekleri, Fleurs du printemps	N.22, 27 Mart 1313, s.253
Memâlik-i Osmâniye İle Yunanistan Arazisi Arasındaki Hudût Haritası	N.24, 10 Nisan 1313, s.288
Dem-i İştigâl, En travaillant	N.27, 1 Mayıs 1313, s.314

- Satvet-sâye-i Hazret-i Padişâhîde Zabtolunan N.27, 1 Mayıs 1313, s.320
Kalabaka Şehri, Ville de Kalabaka, prise par
les troupes ottomanes
- Topçu Asker-i Şahânesinin Farsala Şehrine N.29, 15 Mayıs 1313, s.344
Duhûlû, Entrée de l'artilleur Impériale à
Farsala
- Süvâri-i Asker-i Şahânesinin Domka'ya N.29, 15 Mayıs 1313, s.345
Hücumu ve Yunan Süvârilerinin Firarı
- Süvâri Asker-i Şahânesinin Domka'ya N.29, 15 Mayıs 1313, s.345
Hücumu ve Yunan Süvârilerinin Firarı
- Asâkir-i Nusret-meâsir-i Şahânenin N.30, 22 Mayıs 1313, s.349
Volestin'den İleri Hareketleri, (İngilizce
Grafik Gazetesinden Naklolunmuştur),
L'armée Impériale marchant au dela de
Volestine
- Kranya Muhârebesi (Grafik Gazetesinden N.30, 22 Mayıs 1313, s.353
Neşrolunmuştur), Le combat de Krania
- Galus Şehrinin Taht-ı Muhafazaya Alınması N.30, 22 Mayıs 1313, s.357
İçin İngiliz ve Fransız Konsoloslarıyla
Gazete Muhabirlerinin Volestin'e
Azîmetleri, Les Consuls et les correspondant
Fransais et Anglais à Volestine demandant
l'occupation de Volos par
- Paris'te Şefkat Pazarında Muhterik Olan N.30, 22 Mayıs 1313, s.358
Baron Didiye, Kontes Mimerel, Baronne de
Didier, Conntesse Mimerel

Paris'te Şefkat Pazarında Muhterik Olan: N.30, 22 Mayıs 1313, s.359
Kontes Davantel, Düşes Dalanson, Cenral
Muniye, Contesse davantelle, Duchesse
d'alançon, Général Munier

Paris'te Muhterik Olan Şefkat Pazarı N.30, 22 Mayıs 1313, s.360
Yangınından Bazı Kadınların Tahlîsi,
Pamitage de quelques dames dans l'incendie
de la rue Jean Gougeon à Paris

Asâkir-i Şahânenin Takribi Üzerine N.31, 29 Mayıs 1313, s.372
Larisse'nin Yunanlılar Tarafından Tahliyesi
Esnada Galus Şimendiferine Kadın ve
Çocukların İrkâbıyla Erkeklerin Yunan
Asâkiri Tarafından Trene Duhüllerine
Muhalefet Edilmesi

Asâkir-i Mansûre-i Hazret-i Padişâhînin N.32, 5 Haziran 1313, s.376
Galus'a Takarrübü Üzerine Yunan
Asâkirinin Topları Denize Atarak Firarı (Le
Monde Illustré'den nakl edilmiştir), A
l'approche de l'armée Impériale à Volos, les
troupes grecques jetent leurs canous dans la
mer et prennent la fuite. (D'après, Le Monde
Illustré)

Yunan Topçularının Furka Boğazından N.32, 5 Haziran 1313, s.377
Ricatleri (Le Monde Illustré'den
nakledilmiştir), Retraite de l'artillerie
grecque du passage de Furka, (D'après, Le
Monde Illustré)

Domka'da Asâkir-i Nusret-meâsir-i Hazret-i N.32, 5 Haziran 1313, s.380
Padişâhî Topçuları Tarafından Atılan

Güllelerin Bir Yunan Cephânesine İsabeti
(Grafik'ten Alınmıştır), Détonation d'un
projectile tiré par l'artillerie Impériale sur la
poudrière grecque à Domokos (D'après,
The Graphic) Domka'nın eski istihkam
civarı, Domka'da Prens Kostantiye'nin
ikametgâhı

Domka Civarında Devlet-i Aliyye İle Yunan N.32, 5 Haziran 1313, s.381
Hükûmeti Arasında Akdolunan Mütarekenin
İmza Edilmesi, L'armistice signée par les
délégués des deux gouvernements aux
environs de Domokos

Prens Kostanti'nin Domka'dan Firarı N.33, 12 Haziran 1313, s.389
Esnasında Kendisine Yol Açılması, On ouvre
le chemin pour faciliter la fuite du Prince
Constantin de Domokos

Asâkir-i Nusret-meâsir-i Osmâniyenin Bir N.33, 12 Haziran 1313, s.392
Yunan İstihkâmına Hücumu, Attaque d'une
place forte grecque par l'armée Impériale

Narda'dan Firar Eden Efzûn-ı Asâkiriyenin N.33, 12 Haziran 1313, s.392
Kalivya Şimendiferini Tevfik Ederek
Binmeleri, Les evzones grecs qui ont pris la
fuite de Narda arrêtent le chemin de fer à
Kalivia et y montent

Yedi yüz on Kiloluk Amerikalı, L'homme le N.33, 12 Haziran 1313, s.396
plus gros du monde

Annik Con İlyut İsmindeki Sakallı Bir Kadın, N.33, 12 Haziran 1313, s.396
Mis Annic Jones Elliot la femme barbue

İngiltere Kraliçesi Viktorya Cenâplarının N.34, 19 Haziran 1313, s.404
1897 Senesinde Çıkardıkları Resim, Portrait
actuel de S. M. La Reine Victoria

Viktorya Hazretlerinin Esna-yı N.34, 19 Haziran 1313, s.404
İzdivâçlarındaki Hâli 1840 Senesi fî 10
Şubat, Portrait de S. M. la Reine Victoria à
l'époque de son mariage. 10 Février 1840

Müşarü'n-ileyh Viktorya Cenâplarının Dört N.34, 19 Haziran 1313, s.404
Yaşındaki Resimleri, Portrait S. M. Reine
Victoria à l'âge de 4 ans

Galus Kazâsında Bulunan İngiltere N.34, 19 Haziran 1313, s.405
Konsoloshânesi, Consulat d'Angleterre à
Volo

Hilal- Ahmer Cemiyeti Tarafından N.34, 19 Haziran 1313, s.405
Gönderilen Eczâ-yı Tıbbiye vesâirenin
Beyoğlu'nda Kâin İngiltere Seferhânesi
Pişgâhında Mezkûr Cemiyet Erkânı
Tarafından Muâyene Olunması, Inspection
des médicaments et des instrumants
chirurgicaux eniogés par le 'Croissnat
Rouge' dans le local sis à côte de
l'Ambassade d'Angleterre à Péra

Rahip B. Eskand, Le pasteur b. Escande N.35, 26 Haziran 1313, s.412

Rahip Pol Minul, Le pasteur p. Minault N.35, 26 Haziran 1313, s.412

Teftiş-i Askerî Komisyon-ı Aliyesi N.35, 26 Haziran 1313, s.416
Azâsından Yanya Kolordu-yı Hümâyûnu
Birinci Fırka Kumandanı Saadetli İbrahim
Paşa Hazretleri, Le général Ibrahimpacha,

Commandant dela prèmiere division du corps
d'armée d'Epire

Leb-i Deryada, Sur la côte N.36, 3 Temmuz 1313, s.421

Hint Miharacesi, Indes. – Un maharagea N.36, 3 Temmuz 1313, s.425

Hint Zabıtânından Bazıları, Quelques N.36, 3 Temmuz 1313, s.425
officiers Indiens

Röntgen Şuâıyla Fransa Gümrüklerinde Eşya N.36, 3 Temmuz 1313, s.428
Muâyenesi, Application du rayon (X) pour le
visite des bagages dans les douanes françaises

Telsiz Markoni Telgrafi, Le télégraphe N.36, 3 Temmuz 1313, s.429
Marconi sans fils

Brosa Gazetesi Sahib-i İmtiyâzı Emri N.36, 3 Temmuz 1313, s.429
Efendi'nin Mahdûmu Merhum Lütî Efendi,
Feu Loutfi effendi fils de Emri effendi
directeur- propriétaire du journal le (Brousse)

Napolyo'da Raks ve Rakkâseler, Les N.36, 3 Temmuz 1313, s.432
danseurs et les danseuses à Naple

Battenberg Hânedân-ı İmparatoruna Mensup N.37, 10 Temmuz 1313, s.440
Bir Prens Josef, Le Prince François-Josephe
de Battenberg

Beyoğlu'nda Pera Palas Oteli Salonunda N.37, 10 Temmuz 1313, s.440
Saadetli Ahmed Ali Paşa Hazretleri
Tarafından Teşhîr Olunan Resim Sergisinin
Bir Kısımı, Vue des tableaux de S. E. Ahmed
Ali Pacha, exposés dans le Salon de Péra
Palace

Karadağ Prensi Hazretleri'nin Kerîmesi N.37, 10 Temmuz 1313, s.441
Prenses Anne, Princesse Anne, de
Monténégro

Pera Palas Otelindeki Resim Sergisinin Diğer N.37, 10 Temmuz 1313, s.441
Tarafları, Vue des tableaux de S. E. Ahmed Ali
Pacha, exposés dans le salon de Péra Palace

Karınca ile Ağustos Böceği, La cigale et la N.37, 10 Temmuz 1313, s.444
fourmi

Girit Ahâlî-i İslamiye-yi Muhtacîni N.F., 15 Temmuz 313, Kapak
Menfaatine Mahsûs Resimli Gazete Nûsha-i
Fevkalâdesi. Kandiye Manzarası

A'mâ Mektebi Talebesi İçin Palar Vayel'de N.38, 17 Temmuz 1313, s.453
Verilen Tiyatro, Représentation donnée au
Palais – Royal, au profit des élèves de
l.'École des aveugles

Almanya Devlet-i Fahîmesi Başvekili Prens N.39, 24 Temmuz 1313, s.464
Hohenluha'nın Avusturya İmparatoru
Fransuva Josef Hazretlerinin Huzuruna
Kabulü, L'audience du Prince Hohenloë avec
S. M. l'Empereur d'Autriche- Hongrie à Issl

Hama Kasabasından, Küre-i Arz Üzerinde N.39, 24 Temmuz 1313, s.465
Bulunan En Büyük Yel Değirmeni, Le plus
grand moulin du monde. À Hama (Syrie)

Levha, Tableau N.39, 24 Temmuz 1313, s.468

Efrenci Temmuzun Onyedinci Günü N.40, 31 Temmuz 1313, s.476
Tareb'de Vukûa Gelen Kaza-yı Fecîa-
Lokomotiflerin Hâli, La catastrophe du 17

juillet à tarbes-les deux locomotives dans
l'adour

Mezon de Løj Müdiresi Madam Löbun, N.40, 31 Temmuz 1313, s.476
Madame lebon, intendante de la maison des
loges

Doktor Şarl Buknel, Dro Charl Pouknel N.40, 31 Temmuz 1313, s.477

Matmazel Jan Incluv, Mademoiselle Jean N.40, 31 Temmuz 1313, s.477
Ingelev

Efrenci Temmuzun Onyedinci Günü N.40, 31 Temmuz 1313, s.477
Tareb'de Vukûa Gelen Kaza-yı Fecîa-
Köprünün İnhidâmından Sonraki Hâli, La
catastrophe du 17 juillet à tarbes- Le pont
après la catastrophe

Bedevî N.40, 31 Temmuz 1313, s.480

Almanya İmparatoru Wilhelm Hazretleriyle N.41, 7 Ağustos 1313, s.481
Rusya Çarı Hazretlerinin Mülâkatı, Entrevue
de S. M. l'Empereur d'Allemagne et du Czar

Aden Vapurunun Gark Olması, La N.41, 7 Ağustos 1313, s.484
submersion du bateau à vapeur "Aden"

Aden Vapurundan Tahlîs Olanlar, Les N.41, 7 Ağustos 1313, s.485
sourvivants du bateau à vapeur "Aden"

Almanya İmparatoriçesi Hazretleri, S. M. I. N.41, 7 Ağustos 1313, s.490
l'Impératrice d'Allemagne

Almanya İmparatoru Vilhelm Hazretleri, S. N.41, 7 Ağustos 1313, s.491
M. I. l'Empereur d'Allemagne Guillaume II.

Avusturya Devlet-i Fahîmesi Hâriciye Nâzırı Kont Goluhufeski Cenâpları	N.41, 7 Ağustos 1313, s.492
İsteviçif'in Şerîk-i Cinayeti Vasiluf	N.41, 7 Ağustos 1313, s.492
Filib'e'de Bir Sûret-i Fecâda Katl ü İhnâk Olunan Anna Simon'un Katili Yüzbaşı İsteviçif	N.41, 7 Ağustos 1313, s.492
Kutb-ı Şimâlî Seyyahı Andre, Le voyageur du pôle Nord André	N.42, 14 Ağustos 1313, s.503
Andre Balonu, L'Aérostat d'André	N.42, 14 Ağustos 1313, s.503
Almanya İmparatoru Vilhelm Hazretlerinin Krunışad'a Müvasalatı, L'arrivée de S. M. I. l'Empereur d'Allemagne à Cronstadt	N.42, 14 Ağustos 1313, s.512
Fransa Reis-i Hükûmeti Mösyö Feliksfor Hazretlerinin Krunışad'a Müvâsalâtı, L'arrivée du président de la République Française M. Faure à Cronstadt	N.43, 19 Ağustos 1313, s.513
Prens d'Orléan İle Düello Eden Kont de Turin, S. A. R. comte de Turin le rival du Prince d'Orléans	N.43, 19 Ağustos 1313, s.516
Düelloda Mecrûh Olan Prens d'Orléan, Le Prince d'Orléans blessé au duel	N.43, 19 Ağustos 1313, s.516
Mösyö Feliks Fur'un Petersborg'dan Husûsi Bir Trenle Peterhof'a Avdeti	N.44, 28 Ağustos 1313, s.520
Mösyö Feliks Fur'un İkinci Aleksandr'ın Müdfini Üzerine Vaz'eylediği Altından Mamûl Defne Dalı, Felix Faure déposant sur	N.44, 28 Ağustos 1313, s.521

le tombeau d'Alexandre II une Couronne de
laurier en Or

Bir Levha başlıklı hanımefendi portresi N.44, 28 Ağustos 1313, s.528

Bir Levha N.45, 4 Eylül 1313, s.529

Memuriyet-i Mahsûsa İle Âhiren Dersaâdet'e N.45, 4 Eylül 1313, s.532
Gelmiş Olan Hatt-ı İstiva Vâlisi Cenral
Leonitif, Le Général de Léontieff.
Gouverneur général de la ligne équinoxale
arrivé en mission extraordinaire à
Constantinople

Habeşistan İmparatoru Menelik Hazretlerinin N.45, 4 Eylül 1313, s.533
Kitab-ı Husûsisi Atı Yusef, Ato Joseph,
secrétaire particulier de S. M. I. Ménelik

Pencab'ta Hudût Ordusu Dağ Toplarından N.45, 4 Eylül 1313, s.536
Tuki Vadisinden İmrârı, Expédition d'une
batterie de montagne de la frontière de
Pendjab à la vallée de Tochi

Miralay Varburton İle Afridi Kabilesi N.45, 4 Eylül 1313, s.537
Efrâdından Bazıları, Les troubles à la
frontière des Indes. Le Colonel Warburton et
la tribu Afridi

Afganistan Emiri Abdurrahman Han N.46, 11 Eylül 1313, s.544
Hazretleri, L'Emir d'Afganistan

Lund Kutal İstihkamâtı, Le fort "lundi cotal" N.46, 11 Eylül 1313, s.544
pris par les insurgés

Miralay Goldeney'in Taht-ı Kumandasında N.47, 18 Eylül 1313, s.560
Bulunan Otuzbeşinci Sikas Taburuyla

Hindilere Hücumu, Colonel goldney suivi sur
une colline avec le 35ième Sikh qui domine
la vallée de suvat

Pişaver ile Camrud Geçidinin Mud N.47, 18 Eylül 1313, s.561
Kalesinden Görünüşü, Le fort maude pris par
les insurgés

İsveç ve Norveç Kralı Hazretleri, S. M. le roi N.47, 18 Eylül 1313, s.564
de Suède et Norvège

İsveç ve Norveç Kraliçesi, S. M. la Raine de N.47, 18 Eylül 1313, s.564
Suède et Norvège

Hanya Kalesinden Osmanlı Bataryası N.48, 25 Eylül 1313, s.572

Hanya Üzerine Hücum Eden Eşkiyanın N.48, 25 Eylül 1313, s.572
Osmanlı ve Düvel-i Ecnebiye Sefâini
Tarafından Topa Tutulması

Bir Afridi Neferi N.48, 25 Eylül 1313, s.576

Svat Deresi Civarında Kâin Bir Karyenin N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.584
İhrâkı (Hindistan), L'incendie d'un petit
village près de la vallée de Swatt

Buberi Kabilesinden Bir Esir (Hindistan), Un N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.585
prisonnier de la tribu Bubéri

Sudan Üserâsının İngilizler Tarafından N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.591
İstîhdâmı ve Üserâdan Birinin Ayağında
Bulunan Bukanın Tamiri, La réparation de la
chaîne au pied d'un prisonnier à Soudan

Sudanilerin Milli Oyunları, Les danses N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.592
nationales Soudanais

Beyoğlu'nda Yeni Yolda Tesis Olunan N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.596
Alman Mektebinin Resmî Küşâdı (2 Eylül
Sene 313) La nouvelle École allemande
inaugurée le 14 Septembre 1897 Rue yeni yol
à Péra

Kale-i Sultaniye Boğazı'nda fi 15 Ağustos N.50, 9 Teşrinievvel 1313, s.600
Sene 313'te Endaht Edilen Tahte'l-Bahr-i
Sâbit Torpidonun Denizden Kaldırdığı
Suyun O Anda Alınan Resmi, L'effet
d'exercise d'un torpilleur sousmarin de la
flotte Impériale à Dardanelles le 15 Août
1313

Hindistan'da Bu Kere Vâki Olan Fizan, N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.604
L'inondation d'un villages aux Indes

Benkale Taburunun İstihkâm-ı Efrâd İçin N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.608
Lüzumu Olan Âlât ve Edevâtın İmâline
Mahsûs Mahal, Les ateliers des forgerons des
Sapeurs et des Mineurs Bengales

Muhmundlar Tarafından Hücum Edilen N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.609
Şabkadar Kalesi, Le fort et le Bazar de
Shabkadr attaqués par les Mohmands

İspanya Devleti Başvekili Mösyö Sagasta, N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.612
Ministre Monsieur Sagasta Président
d'Espagne

Yunan Başvekili Mösyö Zaimis, Le nouveau N.51, 16 Teşrinievvel 1313, s.612
Ministre Président d'Hellène Monsieur
Zäimis

Murah Geçidi Civarındaki Kaleye Giden N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.613
Serbülend Han ve Maiyyeti, Sarbuland khan
et ses partisans dans un fort près de passe de
Morah

Sudanîler Tarafından Ebu Ahmed Civarında N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.616
İcrâ Olunan Şimendüfer Ameliyatı,
Réparation du chemin-de-fer par les Soudans
aux environs de la ville Ebou-Ahmed

Pişvane'de Esir Edilen Reis Tutu İle N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.620
Rüfekâsı L'insurrection de Bechuana Le chef
toto et ses Compagnons

Svat Deresi Üzerinde Bulunan Şakdare N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.621
Kalesi, Le fort de Chakdara sur la rivière de
Swat

Almanya İmparatoru ve İmparatoriçesi N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.624
Tarafından İngiltere Kraliçesi Viktorya
Cenâplarına İhdâ Olunan Gümüş Vazo

İran Şahı Hazretleri Tarafından İhdâ Olunan N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.624
Firuzeli ve Elmaslı Bir Çar

Çar ve Çariçe Tarafından İhdâ Olunan N.52, 23 Teşrinievvel 1313, s.624
Mücevher Broş Hediye

Hindistan'da Şahinler Vâsıtasıyla İcrâ Edilen N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.632
Sayd u Şıkar, Une chasse à faucons dans la
vallée de Chakcadr aux Indes

Hindistan'da Afridilerle İngiliz Asâkiri N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.632
Beyninde Vâki Olan Dargai Muhârebesinde
Maktûlen Vefat Eden İngiliz Zabıtânından

Bazıları, Quelques officiers Anglais tués
pendant le combat de Dargaï par les tribus
d'afridis aux Indes

Svat Deresinde Vukua Gelen Bir Fırtına N.53, 30 Teşrinievvel 1313, s.632
(Hindistan), L'effet d'une tempête dans la
vallée de Swat

Camrud'da Bulunan Yerli Ahâli N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.637

Hindistan Vakayîi, Vaziriz Taraflarında N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.644
Bulunan Pencab Taburu Tarafından Erzak ve
Mühimmât-ı Harbiye Nakli

Hindistan Vakayîi, Toki'de Bulunan Pencab N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.645
Piyade Zâbitlarının Elyoğraf Aleti
Vâsıtasıyla Havâdis Alması

Bir Levha N.54, 6 Teşrinisani 1313, s.648

Almanya Veziri Baron de Marşal Cenâbları, N.55, 11 Kanunuevvel 1313, s.657
L'Ambassadeur d'Allemagne Baron de
Marschale

Hindistan Vakayîi' Cenral Vestimakot'un N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.661
Kumandasında Bulunan Otuz altıncı Şiks
Alayıyla Kumandan Hartunga'nın Asan
Civarında Sar Kotol'da Mağlubiyetleri, La
retraite des Northomptons et du 36ème Sikhs
sous le commandement de Général
Westmacott sous le Nullah, après l'assaut de
Saran Sar Kotol

Hindistan'da Anzar Kaş'ta Bir Pazar N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.664
Manzarası, La vue d'un bazar aux Indes

‘Hindistan Vakayii’ Nortampton’un Saran Cebeline Sûret-i Hücumu, La marche des Northamptons sur la peute de Saran Sar	N.56, 18 Kanunuevvel 1313, s.665
Ahmed Hamdi Bey	N.57, 27 Kanunuevvel 1313, s.680
Fransa Meşâhir-i Üdebâsından Müteveffâ Alfons Dude, Alphonse Daudet	N.57, 27 Kanunuevvel 1313, s.681
Tablo, Beaux-arts	N.57, 27 Kanunuevvel 1313, s.684
Birinci Osmânî Nişân-ı Zîşânıyla Taltif Buyurulan Sisan Beyi Atûfetli Masurus Beyefendi Hazretleri	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.688
Haver Limanında Pervâsı İcrâ Olunan (Ernes Bazan) Nâmında Tekerlekli Vapur	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.692
Telgrafla Alınan Resim ve Asıl Resim	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.693
Hattın Tavîlî İstikametinde Alınan Mürtesem Şakulisi	N.58, 8 Kanunusani 1313, s.694
Tablo	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.709
Kelat Hâkimi Emir Mahmud Han Hazretleri	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.716
Afridi Kabilesi Reisi Han Baz	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.717
Aluminyumdan Mamul Askeri Balonu	N.60, 22 Kanunusani 1313, s.720
Tek Ray Usûlünde Bir Şimendüfere Mahsûs Lokomotifin Görünüşü	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.721
Çin Cenrallerinden Li Hung Çang	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.724
Çin Cenrallerinden Lin Van San	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.725

Tablo	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.732
Tablo	N.61, 29 Kanunusani 1313, s.733
Fransa Hâriciye Nâzırı Mösyö Hanutu	N.62, 5 Şubat 1313, s.736
Fransa Başvekili Mösyö Melin	N.62, 5 Şubat 1313, s.737
Tek Raylı Şimendüferinin Cepheden Görünüşü	N.62, 5 Şubat 1313, s.742
Bu Nüşamıza Mahsûs Tablodur, Muhibbâna Verilir notuyla yer alan tabloda saatin önünde elinde çiçekler olan genç kız yer alır	N.63, 9 Şubat 1313, s.755
Fenerbahçesi	N.64, 19 Şubat 1313, s.757
Hanya'da Bir Resmî Geçit	N.64, 19 Şubat 1313, s.760
Hanya'da Bir Resmî Geçit	N.64, 19 Şubat 1313, s.761
Fransa Meşâhir-i Muharrirînden Hipolit Ten	N.64, 19 Şubat 1313, s.764
Fransa Meşâhir-i Muharrirînden Müteveffâ Aleksandr Duma Fis	N.64, 19 Şubat 1313, s.765
Selânik'te Yenikapı'nın Ön Tarafından Görünüşü	N.65, 26 Şubat 1313, s.772
Meşâhir-i Müverrihînden: Ernest Renan (Renak yazılı)	N.65, 26 Şubat 1313, s.777
Fransa Muharrirlerinden Müteveffâ Edmun de Gongord	N.66, 5 Mart 1314, s.784
Müteveffâ Doktor Pastör	N.66, 5 Mart 1314, s.785

Afrika'da Şark Ciheti Kâşifi Mösyö Kavandic	N.67, 12 Mart 1314, s.800
Kavandic'in Hüsn-i Kabul ve Muamelelerine Mazhar Olduğu Farandeslerden Bazıları	N.67, 12 Mart 1314, s.800
Stefani Gölü Kenarında Kavandic'in Fil Sadme-i Mühlikesinden Halâsı	N.67, 12 Mart 1314, s.801
İzmir'de Kervan Görünüşü	N.68, 19 Mart 1314, s.808
İzmir'de Dayana Deniz Hamamları	N.68, 19 Mart 1314, s.809
Amerika Cumhuriyet-i Reisi Mösyö Mak Kinley	N.68, 19 Mart 1314, s.812
Fransa Meşâhir-i Şuarâsından Müteveffâ Viktor Hugo	N.68, 19 Mart 1314, s.813
Girid Ahâli-i İslamiye-i Muhtacîni Menfaatine Mahsûs Resimli Gazete Nüsha-i Fevkalâdesi, Kandiya Manzarası	N.69, 26 Mart 1314, s.817
Afrika-i Garbîde Bosa Şehrinde Nijer Ahâlisi	N.69, 26 Mart 1314, s.825
Afrika-yı Garbîde Bosa Şehri	N.69, 26 Mart 1314, s.825
Por Artur'da Rusya ve İngiltere Donanması, Les flottes Russe et Anglaise au Port Arthur	N.70, 2 Nisan 1314, s.836
Amerika'nın Men Kurvazoru, Le croiseur Américaine (Main)	N.70, 2 Nisan 1314, s.837
Tablo	N.71, 9 Nisan 1314, s.841

Almanya Devleti Tarafından Kiyau Çavya Vâli Nasbounan Bahriye Ümerâsından Mösyö Karl ile Lidovik Jurnatal	N.71, 9 Nisan 1314, s.848
Kiyau Çauya En Evvel Almanya Asâkirinin Çıktığı Mahal	N.71, 9 Nisan 1314, s.849
Desmet, Müthiş Bir Düello, Flaman	N.72, 16 Nisan 1314, s.853
İspanya ve Amerika Muhârebe Haritası	N.72, 16 Nisan 1314, s.856
Kuba Adasının Merkezi Olan Havana'nın Manzara-i Umûmiyesi ve Men Zırhlısının Gark Olması Vue générale de la Havane, capital de l'île de Lula	N.72, 16 Nisan 1314, s.860
Madam la Barun du Hirş, Madame la Baronne de Hirsch	N.72, 16 Nisan 1314, s.861
İlkbahar Çiçeği	N.73, 30 Nisan 1314, s.865
Küba'da İspanyol Askerinin Bayrağı Açıp Kâmilten Mahvoluncaya Kadar Harp Edip Bayrağı Teslim Etmeyeceklerine Kasem Etmeleri, Les soldats Espagnols à cuba faisant le serment de vaincre ou de mourir pour le drapeau	N.73, 30 Nisan 1314, s.876
Amerika ile İspanya'nın Manille Limanındaki Büyük Muhârebesi, Le combat naval devant le port de Manille	N.74, 7 Mayıs 1314, s.880
Amerika Torpido ve Toplarının İspanya Sefâini Tahrib Etmesi, La guerre Hispano –	N.74, 7 Mayıs 1314, s.881

américaine de canon torpi leur américain en
action

Amerika Donanması Tarafından İspanya'nın N.74, 7 Mayıs 1314, s.884
Rena Kristina Vapuruna Atılan Gülle Vapur
Derûnunda Patlayıp Kaptan Kadarso'nun
Telef Olması, La guerre Hispano américaine.
Explosion d'un obus à pétrole. Mort du
capitaine Cadarso, commandant le navire
espagnol (Reina Christina)

Amerika Gönüllüleri, Unis. Un N.74, 7 Mayıs 1314, s.885
embarquement de valontaires

Cümle-i Müessesât-ı Hikmet-i Eyyât Hazret- N.75, 14 Mayıs 1314, s.889
i Hilafet-penâhîden Olan İâne Sergisinde
Mekâtib-i Askeriye-i Şahâne Talebesi
Efendileri Taraflarından İcrâ Olunan
Jimnastik Talimleri, Exercices ghmnostiques
exécuté par les élèves militaires dans le jardin
de Bazar de charité

Amerikalı Amiral Sampson, Mr Sampson N.75, 14 Mayıs 1314, s.896
amiral, des états- Unis

Filipin Vâli-i Umûmisi Bazilyun Ogustin, N.75, 14 Mayıs 1314, s.896
Basiyon Augustin, gouverneur général de
Filippine

Manila'da İspanya Donanması Kumandanı N.75, 14 Mayıs 1314, s.897
Amiral Montoju, L'amiral Montogeo,
Commandan de la flatte Espagnole à Manilat

Manila'da ve Sunday'da İspanya N.75, 14 Mayıs 1314, s.897
Donanmasını Tahrip Eden Amiral Devey,

L'amiral Devey qui a détruit la flotte
Espagnole a Manila

(Kavite)de Gece Muhârebesi, La guerre N.76, 21 Mayıs 1314, s.901
Hispano-americaine Le combat naval de
Cavite pendant la nuit

Keyvest'i Terk Eden Kamodor Sampson'un N.76, 21 Mayıs 1314, s.904
Donanması, L'escadre de l'amiral Sampson
quittant Key-West

Keyvest'in Manzara-i Umûmiyesi, Vu N.76, 21 Mayıs 1314, s.905
générale de Key-West

Küba Sularında İngiltere Sefâin-i N.76, 21 Mayıs 1314, s.908
Harbiyesinden Runovn Zırhlısı, Bateau de S.
M. B. Renown

Küba Sularında İngiltere Sefâin-i N.76, 21 Mayıs 1314, s.908
Harbiyesinden Flora Zırhlısı, Bateau de S. M.
B. Flora

Küba Sularında İngiltere Sefâin-i N.76, 21 Mayıs 1314, s.909
Harbiyesinden İntrapid Zırhlısı, Bateau de S.
M. B. Intrapid

Küba Sularında İngiltere Sefâin-i N.76, 21 Mayıs 1314, s.909
Harbiyesinden Krisçent Zırhlısı, Bateau de S.
M. B. Croicent

Sanayi-i Nefise'den Tablo, Beaux-arts N.77, 28 Mayıs 1314, s.913

Santiyago'da Bulunan İspanya Donanma N.78, 4 Haziran 1314, s.932
Amirali Cervera

İspanya'nın Küba Kumandanı (Mareşal Blanker)	N.78, 4 Haziran 1314, s.932
Habeş İmparatoru Menelik Hazretleri	N.79, 11 Haziran 1314, s.944
Habeş İmparatoru Menelik Hazretlerinin Zevcesi	N.79, 11 Haziran 1314, s.945
Habeş İmparatoru Menelik Hazretlerinin Mührü	N.79, 11 Haziran 1314, s.945
'O yanıyorken ipi çekmiş yaramaz/Kopmuş evvel anda kıyamet, feryat/Kerimesi herkesi handân ediyor/Nerededir annesi etsin imdat' dörtlüğünü anlatan resim yer alır	N.80, 18 Haziran 1314, s.949
Mülâzım Hupsun	N.80, 18 Haziran 1314, s.956
Santiyago Boğazı'nda Mülâzım Hupsun Tarafından Batırılan Amerika'nın Merrimak Vapuru	N.80, 18 Haziran 1314, s.956
Bombardıman Amerika Donanması	N.80, 18 Haziran 1314, s.957
Levha	N.81, 25 Haziran 1314, s.961
Amerika'nın Pekinâk Nâm Nakliye Vapurunun Manila'ya Asker Getirmesi	N.81, 25 Haziran 1314, s.964
Küba'ya Sevk Olunan Asâkirinin Tampe'den Vapura Sûret-i Erkânı	N.81, 25 Haziran 1314, s.965
Amerika Cenrali Majör Şafter	N.81, 25 Haziran 1314, s.968
Kadikd'de Bulunan İspanya Donanması	N.81, 25 Haziran 1314, s.969
Levha	N.82, 2 Temmuz 1314, s.973

Konya Vilâyeti Hükûmet Konağı	N.82, 2 Temmuz 1314, s.980
Konya Hapishânesi'nin Hariçten Görünüşü	N.82, 2 Temmuz 1314, s.981
Komutan Vatson	N.83, 9 Temmuz 1314, s.992
İspanya Cenrallerinden Linarez	N.83, 9 Temmuz 1314, s.993
Çiçekler ve insanların iç içe resmedildiği levha	N.84, 16 Temmuz 1314, s.997
Süveyş'te Bulunan İspanya Amirallerinden Kamare'nin Donanması	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1004
Amerika'nın Şapel Adası Önünde Dört Yüz Elli İki Kişi ile Sûret-i Feciada Gark ve Nâbedîd Olan Fransa'nın Bahr-i Muhît Seyri Sefâin Kumpanyası Vapurlarından (Burgonya) Vapurunun Suret-i Garkı	N.84, 16 Temmuz 1314, s.1005
Konya'da Aziziye Câmii-i Şerifi	N.85, 23 Temmuz 1314, s.1012
Paris'te Bulunan Habeşistan Sefâret Heyeti	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1021
Konya'da İnce Minareli Medrese	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1024
Konya'da Karataylar Medresesi	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1025
Fenn-i Tab'ın Mûciti Gutenberg	N.86, 30 Temmuz 1314, s.1029
İzmir'de Nif Nâhiyesine Tâbi Kızılcalı Karyesinde Eşrâftan Hacı Halil Ağa Tarafından Müceddeden ve Mükemmelen İnşâ Ettirilen Câmii-i Şerif	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1035
İzmir'de Nif Nâhiyesine Tâbi Dağ Köylerinden Kızılcalı Karyesinde Eşrâftan	N.87, 6 Ağustos 1314, s.1036

Hacı Halil Ağa Tarafından Müceddeden ve
Mükemmelen İnşa Ettirilen İbtidaiye
Mektebi

Âsâr-ı Atîkadan Şam'da Bir Konağın Dahli N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1052

Âsâr-ı Atîkadan Şam'da Bir Konağın Derûnu N.88, 5 Teşrinisani 1314, s.1053

Derifus N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1064

Fransa Meşâhir-i Muharrirîninden Emil Zola N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1065

Sanayi-i Nefise'den Tablo N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1069

Kaymakam Pikar N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1076

Avukat Labori N.90, 19 Teşrinisani 1314, s.1077

Odeun Tiyatrosu'nda Direktörlük ve N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1088
Akerislik Eden Matmazel Katrini Veruni

Sanayi-i Nefise'den Tablo N.91, 26 Teşrinisani 1314, s.1089

Kudüs-i Şerif'de Sahratullahu'l- Müşerreffe N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1096
Dairesi

Kudüs'te Tur-ı Zeytun'da Müs'ad İsa N.92, 3 Kanunuevvel 1314, s.1097
(aleyhisselam)

Konya'da Şeyh Sadreddin Câmîi ve Türbesi N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1105

Kudüs-i Şerif Civarında Beytü'l-lahim N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1112
Kasabası, Beytü'l-lahim'de Mevlid-i İsa
(M.İ) , Beytü'l-lahim Tarîkinde Türbe-i Rahil

Kudüs-i Şerif Civarında Şeira Karyesiyle N.93, 10 Kanunuevvel 1314, s.1113
Nehrü's-şeria

Konya’da Sâhib Atâ Câmîi’nin Kapısı ve Minaresi	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1124
Konya’da Sırçalı Medrese Kapısı	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1125
Hattât-ı Şehîr Merhum Hacı Arif Bey	N.94, 17 Kanunuevvel 1314, s.1128
Samoa- Apia Limanı, Kral Mataafa, Bir Genç Kız, Bir Köy Evi	N.1, 29 Nisan 315, s.16
İki Dost, Modern Gust Nâm Alman Gazetesi	N.2, 6 Mayıs 315, s.17
Fahru’l-İslam Barbaros Hayreddin Paşa’nın Preveze’de Andre Andre Doria Donanmasını Perişan Ettiği Musavver Levha.	N.2, 6 Mayıs 315, s.20
Japonya’da Selam	N.2, 6 Mayıs 315, s.24
Seyyah Savage Landor	N.2, 6 Mayıs 315, s.32
Güldeste-i Amâl, Levha	N.3, 13 Mayıs 315, s.36
Mini mini çamaşırcılar- Ebnâ-i beşer taklide ne kadar müstaittir. Bakınız! Bu mini mini insan yavrucukları bile vâlidelerinin çamaşır yıkamasını taklit ederek fitratlarındaki mukallitliği gösteriyorlar	N.3, 13 Mayıs 315, s.48
Köy Âlemi- Hayat-ı Tabîye	N.4, 20 Mayıs 315, s.64
Nâdime-i Sevda	N.5, 27 Mayıs 315, s.68
Üç Şükûfe	N.5, 27 Mayıs 315, s.72
Kocakarılar Âlemi	N.5, 27 Mayıs 315, s.73
Mini Mini Baytar	N.5, 27 Mayıs 315, s.78

Kızına Kitâb-ı Ahlâk Okuyor	N.6, 3 Haziran 315, s.84
Arabalar- Hint Öküz Arabası	N.6, 3 Haziran 315, s.88
Arabalar- Japonya’da ‘Huruma/Havruma’?? Tabir Edilen Araba	N.6, 3 Haziran 315, s.89
Arabalar- Rusya Kızakları	N.6, 3 Haziran 315, s.92
Arabalar- Madeira Adaları ‘Şilt’ Denilen Araba	N.6, 3 Haziran 315, s.93
Arabalar- Madagaskar’da ‘Klanjana’ Denilen Vâsıta-i Nakliye	N.6, 3 Haziran 315, s.93
İlk Adım	N.7, 10 Haziran 315, s.97
İzmir Menâzırından	N.7, 10 Haziran 315, s.104
İzmit Menâzırından	N.7, 10 Haziran 315, s.105
Arabalar- Buharla Mütiharrik Araba	N.7, 10 Haziran 315, s.108
Arabalar- Petrolle Mütiharrik Araba	N.7, 10 Haziran 315, s.109
Çingâne-i Muganniyeler	N.7, 10 Haziran 315, s.112
Kuzu [Levha]	N.8, 17 10 Haziran 315, s.113
Bir Levhadan başlığını taşır; çimenlere oturmuş geç bir kız resmi	N.8, 17 10 Haziran 315, s.121
Bir Levha. Genç bir kız resmi yer alır	N.9, 24 Haziran 315, s.129
Bir Levha. Küçük bir kız çocuğu ve oyun oynadığı köpekler yer alır	N.9, 24 Haziran 315, s.133

Bir Levha. Kedi, horoz, tavuk, ördek ve bir küçük kız çocuğu yer alır	N.10, 1 Temmuz 315, s.144
Bir Levha	N.10, 1 Temmuz 315, s.153
Haylazlar, İlk Sigara	N.10, 1 Temmuz 315, s.156
Bir Levha. Vazoda çiçekler ve çiçeklerin önünde utangaç bir kız çocuğu yer alır	N.11, 8 Temmuz 315, s.168
Mesut Bir Büyük Vâlîde	N.12, 15 Temmuz 315, s.180
Çocuğuna Karşı Bekâ-yı Kâzibe	N.12, 15 Temmuz 315, s.184
Çifte Kumrular, Levha- Modern Kons'tan	N.13, 26 Temmuz 315, s.188
Yaşlı bir hanımefendi ve beyefendinin resimleri yer alır	N.14, 5 Ağustos 315, Kapak
Muhasara-i Kostantiniye Esnasında Gemilerin Dolmabahçe'den Kızakla Haliç'e Getirilişi. Feth-i Celîl-i Kostantiniye'ye Ait Levhalardan Mehûz Bir Fotoğraftan İmâl Edilmiştir	N.14, 5 Ağustos 315, s.208
Othello	N.14, 5 Ağustos 315, s.212
Ressam. (Sanayi-i Nefise'den Bir Levha- Modern Gonest Nâm Alman Gazetesinden)	N.14, 5 Ağustos 315, s.216
Muhabbet-i Hâhirane. Tablo	N.16, 19 Ağustos 315, s.248
Tuna Nehri Üzerinde Kayık Yarışı	N.16, 19 Ağustos 315, s.252
Yaramaz Cıvıvlar. Küçük Tablo	N.16, 19 Ağustos 315, s.256

Amerika Sûrat Katarlarının Son Sistem N.16, 19 Ağustos 315, s.256
Lokomotifi

Canbazbaşı Rıza Bey'in Sûr-ı Pür-sürûr-ı N.17, 26 Ağustos 315, s.268
Hümâyunda İcrâ Eylediği Şâyân-ı Hayret Zor
Pazu Hünnerleri

Canbazbaşı Rıza Bey'in Sûr-ı pür-sürûr-ı N.17, 26 Ağustos 315, s.269
Hümâyunda İcrâ Eylediği Şâyân-ı Hayret Zor
Pazu Hünnerleri

Kunduzlar N.17, 26 Ağustos 315, s.272

Hayat-ı Bedeviyetten Bir Tablo N.18, 9 Eylül 315, s.276

F. Zonaro Efendi'nin Bir Tablosu N.18, 9 Eylül 315, s.278

Dublin Şehrinde Treneti Koleji N.18, 9 Eylül 315, s.280

Tahran'da Mescid-i Şâhi N.18, 9 Eylül 315, s.281

Yemişçi Kızı

4. SEÇME YAZILAR

Dil

HAKÎKAT VE MECÂZ

“Hakîkat” lafzı “hak”tan müştâktır ki muhkem ve sağlam demektir: “sevb-i muhakkaku’n-nesc = sağlam dokunmuş kumaş” ta’bîrinde olduğu gibi, binâenaleyh “hakîkat” istiğâre, temsîl, takdîm, te’hîr, tezyîd, tenkîs olmayarak sözü mevzû’una koymak diye ta’rîf olunur. “Rabbimin lutf u ihsânına çok şükür olsun” gibi ahkâma müte’allik âsâr bu yolda yazılır. Arabın eş’âr-ı kadîmesi bile ale’l-ekser bu yolda vâki’ olmuştur.

“Mecâz” lafzı geçmek ma’nâsına olan “cevâz”dan alınmıştır: “câze aleynâ farisi=bizi filan atlı geçti.” misâlinde olduğu gibi. Mecâzın misâli “filan âlim çok derindir” derler. Kesret-i ilimde deniz gibi hadd u tahmîni kâbil değildir. Nihâyet-i ma’lûmâtına vâsıl olunmaz demek isterler.

Mecâzda üç fâide var:

1- İttisâ’ yani lisânı genişlendirerek şiirde seci’de “ilmi çoktur” demek işe gelmezse “derindir” tâ’bîri kullanılır.

2- Teşbîh yeni benzetilmek vardır. Muhâtaba hüsn-i ifhâmda büyük dahli görülür.

3- Te'kid yani söze kuvvet ve şiddet verilir; çünkü âlimin ilmi nâkabil-i irâe iken sen muhâtabın gözü önüne denizi ihzâr ettin. Ona mikdâr-ı ilmini derhal tasavvur ettiriverdin “ilmi çoktur” ifadesinde bu kuvvet bulunur mu? İşte bu cihetten mecâziyyât zihne daha muhkem yerleşir, daha büyük te'sîr gösterir. Mesela “gıybet fenadır” demekle “içinizde kim vardır ki en sevgili dostunun cenazesinden et kesip de çiğ çiğ kemâl-i iştiâ ile yer” suâl-i dehşet-i iştimâli beynindeki farkı düşünmeli.

Tenkîs, tezyîd, takdîm, te'hîr bir ma'nâya haml, tahrîf dahi mecâzın levâzımındandır. Mesela bir köyde vukû' bulan bir vak'ayı haber veren kimselerin muhâtabı te'mîn için “inanmazsan köye sor” demeleri gibi burada tevsî' şudur ki nâkâbili kâbil farz ederek ona suâl eylemekliğin imkânı kazanılıyor.

Teşbîh ise zâhirdir ki vak'a-yı derûnunda bulunmakla köyü işe vâkıf ve kâbil sual ve cevap farz eyledi. Te'kid ise keenne demek istediler ki “bizim müddeâmız o kadar ma'lûm ve meşhûttur ki değil köyün bi'l-cümle halkına hatta köyün taşına toprağına bile sorsan bizi tasdik ederler” şimdi “köylüye sor” hakikatinde bu kuvvet var mıdır?

Düşünülürse ekser lugat mecazdır\ hakikat değildir. Meselâ “Zeyd kalktı” dersek “kalkmak” lugatı ne ma'nâ ifade ederse bi-tamâmihâ Zeyd'de vâkî' oldu demektir. Hâlbuki kâbil midir?

“Zeyd kalktı” demek ittisâ' ve mübâlağa ve azı çoğa teşbîh için emr-i küllîyi kendi cüz'ünün mevzû'una koymaktan yani “Zeyd de kıyâm hâletinden bir miktarcığını vâkî' oldu” demekten ibarettir. Maksud-ı darbta mübâlağadır ki hatta “başına vurdum” dese bile hakikat olmaz çünkü baş nice aksâmı şâmilidir hepsinin darbı hiçbir dârîb tarafından kasd edilmez.

Mecâzın on iki vechi vardır:

1- Dört cihetle müsebbibe geçmek birincisi mekân olmak haysiyetiyle “dere coştı” deyip de derûnundaki seylin akmasını murâd etmek. İkincisi bir hassâyâ yani bir fi’lin imkân-ı vukû’u-ı mâlikiyetine vücut vermek! Meselâ elini göstererek “ben bu kuvvetle o herife gâlib gelirim” demek gibi. Üçüncüsü fi’li fâil makâmında göstermek mesela “bulut indi” deyip de yağmurun nüzûlünü murâd eylemek. Dördüncüsü bir şeye nihâyet hâlini evvelce ıtlâk etmek “sende duman var mı” deyip de tütün denilen kıyılmış otu istemek gibi.

2- Sebebi müsebbible tarif ağır hastalığa ölüm denilmiş gibi ölümler geçirdi.

3- Teşbîh pehlivâna “arслан” denmesi.

4- Zıddıyla tâ’bîr “filan adam kâtillîğinin seyyi’esine uğradı” derler hâlbuki kâtilin mecâziyâtı seyyi’e değil hasenedir.

5- Bir kuvveti fiiliyle ta’rîf etmek küpteki şaraba “sarhoş eden” demek gibi.

6- Mücâveret yani bir seyyi’e-i mukârenetin nâmını vermek büyük lengere “obur doyuran” demek gibi.

7- Mecâz-ı örfî ki bir kavmin örfen bir şeye nâm vermesi. Merkebe dabbe demek gibi. Hâlbuki “dabbe- yerde gezen bütün mahlûkât” demektir.

8- 11 tezyîd ile İfade-i merâm “onun misline benzer hiçbir şeyi yoktur” gibi ki “ona benzer yoktur”a hatta bi’l-farz ve’t-takdîr ile ona benzeyenin bile nazîri bulunmaz gibi tenkîsle “Köye sor” gibi.

9- Mütealliki müteallik-bihine tevsîm eylemek mahlûka hulk demek gibi ki tercüme-i Türkçesi yaradılana yaradış ıtlâkından ibarettir.

Mecâza ya lafızdan dolayı sapılır ya manadan veya her ikisinden.

Lafızdan dolayı sapılması bir şeyin ism-i hakîkîsi ya lisâna sakîl gelir, ya şî‘rin veznine sığmaz, ya seci‘e uymaz, ya terkîbinde tenâfûr olur, ya hurûfunda sıklet olur, veya san‘at-ı bedî‘in icrâsı için lafz-ı mecâzın hakîkatin lafzından ziyâde münâsebeti zuhûr eyler. İşte bu misüllü şeylerdir

(İbn-i Mevlana Veled, N.14, 26 Kanunusani 1312, s.160-161)

İMLÂ HAKKINDA TETEBBU‘ÂT VE MÛLÂHAZÂT

–Her şeyden evvel–

“İmlâ Hakkında Tetebbu‘ât ve Mûlâhazât”... Pek büyük bir ser-nâme. İlmi aczini bilmekten, iktidârî cehlîni i‘tirâf edebilmekten ibaret olan bir mübtedî için pek büyük bir cür‘et!

Etrafıyla i‘tizâr etmiş olmak için cür‘etimin sebebini esasından arz etmeliyim.. Bundan on dört, on beş sene kadar evvel, ta Isparta Mekteb-i Rüşdiyesi’nde bulunduğum esnada, rufekâdan biri “bilmemek” kelimesini “bilmamek” suretinde yazılmış bulunmasından nâşî “bilma-mek” – yani “bilme”deki “me” hecesini, yazıldığına nazaran “ma” diye temdîd ederek okuyor idi. Bundan dolayı aramızda geçen muhâtabe üzerine lisânımızın imlâsı hakkında nazar-ı dikkatim açılmış idi. Bundan sonra “ölanler”in “ölenler”, “gelenler”in “gelanler” suretinde yazılmasını sakîm addediyor idim.

Bu suretle başlayan muhâlefet, bittabî ta‘rîzlere, taarruzlara kapı açmış idi. Zaman geçtikçe bu muhâlefet, binâenaleyh bu ta‘rîz ve taarruz teşeddüd ediyor idi. Mer‘î olan usûl imlâdaki sekâmetleri giderek daha iyi derk ediyor, binâenaleyh o

sekâmetleri terk etmeye meyyâl bulunuyor idim. Geçen münâkaşalarda, mücâdelelerde ekseriyetle te'mîn-i galebe ediyor idim. Husûsen da'vâmı teslîm, fikrimi takdîr edenlerden ondan sekizi erbâb-ı dikkat ve irfândan zuhûr ediyor idi. Husûsen âşığı olduğum teceddüdât, taze-nüvîsân-ı zamanın çoğu tarafından tervîh ve iltizâm ediliyor idi. Bu hâller cür'etime nevâzişler dökmez mi?

Bu hâl ile epeyce zaman geçti... En sonra anladım ki cârî olan usûl-ı imlânın tezezbübü beyne'l-ulemâ, beyne'l-urefâ müsellemdir; lisânımızda birinci derecede yazı yazan ekâbir-i erbâb-ı kalemin yazdıkları şeyler de âsâr-ı tezezbübden sâlim değildir. Evet, yazdıklarımızın cereyânına hâkim olan usûl makinesindeki çarkların dişlerinde haleller, mihverlerinde i'vicâclar var. Bunun için ki imlâ hakkında cereyân eden mebâhisatdan bir fikr-i mahsûs edinen, ecnebî bir lisâna intisâbla gözü açılan her ehl-i dikkat kendi kendine bir usûl-i imlâ ictihâdına kıyâm ediyor. Bu ictihâdâtın kâide hâlinde tatbîkinde cihet cihet mahâzîre tesâdüf olunuyor. Giderek karışıklık tezâyüd ediyor. Elde, bi'l-küllîye hatâdan , hatardan sâlim- imlânın elifbâsı addolunacak derecede fer'ıyyât da irâe eder- bir usûlnâme olmadığı için, doğru bir tarz-ı tersîm ta'kîb etmek kâbil olamıyor. İnsan, taklîd vadilerinde şaşkına dönüyor.

Kâh kâh gark-ı mülâhazât kendi kendimle söyleşir idim. Şimdiye kadar imlâ hakkında hayli şey okudum. Hayli ta'rîze, taarruza uğradım. Acaba, bu mesele hakkında bir şey yazamaz mıyım? İhvân-ı mesâîye karşı geçen da'vâlarım, münâkaşalarım, hâsılı haysiyet-i marifet-sitânem iktizâ eder ki bir şey yazayım. Bunu dûçâr olageldiğim ta'rîzlere silah edineyim... Mülâhazâtımı, nazariyâtımı birkaç sahifecik içinde yazıvereceğim, zannediyor idim. Bu tûl-i emel- dimağda hâl-i tenevvümde kalan birçok âmâlim gibi- kuvvede kalmış idi.

Geçen sene Dersaâdet'e geldim. Dildâde-i tecellâsı olduğum bu emeli sâha-i husûle çıkarmak için bazı esbâb, bazı sevâik zuhûr etti. Geçen Ramazan gecelerinde imlâmızın esrârını keşif için tetebbu'âta başladım. Bir kitaba, bir me'haze mürâcaat etmiyor idim. Mülâhazâtımda taklîdden kurtulmak için, hatta efkâr-ı zâtiye hâlini almış olan malûmâtımdan tecerrüd etmek istiyor idim. Böylece yürüttüğüm mülâhazâtta evvela isimler, sâniyen müştakât, sâlisen levâhik-i nahviye olmak üzere üç sâhha-i tedkîk buldum. Hemen o sırada isimler hakkındaki tetebbu'ât ve mülâhazâtımı ikmâl ile kısm-ı evveli yazdım... Değersiz birtakım indiyyâttan ibâret bulunan müsveddâtımı gecelerin karanlığında düşündükçe pek parlak bulur, ifrâtla beğeniyor idim, gündüz gözü ile tedkîk ettikçe sönük görüyor, ifrâtla beğenmiyor idim. Bunları irfânlarına i'timâdım olan birkaç zâta okudum. Gördüğüm telakkiye göre eser-i nâçizimin aksâm-ı sâiresini de ikmâle kendimde lüzûmu kadar cür'et buluyor idim. Fakat henüz buna muvaffak olmamış idim.

Bu sıralarda yeni bir tecellî zuhûr etti.. Ta Konya'da bulundukları zamandan beri üstâd-ı himâyekârım, mürşid-i kemâlât-disârım olan fâzıl-ı muhterem Bahâyî Efendi'nin delâletiyle (İkdâm)ın (Muhîtu'l-maârif) makâlâtına münâsebeti olanlardan bir zât-ı zî-fazilet ile mülâkat ettim. Yalnızca görüşür iken- bilmem nasıl bir sekr-i manevî sevkiyle- bu bâbdaki esrarımı bu zâta açtım. İsimlere ait mülâhazâtımdan meydana döktüğüm bir kısmı şâyân-ı takdîr görülmekle beraber, “yazıcılık kuyudan su almaya benzer, alındıkça ilerisi gelir. Sen yazdığın mebâhisi gönder, gazeteye koyalım. Alt tarafı da sonra yazarsın. Ta'rîzden, taarruzdan korkmamalıdır. Hem de insan ta'rîze, taarruza uğramalıdır ki ışılasın da ışılasın” gibi birçok da irşâda, teşcî'e mazhar buyuruldum. Bu hevesle avdet edip ortaya döktüm.

Birtakım ihtirâsât-ı hevesbâzâne ile daldıkça dalarak müsevvedâtı gazeteye hazırlayamadım. Ertesi gün bir mânia zuhûr etti.. Üçüncü gün yine bir sebep hâil oldu.. Böyle böyle en ufak bir mâniayı i'zâm ile işi te'hire vesile-cûy olarak kendimi bir rahata, bir meskenete bıraktım. Böylece aradan birkaç hafta geçti.

Bu esnada da dildâdegân- marifete tabi vâsi' bir meşher-i bedâyi' açan – “İkdâm”, “Muhîtu'l-maârif”ten “İmlâ-yı Türkî” mebâhisini neşre başladı. Bu mebâhisin ilmî, fennî, hikemî olması bir taraftan bir taraftan sevdâmı teşvîk, bir taraftan rehâvetimi teşyîd ediyor idi... Bilenler bilir ki âciz olmak ile âciz olduğunu bilmek birleşince insan teşebbüsüne kendisi mâ'ni-i taharrî eder. Bu mebâhis-i girânbahâyı şimdiye kadar şevk ve istîfâde ile okumakta devam edip gelmekte, geçen sene yazdığım şeyleri gubâr-ı ihmâl ve nisyân altında bırakmakta idim. Bu defa yine Hazret-i Bahâyî irşâda yetiştî... Yazdığım şeyleri niçin neşretmediğimi suâl buyurdu.. O kadar göz nuru dökülerek yazılan bir şeyin gubâr-âlûd, metrûk bırakılması hebâ olamayacağını bir daha anladım. İşte bu son teşvik üzerine emelimin ilk üçü olan bu birinci kısmı gazeteye vermeye cür'et ettim.

Şurasını da arz etmeliyim ki benim evvelce benim yazmak istediğim imlâ mebâhisi, hâzırda müsta'mel-i hurûfça bir güne ta'dîlât icrâ edilmediği hâlde yapılabilecek ıslâhâta nâzır idi. “Muhîtu'l-maârif”in imlâ makâleleri sâ'it harflerce esaslı ta'dîlât, ikmâlât icrâsını tervîc ediyor. Sâ'itler ikmâl edilirse imlâ meselesinin pek çok ciheti sadeleşeceğine şüphe yoktur.. Ah “Sâ'it” lugaatindeki kuvvet- Avrupa lisânlarındaki manâsıyla- tamâmen tecellî etmek şartıyla sekiz tane sâbit, gayr-ı meşkûk sâ'itimiz bulunduğu günü görecektir miyiz? İşte o gün bizim de mükemmel bir yazımız olmuş olacaktır. Ben esasen bu fikirde isem de bunların bu suretle te'sîsiyle

kabûl-ü umûma arzı ancak “Muhîtu’l-maârif” makâlâtı muharriri gibi cidden muhît, cidden hatîr olan üstâdâne yakışacağı için- hâl-i hâzırın muhâfazası mültezem tutulduğu takdîrde söylenebilecek sözleri söylemekle iktifâ etmiş idim. Îcâb ederse – yine bu fikre riâyette- ikinci, üçüncü kısımları da yazacağım, hatta sırası gelirse, bunlardan tafsîlât-ı zâ’idenin tayyıyla meydana büsbütün mübtedî olanların işine yarayacak- muhtasar bir imlânâme çıkarmak bile pîrâmen-gerd-i hevesti. Ma’hâza yine tekrar ederim ki sâ’itlerin tesisi, emr-i hayriyenin süratle cilve-bahş sahife-i berûz olmasına kemâl-i ihlâsla duâ etmekteyim. O zaman bugünkü yazdığım şeylerden kat’-ı alâka ile o usûl metine perestîş edeceğim.

Şu da söylenmiş olsun ki eser-i nâcizim bilenler için zâ’id, bilmeyenler için nâkıstır. Öyle ise erbâb-ı mütâlaayı teşvîşe ne lüzûm var idi? denemez sanırım. Bu satırlarda görülecek imlâ sekâmetlerinin vesîle-yi muâheze edilmesine hâcet yoktur. Bunlardan zaten kendim müştakîyim. Tervîç etmek istediğim tarz-ı imlâyı niçin tercih ile yazı yazmadığımı sormak ise nâbehemehâl olur.

Bu esercik imlânın ıslahı yolunda icrâ olunacak tezekkürât esnâsında okunabilir, mülâhazasıyla yazılmış bir dil-i lâyihadır, erbâb-ı iktidâr tarafından nazar-ı dikkate alınmağa müstehak görülür ümidiyle ref’ olunmuş sadâ-yı şikâyetidir. Bu lâyiha-yı istikânın yüz tarafından bir satırı bir fâide te’mîn edebilirse yine kâfidir. Cür’etim, imlâmız için temennî olunan istikbâl-i kemâlin tesrî’-i tecelliyâtına hizmet edebilmek meziyetinden mahrûm değildir, i’tikâdayım.

Sözü pek ziyâde uzattım ise de esbâb-ı cür’etimi oldukça anlatmış olarak, erbâb-ı kemâl önünde bir zemîn-i afv hazırladım, diye mütesellîyim.

MEDHAL

Arabiyeden iktibâsı vâsıta-yı tekemmül, Fârisîden istîfâdeyi medâr-ı tecemmül addetmiş olan lisânımız, filhakîka ilk nevâkısını bu iki lisândan intihâl etmiş, levâzım-ı âhiresini de bunlarla Avrupa lisânlarından istikmâl etmekte bulunmuştur. Bu intihâlât ve istikmâlâtın esbâb-ı hikemiyesi pek çok zaman hakkıyla derk olunamadığı için, bilinmeyerek yine pek çok zaman lisânın anâsır-ı hayâtîyesinin ihnâk ve imâtesine çalışmış durmuştum. Şâyân-ı şükür ve tahdîstir ki erbâb-ı kalemimizden bazı ashâb-ı azm u himemin âsârı görülmeye başlayan mesâî-yi müceddidâneleri, bu mühlik marazın tedâvisi ile intihâlât ve istikmâlât-ı mezkûrenin tahdîd-i zamanı pek takarrub ettiğine ümit vermektedir.

Türk lisânı, en evvel kendine mahsûs bir medâr-ı istinâd îcâd edemeyerek- Acem'in ta'dîlen ilave ettiği harfleri de beraber almak şartıyla –bizce “Arabi” diye tanılan hurûf ile kisve-pûş-ı teressüm olmuş, fakat usûl-i tersîmi, kısmen hareke, kısmen hurûf-ı imlâ isti'mâli ta'kîb olunmak suretiyle birbirine mübâyin iki te'sîr tahtında sallanarak, şimdiye kadar bir kâide-yi sâbite ve metine üzerine oturamamıştır.

Usûl-i tersîm demek olan imlâmız üzerine hüküm-fermâ olagelen bu fetret son zamanlarda birkaç defa hadd-i gâyesini bulmağa yaklaştığından bu bâbda pek çok mülâhazât ve mebâhisât meydân almıştır. Mülâhazât-ı mezkûre meyânında, hurûf-ı Arabiye'yi bütün bütün terk ederek Türkçenin tabiat ve îcâbına muvâfık yeni bir vâsıta-yı tersîm îcâd ve kabûl etmek veyahut mevcut hurûf-ı imlâyı muâvin olmak için bazı eşkâl-ı cedîde ihtirâıyla bunları hurûf-ı musavvita tarzında isti'mâl bu isti'mâli kemâlât-ı Arabiye ve Fârisîye de dâhil olarak lisânımızda müsta'mel kelimâtın kâffesine teşmîl eylemek yolunda ifrâtlar bulunduğu gibi hakîkaten veya hükmen Türkçe olan kelimâtın tersîminde mevcut hurûf-ı imlâyı lüzûmlu derecede tamîm ile

Arabî ve Fârisi kelimâtın imlâ-yı asliyesini îkâ veyahut taassubsuz bir muhâfazakârlığa riâyetle usûl-i tersimde te'mîn-i ittîrâd etmek gibi i'tidâlkârlıklar da vardır. İhtiyât ve ibtisârla mülâhaza edilirse durulmak için bulunan şu mebâhis arasında hurûfun tebdîl ve ta'dîli imkânsız, sırf muhâfazakarlık ise kifâyetsiz olduğu cihetle Türkçe kelimâtın tahrîrinde mevcut hurûf-ı imlânın bihakkın ta'mîmiyle beraber bazı esvâtın hurûfunu takrîr ve tesbît etmek daha ma'kûl görünür. Abd-i âciz imlâmımızın ıslâhını mu'îd olmak isti'dâdını bugün için bu son şıkta bulduğumdan mülâhazâtımı o nokta-i nazardan yürüttüm.

Lisânımızın müfredâtı arasında kesretle bulunup yine hurûf-ı Arabiye ile yazılan kelimât-ı Arabiye ve Fârisiye'nin imlâları zaten tamamen müesses oldukları için, buradaki mevzû-bahis hakîkaten veya –geldikleri lisânlardan sarfen nazar-hükmen Türkçe olan kelimâttan ibârettir. Bu temhîdâttan sonra basit bir bakışla görülür ki imlâmız, cevher-i iştikâk, irtibât itibârıyla üç nokta-i nazardan tetkîk olunabilir. Bu ahvâle mebnî bu esercik evvela kelimâtın usûlleri, sâniyen tevellüdleri, sâlisen bir cümlede içtimâ'ları nazar-ı ihtimâma alınmak üzere üç kısım üzerine tertîb olunmuştur.

(İspartalı M. Hakkı, N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1063-1065)

Şiir

ACZ

Ma'dûm oluyor zavallı gayret!

Mübhem kalıyor bütün hakikat!

Her mes'elenin zemîni ibret, idrâk olunan meâli hayret!

Bak âleme, her taraf serâir!

Dünyaya geliş hissiyât için mi?

Yahut yaşayış memât için mi?

Bilsem ki bu kâinât için mi?

Ya onda biraz sebât için mi?

Bin velvele bir merâma dair!

Hiçbir şeyin hakikatinden vâkıf değilim, sorar isen ben!

‘İndimde şu oldu sade rûşen

Kim zulmet-i mahz imiş bütün fen

Efkâr ise yokla uğraşmış!

Aklın o kadar kemâli yokmuş!

Hâl anlayacak mecâli yokmuş!

Hem anlamak ihtimâli yokmuş!

“Varmış!” sözünün meâli yokmuş!

İnsan yalnız heves taşırmış!

Tahsîl-i kemâle yoktur imkân

İkmâl olunur mu bunca lisân?!

Dursun hele iktisâb-ı irfân,

Bir haddini öğrenirse insan

İnsanlığı anlamış demektir

Ey mîr-i mûkerremü'l-hısâlim

Pek sade görünmesin makâlim

Bir kere melâl içinde hâlim

Yok şiir ile bir de iştigâlim!

İnsâfı bırakmamak gerektir.

(Mehmed Âkif, N.73, 30 Nisan 1314, s.866)

İNFİLÂK-I SEHER

Teesüryâb-ı sevdâyım temâşâ-yı tabiattan

Fezâ-yı kalbe feyz-i kâinât olmakta tâb-ı efgan

Tecellî etsin pîşimde varsın sevdiğim gül-ten

Sabah oldukça gönlüm şâddır, fıkır u hayâlîm şen

Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler serteser rûşen

Ne mes'ûdum ki Allahım! Hazîn bir şâir oldum ben

Şafak bir levha-i dûzahnümâ, gök mahşer-i enver

Uzaktan ma'şer-i ecsâdı ihtâr eyliyor eşcâr

Bu âteşzârdan peydâ olurken mihr pertev-bâr

Sanır dil âlem-i nîrândan oldum mazhar-ı dîdâr

Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser rûşen

Ne mes'ûdum ki ya Rabbi! Hazîn bir şâir oldum ben

Nesîm ruh-bahşâ kim çemende ihtizâz eyler
Sımâh-ı şîirde zîr-i turrâdan tevdî'-râz eyler
Gelir, ezhârdan bir şemme-i vuslat niyâz eyler
Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser rûşen
Ne mes'ûdum ki Allahım ! Hazîn bir şâir oldum ben

Tecellî-i berk urur tal'at-serâ-yı mihr-i enverden
Nümâyândır cemâl-i kibriyâ inzâra her yerde
Görün ey şâhid-i i'câz! Kim ulvî gönüllerde
Bulunmaz böyle ruhânî temâşâ subh-ı digerde
Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser ruşen
Ne mes'ûdum ki Allahım ! Hazîn bir şâir oldum ben

Ser-i kûhsârdan eflâka yükselmiş sanûberler
Bütün eşbâha arz-ı mâcerâ-yı rûzgâr eyler
Düşünmek, yazmak isterken gehi dilşâd geh muğber
Kılar sevdâmı bunlar vaz' u gam-nâkiyle rengîn-ter
Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser rûşen
Ne mes'ûdum ki Allahım ! Hazîn bir şâir oldum ben

**

Güneş doğmuş, tabiat vecde gark olmuş, cihân pür-nûr

Uzaktan bahre aksetmiş nihâlistân dûrâdûr

Nazargâhımda her kûh muallâ bir münevver tavır

Ufuklar pembe, sevdâlar hurûşân, mestler mahmûr

Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser rûşen

Ne mes'ûdum ki Allahım ! Hazîn bir şâir oldum ben

**

Bulutlar renk renk oldukça mirkât-i hayâlimdir

Kenâr-ı arş-ı mir'at bülend-i infiâlimdir

Denizler, dalgalar, râz-ı âşinâ-yı hasbihâlimdir

Bütün günler sabah olsun ki mâhi-i melâlimdir

Ağaçlar, cûylar, dağlar, denizler, serteser rûşen

Ne mes'ûdum ki Allahım ! Hazîn bir şâir oldum ben

(İbn-i Rifat Samih, N.32, 5 Haziran 1313, s.374-375)

İSTİĞRÂK-I ŞÂİRÂNE

Bir yaz gecesi sabaha karşı

Hâsıl olan inşirâha karşı

Şâir yatıyordu bisterinde

Dürdâne-i eşki gözlerinde
Âlâm-ı dili olup muhâsib
Ta‘dâd ediyordu kevâkib
Bir yandan öbür yana dönerken
Bir ses ona oldu hayret-efgen
Bir nağme ki aks-i bezm-i lâhût
Ârâm-rüba-yı sabr-ı nâsût
Gelmez mi onunla vecde ervâh
Etmez mi onunla secde eşbâh?
Âfâkı tutan sabâh ezânı
Îkâz ediyordu mü‘minânı
Şâir nazarında şikâre
Oldu o civârda minâre:
Ulviyet-i dine bir nümûne
Dâ‘î-i farîza-i mü‘minûne
Aksi âver ezânı asmâne
Göklerden inerdi hâkdâne
Söylerdi o tercümân-ı tevhîd
Sükkân-ı fezâyı kudsa temcîd,
Duydu: müteessir oldu şâir;

Eş'âr ile sanki doldu şâir!

Abdest alarak namâza durdu

Haşyetle namâzda gaşy olurdu

Bulmaz mı salâtta musallâ

Kurbiyet-i hak ile tecellî

Olmuş o sirâc-ı feyz-i vehhâc

Mü'minlere ayan sırr-ı mi'râc

Vakta ki namâzı oldu âhir

Ebedî-i niyâzı açtı şâir

Bâlâya dü destî, kalbî hakka

Oldu müteveccih ol dakika

Bir şiir okudu niyâza dair

Gaşy oldu o hâl içinde şâir.

(Tahiru'l-Mevlevî, N.13, 26 Temmuz 315, s.186)

GÜLBÂĞ-I CÂNÂNDA

Pek dokundu hissime vaz'-ı safâdârın senin

Kıldı rûşen sine-i târîki envârın senin

Hayrını bahş uyûn olsa ne var manend-i hûr

Şu'leden mahlûktur ey gülşen! Ezhârın senin

Ey semenber! Gülşen-i hüsnün hazânı görmesin

Şu‘le versin bâğına her bâr-ı didârın senin

Hep kasâid-hân hüsn-i bîmisâlindir meğer

Ben gibi olmuş hezârân aşk-ı zârın senin

Bâd eser zannetme ey sîne hevâ-yı aşktır

Olmada cûş-âver bahr-i hiss u efkârın senin

Vecd ile yazdım bu şiiri bilbedâhe bâğda

Oldum ilhâk-ı mülhem çeşm-i füsûnkârın senin

(Muhyiddin, N.39, 24 Temmuz 1313, s.458-459)

Hikâye

YETİM-İ ALÎL

Bir gün mevki‘-i memûriyetimde bulunuyordum. Odadan içeri kambur bir çocuk girdi ki mahzûn çehresi, nem-nâk gözleri bu bîçâre mahlûkun temsîl-i ye’is olduğuna şüphe bırakmazdı. Sîmâsı on dört on beş yaşlarında bulunduğunu söylerdi. Vücutu ise bu ucûbeyi ancak dört beş yaşında gösterirdi. Pejmürde kıyafeti, cism-i perişânıyla mütenâsib idi. Fakr u sefâlet denilen belâ-yı mübrem her türlü kuvvetini.. her türlü âsârını –sağlam vücutlarından ziyâde böyle- “insan parçası” addolunabilecek derecede garîbü’l-manzara olan- ecsâm-ı marîzada ibrâz ve izhâr ediyor...

Zavallı çocuk.. O bîçâre alîlü’l-vücut dest-i ra‘şedârıyla huzzâra selâm verdi. Hâline bakanlar bunu dilenci zannederek selâmına mukâbil sadaka vermeye kalkıştılar.

Lisân-ı hâl ile dilenci olmadığını anlattı sol elinde tuttuğu bir varakpâreyi uzattı. Derâkâb – mahzûn-ı devâhî olan- sînesinden eski bir mendil çıkararak yüzüne tuttu.

Bu kambur çocuk niçin ağlıyor?.. Bu vücut-ı mevhûm, bu zerre-i nâcîz şimdi büsbütün ma‘dûm olacak niçin ağlıyor? Âlâm-ı dehriye, dağ gibi vücutları bir anda yıkıyor.. Zîr u zeber ediyor. Ya bu vücut-ı alîl dehşetli bir sadmeye nasıl tâb-âver-i mukâvemet olur?

Uzattığı varakpârede üç beş satır yazı vardı. Bu satırlar belânın misâl-i müşahhası idi.

Kulûb-ı rakîka erbâbını girye-senc eden bu kambur çocuk, arkadaşlarımızdan “...” Efendi’nin oğlu imiş. Babası dün gece terk-i dağdağa-i kâinât imiş. Cenâzesini kıldırmaq için para lâzım. Bir zevcesiyle bir kambur evlâdından başka kimsesi olmayan.. ömrü sefâletle, zarûretle geçen müteveffâ rahat döşeğine uzandığı hâlde yine rahâtan bînasîb kalmış. Ailesiyle beraber bir ehl-i hayrın lûtf u keremine intizâr ediyor. Cism-i bîrûhunu hâk-i siyâha tevdî‘ etmek için para lazım. Muhtâç-ı muâvenet olan alîl evlât o meyyit-i pâ-ber-câ babasına muâvenet etmek için buraya koşmuş.

Çocuğun eline verilen ilm u haber en sûzişli mersiyelerde gıpta-resân olacak derecede bir edâ-yı hüzn-âmiz ile yazılmıştı. Onu yazan adam niçin gelmemiş de bîçâre dertliyi, o yetîm-i marîzi koşturmuş?..

Ben teessürün manâsını anlamıyorum. Kendi müteessir olmadan başkalarını müteessir etmek.. kendi ağlamadan başkalarını ağlatmak kâbil mi? Kâbil ise teessürün –bizce ma‘lûm olan- manâsını tebdîl etmek lâzım gelmez mi?..

Vâkıa bazı memleketlerde ölümler için ücretle tutulan nevha-gerler o kadar teessür gösteriyorlar ki rikkat-i kalbiyelerine, teessürlerinin ciddiyetine insan inanıyor. Lâkin o yalancı nâlekârların gözüne değil yüzüne dikkat olunsa görülüyor ki göz her ne kadar ağlıyorsa da yüz gülüyor.

Bu hâl isbât eder ki insan istediği zaman ağlayabilir. Fakat bu ağlayış bir teessür-i hakîkiyenin icbârıyla değil ya cerr-i menfaat için.. yahud riyâkârlık içindir.

Bu cihân-ı imkânda ne menfaatperestler var ki istîfade-i şahsiye için yalnız ağlamakla değil, sînesini çâk etmekle de iktifâ edemez.

Ne riyâ-pîşeler var ki dakikada bin renge girerek halkın gözünü boyamak, bu suretle menfaat-i zâtiyesini istihsâl etmek için yalnız gözyaşı dökmekle değil saçını başını yolmakla da teskîn-i teessür! edemez..

Binâenaleyh ben şu i'tikâttayım ki insan cidden müteessir olmayınca gerçekten ağlayamaz. Yüz, kalbin âyinesidir. Sürûr u kederin menba'ı da kalbtir. Kalp, cerihadâr olmayınca gözlerinden kanlı yaş akmaz. Bir kâse dolmayınca taşmaz.

Teessürün en şiddetli bir derecesi de vardır ki ağlamaya katiyyen mâni' olur. Şu hâl-i fecî' ise ale'l-ekser mevt ile hitâm-pezîr olur.

O ilm u haberi –tabir-i hakiki ile-o mersiye-yi yazan adam elbette nevha-ger değildi. Nevha-ger olsa kambur çocuktan, yahut bîçâre vâlidesinden intifâ' ümidinde bulunması icâb ederdi. Hâlbuki ana ile oğul o mersiye-nüvîsin himmetine mürâcaat etmiş.

Öyleyse ilm u haberci yüzü güldüğü halde gözü ağlayanlardan bir riyâkâr imiş ki rikkat-i kalbiyesine âlemi ikna etmek için birkaç dakika cebr-i nefis ederek müteessir görünmüş..

İşte şiddetle müteessir olduğu demlerde insanın yaptığı muhâkeme böyle sakîm oluyor.. Şimdi takdîr ediyorum ki o sâhib-i mürüvvet şu hareketinde pek isabet etmiş. Celb-i merhamet için yalnız söz kâfi değildir. Hâle lüzûm var. Lisân ve kalemin teblîğ edemediği teessürât-ı vicdâniyeyi -en belîğ bir lisân olan- lisân-ı hâl tamâmıyla îzâh eder. Kâlen hâlen nazar-ı şefkati celb etmek için de -en katı yürekleri müteessir edebilecek bir kuvveti hâiz olan- öyle bir ilm u haberi böyle bir yetîm-i alîlin eline vermek kifâyet eder ki bu hakîkatin âsâr-ı hasenesi o gün tamâmıyla zuhûr etti..

Çocuk yanına terfîk olunan zât ile gitti. Vâ esefâ ki onu hayâl-i hazîni pîş-i nazarımdan gitmedi. Pederinin gaybûbet-i ebediyesi.. ale'l-husus ârıza-i cismâniyesi sebebiyle hâli gibi istikbâlini de zulmetler içinde gören o bîçâre yetîmin me'yûs çehresini güldürecek, mahzûn gönlünü sevindirecek esbâbı istihsâl etmek insaniyetin bizlere ta'yîn ettiği vazîfe-i mühimme!.. hayfâ ki bizde bu vazîfeyi îfâ edebilecek kudret yok. Bîçâre alîl pîş u pesendegi sanduka-i devâhîden daha büyük olan bâr-ı belâ olan hayâta nefret-hân oluyor. Vakt-i mev'ûdu gelmeyince o bâr-ı müz'icîn altından sıyrılıp çıkmanın da ihtimâli yok. Hayât denilen o bâr-ı meşâka tahammül etmek için sa'y u gayrete ihtiyaç var. Ârıza-i cismâniye ise sa'y u gayrete mânî-i hâil olur.

Öyle ise dest-i suâli açsın, sokaklarda dolaşsın. Ehl-i hayrın merhametine sığınsın. Bir lokma ekmek dilensin. Ona da kudreti yok. Zavallı validesi şimdilik kendisine muîn olsa bile o da gittikten sonra bu bîçâre kambur ne yapacak?..

Ben sâ'ika-yı teessürle vakf-ı istiğrâk olduğum sırada bir refîk-i basîr dedi ki: “ Allah var, o Allah ki cevî-i hevâda.. zîr-i zemiînde.. ka'r-ı deryâda bulunan milyonlarla mahlûkâtının, bir katre kan içinde milyonlarla huveynâtın, cism-i câmid.. meyyit-i müteharrik denilebilecek mertebede alîlül-vücut olan kullarının rızkını – ukûl-ı beşeriye'nin ihâta edemeyeceği bir surette- te'mîn buyurmuştur. ”

Ahlâk-i ilâhiyesiyle tahalluk etmiş bir zıll u zalîli var. Her dakika aceze-i ibâdın imdâdına yetişiyor. Cihân insaniyeti sabah haşre kadar medîha-hân-ı mahmedet edecek derecede eltâf-ı hüdâ-pesendnede bulunuyor.

Artık bu yetîm-i alîlin âtîde nasıl te'mîn-i maîşet edeceğini düşünmek bizim haddimizin fevkindedir...”

(İbnü'l-emin Mahmud Kemal, N.64, 19 Şubat 1313, s.764)

ELVÂH-I HAZİNÂNE

Bir duhter-i pâkizenin reftâr-ı dilâşubânesini tanzîr eyleyen afitâb-ı alemtâb ufukta kemâl-i vakar ile pertev-feşân oluyordu.

Gönül böyle bir letâfet-i câzibedâra karşı mest-i müdâm-ı inbisât oluyor; hazîn hazîn tefekkürâta dalıyor.

En nüktedâr bir lisân-ı hazînâne ile tehâlûk-i beşeri tasvîre çalışan sâf, berrâk, mâvi denizin edvâr-ı sermediyetten nişân veren mevceleri insana bir büyük manzara-yı şâirâne arz ediyor.

Bir mağdûre-yi muhabbetin son ihtizâzlı teneffüsünü andıran nesîm, âheste âheste estikçe denize sâye-sâz olan bir ağacın yapraklarına gayr-i muttarid bir ihtizâz veriyor. İşte böyle bir zamanda idi ki: orada ağacın kütüğüne merbût olan bir sandal, endîşe-i nevmîdi arasında kalmış bir âşık gönlü gibi çırpınıyordu!

Sâhile garîp bir mevkî'de bulunan ufak bir kulûbe, muhâtı bulunduğu sarmaşık dallarının arasında pek nazar-ı garîp bir levha-i şâirâne teşkîl eylemiş idi. Burası felek-zede bir âilenin mâtemgâhı idi.

Dağları, ovaları envârına müstağrak eden mihr-i münîr, şu'â-ı zer-târını, kulübenin etrafında bir manzara-i şâirâne irâe eyleyen çam ağaçlarından müteşekkil koruluğun en hazîn, en muzlim, en derin noktasına kadar nüfûz ettirmeye çalışıyordu.

Sevdâlı gönülleri inbisâta getiren zümrüdîn çemenzârın üzerinde tebessüm-nümâ-yı melâhat olan şükûfelerin çehrelerinde tarâvet-i alâ'imi müşâhede olunmuyor!

Bir âşığın figân-ı sevdâ-meşhûnunu tanzîre çalışan bülbüller, niçin eş'âr-ı i'câzkârânelerini okumuyorlar... Etrâfin bu sükût ve sükûnu ebedî midir? Neye intizâr olunuyor?...

Oh!... İşte şimdi, zerrât-ı hayât-bahşâsını kesîf yaprakların arasından neşrediyor. Andelib nağmekâr zemzemelerine başlıyor. Hele güvercinlerin sadâsı şevk-i izhârıyla yekdiğerinin gagalarından bûseçîn olmaları ne bedî' manzaralar arz ediyor! Koruluğun sık yaprakları altında bulunan kulübenin kapısı birdenbire açılmasıyla bir çehre-i nâb-nâk arz-ı vücud etti. O hayâtının en neşveli demine vâsıl olmuş bir kızdır. Onun vürûduna intizâr eden tavuklar, piliçler koşarak eteğinde bulunan gıdalarını almak için serfûrûya başladılar!

Zavallının çehresine dikkatle bakılsa mahzûniyet müşâhede olunurdu. Bir aralık dallarda kemâl-i inşirâh ile ötüşmekte olan kuşçağızlara bir nigâh-ı vedâ' fırlattı, biraz sonra hurûslara atf-ı nigâh eyleyerek pek ma'sûmâne bir sadâ-yı hazîn ile: "Benim mini mini sevgili yavrucuklarım, ötüşünüz, ötüşünüz. O sizin latîf, rûh-nüvâz sadâlarınızı bir daha dinleyeyim! Artık sizden ebediyen ayrılacağım. Evet, ayrılmaya mecbûriyetimin esbâbını îzâh edersem, belki bu iftirâkı çok görmezsiniz. Cenâb-ı Hak'tan iştikâda bulunmazsınız?! " dedi.

Zavallı yetîme! Sözünü ikmâl eder etmez kirpiklerinde terâküm eden iki damla gözyaşını akıtarak yanlarından ayrıldı. Me'yûsâne deniz kapısına geldi. Orada bulunan bir kayanın üzerine oturup düşünmeye başladı. Bir müddet kayanın dibinde oturduktan sonra fikrini işgâl eden maddeye kat'î bir netice vermiş gibi ayağa kalktı. Sâhilin her cihetine bir nazar-ı mütecessisâne fırlattı.

Gözüyle bir şeyi arıyordu.

Galiba aradığını bulmuş olmalıdır ki birdenbire yürümeye başlayıp biraz ötede ve kıyıda bir ağacın kütüğüne merbût bir sandalın yanına geldi. Daha derûnuna girmeden etrâfını dikkatle tecessüs etti. Sandal sahibinden bir eser göremeyince.. Çehresinde cüz'î tebessüm emâreleri göründü... İki diz üstü çöktü:

Evvela kulübeye, sâniyen ufka, en sonra bir kere de semâya nazar-ı me'yûsâne ile baktıktan sonra kendi kendine şöylece hasbihâle başladı: “Ah , neneciğim! Beni niçin yalnız bıraktın?! Niçin öldün?! Gel şimdi kızını gör de öldüğüne pişman ol!.. Ah! Ömrümde görmediğim, işitmediğim sözleri (kulübeye bakarak) burada bu menhûs yerde işitiyorum.. Evet , artık tahammül edemeyeceğim! Ah!.. İntihârdan başka beni bir şey kurtarmaz. ” Sandalın içine atlayacağı esnâda omuzuna temâs eden titrek bir el hasbihâl-i derûniyesini men' etti.. Arkasına baktı. Bir delikanlının:

-Hayır sevgilim!.. Kendinizi denize atmayacaksınız!!.. dediğini işitti. Vech-i tâbdârını elleriyle kapayarak ra'şedâr vücudunu aşkının âgûş-ı muhabbetine terk etti.
(İlyas Sükûti, Ek.25, 17 Nisan 313, s.92)

Deneme

BAHAR

Bahar, o lafz-ı manidârı her ne zaman zikretsem kalbim müstağrek-i şevk u mesâr.. Fikrim neş'eyâb-ı feyz-i dilşikâr olur. Zîrâ kudret-i feyyâzâne-i İlâhi her mevsimden ziyâde o mevsîm-i latîfin bedâyî'-i gûnâgûn-ı hîred-fersâsında tecellidâr olur.

Bahar, o nâzenin tabiat,bir kere arz-ı endâm-ı dilârâm etti mi? Her şey kendine mahsûs bir tavr-ı dil-pezîr ile hâb-ı sükûndan pâyidâr olur. Kırklar yeşilliklere bürünür.. Çiçekler açar. Ağaçlar pîrâhen-i zümrüdîn giyer.. Feyzler saçar. Yani bahar, her cihette hande-nisâr olur.

Baharın bu hande-i safâ-âsârıdır ki- kırlarda.. ağaçlarda sebzegûn yaprak halinde.. dağlarda.. yapraklarda sarılı, pembeli, mavili gûnâgûn çiçek şeklinde pertev-nümâ-yı dîdâr olur.

Bahar, o sâhibe-i hüsn-i cemâl.. O dilber-i nâzende-i dil-şikâr, gündüzleri mihr-i zerândûd ile geceleri mâh-ı lem‘a- füzûd ile tezyîn eder, cihâna karşı şu‘le-bâr olur.

Bahar, o dilber-i pür-genc u delâl.. O duhter-i pâkize-i işvebâr, bazen olur ki müştâkân-ı cemâlinde müsevvid etmiş cihân olan hüsn-i sevdâ-efzâyı lâhûtîsini gizlemek ister. Tül şeklinde bir sehâb hafif sefid-fâm ile perdedâr olur. Ah işte o zaman ne hazîn olur. Öyle bir hüzn ki nûr-ı cilve-i yezdân ile müzeyyen.. renk-i dilnişîn-i ezhar-behişt ile mülevven olarak firdves-berîn-i letâfetinden zemîn feyzâ-feyz bahara düşer. Melekler, ümid-i rü‘yet ile gelip de o mahbûbe-i ârâm-rübâ-yı baharın arş-ı istiğnâda hüsn-i ilâhîsini mestûr dîde-i iştiyâk görünce, her biri birkaç katre elmaspâre-i serişk-nisâr eyler. Duhter-i nâzende-i bahar, mücevherât ile donanır. Bülbül, o âşık-ı nev-bahar-ı tabiat, bu manzara-yı dilrübâyâ karşı kemâl-i teessür ile perde-i hüseyinîden terâne-i perdâz âh u vâz olur. Nesîm, o nefha-i rahmân, vücuta şükûfe renk baharı takbîl eder. Bahar, o ferîşte-i dil-nüvâz-tabiat, bütün letâfetlerden .. bütün safâlardan hulâsa bütün mehâsinden müteşekkil olarak hûrîleri hayrân .. perîleri sergerdân edecek gayet hafif ihtizâr-ı dil-pezîr ile raksa başlar. Cihân bir tarabgâh-ı şevk u mesâr olur. Yani nevbahar olur.

Evet bahar, bu kadar güzel.. bu kadar latîfidir.

Bahar, bir tecellîzâr-ı bedâyî‘-kudrettir ki – her vaktinde başka başka mehâsin-i veleh-fersâ.. Her zamanında türlü türlü letâfet-i şevk-ârâ nazara zîb-i incilâ olur. Tulû‘unda hûrîlerin nûr tebessümü .. gurûbunda yetîm kızların renk-i iğbirârı.. mehtâbında aşk ve sevdânın hüzn-i sâfiyânesi görülür.

Nakkâş-ı bedî'akâr tabiatın hayret-ârâ olan âsâr-ı feyzâ-feyz-i kadîrânesini temâşâ ile neş'e-yâb-ı hikmet olmak için bahar mevsiminde bir dağ başında bulunalım. Görürüz ki - :

Vaktâ ki seher cenâh-ı sîmîniyle âfâkı okşar. Leylâ-yı leyân sâye-i dil-pezîr-i re'fete sığınır. Kisve-i rengârenge bürünen benât-ı ezhâr, tenhâ-yı vakitten istifade ederek açılıp saçılır. Âb-ı berrâk-jâle ile yığınmağa başlar. Nevbahar perîlerinin şu hareket-i şûhânelerini görmeye incizâb eden mahbûbe-i zerrîn-târ-ı hûrşîd, gülîstân-ı şarka doğru hırâm eder. O manzara-i dil-cûy-ı tabiata karşı hande-bâr-ı iftihâr olur.

Vaktâ ki güneş, hafâhâne-i ârâmında takarrub eder. Şafak bulutları garba doğru pûyân olur. Dest-i bedî'a-nümâ-yı kudret bilcümle letâfet-i mehâsinden yapılmış lâhûtî bir fırça, meleklerin nûr-ı ibtisâmından alınmış ceberûtî bir boya ile sahîfe-i nilgûn sade bir gülîstân-behişti tersîm eder. Hûrîlerden daha güzel bir kız baharda bir gurûb levhası temâşâ etmek için dağa doğru şitâbân olur. Çalılık arasında intihâb ettiği bir mevki'-i latîfe oturur. Dâye-i tabiatın âğûş-ı şefkat-perverânesinde perverde ettiği kır çiçeklerinden bir demet yapmaya başlar. Başucundaki dala konup da terâne-i hüsn ü aşk ile dem-sâz olan bir bülbülü – o murg-ı lâhûtî-nüvâyı- ürkütmek için birdenbire durur. Olduğu vaziyette kalır. Henüz koparıp da sağ elinin parmakları arasında kalan sarı bir çiçeğe nigâh-ı mülknesini atfeyler. Kim bilir ne gibi bir hiss-i derûnunun şevkiyle gözlerinden iki katre yaş elindeki çiçek demetine damlar. Şafağın reng-i âteşini o katrele aks eyler. Katreler iltimâ'a başlar. Kuşlar âşiyânelerine doğru ecniha-peymây-ı şitâb olurlar.

Küçük çoban kuzularını önüne katmış bayırdan aşağıya doğru inerken kavalını hazîn hazîn çalar. O terennümât-ı rikkat-fezâ arasında dem-i visâlin takarrübünü mu'lin bir nağme-i şâdî iştilir. Biraz ötede çemenzâr içinde bir nûr-ı

mâyi‘ halinde cereyân eden ırmaktan koyunlar su içer. Karşiki tepeden inen koyun sürüleri görünür. Yarım saat sonra visâl terâneleri âfâkı tutar. Evlât ile vâlideler beyninde masûmâne muhabbetler, müşfikâne tesellîler teâtî olunur.

Vaktâ ki âfitâb, mağrib-güzîn-i ihticâb olur. Tabiat hâb-ı sükûna varır. Kamer, fezâ-yı bir reng-i hazîn ile kaplayan perde-i zılâmı kaldırır, arz-ı gülçehre-i beşâset eyler. Melekler, tevhîd ki kâinâtın kubbesini tezyîne çıkar. Hepsî: “Allah u ekber” kelâm-ı lâhûfisiyle tekbîr-hân olurlar. Nesîm, ravza-i cennetten eser... Refref-i sürûşân gelir. Yapraklar hafîf bir surette ihtizâz eyler. Bu ihtizâz, bir lisân-ı ezeli-i vahdettir ki: “Lâ ilâhe illâllah” tır.

“İshak kuşu” Hakk diye feryâd eder. Hâlıkını arar. Her şey Hüdâ’yı zikreder. Ta‘zîmât-ı bendegânesini takdîm ile secde-güzâr olur. Gülbank-ı tevhîd cihânı tutar. Bülbül o gülleri mazhar-ı iltifât-ı peygamberânesi buyuran habîb-i ilâhînin âşığı olan bülbül, serâir-i tabiatın bir cilvegâh-ı sükûnu olan ağaçların sâye-i latîfi içinde terâne-i naat-ı Muhammedî ile nağme-perdâz-ı aşk ve şevk olur. İşte o zaman bahr-i ehâdiyet-i ilâhî hurûşa gelir. Nûr-ı tecellî-i yezdân her çeşm-i hakbîne âyân olur. Bu menâzır-ı ulviyeyi temâşâ eden kimse elbette âsâr-ı kudret-i samedâniyeye hayrân olur. Bu zaman, bahar içinde nice bin baharın olur.

(Midhat Bahari, N.47, 18 Eylül 1313, s.557-558)

Biyografi

CEMÎL SİDKİ EFENDİ

Tasvîr-i kıymetdârı bugünkü nüshamıza ârâyîş-bahş olan Cemîl Sıdkı Efendi kadir-şinâs bir milletin vücutuyla iftihâr edeceği sanâdîd-i fuzelâdandır.

Kendisi şu aralık misâfireten şehrimizde bulunduğu cihetle ara sıra musâhebet-i hekimânesiyle şeref-yâb olmaktayız. Bu bizim gibi eâlî-i pürsitân millet için büyük bir nimet değıl midir?

Cemîl Sıdkı Efendi ülfet-i fâzılânesiyle müşerref olanların gerek sîmâsından, gerek lehçe-i kelâm-ı ruh-efzâsından anlayacakları vech ile asilzâdegân-ı Arabdan ve bir zaman

Gâyetü'l-hüzn ve's-sürûr-i inkızâ

Mâ lahiyyin min ba'di meyyiti'n- bükâ

matla'lı kasîde-i meşhûre sâhibi “Şiblî Bağdadî” ka'bında birçok ulemâya mehd-i zuhûr olmakla müşerref bulunan Bağdat'ın yetiştirdiğı erbâb-ı fazl u edîbtendir. Neseb-i âlîleri Dersââdet-penâh-ı nübüvvette vukû'a gelen gazavât-ı İslâmiyenin bazılarında gösterdiği âsâr-ı dilberi-i şehâdetcüyâne sâyesinde lisân-ı Muhammedîden “Seyfullah” kendisiyle tebcîl edilmiş olan “Hâlid bin Velid” Hazretlerine müntehî Bâbân Hânedânına vâsıl olur.

Peder-i mükerrerrem-geri ise vaktiyle kırk sene kadar Bağdat'ta bilâfâsıla makâm-ı iftâya hayât veren ulemâ-yı şehîr “Zehâvî” merhûmdur ki: Hazret-i Cemîl müşârünileyhin servet-i bâliğa-i ilmiyesine bihakkın vâris olduğunu isbat ile dakika-bînân-ı ümmet nazarında “e'l-veled-ü sanvabiyye” meâliyle müterâfık bulunan: İnne hâze'ş-şibli min zâki'l-esed mazmûnunu te'yîde hâdim bir bürhân-ı zî-hayât hükmünde bulunmaktadır.

Hazret-i hakîm “280” târih-i Hicrîsinde Bağdat'ta tevellüd eylemiştir. Evâsıt-ı eyyâm-ı sabâvetinde peder-i merhûmun nâdî-i tadrîs-i fâzılânesine dehâlet

ederek selsebîl-i ma‘rifetin iki menba‘-ı hurûşân-ı sermedîsi makâmında bulunan Arab, Acem lisânlarını mükemmel surette tahsîl etmişti.

Binâenaleyh küçük yaşından beri izhâr-ı âsâr-ı terakkîye meyyâl istidâd-ı mâderzâdı sâyesinde az bir zaman sonra bu lisânların ikisinde de şâiriyetle müştehir olmuştur.

Hazret-i Cemîl daha bahar-ı ömrünün devr-i evveliyetinde bulunduğu bir sırada mesâil-i şitâ-yı ulûma ait mu‘zilât ile iştigâle girmiş ve o aralık halka-i talîm-i pederde ikmâline çalıştığı “Şerhü’l-mevâkıf” “Tefsîr-i Beyzâvî” gibi kütb-i celîle-yi diniyede nazar-ı dikkati celb eden mehâm-ı akvâl-i hakîmâneye dair taleb eylediği izâhât ile merhûmu dehâ-yı fitrîsi hakkında gayet kavî bir itimâd-ı kalbiyeye sevk etmekle gayet şirinkâm fahr u mebâhet eylemiştir. Kendisinin meslek-i te’lîfe intisâbı parlak bir muvaffâkıyetle ibtidâ etmişti.

Takıyüddin Paşa merhûm Bağdat valiliğinde bulunduğu esnâda ulemâ-yı seniye’nin derece-i iktidârını tecrübe için mezheb-i Şîa sâlikiyeti tarafından tefsîr, kelâm, belâgat ilimlerine ait yüz suâlî hâvî bir risâle te’lîf edilmişti.

Buna karşı icâb eden cevâbnâmenin tahrîri bittabî ulemâ-yı ümmetin vezâif-i müşterekesinden olduğu cihetle az bir zaman içinde birçok risâle te’lîf olunarak meclis-i idâre-yi vilâyete takdîm olunmuştu.

İşte bunlar içinde en ziyâde nazar-ı takdîr ve intihâyı celb eden Cemîl Sıdkı Efendi’nin eser-i te’lîfi olmuş ve Takıyüddin Paşa merhûmun emriyle vilâyetin resmî cerîdesi olan “Zevrâ” gazetesine derç edilmek suretiyle de kadri a‘lâ edilmiştir.

Cemîl Sıdkı Efendi o aralık henüz genç denilebilecek bir surette bulunduğu cihetle böyle şehrah-ı terakkîde attığı ilk hatve ile kasabu's-sebk infirâd olması birdenbire bütün halkın nazar-ı teveccüh ve istihsânını kendi üzerine celb etmişti.

Muahharen bu teveccüh günden güne vüs'at-pezîr olarak Irak ahâlîsinin ulûm-ı diniye ve edebiye hakkında tesâdüf ettikleri müşkilât üzerine daima kendisine mürâcaat etmelerine yol açmıştır ki Cemîl Sıdkı Efendi'nin bu suretle öteden beriden aldığı istîzâhnâmelere dair yazdığı cevâbnâmeler bir araya getirilse büyük bir cilt teşkil eder. Bir müddet sonra Cemîl Sıdkı Efendi allâme-i Taftazânî'nin "Tehzîbü'l-kelâm" unvânlı risâlesini Arapça silk-i nazma çekerek bu lisândaki iktidâr-ı nâzımânesini göstermiş ve o zamana kadar îfâ ettiği hıdemât-ı ilmiyeye mükâfâten 301 sene-i Hicrîsai Şevvâlinde uhde-i istihâlîne müderrisîn rütbesi tevcih edilmiştir.

Cemîl Sıdkı Efendi maârif ve medeniyetin terakkiyât-ı hâzırâsına göre medâris-i kadîmece tahsîli mu'tâd olan hikemiyât-ı kadîmenin ezher cihet adem-i kifâyetini takdîr ettikten sonra fûnûn-ı cedîde-i Arabiye ile iştigâle başlayarak felsefe-i maddiyenin İslâmiyet hakkındaki hücumat-ı zaîfesini kolaylıkla def'e medâr olmak üzere hısn-ı hasîn kemâlâtını o suretle de tahkîme muvaffak olmuştur.

Kendisinin hıdemât-ı meşkûresi âtîde zikrolunacak te'lifâtına münhasır değildir; bir aralık hala Bağdat Müftülüğü'nde bulunan birâder-i âliyeleri Saîd Efendi Hazretlerinin hizmet-i tadrîsiyeden çekilmesi üzerine altı sene kadar vazîfe-i ta'lîm ile iştigâl etmişti.

Nâdî-i ta'lîminden suret-i mahsûsada istifâza edenler arasında bugün âlem-i irfân ve terakkîde isimleri hürmetle yâd olunan bir hayli fuzelâ mevcuttur.

On iki on üç seneden beri Bağdat valiliğine ta‘yîn buyurulan zevâtın hiçbiri Cemîl Sıdkı Efendi hakkında îrâz-ı hürmet ve kadir-şinâsiden geri durmamıştır.

Âsım Paşa merhûm orada bulunduğu esnâda şöhret-i bâliğa-i Cemîl ‘i işiterek efkâr-ı âliye-yi fazîlet-perverânesinden istîfade edilmek üzere kendisini maârif a‘zâlığına ta‘yîn etmişti.

Muahharen Sırrı Paşa merhûm daha büyük bir eser-i teveccüh gösterdi. Hazret-i Cemîl ‘i vilâyet gazetesinin Arabî kısmı muharrirliğiyle beraber matbaâ-yı vilâyet müdüriyetine ta‘yîn etti. Cemîl Sıdkı Efendi’nin nâil olduğu bilâd-ı hamse rütbesi dahi Sırrı Paşa merhûmun intihâsıyla tefvîz buyurulmuştur.

Cemîl Sıdkı Efendi bir müddet mahkeme-i istînâf a‘zâlığına dahi şeref-bahş olmuştur. 307 senesi Hilâlinde te’lîf eylediği “Mizânu’n-nef’ vü’z-zarâr” unvânlı kitabı üçüncü eseridir.

Bu kitap âdâb-ı insaniye, diyânet, felsefe hakkında birçok malûmât-ı hekîmâneyi câmi‘dir; kendisinin mevcutiyet-i ilmiyesini ilk evvel matbûâta hissettiren “Hıfzu’s-sıhha-i fi’l-Bağdâd” serlevhalı makâle-i mufassılası olmuştur.

Bu makale Beyrut’ta neşrolunan “E’t-tabîb” Gazetesine derç edildikten sonra ehemmiyetine binâen cerâid-i mühimme-i Mısriye’den bazıları tarafından dahi aynen iktibâs edilmişti.

Bugün Mısır’da matbûât âlemine biraz intisâbı olanlar içinde Cemîl Sıdkı nâmını tanımayan hemen yoktur.

Yalnız Mısır’da değil.. Bir aralık İstanbul’da dahi bu nâmı işitmedik kimse pek az kalmıştı.

Bilmem hatırlarda mı? Geçen sene İkdâm Gazetesi Bağdat fuzelâsından bir zâtın yeni bir yazı ihtirâ' ettiğini haber vermişti. İkdâm müteaddid nüshalarında hatt-ı cedîde dair i'tâ-yı malûmât etti. Hatta bunu sühûlet-i tahsiline, bâhusûs elsine-i mevcutenin cümlesince kâbil-i tevîk olmasına göre yakında âlem-i ticâretçe umûmiyet üzere vâsıta-i muhâberât ittihâz edilmesi me'mûl bulunduğu yazıyordu.

İşte hatt-ı cedîdin muhterî'i olan zât bizim Cemîl Sıdkı Efendi'dir.

Kendisi bidâyeten buna dair yazdığı makâleyi "Muktetif" risâlesiyle neşretmişti.

Muktetif bittabî böyle elsine-i hâzırâyı adeta lisân-ı vâhid hükmüne getiren bir eser-i ihtirâ'ın ehemmiyetini takdîr ettikten sonra hatt-ı cedîd hakkında birçok sitâyişlerde bulunmuş, hatta ileride bunun ehemmiyet-i ictimâiye arasında umûmî bir yazı hükmüne gireceğini yazmıştı.

Hatt-ı cedîdin, fevâid ve muhsenâtı hakîkaten kabûl-ı umûmiye mazhariyetini te'mîn edecek derecelerdir.

Evvela hurûf-ı tabâeti beş, on şekilden ibâret bırakmakta imiş ki bu hâl bizim lisânımıza da kâbil-i tatbîk olmak şartıyla adeta büyük bir hayretle telakkîye şâyândır.

Hatt-ı cedîd Arapçada suûbet-i i'râbın da önünü alıyormuş. Bir kelime nasıl yazılmış ise ondan başka bir surette okunamadığı gibi yazıya, kağıdın iki tarafından da başlayabilir imiş. Şimdi bu kadar muhsenâta göre hatt-ı cedîdin müddet-i taallümü ne kadar zamandan itibâren olmak lâzım gelir? En aşağı bir iki ay değil mi? Hâlbuki zekî bir adamın bu yazıyı üç dört gün zarfında öğrenebileceğini Cemîl Sıdkı Efendi kemâl-i emniyetle söylemektedir.

Mısır da hatt-ı cedîde ait makâlenin neşrolduğu sırada “E’l-hilâl” Gazetesi’ne Cemîl Efendi’nin “E’l-haylû ve sabıkuhâ” unvânlı bir makâlesi daha derç edilmiş idi.

(İmzasız, N.45, 4 Eylül 1313, s.531-534)

Mektup

Kadın Mektupları

MARGARET’İN İ’TİRÂFI

İki gözüm Luiz!

Sana iki aydan beri mektup yazmadım. Kusûrumu affet kardeşim. Tembelim, ne yapayım? Bir mektup yazmak için iki üç defa kalemi elime aldım. Fakat bir şey yazmaya muvaffak olamadım.

Ben ihtiyar İngilizin yanına sokulup bir haftadan beri fikrim pek perişan bir haldedir. Kendime hiç mâlik değilim. Hatta bu sabah Karl bana diyordu ki: “Sana ne oldu. Margaret! Bu günlerde çok düşünüyorsun.” Hakîkaten Luizciğim! Buraya geleli kendimde de pek büyük bir tebeddül hissediyorum. Hani o havâî Margaret?.. Şimdi görsen hiç tanıyamazsın.

Bundan bir hafta evvel Karl “...” Bey nâmında genç bir Türk’ü akşam yemeğine davet etmişti. Kendisi ne güzel Fransızca konuşuyor? Terbiyesine, nezâketine diyecek yok. Pek vakûr. Bununla beraber ne kadar sevimli görsen?.. O zâtın etvâr-ı ve harekât-ı ciddiyânesine bakıyordum ki kendi kendime: Nerede o bizim hevespâ centilmenler?.. Daha takdim olunduğunun ikinci günü gelip ilan-ı aşk etmek isterler, diyordum. Sakın Luizciğim! Onların iğfâlâtına kapılmayasın! Sonra benim

gibi nâdim olursun. İşte geçen sabah uykudan kalkar kalkmaz ilk işim Moris'in mektuplarını yırtıp yırtıp bakmak oldu. Hele o bazen gelip de ayağıma kapanır: "Ah Margaretciğim!.. artık bundan ziyâdesine tahammül edemeyeceğim. Gel !.. insâf et!.. şu kalbime sapladığın tîr-i cansûzı çek de beni şâd eyle." diyordu. O zaman bu sözler beni ne kadar beni ne kadar müteessir ederdi. Fakat şimdi bunlar bana o kadar soğuk geliyor ki.. Bilmem o vakit nasıl olmuş da o yalan sözleri kemâl-i lezzetle dinlemiş idim?

Misâfirimiz ile epeyce konuştuk. Ne ciddi ne tatlı bir surette mebâhise ediyor? Hele şîve-i İfadesine bayıldım. Ya o lakırdı söylerken aldığı tavır ne hoşuma gidiyordu! Beni pek güzel buluyordu. Zevcimi de bundan dolayı tebrik etti.

"Karl"ı bilirsin a! Bir meclîste bulunsun, nerede olursa olsun aklına bir şey geldi mi? Hemen onu icrâ etmek ister. İşte mebâhisimiz Avrupalıların terbiye ve nezâketine dair idi ki hemen kalktı. O, herkese kemâl-i iftihâr ile gösterdiği pul koleksiyonunu misâfirimizin nazar-ı hayretine arz etmek için odasına çıktı. Benim nasıl Fransızca konuştuğumu bilirsin. Nerede tahsîl ettiklerini, Avrupaya gidip gitmediklerini o benim kırık dökük Fransızcamla anlatmaya çalıştım. Sonra yanına yaklaşıp kadehine biraz konyak koydum. Kendime de aldım. "Sihhatinize" deyip içtim. Bana Almanca olarak mukâbele etmesin mi? Karl'dan bunu bir kere sormuş idi. Hem de bir saat oluyordu. Hiç Almanca bilmediği halde bunu unutmadan harfiyen tekrar etti. Şaşıtm. Ne hâcet! İşte Karl güya zekî olacak? İstanbul'a geleli üç ay oluyor. Belki yüz defa işitip tekrâr ettiği "Sabâh-ı şerîfiniz hayrolsun" demeyi hâlâ beceremiyor. Allah'tan oldu da Karl gecikti. Zîrâ kadehi bir defa daha doldurmuş idim. Ben de içtim. Hem zevcim dışarıda bulunduğu için ne kadar muhterizâne hareket ediyordu? Karl yavaş yavaş merdivenden inmeye başladı. Ben hemen yerime geçtim.

O da ma'hûd albümle içeri girdi. Misâfirimiz yarım saat daha oturdu. Sonra gitmek için müsâade istedi. Bir müddet daha oturmasını teklîf ettik ise de yerinin uzak olduğundan ve vâlidesinin merak edebileceğinden bahsederek bu teklîfimizin başka bir vakte ta'lik olunmasını kemâl-i nezâketle ricâ eyledi. Zevcimle vedâ eyledi. Benim de elimi sıktı. Onu avluya kadar takip ettim.

(Salihanizade Ahmed Refik, Ek.8, 12 Kanunuevvel 1312, s.26-27)

Dil ve Edebiyat İle İlgili Mektuplar

“Marifet” Risâlesi Sermuharriri Ali Muzaffer Bey’e

Azîzim,

Âfâk-ı edebiyâtımıza yeni bir şa‘şa‘a ve letâfet bahş eden “Marifet” in ilk nüshasını bedî‘u’l-üslûb bir tezkire ile birleştirip göndermiş, bu risâle-i nefîse için âcizlerinden eser istemiştiniz. Halken ittisâf buyurdıkları nezâket ve mahviyete bir delîl-i lâzımu’t-tebcîl olan o muâmele-i dil-şikârının verdiği cür’etle yazdığım tezkire-yi cevâbiyeye vaktiyle tercüme edilmiş ve defter- a‘mâlin bir köşeciğine kaydolunup kalmış bir eserciği de tezyîl edivermiştim. O günlerde aczime inzimâm eden birtakım kuyûd-ı tâb-fersâ, öyle tez elden bir makale veya manzûme tahrîr ve takdîmine mâni olmuş idi.

Bugün intişâr eden üçüncü nüshanın kâbında evvela, nâm-ı âcizânemin muâvinîn-i tahrîriye meyânında bulundurulması nazar-ı dikkat ve hayretime celb etti. Şüphe edilemez ki , zât-ı edîbânelerince bu da bir nezâket eseridir, bir iltifât-ı mahsûs ve teşvîk-sâzıdır. Fakat nâm-ı acz-i ittisâmın öyle muktedir zevât isimleriyle birlikte zikredilmesi, hakk-ı nâçizânemde böyle istitâ‘at fevkinde bir iltifât gösterilmesi muhlislerince cidden hicâb-âverdir. Nazar-ı muhabbet ve ihlâs ile baktıkça insan ihlâsını, rüfekâ-yı mesleğini her türlü ayıp ve kusûrdan tenzîh ve tecrît etmek fikrinde bulunur. Hakîkatte ise bu mühim bir meseledir ki, nazar-ı dikkat-i vâlâlarını bilhâssa o mühim notaya sevk eylemek isterim.

İkinci derecede hayretimi mûcib olan hâl, o nâcîz eserin doğrudan doğruya âcizlerine mâl edilmiş olmasıdır. Hâlbuki bunun değersiz bir tercüme-i numûne eseri olduğunu, “ Löfferecy dö idson ” nâmında Amerikalı bir şâirenin âsârından olmak üzere Fransızca bir mecmûada görüp tercüme ettiğimi tezkire-i cevâbiyemde zikr u tasrîh eylemiştim. Bu hakîkati ya eserin bâlâsında, yahut bir işâret-i mahsûsa ile sahîfenin nihâyetinde bildirmeniz lâzım gelirdi. Meslek-i İfadede lüzûmu kadar tetkîkât ve tettebbu‘ât icrâsı lüzûmsuz addedilmeye belki de zâ‘id görülmeye başlayıladanberi vakit vakit tesâdüf edilmekte olan hâlât-ı garîbe ve müessife-i tabîi sizce de malûmdur. Mesela, terakkiyât-ı sahîhanın mesâî-i mütevâliye ile, tettebbu‘ât-ı ciddiye ifasıyla cilveger sahha-i husûl olabileceğine kanâat-ı kâmile si dîde-virân ve devr- endişânımızdan bazı zevâtın, vaktiyle âsâr-ı garbiye meyânında doğrudan bizden şarkın esmâr-ı irfânındandır. Bedâiyî‘-i kemâlâtından menkûl müelledâta nâdiren tesâdüf etmeleri bizce de malûmdur. Cihân-dâniş ve irfânın hangi kıtasında olursa olsun eser ile müessir daima mâhiyetini, hakkını muhâfaza eder. Bir eserin nâmını tahvîl etmek, müellifin nâmına bedel yabancı bir ism-i va‘z ile meydana çıkarmak hiçbir zaman insana bir meziyet ve fazîlet bahşetmez. Bu gibi takallübâta, tagayyürâta “sirkat” nâmı verilir.

Sevk-i tesadüfat ile zamanımızda da vakit vakit bu hakîkate vukûf ve yakîn hâsıl eden bazı zevâtın ârâ ve ifadâtına bakılırsa “madem ki ecnebler bazen lisânlarına nakleyledikleri enâfis-i asar-ı şarkıyeyi benimsiyorlar. Kendilerine mâl ediyorlar, biz de işimize elveren bedayi-i garbiyeyi lisânımıza nakil ve tercüme ederek nâmımıza neşretmekten neden ictinâb edelim? ” denilmek isteniyor! Fikr-i kâsırânemce bu rey bizce savâb olamaz, hikmet-i İslâmiyeye, terakkiyât-ı sahîhaya asla tevâfuk etmez. Biz, bir cihetle zevk ve milletimize muvâfık bulduğumuz, lisânımıza naklinde min cihetin bir menfaat tasavvur eylediğimiz âsârı vâkıf olduğumuz elsinenin herhangisinde görürsek Türkçeye tahvîl ederiz. O eser –velev ki bir beyit veya mısradan ibâret olsun- müessir ve kailinin kim olduğunu da bildiririz. Bu revîş-i makûl ve terakkî-perver-sitâne ile:

Bizce hakîkat ile hakdır sebel

Menhecimiz hikmet-i fahru’r-rasûl

Çin’e de uğrar yolumuz kâh u kâh

Her taraf irfânımıza cilvegâh

Arşa varır pâyemizin rif‘ati

Nerede bulursak alırız hikmeti

zemînlerinde ilân-ı iftihârede Hakk’ı kazanırız. Zannederim ki re’y-i rezinn dakika şinâsileri de bu merkezdedir.

Bir de o eser-i nâçiz ve mütercimin hâtimesini teşkîl eden “tengnây-ı ıztırâpta kapanıp kalan bu rûh-ı mükedder kuyûd-ı esâretten halâs olabilse, barîka-i sûratle sana doğru pervâz ederim!” cümlesindeki “olabilse” sözü “olsa bile” suretine tahavvül etmiş. Bu, lâfzen küçük bir sehiv sayılabilirse de manâ cihetiyle ne kadar dakk olduğu müstağnî-i izâh ve beyândır. Bu dakikayı arz etmekten maksadım da “Marifet” gibi muktedir kalemlere cevelângâh olan bir eser-i nefis ve mükemmeli , hatta en küçük bir nakîsadan bile ârî görmek emel-i hâlisânesine müstedir. Bâkî:

“Hak yol aramak vâcibedir akl-ı selîme

Tevfikini isterse Hüdâ râhber eyler”

19 Mart sene 314, Müştâkâne-i marifetten:

(Halil Edib, N.69, 26 Mart 1314, s.824-825)

Diğer Mektuplar

HAFTA MEKTUPLARI 1

İşte size bir muhâbir! Henüz pek çok sütûn neşir ve tasvîre geçmemiş olan azîmet-i bahriyemizden mesâî-i melâhânemizden bahsedecek! Donanma-yı şâhânenin, şâyân-ı mütâlâa ve hâiz -i ehemmiyet olan icraat-ı satvet-pâşinden beyânâtta bulunacağım. Bunlar kârî’leriniz tarafından pek pek çok memnûniyetler, şevkler ile mütâlâa olunacağı için ben de fahr edeceğim!

Heybet-i azîmet-efşânı ile bilcümle nâzırûnun hîre-sâz uyûn-ı ibtihâc ve tesîri olan bahr-i sefid filosu Halic-i Dersâadet’ten çıktıktan sonra Kal‘a-i Sultâniye’ye

tevcîh-i bâdbân azîmet ederek biraz açıldıktan sonra zulûmât-ı leyl suları ufukları kararttı.

Kumandan Hasan Râmî Paşa Hazretlerinin çektiği işaret üzerine Mesûdiye, Hamîdiye, Necm-i Şevket, Osmâniye, Azîziye ve Hizber nâm sefineler bir prova hattı teşkîl ettikleri gibi Ejder, Şihâb ve Kilyom torpido ve sitambotları dahi ale'l-kide zırhlı fırkaların haricinde ahz-i mevki' eylediler.

Nısfu'l-leyle kadar bu suretle seyr olunup saat yediye doğru dehşet-nümâyı zuhûr olan karayel rüzgârı içine bir fırtına hâsıl etmeye ve buna bir de sağanaklı dolu borası inzimâm eylemeye başladığından torpido sitambotları barınmak üzere zırhlıların rüzgâr âletlerine geçmiş ve bu vech ile donanmayı terk etmeyerek denizlere mukâvemet-i mutlaka göstermiştir.

Ertesi gün vakit zevâlde Gelibolu pîşgâhına muvâsalât olunarak müştâk-ı hamâset-i Osmaniyân olan âhâli-i müslime sâhillere çıkarak bank-ı takdîr ve istihsân ile izhâr-ı âsâr-ı şâdmânı etmişler ve bu esnada sefâin-i şâhânedeki gemicilerle sevâhildeki ahâli arasında bir âverde-zebân-ı ubûdiyet olan “padişahım çok yaşa” vird-i sadâkat-nümûdu defâatle teâtî edilmiştir.

Bu manzara-yı âliye her vatan-perveri, her sadâkat-küsteri eşkrîz-i neşât ve teessür etmemek kâbil değildir.

Bunun üzerine Hasan Râmî Paşa Hazretleri hem şu ahâli-i sâdıka bir cümle-i muhabbetkârâne göstermek hem de esliha ve işaret-ı bahriye talimleriyle efrâdın rûsûh ve mümâreselerine hizmet etmek üzere karşı sahildeki Lapseki Koyu'nda donanmayı demirletmişti. İki gün iki gece hakîkaten pek mühim harb talimleri icra ettirmiştir. Martın on birinci günü sabahı Kal'a-i Sultaniye'ye müteveccihen hareketle işaret ve teşkîlât-ı harbiye talimleri ede ede muvâsât olunarak Kal'a-i Sultâniye'de ârâm-sâz olanlarla beraber cem'en on iki kıtaya bâliğ olan sitambotları ve torpido geçerleri vezâifine dair talimât tertûbiyle bi'l-iştigal akşam divan tabûrunda zâbitân ve asakire hitaben nutk-ı âtiyi irad buyurmuşlardır ki: Nutk-ı mezkûr her gemide kıraat olunmuştur:

“Bey ve efendi zabıtlar! Askerler!.. ”

Hepimiz biliriz ki vazîfe başında gösterilecek gayret ve faâliyet, ûlû'l-emre hürmet ve itâatin ve velî-nimete kemal-i sadakatin mahsulü kıymetli bir mükafattır. Bunun cümle-i Cemîl esindendir ki bugün veli-nimetimiz padişahımız efendimiz hazretlerinin bilcümle zâbitan ve asakir-i şahaneleri kullarına selam-ı selamet-encâm şahanelerini tebliğ ile kesb-i şeref ediyorum. Siz de bu şerefle müşerrefsiniz. Padişahımız veli-nimet-i alempenah efendimiz hazretlerinin âmâl-i mukaddise-i hümayûnları cümlemizin sadık, ûlû'l-emre itaatle mükellef ve vezaif hususunda kemal-i gayret ve faaliyetle muttasıf olmaklığımızı âmir ve sefer üzerinde her türlü huzur ve refah içinde bulunmağlığımızı mübeşşirdir. Çalışalım! Şan-ı Osmaniyemizi bâlâlara çıkartalım!.. Vazîfelerimizin tamam-ı icrâsına kemâl-i dikkat ve ehemmiyetle bezl-i mesai ettikçe ve hiçbir dakika sadakat ve hamiyeti bırakmadıkça Nusret ve muzafferiyet bizim için güneş kadar parlak ve aşikârdır. Unutmayalım ki muzafferiyet ve muvaffakiyet, tarik-i gayret ve hamiyet üzerindedir. Şu tarik-i mukaddes ve mübarekte mazhar-ı muvaffakiyât olunca türlü türlü şerefli mükafatlarla dil-sir-i fahr u mübahât buyurulmaklığımız padişahımızın mevaid-i husrevâneleri mukteziyat-ı meşkûresindendir! Buna şükredelim! Padişahım çok yaşa!.. diye bağıralım!..”

Birinci mektubumu bu kadarlıkla bitirmek mecburiyetindeyim daha uzun, daha çok yazmak isterdim; fakat etrafımı alan mühim mühim meşguliyetler buna mânidir. İkinci mektubumu daha uzun yazmaya gayret ederim.

(Kale-i Sultaniye Muhabir-i Mahsusası, N.23, 3 Nisan 1313, s.266)

Roman

MUSA CEZZÂR

Garip değil mi? Öyle ikbâl düşkünü, bir âmir-i mücberin re'y-i sakîmine koca bir kâfile-i siyahiye ittibâ'a mecbûr imiş gibi İzmir'de beyhude vakit geçirmemek meselesine bütün sefine yolcuları müdahaleye kıyam ederek “Ne demek? Biz İskenderiye'ye kadar pazarlık ettik.. İzmir'de mi vaktimizi geçireceğiz? Biz tüccar değiliz ki buradan mal almaya bekleyelim!. Yolcu yolunda gerek demişler..” gibi birtakım yave-i perdâzâne sözler dahi deverân etmeye başlamıştı!

İnsanlık ne acaibtir! “Bir mecnûn denize bir taş atar da kırk akıllı çıkaramaz..” dedikleri ne kadar doğru bir sözdür? Bu hikmete mebnîdir ki “hekîmâne söz âkîl lisanına yakışır” cümlesini kanûn-ı ahlâk dediğimiz insaniyet düsturları sarâhaten yazıyor.

Uzatmayalım !. O nâfizü’l-kelâm cebbar-ı anîdin ısrarıyla zavallı Hacı Reis bâd-bân tevekkeli açıp haksız yere idam cezasına dûçâr olan bir mazlum siyasetgâh-ı ademe ne kadar mahzûnane bir vaziyetle hareket ederse Ceylan Bahri de o kadar meyûsâne bir surette İzmir’den harekete mecbûr olmuştu!.

Vaktâ ki Ceylan Bahri bir akşam Malta sularına düştü. Rüzgârın şiddeti gittikçe artmaya, sath-ı deryâyı dehşetli bir zulmet kaplamaya başladı. Her taraftan berk-i belâ gibi birbirini takip eden korsan kadirgaları dahi zavallı ceylanın hedefü’l-hareketinden şiddetle ateş ederek bilâfâsıla gazap yıldırımları yağdırmaya başlamıştı.

Bu taarruzât-ı ibtidaîyenin ne kadar fecî‘ bir intihâya varabileceği tarîfe muhtaç mıdır? Zaten elli beş senelik müddet-i hayatını Akdeniz’in emvâc-ı fezâsı içinde geçirmiş olan Hacı Reis düştüğü girdâb-ı felaketin ne kadar dehşetli bir helaki mucib olacağını bildiği cihetle yanında bulunan Kemaleddin Efendi’ye “Gördünüz mü efendim? İşte korsan zebâîleri meydana çıktı!! Artık hâlimize Allah imdât eyleye ! Silahımız, cephanemiz olsa tâifemiz müdâfaadan çekinmez! Lâkin toplarımızı havanlarımızı ateşleyecek bir funyamız bile yok! Ah! Böyle tehlikelere ben düşmezdim ama... O hâinin icbârı beni iğfal etti!!” itabıyla derhal güverteye çıktı. Elli beş kadar mahir, cesur taifenin ancak beş altı neferine birer karabina, birer tabanca taksim edip kendi de geminin kumandasını yed-i iktidârına aldı

Bu felâket sefîne halkında o derece müessir bir heyecanın husûlüne delâlet eyledi ki hayât ile memât beyninde hükümfermâ olan ıztırabât-ı şedîdenin tesirleri Ceylan Bahri içinde adeta tecessüm etmeye başladı!

Hatta İzmir’de birtakım itirâzât-ı âmiyâne ile Hacı Kaptan’ı iğfâl eden o müfsid muâriz cenabları da izhâr-ı nedâmetle maiyyetinde bulunan otuz nefer muslih-i haşerâtı geminin silah-endâz taifesine bir kuvve-i muâvine olarak göndermeye mecbur oldu. “Yolcu yolunda gerek!” itâblarıyla İzmir’den bir saat evvel hareketi arzu eden yolcular bile müessir bir nedametle silahına sarılıp müdâfaaya hazırlandılar.

Lâkin cür'et her yerde kuvvete gâlib gelebilir mi? Sekiz kıta korsan gemilerinin yanardağlara rekâbet edercesine saçtığı âteşin mermiler zavallı Ceylan Bahri'de tamir kabul etmez rahneler, tedbir kâr etmez yaralar açmaya başladı!

Dört saat kadar devam eden müsâdemât-ı müdhişe neticesinde deniz aylarını rahmetle yâd ettiren korsan haşerâtı âkıbet-i ceylanın iskele, sancak bordalarından tırmanmaya muvaffak olmuşlardı! Müdâfiîn-i İslâmiye cephânesiz kaldığı cihetle melâin-i eşkıyaya pala yatağan bulut gibi âlât ile müdâfaaya başladılar! Lâkin korsanlar cebel toplarına meydan okuyan koca kara binalarla mukâbele ederek müdâfaları mukâvemetinden âciz bıraktılar. Çünkü sâika-i kazâ gibi her taraftan gelen havan güllelerine, tabanca, kara bina tanelerine vücut-ı beşer değil mermerden heykeller bile tahammül edemezdi!.

Netice-i kelâm: İki saatten ziyâde korsanlarla kılıç kılıca, pençe pençeye hûnrîzâne bir mübâreze ettiler. Müdâfi 'lerden iki yüz elli kadar şehit, elli kadar mecruh düştüler!..

Hacı Reis dahi birkaç yerinden yaralanmıştı! Bu fâcianın te'sîriyle azab-ı mücessem denilecek kadar mehâbet kesbeden uçsuz kapıdan can acısının son şiddetiyle kamaraya şitâb eyledi! Hengâmenin dehşetinden meyyit haline giren o yâdigâr.. telâşlı bir hâlde “Aman Hacı Kaptan!, daha bir selâmet alâmeti yok mu?!” istimdâdıyla hitâb edince artık hem malını, hem canını feda etmiş olan o sâhib-i celâdet kemâl-i şiddetle “Ne selâmeti !!! hâin cellât! Sen bu kadar ümmet-i Muhammed'in hânümânını mahvetmeye sebep oldun da Allah'ın selâmeti sana mı nasip olacak?! Sana lâyük olan selâmet işte böyle bir seyf-i adâletin darbesidir!!” itâb-ı gazûbânesiyle zaten ecelinden evvel canını vermiş olan o cism-i cubbeâtı bir kılıçta iki parça etmişti!

İstiğrâb etmeyiniz!. Böyle bir hâile hengâmında bütün mâmelekini feda eden insan, mevtin pençesini de girîbânında görürse artık bu felâkete bâ'is olan bir düşman hayatını vâris-i intikam gibi dünyada bırakır mı?

İnsaf edelim? İnsanlığın mekârim-i ahlaka, terbiye-i efkâra ait olan meziyetleri böyle ecel-i kazâ ile pençelediği ümitsiz bir zamanda hükmünü icrâ edebilir mi?!

Korsanlar ceylana hücum ile bir takımı güverte üzerinde düşmüş olan gâzileri en hûnhâr vahşilerin irtikâb edemeyeceği cinayetlerle ! şehit ederek nakd-i mevcutlarını gasp ile iştigâl ediyorlardı.. Bir takımı da kamara da bulunan eşya-yı kıymettârı gârâta şitâb eyledi! Kahraman reis o mel‘ûnların da birkaçını zemin-i helâke serdi.. Nihayet bir kara binanın mermileri o cism-i besâleti de bîrûh olarak yere düşürdü?..

Ceylan Bahri artık korsan-ı haşerâtının mâl u mağsûbu oldu. Eşkîya kamaraları, ambarları taharrîye başladılar! Her tarafa şitâb eden yağmacılar Hacı Kaptan’a mahsus olan kamarada birtakım muhedderât-ı İslamiye gördükleri zaman mal bulmuş Mağribî gibi değil adeta Sibâ‘ Maşrîkî gibi zavallı kadınlara hücum ettiler.

Bu tâli‘ siz esirlerin evci Kemaleddin Efendi’nin ailesi, yedîsi de o yâdigâr-ı anîdin cariyeleri idi ki daha bidâyet-i muhâberede Hacı Reis o zavallıları kendi kamerasında muhâfazaya lüzûm görmüştü! Korsanlar esirleri güverteye çıkardılar! Derhal birtakım taarruzât-ı vahşiyâne ile biçareleri taksîme giriştiler. Lakin beynlerinde zuhûr eden dehşetli bir ihtilâf mâniasıyla istedikleri gibi taksîme muvaffak olamadılar!

Korsanların kumandanı olan “Andrea” nâmındaki bir şerîr-i şehîrin verdiği emir üzerine zavallı esirler içinde hüsn-i cemâliyle mümtâz bulunan bir kız kendi hissesine tefrîk eyledi. Ötekiler de kamaraya gönderildi!

Tâli‘ siz biçareler! Ne kadar dehşetli bir felakete düştüklerini hissedince öyle bir feryâd-ı vicdân-sûza başladılar ki o âvâze-i musibet insanı değil, insan şeklinde bir heykeli bile eritecek kadar müessir idi!..

Andreya’nın hisse-i mel‘anetine tefrîk edilen kız, Kemâleddin Efendi’nin kerîme-i maneviyesi Fatma Mila isminde bir nâdire-i zaman idi.

“Güzel!” vasfının ne kadar evsâf-ı memdûhası varsa kâffesi o feride-i ismetin yüzünde tecessüm eyliyordu! Hele cevher-i hüsnüne zînet veren evzâ‘-ı levendânesi, etvâr-ı serbestânesi şâirleri değil ressâmları bile hayran bırakacak bir harika-i letâfet derecesinde idi!

Garip değil mi?! Öyle bir şikâr-ı nâzenîn Adreya gibi sayyâd-ı fezâhat-mu‘tâdın daimî esaretine düştüğü halde kader-rûy-ı nefret değil bilakis bir timsâl-i

celâdet gibi âsâr-ı mekânî gösteriyordu. Bu metâneti arz-ı teslimiyet suretinde telakkî ederek bir azimet-i gâlibâne ile kızı aldı. Kendi kadırgasına götürmek üzere küçük bir sandala bindirdi. Kız yine muhâlefette bulunmuyordu!.

Andreya küreklere sarılarak Ceylan Bahri'den yarım mil kadar açıldı. Gecenin zulmeti henüz hüküm-fermâ olduğu cihetle Andreya'nın tasavvurât-ı leîmânesine göre en müsait bir fırsat-ı zaman idi!! Hemen kıza vahşiyâne tecâvüzâta tasaddî ile yüzündeki yaşmağı hakaretkârâne bir edepsizlikle çekti!!

Aman efendim!. Namusun ismetin hayata olan hakk-ı rûchânı insaniyetin istinâd eylediği İslâmiyetin uluvv-i şânından değil midir?! Evet hayatın kudsiyeti namusun vücutuyladır!! Zira cism-i beşer elbette mevtin pençesinde zebun olur! Lâkin ismet ölümden de masun kalır!

Zavallı Mila!. Canından aziz bildiği perde-i iffetini Andreya gibi bir denî-i gudârın pâ-yı tahkîri altında görmesiyle artık sabr u metânetin zamanı geçtiğini hükmederek müdâfaaya mecbur olmuştu! Fakat bu müdafaanın muvakkat bir zaman hüküm sürebilmesi tabî idi! Farz edelim ki Mila'nın sandal içindeki müdâfaası daha beş dakika devam edebilsin?! Ya bir saat sonra o kadar haşerât-ı vahşiyânenin hangi birine müdâfaa edecek?!

Bu mütâlaanın tesiriyle Şir Jan suretine giren Mila “ Haydi sevgili hayatım! Seni de namusum uğruna kurban ettim!” sözleriyle yeldirmesinin sol tarafından çektiği yılan deri bir hançeri hasm-ı namusunun, düşman-ı hayatının ta kalbgâhına yapıştırdı! O cism-i leîm zemin-i helâke düşer düşmez göğsünde olan murassa‘ bir salîb ile belindeki çifte tabancaları aldı. O vücut-ı habâset-âlûdı da denize attı!

Bu vak‘a hayâlî bir tasvir zannolunmasın! Çünkü insan en şiddetli tedbirini en muztarip kaldığı bir zamanda isti‘ mâle mecburiyet vazifesiyle yaratılmıştır.

Teemmül edelim! Ecille-i ulemadan bir zâtın sayesinde nâz u naîm ile perver-şitâb olan namus-ı mücessem bir kız felaketin böyle dehşetli zamanında ismeti uğruna kendi hayatını feda etmeye karar verirse artık hasm-ı namusu olan bir haydutun kanını dökme hususunda tereddüt eder mi?! Başka ne olmak ihtimali var? Ölüm değil mi? Bari o vazifeyi bir cellâdın eline bırakıp da hûn-ı iffetini mazlumâne bir surette heder etmektense kendini Cenâb-ı Hakk'ın derya-yı rahmetine atmak daha namuskârâne bir fedakârlık değil mi?

Bu muzafferiyet Mila'ya büyük bir cesaret verdi. En mahir sandalcılara hayret verecek bir kuvvetle küreklere yapıştı. Mehdi-i hayatı, vasıta-i necatı olan sandalı bir sahil-i ikbale çekmeye başladı!.

Korsan haşeratı da esir aldıkları Ceylan Bahri'nin dümenin Suda limanına çevirip muvaffakiyet!! şarkılarıyla çektirdi gitti. O fırtına zamanında Andrey'a'yı kim arayacak?! Kim soracak?!

O da şikârını aldı! Gemisine gitti!...

Korsanların yirmi dört saat zarfında Suda'ya vâsıl oldular. Sayd ettikleri Ceylan Bahri'nin emvâl-i ganâiminden! hüsnâ bir cariye ile bir de küheylan at hediye-i zafer?! olarak cezîre muhâfız "Lionida Kalankus"a takdim ettiler.

Tuhaf değil mi? Andrey'a yâdigârını hâlâ arayan, soran yok! Aramaya hâcet var mı ya!. Kumandan cenâbları kendi gemisinde melek gibi bir Müslüman kızın zevk-i visaliyle meşgul!

Aradan daha bir gün geçti. O akşam Andrey'a'yı aramaya başladılar korsanlar birbirinden istîzâha giriştiler. Nihayet içlerinden tecrübekâr bir maltız dedi ki:

-Ne bu kadar merak ediyorsunuz be?! O yıldırım herif yerin dibine batmaz a!, avını yakaladığı gibi haydi babam esefâ güya!.

Sanki ben bilmez miyim?! Üç senedir artık hepsini öğrendik!. Onun âdeti böyledir. Bir fırtına vurduğu zaman her şeyden geçer!! Zevk u safâ yelkenlerini açar!. Beş altı ay evvel de İspanya korsanlarından bir kız esir aldık.. Bu kızı görür görmez Asfakya'ya aşırıldı. Bir hafta sonra meydana çıktı!! Korsanlık kolay mı?. Bu kadar haşerât arasında başka türlü yaşanır mı?!"

Maltızın bu sözleri korsanlar arasında ayn-i hakikat derecesinde kabul olundu! Andrey'a hakkında artık tahkîkât icrasına lüzum görülmeyerek ertesi gün eşya-yı mağsûbeyi taksîme girişmek müzâkeresine başladılar.

(Süleyman Hilmi, N.4, 20 Mayıs 315, s.62-64)

Manzum Fıkra

LETÂİF-GÜYÂN ŞUARÂ

1

Hanımeli

Bir sabah zî-safâ-yı baharda, seyyahların hayran oldukları Boğaziçi'nin râkit, mavi sular üstünde aheste aheste kayıp giden iki çifte bir kayıkta, sırma işlemeli pûşîdesi, yaşmağı, seher bulutu kadar hafif ruhsâr-ı şafak gibi lale-gûn bir nâdire-i melâhat bulunuyordu. Göklerin saçtığı katreler, aks-i hûrşîd ile, bir elmaspâre şekline görünüyordu. Şafaklardan çıkan altın saçları âfitâb-ı nev-tulû'un ilk huzme-i ziyâsıyla yaldızlanmıştı. Şimdi hanım, nermîn, pembe ellerinden.. o parmaklarıyla bir genç kalbin sezâr-ı âşıkânesini okşamaya mahsus dil-ferîb parmaklı ellerinden birini yelpazesinin fildişinden mamûl sapına rapt etmiş, öbürünü gelişigüzel kayığın kenarından uzatmıştı.

Küçük bir sandal bu zevrak-ı müzeyyenin yanından aheste aheste geçti. Hanım, iri ela gözleriyle, sandalda oturan naif, asabi bir zâtı nazar-ı tedkîkten geçirirken, onun bir tebessüm-i asabi ile böyle dediğini işitti:

E'l-hased ey mervaha olmuş makâmın dest-i yâr

El verirse böyle elversin kişiye rûz-ı gâr

Bir Elde Gül Bir Elde Câm

Andelibân şuarâmızdan, ekseriya medâr-ı iştigâli çiçek yetiştirmekten ibaret olan bir zâtın sayfiyesinde bir gece misafir kalır.

Ertesi gün, sabah nühistîn-i baharın letâf-i bî-pâyânından istifade maksadıyla hâne sahibiyle beraber bahçeye çıkarlar. Kuşların nûr-ı nevzuhûr sabaha karşı terennüm edişi, yaprakların temas-ı nesîm-i hafif ile hışırdayışı, kumlu tarhlar arasından görünen zümrüdîn çemenler üstündeki jalelerin- nazar-ı şairânede bir damla gözyaşı gibi muhtez oluşu misafirin tab'-ı şairânesini inbisâta götürür. Bu esnada,

zemini çemenlerden seması leylaklardan teşekkül etmiş bir kameriye girerler. Kameriyenin önünde bulunan pek tabî inşâ olunmuş bir lâkın, yosun tutmuş kayalar arasından düşerek bir gubâr-ı sîmîn saçam şelalerin, fevvârelerin gümüş bir şemsiye gibi açarak, havuzun içine döktüğü muhtelif anneler bu zamanda hâbîde görünen tabiata ninni söyler zannolunur. Bu kadar bedâye karşı ihtisâsât-ı aşıkânesi inkişâfa başlayan şair, ileride, akasya, ıhlamur dallarından küçük bir hıyâbân teşkil eden bir noktada, elinde kahve tepsisiylei bir nâdire-i hüsnün kendilerine doğru gelmekte olduğunu görür. Yaprakların sarışın çehresi arasından süzülen nûr-ı hûrşîde mukâbil geldikçe, iki necm-i lâciverdîye benzeyen gözlerini bilmem –nasıl bir hiss-i hicâb ile yere indirdiği zaman, kumral kirpikleri göz kapaklarını hafif bir gölge arasında bıraktıkça, nîm-küşâd, lale-gûn dudakları az bir tebessümle müştemi‘ beyaz dişlerini keşfettikçe şairde ârâm kalmamaya başlar. Kahveyi titreyerek alır. Bir aralık söz bahçenin letâfeitne intikâl eyler. Bu esnada şair, hâne sahibini –hüsn-i tabiatından dolayı- tebrik eyler.

Bir kadeh konyak getirilmesini emreder. Biraz sonra, konyağı getirmekte olan sâkî misafire bir cemîle göstermek için jaleler arasında, nem-nâk yapraklar içinde henüz açılmış, hûş-bû, âteşin bir gül kopararak ikisini de takdîme şitâbân olur. O zaman şair:

Gülistân-ı nâzda gördüm ki ol neveste-gül

Subh-ı dem bir deste câm almış gelir bir deste gül

matla-ı latîfini –kalben- inşâd etmiş, fakat derûnundan kopup gelen bir feryâd-ı bülbulâneyi izhâr için kendinde cesaret bulamamıştır!

(Mehmed Celal, N.27, 1 Mayıs 1313, s.318--319)

Edebiyat Tarihi

MEBÂDÎ-İ ŞİİR-İ İRAN

Tarih ve esâtîre müteallik hâtıráttandır ki bir gün Behrâm-ı Gûr galebe-i gurâm ile dilbeste-i hüsnâ olduğu dil-ârâmın ayaklarına düşmüş, ibtilâ ve meftuniyetini söylüyor; dil-ârâm da mukâbeleten kendi kalbinde Behrâm için hissettiği

meyl ve muhabbeti tasvir ediyordu. Bu iki kalb-i mütemâyilin darabâtında ittihâd-ı ahenk olduğu gibi ağızlarından çıkan sözler de sanki biri diğèrinin savt-ı ma'kûsu imişçesine hem vezin u ahenk olmaya başladı. İşte şiir, vezin ve ahenk, kafiye Fars-ı kadîmde bu suretle zuhûr etmiş.

-1-

Nazik , fakat te'ehhür etmiş bir hayal.. Behrâm'ın telehhüfât-ı aşıkâne ile meşgul olduğu sırada İran-ı kadîm devleti müntehâ-yı hayatına ittisâl etmek üzere idi ki mâziye doğru ircâ'-ı nazar edilince on asırlık bir edebiyat görölüyordu. Fıtrat-ı insanda mündemiç bir hâsse-i tabiiyye olan şiir, zuhûr etmek için kalb-i kistrânın keyf u hevesine muntazır kalmamıştı. Behrâm-ı Gûr'dan, dil-ârâmdan yedi asır evvel İskender-i Rûmî'nin rüfekâsı “Şuş” şairlerinin alem-i hâbda mülâkât ederek birbirine taaşşuk eden “Zerîr” ile “Kütâyûn”un serencâm-ı aşıkânelerini ki âlem-i hayalde cereyan ettiği cihetle akıbeti gaflet ve nedâmete münker olmayacak bir muhabbet varsa o da ancak bu türlüdür –musavver manzumeler inşâd eylediklerini işitmişlerdi. Daha sonraları sâlik-i âyin-i âzer-perestî olan İran-ı kadîmin neşâid ve manzûmâtı mezheb-i İsevî ile akîde-i zerd-hüştün harb u kıtâle tutuştukları saatlerde, ferdâsı cenk ü cidâle bedâ olunacağı gecelerde Nasârâ'nın urûk-ı hiddet ve gazabını tahrîk etmişti. Fakat bu edebiyat-ı kadîme bize göre tamamıyla nâbûd hükmündedir.

Eyâdî-i ahlâfa vâsıl olan parçalar letâfet-i azîmeyi hâiz olmayan bazı enkâz-ı edebiyeden ibarettir ki kavâid-i ahlâkiye itibarıyla dehl u taarruzdan sâlim birtakım mevâiz-i manzumeden mürekkeb ve tehzîb-i ahlâka medâr bir risâlenin hâiz olabileceği meziyet ve ehemmiyet-i edebiyeyi hâiz olan “Zend âvesta”nın meşhur “Gât”larıdır.

Yedinci asr-ı milâdın evâsıtına doğru vukû' bulan hurûb-ı silsile-i mütevâliye İran'ı mukaddemâ İskender'e ittiği gibi bu defa da Araplara müsahhar ve münkâd eyledi. Edebiyat-ı milliye istiklâliyet-i düveliye ile mahvolup gitti. Lisân-ı Kur'an olan Arabî-zebân Pehlevî'yi edebiyattan, mezhepten, idareden tard u ihrâc eyledi. Sahn-ı sezâyân-ı Acemde üslûb ve lisân Arabla tanzîm-i eşâr etmeye başladılar. Tevâtür-i millî dalmış olduğu hâb-ı sükûnetten pek çabuk ser-ber-i efrâz-ı intibâh oldu. Daha henüz bir asır tamam olmuştu ki devlet-i Abbâsiye tabir-i nâpezîr olan devr-i

inhitâtın ibtidâ ettiğini görüyordu. Elf-i leyl ve'l-leyliye hayâlât bir leyle-i sayfta görülen rüyadan ibaret kalmıştı. Uzmâ-yı hulefâ-yı Abbâsiye'nin âhiri olan Me'mûn ibn-i Harun e'r-Reşid serîr-i hilâfete cûlûs edebilmek için Horasan eyaletinin merkezi bulunan "Merv"e muzafferâne dâhil olduğu sırada eşâr-ı Arabiyesiyle şöhret-şîâr olan Ebu'l-Abbas Mervezî tarafından medâyihi halîfeyi muhtevî Fârisî bir kaside ile istikbâl edilmişti. Bu kaside şiir-i milliyyenin ilk ilan-nâme-i mevcudiyetidir.

Tılsım mefsuh oldu. Lisân-ı avâm derekesine tenezzül etmiş olan Fârisî a'lâ-yı savt etmeye başladı. Şiir-i Fârisî tevellût tabir-i esah ile yeniden tevellit ediyordu. Mebâdîsi bitâet ve zulmet içinde geçti. Şiir-i Fârisîyi tekemmül etmiş ve kendine hâkim olmuş bir halde olarak –ancak iki asır sonra bin tarih-i Milâdîsine Sultan Mahmud Gaznevî devrinde- tekrar bulabiliriz. Bu devr-i edeb Firdevsî ve Şehnâme devridir. Fakat Firdevsî muâsırını ve alelhusus kendisinin vürudunu mübeşşir olarak gelmiş olan mütekaddimîni o kadar insa ettirdi ki Abbas Mervezî'den kendisine gelinceye kadar mürûr eden iki asırlık bir fâsıla zâhiren üdebâdan şuarâdan hali görünür. O devre mensup bazı isimler mevcuttur fakat eserleri mefkûttur.

Bereket versin ki sair yerlerde olduğu gibi İran'da da ne kadar takdîs olursa müstehak olan bir –müteharrî ve câmi silsilesi mevcuttur. Ahd-i kadîme müteallik olarak taharrî ve cem' edilen eserler velev ki müteharrîleri hiçe sayılsın veyahut müteharrîlerinin şahsiyet-i maneviyelerinden o eserlerin bir noktasında bile zerre kadar bir iz görülmesin onlar yine hazâne-i giran-bahâ teşkîl ederler. İran'ın pür-gubâr olan kütüphanelerinde fikr-i tenkîdden, zavk-i selîmden ârî olarak üstâdân-ı kadîmin daha unutulmamış oldukları bir devirde cem' ve telfîk edilmiş on iki cilt kadar tarih-i edebiyat duruyor. Almanya'nın perverde eylediği hatt-ı dest-i müteharrîlerinin en gayûrlarından biri bulunan "Herman Ete" şuarâ-yı sâlifenin o gerd-âlûd mücellât içinde ihtifâ eden perâkende bakıyye-i eşârını toplamayı kendisi için vazife addeylemiştir. Bu suretle yirmi kadar şaire ait olmak üzere bin beş yüz yahut iki bin kadar mısra' hufre-i nisyândan ihraç edildi. mısra'-ı mezkûre ekseriyâ bî-manâ ise de zamanımızda ve memâlikimizde yaşayan bir kârî icâb edebilecek bir efkâr ve tasavvurât-ı şairâne itibarıyla servetdâr olan mısra'larda ekseriya tesadüf olunur. Bin sene evvel gelmiş, gitmiş olan bu İranîler bize, en fazla sâhib-i şân ve şeref olan haleflerinin bazılarında daha akreptir. Başka bir renk ile tecellî edebilecekleri âsâr-ı mevcutelerinden istidlal edilen ve fakat sanâyi-i pür-sitân-ı edepten oldukları cihetle

kuyûdât-ı mevzûa-yı edebiye içinde mahpus kalmış olan Sa‘dîlerin, Hâfızların bütün bu mehâr-tavr sanatkârların, dehâ-perver mütekelliflerin mezâyâ ve mehâsinine vâkıf olmak için it‘âb-ı zihn etmek iktizâ eder. Hâlbuki, eşâr-ı kadîmede, daha henüz kesb-i kuvvet etmeye başlamış olan kuyûdât-ı edebiye her şeyi döndürecek kadar kuvvet bulamamıştı. Hakikî bir şair kalbinden geçtikçe daima teceddüt-nümâ olan bu kazâyâ-yı ebediye-i meşhûre-i kalbi değişmez bir kalıba isâğa edememişti. Bazen, müfekkirenin halecân ve ıztırâbatı seyyiât-ı umûmiyenin husûle getirdiği hissiyât-ı müteellimâne, bu asrın nevhat-ı me’yûsânesi tarzında gulgule-i endâz oluyor. Bugünkü kalplerde ikâz sadâ ediyor. A‘mâk-ı mâziyeye doğru gittikçe tebâüd eyleyen bu üstatlara cevap vermek için âfâk-ı eşârımızda birtakım sesler işitiliyor.

(Sahib, N.18, 9 Eylül 315, s.281-282)

Seyahat/Hatıra

VELOSİPED İLE 3,000 KİLOMETRE SEYAHAT

**Londra’dan Tahran, Kalkota, Tokyo, San Fransisko, New-York
Tarikiyle Londra’ya**

Kuvve-i fâtıra mürur-ı zamanla inzâr önüne ne garip cilveler arz eder. Sâhha-i kâinata mahsul-ı dest-i beşer olan nice bedîalar, nice harikalar, dâî-i hayret ve taaccüb-i ihtirâ‘lar ve keşifler konulur. Vapur, telgraf gibi vasâit-i nakliye ve muhâbereler cem‘iyyât-ı beşeriye için ne kadar fevâid ve teshîlâtı mûcib olmuş ve olmakta bulunmuştur.

Vaktiyle Fransalı meşhur Madam “Sevinye” “Burban” şehrinden kızı Madam “Garinya”ya 1687 tarihli mektubunda şu sözleri yazıyor idi: “Evvelce “Never” şehrinden yazdığım vechile tam bir günde buraya muvasalat ettik. Tulû zamanında

kıyâm ile bilâ tevakkuf ancak dün gece muvasalat mümkün olabilmıştır. Nasıl bir gün geçirdiğimiz cây-ı sualdir! Yalnız öğle taâmı için iki saat sarf ettik. ”

Vasâit-i nakliye emrinde terakkiyat-ı medeniyeye az ve çok vukuf peydâsı için bazı malumat vermek icap etmiştir.

Araba ile 40 kilometrelik bir mesafeyi kat‘ için tam bir gün sarf etmeye mecbur olduğundan dolayı doğrusu sâirleri gibi Madam Sevinye de şâyân-ı merhamettir! Madamın ber-hayat bulunduğu devirde nakliyâtta müsta‘mel umumî arabalar da hayli terakkî meşhûd idi. 18. Asır evâ‘ilinde arabalar mevsim-i sayfta yevmiye 10 ve 3 çârîk mevsim-i şitâda 8 ve bir çârîk fersah mesafe katediyorlardı. 1715’te yollar ve arabalar ıslâh olunarak kışın 21 yazın 25 fersah mesafe kat‘ına muvaffakiyet elverdi.

16. Lui zamanında karalı posta arabaları birkaç saat daha kazandılar. Arabalarda daha büyük bir eser-i terakkî asıl “Lui Filip” devrinde görülmüştür.

Bu zamanda Paris ile Lille şehirleri arasındaki elli yedi fersahlık mesafeyi kat‘ için otuz saat sarfetmek lâzım geliyordu. 1848’de bu müddet yirmi dört saate tenezzül etti. E’l-hâsıl zaman geçtikçe arabalar, yollar terakkî etmeye ve sarf edilecek zamanlar tedennîye başlamıştır. Şöyle ki on yedinci asırda 202000 1789’da 3.400, 1814’te 4.300, 1830’da 6.500 ve 1848’de ise 9.508 kilometre katedilmeye muvaffakiyet elvermiştir. Zamanımızda ise mukaddemâ bir günde kat‘ olunanmesafeyi velosiped ile iki saatte katetmek kâbildir. Bugün bütün bir aile bu vâsita-i sehîle ile en uzak bir şehre gerek berâ-yı tenezzüh ve gerek berâ-yı maslahat azimet ve avdet edebilir. Velosiped zamanımızda hem bir vâsita-i nakliye hem de vücutun takviyesi için bir vâita-i mükemmeledir. Velosipedle yalnız bir memleket dâhilinde değil belki en uzak yerlere kadar icrâ-yı seyahat mümkündür.

On sene evvel ilk defa olarak “Prodil” namında bir Fransız bu vâsita-i nakliye-i cedîde ile Alp vadilerine, sonra İtalya’ya, Madrid’e, daha sonra Cezayir’e kadar seyahat eylemiştir.

Bir müddet sonra Mösyö “Lafit” Petersburg’a, Mösyö Menten Bosna’ya, Mösyö Lokonet dö Lavelet Madagaskar’a velosipedle gitmiştir.

Aynı zamanda merkez-i medeniyet diye yâd-ı tavsîf olunan Paris şehrinde İngiltereli ve Amerikalı birçok velosipetli seyyâhlar arz-ı vücud etmeye başladılar. Daha sonra velosipedle devr-i âlem seyahati fikri uyandı. Buna da Mösyö Frazer ve refikleri Lun ve Luva ile Amerikalı Doktor Cek İloret ve genç zevcesi muvaffak oldular.

Mösyö Frazer, Lun, Luva velosipedle devr-i âlem seyahatine merak edip günün birinde Londra'dan kıyâm ile Avrupa, Asya ve Amerika'yı dolaştıktan yani 20.000 İngiliz mili, metre hesabıyla 32.000 kilometreden ibaret bir mesafe kateyledikten sonra yine Londra'ya avdet etmişlerdir.

Frazer'in dostları, devr-i âlem gibi icrâsı müşkil belki de müstehîl olan bir seyahati mûmâileyhin göze alabileceğinden ümitvâr değillerdi. Çünkü Frazer, genç ve nahîf bir delikanlıdır. Nihâyet, seyyâhlarımız her türlü mehâlik, ıztırâp ve müşkilât iktihâm ederek seyahate çıkmışlar ve velosipedle devr-i âlem seyahati gibi bir emr-i müşkili kuvveden fiile getirmişlerdir.

Avrupa'yı güzâr seyyâhlarımız için adeta bir oyun mesâbesinde tutulmuştur. Rusya'nın cenûb taraflarına muvâsalat olunduğu zaman âsâr-ı devr-i âlem baş göstermiştir. İnsanlardan, meskenlerden mahrum, pâyânsız karlı, buzlu ovalardan geçilmiş, aç ve susuz kalınmış, sırasına göre yataktan yorgandan mahrum olarak açıkta yatılmıştır. Buralarda kabâil hâlinde meskûn olan mevcukler, fena huylu adamlar olup bâhusus ecnebiler hakkında dürr-i şinânese muamele ederler. Hele iklimi fırtınası pek müthiştir. Mösyö Frazer diyor ki:

“Koban” vilayetinde idik. Semâ açık ve latîf iken birdenbire karardı. Cihânı bir zulmet kapladı. Bu hengâmda zuhur eden müthiş bir fırtına, gayet azîm ve mehîb bulut-âsâ, zeminde tesadûf eylediği kumları, küçük taşları savurmaya başladı. Kendimize bir melce' bulmak emeliyle koşmaya başlamış idik ki bir dakika sonra bulunduğumuz yerde tevakkufa mecbur olduk. Çehrelerimiz kâmilan kan ile mülemma' idi. Derhal velosipedlerimize süvâr olduk. Kasırga pek müthiş idi. Bu sebeple velosipedlerden inerek ve ellerimizle yüzlerimizi kapayarak yüz üstü zemine uzanıp yatmaya mecbur olduk. Diğer bir kasabaya vüsûl için bin müşkilât ilebir buçuk

millik bir mesafe katedebildik. Tekrar yola çıkmazdan evvel üç gün bir yerde kapanıp beyhude izâa-i vakit ettik.

Me’kûlâtımız bitti. Bilâhire gıdamız, siyah bir ekmekle “Bureş” denilen bir nevi sebzeli çorbadan ve yumurtadan ibaret idi. Yevmiye yalnız yirmi dört yumurta yerdim.”

Seyyâhlar en ziyade medeniyetin henüz pâ-y-endâz-ı terakkî olamadığı yerlerde dûcâr-ı mezâhim gûnâgûn ölmüşlerdir. Husûsen, arazi-i İraniye’de seyahat bazı hâdisât-ı müellime ve cinâiyeyi bile intâc eylemiştir. Frazer hikâye ediyor:

“Kunğ” denilen arz-ı mukaddeste pek ziyade hedef-i tecâvüz ve tahkîr olduk. Azîmetimiz günü taşlarla hayatımızı tahlîse çalıştık. Bütün kuvvet ve kudretimizi sarfa mecbur olduk. Nice tehlikeli arazilerden münhat vadilerden, taş ve kuml memlû sahralardan geçtik. Velosipedle değil belki yaya yürümek için bile zahmet ve meşakket çekiyor idik. Bazı yerlerde velosipedler bizim için hakikaten birer bâr-ı girân oldu. Sarsılmalar, devrilip düşmeler kesîru’l-vukû idi. Bütün gün soğğun taht-ı te’sîr-i şiddeti altında kalmaya, nice dağları aşmaya mecbur olduk. Bir gece hadsiz pâ-yânsız dağlar arasında kaldık. İrâe-i tarîk için bize bir süvâri neferi terfîk edilmiş idi. Her an inzârımız önünde müthiş hayaller, müthiş tehlikeler görünmeye başladı. her türlü imdat ve muâvenetten mahrum kalmış idik. Rüzgâr şiddetle vezân oluyor. İri kar tanelerini etrafa savuruyor yüzlerimize çarpıyordu. Gözlerimizi kapamaya mecbur kalıyor idik. Böyle bir zamanda âh u enînler, feryatlar, istimdâdlar semeredâr olamıyor. Hiçbir kimse bu şikayetlere, bu feryatlara cevap veremiyordu. Bir zulmet-i ebediye içinde kalmış, artık her şeyden kat’-ı ümit etmiş idik. Etrafımızda yeşil yeşil birtakım gözler parıldamaya başladı. şedâid-i hevâiyeden belki de açlıktan kabarıp köpürmüş olan kurtlar civarımızı ihâta ettiler. Tabancalarımızı isti’mâle mecbur olduk. Azîm bir hüsrân, ebedî bir yeis ve nevmîdi içinde idik. Sabahın ikisine doğru İran’ı Hind’e rabt u ilsâk eden telgraf hattını gördük. Velosipedlerimizi isti’mâlden ferâgatla telgraf hattının beyaz çanaklarını takip ve taharrî ederek “Tibet” şehrine kadar gitmek için sarf-ı kuvvet ve gayrete mecbur olduk.

Gecenin zulmeti o kadar kesîf idi ki telgrafların beyaz çanaklarını göremiyor tepeden tepeden tırnağa kadar kar içinde buluyor idik. Yürümek, müşkil idi. İnsanın bulunduğu mahalde tevakkuf etmesi icap ediyordu. Lâkin bu da ölmek demek idi.

Nihâyetü'l-emr (Tibet) şehrine muvâsalat ettik. Bu felaketten bu suretle tahlîs-i girîbân edebildiğimizden dolayı neşe ve sürurumuza hadd u pâyan tasavvur olunamazdı nihâyet Hind'e vâsıl olundu.

(Hüseyn Mazhar, N.3, 13 Mayıs 315, s.39-41)

Sohbet

MUSÂHEBE-İ USBÛİYE

Tasavvur buyurulsun! Sâhha-i matbûâtı tezyîn eden musavver gazetelerden vakâyi-i zevkiyeden bahsetmeyen bir gazete var mıdır?

Bir gazete dest-i mütalaaya alındı mı en evvel müsâdîf-ı nazar-ı dikkat olacak bir nokta var ise o da gazetenin bir haftalık vakâyi-i zevkiye ve mühimmesi, sonra makâlât-ı mühimmesidir. Bilmem nedendir?...

Belki dikkat buyurulmuştur. Kırâathanelerde haftalık gazeteyi mütâlaaya başlayanlar mutlaka gazetenin kısm-ı muhâsebesini araştırır. Gazete seyyâr muharririnin o haftalık sergüzeştiden bahis yazmış olduğu hafta mektubunu gözden geçirir, sonra muhteviyât-ı nefiseye atf-ı nazar eder.

Aziz rufekâmdan birisiyle köprüdeki kıraathanede birinde bulunuyor idik. Kırâathanede vakit ne ile geçer? Bâ-husûs şirketin haeket işareti olan medîd muhtelifü's-savt düdüklerinden bîzâr olmakla!!.. Bereket versin ki matbûât-ı Osmaniyeimizin nişâne-i terakkiyâtı olan gazetelerimizin münderecât-ı fevâid âyâtı imdada yetişir de vaktin hüsn-i suretle imrârını kuvve-i müfekkirenin o suretle telezzüzünü bâdî oluyor.

Biraz mütâlaaya hâhişkâr olduğumdan gazeteleri mütalaaya karar verdim. Garsona vukû' bulan ihtârım yarım saat sonra hele güç bela is'âf edildi. Bir de ne göreyim? Haftalık gazetelerden yalnız Resimli Gazete'nin musâhebesinden mahrum kalışım mûcib-i teessüfüm oldu. Musâhebe-i usbûiye gazetelerin cümle-i vezâifinden iken o günkü sabah nazîre-behişt olan "Sa'dâbâd"ımızın, mesîre-i dilrubâmızın mebden tenezzühünden bahsediyor idi.

Münderecât-ı sâiresini –uzun uzadıya- izâha hâcet görmem. Yalnız her hafta nüshalarında vakâyî-i zevkiyeden de bahsedecek olur ise noksânının tamam olacağını anladım. refîkimle bi'l-mezâkire vukû' bulan arzularını incâz şartıyla şu mektubu takdîme cür'et eyledim. Bakalım muvâfakat buyurulacak mı?

Renkten renge giren bin türlü tahavvülâta uğrayan kış defâatle yamış olduğu cilvelere hâtime verdi. Her gün arz-ı dîdâr, kâinatı gark-ı envâr eden hûrşîd-i dırahşân artık bu gibi cilvelerin ehemmiyetini izâle etti. Kışın imtidâdı müddetçe kasvet içinde kalmış olan kalpler inşirâh kesbetti. Şehrimizin ferah-fezâ mevâîi -sâbık-ı misullû-erbâb-ı tenezzühe covelângâh oldu.

Bir kere takvimlere atf-ı nazar ediecek olur ise ıyd-i saîd-i meyâmin-bedîh-i athânın mâh-ı rûmiyenin on dokuzuncu gününe müsâdîf olduğu anlaşılır. Bu münâsebetle -gazetemiz nâmına- kârîlerimize îfâ-yı tebriki vecîbeden addederim. Dört günden ibaret olan bayramın hitâmıyla -bu sene bizi ziyadesiyle bîzâr eden- kasım da hitâm buluyor, ıyd-ı saîdin beşinci perşembe günü rûz-ı hazar bedâ ediyor; kuzular, helvalar istihzâr olunuyor, bu sebeple iştihanın tezyîdi için sirkeler içiliyor.

Tabîidir ki o günün müşâhedâtı nüsha-i tâliyede zikrolunacağından şimdilik bu kadcarcıkla iktifâ ile bu hafta müşâhedâtımı arz ediyorum.

Velî-nimet beymentimiz, şahinşâh-ı a'zamımız, kumandan-ı akdesimiz, müebbed min indillâh efendimiz hazretlerinin uğur-ı hümâyûnlarında memleketlerinin idâme-i hayatıyla muhâfazası yolunda feda-yı canı minnet addederek vazife-i mukaddeseleri esnasında mertebe-i şehâdeti ihrâz eden şühedâ-yı askeriye îtâm ve ârâmıyla, hayatının son dakikasına kadar cansipârâne îfâ-yı vazife ile –nişâne-i iftihâr olacak- alâmât-ı muzaffereye bihakkın nâil olan mecrûhîn guzât-ı Osmaniye menfaatine mahsus olarak taht-ı riyâset-i mefhame-i hazret-i hilâfetpenâhîde bu kere küşâd edilen iâne-i sergi-i âlîsi padişahımız efendimiz hazretlerinin bugüne kadar muvaffak oldukları âsâr-ı seniyyelerinin bihterînleri adâdında sayılsa sezadır.

Sergi-i umumiyenin küşadına kemâl-i hâhişle intizârda idim. Küşâdı haftası teşhîr edilen hedâyâ-yı seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhî ile erbâb-ı sıdk ve

ubudiyet taraflarından i'tâ olunan eşya-yı mütenevvianın meftun-ı temâşâsı olmuş idim.

Cuma günü havanın küşâyış ve letafetine mebnî bu cumayı da ikinci bir ziyaretle imrâra karar verdim. Geçen cuma günü saat altı buçuk idi ki serginin bahçesinde bulunuyor idim. Musıka-i Humayun'un kemâ fis sâbık terennümsâz olduğu ehviye-i latîfe ehl-i temâşâ bir ruh-ı diğer bahşediyor idi. Bir kahve ile yorgunluğumu teskîn ettikten sonra bi'l-umûm erbâb-ı hamiyet taraflarından müsâbaka olunur derecede ciddi ve samimi surette ihdâ buyurulmuş olan emtia-i nefîse ve nâdîdenin temâşâsına koyuldum.

Serginin hâvî olduğu eşyanın resmini ve tarîfâtını mübeyyin bir suret-i nefisede Almanya'da tab' edilen albümden de -ikinci defa olarak- bir albüm daha aldım. Sergi dairesinin derûnu evvelkinden ziyade güzelleşmiş, evvelki ziyaretimde serginin muhtelif şubeleri arasındaki sütunlar Hereke fabrika-i hümayûnu ma'mûlâtındandır. İpin halılar ile tezyîn edilmiş olduğu hâlde şimdi de sırma işlemeli kadife ve atlas ve saten ve şal ve seccadeler ile donatılmış ve bu seccadelerin letâfet-i fevkaladesi bihakkın mazhar-ı takdîr olmuştur. Satış mumelesi hüsn-i suretle cereyân ediyor idi. Cenâb-ı Hak daha ziyade râğbete mazhar buyursun. Eşyalar fûrûhat olundukça ambardan daha mükemmelleri ihraç olunarak yerlerine fevkalâdesi vaz' ediliyor. Tezyînât bir kat daha mükemmeliyet kesbediyordu.

Bâhusûs taraf-ı zî-şeref cenâb-ı hilâfetpenâhîden ihsân buyurulup musanna' bir mahfaza derûnunu tezyîn eden sekiz köşeli ufacık gayet kıymettâr bir Mushaf-ı Şerif ziyaretine doyulmaz bir şevk-i rûhânî bahşediyor, velînimetimiz efendimiz hazretlerinin evlâd-ı şühedâ ve mecrûhîn-i guzât kulları hakkında muhabbet-i hümayûnlarının tecellisini irâe ediyor idi.

Hangi bir ma'mûlât-ı nefiseyi temâşâ etmek arzu olursa me'mûr-ı mahsûs marifetiyle ve kemâl-i nezaketle tarîfât-ı mükemmele i'tâ olunur ve bu da memnuniyetin bir derece daha tezyîdini bâdî oluyor idi.

Sergi dairesini -doya doya duymak ne mümkün! Meftun-ı temâşâsı oluyor idim. Saatin dokuz buçuğu bildirmesi vaktin hulûlunu ihtâr ediyor idi.

Sergi memurlarının bi'l-umûm züvvâr hakkında irâe etmiş oldukları nezaketine ve göstermiş oldukları teshîlâta mukâbil teşekkürler ederek sergi

dairesinden avdete mecbur oldum. Hâsılât-ı umûmiyenin bugüne kadar on dört bin liraya bâliğ olduğu da maa'l-iftihâr işitilmekte idi.

Cuma günü Kâğıthane'nin hâiz olduğu manzara-i tabîiyyenin tavsîfî imkân hâricindedir. Ağaçlar, çaylar, çemenler ilkbaharın âsâr-ı feyz ve taravetiyle bir kisve-i latîfeye bürünmüş inde'l-yebân hûşu'l-elhân terennümât-ı canfezâsı işitilmeye başlamış idi. Dağları, tepeleri ehl-i zevk, ovası arabalar ve sath-ı derya ise –kâmil denilecek derecede- sandallar, kayıklarla memlû olarak bir manzara-i bedîa teşkîl etmiş idi.

Hatta cuma günkü evrâk-ı havâdis Kâğıthanemizin kesbettiği manzara-i dilârâya medâyiğ-hân oluyorlardı. Bu sene Kâğıthane mevsiminin bayrama müsâdif olması cidden pek hoş oldu. Şâir-i meşhûr Nedîm devrinde de aynı hâl vâki olduğu için meşhûr Sadâbâd kasîdesinde:

“Seyr-i Sadâbâd’ı sen bir kere ıyd olsun da gör

Gûşe gûşe mihr ile mehler bedîd olsun da gör”

diye tasvir eylemiştir. Tercümân-ı Hakikat refikimizin ed‘iye-i hayriyyesine, Servet-i Fünûn cerîdesinin İstanbul Gazetesi’nin ecnebî seyyâhlar hakkında yazmış olduğu makale-i acîbeye karşı dermiyân etmiş olduğu teessüfe biz de samimi surette iştirâk ederiz.

(T. Hicabi, Ek.72, 16 Nisan 314, s.254-255)

Hitap/Nutuk

NUTUK²⁰²

Efendiler!..

²⁰² Kâğıthane’de ziyâfet-i seniyye-i Hazret-i Pâdişâhîde okunmak üzere Baytar Mektebi’ndeki eytâm-ı şühedâ-yı askeriye sınıfı şâkirdânından “11 yaşında” Mehmed Ali Efendi lisânından yazılmış idi.

Herkes kendine göre söyler, her gönül kendi hissiyâtını anlatmak ister; ben de kendime göre birkaç söz söylemek, kendi hissiyâtımı, kendi mesûdiyetimi tasvir etmek istiyorum.

Bugün dahi nâil olduğumuz şu inâyet-i mahsusa üzerine hâsıl olan nûr-ı meserretten gönlüm bahar.. zamanım bahar.. ömrüm ise evvel bahar.. İşte böyle baharlar içinde kalan tabiatın handeleriyle müstağrek-i feyz olan şu vücuda bakınız!..

Bu sözleri nûr-ı masumiyete cilvegâh olmuş bir vicdandan , hakîkat kesilmiş bir lisandan dinliyorsunuz!..

“Feyz-i bahar âlemi benzetti cennete

Döndü cihân gözümde cihân-ı meserrete

Her yer büründü şevk ile nûr-ı letâfete

Hassâs-ı dilde feyz-i İlâhî ayân olur”

Arkadaşlar!.. Ben peder lezzeti bilmez bir yetim idim. Babacığım beni kendisinin hayalini dahi muhafaza edemeyecek kadar küçük bırakmış idi; tâli‘ bana hazîn hazîn gözyaşları döktürmekte iken bir yed-i merhamet kendisine mahsûs bir kudret ile beni o yetimlik âleminden kurtarıp cihân-ı mesûdiyete, her türlü nimetine müstağrak olmakla bahtiyâr olduğum şu dâr-ı marifete sevk ve idhâl eylemiş ve benim o felâketli zamanlarıma o sûzîşli günlerime nihâyet vermiştir.

“Dökmez kederle eşk-i yetimâne gözlerim

Var şimdi bir şefîk-i eb-i bende-perverim

Kimdir o zât?.. Pâdişah-ı merhamet-verim

Her lahza sâyesinde cihân kamrân olur”

Askerler!.. Pederim Osmanlı kılıcının şânını hâtıme-i hayatına kadar muhâfaza etmiş, pâdişâhımız efendimiz uğrunda al kanlara boyanarak hâk-i şehâdete düşmüş, beline kılıcını kuşatan velînîmeti hakkındaki fert-i sadâkat ve ubûdiyetinin neticesini göstermiş bir askerdir.

İşte ben.. O şanlı o hamiyetli babanın oğluyum!.. Evet!.. Osmanlı oğlu Osmanlı, asker evlâdı askerim! Pederimdeki o fitrat-ı sadâkat, o hiss-i muhteremde

zaten sâdık olan bu kalbe intikâl etmiştir! o velînimet-i bî-minnet-i eb-i rahim-i akdese gönlümün en azîz köşelerinde âlî bir sadâkat samimi bir ubudiyet taşımaktayım!..

“Ben asker oğluyum değişir mi hakikatim

O şehriyara karşı mücessem sadâkatim

Yok bende havf- berg-i cihân-şecâatim

Vicdan-ı sâfa doğru sözüm tercümân olur ”

Arkadaşlar!.. Hakkımızda ibzâl buyurulmakta olan şu inâyete, şu beytimiz tükenmez nimetlere bugün de hakkıyla teşekkür etmek bizim için muhâldir. Ben şu inâyetin teşekkürünü inşallah bir gün babam gibi pâdişâhımın uğrunda canımı vermek nimetiyle vücudumda hâsıl olan şu kanları son katresine varıncaya kadar yine o velînimet uğrunda dökmek suretiyle edâ edeceğim!.. Ubûdiyetimin safvetini cerîde-i âlemlere al kanlarımla nakşeyleyeceğim!.. Osmanlı oğlu Osmanlı asker oğlu asker olduğumu cihana göstereceğim!.. Öleceğim!.. Nâmımı ihyâ edeceğim!..

“Askerlerin ne korkusu vardır memattan

Uğrunda terk-i can bana yegdir hayattan

Alkış sadâsı rûha gelir kâinattan

Ol günkü hûn-ı âl Yemen’den revân olur ”

Efendiler!.. Nâiliyetle bahtiyâr olduğumuz bu avâtif-i seniyyeye şu saatte şu dakikada hakkıyla arz-ı teşekkürât etmek fi’l-vâki hiçbirimizin elinden gelemiyor; lâkin ibrazına muktedir bulunduğumuz bir nişâne-i ubûdiyet, ihrâz edebileceğimiz bir şeref-i âlî-kıymet vardır. Bari onu îfâ ile şerefyâb olalım! O da hissiyâtımızın galeyana geldiği şu saatte Osmanlı kanlarının hûş ve hurûş ettiği şu dakikada dua-yı devam ömr-i şevket-i pâdişâhîyi tilâvet eylemektir.

“O mefhar-i kulûb o şah-ı mekremet nişân

Gark-ı avâtif etmektedir Hakk’ı ân-be-ân

Elbet dua-yı hayrı ilâ âhirüz’z-zaman

Bezm-i cihânda sıdk ile vird-i zebân olur”

(Hüseyin Haşim, N.41, 7 Ağustos 1313, s.484-486)

Hatıra

DEFTER-İ HÂTİRÂTIMDAN

Sen, o zamanlar bütün âlâyiş-i sahrânesine kapıldığın şu tarîk-i hayatın pek tecrübesiz bir yolcusu idik. İnzâr-ı hevesât-ı şebâbın önünde yetişen o gülzâr-ı saâdetin elvân-ı mütemevvicesiyle mest ve bî-karar olmuştuk. Pek hayal-nüvâz bir nazkî-i hissiyât içinde inkişafa başlayan ve ezhâr-ı âmâlin senden setrettiği bûy-ı müskir hayatı daha henüz koklayamamıştık. Kendini olanca mevcudiyet-i bâkirenle daima hoş, mültefit, lütufkâr gördüğün o âlem-i bâlâ-yı hayale teslim eyledik. Düşünemedik, saadetini huzûzâtını hep orada, o semâ-yı sîmîn-i şebâb üzerinde aramaya başladık. Kendini, ruhunu emelden kanatlarla süsledik. Bütün o etbâk-ı bülent-ezvâka doğru suûd eyledik; fakat neler gördük? Daha birçok âlemler, değil mi?

Ah gençlik, bize her şeyi hiddetten ziyade câzibiyet-i aşk ve mehâsin içinde gösteren bu aldatıcı gençlik... Bilirim, sen ona gayr-i ihtiyârî olarak aldandın ve aldanmakta muztardın; çünkü ilk eyyâm-ı saâdetimiz pek parlak geçti. Yalnız sen değil, ben fde öyle bir sabah müebbed saâdetin tulû-ı envârına müştâkâne intizâr eyliyordum. Bekledik, her ikimizde, o şems-i tâbân muvaffakiyetin ân-ı tulûunu bekledik; lâkin ah.. Âğûş-ı zemîn-i hayâlâtına terk-i vücut eylediğimiz şu âlem-i sevdâ, bütün ebediyetin zılâm-ı şeâmetiyle bir leyl bî-ferdâ-yı hayattan başka bir şey değilmiş... Kendi kederlerimi, azaplarımı unutarak bugün seni evet, yalnız seni düşünüyorum. Düşüncelerim neticesinde seni pek bedbaht, pek hakîr görüyorum, fakat neden bu muhâkemât beni böyle netâyic-i muzlimesiyle korkutup duruyor.

Ben öyle işitiyorum ki sen hiçbir gününü şöyle mesûd olarak geçirmiyormuşsun. Daima ağlamaki ağladığını da herkesten gizlemek, yalnız oturmak, düşünmek istiyormuşsun, hakîkatine ihtimâl vermek istediğim bu acıklı hâllere seni mecbur eden bir şey mi var? O şeyi biliyorum, o şey seni mahzun-ı gamnâk ediyor değil mi? Zavallı sevdiceğim. Artık gül seni mesûd edebilmek için kendimde kâfi bir kuvvet ve gayret görüyorum. Gül zira istikbâlin bana her zaman vaat ettiği o mukaddes, sâf nimetler, saâdetlerle sensiz bahtiyâr olmak benim için kâbil olamayacak. -1315- 12 Ağustos-

(Safvet İlhamî, N.16, 12 Ağustos 315, s.243)

Tartışma

DEKADANLAR

Edîb-i hakîm atûfetlû Ahmed Midhat Efendi Hazretlerinin bir makale-i edîbâneleridir ki inzâr-ı ûlu'l-elbâba vaz'ıyla kesb-i müfharet eyleriz²⁰³

Ehibbâdan bir zât vardır ki matbûâtı pek sever. Destgâh-ı tab' ve temsîlden ne çıkarsa okur.

Okuduğunu hem de anlar mı?

Evet anlar. Anlaşılabilecek olan şeyleri pekâlâ anlar. Vâkıa Arabîde Farisîde yed-i tûlâ sahibi değildir. Fransızca dahi bilmez. Şiirden falandan da nasibi yok gibidir. Fakat okuduğunu anlar, fikri tez, fehmi dürüst bir adamdır. Bâhusûs ki yazılan şeyleri yazarlar zaten merâmıların kârîlerine anlatmak için yazmış olacakları gibi okuyanlar dahi anlamak için okurlar da merâmları dahi anlaşılır. Değil mi? İşte bizim dost dahi böyle merâmını anlatmak yazı yazarların âsârını okuduğu zaman o merâmlarını pekâlâ anlar. Fakat sîga-i muzâriyle “anlar” deyişimiz pek de doğru görülme yanlıştır. Sözü doğruysunu ister iseniz “anlar idi” demeliyiz. Kendisi ihtiyar bir adam olup şimdiye kadar pek çok şeyler anlamış bellemiş iken bu kış bir gün elinde gazete olduğu hâlde:

-Yahu ben mi okuduğumu anlamaz oldum yoksa yazarlar mı yazdıklarını anlatamaz oldular?

Diye üç defa okuduğu bir fıkrayı anlayamadığından dolayı şikâyeteye başladı. Otuz otuz beş seneden beri okuduklarını anlamakta bulunduğu hâlde yalnız birkaç mâhtan beri iz'ânı kapanmış olmasına ihtimal verilemez ya! Şu fıkrayı görmek merakına düştüm. Bir de ben okudum. Ey! Anlayabildin mi?

Derhal anlayabildim der isem yalan söylemiş olurum. Ayıplamayınız efendim! Üdebâ-yı cedîdemiz huzerâtının her gün her hafta gazete ve risâlelerde

²⁰³ Makalemizin tertîb ve tab'ından sonra nazar-ı mütâlaamıza vâsıl olduğundan bi'l-isti'câl kapağa derç edilmiş müşarünileyh hazretleri tarafından ba'de izin edebiyat-ı hâzıraya dair yazılacağı me'mûl olan bu gibi makâlât-ı âliyenin peyderpey gazetemize nakli mukarrer bulunmuştur.

görülen âsârını ilk kırâatinizde def'aten anlayabiliyor musunuz? Bir kere de kendinize mürâcaat ediniz.

Birisi bitmeden diğerine başlamak kabîlinden addolunur diye korkuyor isem de bast ve temeyyüd-i dava suretinde olduğu için şunu da hikâye edelim ki:

Daha geçen hafta bazı kârîler İkdâm'ın Paris muhâbiri tarafından yazılmış bir makaleyi okuyorlar idi. Hep o bitmez tükenmez Alfred dö Müse Jorj Sand meselesine dair bir makaleyi! Muhbir-i mûmâileyhin fazl u irfânını bin defa teslim etmiştir. Bin birinci olarak bir defa daha itiraf ederim. Fakat evde yazdığı şeyleri bazen- aşağıda görülüp anlaşılacağı veçhile tarz-ı hâssa caydırıverdiğinden tuhaf tuhaf garabetlere yol açıyor. O cümleden olarak makalesinde “hüve hiye, hiye hüve” cümlesi görülmüş idi. Makalenin kârîi bunu nasıl okusa beğenir yahut gülersiniz? Nasıl okuduğunu başka türlü yazamam meğer Franız hurûfuyla yazayım şöyle (hov, hi hi vé ho) diye okumuş idi. Fakat böyle okuduğu için kimse gülmemiş idi. Halk birbirine yakışıp alâim-i hayret ibrâz etmekten gülmeye vakit bulamıyor ki! Hem kûnh-i hakikati anlaşılamayan şeye gülünür mü? Başladık düşünmeye. Nihâyet benim aklıma geldi ki bu “hüve ve hiye hiye ve hüve” Fransızca: “lui et elle, elle et lui” tercümesidir. Bunlar müfred-i gâ ib zamirlerinin müzekker ve müennesleridir. Osmanlı lisânımızda te'nîs ve tezkîr olmadığından bu Fransızca cümleyi Osmanlıca tercüme edecek olsa “o ve o o ve o” denilmek lâzım gelip bundan da hiçbir şey anlaşılamayacağından “anlaşılamayacak olduktan sonra bari bütün bütün anlaşılmaz bir surette olsun da anlayamayanların cehllere hamledeyim” diye güya Arapça olacak o suretle tercüme ve nakledivermiş. Şimdi size sorarım ey kârî! Siz o cümle-i garîbeyi gördüğünüz anda vehleten anlayabildiniz miydi yahut şimdi verdiğim şu izâhât üzerine onun vehleten anlaşılabilecek şeylerden olduğuna ihtimâl verebilir misiniz

İşte bunun gibi sâlîfû'l-beyân elinden aldığım fıkrayı vehleten okuyup anlayamadım. Fıkra harfiyyen hâtırımda kalmadı ki size irâe edeyim de rey'inizi sorayım. Ma'hazâ o yolda taklîden bir cümle yapayım. Bunların neşriyât-ı yevmiyesinde görülen cümlelerden daha garip olmadığına elbette şehâdet edersiniz... İşte cümle-i maklde:

“Harhara-i meâkırdan bir havf-i ezvâk ile müstahîf olanlar pür vebal-i küşâde bir merkeb-i râdebâda mâddiyet-i beşeriyeleri bârını ihmâlden isticnâb etmelidir”

Nasıl? Def‘aten anlayabildiniz mi? Bir daha mı okumak istersiniz? Nâfile yorulmayınız birkaç defa okusanız yine kolayca anlayamazsınız. Tefehhümü teshîl kasdıyla yazılmamıştır ki kolayca anlayabilesiniz. Bunun sadece tercümesi:

“Makara hırılısından pek korkanlar yelkenli gemiye binmekten ictinâb etmelidir” demekten ibarettir.

Böyle şey mi olur? Biz lisânı sadeleştirelim der iken bunlar bir kat daha berbat ettiler. Bu ne lisân? Bu ne tabir? Veysî’ye rahmet okutuyolar! Şu heriflere? ...

Acele etmeyiniz efendim! Bu hiddet ne ya? Veysîler, Nergisîler zaten müstehak-ı rahmettirler. Bunları onlara kıyas kâbil midir? Fakat sizin bu yoldaki itirâzâtınızın kâffesine onlar cevaplar hazırlamışlardır. Bu yoldaki ibârelerin hiçbir yerinde mugâyir fesâhat-i muhâlif-i belâgat hiçbir şey olmadığını sahifeler dolusu intikâdâtla ispat ederler. “Harhara Arapça hırıltı demektir. Arabî bizim hazîne-i lugâtimiz değil mi? Herkes o hazîneden istediği gibi istikrâz ve istidâne eylediği hâlde onlar niçin memnu olsunlar? Ama Veled Çelebi Efendi Hazretleri Felssefe-i Lugât’teki mahâret-i müslimeleriyle meydana atılarak:

-Efendim bunlar tasavvünât-ı tabîyyedendirler bunların Arapçası Türkçesi olmaz. Her lisânda taklîd-i tabiate müstaid kelime ile edâ olunurlar. Dayak yiyen bir adam Arapçada “Ay!” diye bağırır Acemcede Türkçede Fransızcada ah diye bar bar bağırarak imiş. Kulak veren olmadıktan sonra varsın kıyâmete kadar bağırınsın. “Teenvüh” gibi “tenahhuh” gibi “sunur” “şansunu” kelimât-ı Arabiye Türk’ün niye olsun? Adına gayr-i mülâyim kelimelerine feda olunur mu? İtirâzât-ı beyhude ile sözü kestirmeyiniz efendim. Şerr-i huddede olunsun bizim “mâkâra- ماقاره” diye yazdığımız şeyin Arapçası dahi “makara معقره” ve cem‘i “muâkır معاقر”dir. “Müstahnîf” ise “havf” cevherinin istif‘âl bâbına nakliyle ism-i fâildir. isti‘mâli me’nûs olmadığından kulaklara acip ve garip gelir ise de isti‘mâl ede ede kulaklar alışırverirler. “Per u bâl-i küşâda” yı anlayamamak kâbil olamaz ya? “Merkeb” ise vehleten hâtıra geleceği üzere “eşek” manâsına değil Arapçada gemi manâsına kullanılan kelimedir. “Rânde-bâde” sözüne gelince “rande-i bâd”dan muhaffettir. “Rüzgâr sürdüğü” yani yelken gemisi

demektir. Acem böyle bir isti'mâlde bulunmamış ise de bunlar "ta'birât-ı nev-güzîde" dendirler. "Mâddiyet-i beşeriye" demek insanın vücudu demektir. Fakat "vücut" kelimesi "bulma" fasıldan me'hûz olduğu için cism-i insanı bu kelime ile tabir fenne mutâbık düşmez.. İnsanın iki mâhiyeti vardır. Birisi "maddiyet" ki cisim demektir. Diğeri "vahyet" ki cismaniyetin hilâfı demektir. Edebiyat-ı cedîdenin esası fûnûna mübtenî olmak lâzım geleceğinden "materyel" ve "spirtual" kısımlarını tefrîk lâzımdır. "İhmal" malum "ahmâl"dir! Faâ bunu şimdiye kadar "tahmîl" diye kullanırlar ise de artık eskimiştir. Biraz da efâl bâbına nakl ile isti'mâl edelim dedik. "İsticnâb" dahi müctebit manâsına lâkin müfâ'ale bâbındaki müşâreket hükmünü kaçınmak sakınmak gibi manâlara tatbîk etmeyi zevk-i edebiyemize muvafık bulamayıp istif'âl binasındaki taleb-i fiili daha muvâfık bulduğumuzdan bunu tercih eyledik. Edebiyat-ı cedîdede endişelerini olduğu gibi tabirler dahi yeni olmak matlûbtur. "Nasıl bu taze ma'ârifle eskiler alayım" davâsında bulunanların tasavvurât-ı edebiyeleri "nev-endîşide" olacak gibi lisânları da "nev-kûyende" kalemleri "nev-nüvîsende" olurlar. Görülüyor ya efendim bu tabirler Arabî ve Farisî tabirler üzerine müsteniddirler. "Havf-i ezrâk" Fansız edebiyatında pek pek şiddetli korkuya "mavi korku" tabir eylediklerinden bunu lisân-ı edebe tevîkan "havf-i ezrak" diye tabir ediverdik.

İşte okuduğu hâlde anlamadığından dolayı dostumun bana sunduğu makaleyi benim dahi vehleten anlayamadığıma sebep hep "bulsan nev-âreste" ile yazılı olması kaziyesi idi. Ne onların cümlelerini ne de suret-i şerh ve intikâdlarını taklitte zerre kadar mübalağam olmadığını anlamak ister iseniz Cenâb Şahabeddin Bey biraderimizin bu seneki "Nevsal-i Servet-i Fünûn"da münderiç sâl-i edebî sernâmeli makalesini okursanız ki sernâme bile Fransızca Année littéraire tercümesi olup yoksa tabirât-ı Osmaniyemiz meyânında böyle tabir müşâhid ve me'yûs değildir.

Gelelim dostumuz ile olan maceramıza: Makaleyi birkaç defa okuduktan sonra dedim ki:

Birader! Bu makaleyi anlamak için onu Türkçe okumalı Fransızca düşünmeli!

Dostum birden fırlayarak:

-Türkçe okuyup Fransızca mı düşünmeli? Bu ne rezalet? Diye haykırmaya başladı. Hissetini teskîn ederek dedim ki:

-Hatta bu kadar da kâfi değil. Arabîde Arabın Fârisîde Acemin lisân-ı fesâhat ve belâgat için tecvîz etmedikleri sîgaları tabirleri de tertîb ve teşkîl eylediklerinden onların bu yanlış tabirlerini okuduğunuz zaman doğrularını da zihninizden bularak okumalı.

-Ey bu kadar külfetlerden sonra anlayabildiğimiz şey neden ibâret olacak

Neden mi ibâret olacak? Mesela gençlere verilecek terbiye husûsunda من نافياوفك sözleri mi daha muvafık yoksa Sencer'in sözleri mi? Yahud Venüs de Milo'nun kırık kollarının vaziyet-i asliyesi elinde bir ayna tutmak vaziyeti mi yoksa dizlerini kaşımak vaziyeti mi? Yahut mesela Emil Zola'nın rezâil-i ahvâl-i beşeriyeyi olanca gılat-ı lisaniye ile ortaya koyması mı edebiyat-ı hakîkiyeden ma'dûd yoksa Katol Mendes'in hezeliyât-ı sürûriyi unutturacak âsâr-ı edebiye !... si mi? Bunlar az mühim mesâil midirler?

Dostum o güzel vech ve ciheti etvâr-ı ciddiyetle daha güzel bir surete tahvîl ederek düşündü düşündü dedi ki:

-Farz edelim ki bunlar dahi çok mühim meselelerdendirler. Sen beni bilirsin ya? Ben terakkiyât-ı garbiyeye husûmet eden kısa fikirli adamlardan değilim. Hâlîme göre iyice okuyup okuduklarımı da iyi anlamışımdır. Bilirim ki beş altı asır evvelki tarz-ı şarkî-i maîşetimize avdet edemeyiz. Şarkın envâr-ı medeniyeti elyevm garbta münşerik olduğundan garbın esbâb-ı terakkîsini öğrenmeye mecburuz. Bu mecburiyeti bize ilk anlatmaya başlayanların birisi de sensin. Garba dair bize az şeyler mi öğrettin. Lâkin onları hepimizin anlayabileceğimiz bir lisân ile yazdın. Şu beyler, efendiler dahi ne demek istediklerini anlaşılacak bir lisân ile yazsalar da anlasak. Beğenip beğenmeyeceğimizi sonra düşünür idik.

-Güzel ama onlar diyorlar ki: Bizim lisânımız avâm lisânı değildir. Havâs lisanıdır. Üdebâ lisânıdır. Her kavmin lisân-ı edebî başka lisân-ı avâmı da başkadır. Lisân-ı vâhid sahibi bir millet millet var ise gösterilsin. (Nevsâldeki sâl-i edebî makalesine mürâcaat oluna.)

-Çok şey bizim öğrendiğimize ve âlemin dahi bildiğine göre lisân-ı edebî başka lisân-ı avâmî başka bizden ma‘dâ hiçbir millet yoktur. Arabda İmru‘l-Kaysları, Kuss bin Sâideleri falanları deve çobanları dahi anlar idiler. İran’da hâlâ Hâfızları, Sa‘dîleri eşekçi Acemler dahi anlarlar. Yunan-ı kadîmde Omirosları, Eziodları “Rabzod” denilen dilenci hâlli adamlar köyden köye gezerek okurlar ve köylüler dahi anlarlar imiş. Romalılar dahi böyle elyevm Şekspir’i anlayamayacak İngiliz, Viktor Hugo’yu anlayamayacak Fransız, Goethe’yi anlayamayacak Alman tasavvur olunabilir mi? Emil Zola’nın âsârı yüz seksen bine kadar satılmış diyorlar. Bunların hepsi lisân-ı edebe vâkıf havâstan olup da Fransa’da o lisandan başka lisân ve onu okuyanlardan anlayanlardan başka halk var mıdır? Söyle Allah’ ı seversen biz mi yanlış öğretmişiz bunlar mı yalan söylüyorlar?

-Onlara “yalan söylüyorlar” demekten teeddüb ederim. Fakat teslim ederim ki siz pekalâ pek doğru öğretmişsiniz.

-Ey bunların “havâs” dedikleri adamlar kimler olacaklar?

-Arabî Fârisîyi Avrupa elsesini ve bu lisânların edebiyatını, hikemiyâtını kûnh ile bilen eâzım!

Ey bu eâzım bunların karaladıkları şeyleri okumaya muhtaç mıdır? Hatta onları şu lisân-ı husûsîleriyle yazmayıp da açık Osmanlıca ile yazsalar bile o eâzım bunlardan ne öğrenecekler ki yazdıklarını okusunlar. Bizim bildiğimize göre fasîh belîğ edîb-i hakîm diye ezvât-ı nâdireye derler ki onlar maksatlarını herkese anlatabilecek bir tarz-ı mahsusta takrîr edebiliyorlar. Herkes söyler ama herkes merâmını anlatabilir mi? Merâmını anlatabilen her adam onu herkese anlatabilir mi? Bir adamın merâmı herkes tarafından anlaşılmayacak olur ise o adama herkes “büyük adam” diyebilir mi! Her milletten bu kadar büyük adamlar gelmiş hangisinin merâmı anlaşılmayıp kalmış?

Bi’t-tabi dostumun sözünü teslime mecbur oldum. Dedi ki:

-Söyle Allah’ı sever isen söyle, bunlar bu hünerleri!... bu marifetleri!... kendileri mi icât ettiler yoksa bu da mı bir taklit? Söyle kardeşim söyle ben bu suret-i kitapta türrehâtan mürrehâtan başlayarak îrâd etmedik sıfat bırakmayacağım. Hatta yüzlerce binlerce Osmanlılar daha bana peyrev olacaklar.

Dostumun irâd eylediği sual verdiği and üzerine bu taklitin menşeiini haber vermeye mecbur oldum. Dedim ki:

-Birkaç seneden beri Paris'te beş on genç türediler. Kendilerine “Dekadan” nâmını verdiler. Vâkıâ pek münâsebetsiz bir nâm. Lâkin meslekleri daha münâsebetsiz olduğundan nâmlarındaki münâsebetsizliği dahi örtüyor. Bunlar açık sade herkes için anlaşılması kâbil olan edebiyatta bidâa-i sahîha isbât-ı ehliyet edemeyeceklerini gördüklerinden o yoldaki edebiyatı mahvedebilmek zu'muna düştüler. Ey buna nasıl muvaffak olmalı? Onu bir köhne metâ addederek Bat pazarına göndermek ile değil mi? Vâkıâ öyle yapmaya davrandılar. Lâkin eskiler yerine bir metâ-ı taze çıkarmak lâzım geldi. Onu da çıkarmaya çalıştılar ise de anlaşılacak surette olsa mâhiyetleri görülerek beş para etmeyeceğinden ve daha doğrusu o metâa verilecek mâhiyet bulamadıklarından anlaşılmalığı ona mâhiyet tayin edilir. Şiirlerinden vezni kâfiyeyi “eski şeyler” diye çıkarıp attılar. Yeni fikirler için bu vezin ve kâfiye esâretini tecvîz etmediler. Bari onların yerine manâsı âlî sözler koyabilseler! Öyle sözler bulmak iktidara muhtaçtır. Onlar ise:

طرة شراره ياش انفرامی
خرخره صرصرانکیزهرم وحرمد
ساقی تقار نف محبتدن قانچیز
تصاویر نو کوبنده یاسمن قانندن

tarzında şeyler yazmaya başladılar. Ama bunlar anlaşılmıyorlar. Anlaşılmayacak ya, canım hiç de manâları yok. Yok olacak zâhir! A gözüm sarf-ı hezeyân . yok! İşte bunu diyemeyeceksiniz. Şu on dokuzuncu asr-ı medeniyetin evâhirinde ve hulûlü takarrub eden yirminci asr-ı medeniyetin mebâdisinde bunlara “hezeyân” demek centilmenliğe sığmaz, şıklığa düşmez. Bu hüküm Gustovsuzluktan ileri gelir. Sivilizasyonları rafine olanlar lisân-ı havâss-ı edebiyat-ı âliye diye mâba'demâ bunlara diyeceklerdir. Bunları bilmeyenler köhneperest erbâb-ı belâhettirler. İşte Paris'in bu dekadanları İstanbul'da dahi üdebâ-yı cedîdeyi peydâ etmeye sebep olmuştur. Dostum şu izâhâtı dinledikten sonra yüzüme baktı da başcağızını iki tarafa sallayarak dudakları arasından bir şeyler mırıldandı. Ama lâ havle mi çekti yoksa... ne dedi? Onu işitip anlayamadım.

(Ahmed Midhat Efendi, Ek.20, 13 Mart 1313, s.73-75)

Tenkrit

KADINLARIMIZIN ÂSÂR-I KALEMİYESİ

Kadın kalemi.. Evet kadın kalemi, buna şüphe yok. Mevcudiyet-i mutlakasını gösterdi. Şu son seneler meydan-ı matbûatta görülen âsâr-ı kalemiye-i nisâiye onların artık edebiyat âleminde bir mevki-i bâlâ iştigâl eylediklerini göstermeye kifâyet etmez mi? Oh! Bu zâhirdir. Fikrime kalırsa kadınlarımızda görülen bu münevveriyet-i fikir, terakkî-i malûmât, şimdilik mahdûd ve bir daire gayr-i vâsia dâhilinde maksûr olsa bile yine mühimdir, şâyân-ı ibcâldır. Ne hâcet, bu vakâr-ı racûlîye giren küllemâ millîdir. Bu hakîkatı itiraf etmelidir ki pek az bir zamanda edebiyatın her kısmında kadınlarımız bir eser-i mahâret, rakîk dakîk bir sanat îrâz eylediler.

Bir taraftan Fatma Aliye Hanımefendi Hazretleri tettebbuât-ı amîkaları neticesi olan makâlât-ı hekîmânelerini neşrediyorlar. Taaddüd-i zevcât hakkındaki mülâhazât-ı mahsûsaları bir vukuf-ı tam eseridir. Bunu hükemâ-yı ricâl, Mahmud Esad Efendi Hazretleri gibi bir hakîm-i zî-kemâl söylüyor. Fahrile itiraf ediyor. Birkaç sene evvel neşredilmiş olan Hasan Mellahlara, Musa Cezarlara tefevvuk ettiriyorlar. Hatta, söylemekten sıkılıyorum: Mukâyesesine bile mesâğ veriyorlar. Mevzûî daha esaslı, üslûbu daha latîftir diyorlar. Şu son günlerde İkdâm Gazetesi'ne tefrika edilen “Üdî” için her taraftan tahsîn ve takdîr işittim.

Fatma Aliye Hanımefendi'nin tercümeleri nezîh, ale'l-husûs doğru, çünkü bir vukuf-ı vâsi ile lisânımıza naklediliyor.

Diğer cihetten, Makbule Leman, ah!, bu nâm-ı maâlî-i ittisâmı telaffuz ettiğim zaman kalem nasıl oynuyor, gözlerim yaşıyor, bilseniz. Makbule Lemn, bu âlî hilkatte yaratılmış olan edîbe-i merhume kadınlarımızın medâr-ı fahrîdir. Şebâb-ı ömrüne doymadan, bahar-ı hayatını, evet, bir nefes-i vâpesîne benzeyen şebâb-ı hayatını tedavisi muhâl bir maraz-ı müdhişin taht-ı tesirinde geçirmiş olan Makbule Leman, o latîf, müessir, rikkat-âver ve'l-hâsıl güzel, harikulâde güzel âsâr-ı edebiyesini (Hanımlara Mahsus) Gazete'de neşre başladığı zaman bu amîk kalbin nevhât-ı yeisini, bu rakîk sâhibetü'l-hissin reşhât-ı tesirini herkes duydu, herkes anladı.

Bunu niçin itiraf etmekten çekinmelidir, Makbule Leman'ın pervâz ettiği tabakaları, tabakât-ı ulviye-i edebiyeyi, şiirlerinde gösterdiği safahât-i rakîka-i bedîayı biz henüz uzaktan seyrediyoruz. Ah! Oraya, o mevki-i kemâle vusul-i nuhbe-i âmâldir. Fakat müteassir bazen melûn bulutların bâlâ-yı serimizde uçuştüğünü nasıl lezzetle temâşâ ediyorsak aynı hazla o şiirleri okuruz. Aynı rikkatle o tabîyeti temâşâ ediyoruz, aynı hayretle havârik-ı nazmiyesini görüyoruz... Efsûs, ona yetişmek muhâl. Fıkr-i kâsırânemce merhûme-i Makbule'nin hep hiss-i nisâiyeyi teşrîh eden bir beytine bin (Ûdî) fedadır. Ben Leman'ın eşâr-ı ber-güzîdesini o derece hiss-i meshûri-i tahayyürle okurum. Onlar benim nedîme-i kalbimdir, enîs-i rûhumdur. Çünkü ulvîdir, samimidir, tabîidir. Bilmem nasıl tavsîf edeyim, çünkü... Çünkü kadın, kalbidir. Her türlü safâhat tesiriyle, nezâket hayaliyle, rikkat hissiyle, nezâhet üslûbuyla kadın kalbidir. O kalbin pek doğru, pek samimi bir aks-i sadâsıdır.

Aks-i sadâ... Nigâr Hanımefendi'nin son eserine vermiş oldukları nâm-ı manîdâr “Nigâr” unvân-ı mübeccelinin yâd edilmesi eserin mükemmeliyetine delildir. Bu nâm-ı mefharet sâhibesinin bize yâdigâr ettiği âsâr-ı kalemiye ne kadar kıymettâr... ne kadar cevherdârdır.

Kadınlarımız içinde vukuf-ı malûmât cihetiyle en mühim bir mevki işgal eden Nigâr Hanımefendi bu son eserini de kütüphane-i irfâna ihdâ ediyor. Okudum, zevk-i amîk ile okudum. Hatta Safahât-ı İntikâd serlevhası altında yazmaya başladığım birtakım makale-i âcizâne bunun neticesidir. Bu sebeple “Aks-i Sadâ-yı Kalbimin” “Ma'kes-i Hayâl” i kadar kıymettâr olmasa bile yine bir mevki-i ihtirâmda bulunduracağım, her vakit bir hazz-ı daimî ile okuyacağım.. Çünkü bana yazı yazdırmaya sebep odur. İşte o bunun için nazarımda bir derece daha kıymettârdır.

Safahât-ı intikâda başlamazdan mukaddem bir şeyden, mühim, gayr-i kâbil-i itiraz bir şeyden bahsetmek isterim... Taklit... Kadınlarımız yazılarında ricâlî taklit ediyorlar, taklide uzanıyorlar. Niçin kadın kalemleri âsâr-ı ricâlin mukalledi olsun. Niçin o ağır terkîbât,uzun, mukayyed cümleler kadın kalbinin tercümânı bulunsun.

Hakku'l-insâf söyleyelim, itiraf edelim... Yazılarımızda bûy-ı racûliyet kokuyor... Kullandığımız üslûb o, sarf ettiğimiz nikât-ı edebiye aynı, şerh etmek istediğimiz tahassusât erkek duygusu... Bunun hassâsiyet-i nisâiyesi nerede, kasınlara

hâs olan nezâhet-i hayaliyesi nerede. Kaba bir taklit; o hâlde kadınlarımıza bundan bir hisse-i şeref neden?

Birçok defalar düşünürüm; hayalimde kadınların asabiyeti gibi buhranlı, nezâketi gibi rakîk, safveti gibi ceyyid, letâfeti gibi sade, mahrumiyeti gibi emel-pîrâ, mestûriyeti gibi nîm-küşâde, taklitten azâde bir üslûp arar bulurum. Ah! O hayalimde tecsîm ettiğim üslûb-ı nisâiyeyi kaleme râm etsem, onu şu siyah mürekkeple bir kisve-i rengîne bürünmüş görsem o zaman takdir edersiniz, anlarsınız. Kadın hissi, kadın kalemi başkadır. Onda erkeklik râyihası iştîmâm edilmez. “Heliyutrub” râyihası gibi esîre yayıldıkça rikkat, nezâket hâsıl eden kokular vardır ya?

Kadın eserleri de bu revâyih-i hafîfe gibi okundukça ruhu acı, bir hazz-ı amîk uyandıran zarâfeti, samimiyeti, sade-gûy-ı terkîbi hâiz olmalıdır.

Levha-i hayalde bir nâzenîn-i emel gibi kâh yaklaşmalı, yaklaşmalı o derecede ki el ile tutulabilecek bir nokta-i garîbeye gelmeli, fakat onu yed-i tashîre geçirmek istedikçe vahşi bir gazâl gibi kaçıp uzaklaşmalı, kâh mutî‘ bir tarz-ı beyân lâzım.

Kadınlarımızın kullandığı üslûbu neye teşbih ederim, bilir misiniz, melîh bir duhtere erkek esvâbı giydiriniz, ona yapma bıyıklar, eğreti sakallar takınız, karşınızda ne görürsünüz? İşte hanımefendilerimizin üslûb-ı tahrîri... Bu küreyveden ne Fatma Aliye Hanımefendi Hazretleri kurtulmuştur ve ne Nigâr Hanımefendi... Yalnız Makbule Leman, rikkat-i hisse, vüsat-i nazara hâs bir üslûb, bir üslûb-ı hazîn ortaya koydu... Biz onu takip etmiyoruz. Çünkü edemiyoruz. Asıl başka, taklit başkadır. İbdâ‘, bir hârîka-i hilkattir; taklit bir eser-i sanattır...

Emine Semiye Hanımefendi, bunu maa’l-iftihâr ile söylerim, üslûb-ı ricâlîden, mukallitlikten günden güne uzaklaşıyor. Bizim rikkat-i hayalimize, nezâket-i hâlimize muvafık bir tarz-ı beyân arıyorlar. Âsâr-ı münteşîre-i edîbânelerinde görülüyor. Tahayyülât-ı esîriyesi arasında bir nokta, bir merkez-i kemâl taharrî ediyorlar... Ümitvârım, eminim, kadınlarımız üslûb-ı hâssı Emine Semiye’nin kaleminde bulabileceklerdir. İşte Nigâr Hanımefendinin “Aks-i Sadâsı” âcizânelerini bu nokta-i nazardan tenkîde sevk etti. Muvaffakiyet-i edîbânelerini tebrik vazife-i zimmettir. Cesaretim samimiyet-i fikrime bağışlanır zannederim.

27 Temmuz sene 315, Nişantaşı

Söz Sanatı

ŞİİRDE SANAT-I MUKÂBELE

Şiir tercümân-ı ihsâs-ı fıtrattır; şiirde sanat hakikat-ı zevk-bahş-ı tabiat olur. Türlü mehâsin icât eder, türlü mezâmîn ibdâ‘ eder; şu kadar ki mahsul-i cebr ve tazyîk olmasın. Nazmı arzu-yı sanatla fikri ve sözü mengeneğe vermiş veya sözü işkenceye uğartmış bulunmasın.

Mesela sanat-ı mukâbele ile müzeyyen olan eserler arasında ne kadar hoşları vardır. O sayede sözü hem müfid, hem mücez olur. Ezdâd-ı zikr ve îrâd sayesinde mazmun ve manâ için suhûlet-i fehm husûl bulur.

Öyledir: Hakâik-ı eşya ezdâdını zikretmekle revnümâ olur.

“E’l-eşyau tenkeşifu bi-ezdâdihâ ” denilmiş hatta nazm-ı hakem-gûy-ı bî-nazîr mütenebbî-i şehîr

“Ve bizıddıhi tebeyyünü’l-eşya” mısra-ı bercestesini bir kasidesinde îrâd etmiştir.

Üstâd-ı şuarâ şu mısraıyla nâmını yâd ettirdi, bu cihetle sanat-ı mukâbele için ilk misal metin Elmalılı’nın âsârından iktitâf ve iktibâs iktizâ etti.

Cenâb-ı mütenebbî şöyle demiştir:

ازورهم وسواد الليل بشغلى
وأثنى وبياض الصبح بغرىنى

Acep şöyle tercüme edersek takbîh olunur muyuz?

Zâir-i yârân olursam zulmet-i şebtir şefî‘

İnsirâfimde beni nur-ı sabah iğrâ eder.

Bu beyt-i âl Hamdân Sayf e'l-Devle'ye darılıp da Msır'a gittiği sırada söylediği eşârdandır, Emir Kâfûr İhşîdî'yi medh u senâ yolunda üç yüz kırk altı sâlında nazmeylediği kasidenin beyânâtındandır.

Ebu'l-Melik Kâfûr bin Abdullah e'l-Ihşîdî tarafından iştirâ ve terbiye edilmiş bir köledir; hayli zaman mâlikine hizmet etmiş ve tedbîr-i umûrda mahâret göstermiştir.

Ebu Bekir'in üç yüz otuz dört sâlına müsâdif olan irtihâli üzerine cân-nişîn-i peder olan "Ebu'l-Kâsım Üñûcûr" dahi Kâfûr'ı maiyyetinde alıkoymuş ve kendisine vekil-i matlûb tayin eylemiştir.

"Üñûcûr"un vefatıyla üç yüz kırk dokuzda makam-ı emârete geçen biraderi "Ebu'l- Hasan Ali" mûmâileyhi bırakmamış ve artık Kâfûr büsbütün müteneffiz olmuştur, hatta bir sene sonra "Ali" dahi irtihâl edince "Kâfûr" inân-ı emâreti doğrudan doğruya ele almıştır.

Kâfûr'un tarih-i vilâdeti bi't-tabî malûm değilse üç yüz elli altı sâlında ve tahminen altmış beş, yetmiş yaşlarında vefat eylediği mazbûttur.

Beytte beş tekâbül mevcut. Azîmet ve ziyaretle âşinâ ve insirâf – sevda ile beyaz- leyl ile sabah- muâvenet ve şefâatle iğrâ ve tehyîc- lî ile bî deki lâm ve bâ- çünkü bu harfler zıt addolunur.

Beyt-i mütenebbî için tercüme yolundaki nazım dahi gayr-i kâfi addolunamaz ise de şu veçhile izâh da faideden hâlî kalmaz sanırım.

Onları, yahut cânânımı ve hûyişânını ziyaret ederim, zılâm-ı leyl bana muîn ve yâver olur. Rukabâ ve ağyârdan beni gizler, himâye eder, semt-i dildârdan insirâf ve avdet ederim. Ol zamanda beyaz sabah beni iğrâ eder, heyecana düşürür.

Üdebâ-yı selef "Mütenebbî"nin beytini sanat-ı mukâbeleyi ihtivâ eden eşârın en güzîdesi olmak üzere beyân ettikleri gibi "Tuğrâyî" nin şu beytini dahi ona nazîr-i bî-nazîr addetmişlerdir.

حلو القاعة مرالجد قدمن جت
بشدة الناس رقة الغزل

Bu beyit devlet-i Selçukiye'nin eâzımından mehâsin-i ahlâkî fezâil-i irfân ile te'bîd eden efâhiminden müeyyedü'd-din Hüseyin Tuğrâyî merhumun câmi-i mevâiz ve hakem bulunan "Lâmiyetü'l-Acem" unvanlı kaside-i ferîde-i şehîresindendir.

Bu kaside halîfe-i bî mir İmam Ömer radiyallâhu anih Hazretlerinin "İlm evlâd kim Lâmiyetü'l Arab feinnehâ ta'lemhüm mekârimü'l-ahlâk" fermanıyla uluvv-i i kadr ve menziletini i'lâm ve ilân buyurduğu Lamiyetü'l Arab kasidesine mutâbakatı cihetiyle pek ziyade iştihâr etmiştir, Arabî ve Osmanî şerh ve tercümeleri intişâr eylemiştir. Erbâb-ı edeb ve Lâmiyetü'l-Arab için de şurûh-i mergûbe vücûda getirmiştir. Arzu-yı taallüm, hâhiş-i hizmet sevkiyle vassâfta bir şerh ve tercümesini vücûda getirdiğinden neşri tasmîm edilmiştir.

Ebisat muâvenetiyle medlûl beyit şöyle olur:

Hoş gülenin, latîfe-perdâzlığın hulv ve lezzetini; ced ve ikdâm ve ceh ve ihtimâmın ta'b ve merâretini refîk-i memdûh hâiz olup ülfet ve muvânesette nezâket ve rikkat, şecâatte celâdet ve şiddet kendisinde mümtezicidir.

İşte burada: Hulv ile mer- fekâhet ile ced- şiddet ile rikkat- yeis ile gazel tekâbül etmiştir.

Kadı "Ercânî" nin bu kıtası da sanat-ı mukâbele-i hâiz eşâra numûne gösterilmiştir.

أبى أنا والتمنى حبيبى
حتى برغمى سلوت عنه
ابيض ذاك السواد منى
واسود ذاك الياض منه

“Ben başlattım, mahbubum da bana rağmen saklandı; ben de artık kendisinden vazgeçtim.”

“Benim yüzümün karalığı gayet beyaza münkalib oldu; onun yüzünün aklığı ise karalığa tebeddül etti.”

Gerçi bunda esved, ebyaza sevâd beyaza mukâbil düşmüş. Ancak manâ cihetiyle mukârenetten ziyade mutâbakat bulunmasına binâen tekâbül birden ibaret kalmıştır.

Fakat şu beyitteki mukâbele şâyân-ı takdîrdir.

Ve'l-kudûm ale'l-kerîm tereccî-i meberrete

Hayr-ı mine'l-makâm ale'l-leîm tahaşşî-i maarrete

Fi'l-hakîka kudûm ile makam- kerîm ile leîm- tereccî ile tahaşşî- müberret ile muarret mukâbildir.

“Lütfu ve inâyeti memûl olan kerîmin nezdine gitmek mezerratından korkulan leîm ile birlikte oturmaktan hayırlıdır” mazmûnundan olup bu cihetle de şâyân-ı sitayıştır.

Garsüddin nâmında bir edîbin îrâd olunan şu beyti beş mukâbili tazammun etmekle beraber medlûlen dahi şekvâ yollu olmaktan başka mahzuru yoktur.

Ale'r-re's abd-i zeyn azîzine

Ale'r-racul har kayd-i zıll pîşine

Abdin başında 'az ve iclâl zinet var, sarık ayağında kayd-ı zill ve melâl-i şebn-âver olur.

Bunda: Re's ile racul- abd ile serbâzânın- 'az ile zıll- zînet ile şebn mukâbil oldukları âşikârdır.

Şerâfeddin müstevfâ nâmında bir lebîbin şu beyti evvelki beyti tasdîken inşâd edildiği dermiyân olunur.

Teserri leimân mükerreremât-ı taazzüze / Ve tekbâ kerîman hâdisât-ı teshîne

“Mükerreremât ve muvaffâkıyât-ı leîmi izâz ile güldürür, sevindir, hâdisât-ı zâiyât-ı kerîmi tehyîn ve tahkîr ile ağlatır yerindirir”.

İşte bunda dahi server ile bana- leîm ile kerîm- mükerreremât ile hâdisât- 'az ile hûn bulunmakla dört mukâbil düşmüştür.

Mazmûn ve manâ cihetiyle evvelkinden daha zengin olduğu muhtâc-ı izâh değildir.

Kütb-i muhâzarât ve hikâyâtta çok kere nâmı geçen “Sirâc-ı Verrâk”tan şöyle nakledilmiş:

Bir gün cenâb-ı verrâk yanında Cemâleddin Ebu'l-Hüseyn nâmında bir zât bulunduğu hâlde seyre çıkmışlar; refâkatlerinde bir de neyzen bulunmuş. Hoş manzar bir mahalde oturmuşlar. Havanın manzaranın letâfeti, nâzenin taganniyâtındaki tarab ve şetâret kendilerine ilkâ-yı zevk ve lezzet ederken bir râhib-i edîb yanlarına gelmiş. Bunun letâfet ve zarâfeti büsbütün safâlarını eritirmiş, ne faydası var ki râhib hoş-sohbetin mensup olduğu civardaki deyrin ruhbânı deyre celbeylemeleri üzerine ayırmış, neyzen de savuşmuş, bunun üzerine verrâk:

Fi fehînâ lem yef' u't-tâir

Cemâleddin dahi:

Lâ râhibü'd-deyr ve le'z-zâmer

demiş ona mukâbeleten verrâk:

Ve'l-kalbü fi eserihümâ hâim

demekle refiki

Ve'l-aklû min ecelihümâ hâir

mısrasıyla mukâbele etmiş ve sirâc-ı verrâk

Fe sa'dinâ leyse lehu evvel

deyip Cemâleddin dahi

Ve tahsinâ leyse lehu âhir

kelâmıyla temîm-i muhâvere eylemiştir.

İşte bunlarda dahi: Kalb ile akıl- hâim ile hâir- mukâbil düşmüşlerdir.

Sanat-ı mukâbele için eşâr-ı Arabdan daha nice numuneler irâe ve beyân edilebilir, ancak etnâbdan tevekkî güzel olur.

Şurasını arz etmeden geçmek revâ değildir. Îrâd ettiğimiz misâller içinde ile mütebennâ Tuğrâyî'ye ait şeref-i rüchân ayân olduğu dahi dermiyân edilse sezâdır.

Daha nice misâl îrâdı muhâl değilse de şu üçüne nazîre veya garîb bulunmayacağını ifade pek de mübalağaya mahmul olmamalıdır.

(Muhibbizâde Vassâf, N.44, 28 Ağustos 1313, s.521-523)

Mizahî Fıkra

LETÂİF

Kimyager

Almanyalı bir kimyager, papa onuncu Leon nâmına bir kitap telif etmiş ve bu kitapta altının ne suretle yapılabileceğine vâkıf olduğundan bahis ile câbecâ temedduh ve tefâhüre kıyâm eylemiş idi. Kıymettâr bir hediye ele geçirmek emeliyle kitabını papa hazretlerine takdim etti. Buna mukâbil papa hazretleri de kimyagere büyük ve bomboş bir kese ihdâ etmiş ve bu keseyi teslim memur olan zât vâsıtasıyla şu teblîgâtta bulunmuştur:

Demek ki altın nasıl yapılabileceğini biliyor, şu hâlde yapacağı altınları vaz' edecek bir kaptan başka bir şeye ihtiyacı olamayacağı derkârdır.

Bir Şair

Laklaka-i perdâz bir şair tanzîm eylediği eşârı nezdinde bulunan zâta okumaya başlayıp hayli kafa ağrıttıktan sonra aralarında şu muhâvere cereyân etmiştir:

Şair- Okuduğum eşârdan hangileri daha güzel olmuş?

Müstemi' - Bence en güzel şiirleriniz okumadıklarınızdır, çünkü henüz onlar başımı ağrıtmamıştır.

Asker Olmak İsteyen Bir Köylü

Bir gün köylünün biri zâbıt huzuruna çıkıp silk-i askeriye kabul edilmesini rica eder. Zâbıt kendinde bir silah taşımak kudret ve istidâdını hissedip etmediğini köylüden sual edince bu suali nefsi için fevkalâde bir hakaret addedercesine izhâr-ı tahavvür ederek der ki:

-Efendi, ne söylüyorsunuz!... Ben öyle tek bir tüfeği değil bir düzinesini birden taşıyabilirim.

Bir Fikir

Erbâb-ı heyetten bir ahnım zevcinin cenaze cenaze alayını görünce haykırarak demiş ki:

-Ah! Zavallı zevcim bu türlü merasimi ne kadar severdi. Şimdi bu alayı görmüş olsa ne kadar mahzûz olurdu!

Haysiyet, Kemmiyet

Bir marki sarrafa karşı mağrûrâne bir tavrıyla

-Bilmeniz lâzım gelir ki, ben sahib-i haysiyet bir adamım.

Deyince sarraf da şu veçhile mukâbeledede bulunmuştur:

-Siz sahib-i haysiyet bir adam iseniz ben de kemmiyet-şinâs bir adamım.

Vefa-perver Bir Zevç

Bir adam vefatından beş saat sonra zevcesini hemen defnettirmeye kalkışmıştı. O sırada hemen bir adam zuhûr edip bu bâbta isti'câl etmek muvâfık-ı hikmet olamayacağını, marazı icabınca bu hâlin baygınlık eseri olabileceğini ifade edince zevc telaş ile demiş ki:

-Siz hemen benim dediğimi yapınız. Ölümün şu derecesi onun için kâfîdir.
(İmzasız, Ek.64, 19 Şubat 313, s.235)

Eğitim, Çocuk Eğitimi

İLM-İ AHLÂK NOKTA-İ NAZARINDA TERBİYE-İ ETFÂL

Etfâlin terbiye-i maneviyeleri ilm-i ahlâk-ı ameliyenin bir kısım esasını teşkil eder. Mamafih bu mesele-i mühimme tâlihe terk olunmuştur. Çocuklarımızın

iktisâb ettikleri terbiye, yaşadıkları hâl içinde kazandıkları itiyâdâtı yavaş yavaş kendilerine ahlâk edinmelerinden ibarettir.

Hele şurası şâyân-ı teessüftür ki çocuklarımıza ahlâk hakkında hiçbir şey öğretilmiyor. Hatta bu husustaki tesâmüh o dereceye vardırılıyor ki sanki evlatlarımızın ana baba olmaları istisnâ addedilecek mertebede nâdir addolunur.

Bu tesâmühten şu netice-i seyyie husûle geliyor ki gençlerimiz evlenince vücuta getirecekleri evladı ne suretle terbiye edecekleri hakkında hiçbir fikirleri bulunmuyor, evlat sahibi olunca hatta pek fena bir usûl olduğunu katiyen bildikleri hâlde yine kendileri hakkında istimâl edilmiş olan o mahûd usûl-i terbiyeyi tatbîk ediyorlar.

Pek berbat, pek münasebetsiz olan bu usûl-i terbiye güzelce mülâhaza, muhâkeme edilmiş hiçbir esas üzerine mebnî değildir. Bazı ana baba evlatlarını şımarık büyütürler. Bazıları da bilakis hırpalar? Çünkü birincilerde hiss-i übüvvet hadden füzûn, ikincilerde hemen de külliyyen madûmdur. Şu kadar ki hiçbiri bu muâmeleyi bir muhâkemeye, bir mülâhazaya bina ederek yapmaz, içlerinden ne doğarsa ona tabiyyet ederler.

Bazen pek halîm, bazen pek şedîd tabiatta bulunanlar yani sinirleri hasta, kolaylıkla kâbil-i tehyîc olanlar vakit olur ki ciğerpârelerine büyük bir şefkat gösterirler. Vakit de olur ki ölseler olmaz. Düşünülsün ki ikide birde bu derece muhâlîf muamelelere maruz kalan bir çocuk nasıl bir hatt-ı hareket ittihâz edeceğini şaşırıp kalmaz da ne yapar? Birçok ailelerde husûsiyle şehirli olmayanlarda çocukların vâsıtâ-i terbiyesi değnek ile kötüğe hasredilmiştir; çünkü bu aile babaları hiddetlerini yenmeğe alışmamışlardır. Cehl u nâdânîleri bu muâmeledeki mahzûrları idrâke mâni olur.

Mahazâ bu usûl-i terbiye ne derece sekâmetli, ne mertebe mahzûrludur!

Bu usûl-i terbiyenin en birinci mahzuru mücâzât-ı bedeniyenin haddi muayyen olmayıp ale'l-ekser sudûr eden hata ile değil te'dîb edenin kuvveti ve o andaki hiddetinin derecesiyle mütenâsibtir. mürebbî, muhtînin hatasındaki fenalık veya tehlikeden ziyade emrine adem-i itâati nazar-ı itibara aldığından muâmelesi te'dîbten ziyade nevummâ intikâm olmuş olur.

Bu hâlde cezanın husûle getireceği netice çocukta nedâmetten ziyade hiddet hissini uyandırmış olur. İşte icrâ-yı mücâzât husûsunda bu usûl ittihâz edilince husûle gelecek aksü'l-amel her hâlde bundan ibarettir. Bu cihet birçok muharrirler tarafından birçok defalar, birçok cerîde ve risâleler ile neşr ve ihtâr olunmuş olduğu hâlde yine kabul-ı umûmîye mazhar olamamıştır. Fakat düşünmelidir ki böyle bir muâmele tahtında bulunan çocuk yediği dayakların ileride kendi hakkında hayırlı olacağını değil çektiği acıyı düşünür.

Mücâzât bu surette icrâ edilir. Bi't-tabi iyilikten ziyade fenalığı mûcib olur. Darb ile te'dîb madrûbu işlediği kabâhate nedâmet ettirecek yere dârib hakkında hiddete sevk eder; eğer bu muâmele-i darbiye birkaç kere daha tekrar ederse tabî hiddet de tekrar ede ede buğz ve adâvete tahavvül eyler. Ve nihayetü'l-emr te'dîb edenin te'dîb edilen nazarındaki mertebesi kendisinden daha âciz bir şahsı darb ile kuvvetini sû-i istimâl eden bir mahlûk-ı kavî derekesine tenezzül eder. Bir kere bu his çocuğun gönlünde yer tutunca artık ondan o sû-i muâmelenin devamıyla artıcı bir haşyet ve kendinden başka bir şey beklememek icap edeceği emr-i âşikârdır.

Bu surette büyütülen bir çocuk tabîdir ki eline geçecek ilk fırsatta yakasını mürebbînin elinden sıyırmaya çalışacak ve ondan sonra kâffe-i efâl ve amâlinde aldığı terbiyenin kendisinde hâsıl ettiği âsâr-ı muzırdayı irâe ve ibrâz edecektir. Yine bu sû-i terbiye sebebiyle der ki ebeveynin gönlünü almak, hatırını hoş etmek gibi nükteleri mülâhaza edemeyerek nankör olacaktır.

Terbiye-i etfâlde şu muhâzırını tadâd ettiğimiz usûl gibi baba ile oğlu yekdiğerine hasm edecek yegâne usûl varsa o da mücâzâtı bizzat icra etmeyerek cezayı bilhassa kabâhatin netâyicinden husûle gelmeye bırakmaktır. Hiç şüphe etmemelidir ki çocuklar da büyükler gibi elem çekmekten, keder görmekten çekinirler. Fena olduğunu evvelce lâıykıyla kestirebilseler hiçbir fenalığı yapamazlar. Avrupa'da cinayetin kesreti polisin adem-i kifâyesine atfolunamaz, sebab-i hakikî işrettir, ispito istimâlini itiyâd edinmenin husûle getirdiği netâyic-i elemiye mesela bir tabanca darbesi gibi birdenbire görülse hiçkimse mübtelâ-yı işret olmaz binâenaleyh sinirlerini, beynini perişan ederek cinnete cinayete dûçâr olmazdı. Nitekim hiçkimse ondan dışarı çıkmak için pencereden kendini atmaz, çünkü bu hâlde kafası dağılacağını pekâlâ bilir.

İşte çocukların terbiye-i manevîyesinde bu kaziye esas olmalıdır. Bir çocuğa parmağını mumun alevine yaklaştırmaması edildikte ısrar edip uzatırsa parmağı yanar ve bu hareketine ne kadar devam ederse yanık o kadar defa tekrar eyler. Fakat bunda çocuk iki mühim şey öğrenir; birincisi validesinin ihtârâtı kendisini bir acıdan esirgemek için olduğunu idrâktir ki bu anlayış çocuğun annesine olan muhabbetini artırır; ikincisi de validesinin daha evvelden muma dokunursa eli yanacağını bildiğini iz'ândır ki bu sayede de bir başka defa validesinin ihtârâtına itimâd eder.

Çocuk bu suretle kendi kendine bir tecrübe-i hakîkiye edilir ki hiçbir ceza bunun yerini tutamaz, en ciddi bir ders olan bu tecrübe bir de çocuğun nazarında nüssâh-ı pederâne ve mâderânenin kadrini büyültür. Bu netâyicin husûlüne bir dereceye kadar muâvenet etmek de ebeveyn için câizdir. Fakat şu şart ile ki çocuğun bundan zerre kadar haberi olammalıdır; zira o hâlde her şey alt üst olur. Hatta bu husustaki tehlike o kadar büyüktür ki en iyisi çocuğun işlediği işin vereceği netice-i müessifenin husûle gelmesine zerre kadar muâvenet etmemelidir. Çocuk bir kere yaptığı işin fena netice vermesine ebeveynin çalıştıklarını hissederse o vakit o kabâhatin netice-i müessifenin zuhûruyla meydana gelecek olan ceza ahlâk nokta-i nazarından onca tesirini zâyî eder; çocuk artık ebeveynin kendi efâli fena neticeler versin diye çalıştıklarına kanâat getirir, bu kanâat de hiss-i intikamı uyandırır.

(Mustafa Hayrullah, N.20, 13 Mart 1313, s.234-235)

Ahlâk

TERBİYE-İ FİKRİYE

İnsâniyetin hayat-ı manevîsi mekârim-i ahlâk ise medâr-ı feyz ve kemâli de terbiye-i fikriyedir.

Vâkıa insanda olan hâssa-i istidâd terbiye-i fitriyeden ibaret bir mürebbî addolunur! Fakat asıl maksat mürebbîde değil terbiye-girdenin kabiliyet-i fikriyesindedir. Bu cihetle fitrat-ı beşeriyede olan istidâdın ale'l-ıtlâk mekâim-i insâniyete numune-i imtisâl olamadığını ahlâk mürebbîleri isbat eylemişler.

Terbiye-i fikriyenin kâbiliyet-i fitriyeden ibaret bir istidâd-ı tabîi olduğunu kim inkâr edebilir? Bir mürebbînin terbiyesi ile perver şeyâb olan iki tıfl-ı tev’emin bile aynı terbiye-i fikriyeyi hâiz olamadığını her gün –hem de kemâl-i hayretle- görmüyor muyuz?!

Bu meseleyi esrâr-ı hilkat nokta-i nazarından tatkîk eden hükemâ-yı ahlâkiyyûnun hulasâ-i tedkîkâtını pîş-i nazar-ı ibrete alırsak mevzûbahsimiz olan şu kaziye-i mühimmenin kıyâs-ı sahîhi bi’t-tabi kendi kendine tayin eder.

Suret-i beşer ki muhtelif olarak yaratılmıştır! Sîretlerin muvâfık bulunması nasıl kâbil olabilir?!

O hâlde terbiye-i fikriyenin “insanı müstaid olduğu dereceye sevk etmekten ibaret bir kuvve-i fitriye” olduğunu hikmetten itiraz edilmemek iktizâ eder.

Madeniyâta bile herbir cismin kendine mahsus bir cevheri vardır. Terakkiyât-ı maddiye itibarıyla hepsi madendir! Lâkin altun cevheri başkadır kurşun terkîbi de başka!...

Demek oluyor ki insanların cevher-i zâtiyeleri de hilkatindeki terbiye-i fikriyesine göre kıymet ve itibarı hâiz olduğuna şüphe edilmemelidir.

Şairin biri

Halkın istidâdına vâbestedir âsâr-ı feyzi

Ebr-i nisandan sadef dürdâne, ef’i sem kapar!

beytiyle istidâd-ı beşerin mâhiyetini ne güzel tasvir etmiştir!..

Terbiyenin cevheri fikirde mahfûz olduğu gibi insanların mâhiyetleri de fitratındaki cevherde merkûzdur...

Şu hakîkate nazaran ebnâ-yı beşerde hükümfermâ olan istidâd-ı fikriyeye mürebbî-i mücebber diyelim de insanlığı tabiata mahkûm birmahlukfarz edelim!!

Evet! O mürebbî-i fitratın taht-ı terbiyesinde bulunduğumuz bedîhîdir. Lâkin bizim maksadımız istidâd-ı fikrîde olan kâbiliyet-i ıslâhiyeyi bir dereceye kadar izâh ile efkârımızı tenvîr edebilecek hakâik-i beyândan ibaret olduğuna göre bu meselede biraz müsâdeme-i fikre muhtaç olmaklığımız zaruridir.

Hilkat-i beşeriyede bir istidâd-ı tabîi mevcuttur. Ancak o istidâdın terkîbâtı tahlîl edilmeyince hulâsa-i cevherin neden ibaret olduğu anlaşılamaz! Bu tahlîl ise mutlaka tahsîl-i ulûm, tezhîb-i ahlâk ile kâbil olabilir.. Terbiye-i ilmiye insanın ibret-i nazariyesi olduğu haysiyetle kemâlât-ı insaniye mutlaka o mürebbî-i ilm ve irfâna vâbestedir.

Bir altının terkîbât-ı zâidesi tahlîl ile tathîr edilerek cevher-i asliyesi meydana çıktığı gibi fikr-i beşerin tasfiyesi de ilim ve kemâl vâsıtasıyla kâbil olabilir!

Terbiye-i fikriyenin en mutenâ mürebbîsi ailedir. İnsan tab‘en mensûb olduğu ailesinin mahsul-i beşeriyeti olduğu cihetle mutlaka vâlideynin vâris-i tabiatı, hissedâr-ı terbiyesi olur.

Vâkıa tahsîl ve terakkî sayesinde bir ümmî pederin evladı erbâb-ı faziletten olabilir! Lâkin hâl-i sabâvetindeki terbiyesiyle fitratındaki istidâd halelden masûn kalır mı? Fazilet-i ahkâm fitratı tagyîr edemez...

Bir çirkin çehre düz gönle melâhat kesbedemediği insan da terakkî ile tebdîl-i tabiat edemez. Fakat terbiye-i asliyesiyle kâbiliyet-i fitriyesi müsait ise vâsıl olacağı menzile-i kemâlde nihayet olamaz.

Su-i hâl insana fikr-i cahiliyetten gelir

Hiss-i ulvî, meyl-i süflî kabiliyetten gelir

(Selânikli Hilmi, N.3, 13 Mayıs 315, S.35)

Tarih

Türk Tarihi

SIRP SINDIĞI

Hicretin 766. senesi evâilinde idi ki devre-i teşekküllerinin henüz altmış yedinci fasl-ı baharında bulunan Osmanlılar, bir taraftan mehd-i zuhûrlarının etrafını cevelângâh-ı celâdet ittihaz ederek kılıçlarının her parladığı yeri birer sabah

mamuriyete tahvil etmiş, diğer taraftan her neferlerinin bir ordu değerinde olduğunu ebnâ-yı beşer son ahfâdına kadar bütün âlem-i insâniyete tanıtmak için kırk elli kişiye Avrupa'nın en mühim noktasına pââmâl-i satvetleri eyilip – barika-i celâdetleri gibi-günden güne miktar ve mâhiyetleri artan ordularıyla Balkanlar'ı aşmış bulunuyorlardı.

Vahdâniyet-i ilâhiyeyi rehber-i harekât eden, i'lâ-yı kelimetullâhı nuhbe-i âmâl tanıyan bu fırka-i nâciyenin hutuvât-ı istilâsı önünde birer birer sukût eden hükûmetler Osmanlıların bütün dünyayı meftûn-ı celâdetleri edecek süllem-i şân ve şerefe i'tilâlarını te'mîn eyleyen birer kademe teşkîl ediyorlardı.

Osmanlı kılıcının “Çepni” kalesi burcunda çıkan ilk müsâdemesinde çıkan şerâre-i muzafferiyet yarım asır sonra bir taraftan İstanbul surlarına, diğer taraftan ise Balkanlara aks ederek şebh-i cezîrenin müntehâ-yı hudûduna vâsıl olmuş bulunuyordu.

O derecede ki bu seyyâle-i celâdeti takîben ilerleyen akıncılar pîşgâh sularında iktihâm edecek bir mâni, istisâl olunacak bir hâil bulamamaya başladılar: Düşman ya fikr-i takip ile memleketini yaka yıka içerilere çekilmiş, yahut âvâze-i galibiyetlerinin aks-i tesiriyle medhûş olarak şehir kapılarında ser-bezmîn-i itâat olarak bu necip fırkanın vürûduna müntazir bulunmuş görünüyordu. Bu mebzul-i tevfikâta mazhar olan Osmanlı orduları rûy-ı mütâavat gösterenleri afv ve sıyânet, mukâvemet cüretinde bulunanlara irâe-i satvet ve mehâbet ede ede muttasıl ilerliyordu.

Devre-i teşekküllerinin henüz üçüncü padişahı zamanında bulunan bir hükûmette münâzaât-ı dâhiliye yerine bir ittihâd-ı cihângîrâne, zaaf ve fûtûr yerine savlei delîrâne gören Avrupa-i akvâm-ı Hristiyânesi hûrşîd-i İslâmiyetin birdenbire şarktan olanca şaşaasıyla tulû ederek müntehâ-yı mağribe doğru bir istidâd-ı cevelân göstermesini dehşetli yıldırımlar altında serseriyâne dolaşan bir vücut gibi titreye titreye görmeye başladılar. Bu neyyir-i nevzuhûrun garp ile ittihattan hâsıl olacak netâyic-i elîmeyi göz önüne getirdiler. Avrupa'ya istilâ etmekte bulunan bu emvâc-ı hidâyete hâil olmak fikirlerini beslemeye başladılar.

Bununla beraber Türklerin âvâze-i şân-ı kahramânâneleri, bir din altında bulunan bu koca heyeti birdenbire hareketten men' etti.

Osmanlıların teşkilât-ı askeriye, ıslâhât ve tanzîmât-ı dâhiliye ile olan iştigâllerini daire-i istilâlarının artık resîde-i kemâl olduğuna hükmedecek kadar eser-i belâhet gösterdiler.

Fakat, ne kadar yanlış ümid-i teselliyet-âmiz ile perverde-i gaflet olduklarını –bir sarsar-ı nâgehânî ile peydâ-yı şiddet eden temevvücât-ı ebhur gibi- yeniden hurûşa başlayan yeniçeri fırkaları anlatmaya başladı. En muktedir bildikleri şark imparatorluğunun, Osmanlı şemşîr-i celâdetinin daire-i istilâsını tahdîd ancak bir hücum-ı ciddi ile mümkün olabileceğini düşmanlara –beynlerindeki münâzaât-ı rûz-ı mürreye nazaran –memûl olunmaz bir cüret verdi. Bir ittifâk-ı umûmî ile hudûd-ı Osmaniye’ye doğru yürüdüler.

Türklerin Avrupa’da istikrar bulmalarındaki tevfikât-ı samedâniyeden bîhaber olan bu dehşetli hevâm-ı Avrupa’yı müstenîr-i celâdeti eden âftâb-ı Osmanî önüne bir perde-i târik çekebileceklerinden emin idiler.

Ehl-i salîbin efrâd-ı mürekkebesi zaten itikâdât-ı bâtıla ile perver-şeyâb olmuş bulunmalarıyla beraber kumandanlarının büyük büyük hânedânlara mensup olmaları fikr-i galebeyi zihinlerinde iyiden iyiye yerleştirmiş idi.

Hazret-i padişahın Anadolu umuruyla meşgul olarak Avrupa’da bulunmayışı, hudûd-ı Osmaniye’nin lâlâ Şahin Paşa kumandasındaki on bin neferden ibaret bir kuvve-i cüziye muhâfaza olunmakta bulunması salîbîlerin Edirne kurbuna kadar ilerlemelerine sebebiyet verdi.

Osmanlıların bidâyet-i zuhûrlarında tecellî eden harikalar kendilerinde fitrî olan hiss-i mekânî ve hamâseti pek güzel gösterir. Âlemde mertlik nâmına ne kadar hasâil-i mümtâze varsa cümlesinin bir yere gelmesiyle teşekkül etmiş denilebilecek bu millet-i necîbe istihfâf-ı a‘dâ, istihkâr-ı hayatta cihân-ı ademiyeti hayretlere düşürecek numûneler gösteriyordu. Onlar bütün dünyada bu hasâil ile tanınmış bulunuyorlardı.

Bununla beraber henüz hadd-i kemâlini bulamayan âlem-i Osmanî’ye karşı yuvarlanıp gelmekte olan bu tufan tehâhücüm-i hudûd kumandanını müşkil bir mevkide bırakıyordu. Maiyyet-i mevcutiyesinin ûlî’l-emre olan itaat-i cansipârânelerini bilmekle beraber hışma nispetle bir kısım kahramandan ibaret olan tevâbiyle tenkîl-i a‘dâda muvaffakiyetini eltâf-ı İlâhiyeden bekliyordu.

Def-i sâile şitâb etmek levâzımını tehyie etti, keyfiyeti de ale'l-acele veli-nimeti padişahına bildirdi.

Düşman, ümid-i galebenin îrâd ettiği bir rehâvet-i emelperverâne ile birkaç gün istirahatte bir mahzur görmemiş, ordugâhını nüşanüş-safa hâline getirmiş, her birinin vücutlarında âkıbet-i hâllerine işaret olarak kudretten nakşolunmuş zannedilecek bir renk-i hûnîn ile azimet-i kalbiyelerini mûcib olan salbîlerin ilkâ ettiği hiss-i gurur ile pür neşve bulunmuş idi ki düşmanın tahkîk-i ahvâli, istikşâf-ı mevkii için birkaç bin süvariden mürekkeb bir müfreze Hacı İlbey kumandasıyla Edirne'den hareket etti.

Bütün Türkler gibi vazifelerini îfâ uğrunda istirahatlerini değil, canlarını feda etmeyi en büyük bir lezzet sayan bu Osmnlı müfrezesi muhâlefet-i hava, münâat-i arazi gibi ilk adımlarından biri göregeldikleri meşâk-ı seferiyeyi düşünmeye bile tenezzül etmeyerek düşman ordugâhı kurbuna kadar gittiler.

Güya ruhânî bir hissin galebe-i tehâcümü ile bir yere gelen bu cüyûş-ı zılâletin etrafı inleyen ve lüle-i neşât ve sermestîsi Türk kumandanına bir fikr-i kahraman-pesendâne telkîn etti.

Vakit nısfu'l-leyl olduğu gibi sema muzlim bulutlarla mestûr idi. O azimetli dağlar, cesîm vadilerde muzafferiyet-i müstakbeleden emin olarak müstağrek-i zevk ve tarab olan salibîlerin âvâze-i sürûrundan başka hiçbir ses duyulmuyordu.

Biraz daha yaklaşıp düşman tahaşşüdğâhının o zamanlar mutâd olan tedâbîr-i ihtiyâdkârîden bile mahrum olduğunu gören “Hacı İl” fikrini tahdîş eden azm-ı kahramanânesini fiile getirmeyi katiyyen azmetti.

Gecenin sükût-ı sâtirânesi ortalığın hâl-i târikîsi arasında yalnız süvariler enzâr-ı şerer- nisârı görölüyordu. Müttefikler tesir-i hammâr ile müstağrek-i hâb bulunuyorlardı. Birkaç dakika sonra etrafına topladığı tevâbiine karşı müfreze kumandanı mehâbetli bir sadâ ile şu sözleri söylüyordu.:

Yeniçeriler!...

Bilirsiniz ki biz buraya düşmanın hâlini tahkîk için geldik, çarpışmaya memûr değiliz. Fakat çokluğuna güvenen düşman pek gâfil bulunuyor. Maksatımız kelimetullâhı i'lâ etmek, devletimizin şânını göklere yükseltmek değil midir?

Sizin er oğlu er olduğunuzu bildiğimden bütün dünyaya bütün dünyaya mucize derecesinde bir harika göstermenizi teklif ediyorum. Geri dönerek hasmın bu hâlini haber vermekten ise mızraklarımız ucunda düşman kumandanlarının başlarını getirmeyi sizden istiyorum. Allah daima muînimize. Peygamber hem bizim sahâbetimiz bulunur. Çünkü biz dine hizmet ediyoruz. Onlar çokluklarına mağrur oluyorlar. Padişahımız Anadolu’da bulunuyor. Silah arkadaşlarımız yetişinceye kadar düşmanı memleketimizde bulundurmaktan ise bu karanlık gecede şu şanlı meydanda ölmeyi daha âlî buluyorum.

Türk oğlu Türkler!..

Düşmanların memleketimize nasıl gireceğini bir kere göz önüne getiriniz. Tüyleriniz ürperir. Hayatın indinizde hiçbir ehemmiyeti olmadığını biliyorum. Onun için sizden bu dakika din yoluna ölmek gibi bir hizmet bekliyorum. Ta ki şehit babalarımızın mezarları üstüne düşman ayağı basmasın.

Haydi askerler! .. Kılıçlarınızı çekin!.. Mızraklarınızı düşmana doğru tevcîh edin!.. Ecdâdınızın yâdigârı olan seyf-i celâdetinizle düşman ordusuna yıldırımlar saçın!.. Bu kitle-i târik-i cehâleti atalarınızın ayakları altından çıkacak şerâir-i celâdetle dağıtın, mahvedin!..

Allah muînimiz, peygamber müzâhirimiz, padişah duâ-hânımızdır. Ölüm ne vakit olsa gelecektir. Arş-ı arslanlar ileri!...

Bir mahfaza-i besâletten çıkan bu cevâhir-i hamiyet civar dağlar tarafından aynı mehâbetle henüz tekrar ediliyordu ki ortalık müthiş bir tarraka-i kıyâmet-nümûn içinde kaldı:

Sağ elinde kılıcını, sol elinde kargısını tutarak altındaki hayvanın gecenin karanlığı arasında semayı örten sehâb-pârelerden yere düşmüş bir bârika-i tîz-i refâtâr zannedilecek bir süratle ilerlemesine rağmen mahmîz darbeleriyle mütevâlî şedîd teneffüslerle sabırsızlık alâimi gösteren, gözleri hûn-ı hamiyetle karışık envâr-ı mehâbetle ateş saçan kumandanlarını takip ederek ilerleyen bu müfreze pek az bir zaman sonra düşman kalbgâhında bulunuyordu. Bir taraftan salîb ordusunun bir tayf-ı müdhîşe tutulan biçareler gibi öteye baş vurmaları, diğer taraftan yeniçerilerin karanlık bir gecede muzlim bulutları yırtan birer şehâb-ı münevver gibi sağa sola kılıç sallayarak düşman ordugâhını dolaşmaları kalpleri titretecek, gözleri kapatacak bir

manzara teşkîl ediyordu. Denilebilirdi ki o saatte ya zemindeki levha-i ibret semaya aksetmiş veyahut kudret-i semadaki hâlin bir diğerini rûy-ı zeminde ibdâ etmek istemiş de şu sahne-i vegâ vücuda gelmiş:

Gökyüzünü örten, görünüşte imtidâd kuvvetlerine pâyan-ı tasavvur olunamayan bulutlar arasında kalmış küçük ise de etrafını muhît perde-i zulûmâtı târâc edecek bir kudrete mâlik bulunan kamer nasıl bir zaman-ı muvakkat için muhît sûtreyi şeb-fâm oluyorsa yine aynı saatte sahraları dolduran ve fakat bir darbe-i Osmanî ile nâbûd olmak istidâdını gösteren müttefikîn ortasında kılıç sallayan yeniçerilerin düşmanla muhât bulunmaları da belki daha muvakkat idi. Biri de bir yeniçeri neferi mukâvemet cüretinde bulunan bir çadır halkını atının ayakları altında çiğneterek yerlere seriyor. Ötede birkaç mücâhid-i İslâm toplanmaya çalışan bir düşman fırkasını baştanbaşa pââmâl-i kahr ediyor... Daha ötede fezâ-yı bî-intihâda serseriyâne dolaşan bir zâtü'z-zeneb gibi girîzgâhını nurlar içinde bırakan bir sipahi görülüyor, düşman, hımâr-ı celâdetin kelâl-i âverânesine inzimâm eden bu kirvedâr-ı kıyâmet-nümûndan büsbütün şaşırılmış olduğu hâlde yekdiğerini boğazlıyor... Tasvirinde en muktedir kalemlerin, tasavvurunda en vâsi hayallerin izhâr-ı acz edeceği bir hâlet-i hercümerci hüküm sürüyordu. Bu hâl çok devam etmedi. Yerlere serilen binlerce silah arkadaşlarının cesetlerini çiğneye çiğneye savâik-feşân Osmanlı kılıçları önünde kaçmaya çalışan düşman bakıyetü's-süyûfî Meriç'in zemzeme-i hurûşunu bir nağme-i teselliyetpeymâ zannettiler, ümid-i halâs ile âgûş-ı sıyânetine atıldılar. Zulmetler, meyûsiyetler içinde boğulup gittiler.

Osmanlı kahramanları önlerinde kendilerine takdîr-hân olan şehit babalarının hayallerinden başka bir şey göremeyince büyük mikyâsta bir insan sulhânesi denebilecek bir hâlet iktisâb eden ordugâhın ortasında toplandılar. Bu esnada kamer bulutları yırtarak ortalığı tenvîr ediyordu.

Son dakika hayatını ikmâl etmeye çalışanları hırıltıları, göğüslerindeki salîblerle hem-renk olan düşman vücutları, meydan-ı ma'rekenin hâl-i perîşânîsi, Türk süvarilerini –metânet-i kalbin son derecesine mâlik bulunmalarıyla beraber- tedhîş ediyordu.

Kalpleri, bu kadar hûn-ı insâniyetin arka edilmesinde olan mecburiyet-i vicdâniyeden gamgîn olduğu hâlde kumandanlarının emriyle ganimet-i cihâd olarak

değil nekdine-i hayatlarına bedel ele geçirdikleri bütün metrûkâtı istishâb ile ele geçirdiler.

Sırp Sındığı tarih-i Osmanî'de ehl-i salîb seferlerinin birincisini teşkîl ettiği için bidâyet-i hâlde mühim idi. Netice-i vakâda ise her iki taraf için de bir tesir-i fevkalâde hâsıl etti.

Osmanlılar bu neşve-i muzafferiyetle Macaristan'a kadar müstevlî oldu. Düşmanlar bu mülhimenin ilcâ-yı havfıyla Belgrat kapılarını kapamak külfetini ihtiyar etmediler.

(Hacı Hasan Beyzade Mehmed Halid, N.84, 16 Temmuz 1314, s.1003-1006)

Genel Tarih

EDVÂR-I MEDENİYET

İlk Akvâm-ı Medeniye'nin İtikâdât ve Ahlâkıyla Mekâtib ve Medârisin Zuhûr ve Tekâsürü

Birinci Bahis

Keşf-i Tarih

Bu kadar âsâr-ı hayret-bahşanın mehd-i zuhûru olup nokta-i müntehâsına vâsıl olduğumuz bu asır ki: - elekteik ve buhar asrı denmeye şayestedir- bütün itikâdâtımızı tebdîl ile birtakım efkâr-ı cedîde tevlîdine bâis olduğu gibi tarihin şuebât-ı muhtelifesinde nâgeh-zuhûr birçok keşfiyyâtın cilde-nümâ olmasına dahi sebep olmuştur.

Birkaç seneden beri medeniyetin âsâr-ı harikulâdesini pîş-i nazarında tecessüm ettirmek ve büyütmek arzusunda bulunan birtakım seyyâhîn arz-ı firâına ve Asya-yı kadîmin bilâd-ı atîkasında mevcut esrâr-âmîz harâbeleri ziyaretle beşeriyetin edvâr-ı evveliyesinin şevâhid-i yegânesi olan o azîm binaların mahûf enkâzını bir nazar-ı hayretle temâşâ ederek birçok âsâr-ı havârîka destres oluyor.

Hiç şüphe yoktur ki şuarâ-yı kadîmeden Humer'in inşâd ettiği eşârdan Nil sevâhilinde sema-yı mînâ-fâma kadar yükselen heramlar çehrelerinde ebedî bir

tebessüm arz eden isfenkasların inşasından evvel insan bir mâzî-i fesahat-âbâda mâlik idi.

Hiç şüphe yoktur ki şimdi bile –bütün akvâm-ı milelin kitaplarında zikir ve tekrar olduğu gibi- tekevvün-i âlem ile hilkat-i âdem bu âna değin beş, altı bin senelik bir zamanın mürur ettiğine kanâat ediliyor.

Hâlbuki ezmine-i tarihiyeden, şuarânın altın devrinden ve kütüb-i mukaddeseden evvel yüz bin seneden ziyade bir zaman mürur etmiştir ki: Bu zamanda insanlar bir hâl-i vahşet içinde imrâr-ı vakit etmişler: Vücutları her türlü kisveden arî olarak kemâl-i meşakkatle terakkiyât-ı müstakbelenin esmârını iktitâfa sa'y ve gayret etmişlerdir. Bu kadar sa'y ve gayretin husûl-i yaftâ olması için ise zihinlere hayret verecek derecede uzun bir zamanın mürur ettiği şüpheden vârestedir.

Edvâr-ı tarihiyeye nisbeten: Ezmine-i atîka muharrirlerinin yazmış oldukları –bir perde-i müphem arasında kalan- birçok ve rivâyetten başka bir şey nazara çarpmaz.

Demek oluyor ki: Birkaç bin senelik devirler bir leyl-i pür-zulmetin amâk-ı hafâsında gelip geçmişlerdir. Akvâm, bilâd, hükûmetler görülüyorsa da onlara dair de malûmât-ı kâfiyeye destres olunamadan bir lemha-i basar da nazardan ufûl ediyor. Bu zaman-ı kadîmin hercümercini görmek için Roma'nın, Yunanistan'ın âsârına mürâcaat icâp ediyor.

İşte eskiliğinden başka bir hasîsa-i zâtiyesi olmayan bu tevârih ve nakliyyât birçok seneler mürur ettikten sonra bugün bir nûr-ı hakikat gibi mütecellî olan fûnûn-ı cedîde bunların hakikatinden şüphe ederek tahkîk-i hakâyika mübâşeret etti ve netice-i tahkîkâtında tarihin birçok sahâifini setr eden o perde-i muzlimi ref' ederek hâl ve ahvâlinde bîgâne olduğumuz insân ile elsineyi ve o vaktin âlem-i medeniyetini inzâr-ı hayretimize arz etti.

Bu fen: Küre-i arzın a'mâk-ı hafâsından bize sanâyiin enkâzını, eslihasını, pek kadîm olan ecdâdımızın ikâmetgâhını nazarımız önünde cilve-nümâ ettiği gibi ilk yaşayan insanlardan biri kıtâatı, icbâr-ı cibâli ve bir mahallenin mecmû-ı hayvanât ve nebâtâtının müstehâselerini de elde ederek malûmât-ı nâresîdesini bir nûr-ı hakikat gibi bir meydan-ı vuzuha atarak yeniden bir şube-i malûmât çıkardı.

Fünûn-ı cedîdenin keşfettiği bu zamana “ezmine-i kablü’t-tevârih” denildi. Bu fenn-i medeniyetimizin esasını gösterdiği gibi gerek kütüb-i atıkamızın, gerek Tevrat’ın milel-i sâire ile Şark’ın Mısrîler, Âsûrîler, Fenikeliler, Babilliler... gibi akvâm-ı mütekaddimesi hakkında verdiği malûmâtın nevâkısını da ikmâl ederek tarihin en muzlim, en uzun a’sârını sâhha-i aleniyete vaz’ eyledi.

Bu fen, mûrhînin kesb-i itlâ’ edemediği hükûmetleri, en parlak mahâfil-i beşeriye, en şaşaalı şehirleri ve edvâr-ı mâzînin şevâhid-i atıkasını meydana çıkardığı gibi gözlerimizin önünde asırlardan beri birer sedîl-i zılâm-âver arasında bir tebessüm-i istifhahkârâne atfetmekle kalmış olan dudaklarını nîm açmış isfenkasları kendilerini inşâ eden insanların uzaktan amâk-ı cehâlet arasında bir aks-i sadâ gibi ihbâr eden heramları, ümem-i kadîme emvâtına mahsus zîr-i zeminde inşâ olunmuş lahitler, meğâreler, dikili taşlar, hakîkî ve hayret-bahşâ tarihi nakle vâsıta olmuştur.

(Nureddin Ramih, N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.8-9)

Coğrafya

BÜRKÂNLAR

Yanardağların sebab-i teşekkülü hakkında öteden beri birtakım fikirler, nazariyeler ortaya konmuştur. Erbâb-ı fenden bazıları tahtü’l-arz-ı mevcut olan mevadd-ı kubaritise, kükürt gibi kâbil-i iştigâl olan ecsâmın bir sebeple iştiâl edivermelerinden ileri geldiğini iddia etmişler. Bazıları da tahtü’l-arz deniz sularının bazı mevadd-ı iştiâliye tesadüfüyle bir seyyâle-i âteşîn husûle getirdiğini ileriye sürmüşler, bu iddialarını da bürkânların sevâhile garîb bulunduklarını irâe ile ispata çalışmışlardır. Fakat Asya’nın ortalarında ateşfeşân şâhikalara tesadüf edilmesi bu zannın butlânını meydana koymuştur.

Bugün kabul edilen fikir ise bürkânların kürenin merkez-i nârîsi ile irtibatta bulunmasıdır.

Fi’l-hakîka sath-ı razdan itibaren her otuz üç metre derinlikte harâret bir derece tezâyüd ediyor; böylelikle on beş fersah derinlikte şiddet-i harâret öyle bir

dereceye varıyor ki artık malum olan cisimlerden hiçbirisi bu harârete mukâvemet edemiyor, eriyip gidiyor. Ondan sonra bu muhtelif ecsâmdan çıkan gazlar kuvve-i tevettüriyesini artırıyor, kendi hâssalarınca yukarı çıkmak istiyor. Fakat ecsâm-ı mâya bunlar üzerine kuvvetli bir tazyîk icrâ ediyor. Rttıkça artan kuvve-i gaziye arzın o kısmını ihtizâza, tezelzüle getiriyor. Nihayet oralarda teşekkül eden fırçalardan, menfezlerden mevadd-ı müzâbe-i nâriye ile beraber sath-ı arza doğru suûd ederek böylece bir fetha-i Bürkânîden fıskırıp gidiyor.

Binâenaleyh volkanlar –bir hekimin dediği gibi –“nâr-ı merkezînin bir mecrâ-yı tabîîsi” oluyor.

Gazların bu kuvve-i indifâiyesinden nâşî Bürkânların çoğundan etrafına seng-pâreler, gubâlar, remâdlar dahi sorulur. Bunlar fethanın etrafına yığıla yığıla orada mahrûtî şeklinde bir tepe hâlini alır. Bu suretle fethadan derin bir çukur şekline girer. “Lâv” denilen mevadd-ı müzâbe-i nâriye bu fethadan dağın mâilelerini doğru erimiş erimiş kurşun gibi dökülür, bir müddet sonra soğur, tasallub eyler. İşte bu sebeple bunların hareketinde gittikçe bir batâet nümâyân olur, lâvlar büyük büyük kütleler şekline girerek yavaş yavaş mâileler üzerinden kaymağa başlar, o vakit husûle gelen manzara pek ürkünç, pek korkunçtur.

Böylece bir cebel-i âteş-feşânın üzerinde fetha-i Bürkânîyenin etrafında bir kuhsâr-pâre daha vücuda gelir. İşte elyevm sath-ı bahrden “17000” kadem irtifâında bulunan “Etna” yanardağının bu suretle yükseldiği iddia olunuyor. Nitekim bahr-i muhît-i kebîrde vâki “Moluk” cezâir-i müctemiasındaki “Ternad” ve “Tidor” Bürkânları da beş altı bin kadem irtifâında iki mahrut menâzır arz ederler.

Bazı Bürkânlar da vardır ki fethalarında lâv yerine hâmizîler, mühlik sular, çamurlar saçarlar. Bu kabîl volkanlardan biri “Teşcem” dir. 1817 senesinde vukû bulan indifââtında bunun fethasından seyl gibi hâmız-ı kibrît çıkmıştır. Cava’da kâin “Papandayan” Volkanı da “1772” senesinde indifaındaki kırk adet karyeyi su altında bırakmıştır. “Peru” daki yanardağlarına gelince: Bunlar da esnâ-yı indifâlarında çamurlu bir su neşrederler, bu suyun derûnunda dahi ale’l-ekser hurdebînî hayvanlar ve civar göllerde yaşayan balıklara müşâbih küçük küçük balıklar görülür.

Fethalardan mâillere doğru dökülüp orada tasallüp eden lâvlar mürur-ı zaman ile mâillerden ayrılırlar, dâmen-i cebele kadar sürüklenirler, giderler. Bu suretle

eskiyen lâvlar bulundukları araziye başka bir kuvvet, başka bir feyz ve hayat verirler. Bu sebeptendir ki cibâl-i âteş-feşânın dâmenleri ale'l-ekser gayet münbit, mahsûldâr olur. Nitekim dünyanın en meşhur bağları “Vezûv” bürkânının eteklerinde yetişir ve meşhur “Lakrima Kristi” şarabı bundan imâl edilir. Bu kabîlde olarak “Etna” yanardağının eteklerinde ve hatta yan taraflarında dahi en cesîm kestane ağaçlarına tesadûf olunur. Bu ağaçların birçoğu yüzlerce hayvanı gölgelendirecek kadar cesâmeti hâizdir. Gölgelelerinin dairen mâderen istîâb eylediği mahallin vüsatı 37 metre kutrına kadar varır.

(Yenişehirlizâde Halid Eyyub, N.3, 7 Teşrinisani 1312, s.34-35)

Sanat

HUTÛT-I ÂLEM

İlm-i hat elfâz yahut efkârın hurûf vâsıtasıyla nakş ve tasviri keyfiyetinden bahistir.

Hattın mûcid ve vâzı kimdir? Hangi tarihte ve nerede ihdâs ve ihtirâ olunmuştur? Bu mesele milel ve akvâm beyninde ihtilâfât-ı azîmeye dûçâr olup henüz hall u fasl olunamamıştır.

Çinliler, hattın vaz‘ ve ihdâsını kendi hükümdarları “Fuhi”ye, İbranîler Hazret-i Nuh yahut Hazret-i Musa aleyhisselama, kadîm-i Yunanîler bazen “Merkür” nâm ilâhlarına bazen Fenikeli “Kadmos” nâm zâta, İskandinavyalılar da “Odin” nâm harp ilâhlarına ekser müellifinin bir sınıfı kadîm Mısırlılara ve bir sınıfı Hintlilere haml ve isnât ederler.

Hattın vâzı-ı evveli Hazret-i Ebu'l-beşer Âdem aleyhisselam olduğu rivâyet olduğu gibi İdris aleyhisselamın dahi vâzı-ı hat olduğu mervîdir.

Hattı ihtirâ edenler “ebced”, “hevvez”, “hutti”, “kelemen”, “sa‘fes”, “kereşet” nâm altı zâtan ibaret olduğu dahi rivayet olunmuştur.

Asr-ı ahîrde ekser lisâniyyûnun mesele-i mezkûre hakkında rey ve mütâlaaları dahi hutut-ı sâmiyenin menşe-i aslî ittihâzı sureti kâfi geldiği için eşkâl ve işârât-ı savtiye vâsıtasıyla tasvir-i maânî sanatının ihdâsı Mısırîlere haml ve isnât olunması ve ba‘de Keldânîler ve daha sonra İbranîler beyinde taammüm ve intişâr etmiş olması Fenikelilerin delaletleri ile de Yunanistan’a nakl ve ithâl edilmiş bulunması maddelerinin sahîh farz olunmak lâzım geleceği cihetlerine mütemayildir.

Fenikelilerin vâzı-ı hat olduklarına dair ezmine-i kadîmede umumi bir fikir mevcut olduğu Latin şuarâsından “Luken” nâm zât tarafından ihbar ve rivayet olunmuş ise de Felatun, Sicilyalı Diodor, Çiçeron, Pilin gibi müellifin indinde hattın ihdâs ve ihtirâi kadîm Mısırlıların İzis nâm ilâhlarına mahmûldür. Latin müverrihlerinden “Nasyet” nâm zât hutut ve hurûfun mücicliğini kadîm Mısırîlere haml ve isnât ile Fenikelilerin ol bâbtaki şöhretleri hurûf-ı mevzûayı Yunanistan’a nakl ve ithâl etmiş olmalarından neş’et eylediğine hükmetmiş ve asrımızda lisâniyyûnun netice-i tedkîkât iştigâlâtı hükm-i mezkûru te’yîd ve tasdîk cihetine münce olmuş ve hakikat-ı hâlde Fenikelilerin bu bâbtaki şeref ve meziyetleri hurûf ve hutûtun ta‘mîm istimâline hizmet ve tavassut etmekten ibaret olduğu dermiyân kılınmıştır.

Hattın ihdâs ve ihtirâi her kime mahmul olmak lâzım gelirse gelsin milel ve akvâmın istimâl eyledikleri malum olan hutût-ı muhtelif edvâr-ı selâseye taalluk ve inkisâm eder. Evvelkisi “hurûf-ı remziye” yahut “hiyeroglif” devridir ki mevâdd-ı efkârı şeklen teressüm ve musavver olarak göstermek usûlüne şâmidir.

Mısırlıların kadîm hiyeroglif hattı ve Çinlilerin işârât-ı hattıye-i kadîmeleri ve Meksikalıların nakışları “hurûf-ı remziye” devrine mensup ve mütelliktir. Kadîm Mısırîlerin ruhâniyyûn yazısı ve Çinlilerin şimdiki harfleri ve Japonyalılar ile Asya-yı Şarkî’nin Kuşenşin memleketi ahalisinin hutût ve hurûfu “hutut-ı muvakkite” devrine mensuptur. Elifbâ devri bi’t-tabi elifbâ hurûfunun cümlesine şâmidir.

Hutût-ı malûma ve mazbûtanın başlıcaları “hatt-ı Mısırî”, “hatt-ı mihî” yahut “hatt-ı sini”, “hatt-ı isfini”, “hutût-ı sâmiye”, “hatt-ı Hindî”, “hatt-ı zindî”, “hutût-ı mağribiye” ile aksâm-ı adîdeye münkasımdır.

“Hatt-ı sini” Çin yazısı demektir. Sin lafzı sâd harfinin kesri ile Çin ülkesine ıtlak olunur. Sin ondan muarreptir. Çin hattının aslı (-) hatt-ı basîttir ki onun ihdâs ve ihtirâi milâd-ı İsa aleyhisselamdan “3460” sene mukaddem Çin hükümdarı

“Fuhi”ye mahmûldür. Ezmine-i atıkadan tertîp ve sıra için beyne’n-nâs ince ip dökümleri istimâl olunduğu ve ba‘de döküm yerine işârât ve eşkâl vaz‘ ve tayin kılındığı ve daha sonra hutût-ı müselseye mevâdd ve eşyâyı meş‘ar işaretler ilave edildiği ve daha sonra dahi tasvir-i efkâr için iki ve daha ziyade resimler bir yerde tahrîr olunmaya başladığı mervîdir. Bu cümleden olarak güneşin ve kamerin bir yerde içtima eden resimleri ziyaya delâlet eder. Bir dağ üzerinde bir insan resmi bir münzevîye delâlet eder. Bir kuş ve bir ağız resimleri terennüm ve tagannîye işaretler. Bir kapı ve bir kulak resmi işitmeye delâlet eder. Göz ve su resimleri dahi silahları tasavvur etmek fikrini izhâr ve ifade eder. Çin yazısı o derece karışık ve öğrenmesi müşküldür ki bir adamın bütün ömrü o yazıyı tahsil ve ikmâl etmeye kâfi olamaz. Çin yazısında “40.000”den ziyade işaret tahmin ve hesap olunur. Hatt-ı mezkûr yukarıdan aşağıya doğru yazılır. Çin memâlikinde hem-civâr olan akvâmın ekseri ve ez an cümle “Kore”, “Tonkin”, “Kuşnişin” ahâlisi Çin hurûfunun istimâlini kabul etmişlerdir. Lâkin akvâm-ı mezkûrenin herbiri hutût-ı mebhûsayı kendi lisân-ı mahsusları üzere okurlar. Japonyalılar, Çin yazısını ıslâh ve tevsî ederek istimâl etmektedir. Tarih-i milâdın “810” senesinde Japonyalı bir edip ile bir rahip lisân-ı ticarete müstamel olan kâffe-i elfâz ve kelimâtı usûl-i teheccî üzere tasvir ve işâr etmeye mahsus iki nev‘i kitab-ı teheccî telif etmişlerdir. Mezkûr kitaplardan “Kana- Kana” nâm usûl-i teheccî kitabı pek ziyade ta‘mim ve intişâr etmiştir.

“Hatt-ı Mısıri” üç nev‘e münkasım olup birincisi hiyeroglif hattı. İkincisi kadîm Mısırlilerin ruhâniyyûn yazısı, üçüncüsü kadîm Mısırlilerin avâm yazısı idi. Hiyeroglif hattı bina ve emsâli âsâr üzerine yazısı idi. Onun sırrına yalnız kâhinler vâkıf idiler. Hiyeroglif yazısı gerek sağdan sola gerek soldan sağa ve gerek yukarıdan aşağıya doğru yazılır idi. kadîm Mısırlilerin ruhâniyyûn yazısı papirüs denilen bir nev‘i kâğıt üzerine sürat ve suhûletle yazmak için kâhinler tararfından ihdâs ve ihtirâ olunan işaretlerden ibaret olup sağdan sola nakş ve tahrîr olunur idi. Kadîm Mısırlilerin avâm yazısı mârû’z-zikr ruhâniyyûn yazısından neş‘et edip sağdan sola yazılırdı.

(S. E. (اس) N.24, 10 Nisan 1313, s.283-285)

MEBÂNÎ-İ FURS-İ KADÎM

Pazargad mebânîsi – Mülûk-ı Fars-ı memalik-i vâsiaya hükümrân olduklarından ve devletlerine lâyük mebâni-i cismiye peydâsını istedikleri maâbed inşâsını mezhepleri men ettiğinden saraylar ve makberler inşâ ettiler.

Keyhüsrev'in pâyitahtı olan Pazargad, dağlar ortasında “Mürgab” vadi-i tenginde mebnî idi. Keyhüsrev orada bir saray-ı bina ettirmişti ki: Bugün yalnız üzerinde kurulduğu sade pâydârdır; ahali-i memleket oraya “taht-ı valide-i Süleyman” diyorlar; oradan dört kilometre ötede bir küçük mezar vardır ki: üzerine altı basamakla çıkılır, yerliler buraya da “mezar-ı valide-i Süleyman” diyorlar; ihtimal ki Keyhüsrev'in mezarıdır.

Civarda büyük kayalardan yapılmış ve pencereler ile müzeyyen murabba bir kule var idi. Burası da Kambiz'in, Keyhüsrev'in babasının mezarı idi.

Bütün bu mebânî-i âliye Lidyalıların ve Asya-i suğra-yı garklarınınkine müşâbihtir.

(İstahar Sarayları)

-Mürgab vadisinden dağların durduğu ve ovanın başladığı yere inilirse Dara ve ahlâfının payitahtlarına İstahar-ı Fârise Persépolis muvâsalat olunur. Bu şehir nehrin iki tarafına bina edilmişti. Fakat mülûkun sarayları, hâriçte ovaya hükmeden sencâbî mermer kayalardan mürekkep bir silsilenin eteğinde idi. Bu saraylar gayet vâsi bir südde üzerinde mebnî idi ki: bir taraftan ovadan altı metre yüksekte bulunurdu. Diğer taraftan arkasını dağa dayamıştı. Oraya 111 basamaklı tatlı meyilli ve altı metreden ziyade geniş bir merdiven ile çıkılırdı. Bu merdivenden on süvari yan yana suûd edebilir bu süddenin üzerinde gayr-i müsâvî irtifâlarda daha küçük birtakım süddeler de vardır. Onlar da taş merdivenlerle çıkılırdı. Dârâ'nın oğlu Serhas'ın sarayları ile onlardan muahher daha iki saray işte o süddelerin fevkine inşa edilmiştir.

Bu sarayların en eskisi Dârâ'nınki idi. Sarayın önünde mahkûkât ile müzeyyen süddenin duvarı kâim idi. Ortasında birbirlerinin karşısına giden iki sıra mızraklarla müselleh dokuz kişilik cengâverler vardı.

Bu sıraların herbirinin ucunda dişlerini ve pençelerini bir boğanın böğrüne geçirmiş bir arslan musavver idi.

Süddenin her cânibinde sarayın cephesine doğru bir merdiven açılırdı. Evvelâ sekiz sütûn üzerine kurulmuş bir revâktan geçilirdi. Sonra 16 amûdla kuşatılmış 15 metre tavlinde murabba bir divanhane girilirdi. İstahar-ı Fârisin bu amûdları gayet ince ve zariftir. İrtifâları, genişliklerinden 13 metre ziyadedir; başlıklarında dizüstü çökmüş iki boğa musavverdir ki: yalnız başları, göğüsleri ve bacakları görülür, sütûnlar çatıyı muhâfaza eden kalın kirişleri hâmil idi.

Büyük divanhane bir tarafında iki büyük ve diğer tarafında beş küçük odaya açılırdı, kapılar oymalar ile müzeyyen idi. Bu oymalardan biri şimşirini bir arslanın veya boğanın böğrüne saplamış bir şahı gösterir; diğer bir oymada ise gezindiği, arkasında iki hizmetkârın dolaşp birinin elinde şemsiye, diğerinni sinekkovan tuttuğu görülür.

Dârâzâde Serhas'ın sarayı Dârâ'nınkine benzer, lâkin daha büyüktür. Revâkın on iki, büyük divanhanenin otuz altı sütûnu vardır.

Serhas büyük süddenin medhalinde bir de 16 metre irtifânda sütûnlar üzerine müesses bir divanhane inşa ettirmişti. Oraya cesîm oymalar ile müzeyyen kapılardan girilirdi, taraf-ı hâricîsinde Âsurîlerin saraylarında olduğu gibi kanatlı ve insan başlı boğalar taraf-ı dâhilîsinde âdî iki boğa.

İstahar-ı Fâris mezarları.- nehrin diğer tarafında dağın göl renkli kayaları içinde, Dârâ ve ahlâfî kendi mezarlarını kazdırmışlardı. Mezarların medhali büyük bir tepededir.

Kendini iple çektirmeyince oraya yetişilmez. Mezarların medhali etrafındaki kaya baştanbaşa büyük oymalarla müzeyyendir.

Dârâ'nın mezarı etrafında başlıklı dört sütûn üzerine mebnî bir revâk traş edilmiştir. Onun üzerinde güya düz çatıyı elleri ile havada tutan iki asker nakredilmiştir.

En yukarıda Dârâ bir kâide üzerine çıkmış ayaküstünde, elinde yayı, bir âteşdân karşısında duruyor, tavanda mabûd Hürmüz'ün şekli havada duruyor.

Mezarın dâhili tezyînâtsiz üç odadan mürekkeptir; bunların herbirinde üçer taş tabut bulunmuştur.

Sûz Suse mebânî-i âliyesi.- Mülûk-ı Fars'ın kendi memleketleri hâricinde Keldânistân'a temas eden tepeler memleketinde, diğer bir makarları vardı; burası Sûz Suse idi. Dârâ orada ovaya hükmeden ve nezâreti Suziyan dağlarına kadar imtidât eyleyen bir saray inşa ettirmişti.

Lâkin Sûz'un en güzel sarayı Serhas'ın oğlu Artaserhas'ın bina gerdesi olandır. O sarayın büyük divanhanesi 700 murabba metrelik bir zemini ihâta ediyordu. Üç tarafında insan başlı gayet cesîm boğalar kâim idi.

Cephe, minalı tuğlalarla yapılmış kabartmalar ile müzeyyen idi; bu kavatmalardan iki tanesi bulunup Luvr Müzesi'ne nakledilmişti.

“Arslanlar Kabartması” birbirine büsbütün müşâbih dokuz arslan gösteriyor ki: sıra ile yürüyorlar, her birisinin 3,50 metre uzunluğu ve 1,75 metre yüksekliği vardır. Zeminin tuğlaları yassıdır, maviye boyanmıştır; arslanların cisimleri açık mavi ve yeleleri yeşildir.

“Tîrendâzların Kabartmaları” hareket hâlinde bulunan bir alay cengâveri musavverdir. Bu cengâverlerin arkalarında dar birer setri vardır ki: topuklarına kadar uzundur, yanları yarıktır, yenleri pek geniştir, beyaz ve altın sarısı renklerinde olan bu setri üzerinde yeşil veyahut mavi nergisler veyahut baklava şeklinde tezyînât yapılmıştır, başlarına saçak gibi sarılmış birer yeşil sarık bağlanmıştır. Ayaklarında sarı veya açık mavi meşinden mamûl kunduralar vardır. Bilezikler ve küpelerle müzeyyendir. Omuzlarında sarı bir yay ve esmer bir tırkeş vardır. Elllerinde ellerinde gümüş bir topla nihayet bulmuş bir harbe tutarlar.

Bir takımının çehreleri beyaz, diğerlerinin renkleri koyu esmer, adeta siyahtır. Bu elbiseden Şah-ı Ekber'in “Lâyemûtlar” ıtlak ettiği hâsse-i askerlerinden olduğu anlaşılıyor.

Bu mebânî-i âliye zamanımıza kadar meçhul kalmıştı. Yalnız Loftus isminde bir İngiliz âlimi 1851 tarihinde “Suz” da biraz taharriyât icrâ etti. Sonra bu

harabeleri açtıran, taharriyatı nihayete îsâl eden Diyalafu Dieulafoy isminde bir Fransız mühendisidir. Bu mühendis erkek elbisesi giyen zevcesiyle birlikte bu memlekette iki kere ikâmet etti “1885-1886” tesadüf ettiği müşkilâtı yenerek bu sarayların harabelerini açtırdı; oralarda kabartmalarla müzeyyen minalı tuğlalar buldu ki yerlere düşmüştü, fakat hiç bozulmamış, el değmemişti. Mühendis onları yeniden teşkil ve tertîp etti ki: bugün Luvr Müzesi’nin tezyînâtındandır.

(Mehmed Ali Aynî, N.F., 15 Temmuz 313, s.49-52)

Fen

ŞİŞE İÇİNDE BİR FIRTINA

Malum olduğu üzere yağmur husûlü eyyâm-ı hârede deniz, çay ve ırmak sularının hararetle tebahhur ederek bulut şeklinde havaya çıkıp ba’de tekâsüf yani soğuk bir havaya marûz bulunduğu yerle su habbeleri şeklinde zemine üşer. Bu nazariye-i fenniye yazmak istediğimiz fıkra-i âtiyeye küçük bir mukaddimedir.

“Şişe içinde bir fırtına” esasen bir garîbe-i fenniyeden ibarettir. Bu tecrübeye âhiren bi’t-tesadüf muvaffakiyet elvermiştir. Tecrübeyi yapan “Brusel” şehri muallimlerinden “Errera” der ki muhibbânından “Langaşter”e hitaben yazdığı bir mektupta tecrübeyi şu yolda bildirmiştir:

Mukaddime tamamıyla anlaşıldıktan sonra esas mesele de tamamıyla anlaşılmış olur. Yirmi santimetre irtifânda ve on santimetre katrında camdan bir tecrübe borusuna “90” derecelik yani bi’n-nisbe suyu pek az olan cinsine değin takrîben nısfına değin ispirto koymalı. Borunun ağzı porselenden bir kapsül ile örtülüp hamam-ı maddî üzerinde yani kaynar su buharında ısıtılır. Şurasına dikkat etmeli ki hararet daima mutedil ve sabit olmakla beraber bir ve aynı derecede bulunsun o ispirtonun derece-i galeyânı değişmesin. Mûteâkıben tecrübe borusu maruz bulunduğu harareten çekilip tahtadan bir masa üzerine konulur. Biraz sonra kapsül soğumaya ve ispirtoda tekâsüfe “koyulaşmak” başlar. Birkaç dakika sonra cam borunun içinde

hurdebîn ile daha zâhir görülecek olan habbebât şeklinde ince yağmur taneleri hâsıl olduğu görülür.

Hurdebînden bazen daha ziyade ve bazen de daha az olmak üzere milimetre katrının binde 40 ve 50 nispetinde olarak katiyen görülmesi kâbildir.

Bu garîbe bazen yarım saat imtidât eyler. Kap soğudukça evvelce kapsülün irtifainı değin yükselen ispirto buharları daha doğrusu yağmur bulutları aşağıya kadar nüzûl ettiği görülür. Yine bu anda kabın yukarısında bazen semada olduğu gibi saf ve berrak bir tabaka-i havaiye de görülür.

Eğer ısıtılan kap tadrîcen soğutulacağı yerde başka bir usûl ile birdenbire ve gayr-ı muntazam soğutulacak olursa şişe içinde inceden inceye bir fırtına hükümfermâ olur ve müteaddid hortumlar müşâhede olunur.

İşbu garîbe-i fenniye, havada daima su buharının mevcudiyeti nazariyesine yeni bir edille-i kuvveye olabilir.

Burada ispirto denizi ve boş kalan üst mahallide semayı tanzîr ettiği hâlde hararetle ısınan ispirto tebahhur edip bilâhare soğumakla tekâsüf ederek yağmur husûlünü suret-i katiyye ve münâsebede irâe ve ispat eylemiş olur.

Bu tecrübe-i fenniye-i cedîde, hararetle deniz sularının tebahhur ederek bulutlar şeklini alması ve bir soğuk havaya tesadüfle tekâsüf ederek yağmur hâsıl olduğu nazariye-i fenniyesine kânî olamayanları iskât ve ilzâm edebilir sanırız.

Bir kısım erbâb-ı fûnûn bu tecrübeyi şâyân-ı dikkat ve ehemmiyet bulmakla beraber tabakât-ı hevâiyede elektrik cûyunun suret-i husûlünü teshîl yollu büyük bir hizmeti de görülecek fikir ve itikâdında bulunmaktadırlar. Bu gibi erbâb sa'y ve gayretin muvaffakiyet-i daimelerine duâhân olmakla şu ilk fıkramıza hitâm vermiş ve efkâr-ı kâriîni yormamış olunuz. Böyle ise ne mutlu bize!

(Avanzâde Mehmed Süleyman, Ek.2, 31 Teşrinievvel 1312, s.6-7)

LÎSÂN-I ELHÂN

“Mukaddime Makamında Bir İki Söz”

Şark musıkîsinin kadîmen hâiz olduğu letâfet ve tesir-i bâdiîl musıkîye Osmanlılar tarafından rağbet olunduğu tarihten itibaren ilave edilen birtakım nagamât ve etvâr-ı rakîka bir kat daha revnak-pezîr-i tekemmül olmuştur.

Osmanlı musıkîsinin mehd-i zuhuru Arabistan ve İran kıtaları olduğu hâlde kıtâat-ı mezkûre ahalisinden iktibâs edilen nagamât-ı latîfe Osmanlıların Sanâyi-i Nefîse’nin aksâm-ı sâiresinde olduğu gibi musıkîce dahi derkâr olan zevk-i selim-i nefâyis-pesendâneleri tesiriyle o kadar dîlnüvâz bir şekil ve kalıba ifrâğ edilmiştir ki kudemâ-yı musıkîşinâsânemizin mahsul-ı tab‘-ı üstâdâneleri olarak elyevm hafıza zîb-i takdirimiz olan âsâr-ı nefîse-i musıkîye bu ifâdâtımıza bir şâhit âdildir.

Musıkîmizin ameliyât kısmında bir derece âsâr-ı terakkî izhâr edilerek pek çok esâtize-i fenniye yetiştiği tarihen müspet iken fenn-i musıkînin cihet-i nazariyesi hakkında malûmât mükemmele-i fenniyeyi muhtevî olarak lisânımızda bir eser olsun yazılmamış olmasına ne kadar teessüf edilse becâdır.

Fi’l-vâki tevârih-i muhtelifede “edvâr” nâmıyla cem‘ ve tertîb edilmiş birtakım resâil ve mecâmi‘ musâdîf-ı nazar-ı tettebbu‘umuz olmuş ise de bunların cümlesinde makamât-ı musıkîye ale’l-umyâ bir tarif-i sathî ile geçirtililerek muammâ hâlinde birtakım daireler, cetveller, şekiller tersîmiyle ehl-i merakın istifadesini tas‘ib etmekten başka bir şeye hizmet edilmemiştir.

Nazariyyât kısmı ise büsbütün nazar-ı iltifattan dûr tutulmuş ve buna mukâbil makamât-ı musıkîyenin seb‘a-i seyyâre burûc-ı isnâ-i aşere, eflâke ve evkât ve zamana nispeti gibi fennen ve aklen mecrûh birtakım esâtîre vücut verilerek envâi ilâvât ve te’vîlât ile bunlara hasr-ı mebâhis edilmiş olmakla “fenn-i musıkî”den bâhis olduğu iddiasıyla ortaya ortaya çıkarılan âsâr adeta bir “mecnûa-i hurâfât” hâline getirilmiştir.

Yine bu kabîlden olmak üzere “mecnua” nâmıyla bazı musıkî-şinâsân tarafından cem‘ ve tertîb ve o makamât-ı musıkîyenin bir tarif-i mücmeli ile fusûl-i şarkıyyâtın güftelerini hâvî olan mecmûalara ise –münderecâtın bir kısm-ı cüz’îsi

müstesnâ tutulduğu hâlde- musıkî kitabı demekten ziyade mecmûa-i eşâr nâmı verilmek daha münasip addolunur.

Şurası gariptir ki: şimdiye kadar fenn-i musıkînin kavâid-i esasiye ve nazariyât-ı hikemiyesinden bâhis bir kitaba tesadüf olunmadığı cihetle esâtize-i musıkî-şinâsândan Hâşim Bey tarafından merhum tarafından fusûl-i şarkiyyât güftelerini câmi olarak neşredilen ve baş tarafına – eser eslâfa iktifâen makamâtın burûc ve eflâka, anâsır-ı erbaaya nispeti gibi esâtîrî resimler yaparak mesela sadrına “zîrgûle”, kollarına “isfahân zîrefgend” .. ilâ âhir esâmi-i makamâtın tahrîri gibi gülünç safsataları hâvî- bir mukaddime ilave kılınmış olan mecmûa-i malûme yakın vakitlere kadar fenn-i musıkî müntesibince yegâne mürâcaatgâh olark telakkî edilmiş ve hatta çend sene akdem sabk eden bir mebâhise-i fenniyede bazı nevhevesân tarafından mecmûa-i mezkûre münderecât-ı safsata perdâzânesinin müsteşhedât-ı musıkîyeden olmak üzere îrâdına kalkışılmış ise de şu asr-ı terakkîde ekserîsi esâtîr-i kadîme-i İraniye yâdigârı olarak zihinlerde bâkî kalmış olan bu gibi efsanelere ihâle gûş-ı itibar olunmadığından müddeiyyât-ı mezkûreye ehemmiyet verilmemiş idi.

Ancak şurasının izâhına lüzûm görürüz ki bu fenn-i bâdîlin nazariyâtına dair Osmanlılar tarafından yazılmış âsâra tesadüf edemediğimiz hakkındaki ifâdâtımızın musıkînin ind-i Osmaniyânda hakkıyla revâc-yâb-ı kemâl olmaya başladığı “850” sene-i hicriyesinden sonraları için olup hâlbuki tarihten mukaddem “Safiüddin Abdü’l-Mü’min”, “Ebu Nasr Muhammed bin Tarhanü’l-Fârâbî”, “İbn-i Sina”, “Kutbüddin Şirazî”, “Monla Câmi”, “Şeyh Abdülmecide’l-Lâzikî”, “Hoca Abdülkadir Meragî”.. vesaire gibi musıkî hakkında tedkîkât-ı müşîkâfâne-i fenniyei hâvî telifât-ı bergüzîdeleri zîb-âver eydî-i istifademiz olan hükemâ ve fuzelâ-i İslâmiyenin Arabî ve Farisî lisânları üzere yazdıkları âsâr-ı müfide - musıkîye taalluk eden ulûm-ı hikemiye ve fûnûn-ı riyaziyenin hâl-i hazır terakkîsinde dahi- bizim için cidden şâyân-ı istifade birçok mebâhis dakika ve gâmizayı müştemil olduğu hâlde Osmanlı heveskârân-ı musıkîsi nasılsa bu âsâr-ı fenniyeden kat’-ı nazar-ı rağbet ve yalnız cihet-i ameliyeye hasr-ı mesaî-i bîgayet etmişlerdir ki kısmen mûcib-i teessüf olduğu derkâr bulunan şu kayıtsızlığa bedel nazariyât-ı musıkîyemiz ilcâat ve terakkîyât asriye ile mütenâsiben erbâb-ı fennin hedef-i iştigâlâtı olsa idi bugün usûl ve kavaidindeki suhûlet ve mazbûtiyete nazar-ı takdirle nigerân olduğumuz Avrupa musıkîsinden her suretle mükemmel ve vâsi bir musıkîye mâlik olacağımız derkâr idi.

Çünkü erbâbının malûmudur ki alafranga musıkînin makamâtı, musıkî-i Osmaniye'nin her biri bir revnak diğer ve bir tesîr-i rûh-perveri hâiz olan nagamât ve makamât-ı müteaddidesine nispetle gayet mahdûd ve belki de cidden ma'dûd olduğu hâlde mehre-i elhân-şinâsânının birkaç asırdan beri devam eden himemât ve mesaî-i mahsûsaları yesinde besteledikleri operalarda hissiyât-ı muhtelif-i beşeriyeyi esvât-ı musıkîye vâsıtasıyla müstemi'ine ihsâs ettirmek husûsundaki muvaffakiyet-i hîret-fezâları düşünülecek olur ise musıkîmizin kulûb-ı mütehassiseyi bir anda en âlî hissiyât-ı muhtelif-i rûh-nüvâzâne ile sermest-i eşvâk-ı bî intihâ kılan o hazîn-i müessir nağmelerinin hüsn-i istimaliyle birtakım âsâr-ı cedîde husûle getirecek veyahut bir opera besteleyecek olsak bunlardan hissedeceğimiz lezzet ve tesirin derecesini Avrupa operalarının hasebü'l halka tab'ımıza bârid gelen gürültülü nagamâtında bulmak ale'l-husûs- bizim gibi nagamât-ı rakîka istimâna meyyâl ve münhemik olan şarklılarca- acaba kâbil midir?

(M. Rauf Yekta, N.10, 29 Kanunuevvel 1312, s.115-117)

İktisat

İLM-İ SERVET

İlm-i servet mağrûs-ı yed-i yemin Hazret-i hilafet-penâhî olup himaye-i mahsusa-i cenâb-ı tâcdârı ile vâyedâr-ı mebâhet ve mefharet bulunan Mekteb-i Fünûn-ı Mülkiye-i Şâhânenin bidâyet-i küşâdında ders cetveline idhâl edilerek yirmi seneden beri memâlik-i Osmaniye'de intişâra başladı. O zaman bu ilmin vazife-i tadrîsi muallim-i zî-iktidâr atûfetlû Ohans Efendi Hazretlerine ihâle buyuruldu ve “ekonomi politik” tabiri “ilm-i servet” lafzı ile ibtidâ müşârunileyh hazretleri tarafından tercüme edildi.

İlm-i mezkûr mukaddemâ Avrupa'da sâir ulûm-ı siyâsiye ile birlikte tadrîs olduğu için “ekonomi politik” tesmiye kılındı. Sonraları erbâb-ı ilmin tedkîkât ve tettebbuatı semerâtından olarak bunun da ayrıca bir ilim olduğu ve cihet-i ilmiye ve ameliyeyi muhtevî bulunduğu tebeyyün etmesiyle “ekonomi politik” tabiri ilmin mevzûuna muvâfık düşmediği görüldü. Birçok mebâhisât ve münâkaşât cereyan edip

yakın zamanlarda “polotoloji”, “krematistik” veya “katalaktik” tabirlerinin istimâli teklif olundu ise de birçok vakitten beri teessüs ve takarrür etmiş olan tabirin tebdîlinde bir kâide mütâlaa edilmesine binâen alâ hâle ibkâ olundu. Erbâb-ı ilm beyninde bu nâm ile tevsîmi karar-gîr oldu.

İlm-i servete dair bizde eser yazan bazı zevât dahi şu mebâhisâta bakarak “ekonomi politik”ın “ilm-i servet”lafzıyla tercümesi doğru olmadığını iddia ile envâi itirazâta koyuldu. Fakat hiçbir münasip bir tabir bulamadı. Türkçe’de dahi “ekonomi politik” denilmesini teklife kadar ileri varılarak “mesâil-i ekonomikiye” kavâid-i lisâniyeye muvâfık terâkib-i icadına kalkışıldı. Bazısı da, ilmin mevzûıyla hiç mütenâsib olmamak üzere “iktisâd-ı siyâsiye” diye aynen tercümeyle kıyâm eyledi.

“Ekonomi politik” servetten bâhis olmasına nazaran “ilm-i servet” tabiriyle tercümesi, bir dereceye kadar, sahîhtir. “ilm-i iktisâd” tabiri daha münasip olsa bile mademki yirmi seneden beri mekâtibte bu nâm ile tadrîs ediliyor ve ilm-i servet denilince “ekonomi politik” hâtıra geliyor, artık bunu kabul ile başka unvan taharrîsinden vazgeçmek ve ilm-i servetin, elyevm kesbeylediği ehemmiyet-i azîme hasebiyle lâîk olduğu derecede mülkümüzde intişârına çalışmak elbette makul bir hareket olur. Yoksa kuru bir nâm için uzun uzadıya cereyan eden mebâhisât, derc-i sahife-i evrak edilen makâlât teşvîş-i ezhândan ma‘dâ bir neticeye varmaz.

İlm-i servet hakkında şimdiye kadar serd edilen itirazâtın birincisi yeni olmasıdır. Hâlbuki meşâhîr-i erbâb ilm-i servetten “Pol Lorva Buluy”nun dediği gibi mademki efrâd-ı insâniye cemiyet teşkîl edince servet-i istihsâl, azâsı beyninde taksîm ve tevzî ve istihlâk eder. İlm-i servetin esasî ilimden çok zaman evvel mevcuttur. Yani ilm-i servet meydanda olmadığı hâlde istihsâlât, inkisâmât ve istihlâkât gibi hâdisât-ı sevk-i tabîi ile vukûa gelir.

Hâdisât-ı mezkûrenin ilme yani sevk-i tabîinin idrâk ve temyîze nispeten bu kadar mukaddem olması yalnız ilm-i servete mahsus olmayıp sâir bi’l-cümle ulûm hakkında dahi böyledir. Yani her ilmin esasî o ilimden çok zaman evvel mevcuttur. Mesela: kimya ilim şeklini ahz etmeden akdem esasî mevcut olup “Lavvaziye” “Priyestley” ve “Şel” den on ve belki yüz asır mukaddem efrâd-ı insâniye ecsâmın terkîb ve tahlîlini, ihtiyacât-ı muhtelifesini ifâya medâr olmak veya eğlence kabîlinden

bulunmak üzere birtakım mürekkebât-ı kimyeviye vücuta getirmesini derece derece öğrenmiştir.

Kezalik ilm-i hikmet hakkında dahi böyledir. Câzibe kanunun tabîi ve umumî bir kanun olduğu henüz keşfedilmemiş iken birçok âlâtın imâlinde câzibe kâidesi tatbîk edilir; hararet ve ziyânın hakikati daha malûm olmadığı hâlde istifade edilmek veya eğlenilmek maksadıyla hararet ve ziyânın tatbîkâtı tecrübesi icrâ olunurdu. Fen makine mevcut olmadığı ve manivela nazariyesi teessüs etmediği zamanlarda, manivela kullanılırdı.

Şu tafsîlâtan anlaşılacağı üzere bir ilmin esası o ilimden çok zaman evvel mevcuttur. Bu da pek tabîidir. Zira: mademki ilim tedkîk ve mütâlâa ile vücuta gelir, muhtaç-ı tedkîk-i mevâdd olması, ilim teşekkül etmeden evvel müdakkiklerin tedkîkât ve mütâlââtı batından batna tevârüs etmesi muktezîdir.

İlm-i servet meydanda yok iken sevk-i tabîi ile servet-i istihsâl ve azâsı beyinde taksîm ve istihlâk eden cemîyyâtın vücudu bu ilmin adem-i mevcutiyetine veya adem-i nef'ine bir delil olamaz.

İlmiyyât-ı kimyeviyede birçok zaman derecât ve ve suver-i muhtelifeden muvaffakiyet hâsıl oldu. Eğer nev-i beşer, ta bidâyet hilkatinden beri ecsâmın terakkiyâtına müteallik kavânîn-i tabîiyyeyi bilmiş olaydı, birçok hatîâtan, adem-i muvaffakiyâtan, vâhî ve bîesas nazariyâtan sakınırdı. Hikmet ve makine için de böyledir. Servetin istihsâl, tedâvül ve inkisâmı için sarf olunan mesaî-i beşeriyenin faâliyet ve semeriyetini tayin eden kavâid mukaddemâ daha çabuk öğrenilmiş bulunsa yahut fî zamanına daha umumî savtta bilinmiş olsa cemîyyât ile efrâdın terakkiyâtına sedkeş mümânaât ve bazı kere de bâdî-i perişanî ve sefâlet olan birçok hatîât-ı muzırradan ictinâb olunurdu.

İlm-i servet müteahhir bir ilimdir, hatta ulûm-ı sâirenin ekserinden muahhirdir. Mamâfih kimyadan yeni değildir, “Gesne”nin “Levha-i İlm-i Servet” ve “Kavâid-i Külliye” nâm eseri 1758’de “Turgo”nun “Servetin Teşekkül ve İnkisâmına Dair Mülâhazât” unvanlı telîfi de ve “Adam İsmi”nin “Servet-i İlmin Mâhiyet ve Esbâbına Dair Tetebbuât” ismindeki kitabı da 1776’da meydan-ı intişâra çıktı, diğer taraftan “Lavvaziye”nin nazariye-i kimyeviye ait ilk hâtıratı “1772”de “Priyestley” in “Havanın Envâ-ı Muhtelifesi Hakkında Tecârüb”ü “1776”da “Şili”n “Mebhas-i

Hava ve Ateş” i de “1777” de tab‘ olundu. Binâenaleyh ilm-i servet ne kadar yeni olursa olsun, yine kimyadan eskidir.

(Mehmed Şerif, N.1, 29 Mayıs 315, s.7-8)

Haber

SUNÎ DİŞLERİN RAHATSIZLIĞI

Amerika etıbbâ-i hâzikasından ve “Boston” Darü’l-fünûnı azâsından “Simson” devre-i şeyhûhette bulunan eşhâsın et ve bu gibi mekûlâtı suhûletle ekl edebilmek için kullandıkları sunî dişleri Hıfzu’s-sıhha nokta-i nazarından dâî -i mazarrat olup “herhangi birisinde olursa olsun, dişlerin kâmilten sukût eylemesi tabiatın o adama artık et ile değil, belki sebze ile tegaddî ve idâme-i hayata tevessül etmesi lâzım geldiğini ihtâr demektir!” diyor.

Mûmâileyh sunî dişlerin muzırrâtıyla nazîre-i mesrûdesinin sıhhati hakkında birtakım mütâlaât-ı müsbete de bulunuyor.

KÂĞITTAN BÂRKÎR NALI VE KUNDURA

Londra meşâhîr-i etıbbâ-i baytariyesinden “J. Dular” nâmında bir sahib-i marifet kâğıttan bârkîr nalı imâlini tefekkür ederek fikrinin kuvveden fiile ihrâcı için de icap eden tedâbîre müsâraat eylemiş ve tecrübe için müteaddid nallar yaptırmıştır.

Kâğıttan nallar hafif olmakla beraber son derece dayanıklıdır. Tazyîk ile vücuda getirilen kâğıttan şimendüfer tekerlekleri yapıldığı ve muvaffakiyet nâmına görüldüğü hâlde bârkîr nalı niçin yapılmasın? Bu bâtta bir leyyinde tecârüb-i lâzıme icrâ kılınmıştır. Londra’da dahi kâğıttan kunduralar yapılmıştır. Bu kunduralar hafif olmakla beraber içerilerine asla su nüfuz etmiyormuş.

SÖZ SÖYLEYEN SAATLER

İstenilen bir saatte insanı uyandırmak üzere imâl edilen münebbihli saatler malum. Her türlü sadâları zabt ve aynen iade eden fotoğraf makinesinin bu nev' saatlere tatbikini Ceneveli bir Fransız saatçisi düşünmüş ve bir küçük fotoğraf makinesinin hareketini bir pandolün taht-ı tesirinde bulundurmaya muvaffak olmuştur.

Bu saatin taammümü hâlinde bir otelde kalındığı zaman otelciye sabahleyin uyandırılmak için verilen emrin saat tarafından “şimendüfer vakti takarrub etti kalkınız” suretinde ihtârı tuhaf olduğu kadar otelcinin de uyuyup kalması ihtimalden bulunmak cihetiyle emniyetli olacaktır.

(İmzasız, N.2, 6 Mayıs 315, s.30)

Sosyal

BİR KADIN NELER ÖĞRENMELİDİR?

Kadın dediğimiz mahluk bir ailenin ukde-i intizâmı, râbıta-i ittihâdıdır. İstikbâlimizi evlâdımız teşkîl edecektir. Evlâdımızın istikbâlini ise kadınlarımız tehye ve temîn eyler. Bu hakikat medeniyet-i hâzıranın semere-i ictihâdı olmak kabul ve telakkî ediliyorsa da şerîat-ı mutahhare-i İslâmiye “taleb-i ilm bütün müslim ve müsleme üzerine farzdır” kâidesini bin üç yüz bu kadar yıl evvel vaz' etmiş olduğundan şu hakikati müessir fâhire-i İslâmiyeden buluyoruz. İlim ve kemâlleriyile tarih-i insâniyette ibkâ-yı nâma muvâfık olan ibnâ-yı beşere karşı terâcim-i ahvâl-i İslâmiyede bir hayli benât-ı havvâ esâmîsine tesadüf eyleriz. Bugün elimizde “meşâhîrü'n-nisâ” nâmıyla mevcut bulunan iki ciltli bir kitab-ı muhadderât-ı İslâmiyeden pek azının esâmîsini câmidir. Eger tedkîkât-ı mükemmele icrâsıyla âlem-i İslâmiyette perver-şeyâb-ı kemâl olan havâtûnin kâffesine müteallik terâcm-i ahvâl kitabı vücuta getirilmek icap etse oldukça büyücek bir kütüphane imlâ edileceğine şüphe yoktur.

Sahâif-i tarihiye üzerine ibkâ-yı nâma muvaffakiyet ekseriya bir tesadüf veya pek ziyade iktisâb-ı şöhrete mütevakkıftır. Bize kalırsa, malûmât, icrâât ve ifâ

edilen hıdemât ile esâmîsi mazbut olanlardan ziyade doğrudan doğruya mensup olduğu ailesinin saadetine yardımı, tesiri olanlar vardır. Bizim için de en ziyade lüzûmu olanlar öyle kadın ve hanımlardır.

Şu mülâhazaları îrâd edişimizden maksadımız bu sene neşredilen “Haşet takviminde” görülen bir fıkranın arzına girizgâh bulmaktır. Fıkra şudur:

Bir matbaacı zevcesine yılbaşı yortusu münasebetiyle bir fistan yaptıracağını vaat etmiş idi. Tam yılbaşı olduğu gün kadıncağız beklediği fistan yerine fistan biçiminde tertîb ve tab‘ edilmiş bir düstûr ahlâkîye nâil olmuş ve bunda hakikaten bir kadının öğreneceği şeyler tamamıyla cem‘ edilmiştir.

Dikiş, yemek pişirmek, zarâfet ve nezâket, işsizlikten ictinâb, erkenden kalkmaya itiyâd, muhâfaza-i iffet ve namusa ihtimâm, zevcine sâir büyüklerine itâat, neşe-dâr, güler yüzlü olmaya gayret, ancak lüzûmunda ve makama münasip söz söylemek, mini mini yavrucaklara pek güzel bakmak, pek ziyade kıskanç olmamaya himmet etmek, dedikodudan büsbütün ictinâb, muhâfaza ve zabt-ı ahlâkta sebât, dükkânlarla ve mağazalara koşmamaya dikkat, kendisini zevcesine beğendirmeye pek ziyade gayret, pek çok şeyleri görmemezliğe gelmekte sebât, ailesi halkının bâis-i süruru olmak, hane derûnunda vücudu şiir ve çiçek gibi zînet makamına geçmek, romana ve buna mümâsil âsardan başka şeyler mütalaasına râğbet, kalbinde kadınlara lâyıf bu suretle safvet ve merhamet bulunmak, zevcliğe ictinâb edeceği kimseyi liyâkatına bakarak kabul etmek, pek ziyade hilmiyetle tezyîd-i mehâsin ve iktisâb-ı fezâile himmet eylemek, bu dünyaya gelmekteki maksat-ı aslî iktisâb-ı kemâle sarf-ı mesaî olduğunu bilmek.

Musâhebemize hitâm vermezden evvel Paris Mekteb-i Tıbbiyesi’nden “Tıbbiye Şehâdetnâmesi” alan kadınlara dair bir gazetede gördüğümüz malûmâtı da ilave edelim. 1868-69’da Paris Mekteb-i Tıbbiyesi’nde ancak dört tabîbe şehâdetnâme alabilmiş iken mürûr-ı zamanla bu miktar artmaya başlamıştır. Nihayet: 1872-73’te 8, 1873-74’te 18, 1875’te 28, 1878’de 32, 1881’de 40, 1883’te 78, 1885’te 108, 1888’de 114 talebe bulunmaya başlamıştır. Şu hesapça 1868’den 1888 senesine kadar tâlibâtın mevcutu arta arta nihayet 117’ye bâliğ olmuştur ki bunlardan ikisi “ofisiye dusante” unvanını 35’i de doktor elkâbını ihrâz eylemiştir. tertîb eyledikleri “tez”lerden birisi

bir bakır madalya, 40'ı zikr-i cemîl, 8 aliyyü'l-a'lâ, 7'si de karîbü'l-a'lâ, 12'si a'lâ, 7'yi karîbü'l-a'lâ, 3 orta dereceyi kazanmıştır.

1887-88 tâlibâtı meyânında 12 Fransız, 20 Lehli, 70 Rus, 8 İngiliz ve 4 muhtelif akvâma mensup tâlibât bulunmakta idi.

Bu malûmât yalnız Paris Dârü'l-fünûn Tıbbiyesi'ne aittir. Yoksa Almanya, Amerika vesâirede hayli tâlibât tahsîl-i tıp eylemektedir.

Şu malûmâtı iktibâs eylediğimiz gazete kadın hekimlerin kendi memleketlerinde temîn-i maîşet edemediklerini beyân ediyor ve buna sebep olarak halkın erkek etıbbaya mürâcaatla me'lûf olduklarını gösteriyor. Ve bu tabibe hanımlara da temîn-i maaş için henüz hekimleri az bulunan müstemlekâta gitmeyi tavsiye ediyor.

Avrupa'da yetişen tabibeler hakkında verdiğimiz malûmâta bakıp da kadınlarımızı ulûm-ı tıbbiye tahsiline teşvik ettiğimiz zannedilmesin. Bizim onlardan beklediğimiz şey matbaacının yılbaşı hediyesi olarak haremine verdiği listedeki malûmâttır. Başkalarına şimdilik lüzum görmüyoruz.

(Necib Asım, N.58, 8 Kanunusani 1313, s.686-687)

Vecize

EMSÂL-İ HAKİKAT

Meydan-ı muhârebede kazanılan şerefi kimse ta'n ve istiksâr etmez.

**

İnsanın muharrik ve müşevviki ümittir, inkıtâı hâlinde ye's ve atâlete düşer.

**

Ülfet hâsıl olunca, lülfet zâil olur. Mezâhim ve meşâkın bir sonu vardır, dikenin gülü, gecenin günü vardır.

**

Hırs, câh-ı libâs-ı fetânetin iğnesidir, lâkin o iğne çok kere arı iğnesinden beterdir.

**

İnsan diğerinin itimâdını kazanmak için evvela kendinden emin olmalıdır.

**

Bir maksad-ı merguba vüsûl için çalışmak, fikir ve niyetinde arzu-yı terakkî bulunduğunu göstermektir.

**

Hakikaten muhibb-i evlat ve ıyâl olan kimselerden mugâyir insâniyet-i etvâr ve efâl vukûu enderdir.

**

Her şeyde olduğu gibi mebbas-i aşkta dahi arzuya mazhariyet istenilen şeyin bir kısmından ferâgatle hâsıl olur. Adam ne mertebe-i âlim olsa yine bilmediği nevâkıs ve hatâyâsı eksik değildir.

**

İftiranın süratle şâyi olan kısmı en âdi ve fenasıdır.

**

Mevki-i a'îlâda bulunanların dâmeni çirkâb-ı dünya ile lekedâr olmaz.

**

Her yüzden ümidi münkati' olan kimse hâl-i nez'a gelmiş hasta gibidir.

**

Mütefennin olan kimse ale'l-ekser müneccim gibi olup herkese doğruyu bildirecek yerde mübalağadan ayrılamaz.

(Recep Beyefendi, N.49, 1 Teşrinievvel 1313, s.580)

İNSÂNİYET DİYANETLE KÂİMDİR

İnsanlar: ki hâiz oldukları sıfat-ı mümtâze ile mahlûkât-ı sâirenin eşrefve ahsenidir. Bi't-tabi bu şeref ve meziyeti her türlü nakâyıstan muhafaza etmeye mecburdur. Öyle ki: nâm-ı mübecceline îrâs şeyn edecek efâl ve harekâta cüreyyâb olanlar, -yahut düşman-ı insâniyet demek olanlar- bu gibi denâet-i pîşkân-ı nâsı nazar-ı takdir ve hürmetle görmek isteyenler, isteyip de heva-pürsitân zümresine iltihâk eyleyenler- vâkıa yine “insan” nâmıyla yâd olunabilseler de- şeref-i insâniyelerini zâyî eylemiş olurlar.

Orada bir bu'd, bir mesafe-i nâmütenâhî hâsıl olur ki : artık bu mesafeyi tayy etmek, o şerefi tekrar ihrâz eylemek imkânı mefkûttur, madûmdur. İnsâniyet-perverân ibâd bu gibileri, bu şeref ve meziyeti zâtiyelerini tebâh eyleyenleri insanlar arasında, sıfat-ı asliyelerinde yâd etmek de mazûrdur. Meslûb-ı ihtiyardır!..

İnsanlığın kadr-i bülendini takdir eden, insâniyeti maşûka-i vicdan ittihâz eyleyenler indinde en meczûm hakâyıktandır ki: insanlar – insanlığa has olan- birçok vezâif ve tekâlîf ile muvazzafturlar. Birçok birçok ahkâm ve kavâide riâyet ve itbâ' eylemeye mecburdurlar. Öyle vezâif, öyle tekâlîf ki: nev'ini, derecesini, veçhini, aslını, fer'ini, hakkıyla, tamamıyla havsala-i idrake sıkıştırmak, sıkıştırıp da muâmelât ve harekâtında tatbîkâtı ile uğraşmak yine insanlığı bilen, öğrenmiş olan insanoğlu insanlarca kâbildir. Yoksa, âlemde yalnız kendini, kendi emellerini düşünen, yalnız kendi menâfiini takdir edebilen her türlü heva ve hevesât-ı nefsâniyeye tabîyyet ile – girdaba uğramış haşeb pâreler gibi- idaresini, ihtiyarını elinden kaydıran, fakat yine yalnız kendi menâfiine taalluk eden mesâilde, insâniyet hâdimliği iddisasına kalkışmak küstahlığında bulunan insanlar! Bu saddeden ihrâz-i mevki edebilmekten vârestedirler.

Bunlara tahsis olunabilecek bir mevki var ise o da hayvanât ile hayvanât-ı müfterise ile insanlar beynindeki mevkiller gibidir. Yani hazîz-i zull ve nefrettir!

Güneş ile sönük bir kandili –her ikisinde de eser-i ziyâ bulunduğu için- yeksân addetmek kâbil midir? ..

İşte insanlara ait vezâif-güzîni şâhrâh-ı selâmet ve saadeti tamamen irâe eden, ihtivâ eyleyen bir kanun, bir rehber mevcuttur ki o da emr-i İlâhiyeyi câmi‘ bulunan diyanettir.

Diyanet; minhâc-ı müstakîm-i selâmeti, tarîk-i sakîm-i dalâleti vuzûhla gösterir. Çünkü: hikmet-i hilkate kesb-i vukuf eden ulemâ-yı kiramın dânişmendân-ı fihâmın- netice-i tedkîkât ve tettebbuât olarak- bize tebliğ eyledikleri hakâyika ihâlâ-i gûş-ı dikkat eyleyenler şuna yakîn hâsıl ederler ki Cenâb-ı Hâlık-ı Müteâl’in bu hadsiz, hesapsız mahlûkâtı halk ve tekvinden maksad-ı İlâhîsi ibâdına azimet ve kudret-i bî-nihayesini ifhâm ve vezâif-i sıdk-ı ubûdiyeti i‘lâm buyurmaktır. Bu takdirce onların ilâ yevmü’l- kıyâm bir nizâm ve intizâm-ı tam içinde pâyidâr olması dahi cümle-i maksûd-ı bârîden bulunduğu zâhir ve ayândır. Bu hikmete müstenittir ki: insanları dünyada, ukbâda mazhar-ı saadet ve selâmet etmek hufre-i nîrân ve dalâlete sukûtta kurtarmak üzere vakit vakit peygamberân-ı izâm-ı ib‘âs buyurulmuştur. Binâberîn şîrâze-i nizâm ve intizâm âlemi her türlü sekeden, halelden muhâfaza eyleyen – insanlara vezâif-i mahsûsasını telkîn ve tayin ettiği cihetle- diyanetten başka bir şey değildir. Öyle ise hâris-i yegâne-i insaniyet de diyanettir. Bu sebeple cihanda bir diyanetin vücuduna kâil olamayanlar da o yâve-gûyân, o kejdüm-i tıynetândır ki: onlar sıfat-ı fâhire-i insâniyede muarrâ fakat insan şekil ve kıyafetinde birer hayvan-ı redâet-i intimâdırlar.

Fezâil ve rezâili yeksân gören bu hayra çeşmân, insâniyetin icrâ-yı ahkâm ettiği her mahalde, dünyanın şarkında, garbında, şimâlinde, cenûbunda bir cây-ı kabul ve irtibar bulamazlar. Bu müfteris hayvanlar o vadilerde, o hufrelerde irâe-i vücut-ı habâset-âlûd edebilirler ki oralara nazar-ı insâniyet ancak nefret ve istihkâr ile nîgeh-endâz olur. Çünkü o vadiler, o hafereler mekâyid-i hüsrana birer menba‘dır!... Daima sûrâh-ı zillette bulunmak fîneti iktizâsından olan maru küjdem, tuyûr gibi bâl-küşâ-yı i‘tilâ olamaz? İşte kemâl-i itminân ile teslim olunur ki, insanlığı, insanlığın mahsûsâtını idrâk eden her fert bir din ile mütedeyyin olmak lüzûmunu hiçbir suretle red ve inkâr edemez. Bu lüzûm takdir edildiği, râh-ı inkâra fırça bulunmadığı içindir ki bugün küre-i zeminde sâkin-i milel-i akvâmdan sâlik-i diyanet olmayanlar pek az bir miktarda kalmışlardır. Ekseriyeti daima diyanete kâil olanlar teşkîl etmiştir.

(Eminzâde Ahmed Tevfik, N.71, 9 Nisan 1314, s.846-847)

Fıkıh/İslam Hukuku

Fezâil-i kemâlâtı umumun müselleme olan Hazîne-i Celîle-i Hukuk müşâviri ve Mekteb-i Hukûk-ı Şâhâne “Kitabü’n-nikâh” muallimi tahrîr-i harîri, harîr-i tahrîr fâzıl-ı kemâlât-semîr Mahmud Esad Efendi Hazretleri’nin mekteb-i mezkûredeki takrîr-i hekîmânelerindendir ki heyet-i tahrîriyemizden biri tarafından aynen zabt edilmiştir:

MUKADDİME

NİKÂH VE İZDİVÂCIN EHEMMİYETİ

Efendiler!

Yümne Tealâ bu sene sizinle müzâkere edeceğimiz ders (Kitabü’n-nikâh)tır. Kitabü’n-nikâh ilm-i fıkıhın bir kısm-ı mühimmi olup erbâb-ı hukuk için bunun derece-i lüzûmu rütbe-i bedâhette olduğu hâlde Mekteb-i Hukuk’un tertîb-i derslerine adem-i duhûlü büyük bir noksan idi. Padişah-ı maârif-perver, velînîmetimiz, velînîmet-i âlemiyân efendimiz hazretlerinin efkâr-ı hümayûn-ı mülûkânelerine tevîk-i hareketi kendileri için rehber-i necât bilen maârif-i nâzır-meâlî mezâhiri devletlü paşa hazretleriyle mektebimizin müdir-i âlî tedbiri saadetlü beyefendi hazretleri işbu noksanı derpîş ederek mektebin programına Kitabü’n-nikâh dersini ilave ve muallimliğini de bu âcizlerine ihâle buyurdular. Âcizleri bu teveccühe tamamen ehil olmadığımı bilir isem de zaten bu mekteb-i âliyede iktisâb-ı feyz edenlerden olduğumdan alâ kadrü’l-îmkân şu dârü’l-feyze hizmeti, lâzıme-i şükran ve mahmedet bilerek kabulünde tereddüt ettim. İnşallah cümlemiz tevîk-i bârîye istinâden elbirliğiyle çalışır ve bu dâr-ı irfânın talebesinden olduğumuzu isbata muvaffak oluruz.

Kitabü’n-nikâhın lüzum ve ehemmiyetinden bahsetmiştim. Mecelle-i celîlenin birinci maddesi bunun derece-i ehemmiyetini bize talim ediyor. Madde-i mezkûreyi bir kere nazar-ı mütalaadan geçirelim:

“İlm-i fıkıh mesâil-i şeriyye-i ilmiyyeyi bilmektir. Mesâil-i fikhîyye ya emr-i ahirete taalluk eder ki ahkâm-ı ibâdâtıdır yahut emr-i dünyaya taalluk eder ki münâkehât-ı muâmelât ve ukûbât kısımlarına taksîm olunur.”

Bu fıkrada ilm-i fihkın tarifiyle iki büyük kısma taksîmi gösteriliyor ki biri emr-i ahirete diğeri em-ri dünyaya taalluk eden ahkâmı hâvîdir. Âtiyen beyân edileceği vechile münâkehât min cihetin muâmelâtta ma'dûd ise de mecellenin matmah-ı nazar-ı muâmelâta münhasır olduğundan nikâhın ibadete müteallik cihetinden kat'-ı nazar edilerek emr-i dünyaya müteallik ahkâm adâdına idhâl edilmiştir. Bu vechile fihkın alâ vechi'l-icmâl taksîminden sonra ber-vech-i zîr her kısmın lüzûm ve ehemmiyetinden bahsediliyor. Ve cümlesinin esası olan münâkehât ile başlanıyor.

“Şöyle ki Cenâb-ı Hak bu nizâm-ı âlemin vakt-i mukaddereden bekâsını irâde edip bu ise nev'-i insanın bekâsına ve nev'-in bekâsı tenâsül ve tevellüd için zükûr ve inâsın izdivacına menûttur. ”

Aklen ve şer'en sabit oluşu vechile bu âlemin bir nihayeti vardır ki ona yevm-i ahiret tesmiye ediyoruz. İşte o vakte kadar âlemin şu gördüğümüz nizâm üzere kalması matlûb-ı İlâhî'dir. Eğer matlûb-ı İlâhî olmasa idi bu nizâm üzere idâme ve muhafaza buyurulmazdı. Bu nizâmın bekâsı ise mahlûkâtın ferd-i etemm ve ekmeli olan nev'-i insanın bekâsına mütevakkıftır. Nev'-in bekâsı da ancak tenâsül ve tevâlüd tarîkiyle olur. Çünkü nev' denilen şey bir mefhûm-ı küllî olup manâdan ibarettir. Hâriçte ancak efrâd zımında tahakkuk edebilir. Mesela insanın mefhumu olan hayvan-ı nâtik zihninde mevcut bir manâdır. Hâriçte tahakkuk etmek için Zeyd ve Ömer gibi efrâd zımında tahakkuk etmek lâzım gelir. Efrâd ise tenâsül ve tevâlüd ile hâsıl olur. Demek oluyor ki insanın zekûr ve inâsının izdivacıyla tenâsül ve tevâlüd etmeleri matlûb-ı İlâhî imiş. Onun için Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Hazretleri “Tenâkehu ve tenâselu” hadis-i şerifiyle ümmetini izdivaca tergîb ve teşvîk buyurmuş.

(Mahmud Esad Efendi, N.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.7-8)

Siyaset

HUKUK-I BEYNE'D-DÜVELDEN HARB

Hâl-i sulh vezâif-i mütekâbile üzerine mebnîdir. Vezâif-i mezkûreden en başlıcası harp edecek bir devletin evvelce işâr-ı keyfiyet eylemesini icâp ettirendir ki

bu olmadığı takdirde bundan mütehasıl itimâd-ı mütekâbil dahi olamayacağı cihetle beyne'd-düvel münâsebât-ı müsâlemetkârâne vücutu kâbil olamayacağı gibi devletleri daima yekdiğerine karşı muhterizâne harekete mecbur edecektir. Beynlerinde münâsebât-ı müsâlemetkârânenin vücutu ile sulh icâbâtı olan vezâif-i mütekâbile düvel-i mezkûrece harbe ibtidâr olunacağı zaman bu hâl-i sulhun münkazî olduğunu diğerklerine ihbar ve işârı icâp ettirir. İlan-ı harb etmeksizin bir devlete taarruz eden bir hükûmet devlet-i mezkûreyi hâl-i sulhun iade eylediği vesâit ile müdâfaa-i hukuk ve menâfie mecbur eder. Binâenaleyh taarruz eden efrâda karşı eşkıya ve korsanlar hakkındaki kavânîn-i mahsusasına tevfiken hareket eder. Çünkü bunlar ilan-ı harb eylemezler. Sulh ve müsâlemet nedir bilmezler. Taarruz gören devlet düşman askerlerine eşkıya nazarıyla bakıp def'-i tenkîlleri vesâitine o suretle mürâcaat edebileceği gibi devam-ı muhâsemâtı hâlinde nihayet tarafeyn-i düvel-i müttehide beyninde mütehaddis usûl-i vech ile harb eylerler. Binâenaleyh ilan-ı münâsebât-ı sulhiyenin nihayetini ve hâl-i harb ve muhâsemâtın bidâyetini işâr eder.

Yekdiğeri memâlikinde bulunan memûrîn-i hâriciye'nin celbi bunu imâ eder. Tebligât-ı diplomatike ile vukua gelir.

Hükûmetler yekdiğerine tahrîren ilan-ı harb ederler. Bu da muhtelif surette olabilir. Bir memur-ı siyâsî tarafından resmen verilen ve bir müddet-i muayyeneden sonra hükûmeteyn beyninde münâsebât-ı sulhiyye münkati' olarak hâl-i harbin ibtidâr edeceğini müş'ir bir nota suretiyle ilan-ı harb edildiği gibi tarafeynden biri ordusunun diğerk tarafın kumandanına muhâsemâtın falanca günden itibaren ibtidâr edeceğini veyahut o taraf ordusunun her güne hareket-i tecavüziyesi ilan-ı harb suretiyle telakkî olunacağını mübeyyen gönderilen nota ile dahi ilan-ı harb edilir.

Muhâsemâta ibtidâr edilmezden evvel yekdiğerine ilan-ı harb eylemeyi icâp ettiren esbâb ilan-ı harb keyfiyetinin muharebeye iştirâk etmeyip bîtaraf kalan devletlere dahi işârını icâp ettirir. Aksi takdirde düvel-i mezkûre bîtaraflık vezâifine riâyet veya adem-i riâyette muhtâr kalır.

İlan-ı harbin muâhedât-ı mevcute hakkındaki tesirâtı muâhedât-ı mezkûrenin hâl-i sulh veya hâl-i harb nokta-i nazarından mün'akid olmalarına nazaran tebeddül eder.

Devleteyn-i mezkûreteyn beyninde münâsebât-ı sulhiyye hakkında mevcut olan muâhedât münâsebât-ı mezkûre münkati‘ olmakla hükümden sâkıt olması tabîdir. Zaten muâhedât-ı mezkûrenin husûlüne bâdî olan keyfiyât artık mevcut olduğu cihetle mevzû lehin fikdânıyla hükümsüz kalır.

Hâl-i harb için mün‘akid muâhedâta ise ilan-ı harbin tesirâtı külliyyen bir suret-i ma‘kûsededir. Zaten bunlar husûsât-ı harbiyye için mün‘akid oldukları cihetle zaman-ı sulhte de mevcut iseler de asıl harbin vukûa gelmesiyle mevzû olan keyfiyyât zuhûr edeceğinden ahkâmının tatbîk ve icrâsı harb ile ibtidâ eder.

(Hüseyin Nazmi, N.27, 1 Mayıs 1313, s.319)

Felsefe

FELSEFE

İdrak hususuna gelince müdrik-i hakikî nefs-i nâtika-i insâniyedir. Müdrik-i hakikînin kuvâ-yı müteaddide-i mezbûr ile tesmiye edilmesinin sebebi ise müdrik-i hakikî-i müdrikâne taalluk etmesi itibarıyladır. Hatta müdrik-i hakikînin umûr-ı külliyyeyi idrak etmesi itibarıyla ona kuvve-yi aklıye, **reşye**, ahkâm-ı kâzibe ile hüküm ve maânî-i cüziyyeyi fehm ve idrak eylemesi itibarıyla havâs-ı hums-ı zâhire vâsıtasıyla suver-i zâhireyi idrak etmesi idrak etmesi itibarıyla hiss-i müşterek ve hayal-i tasarruf-ı kâzib itibarıyla hiss-i müşterek ve hayal tasarruf-ı kâzib itibarıyla da müdrik-i hakîkiye kuvve-i muhayyile ıtlak olunur. İşte şimdiye kadar zikir ve beyân olunan kuvâ-yı müteaddide hakkında şey-i vâhiddir. Ancak müdrikâta taalluk birtakım aksâma taksîm edilmiştir.

Nefs-i nâtıkanın cevher-i hakikati idrak olunmaz. Belki nefis-i nâtika idrak, teemmül, tezekkür, tasdik, tahayyül vesâire gibi kendisinde mevcut amâl vâsıtasıyla bilindiğine bakılırsa o hâlde nefis-i nâtıkanın idrak edilmesiyle maddenin tamamen maddenin tamamen idrak edilmesi beyninde hiçbir fark bulunamaz.

Çünkü bir madde-i imtidâd, levn, sakl-i tecezzî gibi evsâf ile tavsîf edildikten sonra bilindiği gibi nefis-i nâtika dahi kendisinde bulunan sıfatlar ie tavsîf edildikten sonra bilinir.

İşte “şu şey uzun, beyaz, ağır, kâbil-i inkisâmdır” denildiği vakit hakikaten maddeden ibaret bulunan şey-i mezkûrun nefs-i beşerîde tesir-i malumunu gösteren sanatları malum olduğu misüllü, insan müdrik, müteemmil, mütezekkir, musaddık, mütehayyil âlimdir” denilince de hakikaten nefs-i nâtıkadan ibaret olan insanın nefiste tesir-i malumunu işâr eden evsâfı da malum olur. Fakat mevsûflarının cevher-i hakikatleri malum olmaz. Hatta bir sâil tarafından “sıfat-ı mezkûre ile tavsîf olunan bu mevsuf-ı maddînin mâhiyeti neden ibarettir” tarzında bir sual îrâd olursa “mâhiyet-i mevsuf bilinemez” demek gibi bir cevap-ı acz ile mukâbeleden başka bir çare bulunamayacağında şüphe yoktur. Zira bir sıfatın malumiyeti mâhiyet-i mevsûfun istilzâm etmez.

Sıfat-ı mütekaddimenin malumiyeti mücerred meşâir-i hams vâsıtasıyla hâsıl olduğu hâlde maddenin hakikati idrak olunmazsa cevher-i nefsin malumiyeti meşâir-i hams ile kâbil olmadığı surette hakikati nasıl idrak olunabilir?. Hakikatini idrak ve ihsas daire-i iktidar-ı insâniyetin hâricindedir.

Havâss-ı hams-ı zâhire vâsıtasıyla fehm ve idrak olunan her şey insanda bir hâlet-i akliyenin ihdasına yani nefs-i nâtika-i insâniyede bir nevi ilmin hudûsuna sebep olur. Mesela bir parça gümüşe nazar ettiğimiz vakit nefsimizde sarı bir suret hâsıl olur. Hâsıl olan bu iki suretten başka manzûrun levâzım-ı tabîyesinden olup beyaz yahut sarı bir şeyin tasavvur olunmasına sebep olan beyazlık veya sarılık gibi sıfatları dahi tasavvur etmemiz lâzım gelir.

Husûl-ı suver ve tasavvur-ı esbâbtan başka artık gümüşün beyaz, altının sarı olmasına kanaat hâsıl olup gümüşe beyazlık, altın sarılık ile hükümde tereddüt etmeksizin hemen hükmedemez. Havass-ı hams-i zâhirede muteber olan husûl-i suver ve tasavvur-ı esbâb gibi hâlât-ı kuvve-i akliyede dahi muteber olur. Çünkü nefs-i nâtika-i insâniyede “ilim, lezzet, elem, keder, ferah vesâire” gibi vicdâniyâtın husûlünden tasavvurât müteaddide tevellüd edip elbette bir şeye mahsus olur. O şey de nefs-i nâtika-i insâniyedir.

Hakikat-i akl ile hakikat-i maddenin idrak olunmamalarına nazaran her birine ayrı ayrı taalluk eden ilim ve idrak her ne kadar zâhirde şey-i vâhit gibi görülürse de itibârât-ı uhrâ ile hakikatte yekdiğerinden imtiyaz ederler.

Görülüyor ki gerek maddenin sıfatı, gerek kuvve-i akliyenin amâli ve ef'âli akla muhtelif birtakım kuvvetlerin sübut ve tahkîkini isbat eder.

Maddenin sıfatları ruh ile cesedin müşterekün fihi olan meşâir-i hams vâsıtasıyla fehm ve idrak olunduğu gibi aklın ve ef'âli de nefis ve onun kuvvâ-yı bâtınasından ibaret olan kuvve-i vicdaniye ile ihsas ve idrak olunur.

Gerek meşâir-i hams gerek kuvve-i vicdaniye-i tasdikînin esas ve mebnî-i aleyhi olduğu için her biri vâsıtasıyla mütehasıl müdrikât-ı müteaddide bervech ile inkâr olunamaz.

(Musa Kazım, N.18, 9 Eylül 315, s.283)

Tıp

TÎN-İ MAHTÛM

Saadet Gazetesi'nin geçen cumartesi günü neşr olunan "3809" numaralı nüshasında Nuri Şeyda Beyefendi tarafından muharrer bir makale-i tarihiyye müsâdefe-i nazarımız oldu.

Bu makalede mûmâileyh Limni ceziresinde vaktiyle keşfolunan "tîn-i mahtûm" ismindeki bir nev'i gızârın gerek Avrupa gerek memalik-i şarkıyyede hâiz olduğu itibarı ve bu madenden mamûl bardaklara isnâd olunan havâss-ı tıbbiyyeyi tavsîf eyledikten sonra şimdiye kadar cism-i mezkûrun tıbbâ dâhil olup olmadığını tabiat-ı terkîbinin neden ibaret bulunduğunu istek buyuruyorlar. Birkaç sene akdem Tarih-i Naîmâ'da bu maddeye isnâd olunan havâss-ı gûnâgûnu okumuştum. Nuri Bey biraderimizin arzuları vechile tîn-i mahtûmun mâhiyetini arz etmek istedim.

Tîn-i mahtûmun ne olduğu anlaşıldıktan sonra taaccübe düşmek zaruridir.

İktizâ-yı hilkatimizden olarak dimağımızda vukuf azalınca tesirât-ı harikaya inanmak hasletimiz tezayüt eder.

Mafevk e'l-tabîa havâssa mâlik bir cisim işitirsek hemen görmek arzusuna düşeriz. İşte bu hâsse-i cibilliyeye mâhiyeti âdi olan birçok mevâddın itibarını âlî gösterir.

Tahtakurusu ile verem tedavisini, fare derisi ile kulunç, köpek pisliği ile hunâk ve fare yavrusu ile kulak tedavisini muhtelif padzehirlerin e'l-ân mergûb-ı umûm bulunmalarını o maddelerin esaslarındaki âdilîk temin eder o kadar havâss-ı müfide böyle ehemmiyetsiz maddeler üzerinde nazar-ı dikkati celbeder.

Tîn-i mahtûm da bu maddelere mümâsildir. Bugüne gelinceye kadar vücudu hissölunup da mâhiyeti tedkîk edilmemiş bir cisim tasavvur eylemek hatadır.

On dördüncü Lui zamanından itibaren asıl fenn-i kimya meydana çıktı. Tabâbet bu esrârengîz, acîbe-nümâ fen ile garip bir kisveye büründü.

Herkeste merak, tecessüs, hayret arattı.

Nihayet edviye o derece sû-i istimâle uğradı ki havâssını bilir bilmez ne kadar âdi yahut müessir maddeler varsa kullanmaya başladılar. Bu efrâtın netice-i meş'ûmesine bakarak ciddi etıbbâ-i ilaç tertîbinden ihtirâz eder oldu.

İşte şu hercümerç arasında kimyagerler her türlü mevâddı arz ve amîk tedkîk etmeye ve itidâl-i etfâl sahibi etıbbâte tesirât-ı hakikiye-yi edviyeyi mütâlaaya koyulmuşlardır. Bugüne kadar bir madde kalmamıştır ki kimyagerlerin ve sıhhat hâdimlerinin inzâr-ı müdakkikâneleri önünde boyun eğmemiş olsun.

Eskiden beri ma'rûf olunan bi'l-cümle mevâdd-ı tıbbiye fenn-i tıpta malum ve kısm-ı a'zamı başka suret ve şekilde müsta'mel olup ancak ıstılâhât-ı tıbbiye-i mahsusa ile mevsûm bulunuklarından vukuf-ı umumîye mazhar olamazlar.

Bu madde silist alümin ve sudan mürekkebi olan guzâr, kil "Argile" suhûr-ı rusûbiyesinin bi'l-mâi humz-ı hadîdi hâvî bir nev'idir. Bu cihetle Argileferrugineu veyahut "Ocre" Oker nâmını alır.

Daha basit bir tabirle: demiri hâvî kilden ibarettir. Tabir-i âmiyâne ile buna "kilermini" Bol d'arménie derler. Suyu cezbeder, esmerce kırmızı renkte lems-i dühnî olup terkîbinde hadîd bulunduğundan tabiatı kâbızdır. Müttekaddimîn tarafından yaraları kurutmak, kan dindirmek için kullanılmıştır.

E'l-yevm tıpta gayr-ı müstamel olan "Albert" haplarının ve "tiryak"ın terkîbine girer.

Bu hasmı, terkîbinde hadîd var diye mukavva gibi kullanmak câiz ise âdi dahi istimâle mesâğ vardır.

Hâsse-i kâbızası sayesinde azâ-yı mezkûreyi cebr ve hıfz için kullanılır; bu hâssası istimâl olunan alçı ve saf silist ponas gibi mevâddın yanında hiç hükmündedir.

(Şükrü Osmani/Osman Şükrü, N.89, 19 Kanunusani 1312, s.154)

Tasavvuf

LEVÂYİHÜ'L-HİKEM'DEN

Lâyiha 11

İcâd-ı âlem vücut-ı ademden murat- ve hiddet-i İlâhiyenin inkişafıyla Mabûd-ı Mutlak'ın bilinmesi ve hakikat-i insâniyenin anlaşılmasıyla âdâb-ı ubûdiyetin takarrür etmesidir.

İlm-i mantıkta “limmi” ve “inni” unvanıyla iki nev'i burhân olup biri müessirden esere ve diğeri eserden müessire intikâl ve istidlâl tarîkini gösterir. Mebhas-i marifetullah da aklı tabîi ve mevârid-i tahkîkin evveli, burhân-ı sâni'dir. Zira masnû-ı dest-i kudret olan- âlem-i halk tayin etmemiş olsaydı vücut-ı sânie delalet edecek bir şey bulunamayacağından hak ve Hâlık'ı bilmek mümkün olamaz idi. Herhâlde Cenâb-ı Hakk'ın bilinmesi âlemi bilmeye mütevakıf olmakla hikmet-i âsâra kesb-i vukûf edemeyenler hakikat-i müessire vâkıf olamazlar. Sülâk-ı irfan, bâdî-i emrde eserden müessire istidlâl tarîkine gider asıl ve hakikati arar bu neş'et-i idrak ile asıl ve hakikate ba'de'l-vusûl müessirden esere intikâl eder- mâhiyet-i vücuda muttali' olur. Zevk ve hiddeti kesrette bulur. Beyt:

Hikmet-i dünya ve mâfihâ bilen ârif değil

Ârif oldur bilmeye dünya ve mâfihâ nedir

diyenlerin dahi kendilerince bir anlayışı olmak lâzım gelir ise de bu manâ heyecan-ı istiğrâk ile husûle gelen hâlât ve cezbâta müstenid olup erbâb-ı ukûlün anlayacağı hayalâtta değildir.

Zira erbâb-ı ukûl Hâlık'ı mahlûkâtta, hikmet ve kudreti masnûâtta arar-
Hakkı âlemde zâhir ve bâtın bilir- âlemi hak ile kâim görür. Vâkıa malûmât-ı beşeriye
mahdûd ve mukayyed olduğundan vücut-ı mutlakı idrak ve ihataya imkân yoktur. Şu
kadar var ki herkes âlemi ne kadar görmüş ve anlamış ise Cenâb-ı Hakk'ı o kadar
bilmiş ve öğrenmiş olur. Beyt

Teemmül-i sutûrû'l-kâinat fâhâ

Mine'l-meilel a'lâ ileyk resâil

Ruşendilân basiret için âsâra nazarla müessirin vücutuna istidlâl tarîki
açık olduğundan herkes hak ve Hâlık'ı bi'l-mütâlaa ikrâr ve itiraf ederek bir ilm-i
zaruri istihsâl ediyorsa da akl-ı mücerrede ittibâ' ile hakikat-i tevhîd ve ulûhiyete kesb-
i ittilâ mümkün olamadığından kimse hûdbehûd merâtib-i marifetullâhı ikmâl ve
istikmâle kâdir olamaz zira Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfatını Hak'tan başka kimse
bilemez. Bu cihetle inbâ-yı ilâhi olmadıkça yani Cenâb-ı Hak kendi zât ve sıfatını
kendi bildirmediğçe serâir-i ehadiyet anlaşılamaz. Âdâb-ı ubudiyet öğrenilemez tahsîl-
i rıza-yı Alla'a yol bulunamaz çünkü en usûl ile yol gidileceği bilinemez. Meğer ki
insan ale'l-umyâ bir tarîk ittihâz ederek kendi hayal-i mahsusuna perestîş eyleye-
bunun dahi bet-perestlikten hiç farkı olmadığından bir faideye müfîd olamaz.

Fi'l-hakika akıl- katrenin bahre nisbeti kabîlinden olarak zât-ı İlâhî'den
sâdır olan zerrât vücuttan bir zerredir. Şu cihetle asıl ve menşesine vukûf ve idrakten
hâlî değil ise de vücudun tefâsîl-i inhisâ ve ahvâlini hasr ve ihsâ kâbil olmadığından
akl-ı mücerredle hâsıl olacak vukûf ve idrak yalnız bir delalet-i hissiye ve şehâdet-i
kalbiyeden ibaret olup gayet sathî ve icmâlidir. Beyt:

موج از حقیقت کهر بحر غافلست
حادث چه گونه درك نماید قدیم را

Egerçi vücut-ı Bârî'ye his ve vicdanın delalet ve şehâdeti berâhîn-i
tabîyye hükmünde olarak hakk u savaba müntehî ve ekser halkın eymânı buna
mübtenî ise de çok kere akıl, şu derecede kalamayıp daireyi tecavüzle eşik ilerisine
yeni esma ve sıfat-ı İlâhiye'nin tafsîlâtıyla tesirât ve takdirât-ı ezeliyenin teftîş ve
taharrîsine kalkışır lâkin ucunu ortasını bulamayıp âkıbetü'l-emr hâib ve hâsır kalır.

Çünkü aklın idrâkâtı havâss-ı cismâniyenin ihsâsâtıyla mahdûd ve mukayyed olduğuna ve hakâyık-ı maneviyyenin havâss-ı cismaniye ile bilinmesi mümkün olamadığına binâen akıl oralarda cevelân edemez. Beyt

Pây-ı istidlâliyyân çûpîn bod

Pây-ı çûpîn saht-ı bi temkîn bod

Malûmât-ı suveriyyeye iğtirâren vadi-i ictihâd ve istidlâle düşüp de akl-ı mücerrede uyup da gidenler nafile ezhân ve efkârı it'âb işgal etmiş olurlar zira bu yolda malumât tezâyüd ettikçe terddüdât ve tevehhümât dahi o nispette tezâyüd edeceğinden gönülce yakîn ve itmi'nân hâsıl edemeyip ya büsbütün tarîk-i hak ve hidayetden inhirâf ile mühlike-i inkâr ve zılâle yahut kendi hâllerince bir ele mec'ûl-i tasavvur ederek ona hasr-ı itikâd ile mezleka-i vehm ve vebale giriftâr olup kalırlar. Beyt

نہایۃ لقدام القول عقل
واکثر سی المالین خلل

Cenâb-ı Rabb-i kerîm aklın hakâyık-ı maneviyyeyi idrakten acz ve noksanına mukâbil nev'-i insana bir hâssa-i nebeviye ihsân buyurmuştur ki a'mâl-i fikr ve nazarla ihâtası müteazzir olan umûr onunla idrak olunur.

Bu hâsse-i nebeviye hakikat-i insâniyyeye müterettib olan meziyyât-ı ruhâniyyenin müntehasıdır ki sırr-ı emanet ve hilafet muktezâsınca ibtidâ Ebu'l-beşer Âdem aleyhisselamda sânihapîrây-ı saadet olmuştur.

Ondan sonra tevârûsen ve teselsülen ta bi'set-i seniyye-i Muhammediyyeye gelinceye kadar- şîs, İdris, Nuh, Hud, İbrahim, Davud, Musa, İsa aleyhimüsselamda vesâir esâmi-i kudsiyyeleri malum bazı enbiyâ-yı kirâmda zâir olarak imdad-ı ilâhî ile her birisi meşârib-i mahsûsalarınca mazhar oldukları tecelliyâta göre esrâr-ı tevhîdi izhâr ve ilan edip ibâdullâhı sırât-ı müstakîm olan tarîk-i vahdete davet ettiler –halka Hâlık'ı bildirip âdâb-ı ubûdiyeti öğretiler “Ve mâ ale'r-rasûl ille'l-belâğ” hükm-i âlisince bi'set-i enbiyâdan murad tebdîl hilkat ve tağyîr-i mâhiyet olmayıp ancak muktezâ-yı hak ve hakikati beyân ile irâe-i râh ve reşâtıdır. Bu cihetle fînet-i asliyesi tâhir olanlar bi't-tabî ehl-i saadet ve kâbil-i hidayet olmakla davet-i enbiyâyâ icâbet ederek daire-i iman ve islama duhûl ve bilakis mail-i dalalet olan ehl-

i şekâvet tînet-i asliyeleri iktizâsınca kâbil-i hidayet olamadığından evvel ve âhir enbiyâ-i izâmı red ve inkâr ile iman ve islamdan nükûl edegelmiştir. “İnneke lâ tehdî men ahbebe ve lâkinnallâhe yehdî men yeşâu” ayet-i kerîmesi bu manâyı müeyyed ve mezkûrdur.

(Arif Hikmet, N.89, 12 Teşrin-i Sani 1314, s.1058-1059)

Genel Kültür

RESİMLERİMİZ

Kadim Rodos Limanı

Acâib-i seb‘a-i âlemden Rodos Feneri’nin inhidâmından evvel Rodos limanı resmimizde görülen hâlde bulunmakta idi. Âhiren Rodos adası Emeviler tarafından memalik-i İslâmiye a‘dâdına ilhâk eyledikten sonra bi’t-tabi limanın şekli-i kadîmi birçok tebeddülâta uğramıştır.

Rodos Feneri’nin resmi birkaç kere matbuat-ı Osmaniyede görülmüş olduğu için bunun şimdilik gazetemize dercinden sarf-ı nazar edilmiş ise de Fransızca Luniver unvanlı kitapta vesâir âsârda mu‘tebere-i tarihiyyede gördüğümüz tasvirler ile bunlar arasında bi’l-vücûh mübâyenet bulunduğundan ileride hangisinin aslına mutâbık olduğunu tedkîk ederek izâhât-ı tarihiyyesiyle beraber neşredeceğiz.

Valentire Köprüsü

Kahor şehrinden mürur eden “Lav” nehri üzerinde bulunan bu köprü on üçüncü asr-ı milâdî evâsıtına doğru inşa edilmiştir. Suret-i inşasındaki metanet ve zarafet o zamanın terakkiyât-ı mimariyesine numune ittihâz edilecek derecelerdedir. Üzerinde bulunan “kule”lerin tarz-ı inşasına köprünün esasen şehrin cidârlarından bir kısmını muhît olmasına göre bunların ledel-icab asker ikâmesi için yapıldığı anlaşılır ise de Valentire kulelerinden o suretle istifade edildiği tarihen mazbut değildir.

Famagost Camii

Kıbrıs’tadır. Tafsîlâtı nüsha-i âtiyede.

(İmzasız, Ek.17, 20 Şubat 1312, s.63)

Askeriye

ISLAHÂT-I ASKERİYE

Ateşemiliter-Naval- Fransızcadan aynıyla kabul olunmuş ve lisân-ı resmîye olunmuş bir kelimedir ki düvel-i muazzama düvel-i mütecâvere nezdinde bulunan sefâretler maiyetlerine tayin edilen ümerâ ve zâbıtân-ı askeriye'nin sıfatı olup asâkir-i beriyyeden tayin olunanlara (ataşe militer) ve asâkir-i bahriyeden olanlara “ataşe naval” denir.

Bunların zîrde muharrir olan vezâf-i mühimmelerine nazaran gayetle zeki, fatîn, edîb, necîb, mütefennin, halûk, hamiyetli olmaları ne derece lâzımdır.

Ataşe militerlerin vezâîfî hususuna gelince memur oldukları devletlerin evzâna, tenevvü ve ahvâline nazaran kesb-i ehemmiyet eyler. Yani nezdinde bulundukları düvel-i mütecâvereden olmayan düvel-i muazzamadan ise bunlar bilhassa terakkiyât-ı askeriye ve fûnûn-ı harbiye ve edevât-ı cihâdiye ale'l-umûm techîzât-ı cünûdiyenin her gün ahvâline kesb-i vukûf ederek ne gibi şeylerin ne suretle ihtirâ olup nasıl terakkî etmekte olduğunu ve ne gibi vesâitle mevki-i tatbîke vaz' olunduklarını bi'l-etraf öğrenerek mufassal lâyiha ve eşkâliyle mensup olduğu daireye ale'd-devam arz etmek olup düvel-i mütecâvere nezdinde bulunanlar ise mezkûr vezâifle beraber ol devletin hudûd-ı hâkânî cihetlerini mufassal haritalarıyla mükemmel malûmât-ı coğrafiyesiyle elde ederek ne gibi tahkîmât icrâ edilmiş olduğunu ve bu hudûdlara nerelerden ne gibi yollar vâsıl olup ne gibi vesâit-i nakliye bulunduğunu ve ne kadar zamanda ne kadar asker dönebileceğini ve ol devletin mükemmel tensîkât-ı askeriyesiyle sunûf-ı muhtelif-i cünûdiyesinin derece ve kuvvet-i miktarlarını ve debbuylarının ahvâliyle askeriye'nin derece-i mütâvaat ve maharetlerini ve her hâle karşı olacak kuvve-i tahmîliyelerini ve suret-i îâşe ve iksâlarıyla keyfiyet-i techîzlerini ve yedlerinde bulunan esliha-i mütenevvianın cins ve miktarını ve mâhiyet-i mutlakalarını ve zâbıtânıyla ümerâ ve erkânının derece-i liyâkatlerini ve bilhassa erkân-ı harbiyesinin ahvâlini ve erkân-ı harbiye-i umumiye dairelerinde tertîb olunagelen seferberlik plânlarını öğrenerek ve bu işlerde para sarfıyla büyük büyük fedakârlıklar edip malûmât-ı lâzime ve levâyih haritaları elde ederek mukaddemât-ı âidesine vakit ve zamanıyla bildirmektir.

Bazı devletler hususuyla Rusya Devleti ataşe militerin vezâifini taklit ederek diğer bazı siyasî memuriyetler ilavesiyle “ajans militer” nâmıyla da askerî memurları istihdâm ederler.

Ataşe navalların vezâifi tabî berikiler gibi ise de onlar bilhassa sevâhil ve ahvâliyle donanmaların ve tersanelerin malûmâtını ihtâr ve i'tâ ile mükellef olduklarından bir dereceye kadar biri ataşe militerlerden daha güç bir vazife ile mükelleftirler.

At A'zâsı- Onun ekser a'zâ-yı hâriciyesini bi'l-umûm zâbitânın ve hele topçu ve süvarilerin bilmeleri lâbüd olduğundan bunu güzelce tefhîm için kitabın nihayetine mevzû sahâif-i eşkâlde mükemmel bir resim ile de beyân eylediğimiz a'zâ-yı lâzime isimlerini bervech zîr-i tahrîr eyledik ki onlar da şunlardır “Art incik, aşık başı, alın, avurd, ön diz, omuz, ayak, incik, bacak, burun, burun delikleri, bel, boğaz, boğazlık, boyun, perçem, tepe, cıdağu, çene, dudaklar, dirsek, şaşak, sağrı, sırt, sakal, soluk çukuru, taban, topuk tırnak, tırnak ucu, fekk-i esfel, fekk-i a'lâ, kalça, kaburgalar, karın, kazîb kulağı, kol, kuyruk, kıç, göz, göğüs, sine” bunlardan ekserîsi muhallât-ı mahsûsunda da tarif olundular. (Bak sahâif-i eşkâl, şekil 1)

At Ölçüsü- Atlar ne kadar boylu yani yerden ne derece yüksek olurlarsa ol miktar makbûl olduklarından hîn-i mübâyîada atları ölçmek âdeti konuşulmuştur ki bunun için olan alete “ölçü” yahut “baytar bastonu” denir. Ölçmek için ise at düz ve ufku bir yerde dümdüz durduğu ve hususen ön ayakları tamamen şakulî bulunduğu bir vaz'da cıdağusundan yere kadar hat her bir mahalde metre kullanılarak irtifâ fersi için “bir ve küsur” itibarıyla beyân olunur. Mesela bir metre otuz beş santimetre gelmiş ise muhtasaran “bir otuz beş” diyor ve hakezâ “bir kırk, bir kırk beş, bir elli” tesmiye olunur. Atı ölçmek için olan alet-i mahsusa ölçü yahut baytar bastonu tabir olunup sahâif-i eşkâlden (şekil 1) de “be ب” ile işaret olunan bir bastondur ki adeta şişli baston gibi derûnunda metre aksâm-ı sağîresi taksîmâtını hâvî bir çocuk vardır ve bunun üstünde yani kabza tarafından icâbı hâlde bastona amûd duracak surette yaylı bir kol mevcuttur ki baston çubuğu çekilip kol kaldırılırsa “cim ج” ile işaret olunan şekle girer. Bastonun “be, ayın ع ب” kısmı yani gılaflar parçasının tavli tam bir metre olup iç çubuk dahi metre aksâmını hâvîdir.

“Ölçülmesi matlûb olan at bâlâda beyân olunan vaz‘a konulup büsbütün açılarak “ayın ع” kâidesi atın tırnağı yanına konur ve “cim kaf ج ق” kolu hayvanın cıdağusuna temas edinceye kadar baston baston çubuğu aşağı yukarı sürülür ve tamam cıdağuya temas edince çubuğun irâe ettiği kısımlar alınıp bir metre üzerine zammedilerek bârkîrin irtifâı malum olur.”

At Başları- Fenn-i eşkâl-i fersi nokta-i nazarıyla beraber kime itâat etmek ve önünü, ilerisini görmek cihetleri gözetilerek at başlarının ib‘âd ve evzâ ve eşkâl nazar-ı mütâlaaya alınıp “uzun, kısa, iri, kuru” baş denildiği gibi “ufki, mâil, amâdî” baş ve kezâ “güzel, âdi, çirkin” baş denir. Hem uzun hem iri olan başlar kemik tesirine itâat etmediklerinden süvariye ziyade yorarlar ve belki de muhâtıraya ilkâ ederler. Binâenaleyh bunların binek hayvanı olmaya liyâkatleri yoktur.

Baş uzun fakat iriliği az olursa diğeri kadar fena değildir. Fakat hayvana çirkin bir manzara verdiğinden “ihtiyar baş” unvanını alır.

(Manastırlı Rıfat, N.14, 5 Ağustos 315, s.218-219)

Mekanik

TEK RAYLI (BİR DEMİRLİ) DEMİRYOLU

Hatt-ı mezbûr hakkında Fransa’nın turûk ve meâbir sâlnâmelerinde mühendisîn-i meşhûre tarafından münderic makâlâtta bu hususa ait olan kısmın zîrde mündemiç tercümesi te’yîd-i mütteâya kâfidir.

Tek raylı demir yol usûlüyle kavisler için 25 ile 30 metrelik nısf-ı kutrlar kabul olunabilip bu gibi sert kavisler üzerinde vagonlarla makineler sühûletle hareket edeceklerinde bizim için hiç şek ve şüphe yoktur. Bu kavislere tesadûf eden çapı glakoz çubuklarıyla bunları takip eden tekerleklerin pek az delik ve temas izi bıraktıkları ve sert kavislerin mürûru esnasında âdi demir yollarda hissolunan gıcırdama nev‘inden hiçbir sadâ hâsıl olmadığı bizce bi’t-tecrûbe sabit olmuştur.

İmdi **lartiğ** usûlündeki hat sarp vadi ve derelerde tevessü ve imtidâdla âdi bir köy yolu derecesinde suhûletle bunları dolaşabilir. Şerâit-i mebhûte dâhilinde hatt-ı mezkûrun arızalı bir memlekette yol tesisinin bir metre arzında bulunan hattın yol inşasında ne kadar dûn bulunacağına yakîn hâsıl edilir. Zira bi metrelik çifte hat birtakım tûnel ve köprülere muhtaç olup tek raylı demir yollar ise bu gibi imâlâta mürâcaattan müstağnîdir. Binâenaleyh işbu hattın ahvâl-i mezbûrede kabulde tasarrufât-ı külliye hâsıl olabilir.

Ekonomik demir yollar şirketi müdürü Mösyö Emil Level mühendisîn-i mülkiyye cemiyetiyle olan muhâberâtının birisinde bu hat hakkında ber-vech-i zîr beyân-ı rey eylemiştir.

Tek raylı demir yol usulünün arz edebileceği tatbikâtan da bir iki söz söyleyerek şu mütâlaa-i mücmelemize hâtime vereceğiz.

Hatt-ı mezbûr ale'l-husus ârızalı memâlikte hıdemât-ı ciddiye ifâsına müstaid olmakla beraber müstamerelerimizin bazılarında olduğu gibi zemin tesviyesine ferş edilmiş olan hattın fizân-ı miyâha maruz ve kum veyahut nebatât ile mestûr kalmak tehlikesi altında bulunabildiği havalide dahi hüsn-i suretle kâbil-i istimâldir. Her hâlde usûl-i mezkûrun lehinde en ehemmiyetli olarak en küçük nısf-ı kutrda kavisler üzerinde seyretmek suhûletiyle istimlâk-i arazi ve inşâat-ı sanâiye ve ameliyât-ı terâbiyece tasarruf hususundan ibarettir. İki büyük muhsenât zikrolunabilir.

Fi'l-hakika çift raylı demir yollar esasen evvela ferrâş-ı hat () tesmiye sath-ı mütemâdîden sâniyen ferrâş-ı mezkûr üzerine mefrûş demir çubuklar ve merbût oldukları taban ağaçları heyet-i mecmûasının teşkil eylediği hat ile edevât-ı sâbite-i sâire ve müteharrikeden iki kısım-ı mühimme inkisâm edip tûneller, köprüler, istinât ve kaplama duvarları ve ilâahir misüllü inşâat-ı sanâiye ve hafr u imlâlar cereyân-ı miyâh tahkîm-i arazi hendekleri ihdâs ve küşâdı gibi ameliyât-ı terâbiyeyi muhtevî olan kısım-ı evvelin mesârif-i inşâiyesinin hesap ve takdiri müşkil ve bazen müstahîl ve fabrikalara sipariş ile tedârik edilen kısım-ı sâni bedelinin alâ vechi's-sıhha tayin miktarı mümkün olduğu gibi tahmin edilen kısım-ı evvele ait masârif-ı azîme-i mechûle kısım-ı sâni bedelinin kat kat fevkindedir. Birtakım sütunlar üzerinde zeminde mürtefi olarak havada tesis edilen tek raylı demir yolu hattında âdi demir yollarının kısım-ı evvelini teşkil eden inşâat-ı sanâiye ve imâlât-ı terâbiyeye yani ferrâş-ı hatta hemen

hâcet kalmayacağından bu usulde demir yolun mesârif-i umûmiyesi kısm-ı sâni yani bizzât hattı teşkîl eden demir çubuk taban ağacı ile edevât-ı sâbite ve müteharrikenin bedel-i iştirâsı ve hattın mesârif-i tefrîşiyeye ve edevât-ı mezkûrenin güzergâha kadar ücret-i nakliyesi mecmûuna inhisâr eder ki mesârif-i inşâiyenin şu suretle hayliden hayli taklîline ve tahmînât-ı farziyenin mümkün mertebe izâlesine muvaffakiyet-i mehâsini ancak bu usûlde arz-ı vücud etmiş olur. İmâlâthânedan çıkmış ve mahline vaz‘ olunmuş hattın beher kilometresiyle bi’t-tefrîş işletilmeye müheyyâ bir hâle konmuş hattın beher kilometresi fiyatı beyindeki fark tek ray sisteminde gayr-ı mahsus raddesinde idüğü bu usulde vücuda getirilmiş şimendüferlerin proje olarak keşfiyelerinin mütâlâa ve tedkîkiyle ve asıl mertebe-i bedâhet olur.

(H. (ح) Fahreddin, N.59, 15 Kanunusani 1313, s.703-704)

Medeniyet

HÂMÎ-İ MEDENİYET

Lafz-ı lisân ve vâsıtasıyla insanların teşkîl-i medeniyet etmiş olduklarını geçen hafta neşrine mütecâsir olduğum “Vâsıta-i Medeniyet” unvanlı makale-i âcizânemde beyân eylemiş idim.

Şu suretle husûle gelmiş olan bir medeniyetin ne ile bekâ bulacağını ve ne şart ile “medeniyet-i sahîha” hükmünü alabileceğini beyân dahi münasip olmakla buna dair min gayr-i haddin bir iki söz söylemek istiyorum:

Bir medeniyetin devam ve bekâsı ve “medeniyet-i sahîha” hükmünü alması ilim ve marifet ve sanat ve ticaretle husûle gelebileceği hemen her gece malum ve müsellemdir. Fakat bu ilmin bu marifetin bu sanat ve ticaretin de bir diyanet-i semaviye ve ahlâk-ı âliyyeye mukâreneti de şart-ı a‘zamdır.

Zira medeniyetin hulâsa-i manâsı “teâvün ve tenâsur kâide-i esasiyesine bi’l- ibtinâ teşkîl-i heyet ve tanzîm-i kavmiyet” demek olup bu ise o heyet-i efrâdı meyânında uhuvvet-i sahîhayı ve meveddet-i daimeyi muktezî bir râbıta-i kuvviyenin vücuduna tevakkuf eder ki o da o da ancak din ve ahlâktan ibarettir.

“Avrupa ahalisi, din ve ahlaka o kadar ehemmiyet vermedikleri halde bugünkü terakkiyât-ı maddiyeleri bütün cihanı dûçâr-ı hayret ediyor. Eğer medeniyetin gerek bekâsında gerek teâlisinde din ve ahlâkın dahli olsa idi onlarda bu terakkiyât görülemez idi” tarzında bir itiraz edilir ise bu itiaza iki vechile cevap verilir.

Evvela: Avrupa’nın şu terakkiyâta nâil olması yalnız ulûm ve fûnûn sayesinde değildir. Din ve ahlâkın da onda dahl-i küllisi vardır. Zira eğer efrâd-ı ahalinin birbirine uhuvvet-i ciddiye ve muhabbet-i kuvviyelerini mûcib olan o râbita-i semaviye onlarda olmasa idi şu gördüğümüz terakkiyâta nâil olmaları şöyle dursun kurûn-ı mâziye akvâmı gibi onların da hercümerc olacakları muhakkak idi.

Saniyen: Egerçi ulûm ve maârif ve sanayi sayesinde Avrupa ahalisi bugün terakkiyât-ı maddiyenin evc-i bâlâsına irtikâ etmişler gibi görünüyorlar ise de erbâb-ı hakikat nezdinde bu terakkiyâtın bu medeniyetin asla değeri yoktur.

Zira Avrupa’da bir müddet-i mahdûdeden biri mebnâ-yı metin-i medeniyet olan “teâvün ve tenâsur” kâidesine sû-i ahlâk neticesi olarak hâle-i târi olmaya başlamış olduğundan karîben o esas kuvviyemin bi’l-küllîye mahvıyla şu terakkiyâtın bi’t-tabî müthiş tedenniyâta tahavvül ve inkılâb eyleyeceği dahi emr-i zaruridir.

Binâenaleyh ulûm ve maârifin sanayi ve ticaretin terakkiyât-ı maddiye medâr-ı küllisi olmakla beraber cümlesinde bir diyanet-i semaviye ve ahlâk-ı âliye mukârin bulunması behemehâl lazımdır.

Avrupa’da dinsizlik mesleği henüz tevessü edememiş olduğundan şimdilik pek o kadar tesir gösteremiyor. Hele biraz daha tevsî-i daire etsin de bakınız o zaman Avrupa ahalisi ne hâle girecektir. Nev’-i beşeri mertebe-i ulyâ-yı insâniyetten dereke-i süflâ-yı behîmiyete tenzîl eden bir meslek-i sakîmin medeniyet-i âliye ve terakkiyât-ı sahîha ile itlâfî kâbil midir?

Bu meseleyi bir derece daha tevzî için meşâhir-i hükemâ-yı İslamiyeden bir zâtın sözünü hülâseten nakledelim. Bakınız o zât ne diyor:

Dinsizler kendi efkâr-ı sakîme ve makâsıd-ı kâsidelerini tervîc için muhtelif suretlerde muhtelif isimlerde zuhûr ederler. Bazen sıfat-ı hükemâda görünerek yekdiğerine “hakîm” unvanını verirler. Bazen de sîret-i ümerâda zuhûr ederek kendilerini (râfî-i zulm) ve (dâfî-i cevri) isimleriyle tesmiye ederler.

Ahyânen de kisve-i urefâda görünerek kendilerinin dakâyık-ı umûru ve ârif ve hakâyık-ı eşyayı kâşif-i zümre-i ârifinden olduklarından bahisle güya ezhân-ı nâsı hurafâtтан tathîre ve ukûl-ı beşeri envâr-ı maârifle tenvîre sa'yi bulundukları davasına cüret eylerler.

Bazen de hâmî-i zuafâ ve muhyî-i fukarâ suretine bi't-temessül birtakım sadedilâni muhâl ender muhâl ümitler ile iğfâl ve ekseriya dava-yı nübüvvete bile ictisâr ve şu kadar var ki bildiğimiz mütenebbîlere benzemeyip bunlar kendi davalarını başka bir tarz ve surette izhâr ederler.

Bu dinsizler ne surette bulunurlar ise bulunsunlar ve ne tarzda görünüyorlar ise görünsünler ve hangi millette zuhûr ederler ise etsinler kendi bünye-i kavmiyelerine bir sadme-i şedîde ve meyve-i milliyelerine bir afet-i mühlikedirler.

Akvâl-i müzahrefât iştimâllerıyla kalıp zî-hayatı cerîhadâr ve ârâ-yı fâsideleriyle ervâh-ı kâinatı bir semm-i katile giriftâr ederler.

Din ve ahlâk ise her biri vücud-ı ümmetin bir rûkn-i metini ve heyet-i ictimaiyenin bir imâd-ı kavmiyeyi ve medeniyet-i sahîhanın bir esas-ı muhkemi olan itikâdât-ı selâseyi ashabına bahşetmekte bulunduğundan insâniyet ve medeniyete hâdim olup onları ilâ mâşâallah hıfz ve himaye eder. Dinin kendi ashabına bahşetmekte olduğu ve itikâdât-ı selâse ber-vech-i âtîdir.

Akîde-i Ūlâ

“İnsan melek-i arz ve eşref-i mahlukâtır”

Şu itikâd ile muttasıf olan kimse şüphe yok ki haslet ve tabiat-ı behimiyeden tecerrüt ve sıfat-ı hayvâniyeden şedîden teneffür eder. Bu nefreti teşeddüt edince elbette âlem-i shevânî ve nefsânîden âlem-i aklî ve irfanîye suûd eyler. Âlem-i aklî ve irfanîye suûd edince bilâ şekk hısâs-ı medeniyeden bir hâsse-i azîmeye nâil ve medeniyet-i fâzıla erbâbı adâdına dâhil olarak kavâid-i hakkâniyet ve usûl-i adalet üzere idâme-i hayat ve uhrâ-yı muamelât eyler ki dünyada saadet-i insâniyenin mertebe-i gayesi ve ulemâ ve hükemânın arzu-yı yegânesi dahi budur.

Binâenaleyh itikâd-ı mezkûr insanı maîşet-i süfliye ve sıfat-ı diniyede hayvanât-ı vahşiyeye müşâbedet ve müşâkeleden sibâ-ı behâim-âsâ yekdiğeriyle

muhaseme ve mücadeleden en büyük mâni ve en şedîd dâfi olduğu gibi nüfus-ı beşeriye-i envâi rezilden tehzîb hususunda dahi en kavî fâildir.

Bu itikâd ile muttasıf olmayan ve binâenaleyh kendilerini hayvanât-ı hasîse ile müsâvî addedilen dinsizlere bakılır ve kendilerinden sudûr eden envâi rezâile dikkat edilir ise şu sözlerin kâmil sıhhat ve hakikatine bilâ şekk hükmetmek lâzım gelir.

Akîde-i Sâniye

“Dünyada din-i hak ancak bir olup başkaları ise cehl u dalâlden ibarettir.”

[1]²⁰⁴

Bu itikâd ile de muttasıf olan erbâb-ı din bi't-tabi kendi kavimlerinin eşref-i akvâm olduğuna yakinen hükmedeceklerinden bu hükümleri batıl olmamak için elbette ahlâk-ı fâzılâyı, sıfat-ı âliye-i, akliye olsun, nefsiye olsun, dünyeviye olsun, uhreviye olsun kâffe-yi mezâyâ-yı insâniye-i ihrâz hususunda milel-i sâireye takaddüme gayret, hariçten gelecek bir zillet ve hakareti de el birliğiyle def'e sarf-ı himmet, bir izzet ve meziyeti başkasında görmek istemeyip de her şeyin a'lâ ve efdâlini dahi kendi milletlerinde rû'yet bezl-i mukadderet ederler ki insanı tahsil-i ulûma, tevsî-i fûnûna, teksîr-i ticarete, ihtirâ-ı sanata ve binâenaleyh tahkîm-i milliyet ve takviye-i medeniyete bundan daha ziyade sâik bir kuvvet olamaz.

Akîde-i Selâse

“İnsan bu âlem-i fâniden daha vâsi ve daha ve daha âlî bir âleme lâayık olacak kemâlâtı istihsâl ve bu vâsıta ile müddeti kalîl ve kudreti kesîr olan ve beyt-i ahzân ve makarr-ı âlâm tesmiyesine şâyân bulunan bu âlem-i süflîden o âlem-i ulvîye intikâl eylemek için gelmiştir.”

Bu itikâd ile de muttasıf olan bir sahib-i din şüphe yok ki cevher-i aklını ulûm-ı nâfia ve maârif-i sâfiye ile tenvîre kendisini cehl-i nâdânî nakîsasından tahlîse ve kendisine her biri bir vedîa-ı İlâhiye ve bir atıyye-i subhâniye olan kuvvâ-yı âliye ve medârik-i akliye ve havâss-ı celîlesini mâ-halak lehinde istimâle ve bu sebeple

²⁰⁴ Taaddüd-i hak bilbedâhe bâtil olduğundan her sahib-i dinin bu itikâda sâlik olması elbette lâzımdır.

hasebü'l-halka tab'ında merkûz bulunan kemâlâtı âlem-i hafâdan âlem-i zuhûra ve derece-i kuvveden mertebe-i fiile ihrâca sa'y ve gayret eder.

Kezâlik bu zînet-i itikâd ile tezyîn eden bir merd-i akıl nefsinin tezhîbe ve rezâilden tathîre ziyade ihtimam edeceğinden şüphe yok ki vücûh-ı meşrûa üzerine kesb-i emvâle sa'y ederek her muamelesinde hıyanet-i sarfeden, ekâzib-i mahsusadan, ebvâb-ı rüşvetten irâz ve halka karşı temellükât-ı kalbiyeden, hıyel-i salebiyeden ihtirâz üzere bulunur. Muktesebât-ı mâliye ve ilmiyesini mahall-i lâıykına sarf ederek âlem-i insâniyete hizmet ve muâvenet eyler ki üssü'l-esas medeniyet dahi bundan ibarettir.

Demek oldu ki usûl-i din ve ahlâk insana işte bu gibi itikâdât-ı cemîle ve evsâf-ı âliye bahşeder olduğundan dinsizlik ise insanı şehvât-ı hayvaniye ve hevesât-ı nefsâniye vadilerinde pûyân olmaya olmaya sevk eder bulunduğu birincisinin hâmî-i medeniyet, ikincisinin ise hâdim-i insâniyet olduğunda hiç şüphe yoktur.

(Musa Kâzım, N.65, 26 Şubat 1313, s.770-772)

Kelâm

HİKMET-İ UMÛMİYENİN MENŞEİ

Bu muhakkaktır ki malumât-ı beşeriyenin mebdei ve menşei ihtisâsâtandır. İhtisâsâtımızın bize en evvel öğrettiği şey mevcudiyetimiz olmuş ve ilk tefekkürâtımız bi't-tabi onun üzerine münatif bulunmuştur.

İhtisâsâtımızın bize ikinci derecede kesb-i malumâtının da eşya-yı hâriciyenin mevcudu olduğunda şüphe yoktur. Havâssımız üzerine tesirât-ı muhtelif icrâsıyla isbat-ı vücut eden eşya-yı hâriciye meyânında en evvel ve en ziyade nazar-ı dikkatimizi celb eden şey de kendi cesedimizdir. Fakat cesesimizin vücudunu hisseder etmez onu muhît olan binlerce tehlikelerden muhafaza için bazı mertebe-i ihtimama muhtaç olduğunu da görürüz. Fi'l-hakika vücudumuun birçok ihtiyacâtı olduğu eşya-yı hâriciyenin tesirâtıyla son derecede müteessir bulunduğu cihetle muhafazası emrinde sarf-ı fikir edilmeyecek olsa veya bu bâbta müsâmaha edilmiş bulunsa bu müsâmaha veya adem-i dikkatin bilâhere telef-i nefsimizi mûcib olması tabî ve

zaruridir. İşte vücudumuzu tesirât-ı hâriciyeden muhafaza için hissettiğimiz şu lüzûm sebebiyledir ki insanlar eşya-yı hâriciye meyânında hangisinin kendilerine tâbi ve hangisinin muzır olduğunu tedkîk ve taharrîy başlamışlardır.

Fakat eşya-yı hâriciye gözden geçirmeye başlar başlamaz eşya-yı mezkûre meyânında bir kısm-ı a‘zâmının bize tamamıyla müşâbih olduklarını görür, yani şeklen bize müşâbih oldukları gibi vehle-i ûlâda aynı hissiyât ile mütehassis bulunduklarını keşfeyleyiz. Bu müşâhedât üzerine onların da bizim gibi birtakım ihtiyacâta tâbi bulunduklarına ve def‘ -i ihtiyacât maddesi onlarca aynı ehemmiyeti hâiz olduğuna hükmetmiş olacağımızdan tabiatıta mevcut eşya meyânında muhafaza-i nefsimize kabiliyeti olanlar ile vücudumuza muzır bulunanları keşf ve temyîz için şu hemcinslerimiz ile bir arada yaşamaya ve çalışmaya mecbur oluruz. Birbirimiz ile teâtî-i efkâr bu meâşirete esas olacağı gibi devam ve bekâsı da yine ona menûl bulunduğundan bunun icrâsı için birtakım işaretin icadına da lüzûm hissediyoruz. İşte heyet-i ictimâiyenin bidâyet-i teşkîli bu suretle olduğu gibi el sine de bu vechile cilve-nümâ-yı zuhur olmuştur.

Esbâb-ı kuvviye ve zaruriyeye mebnî hemcinsleirmiz ile böylece vücuda getirdiğimiz muâşeret, sâhhe-i tedkîkât ve taharriyatımızı pek ziyade tevsî edeceğinden böyle bir muâvenet-i mütekâbile olmaksızın istihsâli asırlara mütevakkıf bulunan birtakım malumâtın az zaman zarfında elde edileceğinden şüphe edilemez.

(Salih Zeki, N.F., 10 Temmuz 1313, s.99-101)

TERCÜME ESERLER

Şiir

İSTİĞRAK

Viktor Hugo’dan

Bir mükevkeb geceydi ben تنها

Bulunurdum kenar-ı deryada

Pâk idi ebrden fezâ-yı sema
Bahr ise bâd-ı bâdândan âzâde.
Dalarak gözlerim ederdî hırâm
Mâverâ-yı cihana hayret ile
Kûh ve işticâr ve kâinat tamam
Sanki bir lehçe-i garâbet ile.
Perestiş eylerdi sırr-ı manâyı
Dalgalardan nücûm-ı zehradan.
İhtirân-ı tâc-ı pertev-efzâyı
Eyerek râkiâna bâlâdan,
Dalgalar ki - hurûş-ı vahdetine
Veremez kimse inkisar u direnk
Serfûrû ettirip şehâmetine
Şöyle derlerdi hep behm-i ahenk,
Ki bülend-i sadâda pestîgâh:
Vahde Lâ İlâhe İllalâh!

(Recaizade M. Ekrem, N.4, 20 Mayıs 315, s.50)

Şiir Tahlili

**Meşâhir-i ulemâdan kütüphaneler müfettişi faziletli Süreyya Efendi
Hazretleri tarafından ihdâ buyurulmuştur.**

(KASİDE-İ İBNÜ'L-FÂRİZ)

Mâbad aded 14

(خ)

Aşığınız hilal gibi görünmez oldu. Fakat onun âh u enîni olmasaydı gözüm zâtının görmesini bile kastetmezdi. Yani nâlesinde onun orada bulunması anlaşıldı demektir.

(م)

ملسوب ییلاک ایصیردینی آدمه دینور.
(حی) ییلاک مذکری حییه وؤئیدر.

(م)

Meslûb yılanın ısırıldığı adama denir. (Hayy) yılanın müzekkeri hayye müennesidir.

(خ)

Aşığınız kemâl-i muhabbetinden giriftâr-ı dendene-i mâr olarak hayatı selb olunmuş insan gibi bir hâldedir.

مشیلا لاأی طرفاً جاد ان
ضن نوءالطرف اذیقطخی

(م)

Müşbel şiddetle yağdırıcı (tey) bu'd birinci (taraf) göz (câd) cudun mazisi (zan) bahl (nev'i) şehâbın düşmesi ikinci (taraf) kevkeb manâsına (hay) yağmur yağdırmak demektir.

(خ)

Şehâbın düşmesi yağmur yağdırmak hususunda bahîl ise de aşkın gözleri firâkıdan yağmur gibi isâle-i eşk etmekte pek sahiyydir.

Beyn-i ehliye garîben nâzihen

Ve ale'l-evtân lem ya'tife lî

(م)

“Nâzih” baîd “lî” meyl.

(خ)

Aşığınız vatanda ise de mahbûbesinden dûr olduğu için garip addolunduğu gibi sâir garipler gibi meskat-ı re'sine de meyl etmez.

جامحان سيم صبرا عنكم
وعليكم جانحاً لم يتسأى

(م)

“Câmihâ” mâniâ, “sîm” teklif manâsına sevmek mâzi-i mechûlûdür. “Câmihâ” mâyilen demek “yetâi” yetevakkuf takdirindedir.

(خ)

Sizden tebâüd eylemek aşığına teklif olursa mümânaat eder fakat size temâyül eylemek hususunda asla tevakkuf etmez.

نشر الكاشح ما مكان له
طاوى الكشح فيل التأي طي

(م)

“Kâşih” adâveti-i mahfî “tâvi” sâtir “kabîl” kablin musağğarı “tay” setr manâsına tâvinin mef'ûl-ı mutlakıdır.

(خ)

Aşığınızın firâkından biraz evvel setreylediği macera-yı aşkı adâvet-i mahfî olan lâim neşr ve izâa eyledi.

فی هواکم رمضان عمره
یتقضى ما بین احیاء و طی

(م)

“Tay” burada yemeksiz vakit geçirmek manasınadır.

(خ)

Aşığınızın ömrü ramazan gibi münkazî olup gecesini ihyâ ederek gününü de yemeksiz olarak geçiriyor.

صادياً شوقاً لصداء طيفكم
جد ملناح الى رؤيا وری

(م)

“Sâdi” atşân “sadâ” tatlı-gûyu “tayf” hayal “ced” sa’y “mültâh” atşân “verâ” sudan reyyân olmak “ilâ” harfî sâdiyen kelimesine mütealliktir.

(Süreyya Efendi, N.15, 2 Şubat 1312, s.171)

Hikâye

A‘MÂ

“Foster’den Tercüme”

Şems-i şa‘şaa-bârın şuâ-ı zertârı altında, deniz hafif hafif terâne-sâz oluyor. Bir tebessüm-i rengîn, âfâk-ı baide neşe veriyor idi. Yanımda, sahilde bu bedâyiin karşısında bir kız bir a‘mânın elinden tutmuş götürüyor idi.

A‘mâ muhaddeb, gamgîn, bîtâb ihtilacî işaretler, mütevâlî tevakkuflar ile veriyor idi. Bu mevcâmevc lemeatin, bu hâk-i elvânın müşâhedesinden mahrum idi. Nâgehân-ı işmizâzât vechiyesinde bir tebessüm-i ruhfezâ öğretti. – Bu hâl bana çok tesir etti- Parlak ve saf nazarlı hemşiresi, o küçük kızcağız, temâşasıyla mebhût kaldığı bu hâlleri ona nakl ile lebrîz-i zalâm olan o karanlık kalbe laciverdî semayı anlatıyor. A‘mâ “görüyorum yavrum... görüyorum” diyor idi
(Mehmed Halim, N.1, 24 Teşrin-i Evvel 1312, s.6)

Deneme

FRANSIZCADAN: ÜMÎT

Fazileti himaye etmek için semada mevcut olan kudret-i hayatın müthiş, felaket-âver fırtınalarından bize daima sâhil-i selameti, melce-i saadeti gösterir. Bir siyah bîkarar gibi sâhhe-i vesîa-i hayat üzerinde bîtânân dolaşan, yorulan fâniler dest-i muâvenetini uzatır. İdâme-i ömre hizmet eden o kuvvet, şehrhâ-ı hayatın menâzır-ı garîbe-i muhlifisini tenvîr eder. Rengine hiçbir şey perdedâr olamaz. Tesiri, revnakı bâkidir.

Emel, heves o dilber-i sevda kıza bazen eliyle muattar, dilferîb çiçekler bazen de bir mâyi nüşîn takdim eder. Fakat akıl o mâyiin lezzet ve rengine o ezhâr-ı nev-şükeftenin tarâvetine aldanmamalı. Hufre-i pür-zalâm-ı mevte doğru yaklaştığı zaman mütesellî olan fânilerin nazarında bu letâfet, bu revnak bir kat daha artar. Din, merhamet, o vâsita-i hayatı, o vücud-ı sabâhet-âlûdu o refîk-i daimi hemşire nâmıyla yâd eder.

(Yanyalı Raziye, N.79, 11 Haziran 1314, s.946)

Biyografi

İNGİLİZ EDEBİYATI

“Biryan Valer Prutgeter” İngiltere meşâhir-i üdebâsındandır. “1790” sene-i milâdiyesinde sâhha-i vücut olmuştur; eşârının birçok kısmı bestelenmiş ve İngilizlerin nagamât-ı milliyesi yerine geçmiştir. Selamet-i ifade ve vüsat-i hayal başlıca meziyyâtındandır. İktidâr-ı edebîyesinin en parlak burhânı “Dramatik **Sens**” nâm eser-i manzûmesidir. “Mirandula” nâmında olup “1821” senesinde yazdığı facia da okunması lazım âsâr-ı edîbedendir. Âsâr-ı sâiresinin başlıcaları şunlardır:

“Marsiyan Kuluna”, “Sisilin Sütûru” ve “Flüt uf nasalı”. Aşağıki satırlar bu zâtın “Sea” yani Deniz nâmındaki manzûmesinin tercümesidir.

-DENİZ-

Deniz, deniz! Ey lâ tenâhi, sath-ı laciverdî! Bir ârızaya, bir hâile müsâdif olmadan küre-i arzın menâtık-ı vesîasını kaplamışsın. Bulutlarla oynar, semalarla çarpışır, o kehvâre-i vesfa içinde sallanır durursun.

*

Şimdi denizdeyim her zaman bulunmak istediğim mahaldeyim. Üzerinde bulunduğum sath, mavi, fevkimdeki sema, mavi! Nereye gitsem derin bir sükûn beni takip ediyor. Bir fırtına gelsin, bu amâk-ı muzlimeyi karıştırsın, ne olur? Ben bu hercümerc arasında kemâl-i şatâret ve istirahatle seyahat edeceğim.

Ah evet! Denizde seyahati, daima ufuklara doğru koşmayı ne kadar severim, o zamanda ki: Beyaz köpükler saçılır emvac güya bulutlu semada kâh görünen kâh gaip olan sarı renkli kameri kucaklamak istiyormuş gibi yükselir. Bir bâd-ı şedîd dehşetli çığlıklar kopararak arsanın arasından geçer; bu sadâ kâinatın ahenk-i hercümercidir, mübhem bir inleti ile sanki bu teşekkülât-ı hayret-engîzin esrarını ifhâm etmek ister.

*

Ben o sâkit, daima bir hâlde olan karalarda hiç bulunmadım. Ancak denizi her an mütezâyid bir muhabbet-i şedîde ile severim; bir kuş yavrusunun yuvasına sığındığı gibi ben de onun âğûş-ı mevcâmevcine ilticâ ettim. Evet! Deniz benim hakiki vâlidemdir. Çünkü onun üzerinde doğdum!

*

Öyle bir zamanda ki: Dalgalar beyazlara bürünmüş, âsmân sabahın ilk nurlarıyla bir reng-i âl içinde kalmıştı; balinalar ılık çalarak menâtık-ı mechûleye doğru koşuyorlar, yunus parlak sırtını sabah güneşine arz ediyordu.

Koca bahr-i muhît! Çocuğuna ne kadar latîf bir hoş geldin levhası arz etmişti.

*

İşte bu andan beri kâh sükût ve istirahat! Kâh fırtına ve ızdırap içinde elli senelik medîd bir gemici ömrü geçirdim. Sarf etmek için servete, kullanmak için iktidâra mâlik oldum, lâkin hayatımda bir tebeddül tecrübe etmek arzusu hiçbir zaman aklıma gelmedi. Ölüm de bana yaklaştığı zaman bu kır saçlı gemiciyi dalgalar dalgalar üzerinde bulacaktır.

(Ali Rıza Seyfî, N.87, 6 Ağustos 1314, s.1040)

Mektup

-OĞLUMA- “Lord Bayron’dan”

Ah oğlum! Bu kumral zülflerin, bu mavi gözlerin, vâlidinin lem‘a-i çeşmânını tanzîr ediyor. Bu latîf dudaklarının tebessümünden husûle gelen çukurluk kalbimi cezb ve hayran eyliyor ve bana artık nâm ve nişânı kalmamış olan bir saadet-i mâziyeyi ihtar ederek pederinin kalbini heyecan ve teessürât ile dolduruyor. Ah oğlum! Ne! Sen daha şimdiden pederinin ismini dilin dolaşarak söyleyebilirsin ha! Vilyam! Eğer bu isim senin ismin idiyse hiçbir vicdan rahatsızlığı!... Fakat ne için bu gibi efkâr-ı meyusâneye dalıyorum? Senin için ibzâl edeceğim mesâi-i lâzıme-i pederâne bana huzur-ârâm satın alacak, bana vâlidinin hayali meserretle gülecek ve geçmiş affedecektir, ah oğlum! Yeşil çemenler onun medfen-i hazînini setretti, sen ilk gıda-yı hayatın sütü bir ecnebi kadından emdin. İstihzâ, vilâdetini tahkîr ederek sana küre üstünde ancak bir nâm veriyor; fakat şu mahv u tahrîb olunmaktan âzâde bir ümittir: Bir pederin kalbi sana münhasırdır oğlum!.

Ey şefkat-i mâderden âzâde bir âlemin şemâtetini men' etmek için tabiatın revâbit-ı mukaddesesini inkâr mı edeceğim?. Hayır, asla!. Ahlâkiyyûn beni ta'n ve tayîb etsin, ey.. o aşk ve muhabbetin tıfl-ı azîzi olan latîf melek seni selamlarım! Eyyâm-ı şebâbımın evân-ı mesûdiyetimin hâtıra-i zîhayatı! Pederin senin beşiğine nezâret eder; ah oğlum!. Şeyhûhet benim alnımda çizgiler hâsıl etmezden evvel sahbâyı hayatı nısfına kadar boşaltmazdan evvel seni bir birader ve bir oğul gibi görmek ve senin hayatımın zevâl-pezîr olan kısmını sana îfa-yı hak, vazife ile geçirmek bana ne tatlı neşe-i bahtiyarî bahşeyecektir!.

Her ne kadar tedbirsiz pederin daha pek genç ise de gençlik ise de gençlik âteş-i pederâneyi itfâ edemez. “Elen”in evsâf-ı vechiyesi senin üzerinde yeniden kesbi hayat edecek olur ise sen benim için biraz kıymetten düşeceksin? Onun aşk ve muhabbetiyle şâikâne çarpan bir kalp asla onun eser ve nişânını terk etmeyecektir, ah yavrucuğum!!.

(Mehmed Enisî, N.48, 25 Eylül 1313, s.571-572)

Roman

SİHİRBÂZ

“İtalyancadan Mütercemdir”

Demek ki anlamak istiyorsunuz.. Neyi anlamak istiyorsunuz Mösyö? Size ne söylemeli? Ne?.. Hepsini!.. Pekalâ. Size şimdi, ta ibtidâsından intihâsına kadar hepsini anlatırım.

Baştan nihayetine kadar! Nasıl etmeli? Artık hiçbir şeyi bilmiyorum. Sizi temin ederim ki hiçbir şeyi der-hâtır edemiyorum. Ne yapmalı Mösyö? Nasıl etmeli?

Ah! Ya Rab! İşte.. Lutfediniz. Biraz bekleyiniz. Biraz sabrediniz. Bir parça sabırlı olunuz. Rica ederim. Çünkü söyleyemiyorum. Vukûâtı biraz der-hâtır etsem bile size nakl ve hikâye edemeyeceğim. Ben, insanlar arasında hayat-güzâr olduğum zamanlar sükûtî idim.

Hayır hayır, her vakit değil. Onunla ama yalnız onunla musâhebe ederdim.

Bazı yaz akşamları, Koburg'da yahut umumî meydanlarda bahçelerde.. kolcağızını koluma geçirdi. Biçarenin kolu o kadar zayıf ve nahîf idi ki kolumun altında mevcudiyetini pek güçlkle hissederdim. İşte böyle kol kola olduğum halde teâtî-i efkâr ederek geziniyor idik.

Yaşı on bir –düşününüz Mösyö- ancak on bir var idi. Daha bu sinde iken büyük bir adam gibi beyân-ı efkâr ediyor, meşakk-ı hayatiyeye göğüs vermiş bir kâhil gibi hüzn-âver bir tavırla duruyordu.

Güya ki mesâil-i hayatiyeye ve hayatın bütün mihn u meşâkkına vâkıf idi. Daha o yaşta, dudakları, kalpte o kadar amîk yaralar açan ve tesiri mürûr-ı zaman ile zâil olmayan acı sözlere bigâne değil idi!

Hakikat-i hâlde dünyada bir şey-i ferâmûş eden insan var mıdır? Size şimdi: artık bir şeyi bilmiyorum. Hiçbir şeyi der-hâtır edemiyorum.. Hepsini unuttum..

Diyordum. Oh! Fakat bu sözüm doğru değildir! Şimdi, hepsini, her şeyi tamamıyla der-hâtır ediyorum! Anlıyor musunuz? Bütün sözlerini, etvâr ve harekâtını, bakışlarını, göz yaşlarını, âh u enînlerini, nâle ve figânlarını, hâsılı ona mahsus olan en ufak, en küçük hususâtı mehdde kadar olan sergüzeştini günü gününe saati saatine hatırlıyorum.

Zavallı çocuk! Dünyadan el çekerek âlem-i ukbâya gideli on altı gün oluyor. Hâlbuki ben e'l-ân bu dünya-yı fânide sürükleniyorum! Ben de ölmeliyim. Evet ölmeliyim. Ve mümkün olduğu kadar süratle ölmeliyim. Evladım, gidip kendisine kavuşmaklığını arzu ediyor. Her gece yanıma geliyor. Oturuyor. Ve gözlerini bana nısb ediyor. Zavallı “Siro”nun ayakları çıplak! Evet ayakları çıplak olduğu için gelirken ayak seslerini işitemiyorum. Kulak vermeye mecbur oluyorum. Gece hulûl eder etmez, mütemâdi, fâsılasız bir intizâra başlıyorum. Evladım, ayağını kapının eşiği üzerine basınca yüreğimin üzerine basıyor zannediyorum. Fakat o kadar hafif, o kadar hafif ki zerre kadar ağırlık hissetmiyorum. Adeta bir tüy kalem gibi.. Ah! Zavallı ruh!

Şimdi, her gece çocuğum ayakları çıplak olarak geliyor. Bununla beraber emin olunuz ki Mösyö, müddet-i hayatında bir kerecik bile çıplak ayak ile yere basmamıştır. Sözümün sıdkına dai size yemin ederim.

Şimdi size bir şey söyleyeceğim. İyice dikkat ediniz. Gûş-ı hakikatle telakkî ediniz. Ah muhafaza buyursun. Şayet bir sevdiğiniz bu âlem-i fâniden ebediyyen veda ederse tabutunda hiçbir şeyin noksan olmamasına itinâda bulununuz. Eğer iktidârınız yeterse cenazeyi bizzat kendiniz giydiriniz. Kendi elinizle levâzımâtını ikmâl ediniz. Sanki tekrar kesb-i hayat ederek kalkacak, sokağa çıkacak, gezmeye gidecek imiş gibi cenazenin eksiksiz, noksansız olarak giydirilmesine dikkat ediniz. Dünyadan ebediyyen ayrılan bir âdemoğlunun hiçbir şeyi noksan olmamalıdır. Evet, unutmayınız. Hiçbir şeyden mahrum bırakılmamalıdır.

Pekalâ! Şimdi bu küçücük kunduralara bakınız.. Sizin çocuklarınız var mıdır?.. Yok. O halde, evladımın ayaklarını muhafaza etmiş, onun ayaklarının şeklini almış olan bu bir çift kundura köhnesinin benim nazarımda nasıl bir kıymeti hâiz olduğunu, ne derecelerde kıymetli bulunduğunu anlayamazsınız. Evet, mümkün değil anlayamazsınız. Bunların benim indimde nasıl bir kıymete malik olduklarını size anlatmaktan izhâr-ı acz ederim. Hiç, ama hiçbir peder de size bunu anlatabilmek iktidârını hâiz değildir.

Onlar odaya girdikleri, beni götürmeye geldikleri zaman çocuğumun bütün elbisesi, şurada, yatağımın yanı başında duran sandalyenin üstünde değil mi idi? O halde, ben niçin onun kunduralarından başka bir şeye ehemmiyet vermedim, niçin o köhne kunduraları bulamazsam kalbim ikiye yarılacak imiş gibi müteessirâne, mütehâlikâne karyolanın altına atılıp aradım? Niçin, sonra da bu meşin paraları evladımın ruhundan birer parça imişlercesine kemâl-i itina ile sakladım?.. Ah! Niçin? Niçin?

Of! Mümkün değil siz bunların esbâbını ihâta edemezsiniz. Kış vakti, sabahleyin, mektep zamanı.. Biçare çocuğumun yanakları, elleri, ayakları tesir-i bürûdetle cayır cayır yanardı. Bütün kış, zavallının ayakları al kanlara boyanmış birer yara hâlini alırdı. Kunduralarını ben, bizzat ben giydirirdim. Bu hizmeti pek güzel îfa etmekte idim. Kunduralarını ayağına geçirdikten sonra bağlarını bağlamak üzere diz çöktüğüm vakit, soğuktan tir tir titremeye başlamış olan ellerinin omzuma dayandığını hissedirdim. Ben de o elleri omzumda bir müddet daha hissedebilmek için bağlarını ağır ağır bağlardım. Ah!

Fakat siz bunları derk u ihâta edemezsiniz.

Evladımın vefatı anında gördüğünüz bir çift köhne kunduradan başka ayakkabı yok idi. Onları da ben zapt ettim. Aldım. Hiç şüphe yoktur ki ciğerpâremi bir dilenci çocuğu gibi öylece defnetmişlerdir. O zavallıyı, bedbaht pederinden başka bir kimse sever mi idi ki?.. Ah!..

Şimdi bu bir çift ayakkabını her akşam, arzusu vechile kapı eşiğinin üzerine yan yana koyarım. Kendisi, gece buraya gelirken, kapıdan geçerken acaba onları görüyor mu? Belki de görüyor. Fakat kunduralara elini bile sürmüyor. Belki, sabahleyin uyandığım vakit, onları yan yana oldukları halde yerlerinde bulamazsam niçin edeceğimi bilirim...

Şuuruma hâle geldi mi zannediyor musunuz? Gözlerinizden öyle anlıyorum..

Size söylediklerim şeyler hakikattirler. Hepsi hakikattir. Mevtâlar gelip görünürler.

“Öteki de” gelip görünür. Ne dehşet! Ah! Ah! Ne dehşet!

Bakınız; birçok geceler sabaha kadar şimdiki gibi tir tir titredim. Dişlerim yed-i ihtiyarımda olmayarak birbirine çarpıştırdı. Havf ve dehşet, kemiklerimi mufassal yerinden ayırır zannettim.

(Hasan Sabri, N.1, 29 Mayıs 315, s.15-16)

Otobiyografi

Üsvetü'l- muhakkikîn Şeyh “İsmail Hakkı” Hazetlerinin kendi tarafından Arabî olarak muhtasıran yazılmış tercüme-i hâlini mukaddemâ bir yerde görmüş ve ber-vech-i âti tercüme etmiş idim.

Cenâb-ı Hak, âdet-i İlâhiyesi icabâtından olarak beni bulunduğum dereceden daha âlî bir mertebeye isâd ile hâiz-i şân, ilmü'l-hey'esinden evvelce mâlik olduğum bir meziyeti vicdanıma ifaza ile beni nail-i irfan eyledi.

Şu isâd ve ifâza , sinîn-i hayatımdan her yedi senede bir vukûa geldi.

Lâkin bu tefeyyüz ve teallî, merâret-i âzmâ-yı ibtilâ olmaya tevakkuf ettiğinden ve tahallüf-i istidâdât hasebiyle meşâkk-ı suver-ı adîdede zuhûr eylediğinden ben de bir taraftan diğer tarafa azîmet, bir beldeden diğer bir beldeye hicret etmek gibi birçok beliyelere giriftâr oldum. Mihnnet, insanı bulunduğu dereceden tenzîl eylemez. Meşakkate gerden-dâde-i rıza olmak bilakis âkıbet-i haseneyi mûcib olur.

Hükm-i İlâhî iktizâsından olmak üzere en evvel gittiğim yer, bilâd-ı Rum'dan "Üsküp" belgesi idi. Yedi sene sonra oradan "Bursa"ya hicret eyledim. Yedi sene sonra da "Kıbrıs"a sefer etmek lâzım geldi. Yedi sene sonra harbe gittim yedi seneden sonra da cânib-i Hicaz'a azîmet eyledim o sırada evladım irtihâl etti. Tarîk-i hacda pek çok şedâide hedef oldum. Hatta kıymettâr kitaplarımla emvâl-i nefîsemın kâffesi elimden gitti. Emr-i İlâhî'ye inkiyâd eyledim, olacaklar oldu.

Yedi sene sonra ebeveynimin kabirlerini ziyaret maksadıyla maskat-ı re'sim²⁰⁵ cânibine azîmet eyledim.

Yedi sene sonra da ikinci defa olarak hacca gittim. Yedi sene sonra da "Bursa"dan Şam-ı Şerif'e hicretle emrolundum. Akıbetim kâffesinden dûr oldum.

İşte birçok musibetlerle geçirdiğim bu yollar kırk seneyi tecavüz ediyor.

Cenâb-ı Hak dilediğini işler, hükm-i İlâhiyesini takip eden yoktur. Emr-i Samedâniyesini reddedecek fert tasavvur olunamaz.

Benim giriftâr olduğum şu mesâib işaret-i maneviye üzerine zuhûra gelmiş şeylerdir. Benim bundan kat'en ihtiyarım yoktur. Hareket-i ihtiyâriye nefîsânî olduğu için hiçbir şeyi muntec olmaz. Âkıbet-i hasene, ancak Cenâb-ı Hakîm-i Hakiki'nin fermanı üzerine vücuda gelen neticedir. Bâlâda zikrettiğim seferler esnasında çektiğim diğer belâyâ ise kesreti cihetiyle kâbil-i tadâd değildir.

Hazret-i fahr-i âlem, (Benim giriftâr olduğum beliyeye enbiyânın hiçbirisi mübtelâ olmadı) buyurmuştur.

İbtîlâ-yı kulûbu tenvîr, tecellî-i İlâhî için tehyie ve tevsî eyler. Zira tecelliyât ekseriya gayr-i mülayime mütealliktir. İşte buna mebnîdir ki meşakkatlerin en

²⁰⁵ Müşârun ileyh Rumeli cihetinde Aydos kasabasında tevellüd eylemişti.

şiddetlisi enbiyâ hakkında vukûa gelmiştir. Daha hafîfi evliyâda görülmüştür. Bu minvâl üzere sâir kibriyâ-yı ümmet meşakkat çekmişlerdir.

Şu ibtilânın fevkinde daha büyük bir ibtilâ vardır ki o da şedâid-nümâ bir kavim hakkında hidayetle dua etmektir.

Hazret-i fahrü'l-mürselînin “Îlâhi kavme hidayet eyle zira onlar bilmezler” diye dua etmesi gibi.

Nebi-i zîşân efendimiz hazretlerinden mukaddem enbiyâ-i akvâm üzerine beddua etmeye mezun idi.

Hazret-i Nuh alâ nebiyyinâ ve aleyhisselâmın “Rabbi lâ tezer.. “ kelâmı görülmüyor mu?

Kalp bu surette şifayâb olur.

Bu kelâm nerede Sultanü'l-enbiyâ Efendimiz Hazretlerinin kavminden gördüğü gıfazına karşı hidayetle dua edişi nerede

Hazret-i rasul-i muhterem ümmetine ikbalinden nâşî hayır ile dua eyledi. Zira kendi ile ümmeti beyninde ruh-ı Îlâhî'den bir dakika bulunduğunu bu cihetle ruhunun ruhü'l-ervâh, ecsâdın yine kendi cesedi olduğunu biliyor idi. Küll, cüz'üne elbette merhametle mukabele eder. Meğer ki bir muktezâ-yı hikmet-i gazapla muamele edilmek lazım gele. Marazdan nâşî bir uzvun kat'ı icab etmesi gibi.

Kat' zâhirde noksandır lâkin hakikatte kemâldir. E'l-hâsıl kalbi marifetullah ile memlû olan kimse her işinde izhâr-ı hayret eder. Emr-i Îlâhî yerine gelinceye kadar bir taraftan diğer tarafa ve lehkârâne icrâ-yı sefer eyler.

(Hüseyin Mevcî, N.89, 12 Teşrinisani 1314, s.1061-1062)

Seyahat

KUTB-I ŞİMÂLÎ SEYYAHI NANSEN'İN TARİH SEYAHATİNDEN BİRKAÇ YAPRAK

Geçenlerde Paris'e muvasalat ederek parlak bir surette istikbal eyleyen ve elyevm hakkında birçok şenlikler icrâ kılındığı halde bunların hepsine lâayık olan seyyah-ı şehîr Nansen'in kutb-ı şimâli seyahatine dair Avrupa gazeteleri her gün insanın tüylerini ürpertecek derecede şeyler yazıyorlar.

Bizim burada vaz'-ı inzâr-ı kârîin eylediğimiz makale bu zât-ı ebedîü'l-iştihârın "Fram" ismindeki sefinesiyle 1893 senesi eylülünün yirmi ikinci günü buz kütlesi arasına sıkışarak oradan bir an şimâle doğru müteâzim oldukları müddet zarfında gerek taharriyât-ı fenniyyede bulunmak üzere öteye beriye koşuşan gerek gemi derununda kalarak tertîb-i levâzım ile iştigâl eden rûfekâsının jurnal suretiyle yazılmış bir sergüzeşt-i garipleri olmakla ber-vech-i âti naklolunmuştur:

Yataktan kalkmak vakti saat sekiz. Kahvaltı çavdar ve buğdaydan mahlût kuru ekmek, peynir, tuzlu öküz yahut koyun eti, jambon, dil, havyar ve morinadan ibaret olup fazla olarak yulaf unundan yapılmış peksimet ile portakal tatlısı yendiği de olur. Haftada üç defa taze ekmek ile çörek, meşrubat da çikolata, çay ve kahveden başka bir şey değildir.

Ba'de't-taâm mesâi-i muhtelif başına gidilir: kimi köpeklere bakar, kimi bir saat devam eden öğle taâmını hazırlamakta olan aşçıya muâvenet eder. Celb-i iştihâ için cümûdiye üstünde bir devir icrâ edildiğinden sonra derakab sofraya tecemmu' edilir. Öğle taâmı çorba, et, çerezden ibaret olmak üzere üç nev' ise de bu yemekle sofraya üzerine gelişleri sırası tebdîl edilmek şartıyla iki defa daha tekerrür eder. Fakat ikincisinde çerez yerine balık bulundurulur.

Hafta arasında öğle taâmı ekseriya patatesli et, sebze ve makarnadan ibaret olur. Bu anda bira ile limonata içilir. Bu tafsilatı yazarken Mösyö Nansen diyor ki: "soframızın pek mükemmel olduğunu inkâr etmem. Öyle bir ekûl idik ki bu minvâl

üzere yemek yiyenlerimizden iki kişinin batnı semenden şişti birinin de gerdanı çenesiyle müsâvi oldu.

İşte bu vechile şevk-i tam içinde yemek yendikten sonra tütün içmek için matbaha koşulurdu. Burası daima tütün içmeye tahsis edilmiş bir yer idi. Uzun bir müddet meks u ârâmdan sonra akşam taâmı zamanına kadar herkes işi başına giderdi.

İmrâr-ı evkât için matbahta tütün içilerek mübâhese, musâhebe edilir, ba‘de salona avdetle kimi mütâlaaya dalar, kimi de ekseriya kesb-i germi eyleyen ve içlerinde gömleğine, bazen de taze ekmeğine birkaç parti iskambil, satranç oynayan bulunurdu.

Rüfekâdan musıkî-âşına olanlar orgunun başına geçerek ehviye-yi latîfe ile terennüm-sâz olurlar; hele (Yohanzen) kendine mahsus maharetiyle “Ah! Suzan!” şarkısını yahut “Napolyo’nun Bir Gemi İle Alp Arasında Seyahati” için tertîb edilen müntehab havaları çalardı.

Nısfü’l-leylîde hepimiz hâb-ı istirahatte bulunduğumuzdan rüfekâdan her biri bir saat devam eden gece nöbetini beklemek üzere kalkardı.

Buraya kadar nakledilen ahvâl kâmilten “Fram” sefînesinde vukû bulmuştur. Bundan ötesi “Nansen”in refîki “Yohanzen” ile gemiden karaya çıkarak bir kazığa râkiben şimâle doğru tevcih-i hareket eyledikleri zaman ki vukûâtı musavverdir.

Martın yirmi dördüncü pazar günü idi: poyraz rüzgârı yüzümüzü ısıyor... Üzerinde görülmeye şâyân câlib-i nazar-ı dikkat pek çok şeyleri olan bu yekpâre buz kütlelerinin müntehâsını görebildik... Bu seyahat yedi mil kadar imtidât edeceğinden dün gitmekten ihtirâz etmiştim. Ağır yükleri hâmil kızakları daima kaldırmaktan insanın bel kemiği kırılıyor... Günler uzanıyor, gece hurşîdini görmek vakti yaklaşıyor... Dün gece “liojakeren” denilen mahluku öldürdük. Fakat bu hayvanı çengele asmak ve lahminı yirmi yedi parçaya kesmek için pek çok zahmet çektik. Buzlar gittikçe fenalaşıyor. Lâyenkatı köpeklere yardım etmek, dürülen kızakları kaldırmak, tehlikeli uçurumları geçmek için bunları el ile götürmek lazım. Akşam olduğu vakit ta‘b ve meşakkatten mütevellit mukâvemetsiz bir uyku seyyahîni istila ediyor; ansızın bir sukûttan bîdâr olurlar.

Rüzgâra karşı tesadüf edecekleri bir melce’de rekz-i hayyam tevakkuf ediyorlar. “Nansen” çadırı kuruyor, güğüme buz dolduruyor, lambayı yaktıktan sonra da yemek başına geçiliyor. Üç günde bir defaya mahsus olan bu taâm kuru patatesle etten mürekkeb “Lobskoz” denilen bir nev’i yemektir, bazen de Norveçlilerin “fiskgraten” dedikleri seksen beş derece-i hararete pişirilmiş balık ile dakik ve tereyağından mürekkeb taam ekl ederler. Üçüncü günü fasülye nohut ve mercimek ile karışık çorba ve ekmek yerler. Bu yemeklerden “Nansen”in hoşuna gideni “fisk”, Yohanzen’in de “Lobskoz”dur.

“Yohanzen” köpeklere baktıktan sonra derhal matbah takımları çadır derûnuna getirilir. Çuvala müşâbih bir yatak yapılır ve kapı dikkatlice kapanır. Elbise serâpâ buzlarla mestûr olduğundan bunları eritmek için iki refik yatakları içine kafalarını sokarlar. Bütün gün vücuttan tabahhur eden rutubet kumaş üzerinde tekâsüf eder.

Elbisenin dışı kaskatı olur. Her dakika çıtırtılar; hatta bu elbise arkadan çıkarılıp da yere vaz’ edilse dimdik durur. Nansen’in arkasına giymiş olduğu paltonun incimâd etmiş olan kolu avucunda derince tırmıklar hâsıl etti ki bu tırmıklardan biri ta kemiğe kadar tesir ederek yaz mevsimine kadar iyi olmadı. “Nansen” bu yarayı madamü’l-hayat muhafaza eyleyecektir.

Seyyahların yattığı yer sıcak olduğundan elbise üzerindeki buzlar harâret tesiriyle eriyerek yumuşar.

Lâkin Nansen ve refiki Yohanzen hususunda harâret-i garîziyelerini pek çok sarf ediyorlar. Bunlar içine girdikleri çuval biçimindeki yataklarında büzülürler, bir saat kadar dişleri çatırdamaya başlar. Harâret-i tabîyelerinin tenâkus etmekte olduğunu neden sonra anlarlar. Elhâsıl elbiseyi sulb haline getiren buzlar artık büsbütün çözülür ise de yine nemden eser kalır: ertesi gün yataktan kalkılınca bittabi elbise tesir-i rutubetten haline gelecek, incimâd bu şiddetli bürûdet devam ettiği müddetçe elbisenin kurutulması artık ortadan kalktı.

“Nansen” tabh olunan yemeklere intizar etmek için uykudan mahrum idi. “Yohanzen” ise yanı başında hâb-ı girânda bulunuyordu. Bu iki refik için uyumak, yemek pek zevk-âver idi.

Bazı vakit olurdu ki: taâm esnasında gözler yorgunluktan kapanır, ağza götürülen yemek ortada kalır, kendileri oraya düşerek yemekler de ortalığa dökülürdü. Yemek üstüne sıcak su içilirdi: bu su o kadar sıcak idi ki damak ile gırtlak harâret tesiriyle kavrulurdu. Bu suya süt de katılır. Bu içki pek mukavvî olup hatta Nansen diyor ki: “İnsan bunu içtikten sonra başından ayağına kadar ısındığını hissediyor..

Ba‘de çuvalımızın içine girerek tepemizi sıkı sıkı düğüm ettikten sonra mükemmel bir uykuya daldık. Rüyada daima şimâle doğru gitmekte bu köpekleri tehdit etmekte olduğumuzu görüyor idik. Kızakların harekât-ı batâitkârânesinden şikâyet eylediğimiz de cümle-i hayalâtta idi. Ekseriya Yohanzen’in uyku arasında pan, pararabas yahut kalapir salangen nâmındaki köpeklere haykırarak : “şeytan mahluklar, çabuk gidiniz! haydi, sas!, sas!” sözlerinden uyanırdım.

Sabahleyin yulaftan yahut çikolatadan yapılmış kaynar bir içkiyi kahvaltı suretiyle içerek rûznâmeyi tahrîr eder ve tekrar yola düzülmeye başladık. Defaât ile hissettiğimiz dehşetli bir yorgunluğun acısını çıkarmak için çuvala girip yirmi dört saatten ziyade uyku çekmeye can vereceğimiz olurdu... Fakat yürümek, daima şimâle doğru yürümek lazım. Tuvalet intizama konulduktan sonra karlar içinde duran kızaklar eşyayı tahmîl etmek, köpeklerin koşumlarını dizginlerini düzelterek üzerlerine takmakla uğraşırdık.

Arş ileri! Önden ben arkadan Yohanzen kızakları sürmeye başladık. Bilârahm köpekleri dövmek, onlar hakkında çârnâçâr ezâ ve cefa göstermek mecburî idi. Gerçi bu itisâf ciğersûz ise de gözlerimizi arkaya çevirip de kat olunan mesafenin daha pek az olduğunu görünce rıfk ve mülâyemet elden kaçırdı. Maksad-ı yegânemizin husûlü için her şeyi feda etmeli, merhamet yerine şiddet kâim olmalı..

Cuma Mart 29- Oh! Köpeklerin gayr-ı muntazam sıçrayışlarıyla dizginlerin birbirine karışması; tekrar bunları düzeltmek için sarf edilen mesai böyle bir havada, müncemid, demir gibi olmuş ellerle ne kadar müthiş!...

“Dün akşam derece-i hava otuz derece irtika etmiş olduğundan çuval derûnunda bu âna kadar gayr-ı mesbûk-ı latîf bir gece geçirdik... Bugün nısfu’n-nehâra müteallik keşfettiğim bir keyfiyetten yani seksen beş derece arz-ı şimâli ve otuz dakikada bulunduğumuzdan bir şey anlayamadım. Çünkü seksen altı derece-i şimâlide bulunmaklığımız lâzım geliyordu. Belki hata etmiştim.”

Kutup seyahatinde kesîrû'l-vukû olduğu üzere Nansen ile Yohanzen nokta-i şimâle ilerledikçe üzerinde bulundukları buz kütlesi cenûba doğru kaymakta idi. Seyyah-ı şehîrin bu bâbta devam ettiği jurnalde şu izahâta tesadüf olunmuştur:

Cuma 5 Nisan 1985- Dün seksen altı derece arz-ı şimâli ve üç dakikada bulunuyorduk. Acaba seksen yedi derece-i şimâliye vâsıl olabilir miyiz? Eğer buzlar böyle devam ederse o dereceye muvâsalat meşkûktür.

Buzlar yine o hâlde bulunuyor. Nansen diyor ki: “Dün nisanın altıncı günü inkisâr-ı ümidin son dakikasında bulunuyordum; bu sabah ise tevakkuf ettiğimizde ric‘ate karar verdim

Meks u ârâm eylediğimiz mahal otuz kadem irtifâda olmakla buzların fenalığı buradan müşâhede olunurdu. Binâenaleyh haydi bir gün daha ileri gidecek olursak hakikaten şu ahvâl-i tabîiyye devam mı edecek? Hulâsa dün dört mil mesafeye uzlandık: lâ yûad birtakım yarıklar, yığınlar, inişler, çıkışlardan başka bir şeye tesadüf olunmuyor.. sanki kaya parçaları cümûdiye şeklini kesbetmiş gibi. Bu sarp yerleri geçmek için kızakları kaldırıp yüklenmek develeri bile itâb edecek bir sa‘y idi...”

Kızakla gidilemeyeceğine emin olan Nansen nihayet “paten” denilen nalın ile biraz daha ilerledikte buzun nokta-i ufka kadar müteharrik olduğunu keşfetmiştir. Mûmâileyh diyor ki:

“ Bu noktada tevakkuf ederek “Filijeli” burnunda rekz-i hiyâma karar verdim. Hiç kimsenin vâsıl olamadığı bu nokta-i şimâle karşı çadırı kurduktan sonra ekmek, tereyağı, kuru çikolata, kompostadan müteşekkil mükemmel bir taâm ettik. Ba‘de çoktan beri hasretkeşi olduğumuz tokluktan mütevellit bir hiss-i latîfin hiss-i tesiriyle en aziz muhaccez o mukaddes çuvalımıza vücudumuzu sokup yattık.”

Seyyahân ertesi gün ber-vech-i sâbık müteharrik buzlar arasından muâvedete başlayarak bu hengâmda Mösyö Nansen elyevm teessüf eylediği o metin vücutlu köpeklerini birbiri arkasına bilcümle itlâf eylemiştir ki bu cevri-seyyahın şu teessürü cidden câlib-i nazar-ı dikkattir.

(Mehmed Tevfik, N.22, 27 Mart 1313, s.262-264)

Hatıra

MEKTEB HÂCELİĞİ²⁰⁶

Muharriri: Alfons Dude

Şu yazıyı yatak koğuşunda, bir çocuğa iyi baktığıma mükâfeten verilen bir masa başında yazıyorum. Şâkirdân hep yattılar, hava bulanık ve râtib, üç kandil yanmakta ise de şuleleri pek ziyade titriyor. Koğuşun dört köşesinden birden bir sadâyı teneffüs dağılıyor; bu teneffüsün bazısı burun çekilir gibi bir şey, bazısı da iç çekmeye benziyor. Hâriçten gelen **ta Çin** güz rüzgârı şarkı, mani sesleriyle dolu geliyor. Köşeyi sapınca, sağ koldan ikinci evde balo varmış. Oturduğum yerde terli camların, nemli parmaklıkların arkasından birtakım davetliler gelip gitmekte olduklarını yağlı bir kâğıdın altında yazı okuyabilmek kabîlinden görüyorum. Mutlaka müdür muavini ile madamesi de oradadır.

Buuu, uuu! Aman ne soğuk!

Ayaklarımın donduğunu, boğazımın kuruduğunu hissediyorum. Gidip bir kadeh su içmeli ve enine boyuna biraz dolaşmalıyım.

Bu barakaya nereden girdim, hey gidi budala hey! Bunca yollar içinde ara ara da muîdliğı²⁰⁷ seç! Vâkıa beş param yoksa da benden benden daha yoksullar neler tutmadı.

Bütün arkadaşlarımın en aşağısı ben mi idim? Niçin kalkıp da Tumbuktu'ya gitmedim

Saat dörtte kalkıyorum, hâlbuki herkesten sonra yatmak zaruridir. Daima ayakta durmak, daima göz kulak olmak, daima bağırarak çağırmak, tepinmek.. hulâsa her zaman kavga etmek lâzımdır. Birine münasebetsiz bir mahalde sümküdüğüne söylemek, öbürüne bi'z-zarure güldüğü bir yerde “ne gülüyorsun” diye karışmak vazifedir. Sıra üzerinde ekmek parçası, masa altında kağıt kırpıntısı görünce, o ekmeği kim getirdiğini, şu kağıt parçalarını kim attığını arayacaksın?

²⁰⁶ Cerîdemizin kabı için hazırladığımız makalât nasılsa yetiştirilememiş olduğundan Haydar Rıfat Beyefendi biraderimizin bu eserlerini buraya derce mecbur olduk.

²⁰⁷ Müzakerecilik.

Çabuk kâğıt kalem, ceza yazmalı. Bütün bu işler ay nihayetinde kırk yedi franklık elli santim almak için. Vâkıa karnımı da burada doyuruyorsa da ne kadar aşağı bir surette olduğunu ben bilirim.

Çocuklardan bazısı keman çalar gibi horuldamaktadır. Rüzgâr kapının aralıklarından hiddetle bağırarak geçiyor, meydanda yalnız benim bacaklarım var.

Gidip musluğa ağzımı verdim, meğer sular donmuş; bari midemde bir yangın peydâ edecek rum alabilseydim. Borçlarım da çok, terziye şu son ısmarladığım elbise de fazla değildi ki. Vâkıa o kadar borç üstüne bir de elbise ısmarladığımı siz artık budalalığıma değil sirkatime haml etseniz de bir gün evvel cereyan eden vâkıayı bilmediğinizden mazursunuz:

Müdür muavini kolunda belediye müdürünün zevcesi olduğu hâlde merdivenden çıkıyordu. Ben, arkalarında idim. Pantolonum eski ve o kadar dar idi ki sıksa bacaklarımla bir baston şeklini almıştı. Bilmem nasıl bir fikre zâhib olarak yirmi yaşından nişâne veren yüzümü göstermek ve şu merdivenleri ne kadar serî çıktığımı anlatmak istedim. Bir adımda üç basamak kat eylemek üzere yanlarından geçerek gaib oldum, ancak bu aralık bu kadar süratle geçmekle beraber setremin beyaz ipliği dikişleri fark ediliyormuş!

Akşamüstü müdür muâvini hazretleri çağırıttılar, ve beni baştan ayağı süzdükten sonra, o dairede vücudumun kendisiçün mûcib-i âr olduğunu, adeta fakir, “dilenci diyecekti” kıyafetinde olduğumu anlattıktan sonra, bana yağmur günlerinde giydiği bir redingotu vermeye kadar vardı. İşte ben terziyi çağırttım, ve mükemmel bir kat elbise ısmarladım ama bu suretle ısmarladım. Ah, bu sefâletten ne suretle kurtulacağım!

Ben bütün ömrümü şu evde geçireyim, geçireyim, buraya geldiğim ilk geceyi hiç unutmam. Saat sekizdi. Mektebin sokağına saparken bir org sadâsının intişâr-ı ahenk-dârına tesadüf ettim. İbadet vakti imiş. Ağır tokmağa elimi dokundurmayarak iki dakika kadar taşlar üstünde mütefekkir kaldım. Kapı, açılırken nasıl yuvarlanarak, sürüldüğü hala kulağımın dibindedir. Kapıcı beni müdür muâvini odasına götürmüştü. Üç dört mumun donuk ziyaları odanın hava-yı nesîmiyesini nîm şafak bir halde tutuyordu. Gözlüğünü düzelterek benim bu yaşta niçin bu kadar cılız olduğumu sordu.

Bu aralık içeriye kâtip girmişti, kolunda üç, dört defter elinde on, on beş anahtar var idi.

Lâzım gelen birtakım isticvâbâtan ve elimdeki kâğıtları muayeneden sonra ne cebimde kaç para olduğunu ne karnımın ne halde olduğunu sormadan bana “yarın öğleyin buyurun” demişlerdi. Bütün gece dolaşmışım. İşte tamam dokuz ay oldu.

Hâricte çalgıların durduğu yok. Sol, do, re, mi.

Ooo... Bu ne alkış.. Şimdi şu insanlar burnunu, morarmış burnunu cama dayayarak düşünen mekteb hâcesini kim hatıra getirir?

Sokağa çıktığım vakitler ekseriya ayaklarımın ucuna basarak yürüdüğümü hissediyorum. Zannolunur ki önümde daima kırk efendi birden görüyorum. Hatta arada tertipsiz bir surette Marin ve Abrin’e bağırıp çağıracağım tutuyor.

Teferrüc günleri pek zıddıma gider. Ben öyle taburun hâricinde kat-ı merâhil ettikçe bütün kadınlar bana bakıyorlar sanırım.

Kalbimi epeyce bir zamandır kilitledim, mahazâ binde bir olsun Matmazel Anjelik’i düşünmemek elde değil. Dünyada benim hakkımda hiss-i hayır ile mütehasşis bir kız tanırım ki o da mektebin çamaşırcı kızlarından Matmazel Anjelik’tir.

Zavallı Anjelik!.. Mektebin karanlık sofalarında, birbirimizin elini kemâl-i tehlike kaç defalar sıkılmıştık. Benim meyl-i masumânem seni mesut edemedi.

Bir gün Anjelik silah oyunları muallimiyle –ki yakışıklı bir İtalyandı– münasebetsizce bir hâlde görülerek ebeveyni nezdine –sokakta bulunmuş çocuklar ikâmetgâhına demek istiyorum – gönderildi.

Bu fısıltı hangi köşeden çıkmadadır. Eğilerek, sessizce ilerlemeli.

O iki afacan ki pazar gününe ait tasavvurât ile meşguldürler. Onlara bu gece dokunmayacaksam da bu kadar iştihak ile bekledikleri pazar günü onları alıkoyayım da akılları başlarına gelsin. Öyle ya, ben burada patlayıp dururken herkes eğlencelere mi müstağrik olacak?

Benim kalbimi açabileceğim kimim var. Benim dertlerimi kim dinler. Benim emsâlim sâir muîdler faâl, binâenaleyh şâyân-ı hürmet adamlarsa da ben

onlardan aşağı kalmakta olduğum için onlarla da hasbihâl etmem gayr-ı kâbil, muallimîn-i kirâma gelince, onlar histen az çok tecerrüt etmiş, nezaket-i tasavvurdan, cevdet-i hayalden mahrum olmuş ciddi kimselerdir; ben onlardan firar ederim. Biri muallim-i sâni mübâdele-i hissiyâta lâıık ise de onun da bana ehemmiyet verdiği yok. Darü'l-muallimîn mezunlarından imiş, serâpâ bal-i çeker ise de bir parmağı sirkeye banılmış...

Mektebe kemâl-i iğtirâr ve vakar ile gelir, elinde ekseriya bir kırbaç vardır, talebesine okumadık hiç romanını bırakmadığı Mösyö Abo About hakkında malumât verir. Yapamadığı bir şey varsa o da benimle münasebet peydâ etmesidir. Ben de ona onun rûfekâsına karşı bir buğz hâsıl etmeye başladım... Boş vakitlerimi bir iki aktörle, bir iki zabıtla görüşerek geçiriyorum. Absentler içiyorum, göğsüm patlayacak gibi oluyor. Domino oynuyorum. Ben aç olduğum zaman şâkirdân için nisbeten müreffeh bir zaman oluyor...

(Haydar Rifat, Ek.1, 24 Teşrinievvel 1312, s.2-3)

Tiyatro

BOHEMYA ÂLEMİ

Müellifleri: Théodore Barrière, Henri Murger

Piyes 5 Perde

Eşhas:

Rodolf ... şâir

Marsil ... Ressam

şonar ... Ressam ve Piyanist

Gustav Kolin ... şâir

Doranden ... Zengin bir zât- Rodolf'un amcası

Babtist ... Uşak

Mösyö Benua ... Ashab-ı akârdan bir zât

Bir tahsildâr

Bir tabip

Madam dö Ruver ... Zengin ve genç bir genç dul

Mimi ... Dikişçi kız

Müzet ... "

Femi ... "

Bir komisyoncu, hizmetkârlar, davetliler

**

Birinci Perde

(Dorandene)nin Hanesi

Paris civarında bir sayfiye. – Nihâyeti kıra doğru parmaklıklı bir bahçe.- Solda ona nâzır bir penceresi bulunan bir köşk.- Sağda bir bahçe kapısı.- Sandalyeler.

Birinci Meclis

(Babest yalnız nihâyette duvarın yanında kıra bakarak.)

Bu toz duman ne? Madam Sezar'ın Druver'in arabası olmasın! O olamaz, zira saat henüz on iki Mösyö Doranden bu kaimi ikide bekliyor. Lâkin bu araba falan değil. (Dikkatle bakarak) Birtakım genç erkekler koca pipolarıyla, bir sürü genç kadınlar iri şapkalarıyla!... Bildim bir cümbüş heyeti. Mesûd gençler! Gülünüz, eğleniniz, siz de Mösyö du Volter'in âsârını okuyacak değilsiniz ya! Lâkin amma da şaşkınlım!.. Ne tedbirsizlik! (Kanepe üzerine koyulmuş bir kitabı alarak) Mösyö Doranden'in yahut Mösyö Rodlof'un tesmiye ettiği gibi Mösyö Milyon bu nâmatbû' eseri burada görecektir olsa kapıdan dışarı edileceğime hiç şüphe yok. Mösyö Doranden'in üç aydan beri kapısı açılmamış bu köşkte kahve ikram edecek. Emr-i vechle ortalığa çeki düzen vermeli. (Köşke girip de pencerenin panjurlarını açtı. – sonra mütefekkirâne dışarı çıkar.) Ortalığa çeki düzen vermek başa çıkılacak iş değil. Mösyö du Volter'in buyurduklarına nazaran o köşkün çeki düzeni pek yolunda "Tozların sayesinde o kıymettâr eşya-yı atıka mûcib-i hürmet bir renk almış." Ben

buna ne bir el dokundurabilirim ne de bir süpürge sürebilirim “Köşe bucakta yuvalarını saralmış ağlarını genişlendirmiş olan örümceklere gelince odanın esasen latif olan manzarasını bir başka revnak bir başka ulviyet-i san‘atkarâne vermiş, yine mümkün değil böyle bir zarif manzaranın da mahvına cesaret edemem hatta daha ziyade çoğalmadıklarına teessüf ederim. (Kapıyı kapayarak) her şey yerli yerinde, artık Madam dö Ruver gelebilirler.

Meclis 2

Babtist, Doranden (elinde cüzdan olduğu halde nihayetden girer.)

Doranden- (okuyarak) “Paris roen tahvîlâtı beş yüz yetmiş beşten beş yüz elli beşe kadar beş yüz altmışta kalmış”.. On beş franklık bir tenezzül, bravo!.. Alacak zaman. (Yüzünü çevirerek Babtist’e) Babtist yeğenim nerede?

Babtist- Odasında Mösyö.

Doranden- (Daima hesap ederek) İki yüzden beş altı frank fark yüz on iki bin, iki yüz seksenden beş yüz seksen bin büyük fark, yüz on altı bin, dört bin franklık bir kazanç (ellerini oğuşturarak) yeğenim nerede? (Gazetesini eline alır.)

Babtist- Odasında Mösyö.

Doranden- (Teyakkuzla) Ne?, Nasıl? Aslı yok, ben oradan geliyorum. İyi hatırıma geldi yeğenimin odası niçin temiz değil hiç dikkat etmiyorsun.

Babtist- Affediniz, Mösyö. Ben bilakis ziyade dikkat ediyorum. Her sabah penceresini açıyorum akşamları kapıyorum.

Doranden- Ettiğin dikkatin hepsi bu kadar mı?

Babtist- Evet hepsi bu kadar Mösyö. Yeğeniniz Rodolf’un vermiş olduğu emri, talimâtı harfiyen icrâ ediyorum. Yeğeniniz burada ikâmet için geldiği zaman bana Babtist sen benim pek hoşuma gidiyorsun eğer teveccühümü muhâfaza etmek istersen odamdaki şeylerin hiçbirisine el sürme, dokunma eğer onları yerlerinden kaldırmak gibi bir tedbirsizlikte bulunacak olursan sonra aradığımı bulmak bence mümkünsüz olur dedi.

Doranden- Bunun için olmalı ki odasında bir çift çizme ocaklığın üstünde saat de dolabın içinde duruyordu.

Babtist- Çizmelerin ocaklığın üstünde bulunmasındaki hikmeti anlayamıyorsam da saatin dolabın içine konmasındaki sebebi bilirim (not almakta olan biraderine) galiba beni dinlemiyorsunuz, Mösyö?

Doranden – Dinliyorum, ahmak

Babtist- Öyle ise devam edelim: Mösyö Rodolf saati ilk defa gördükleri zaman pencereden dışarı atmak istediler.

Doranden- (hayretle) Ne dedin!.. altın yaldızlı bakırdan mamûl, pirinçten de Şarlmam'ın heykeli bulunan dört yüz franklık bir saati pencereden atmak!...

Babtist- Evet, Mösyö, zîkıymet olduğunu Madam Kuletin'den öğrenmiştim. Lâkin saatin bir kusuru vardı.

Doranden- Ne kusuru vardı?

Babtist- Saat başlarında çalışıyordu.

Doranden- İyi ya?

Babist- Evet iyi! Saat kendi vazifesini hüsn-i ifâ ediyorsa da Mösyö Rodolf için böyle değil. Kendisinin bana dediğine göre dakika be-dakika ömrünün güzârâtını ihtar eden, uykusunun en tatlı zamanından çalarak uyandıran, yastığın üzerinde sakın bulunmak isteyen kulaklarını meşgul eden bir âleti karşısında bulundurmamak istememiş belki bir faidesi olur diye dolabın içine tıkmış.

Doranden- Bu ne demek... Ne hezeliyât? (Sağa geçer)... Bereket versin ki Madam dö Ruver bugün geliyor, bir duldur ama zengin bir kadındır.

Babist- Kadındır demekteki maksadın âlî olmalı Mösyö.

Doranden- (Sola geçerek) Sana söylemiyorum... Kadındır, o istediğini yapmaya muktedir kadındır.. Nikâh-ı mukâvele-nâmesini imzalamak için Mösyö Rodlof'un burada bulunması lâzımdır. Hayâlât-ı zihniyesine revnak vermek için mutlak bahçede dolaşmaktadır, git ara, bul, çağır.

Babist- Gidiyorum, Mösyö. (Çıkacağı esnada Volter'i açıp okumaya başladı ve nihâyette çıkıp sola doğru girer.)

Meclis 3

Doranden- (Yalnız) Yeğenim biraderimin oğlu olduğunu pek güzel ispat ediyor. Aynı fikir yorgunlukları, tahayyülât! Sanat! Zekâvet! Babası birçok burûc bırakarak öldü oğlu o burûcları iki kat etmeye çalışıyor. Sanatlar! Sanatlar! .. Ne boş fikirler, ne faidesiz iştigâlât? .. biraz sonra kırk bin lirası olan genç güzel kadıncağz burada bulunacak ve ümit ediyorum ki.. lâkin hilâf-ı ümit olarak Mösyö şair, hayalperest. İnat eder, saadetini reddederse o zaman vay hâline! Cehennemin bucağına kadar gitsin!..

Meclis 4

Doranden- Rodolf. (Nihâyette gelerek sol tarafa geçer, kendine mahsus âdi tarzda giyinmiş)

Rodolf- (Nihâyette gelir iken) Amca beni cehennemin bucağına kadar gitsin demek için mi çağırdınız?

(Ra., 29 Mayıs 315, s.3)

5. SONUÇ

Resimli Gazete, II. Abdülhamit devri matbuat alanındaki kısıtlamalara rağmen uzun soluklu ve düzenli aralıklarla yayımlanan haftalık bir mecmuadır. Bu çalışmada, derginin Rumi 1312-1315 (1896-1899) yıllarına ait 114 sayısı incelenmiştir.

Resimli Gazete'nin 7 Mart 1312 tarihinde derginin müdür-i mesulü Mehmed Sami (M. Sami Bey) ve sermuharriri Hüseyin İrfan (H. İrfan Bey); 13 Mart 1312 tarihinden itibaren müdürü Rıza; 24 Teşrinievvel 1312'de sermuharriri Andelib; 21 Teşrinisani 1312'den itibaren sermuharriri İbn-i Rifat Sâmih olmuştur. 29 Kanunusani 1313 tarihinden itibaren sermuharrir Tevfik olarak değişir. 13 Mayıs 1315 tarihinde ise sermuharrir Selânikli Hilmi'dir. Dergi müdürü, 3 Haziran 1315 tarihi itibarıyla Bağcızâde Ayn Nuri'dir. Müdür ve sermuharrirlerde yapılan değişiklikler, dergiyi içerik ve kalite yönünden etkilememiştir. Bilimsel ve edebî olma özelliğini yayın hayatı boyunca devam ettiren ciddi ve nitelikli bir dergidir.

Resimli Gazete, zengin bir yazar kadrosuna sahiptir. Mehmed Akif'in ilk şiirlerinin yayımlandığı dergilerden biri olması sebebiyle *Resimli Gazete*, Türk edebiyatı açısından ehemmiyeti hâizdir. Derginin çoğu sayısında yazı kaleme alan İbn-i Rifat Sâmih'in yanı sıra Andelib müstearlı Fâik Esad, Ahmet Rasim, Halil Edîb, Hüseyin Cahit, Andelib, Mehmed Akif, Ahmed Midhat Efendi, Cenap Şahabettin, Hersekli Arif Hikmet, Halit Ziya, Müstecabizâde İsmet, Ali Emiri Efendi, İbnü'l-emin Mahmud Kemal, Leskofçalı Galip Bey, Mehmed Enisi, Hüseyin Nazmi, Mehmed Halim, Mehmed Celal, Muallim Nâci, Musa Kâzım, İsmail Safa, Doktor Rıza Tefvik gibi önemli şair ve yazarlarının yanı sıra okuyuculardan gelen yazılar da teşvik amaçlı yayımlanır ve cevaplanır.

Dergide toplam 428 adet “İmzasız” yazı bulunmaktadır. Bu yazılar daha çok *İhtar, Açıklama, Duyuru, Kitap Tanıtımı, Genel Kültür* yazılarına aittir. Birden fazla nüshada devam eden yazıların bir kısmının da imzasız yayımlandığı tespit edilmiştir.

Dergide imzası olan yazarlar 255 kişidir. İmzası bulunmayanlar veya tespit edilemeyenler İmzasız başlığı altında verilmiştir.

“Fennî ve edebî musavver bir gazete” olarak çıkarılan *Resimli Gazete*’, isim açısından incelendiğinde döneminde gazete-dergi terimlerinin tür olarak ayrımının yapılmadığı görülmektedir. “Ceride”, “haftalık gazete” şeklinde yazılan ifadeler, bu karışıklığın göstergesidir. Bu hususiyetin hâricinde, derginin “edebî tür” sınıflandırmalarında da zaman zaman hata yapıldığı görülmüştür. “Hikâye” bölümünde tiyatro metni verildiği görülmektedir.

Dergide edebiyat ve dil ile ilgili yazılar, fen ve teknoloji ile ilgili bilgilendirici yazılar, güncel meseleler ile ilgili yazılar sıkça yer almaktadır. Dergi; fen, sosyal, sanat, edebiyat, genel kültür, tıp, siyaset, askeriye, haber, din, ahlâk, mûsikî gibi birçok alanda yazılar yayımlamış; gerek halkı bilinçlendirme ve gerek alanında uzman kişilerin bilgisini artırma yolunda önemli adımlar atmıştır. Derginin 4 sayfalık ilave kısımlarında ise genellikle duyuru, ilan, açıklama, okuyuculara verilen cevaplar, tashih, kitap tanıtımı ve dergiye konu olan resim ve fotoğraflar hakkında bilgi verilen genel kültür yazılarının bulunduğu görülmektedir. Zaman zaman hikâye, roman, deneme türünde yazılara da yer verilmiştir. 15 Temmuz 313 tarihinde Girit Müslümanları menfaatine çıkarılan Nüsha-i Fevkalade’de ise fen, kelâm, askeriye, edebiyat, din, mûsikî alanlarında makaleler kaleme alınmıştır. Nüsha-i Fevkalade’nin sonunda bulunan 13 sayfalık ilave kısmında Ali Rifat Bey, Hoca Zekâî Efendi, Rauf Yektâ Bey ve Ahmed Bey’e ait şarkılar, notalarıyla birlikte verilmiştir. Bu nüshanın bir diğer hususiyeti, nüshada imzası bulunan şair ve yazarların her birinin portresinin basılmış olmasıdır.

Münferit verilen (Şiir, Hikâye, Roman, Seyahat, Hatıra vs.) edebî türlerle ilgili yazıların hâricinde edebiyat ile ilgili yazıların bazıları *Edebiyat-ı Şarkîye, Edebiyat-ı Garbiye, Edebiyat* başlıklı bölümler altında verilmiştir. Dergide, edebî türlerden en çok şiir yer almaktadır.

Dergi, Şark kültürüne ve eski edebiyata daha yakın yayıncılık anlayışına sahip gibi görünse de Batı kültürü ve edebiyatıyla ilgili *Edebiyat-ı Garbiye* başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. *Edebiyat-ı Garbiye* bölümünde yer alan yazıların “Garp edebiyatı numunelerinden” notuyla yayımlananları, yeni edebiyatı savunan kişilerin kaleme aldıkları yazılardır. Bu bölümdeki yazıların bir diğer özelliği ise bazılarının İngilizce, Fransızca, İtalyanca eserlerden tercüme edilmiş olmasıdır.

Ali Rıza Seyfi ve Muhyiddin’in İngiliz edebiyatından şiir tercümeleri, Halil Edîb’in La Fontaine ve Madam Tastu’dan tercüme edilen şiir örnekleri, Halil Huldî’nin Fransız edebiyatından şiir tercümesi, Hüseyin Dâniş’in ve Mehmed Halim’in Lamartine’den tercüme ettiği şiir, imzasız olarak Victor Hugo’nun bir mısraından tevsîan tercüme şiir ve Fransızcadan tevsî-meal tarîkiyle şiir tercümesi, Recaizâde M. Ekrem’in Victor Hugo’dan şiir tercümesi, yer almaktadır. Ayrıca Ali Fuad, Ali Muzaffer, Ayn (Ğ) Lütfü, Behzad, Faik Reşad, Hasan Sabri, Haydar Rifat, Kavalalı İsmail Hakkı, M. Tevfik, Mehmed Akif, Mehmed Enisî, Mehmed Halim, Muhyiddin, Mümtaz, Nureddin Ramih, Orhan Selahaddin, Osman Şükrü, Yanyalı Raziye, Zaimzâde Hasan Fehmi imzalı, Batı edebiyatına ait hikâye, roman, deneme, mektup, seyahat, hatıra türünde tercümeler bulunmaktadır. Felsefe, fen ve teknoloji üzerine yazılar, yine Batı edebiyatı tercümelerine misal teşkil eder. Batı edebiyatından tercüme edilen yazılar, müelliflerinin isimleri veya tercüme edildikleri diller yazılarak yayımlanır.

Edebiyat-ı Şarkıye bölümünde yer alan yazılar, genellikle eski edebiyat anlayışına uygun niteliktedir. Bu bölümde bazı divan edebiyatı şairlerinin eserlerine yer verildiği tespit edilmiş. Hatta şiir bölümünde yer alan bazı gazellerin nazireleri de yer almaktadır. Arap ve Fars edebiyatına ait eserlerin “tercüme” kısmı da verildiğinden tercüme olup olmadığı ikilemine düşülmemektedir. Abdülkadirzade Hüseyin Haşim, İbn-i Ebu’l İrfan Sırrî müstearlı Kemal, İbn-i Rifat Samih, M. Sadi, Mahmud Nedim, Mehmed Akif, Mehmed Cemil, Midhat Baharî, Muhibbizâde Vassafî Muhyiddin, Süreyya Efendi, Şeyh Vasfî, Ziyaüddin gibi isimlerin Arap ve Fars edebiyatına dair şiir tercümeleri ve tahlilleri yer almaktadır. İslam dini, ahlâk, kelam, tasavvuf, sanat tarihi konularında tercüme edilen eserler yine Şark edebiyatına aittir. Tercüme eserler, diğer milletlerin dil, edebiyat ve kültürünü tanıyabilme fırsatı açısından önemlidir.

Döneminde yayımlanan diğer gazete ve mecmualara kıyasla uzun yıllar yayımlanmış olan *Resimli Gazete*, şekil ve içerik açısından nitelikli ve kaliteli bir dergidir. Çalışmaya konu olan yıllar, derginin “fennî ve edebî bir dergi” olma ilkesini tamamen yansıtmaktadır. Ayrıca her sayıda resim ve fotoğrafın kullanılması, bilhassa 1312-1313-1314 yıllarına ait görsellerdeki açıklamaların Fransızca karşılıklarına da yer verilmesi dikkat çekmektedir.

Resimli Gazete, resim ve fotoğraf sanatı açısından devrinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal, siyasal, mimari, askeri, güncel, sanatsal açıdan yazıları açıklayacak ve okuyucuların kültürel anlamda bilgisini arttıracak toplam 723 resim ve fotoğraf basılmıştır. Kullanılan fotoğraf ve resimler incelendiğinde, kiminin Avrupa’dan kiminin yurt içindeki matbaalardan tedarik edildiği görülür. Derginin şair ve yazarlarına ait portreler (bilhassa Nüşa-i Fevkalâde’de bulunmaktadır), siyaset ve devlet adamlarına ait portreler, askeriyede kullanılan aletlere ait resimler, orduya ait fotoğraflar, savaş esnasındaki görüntüler, haritalar, şehir içi, şehir dışı ve yurt dışına ait manzara fotoğrafları ve gündelik hayatı yansıtan fotoğraflar, güzel sanatlar ile ilgili levhalar, teknolojik gelişmelere ve haberlere dair resim ve fotoğraflar yer almaktadır.

Fotoğrafların çoğu imzasız basılmıştır. Derginin ilavesine ait kapak resimlerinde ise Ayn (ع) Âdil imzası görülür. Bunun dışında bir de Th. Vafiadis’in İstanbul manzarası fotoğrafları bulunmaktadır. Resimlerin de aynı şekilde büyük bir kısmı imzasızdır. Fakat fotoğraflara kıyasen resimlerin imza kadrosu daha çeşitlidir: C. Rossyrhe, E. W., F. M. Bredt, K. Kruş, M. Bello, Maylard, Miss Ekalet, Morgan, Mösyö Nâbih, Mustafa Şevket/ Şevket Bey, P. Roth, Préziosi gibi ressamların levhaları da dergide bulunmaktadır.

Resimli Gazete dergisi çalışmaya konu olan ilk yıllarından son yıllarına kadar genel olarak içerik açısından tutarlılık gösterir. Her sayısında olmasa bile siyasî yazılar, gündemle ilgili haberler, mizahî unsurlar, tercüme edilen eserler, tarihî ve felsefi mevzular, İslam hukuku, devletlerarası münasebetler, sosyal hayata ait meseleler hayli yer kaplamaktadır. Bu açıdan serlevhasında yer alan “fennî ve edebî haftalık musavver gazete” ifadesinin ötesinde bir yayın anlayışına sahiptir.

Tüm bu hususiyetler göz önüne alındığında *Resimli Gazete*'nin yazar, şair, resim ve fotoğraf sanatçılarının çeşitliliği hâricinde içerik yönünden de zengin bir muhtevaya sahip, devrinin önemli dergilerinden biri olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Fehim Bey'in Hâtıraları**, haz: Hafi Kadri Alpman. 1001 Temel Eser, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977.
- Akpınar, Yavuz. "Turan, Ali". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 41. bs. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012: 408-410.
- Andı, Fatih. "Müstecâbîzâde İsmet Bey". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 32. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006: 131-132.
- Arar, İsmail. "Ayni, Mehmet Ali". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 4. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991: 273-275.
- Atalay, Mehmet. "Mümtâz", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 31, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006): 561-562.
- Aydüz, Salim. "Salih Zeki". **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: YKY, 1999: 496-497.
- Bayrak, M. Orhan. **Osmanlı Tarihi Yazarları**. 2. bs. İstanbul: Milenyum Yayınları, 2002.
- Beydilli, Kemal. "Matbaa". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 28. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003: 106.
- Bursalı Mehmet Tahir Bey. **Osmanlı Müellifleri 1299-1915**. c. 2. haz: A. Fikri Yavuz İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.
- Bursalı Mehmet Tahir Bey. **Osmanlı Müellifleri 1299-1915**. c. 3. haz. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınevi, 1975.
- Celepoğlu, Ayşegül. "Sâmihi Rifat". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 36. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009: 74-75.
- Çiçekler, Mustafa. "Sa'dî-i Şîrâzî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 35. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008: 405-407.
- Demirkol, Gökhan. "Tanzimat Mizahının Sonu: 1877 Matbuat Kanunu Tartışmaları ve Osmanlı'da Mizah Dergilerinin Kapanması". **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 9. s.2. Aralık 2016: 687.
- Doğaner, Doç. Dr. Yasemin. "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı'da Basın". **Edebiyat Fakültesi Dergisi**. c. 29. s.1. Haziran 2012: 110.
- Dr. M. Nazmi Özalp. **Türk Mûsikîsi Tarihi**, c.II. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Araştırma-İnceleme Dizisi:72, 2000.

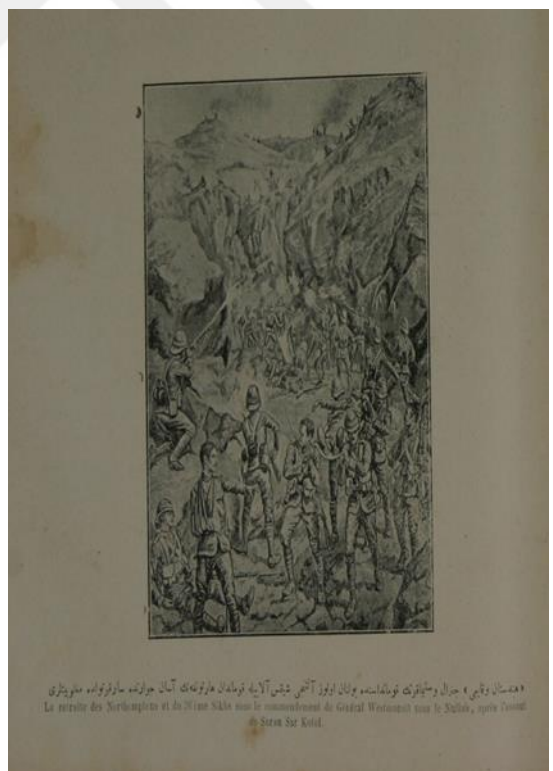
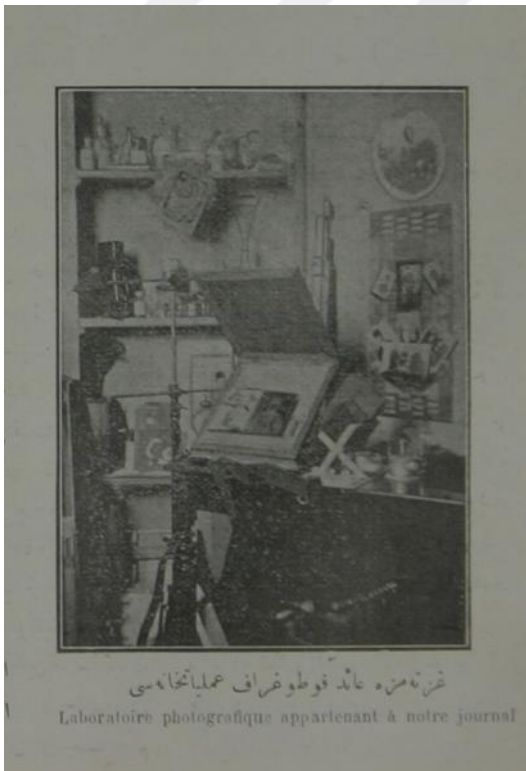
- Duman, Hasan. **Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)**. c. 2. Ankara: Enformasyon ve Doküasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, 2000.
- Dünya Edebiyatçıları Ansiklopedik Sözlüğü 500 Yazar**. haz: Ender Gürol. İstanbul: Varlık Yayınları, 1964.
- Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi**, c. 2. haz: Selâhattin Hilâv-Atillâ Tokatlı. İstanbul: May Yayınları, 1968.
- Erdem, Hüsameddin. "Ahmed Muhtar Efendi, Giritli". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989: 105-106.
- Gövsâ, İbrahim Alâettin. **Türk Meşhurları Ansiklopedisi**. c. 2, İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945.
- Gövsâ, İbrahim Alâettin. **Türk Meşhurları Ansiklopedisi**. c. 4. İstanbul: Yedigün Neşriyat, 1945.
- Gündüz, İrfan. "Gümüşhânevî, Ahmed Ziyâeddin". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996: 276-277.
- Huyugüzel, Prof. Dr. Ö. Faruk. **İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1959)**. Ankara: [yay. yok], 1999.
- Işık, Emin. "Midhat Bahârî". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005: 6-7.
- Işık, İhsan. **Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**. Ankara: Elvan Yayınları, 2007.
- İhsan Burak Birecikli, "Yüzüncü Yılında II. Meşrutîyet'in İlanı Üzerine Bir İnceleme". **Gazi Akademik Bakış**. c. 2. s. 3. Kış 2008: 212-213.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. "Hâşim Bey". **Son Asır Türk Şairleri**. c. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969: 572.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. "Hayrî". **Son Asır Türk Şairleri**. c. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969: 625-626.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 1. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 2. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 3. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal İnal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 3. 3.bs. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 1. 3.bs. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. **Son Asır Türk Şairleri**. c. 4. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. **Son Asırlar Türk Şairleri**. c. 2. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.

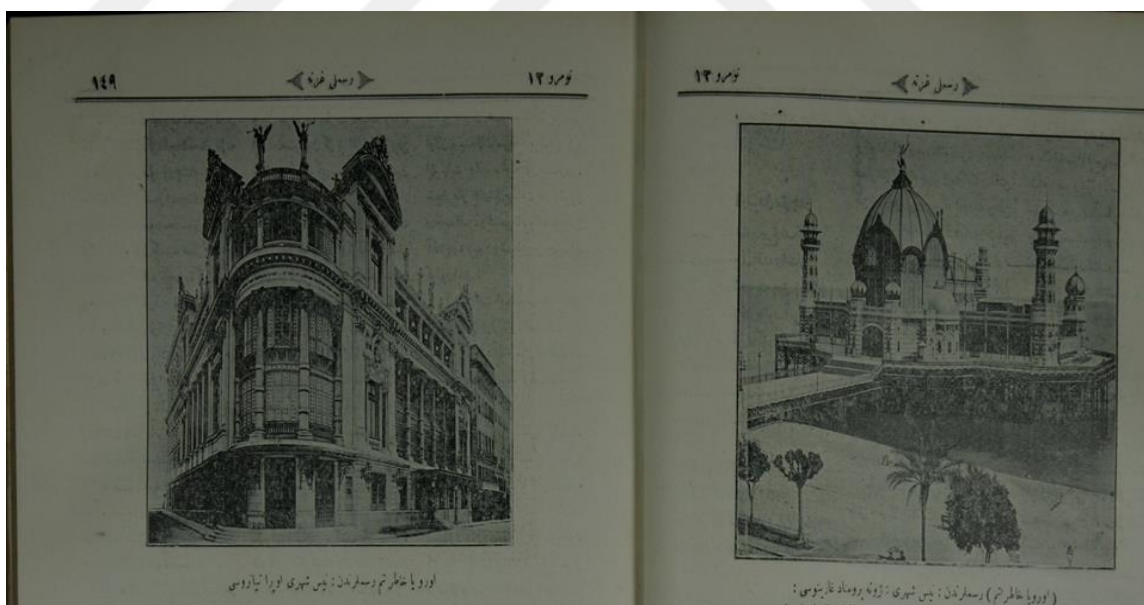
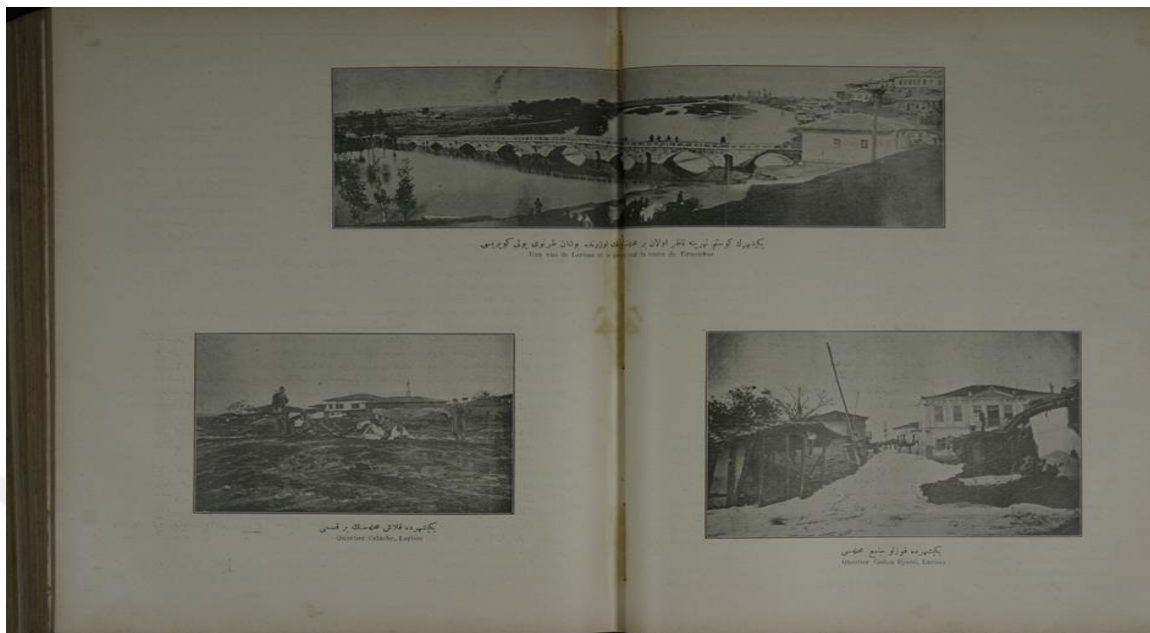
- İnuğur, M. Nuri. **Basın ve Yayın Tarihi**. İstanbul: Der Yayınları, 1999.
- İpşirli, Mehmet. "Vassâf Abdullah Efendi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 42, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012): 559-560.
- İskit, Servet R. **Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış**. Araştırma-İnceleme Dizisi:80. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 2000.
- Jeltyakov, A. D. **Türkiye'nin Sosyo-Politik ve Kültürel Hayatında Basın (1729-1908 Yılları): Matbaacılığın 250. Kuruluş Yıldönümüne Armağan**. Ankara: Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, [tarih yok].
- Kahraman, Alim. "Tâhirülmevlevî". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010: 407-409.
- Kara, İsmail. "Mehmed Atıf Efendi (İskilipli)". **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: YKY, 1999: 110-111.
- Kara, Mustafa. "İzbudak, Veled Çelebi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 23. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001: 503-505.
- Karahan, Abdülkadir. "Adanalı Hayret". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988: 353.
- Karahan, Abdülkadir. "Adanalı Ziya". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988: 353.
- Koloğlu, Orhan. **Basınıımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması**. Ankara: Engin Yayınları, 1992.
- Koloğlu, Orhan. **Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**. İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006.
- Kurdakul, Şükran. **Şairler ve Yazarlar Sözlüğü**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1985.
- Kurucu, Sare. **Bir Ömürden Sayfalar: Ali Ulvi Kurucu’dan Hatıralar**. İstanbul: Marifet Yayınları, 2002.
- Mehmed Enisî Bir Denizcinin Avrupa Günlüğü -Avrupa Hatıratım-** . haz: N. Ahmet Özalp. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.
- Mücellidoğlu, Ali Çankaya. "Bekir Sıddık", **Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, (Hal Tercemeleri Kısmı)**. c. 2-3. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı, 1978.
- Mücellidoğlu, Ali Çankaya. "Hüseyin Nazmî". **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**. c. 3. Ankara: Mars Matbaası, 1968.
- Necatigil, Behçet. **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**. 24. bs. İstanbul: Varlık Yayınları, 2007.
- Okay, M. Orhan. "Ahmed Midhat Efendi". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989: 101.
- Okay, M. Orhan. "Gökalp, Ziya". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996: 131-134.
- Okutan, G. "Ali Muzaffer". **Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**. c. 1. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2002: 330.

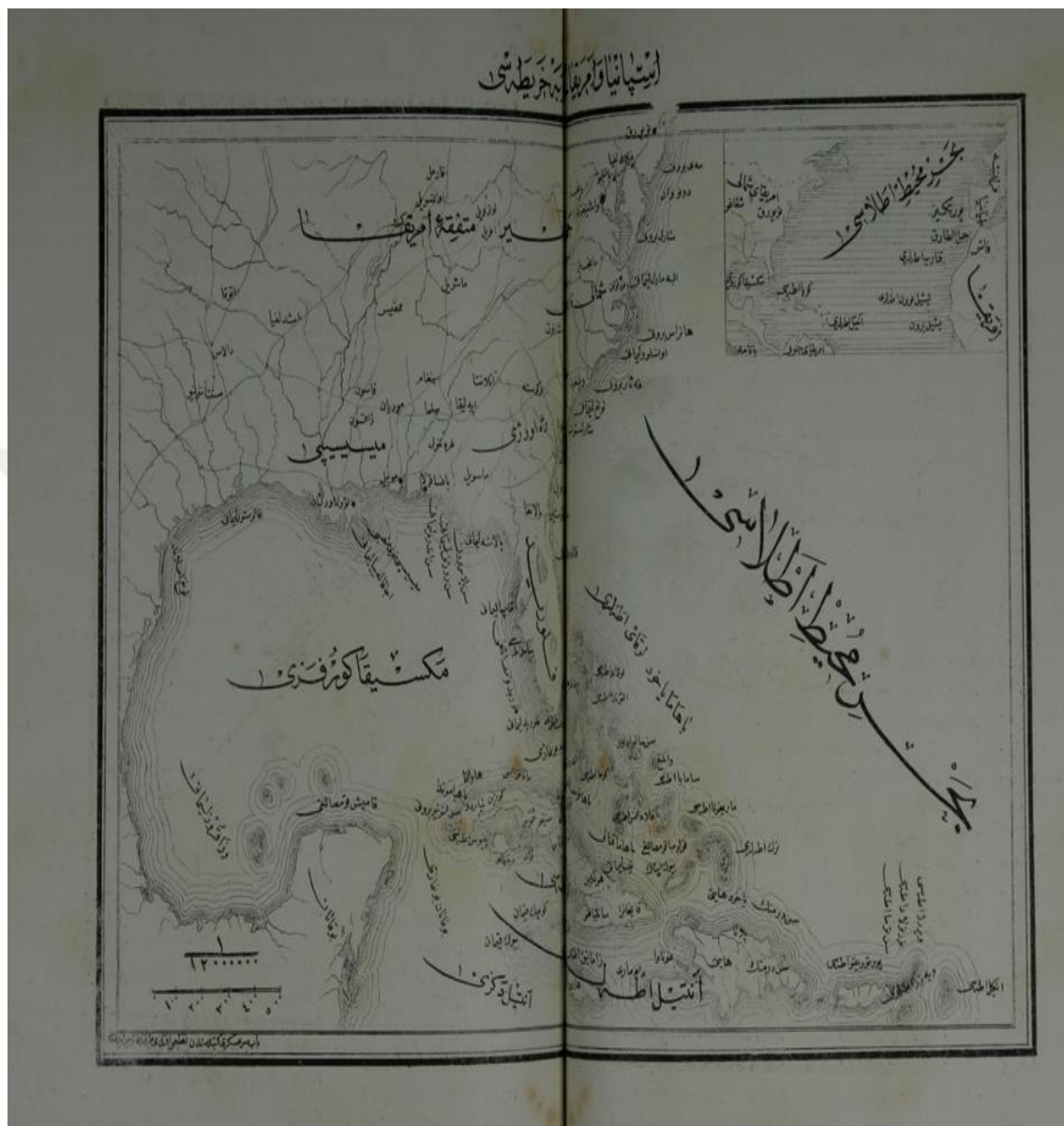
- Ören, Enver. **Evliyalar Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Türkiye Gazetesi İhlâs Holding Gazetecilik A.Ş., 1992.
- Özalp, Dr. M. Nazmi. **Türk Mûsikîsi Tarihi**. c. II. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Özbay, Cahit. **Dünyada ve Osmanlı'da Basının Tarihsel Gelişimi**. 1.bs. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014.
- Özcan, Nuri. "Rauf Yektâ Bey". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007: 469.
- Özsarı, Mustafa. "Şeyh Vasfî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c. 39. (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010): 71-72.
- Öztuna, Yılmaz. **Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi**, c. 1 A-L. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1990.
- Polat, Nazım H. "Ömer Seyfeddin". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2007: 80-82.
- Rona, Mustafa. **20. Yüzyıl Türk Mûsikîsi Bestekârları ve Besteleri ve Güfteleri**, 3. bs. (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1970).
- Sadgrove, Philip Charles. "Zehâvî". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 44. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013: 177-179
- Selim Nüzhet Gerçek, **Türk Matbuatı**, der: Ali Birinci, Ankara: Gezgin Kitabevi, 2002.
- Şahin, Kamil. "Ahmed Hamdi, Serbestzâde". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 2. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989: 72-73.
- Şehsuvaroğlu, Prof. Dr. Bedi N. ve Özen, Prof. Dr. Cahit. "Dünyada ve Yurdumuzda Adlî Tıbbın Tarihçesi ve Gelişmesi". **İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası**. c. 36. Supplementum. 60. İstanbul: Sermet Matbaası, 1974: 72-75.
- TBMM Albümü (1920-2010)**. ed: Sema Yıldırım-Behçet Kemal Zeynel. c. 1. A-İ. 2.bs. TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010.
- Tekin, Arslan. **Edebiyatımızda İsimler**. Ankara: Elips Yayınları, 2005.
- Tekin, Dr. Arslan. **Edebiyatımızda İsimler ve Terimler**. 2.bs. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tevetoğlu, Dr. Fethi. **Ömer Naci**. 2. bs. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1987.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**. c. 6. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1986.
- Ulutük, Muammer. "Dr. Bafırlı Yanko ve Yozgat Seyahatnamesi", **Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, c. 8, s. 11 (2013): 349-371.
- Varlık, Bülent. "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri". **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.

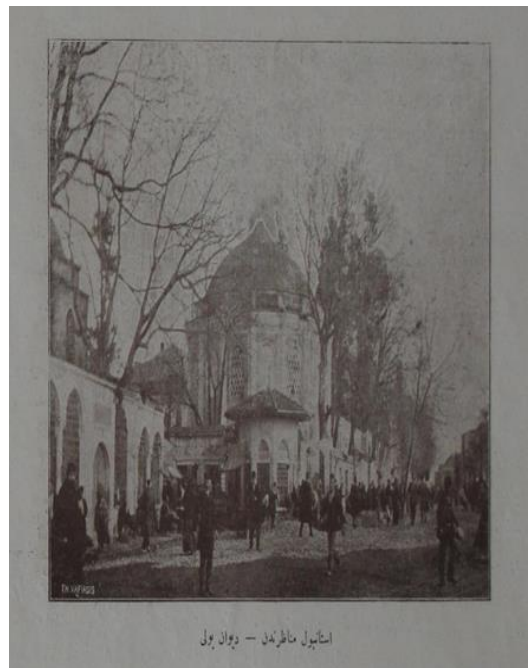
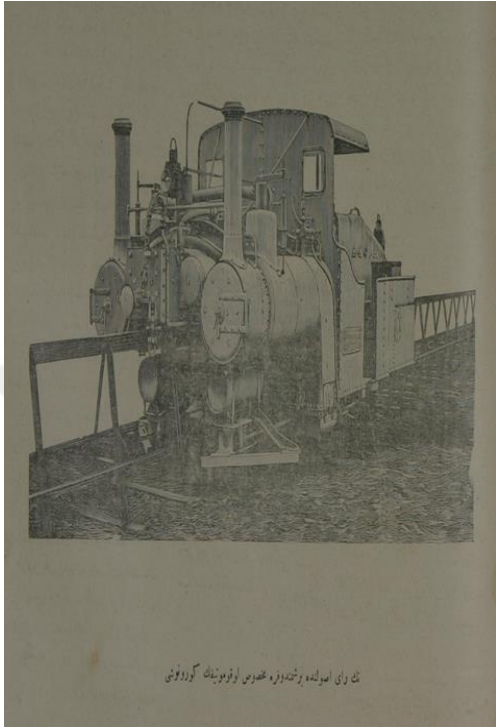
- Yalçın, Murat (ed.). **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**. c. 1 A-İ. 3.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Yalçın, Murat (ed.). **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**. c. 2 A-İ. 3.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Mustafa Sabri Efendi". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 31. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006: 350-353.
- Yazıcı, Doç. Dr. Nesimi. "Vakayi-i Mısriye Üzerine Birkaç Söz". **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)**. s. 2. 1991: 267.
- Yazıcı, Tahsin. "Hüseyin Dâniş". **TDV İslâm Ansiklopedisi**. c. 18. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998: 540-541.
- Yıldırım, Tahsin. **Edebiyatımızda Müstear İsimler**. 1.bs. İstanbul: Selis Kitaplar, 2006.
- Yüksel, Süheylâ. "Faik Reşad", **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: YKY, 2008: 433-434.
- <http://www.mared.org.tr/Icerik/efendizade-veysi-d-1875-%C3%B6-1933-1724>
[Efendizade Veysi, 13.09.2017].
- <http://www.turksanatmuzigi.org/sanaticilarimiz/sairlerimiz/avram-naum> [Avram Naum'un Hayatu ve Bestalenen Şiirleri, 20 Nisan 2017].
- <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/details/629> [Resimli Gazete, 06.11.2017].
- https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/S%C3%BCleyman_Nutku.html [Süleyman Nutku, 10.07.2017].
- <http://www.hukukcular.org/savci/yusuf-nihat-berker.html> [Yusuf Nihat Berker, 17.10.2017].
- <http://kbbefemera.blogspot.com.tr/2016/02/kbb-efemerasi-57-ihya-salih-isancn.html> [İhya Salih İsaç, 25.07.2017].
- <http://www.biyografya.com/biyografi/10728> [Haydar Rifat Yorulmaz, 12.01.2018].
- <http://www.turksanatmuzigi.org> [Zekâî Efendi, 12.02.2018].

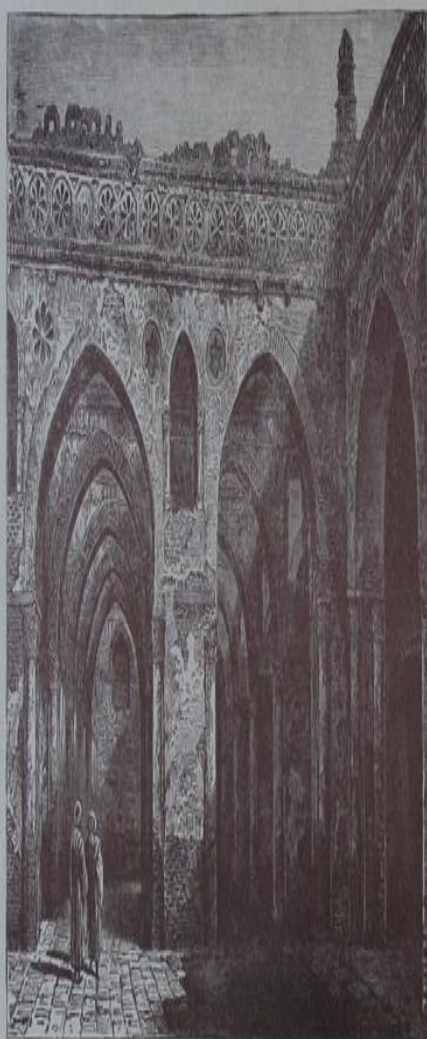
EKLER (*RESİMLİ GAZETE DERGİSİNDEN* ÖRNEK SAYFALAR)

مهر - طویل جامعہ راجا مہر سی

مہر - طویل جامعہ راجا مہر سی

جلوس مایون حضرت خلافتی شہر آیتدہ جانبہ بلدیہ دائرہ سنویرانی

ÖZGEÇMİŞ

Rukiye Özer

İstanbul 2018

18.07.1990 tarihinde İstanbul/Fatih'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Fatih'te tamamladı. 2008 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2013 yılında tamamladı. 2014 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Sertifika Programını başarıyla tamamladı. 2015 yılı itibariyle Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Türk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi dallarında yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir.